

Lagrådsremiss

En ny kommunallag

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 16 februari 2017

Magdalena Andersson

Rikard Jermsten
(Finansdepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

Lagrådsremissen innehåller förslag om en ny kommunallag. Ett stabilt ramverk för kommuner och landsting är en nödvändig förutsättning för att hantera den kommunala sektorns framtida utmaningar. Ramverket ska ge goda förutsättningar för den lokala demokratin och bidra till ett fungerande samspel mellan förtroendevalda och tjänstemän. Ramverket bör också ge medlemmar och samhället i övrigt en möjlighet att följa och granska aktiviteten i kommuner och landsting. För att möjliggöra insyn och uppföljning krävs att ramverket präglas av tydlighet och en klar ansvarsfördelning. Förslaget till ny kommunallag har en delvis ny struktur, ett enhetligt språk och begreppsbildning och är anpassad till att skapa utrymme för framtida förändringar.

Den nya lagen innehåller förslag om att fullmäktige ska få en möjlighet att bestämma att styrelsen ska kunna fatta beslut om särskilt angivna förhållanden som rör andra nämnders verksamhet, dock inte sådana som rör myndighetsutövning mot enskild eller tillämpningen av lag. Det tydliggörs också att kommuner och landsting kan besluta att ge kommunal- och landstingsråd möjlighet att vara t.ex. föräldralediga.

I den nya lagen föreslås att rollfördelningen mellan de anställda och de förtroendevalda ska tydliggöras. Varje kommun och landsting ska ha en tjänsteman som har den ledande ställningen bland de anställda. Denna ska benämnas direktör eller ha en annan benämning som kommunen eller landstinget väljer. Direktörens roll ska fastställas av styrelsen i en instruktion. All beslutanderätt i den nya lagen ska, i likhet med nuvarande lag, utgå från de förtroendevalda. Reglerna för anmälan av delegationsbeslut ska förenklas genom att nämnderna själva ska få

besluta vilka beslut som ska anmälas. Beslut som inte anmäls men som är överklagbara ska tillkännages på den kommunala anslagstavlan. Det föreslås att den kommunala anslagstavlan i fortsättningen ska vara webbaserad. Detta för med sig ett antal följdändringar, bl.a. föreslås att lagen (1970:462) om vissa anslag på kommuns anslagstavla upphävs och att fullmäktiges sammanträden inte längre måste annonseras i ortstidningen.

För att åstadkomma en oberoende beredning och markera behovet av resurser till revisionen införs ett krav på att revisorernas budget ska beredas av fullmäktiges presidium. Vidare föreslås i lagen en stärkt roll för de sakkunniga revisionsbiträdena, som får rätt att uttala sig i fullmäktige när revisionsberättelsen behandlas.

Prövningsgrunderna för laglighetsprövning förtydligas i den nya lagen. För att undvika att beslut som upphävts av domstol inte kan rättas i efterhand, t.ex. på grund av civilrättslig bundenhet, ska det i lagen förtydligas att kommunala beslut som inte kan rättas som huvudregel inte får verkställas innan de fått laga kraft.

Till följd av den nya lagen föreslås ett stort antal följdändringar i andra lagar. Lagen och följdändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2018.

Innehållsförteckning

1	Beslut	11
2	Lagtext	13
2.1	Förslag till kommunallag (2017:000)	13
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1944:475) om arbetslöshetsnämnd	59
2.3	Förslag till lag om ändring i föräldrabalken	60
2.4	Förslag till lag om ändring i lagen (1965:269) med särskilda bestämmelser om kommuns och annan menighets utdebitering av skatt m.m.	61
2.5	Förslag till lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar	62
2.6	Förslag till lag om ändring i förvaltningsprocesslagen (1971:291)	65
2.7	Förslag till lag om ändring i lagen (1978:234) om nämnder för vissa trafikfrågor	66
2.8	Förslag till lag om ändring i lagen (1979:411) om ändringar i Sveriges indelning i kommuner och landsting	67
2.9	Förslag till lag om ändring i tandvårdslagen (1985:125)	75
2.10	Förslag till lag om ändring i förvaltningslagen (1986:223)	76
2.11	Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade	77
2.12	Förslag till lag om ändring i ordningslagen (1993:1617)	78
2.13	Förslag till lag om ändring i mervärdesskattelagen (1994:200)	79
2.14	Förslag till lag om ändring i lagen (1994:692) om kommunala folkomröstningar	80
2.15	Förslag till lag om ändring i lagen (1997:614) om kommunal redovisning	81
2.16	Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857)	82
2.17	Förslag till lag om ändring i miljöbalken	83
2.18	Förslag till lag om ändring i lagen (1998:1656) om patientnämndsverksamhet m.m.	85
2.19	Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)	86
2.20	Förslag till lag om ändring i lagen (2002:34) om samverkansorgan i länen	88
2.21	Förslag till lag om ändring i lagen (2003:192) om gemensam nämnd inom vård- och omsorgsområdet	89
2.22	Förslag till lag om ändring i lagen (2003:778) om skydd mot olyckor	90

2.23	Förslag till lag om ändring i lagen (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser	91
2.24	Förslag till lag om ändring i naturgaslagen (2005:403)	96
2.25	Förslag till lag om ändring i vallagen (2005:837)	97
2.26	Förslag till lag om ändring i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster	100
2.27	Förslag till lag om ändring i lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap	101
2.28	Förslag till lag om ändring i livsmedelslagen (2006:804)	102
2.29	Förslag till lag om ändring i lagen (2006:805) om foder och animaliska biprodukter	103
2.30	Förslag till lag om ändring i fjärrvärmelagen (2008:263)	104
2.31	Förslag till lag om ändring i lagen (2008:962) om valfrihetssystem	105
2.32	Förslag till lag om ändring i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter	106
2.33	Förslag till lag om ändring i lagen (2009:1424) om kontroll av skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel	109
2.34	Förslag till lag om ändring i lagen (2010:294) om säkerhetskontroll vid offentliga sammanträden i kommuner och landsting	110
2.35	Förslag till lag om ändring i lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar i vissa län	111
2.36	Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)	112
2.37	Förslag till lag om ändring i lagen (2010:879) om allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag	115
2.38	Förslag till lag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900)	116
2.39	Förslag till lag om ändring i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor	119
2.40	Förslag till lag om ändring i lagen (2010:1065) om kollektivtrafik	120
2.41	Förslag till lag om ändring i lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet	121
2.42	Förslag till lag om ändring i lagen (2012:880) med instruktion för Valprövningsnämnden	122
2.43	Förslag till lag om ändring i lagen (2013:311) om valfrihetssystem i fråga om tjänster för elektronisk identifiering	123
2.44	Förslag till lag om ändring i lagen (2013:363) om kontroll av ekologisk produktion	124
2.45	Förslag till lag om ändring i bibliotekslagen (2013:801)	125
2.46	Förslag till lag om ändring i lagen (2014:799) om sprängämnesprekursorer	126

2.47	Förslag till lag om ändring i lagen (2016:1145) om offentlig upphandling	127
2.48	Förslag till lag om ändring i lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna	129
2.49	Förslag till lag om ändring i lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner	131
2.50	Förslag till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30)	134
2.51	Förslag till lag om ändring i museilagen (2017:000).....	135
3	Ärendet och dess beredning	136
4	En ny kommunallag	136
4.1	Bakgrund	136
4.1.1	Den kommunala sektorns framväxt och reglering.....	136
4.1.2	1991 års kommunallag.....	137
4.1.3	Reformer av nuvarande kommunallag.....	138
4.1.4	Omvärldsförändringar	139
4.2	Behovet av en reform	140
4.3	En ny kommunallag med tydligare och modernare struktur	143
5	De kommunala befogenheterna.....	144
5.1	Kommunallagens reglering av de kommunala befogenheterna	144
5.2	Utökade möjligheter till generell avtalssamverkan bör utredas	146
5.3	EU-rätten och kommunallagen.....	148
6	Organisation	153
6.1	Den kommunala organisationen	153
6.1.1	Vilka är de kommunala organen?	153
6.1.2	Fullmäktiges uppgifter.....	153
6.1.3	Nämndernas uppgifter	154
6.1.4	Styrelsens särskilda uppgifter	154
6.1.5	Organisationsfrihet	155
6.2	Bättre förutsättningar att styra kommunal verksamhet	156
6.2.1	Styrelsen får en stärkt ställning i förhållande till de övriga nämnderna	156
6.2.2	Bestämmelserna om underställd nämnd utmönstras	162
6.3	Tydligare rättsliga förutsättningar för en beställarutförarorganisation	163
6.3.1	Möjligheten att använda en beställarutförarorganisation ska klargöras	163
6.3.2	Verksamhet utan anslag i budgeten	164
6.3.3	Fördelning av ansvar	165
6.4	Försöksverksamhet med majoritetsstyre	166
6.5	Uppföljning av verksamhet	168
6.6	Kommunalförbunds förbundsordningar	171

7	De förtroendevalda.....	173
7.1	Villkoren för förtroendevalda.....	173
7.1.1	Enhetliga regler för kommunalråd, landstingsråd, borgarråd och oppositionsråd	173
7.1.2	Villkoren för kommunal- och landstingsråd.....	178
7.1.3	Förändrad tidpunkt för vissa förtroendeuppdrags upphörande	182
7.2	Val och nomineringsfrågor.....	183
7.2.1	Tidigare tillträde av förtroendevalda efter omval, förnyad sammanräkning eller extra val	183
7.2.2	Minsta antal ersättare i styrelsen	184
7.2.3	Andra än förtroendevalda ska få väljas till en nämndberedning	185
7.2.4	Rekrytering till kommunala bolagsstyrelser	186
7.3	Minskad särreglering.....	187
7.3.1	Minsta antal fullmäktigeledamöter i befolkningsstora kommuner	187
7.3.2	Särregleringen för Stockholms läns landsting ska tas bort	188
8	De anställda.....	189
8.1	Rollfördelning mellan förtroendevalda och anställda.....	189
8.2	Direktören	190
8.2.1	Grundläggande uppgifter.....	190
8.2.2	Instruktion för direktören	194
8.2.3	Underlag till beslut och verkställighet.....	197
8.3	Förvaltningschefer.....	199
8.4	Krav och rättigheter för de anställda	201
8.4.1	Krav på saklighet och opartiskhet	201
8.4.2	Anteckning om avvikande mening	202
9	Delegation av nämndernas beslutanderätt.....	203
9.1	De förtroendevaldas beslutanderätt och delegeringsmöjligheter	203
9.1.1	Anställdas beslutanderätt.....	204
9.2	Förändrad reglering om delegation	207
9.2.1	Anmälningsskyldighet för delegationsbeslut och för beslut som fattas med stöd av vidaredelegation.....	207
9.2.2	Delegering till nämndernas presidier.....	211
9.2.3	Delegering till annan än anställd	214
10	En webbaserad anslagstavla.....	215
10.1	Den kommunala anslagstavlan	215
10.2	En webbaserad anslagstavla	216
10.2.1	Den fysiska anslagstavlan ska ersättas	216
10.2.2	Anslagstavlans innehåll	219
10.2.3	Annat som får finnas på anslagstavlan	223

	10.2.4	Anslagstavlans utformning	224
	10.2.5	En utökad serviceskyldighet	226
10.3		Angränsande lagändringar	227
	10.3.1	Fullmäktiges ledamöter ska kallas till sammanträde	227
	10.3.2	Inget krav på kungörelse i ortstidning	228
	10.3.3	Bevis om anslagsdag ska inte längre regleras	229
	10.3.4	Insyn i årsredovisningen och i budgetförslaget	230
	10.3.5	Tillkännagivande av budgetsammanträde i kommunalförbund	231
	10.3.6	Lagen om vissa anslag på kommuns anslagstavla ska upphävas	231
	10.3.7	Lagen om ändringar i Sveriges indelning i kommuner och landsting ska ändras	232
	10.3.8	Lagen om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser ska ändras	233
	10.3.9	Plan- och bygglagen ska ändras	234
10.4		Ansvar, säkerhet och genomförande	235
11		Kommunal revision	237
	11.1	Revisionens uppdrag	237
	11.2	En oberoende kommunal revision	238
	11.2.1	Revisionen ska vara kommunal och styrd av förtroendevalda	238
	11.3	Revisorernas resurser	240
	11.4	De sakkunnigas ställning	242
	11.4.1	Yttranderätt för de sakkunniga	242
	11.4.2	Upplysningsrätt för de sakkunniga	243
	11.5	Val av ordförande och valbarhet för revisorerna	244
	11.5.1	Val av revisionens ordförande	244
	11.5.2	Revisorer ska inte kunna utses till ledamöter i fullmäktige	246
	11.6	Processen i fullmäktige	247
	11.7	Uttalande om ansvarsfrihet	248
	11.8	Fyllnadsval och begreppet årsbokslut	248
12		Medlemskap och laglighetsprövning	249
	12.1	Regler om laglighetsprövning ska finnas kvar	249
	12.2	Medlemskap i kommuner och landsting	252
	12.2.1	Medlemskapskretsen i kommuner och landsting bör inte utökas	252
	12.2.2	Medlemskap för vissa unionsmedborgare	254
	12.3	Vilka beslut ska kunna laglighetsprövas?	256
	12.3.1	Överklagbarheten av kommunala beslut bör inte förändras	256
	12.3.2	Begränsningar avseende vissa budgetbeslut	257
	12.4	Prövningsgrunderna	259
	12.4.1	Prövningsgrunderna ska förtydligas	259
	12.5	Handläggningen i domstol	262

13	Verkställighet.....	264
13.1	Bakgrund.....	264
13.2	Reglerna om verkställighet ska skärpas	266
14	Lagtekniska överväganden.....	269
14.1	Närmare om den nya kommunallagens struktur.....	269
14.2	Terminologin i lagen	274
14.3	Följdändringar till följd av förslaget till ny kommunallag.....	279
15	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	280
15.1	Förslaget till ny kommunallag.....	280
15.2	Förslag till övriga lagändringar	282
16	Konsekvenser.....	283
16.1	Konsekvenser för kommuner och landsting.....	283
16.1.1	En ny kommunallag och den kommunala självstyrelsen	283
16.1.2	Organisation och styrning.....	283
16.1.3	Förtroendevalda.....	284
16.1.4	De anställda	285
16.1.5	Delegation	285
16.1.6	Kommunala anslagstavlan.....	286
16.1.7	Revisionen.....	288
16.1.8	Laglighetsprövning.....	289
16.1.9	Verkställighet av kommunala beslut	289
16.2	Övriga konsekvenser	290
16.2.1	Konsekvenser för enskilda	290
16.2.2	Konsekvenser för staten	290
16.2.3	Konsekvenser för företagen.....	290
16.2.4	Konsekvenser för jämställdheten.....	291
16.2.5	Övriga konsekvenser	291
17	Författningskommentar.....	292
17.1	Förslaget till kommunallag.....	292
17.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1944:475) om arbetslöshetsnämnd	441
17.3	Förslaget till lag om ändring i föräldrabalken	441
17.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (1965:269) med särskilda bestämmelser om kommuns och annan menighets utdebitering av skatt m.m.....	442
17.5	Förslaget till lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar	442
17.6	Förslaget till lag om ändring i förvaltningsprocesslagen (1971:291)	444
17.7	Förslaget till lag om ändring i lagen (1978:234) om nämnder för vissa trafikfrågor	444
17.8	Förslaget till lag om ändring i lagen (1979:411) om Sveriges indelning i kommuner och landsting	445
17.9	Förslaget till lag om ändring i tandvårdslagen (1985:125).....	450
17.10	Förslaget till lag om ändring i förvaltningslagen (1986:223).....	450

17.11	Förslaget till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.....	450
17.12	Förslaget till lag om ändring i ordningslagen (1993:1617).....	451
17.13	Förslaget till lag om ändring i mervärdesskattelagen (1994:200).....	452
17.14	Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:692) om kommunala folkomröstningar.....	452
17.15	Förslaget till lag om ändring i lagen (1997:614) om kommunal redovisning.....	453
17.16	Förslaget till lag om ändring i ellagen (1997:857).....	453
17.17	Förslaget till lag om ändring i miljöbalken.....	454
17.18	Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:1656) om patientnämndsverksamhet m.m.	455
17.19	Förslaget till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453).....	455
17.20	Förslaget till lag om ändring i lagen (2002:34) om samverkansorgan i länen.....	456
17.21	Förslaget till lag om ändring i lagen (2003:192) om gemensam nämnd inom vård- och omsorgsområdet.....	456
17.22	Förslaget till lag om ändring i lagen (2003:778) om skydd mot olyckor.....	457
17.23	Förslag till lag om ändring i lagen (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser.....	457
17.24	Förslaget till lag om ändring i naturgaslagen (2005:403).....	460
17.25	Förslaget till lag om ändring i vallagen (2005:837).....	461
17.26	Förslaget till lag om ändring i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster.....	462
17.27	Förslaget till lag om ändring i lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.....	463
17.28	Förslaget till lag om ändring i livsmedelslagen (2006:804).....	463
17.29	Förslaget till lag om ändring i lagen (2006:805) om foder och animaliska biprodukter.....	464
17.30	Förslaget till lag om ändring i fjärrvärmelagen (2008:263).....	465
17.31	Förslaget till lag om ändring i lagen (2008:962) om valfrihetssystem.....	465
17.32	Förslaget till lag om ändring i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter.....	465
17.33	Förslaget till lag om ändring i lagen (2009:1424) om kontroll av skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel.....	467
17.34	Förslaget till lag om ändring i lagen (2010:294) om säkerhetskontroll vid offentliga sammanträden i kommuner och landsting.....	468
17.35	Förslaget till lag om ändring i lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar i vissa län.....	468

17.36	Förslaget till lag om ändring i skollagen (2010:800).....	468
17.37	Förslaget till lag om ändring i lagen (2010:879) om allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag	470
17.38	Förslaget till lag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900)	470
17.39	Förslaget till lag om ändring i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor	472
17.40	Förslaget till lag om ändring i lagen (2010:1065) om kollektivtrafik	473
17.41	Förslaget till lag om ändring i lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet	473
17.42	Förslaget till lag om ändring i lagen (2012:880) med instruktion för Valprövningsnämnden.....	474
17.43	Förslaget till lag om ändring i lagen (2013:311) om valfrihetssystem i fråga om tjänster för elektronisk identifiering	474
17.44	Förslaget till lag om ändring i lagen (2013:363) om kontroll av ekologisk produktion	474
17.45	Förslaget till lag om ändring i bibliotekslagen (2013:801)	475
17.46	Förslaget till lag om ändring i lagen (2014:799) om sprängämnesprekursorer.....	475
17.47	Förslaget till lag om ändring i lagen (2016:1145) om offentlig upphandling	476
17.48	Förslaget till lag om ändring i lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna.....	477
17.49	Förslaget till lag om ändring i lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner	478
17.50	Förslaget till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30)	480
17.51	Förslaget till lag om ändring i museilagen (2017:000)	480
Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet En kommunallag för framtiden (SOU 2015:24).....	481
Bilaga 2	Författningsförslagen i SOU 2015:24	486
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanser (SOU 2015:24)	561
Bilaga 4	En sammanfattning av betänkandet Låt fler forma framtiden! (SOU 2016:5) i nu relevanta delar	564
Bilaga 5	Författningsförslagen i SOU 2016:5 i nu relevanta delar.....	567
Bilaga 6	Förteckning över remissinstanser (SOU 2016:5)	568
Bilaga 7	Jämförelsetabell mellan kommunallagen (1991:900) och förslaget till kommunallag.....	571
Bilaga 8	Jämförelsetabell mellan förslaget till kommunallag och kommunallagen (1991:900).....	581

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. kommunallag
2. lag om ändring i lagen (1944:475) om arbetslöshetsnämnd
3. lag om ändring i föräldrabalken
4. lag om ändring i lagen (1965:269) med särskilda bestämmelser om kommuns och annan menighets utdebitering av skatt m.m.
5. lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar
6. lag om ändring i förvaltningsprocesslagen (1971:291)
7. lag om ändring i lagen (1978:234) om nämnder för vissa trafikfrågor
8. lag om ändring i lagen (1979:411) om ändringar i Sveriges indelning i kommuner och landsting
9. lag om ändring i tandvårdslagen (1985:125)
10. lag om ändring i förvaltningslagen (1986:223)
11. lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade
12. lag om ändring i ordningslagen (1993:1617)
13. lag om ändring i mervärdesskattelagen (1994:200)
14. lag om ändring i lagen (1994:692) om kommunala folkomröstningar
15. lag om ändring i lagen (1997:614) om kommunal redovisning
16. lag om ändring i ellagen (1997:857)
17. lag om ändring i miljöbalken
18. lag om ändring i lagen (1998:1656) om patientnämndsverksamhet m.m.
19. lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)
20. lag om ändring i lag (2002:34) om samverkansorgan i länen
21. lag om ändring i lag (2003:192) om gemensam nämnd inom vård- och omsorgsområdet
22. lag om ändring i lagen (2003:778) om skydd mot olyckor
23. lag om ändring i lagen (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser
24. lag om ändring i naturgaslagen (2005:403)
25. lag om ändring i vallagen (2005:837)
26. lag om ändring i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster
27. lag om ändring i lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap
28. lag om ändring i livsmedelslagen (2006:804)
29. lag om ändring i lagen (2006:805) om foder och animaliska biprodukter
30. lag om ändring i fjärrvärmelagen (2008:263)
31. lag om ändring i lagen (2008:962) om valfrihetssystem
32. lag om ändring i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter
33. lag om ändring i lagen (2009:1424) om kontroll av skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel
34. lag om ändring i lagen (2010:294) om säkerhetskontroll vid offentliga sammanträden i kommuner och landsting

35. lag om ändring i lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar i vissa län
36. lag om ändring i skollagen (2010:800)
37. lag om ändring i lagen (2010:879) om allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag
38. lag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900)
39. lag om ändring i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor
40. lag om ändring i lagen (2010:1065) om kollektivtrafik
41. lag om ändring i lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet
42. lag om ändring i lagen (2012:880) med instruktion för Valprövningsnämnden
43. lag om ändring i lagen (2013:311) om valfrihetssystem i fråga om tjänster för elektronisk identifiering
44. lag om ändring i lagen (2013:262) om kontroll av ekologisk produktion
45. lag om ändring i bibliotekslagen (2013:801)
46. lag om ändring i lagen (2014:799) om sprängämnesprekursorer
47. lag om ändring i lagen (2016:1145) om offentlig upphandling
48. lag om ändring i lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna
49. lag om ändring i lagen om (2016:1147) om upphandling av koncessioner
50. lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30)
51. lag om ändring i museilagen (2017:000)

2 Lagtext

2.1 Förslag till kommunallag (2017:000)

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Grunderna för den kommunala verksamheten och lagens innehåll

Kommuner och landsting

1 § Sverige är indelat i kommuner och landsting. Varje landsting omfattar ett län, om inte något annat är särskilt beslutat.

2 § Kommuner och landsting sköter på demokratins och den kommunala självstyrelsens grund de angelägenheter som anges i denna lag eller annan författning.

Röstberättigade medlemmar utser valda församlingar

3 § Beslutanderätten i kommuner och landsting utövas av valda församlingar som utses av röstberättigade medlemmar i allmänna val.

Beslut kan också fattas av andra kommunala organ i enlighet med vad som anges i denna lag eller annan författning.

Rätt att ta ut skatt och meddela föreskrifter

4 § Bestämmelser om kommunernas och landstingens rätt att ta ut skatt för skötseln av sina uppgifter och att meddela föreskrifter finns i regeringsformen.

Medlemskap

5 § Medlem av en kommun är den som är folkbokförd i kommunen, äger fast egendom i kommunen eller ska betala kommunalskatt där.

Medlem av en kommun är också en medborgare i någon av Europeiska unionens medlemsstater (unionsmedborgare) som är bosatt i kommunen men som, enligt 5 § andra stycket folkbokföringslagen (1991:481), inte ska folkbokföras där.

6 § Medlem av ett landsting är den som är medlem av en kommun inom landstinget.

Rösträtt

7 § Rösträtt vid val av ledamöter och ersättare i kommunfullmäktige har den som är folkbokförd i kommunen, senast på valdagen fyller 18 år och

1. är svensk medborgare eller annan unionsmedborgare,
2. är medborgare i Island eller Norge, eller
3. varit folkbokförd i Sverige tre år i följd före valdagen.

Rösträtt vid val av ledamöter och ersättare i kommunfullmäktige har också en sådan unionsmedborgare som avses i 5 § andra stycket.

8 § Rösträtt vid val av ledamöter och ersättare i landstingsfullmäktige har den som är röstberättigad vid val av ledamöter och ersättare i kommunfullmäktige i en kommun inom landstinget.

9 § Frågor om rösträtt enligt 7 och 8 §§ avgörs på grundval av en röstlängd som upprättas före valet.

Lagens innehåll

10 § Denna lag innehåller bestämmelser om

- grunderna för den kommunala verksamheten (1 kap.),
- kommunala angelägenheter (2 kap.),
- kommunernas och landstingens organisation och verksamhetsformer (3 kap.),
- förtroendevalda (4 kap.),
- fullmäktige (5 kap.),
- styrelsen och övriga nämnder (6 kap.),
- anställda (7 kap.),
- delaktighet och insyn (8 kap.),
- kommunal samverkan (9 kap.),
- överlämnande av kommunala angelägenheter (10 kap.),
- ekonomisk förvaltning (11 kap.),
- revision (12 kap.), och
- laglighetsprövning (13 kap.).

Ändringar i Sveriges indelning i kommuner och landsting

11 § Bestämmelser om indelningsändringar finns i lagen (1979:411) om ändringar i Sveriges indelning i kommuner och landsting.

2 kap. Kommunala angelägenheter

Allmänna befogenheter och lokaliseringsprincipen

1 § Kommuner och landsting får själva ha hand om angelägenheter av allmänt intresse som har anknytning till kommunens eller landstingets område eller deras medlemmar.

Uppgifter som andra ska ha hand om

2 § Kommuner och landsting får inte ha hand om sådana angelägenheter som enbart staten, en annan kommun, ett annat landsting eller någon annan ska ha hand om.

Likställighetsprincipen

3 § Kommuner och landsting ska behandla sina medlemmar lika, om det inte finns sakliga skäl för något annat.

Förbud mot beslut med tillbakaverkande kraft

4 § Kommuner och landsting får inte fatta beslut med tillbakaverkande kraft till nackdel för medlemmarna. Sådana beslut får dock fattas om det finns synnerliga skäl för det.

Rätt att ta ut avgifter

5 § Kommuner och landsting får ta ut avgifter för tjänster och nyttigheter som de tillhandahåller. För tjänster eller nyttigheter som de är skyldiga att tillhandahålla får dock avgifter endast tas ut om det följer av lag eller annan författning.

Självkostnadsprincipen

6 § Kommuner och landsting får inte ta ut högre avgifter än som motsvarar kostnaderna för de tjänster eller nyttigheter som de tillhandahåller.

Kommunal näringsverksamhet

7 § Kommuner och landsting får driva näringsverksamhet, om den drivs utan vinstsyfte och syftar till att tillhandahålla allmännyttiga anläggningar eller tjänster åt medlemmarna.

Stöd till andra näringsverksamheter

8 § Kommuner och landsting får genomföra åtgärder för att allmänt främja näringslivet i kommunen eller landstinget.

Individuellt inriktat stöd till enskilda näringsidkare får lämnas endast om det finns synnerliga skäl för det.

Särskilda befogenheter

9 § Bestämmelser om kommunernas och landstingens angelägenheter finns även i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter och i annan lag eller annan författning.

3 kap. Kommunernas och landstingens organisation och verksamhetsformer

Fullmäktige

1 § I varje kommun och i varje landsting finns det en beslutande församling, ett fullmäktige.

Fullmäktigeberedningar

2 § Fullmäktige får inrätta fullmäktigeberedningar för beredning av ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden som ska avgöras av fullmäktige.

Nämnder

3 § Fullmäktige ska tillsätta en styrelse.

4 § Fullmäktige ska tillsätta de nämnder som utöver styrelsen behövs för att fullgöra kommunens eller landstingets uppgifter enligt lag eller annan författning och för övrig verksamhet.

Utskott och nämndberedningar

5 § Fullmäktige får bestämma att en nämnd ska ha ett eller flera utskott. Om fullmäktige inte har bestämt något om utskott, får nämnden själv bestämma att utskott ska finnas. En nämnd får tillsätta de nämndberedningar som behövs.

Partssammansatta organ och självförvaltningsorgan

6 § Kommuner och landsting får inrätta partssammansatta organ som inom en nämnds verksamhetsområde ska svara för beredning, förvaltning och verkställighet av de ärenden som fullmäktige har bestämt.

7 § Kommuner och landsting får besluta att en nämnd får uppdra åt ett självförvaltningsorgan under nämnden att helt eller delvis sköta driften av en viss anläggning eller en viss institution.

Gemensam nämnd

8 § Kommuner och landsting får besluta att en nämnd ska vara gemensam med en annan kommun eller ett annat landsting.

Revisorer

9 § Kommuner och landsting ska utse revisorer för granskning av den kommunala verksamheten.

Kommunalförbund

10 § Kommuner och landsting får bilda kommunalförbund och lämna över skötseln av kommunala angelägenheter till sådana förbund.

Kommunala bolag, stiftelser och föreningar

11 § Kommuner och landsting får överlämna skötseln av kommunala angelägenheter till kommunala bolag, stiftelser och föreningar.

Privata utförare

12 § Kommuner och landsting får överlämna skötseln av kommunala angelägenheter till privata utförare.

Bestämmelser om krig eller krigsfara och extraordinära händelser i fredstid

13 § Bestämmelser om den kommunala organisationen under krig eller krigsfara finns i lagen (1988:97) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara m.m.

Bestämmelser om kommuners och landstings organisation och befogenheter vid extraordinära händelser i fredstid finns i lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.

Bestämmelser om beteckningen regionfullmäktige och regionstyrelsen

14 § Bestämmelser om att vissa landsting samt Gotlands kommun får beteckna fullmäktige och styrelsen som regionfullmäktige och regionstyrelsen finns i lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar i vissa län.

4 kap. Förtroendevalda

Definition av förtroendevalda

1 § Med förtroendevalda avses i denna lag ledamöter och ersättare i fullmäktige, nämnder och fullmäktigeberedningar, de som fullgör förtroendeuppdrag som anges i 2 § första stycket samt revisorer.

Med förtroendevalda avses också ledamöter och ersättare i den beslutande församlingen, förbundsstyrelsen eller någon annan nämnd, de beslutande församlingarnas beredningar samt revisorer i ett kommunalförbund.

Kommunal- och landstingsråd

2 § Den som inom kommunen fullgör ett förtroendeuppdrag på heltid eller betydande del av heltid ska ha benämningen kommunalråd, borgarråd, landstingsråd, oppositionsråd eller en annan benämning som fullmäktige bestämmer.

En sådan förtroendevald får tidigast väljas av fullmäktige vid första sammanträdet efter det att val av fullmäktige har hållits i hela landet.

Valbarhet

3 § Ledamöter och ersättare i fullmäktige väljs bland dem som har rösträtt enligt 1 kap. 7 och 8 §§.

Vid valen av ledamöter och ersättare i nämnderna är, oberoende av vad som framgår av röstlängden, den valbar som vid tidpunkten för sådant val uppfyller de villkor som uppställs i 1 kap. 7 och 8 §§. Detsamma gäller vid valen av fullmäktigeberedningar och förtroendevalda som anges i 2 § första stycket samt vid val av revisorer.

4 § Bestämmelser om valbarhetshinder för direktören och förvaltningscheferna finns i 7 kap. 3 §.

5 § Den som är vald till ledamot eller ersättare i fullmäktige är inte valbar som revisor inom den kommunen eller det landstinget.

Den som är redovisningsskyldig till kommunen eller landstinget är inte valbar som revisor för granskning av verksamhet som omfattas av redovisningsskyldigheten. Detsamma gäller make, sambo, förälder, barn, syskon eller andra närstående till den redovisningsskyldige.

6 § Den som är vald till revisor är inom den kommunen eller det landstinget inte valbar som

1. ledamot eller ersättare i fullmäktige, i en nämnd eller en fullmäktigeberedning, eller
2. ledamot eller ersättare i en sådan juridisk person som avses i 10 kap. 2–6 §§.

Uppdragets upphörande

7 § Fullmäktige ska befria en förtroendevald från uppdraget när den förtroendevalde önskar avgå, om det inte finns särskilda skäl mot det.

8 § Om en förtroendevald upphör att vara valbar upphör uppdraget genast. För en förtroendevald som valts av fullmäktige upphör uppdraget vid nästa fullmäktigesammanträde om inte fullmäktige, efter ansökan, beslutar att den förtroendevalde får ha kvar sitt uppdrag under återstoden av mandattiden.

9 § Uppdragen för de förtroendevalda som har valts av fullmäktige upphör om

1. valet till fullmäktige har upphävts och omval har hållits,
2. rättelse har skett genom förnyad sammanräkning och mandatfördelningen mellan partierna har ändrats, eller
3. extra val till fullmäktige har hållits.

När omvalet, sammanräkningen eller extra valet har avslutats, ska fullmäktige hålla nytt val av förtroendevalda för återstoden av mandattiden.

Uppdragen ska upphöra två månader efter det att omvalet, sammanräkningen eller extra valet har avslutats. Fullmäktige får dock besluta att de förtroendevalda som valts enligt andra stycket ska tillträda vid en tidigare tidpunkt, då uppdragen enligt första stycket upphör.

10 § Fullmäktige får återkalla uppdraget för en förtroendevald som har valts av fullmäktige, om den förtroendevalde

1. har vägrats ansvarsfrihet, eller
2. har dömts för ett brott på vilket fängelse i lägst två år kan följa och domen har fått laga kraft.

11 § Fullmäktige får återkalla uppdragen för samtliga förtroendevalda i en nämnd eller för samtliga förtroendevalda som anges i 2 § första stycket

1. när den politiska majoriteten i nämnden inte längre är densamma som i fullmäktige, eller

2. vid förändringar i nämndorganisationen.

Förtroendeuppdragen upphör att gälla när val av nya ledamöter och ersättare har hållits eller när en ny nämndorganisation träder i kraft.

Ledighet från anställning

12 § Förtroendevalda har rätt till den ledighet från sina anställningar som behövs för att de ska kunna fullgöra sina uppdrag. Ledigheten ska omfatta tid för

1. möten i kommunala organ,
2. andra möten som är nödvändiga för uppdragen,
3. resor till och från mötena, och
4. behövlig dygnsvila omedelbart före eller efter mötena.

Rätten till ledighet ska gälla även av fullmäktige utsedda styrelseledamöter, styrelsesuppleanter och lekmannarevisorer eller motsvarande andra revisorer och deras suppleanter i sådana juridiska personer som avses i 10 kap. 2–6 §§.

Förmåner

13 § Förtroendevalda har rätt till skälig ersättning för de arbetsinkomster och ekonomiska förmåner som de förlorar när de fullgör sina uppdrag.

14 § Förtroendevalda med funktionsnedsättning har rätt till skälig ersättning för resekostnader som uppkommer när de fullgör sina uppdrag.

15 § Förtroendevalda med barn som har behov av tillsyn har rätt till skälig ersättning för kostnader för barntillsyn som uppkommer när de fullgör sina uppdrag.

16 § Fullmäktige ska besluta om riktlinjer för ersättning enligt 13–15 §§.

17 § Fullmäktige får besluta att förtroendevalda i skälig omfattning ska få

1. ersättning för resekostnader och andra utgifter som föranleds av uppdraget utöver vad som följer av 14 och 15 §§,
2. arvode för det arbete som är förenat med uppdraget,
3. pension, och
4. andra ekonomiska förmåner.

Om fullmäktige beslutar att arvode ska betalas, ska arvodet bestämmas till lika belopp för lika uppdrag.

18 § Bestämmelserna i 13–15 §§ och 17 § andra stycket gäller inte förtroendevalda som anges i 2 § första stycket.

19 § Fullmäktige får besluta att en sådan förtroendevald som anges i 2 § första stycket för sina uppdrag ska få ekonomiska och andra förmåner som svarar mot de löne- och anställningsvillkor som gäller för dem som är anställda hos kommunen eller landstinget.

Fullmäktige får bestämma hur ersättare ska utses för förtroendevalda som beviljas ledighet till följd av bestämmelsen i första stycket.

Initiativrätt

20 § Varje ledamot i fullmäktige får väcka motioner samt ställa interpellationer och frågor enligt 5 kap. 60–65 §§.

21 § Varje ledamot i en nämnd får väcka ärenden i nämnden.

22 § Varje revisor får väcka ärenden i en nämnd eller i en fullmäktigeberedning om ärendet rör granskningen av verksamheten i nämnden eller beredningen.

Ersättare

23 § När ersättare tjänstgör har de samma rättigheter som ledamöter.

Förtroendevalda med funktionsnedsättning

24 § Kommuner och landsting ska verka för att förtroendevalda med funktionsnedsättning kan delta i handläggningen av ärenden på samma villkor som andra förtroendevalda.

Omröstning och beslut

25 § Varje ledamot i fullmäktige eller i en nämnd har en röst.

26 § En ledamot i fullmäktige eller i en nämnd har rätt att avstå från att delta i en omröstning eller i ett beslut.

Ordföranden är dock alltid skyldig att rösta, när det behövs för att ärendet ska kunna avgöras.

27 § En ledamot i en nämnd som deltar i handläggningen av ett ärende ska delta i avgörandet av ärendet, om ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild. Detta innebär ingen skyldighet att rösta för fler än ett förslag.

Reservation

28 § En förtroendevald som har deltagit i avgörandet av ett ärende får reservera sig mot beslutet. Reservationen ska anmälas innan sammanträdet avslutas.

Närvarorätt

29 § Fullmäktige får besluta att en förtroendevald som inte är ledamot eller ersättare i en viss nämnd ska få närvara vid nämndens sammanträden och delta i överläggningar men inte i besluten.

Beslutet får även innefatta att den förtroendevalde ska ha rätt att få sin mening antecknad i protokollet.

Partistöd

30 § Kommuner och landsting får ge ekonomiskt bidrag och annat stöd till politiska partier för att stärka deras ställning i den kommunala demokratin (partistöd).

Partistöd får ges till de politiska partier som är representerade i fullmäktige och som är juridiska personer. Ett parti är representerat om det har fått mandat i fullmäktige för vilket en vald ledamot är fastställd enligt 14 kap. vallagen (2005:837).

Partistöd får ges också till ett parti som har upphört att vara representerat i fullmäktige, dock endast under ett år efter det att representationen upphörde.

31 § Fullmäktige ska besluta om partistödets omfattning och formerna för det. Stödet får inte utformas så att det otillbörligt gynnar eller missgynnar ett parti. Fullmäktige får besluta att endast mandat för vilket en vald ledamot är fastställd enligt 14 kap. vallagen (2005:837) ska beaktas vid fördelningen av partistödet.

32 § Beslut om partistöd ska innehålla ett krav på att mottagaren av partistödet årligen ska lämna en skriftlig redovisning som visar att partistödet har använts för det ändamål som anges i 30 § första stycket.

Redovisningen ska avse perioden 1 januari–31 december och ges in till fullmäktige senast sex månader efter redovisningsperiodens utgång. En av mottagaren utsedd särskild granskare ska granska om redovisningen ger en rättvisande bild av hur mottagaren har använt partistödet. Granskarens rapport över granskningen ska bifogas redovisningen.

Fullmäktige får besluta att stöd inte ska betalas till ett parti som inte lämnar redovisning och granskningsrapport enligt första och andra styckena.

33 § Beslut om att betala ut partistöd ska fattas av fullmäktige minst en gång per år.

Politiska sekreterare

34 § Kommuner och landsting får anställa politiska sekreterare för att biträda de förtroendevalda i det politiska arbetet.

Politiska sekreterare får inte anställas för längre tid än till utgången av det år då val av fullmäktige ska hållas nästa gång i hela landet.

Bestämmelserna i lagen (1982:80) om anställningsskydd ska inte tillämpas för politiska sekreterare.

35 § En politisk sekreterare har rätt till den ledighet från sin anställning som behövs för tjänstgöringen.

5 kap. Fullmäktige

Fullmäktiges uppgifter

1 § Fullmäktige beslutar i ärenden av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt för kommunen eller landstinget, främst

1. mål och riktlinjer för verksamheten,
2. budget, skatt och andra viktiga ekonomiska frågor,
3. nämndernas organisation och verksamhetsformer,
4. val av ledamöter och ersättare i nämnder och beredningar,
5. val av revisorer,
6. grunderna för ekonomiska förmåner till förtroendevalda,
7. årsredovisning och ansvarsfrihet,
8. folkomröstning i kommunen eller landstinget, och
9. extra val till fullmäktige.

Fullmäktige beslutar också i andra ärenden som anges i denna lag eller i andra författningar.

2 § Fullmäktige får uppdra åt en nämnd att i fullmäktiges ställe besluta i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden. Ärenden som anges i 1 § första stycket eller som enligt lag eller annan författning ska avgöras av fullmäktige får dock inte delegeras till nämnderna.

3 § Fullmäktige ska för varje mandatperiod anta ett program med mål och riktlinjer för sådana kommunala angelägenheter som utförs av privata utförare.

I programmet ska det också anges hur fullmäktiges mål och riktlinjer samt övriga föreskrifter på området ska följas upp och hur allmänhetens insyn ska tillgodoses.

4 § I samband med att budgeten fastställs eller anslag annars beviljas får fullmäktige uppdra åt en nämnd att genomföra en viss verksamhet inom ramen för de riktlinjer om verksamheten som fullmäktige har fastställt, om inte något annat följer av lag eller annan författning.

Antalet ledamöter och ersättare

5 § Fullmäktige bestämmer hur många ledamöter som fullmäktige ska ha.

Antalet ska bestämmas till ett udda tal och till minst

1. 21 i kommuner med högst 8 000 röstberättigade,
2. 31 i kommuner med över 8 000 röstberättigade och i landsting med högst 140 000 röstberättigade,
3. 41 i kommuner med över 16 000 röstberättigade,
4. 51 i kommuner med över 24 000 röstberättigade och i landsting med över 140 000 röstberättigade,
5. 61 i kommuner med över 36 000 röstberättigade,
6. 71 i landsting med över 200 000 röstberättigade, och
7. 101 i kommuner med över 600 000 röstberättigade och i landsting med över 300 000 röstberättigade.

6 § Vid tillämpningen av 5 § ska antalet röstberättigade beräknas på grundval av uppgifterna i folkbokföringsdatabasen enligt lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i Skatteverkets folkbokföringsverksamhet den 1 mars året före valåret.

7 § Om fullmäktige beslutar att antalet ledamöter i fullmäktige ska ändras, ska beslutet tillämpas först när val av fullmäktige hålls nästa gång i hela landet. Beslutet ska fattas före utgången av februari månad valåret. Länsstyrelsen ska genast underrättas om beslutet.

8 § För ledamöter i fullmäktige ska det finnas ersättare.

Fullmäktige bestämmer hur många ersättarna ska vara. Antalet ska utgöra en viss andel, dock högst hälften, av det antal platser som varje parti får i fullmäktige. Beslutet ska fattas före utgången av februari månad valåret. Länsstyrelsen ska genast underrättas om beslutet.

Bestämmelser om att utse ersättare finns i vallagen (2005:837).

Ordinarie val

9 § Ledamöterna och ersättarna i fullmäktige ska väljas för fyra år räknat från och med den 15 oktober valåret.

Om Valprövningsnämnden har beslutat om omval enligt 14 kap. 27 § vallagen (2005:837), ska dock mandattiden förlängas till dess omvalet har avslutats.

Extra val

10 § Fullmäktige får besluta om extra val till fullmäktige mellan ordinarie val. Extra val ska hållas om minst två tredjedelar av de närvarande ledamöterna röstar för det. Ett beslut om extra val får dock inte fattas förrän sex månader har gått från det nyvalda fullmäktiges första sammanträde.

Ordförande och vice ordförande

11 § Fullmäktige väljer bland sina ledamöter en ordförande och en eller flera vice ordförande som tillsammans utgör fullmäktiges presidium. Fullmäktige bestämmer tiden för uppdragen.

Tidpunkt för sammanträdena

12 § Fullmäktige bestämmer när ordinarie sammanträden ska hållas.

Sammanträde ska hållas också om styrelsen eller minst en tredjedel av fullmäktiges ledamöter begär det eller om ordföranden anser att det behövs.

Hur sammanträdena tillkännages

13 § Ordföranden ska tillkänna tid och plats för varje sammanträde med fullmäktige och uppgifter om de ärenden som ska behandlas.

Fullmäktiges sammanträden ska tillkännages på kommunens eller landstingets anslagstavla minst en vecka före sammanträdesdagen.

14 § Om ett ärende är så brådskande att det inte hinner tillkännages enligt 13 §, ska uppgift om ärendet tillkännages på anslagstavlan senast vardagen närmast före sammanträdesdagen.

Kallelse till sammanträde

15 § Varje ledamot och ersättare ska kallas till sammanträde minst en vecka före sammanträdesdagen. Kallelsen ska innehålla uppgift om tid och plats för sammanträdet och om de ärenden som ska behandlas.

Information om sådana ärenden som tillkännagetts enligt 14 § lämnas till varje ledamot och ersättare så att den kan antas nå dem senast vardagen närmast före sammanträdesdagen.

Deltagande på distans

16 § Ledamöter får delta i fullmäktiges sammanträden på distans om fullmäktige har beslutat det. Deltagandet ska i sådant fall ske genom ljud- och bildöverföring i realtid samt på ett sådant sätt att samtliga deltagare kan se och höra varandra och delta på lika villkor.

En ledamot som deltar på distans ska anses vara närvarande vid fullmäktiges sammanträde.

Ersättarnas tjänstgöring

17 § Om en ledamot är förhindrad att inställa sig till ett sammanträde eller att fortsätta delta i ett sammanträde, ska en ersättare tjänstgöra i ledamotens ställe.

18 § Ersättarna ska tjänstgöra enligt den ordning som är bestämd mellan dem. En ersättare som har börjat tjänstgöra har dock alltid företräde oberoende av turordningen. En ersättare som avbryter tjänstgöringen på grund av jäv i ett ärende får åter tjänstgöra, sedan ärendet har handlagts.

19 § En ledamot som inställer sig under ett pågående sammanträde eller till ett fortsatt sammanträde har rätt att tjänstgöra även om en ersättare har trätt in i ledamotens ställe.

20 § En ledamot som har avbrutit tjänstgöringen vid ett sammanträde på grund av något annat hinder än jäv får därefter under samma dag inte tjänstgöra vid sammanträdet.

21 § I kommunfullmäktige har ersättare från samma valkrets som ledamoten företräde till tjänstgöring.

Om samtliga ersättare för en ledamot i kommunfullmäktige är förhindrade att inställa sig eller att fortsätta delta i ett sammanträde, ska i ledamotens ställe den ersättare inträda som enligt den bestämda ordningen står i tur att tjänstgöra för den ledamot som har fått den första platsen för partiet i valkretsen. Om en sådan ersättare inte kan tjänstgöra, ska den ersättare inträda som står i tur att tjänstgöra för den ledamot som har fått den andra platsen för partiet i valkretsen och så vidare efter samma grund.

Om partiets samtliga ersättare i valkretsen är förhindrade att inställa sig eller att fortsätta delta i ett sammanträde, ska den ersättare inträda som har utsetts för partiet i någon annan valkrets efter den grund som anges i första och andra stycket. Den ersättare som har utsetts i den valkrets där partiets röstetal är högst har då företräde.

Ärenden i fullmäktige

22 § Ärenden i fullmäktige får väckas av

1. en nämnd,
2. en ledamot genom motion,
3. en revisor, om ärendet gäller förvaltning som har samband med revisionsuppdraget eller om ärendet gäller granskningen,
4. en fullmäktigeberedning, om fullmäktige har beslutat det, eller
5. styrelsen i en sådan juridisk person som avses i 10 kap. 2–6 §§, om fullmäktige har beslutat det för särskilda fall.

Ärenden i fullmäktige får även väckas genom medborgarförslag och folkinitiativ enligt 8 kap. 1 och 2 §§.

23 § Fullmäktige ska besluta i ärenden som avses i 22 §.

Fullmäktige får dock överlåta till styrelsen eller en annan nämnd att besluta i ett ärende som har väckts genom medborgarförslag, utom i de fall som anges i 1 §.

Ansvarsfrihet och anmärkning

24 § Fullmäktige ska vid ett sammanträde före utgången av juni månad året efter det år som revisionen avser, besluta om ansvarsfrihet ska beviljas eller vägras. Beslutet ska motiveras om det inte är uppenbart obehövligt.

Om revisorerna enligt 12 kap. 13 § riktat anmärkning mot en nämnd eller en fullmäktigeberedning eller mot enskilda förtroendevalda i sådana organ, ska fullmäktige besluta om även fullmäktige ska rikta anmärkningen. Fullmäktige får rikta anmärkning även om revisorerna inte gjort det. Beslut om anmärkning ska motiveras.

25 § Om ansvarsfrihet vägras, får fullmäktige besluta att skadeståndstalan ska väckas.

Talan som inte grundas på brott ska väckas inom ett år från det att beslutet om vägrad ansvarsfrihet fattades.

Bestämmelse om att fullmäktige får återkalla uppdraget vid vägrad ansvarsfrihet finns i 4 kap. 10 §.

Hur ärendena bereds

26 § Innan ett ärende avgörs av fullmäktige, ska det ha beretts antingen av en nämnd vars verksamhetsområde ärendet berör eller av en fullmäktigeberedning.

27 § Om ett ärende har beretts bara av en fullmäktigeberedning, ska en nämnd vars verksamhetsområde ärendet berör alltid ges tillfälle att yttra sig.

28 § Styrelsen ska alltid ges tillfälle att yttra sig i ett ärende som har beretts av en annan nämnd eller av en fullmäktigeberedning.

Styrelsen ska lägga fram förslag till beslut i ett ärende, om inte någon annan nämnd eller en fullmäktigeberedning har gjort det.

29 § Fullmäktige får hålla val utan föregående beredning.

Ett ärende som avser avsägelse från ett uppdrag som förtroendevald behöver inte heller beredas.

30 § De år då val av fullmäktige har hållits i hela landet får nyvalda fullmäktige besluta att ändra mandattiden för en nämnd eller att ändra antalet ledamöter eller ersättare i en nämnd utan föregående beredning.

31 § Fullmäktige får besluta om extra val till fullmäktige utan föregående beredning.

32 § Fullmäktige får behandla revisionsberättelsen utan föregående beredning. Fullmäktige ska dock hämta in förklaring över

1. anmärkning som framställts i revisionsberättelsen, och
2. revisorernas uttalande att ansvarsfrihet inte tillstyrks.

Revisorerna och deras sakkunniga ska alltid ges tillfälle att yttra sig vid fullmäktiges behandling av revisionsberättelsen.

Om en förtroendevald har vägrats ansvarsfrihet, får fullmäktige också utan ytterligare beredning besluta att den förtroendevaldes uppdrag ska återkallas enligt 4 kap. 10 §.

33 § Ett brådskande ärende får avgöras trots att ärendet inte har beretts, om samtliga närvarande ledamöter är ense om beslutet.

34 § Fullmäktiges beslut att enligt 23 § andra stycket överlåta till styrelsen eller en annan nämnd att besluta i ett ärende som har väckts genom medborgarförslag får fattas utan föregående beredning.

35 § En motion eller ett medborgarförslag ska om möjligt beredas på sådant sätt att fullmäktige kan fatta beslut inom ett år från det att motionen eller medborgarförslaget väcktes.

Om beredningen inte kan avslutas inom denna tid, ska detta och vad som har kommit fram vid beredningen anmälas till fullmäktige inom samma tid. Fullmäktige får då avskryva motionen eller medborgarförslaget från vidare handläggning.

36 § Fullmäktige får besluta att det, som ett led i beredningen av ett ärende som fullmäktige ska handlägga, ska hämtas in synpunkter från medlemmarna.

Detta kan ske genom folkomröstning, opinionsundersökning eller något liknande förfarande. Vid opinionsundersökning eller liknande förfarande får valnämnden i kommunen anlitas, om nämndens verksamhet i övrigt inte hindras av det.

Ska synpunkter hämtas in genom en folkomröstning får fullmäktige besluta att röstlängd och röstkort ska framställas för omröstningen enligt 5 kap. vallagen (2005:837).

37 § Har ett folkinitiativ väckts enligt 8 kap. 2 § ska fullmäktige besluta att folkomröstning ska hållas, om

1. den fråga som initiativet avser är sådan att fullmäktige kan besluta om den, och

2. inte minst två tredjedelar av de närvarande ledamöterna röstar mot förslaget.

Vid sådan folkomröstning ska 36 § tredje stycket tillämpas.

38 § Kommunen har rätt att få ersättning för de kostnader som föranleds av att ett landsting anlitar valnämnden.

39 § Bestämmelser om förfarandet vid folkomröstning finns i lagen (1994:692) om kommunala folkomröstningar.

Rätt och skyldighet för andra än ledamöterna att medverka

40 § En förtroendevald som anges i 4 kap. 2 § första stycket och som inte är ledamot i fullmäktige har rätt att närvara vid fullmäktiges sammanträden. Sådan förtroendevald får delta i överläggningar och framställa förslag men inte delta i besluten.

41 § Fullmäktige får bestämma att också andra än ledamöter och de som anges i 40 § ska ha rätt att delta i överläggningar men inte i besluten.

42 § Ordföranden och vice ordföranden i en nämnd, revisorerna och de anställda i kommunen eller landstinget är skyldiga att lämna upplysningar vid fullmäktiges sammanträden, om fullmäktige begär det och om det inte finns något hinder mot det på grund av sekretess.

Offentlighet och ordning vid fullmäktiges sammanträden

43 § Fullmäktiges sammanträden är offentliga.

Fullmäktige får dock besluta att överläggningen i ett visst ärende ska hållas inom stängda dörrar. Ersättarna får närvara vid en sådan överläggning, även när de inte tjänstgör.

44 § Ordföranden leder fullmäktiges sammanträden och ansvarar för ordningen vid sammanträdena.

Ordföranden får visa ut den som uppträder störande och inte rättar sig efter tillsägelse.

Offentlighet vid fullmäktigeberednings sammanträden

45 § En fullmäktigeberednings sammanträden ska hållas inom stängda dörrar. En sådan beredning får dock besluta att dess sammanträden ska vara offentliga, om fullmäktige har medgett det.

Beslutsförhet

46 § Fullmäktige får handlägga ett ärende bara om mer än hälften av ledamöterna är närvarande. Fullmäktige får dock bestämma att interpellationer och frågor får besvaras även om färre ledamöter är närvarande.

47 § Om en ledamot enligt 48 eller 49 § är jävig i ett ärende, får fullmäktige handlägga ärendet, även om antalet deltagande på grund av jävet inte uppgår till det antal som föreskrivs i 46 §.

Jäv

48 § En ledamot får inte delta i handläggningen av ett ärende som personligen rör ledamoten själv, ledamotens make, sambo, förälder, barn eller syskon eller någon annan närstående.

I fråga om jäv för fullmäktigeledamöter ska 6 kap. 30 § andra och tredje styckena tillämpas. Vid fullmäktiges beslut i fråga om jäv gäller 6 kap. 32 §. Vad som sägs om nämnd i dessa bestämmelser ska i stället gälla fullmäktige.

49 § Den som är redovisningsskyldig till kommunen eller landstinget får inte delta i

1. val av revisor för granskning av verksamhet som omfattas av redovisningsskyldigheten, eller

2. handläggningen av ärenden om ansvarsfrihet för verksamheten.

Detsamma gäller make, sambo, förälder, barn, syskon eller annan närstående till den redovisningsskyldige.

50 § Enskilda förtroendevalda mot vilka anmärkning kan riktas enligt 12 kap. 13 § får, trots vad som anges i 49 §, delta i fullmäktiges överläggningar, när revisionsberättelsen över den verksamhet som de har ansvaret för behandlas.

Ordföranden och vice ordföranden i en nämnd får också delta i fullmäktiges överläggning när verksamhet inom den egna nämnden behandlas.

Första och andra styckena gäller även om de förtroendevalda inte är ledamöter i fullmäktige.

Bordläggning och återremiss

51 § Ett ärende ska bordläggas eller återremitteras, om det begärs av minst en tredjedel av de närvarande ledamöterna. Enkel majoritet krävs dock om ärendet tidigare bordlagts eller återremitterats på begäran av en minoritet.

För bordläggning eller återremiss i fråga om val krävs enkel majoritet. Ett ärende om extra val ska dock alltid bordläggas första gången det tas upp till behandling.

Motiveringen till ett beslut om återremiss ska bestämmas av de ledamöter som begärt återremittering. Vid flera motiveringar får ordföranden pröva vilken motivering som biträds av minst en tredjedel av de närvarande ledamöterna.

52 § Ett bordlagt ärende ska behandlas på fullmäktiges nästa sammanträde, om fullmäktige inte beslutar något annat.

Hur ärendena avgörs

53 § Ordföranden ska se till att bara sådana ärenden avgörs som har tillkännagetts enligt 13 och 14 §§.

Ett brådskande ärende får dock avgöras om samtliga närvarande ledamöter beslutar det.

54 § När överläggningen har avslutats, lägger ordföranden fram förslag till beslut.

Förslagen ska utformas så, att de kan besvaras med ja eller nej.

Ordföranden redovisar därefter sin uppfattning om vad som har beslutats och bekräftar beslutet med ett klubbslag, om inte omröstning begärs.

55 § Om omröstning begärs, ska den ske öppet utom i ärenden som avser val eller anställning av personal.

56 § Utgången bestäms genom enkel majoritet, om inte något annat anges i denna lag eller annan författning.

57 § Vid lika röstetal har ordföranden utslagsröst.

I ärenden som avser val eller anställning av personal fattas beslutet dock genom lottning.

58 § Ordföranden ska vägra att lägga fram ett förslag till beslut, om ordföranden anser att förslaget innebär att ett nytt ärende väcks.

Ordföranden får vägra att lägga fram ett förslag till beslut, om ordföranden anser att förslaget skulle leda till ett beslut som strider mot lag eller annan författning. Fullmäktige får dock besluta att förslaget ändå ska läggas fram.

Proportionella val

59 § Om det begärs av det antal väljande som anges i 2 § lagen (1992:339) om proportionellt valsätt ska följande val vara proportionella:

1. val av ledamöter och ersättare i nämnder och beredningar,
2. val av revisorer som avses i 12 kap. 4 och 5 §§,
3. val av ledamöter och suppleanter i styrelsen för aktiebolag,
4. val av ledamöter och suppleanter i styrelsen för ekonomiska föreningar eller stiftelser, och
5. val av revisorer, revisorssuppleanter och lekmannarevisorer som ska granska styrelsens förvaltning i aktiebolag, ekonomiska föreningar och stiftelser.

Första stycket 1 ska inte gälla vid val till en nämnd som avses i 6 kap. 1 § 2, om två tredjedelar av de närvarande ledamöterna i fullmäktige vid inrättandet av nämnden har röstat för att ledamöter i nämnden ska väljas på någon annan grund än partipolitisk.

Interpellationer

60 § Interpellationer får ställas av ledamöterna och riktas till ordföranden i en nämnd eller en fullmäktigeberedning samt till de förtroendevalda i övrigt som fullmäktige bestämmer.

Fullmäktige får besluta att interpellationer får ställas endast till sådan förtroendevald som anges i 4 kap. 2 § första stycket.

61 § Interpellationerna ska ha ett bestämt innehåll och vara försedda med motivering.

62 § Interpellationer ska avse ämnen som hör till fullmäktiges, en nämnds eller en fullmäktigeberednings handläggning. De får dock inte avse ärenden som rör myndighetsutövning mot någon enskild.

Interpellationer bör ställas endast i angelägenheter av större intresse för kommunen eller landstinget.

63 § Fullmäktige beslutar utan föregående överläggning om en interpellation får ställas.

64 § Fullmäktige får besluta att ordföranden i en nämnd får överlåta besvarandet av en interpellation till en av fullmäktige utsedd ledamot i styrelsen för en sådan juridisk person som avses i 10 kap. 2–6 §§ eller till ordföranden i styrelsen eller annan nämnd i ett kommunalförbund som kommunen eller landstinget är medlem i.

Frågor

65 § För att hämta in upplysningar får ledamöterna ställa frågor. Bestämmelserna i 60 §, 62 § första stycket, 63 och 64 §§ ska då tillämpas.

En fråga ska ha ett bestämt innehåll. Den får vara försedd med en kort inledande förklaring.

När en fråga besvaras, får bara den som ställer frågan och den som svarar delta i överläggningen.

Protokollet

66 § Vid sammanträden ska protokoll föras på ordförandens ansvar.

67 § Protokollet ska redovisa vilka ledamöter och ersättare som har tjänstgjort och vilka ärenden som har handlagts.

68 § Protokollet ska för varje ärende redovisa

1. vilka förslag och yrkanden som har lagts fram och inte tagits tillbaka,
2. i vilken ordning ordföranden har lagt fram förslag till beslut,
3. genomförda omröstningar och resultaten av dem,
4. vilka beslut som har fattats,
5. vilka ledamöter som har deltagit i besluten och hur de har röstat vid öppna omröstningar, och
6. vilka reservationer som har anmälts mot besluten.

69 § I protokollet ska det anges vilka interpellationer och frågor som har ställts och vilka som har besvarats.

70 § Ett protokoll ska justeras senast fjorton dagar efter sammanträdet på det sätt som fullmäktige har bestämt.

71 § Bestämmelser om att justering av protokollet ska tillkännages på anslagstavlan finns i 8 kap. 13 §.

Arbetsordningen

72 § Fullmäktige ska anta en arbetsordning av vilken det ska framgå vad som i övrigt ska gälla för fullmäktiges sammanträden och handläggningen av ärenden.

73 § Arbetsordningen ska reglera

1. antalet ledamöter i fullmäktige,
2. när sammanträden ska hållas,
3. anmälan av hinder att delta i sammanträden,
4. inkallande av ersättare och deras tjänstgöring,
5. vem som ska föra ordet tills ordförande utsetts,
6. rätten att delta i fullmäktiges överläggningar,
7. förfarandet vid omröstningar,
8. handläggningen av motioner, interpellationer och frågor,
9. formerna för justeringen av protokollet, och
10. fullmäktigepresidiets arbetsuppgifter.

Om fullmäktige med stöd av 8 kap. 1 § har beslutat att medborgarförslag får väckas, ska arbetsordningen reglera hur sådana förslag ska handläggas.

Om fullmäktige har beslutat att ledamöter får delta i fullmäktiges sammanträden på distans, ska arbetsordningen reglera i vilken utsträckning sådant deltagande får ske.

6 kap. Styrelsen och övriga nämnder

Nämndernas uppgifter

1 § Fullmäktige ska, om inte något annat anges i lag eller annan författning, bestämma nämndernas verksamhetsområden och inbördes förhållanden. Fullmäktige får besluta

1. att en nämnd ska ha hand om en eller flera verksamheter i hela kommunen eller landstinget,
2. att en nämnd ska ha hand om en eller flera verksamheter för en del av kommunen eller landstinget,
3. att en nämnd ska ha hand om verksamheten vid en eller flera anläggningar, och
4. att en nämnd ska tillhandahålla tjänster åt en annan nämnd.

2 § Nämnderna beslutar i frågor som rör förvaltningen och i frågor som de enligt lag eller annan författning ska ha hand om.

Nämnderna beslutar också i frågor som fullmäktige har delegerat till dem.

3 § Nämnderna bereder fullmäktiges ärenden och ansvarar för att fullmäktiges beslut verkställs.

4 § Nämnderna ska redovisa till fullmäktige hur de har fullgjort sådana uppdrag som fullmäktige har lämnat till dem med stöd av 5 kap. 2 och 4 §§.

Fullmäktige ska besluta om omfattningen av redovisningen och formerna för den.

5 § Nämnderna ska var och en inom sitt område se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt samt de bestämmelser i lag eller annan författning som gäller för verksamheten.

De ska också se till att den interna kontrollen är tillräcklig och att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt.

Detsamma gäller när skötseln av en kommunal angelägenhet med stöd av 10 kap. 1 § har lämnats över till någon annan.

6 § En nämnd får inte bestämma om rättigheter eller skyldigheter för kommunen eller landstinget i ärenden där nämnden företräder kommunen eller landstinget som part.

En nämnd får inte heller utöva i lag eller annan författning föreskriven tillsyn över sådan verksamhet som nämnden själv bedriver.

Särskilt om styrelsens uppgifter

7 § Styrelsen ska leda och samordna förvaltningen av kommunens eller landstingets angelägenheter och ha uppsikt över övriga nämnders och eventuella gemensamma nämnders verksamhet.

Styrelsen ska också ha uppsikt över kommunal verksamhet som bedrivs i sådana juridiska personer som avses i 10 kap. 2–6 §§ och sådana kommunalförbund som kommunen eller landstinget är medlem i.

8 § Fullmäktige får besluta att styrelsen får fatta beslut om särskilt angivna förhållanden som rör andra nämnders verksamhet. Styrelsen får dock inte ges rätt att fatta beslut som rör andra nämnders myndighetsutövning, tillämpningen av lag eller ärenden som i övrigt rör enskilda.

9 § Styrelsen ska i årliga beslut för varje sådant aktiebolag som avses i 10 kap. 2 § pröva om den verksamhet som bolaget har bedrivit under föregående kalenderår har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna. Om styrelsen finner att så inte är fallet, ska den lämna förslag till fullmäktige om nödvändiga åtgärder.

10 § Styrelsen ska vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att de krav som anges i 10 kap. 3–5 §§ är uppfyllda i fråga om sådana aktiebolag som avses i de bestämmelserna.

11 § Styrelsen ska följa de frågor som kan inverka på kommunens eller landstingets utveckling och ekonomiska ställning.

Styrelsen ska också hos fullmäktige, övriga nämnder och andra myndigheter göra de framställningar som behövs.

12 § Styrelsen får från övriga nämnder, beredningar och anställda i kommunen eller landstinget begära in de yttranden och upplysningar som behövs för att styrelsen ska kunna fullgöra sina uppgifter.

13 § Styrelsen ska särskilt

1. bereda eller yttra sig i ärenden som ska handläggas av fullmäktige, med de begränsningar som framgår av 5 kap. 29–33 §§,
2. ha hand om den ekonomiska förvaltningen,
3. verkställa fullmäktiges beslut, och
4. i övrigt fullgöra de uppdrag som fullmäktige har lämnat över till styrelsen.

14 § Fullmäktige får besluta att en annan nämnd än styrelsen helt eller delvis ska ha hand om förvaltningen och verkställigheten i fråga om egendom samt verkställigheten av fullmäktiges beslut. Fullmäktige får också besluta att en annan nämnd helt eller delvis ska ha hand om sin egen medelsförvaltning.

15 § Styrelsen får själv eller genom ombud företräda kommunen eller landstinget i alla mål och ärenden, om inte någon annan ska göra det på grund av lag eller annan författning eller beslut av fullmäktige.

Detta gäller också mål där någon har begärt laglighetsprövning av fullmäktiges beslut, om inte fullmäktige beslutar att själv företräda kommunen eller landstinget i målet.

Ledamöter och ersättare

16 § Ledamöter och ersättare i en nämnd väljs av fullmäktige till det antal som fullmäktige bestämmer. I styrelsen ska antalet ledamöter och antalet ersättare vara minst fem.

Om ersättarna inte väljs proportionellt, ska fullmäktige bestämma i vilken ordning de ska tjänstgöra.

17 § Fullmäktige ska besluta om ersättarnas tjänstgöring i nämnderna.

Ersättarna ska underrättas om tid och plats för sammanträdena. Även ersättare som inte tjänstgör får närvara vid sammanträdena.

Fullmäktige ska besluta i vilken utsträckning ersättarna ska ha rätt att delta i överläggningar och få sin mening antecknad i protokollet.

Mandattider

18 § Ledamöterna och ersättarna i styrelsen väljs för fyra år, räknat från och med den 1 januari året efter det år då val av fullmäktige har hållits i hela landet.

Fullmäktige får dock bestämma att styrelsens mandattid ska räknas från och med det sammanträde då valet hålls intill det sammanträde då val av styrelse hålls nästa gång. I ett sådant fall ska nyvalda fullmäktige välja styrelsen vid fullmäktiges första sammanträde.

19 § Fullmäktige bestämmer mandattiderna för andra nämnder än styrelsen.

20 § Om en ledamot avgår under mandattiden, ska fyllnadsval hållas.

Om ledamoten har utsetts vid ett proportionellt val, inträder i stället en ersättare i enlighet med den ordning som har bestämts för ersättarnas tjänstgöring.

Om fullmäktige har återkallat uppdragen för de förtroendevalda enligt 4 kap. 11 §, ska val av nya ledamöter och ersättare hållas.

Ordförande och vice ordförande

21 § Fullmäktige ska bland nämndens ledamöter välja en ordförande och en eller två vice ordförande. Dessa utgör tillsammans nämndens presidium. Fullmäktige bestämmer tiden för uppdragen.

Om den politiska majoriteten i fullmäktige har förändrats på ett sådant sätt att det parti som nämndens ordförande företräder inte längre ingår i den politiska majoriteten, får fullmäktige välja ett nytt presidium.

22 § Fullmäktige bestämmer vem som ska fullgöra ordförandens uppgifter när varken ordföranden eller en vice ordförande kan tjänstgöra.

Tidpunkt för sammanträden

23 § Nämnderna bestämmer tid och plats för sina sammanträden.

Sammanträden ska hållas också om minst en tredjedel av nämndens ledamöter begär det eller om ordföranden anser att det behövs.

Deltagande på distans

24 § Fullmäktige ska besluta i vilken utsträckning ledamöter får delta i en nämnds sammanträden på distans. Deltagande på distans ska ske på det sätt som anges i 5 kap. 16 §.

En ledamot som deltar på distans ska anses vara närvarande vid nämndens sammanträde.

Offentlighet och närvarorätt vid nämndsammanträden

25 § En nämnds sammanträden ska hållas inom stängda dörrar. Nämnden får dock besluta att dess sammanträden ska vara offentliga, om fullmäktige har medgett det.

Om fullmäktige har medgett det, får nämnden besluta att den eller de som har väckt ett ärende genom medborgarförslag får närvara när

nämnden behandlar ärendet och delta i överläggningar men inte i besluten.

En nämnds sammanträden ska dock alltid hållas inom stängda dörrar i ärenden

1. som avser myndighetsutövning, eller
2. i vilka det förekommer uppgifter som omfattas av sekretess hos nämnden.

26 § En nämnd får kalla en ledamot eller en ersättare i fullmäktige, en annan nämnd eller beredning, en revisor, en anställd hos kommunen eller landstinget eller en särskild sakkunnig att närvara vid ett sammanträde med nämnden för att lämna upplysningar.

Den som har kallats till ett sammanträde får, om nämnden beslutar det, delta i överläggningarna men inte i besluten.

Beslutsförhet

27 § En nämnd får handlägga ärenden endast om fler än hälften av ledamöterna är närvarande.

Jäv

28 § En förtroendevald är jävig, om

1. saken angår honom eller henne själv eller hans eller hennes make, sambo, förälder, barn eller syskon eller någon annan närstående eller om ärendets utgång kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada för den förtroendevalde själv eller någon närstående,

2. han eller hon eller någon närstående är ställföreträdare för den som saken angår eller för någon som kan vänta synnerlig nytta eller skada av ärendets utgång,

3. ärendet rör tillsyn över sådan kommunal verksamhet som han eller hon själv är knuten till,

4. han eller hon har fört talan som ombud eller mot ersättning biträtt någon i saken, eller

5. det i övrigt finns någon särskild omständighet som är ägnad att rubba förtroendet för hans eller hennes opartiskhet i ärendet.

29 § Om det är uppenbart att frågan om opartiskhet saknar betydelse, ska nämnden bortse från jäv.

30 § En förtroendevald som är jävig i ett ärende hos en nämnd får inte delta eller närvara vid handläggningen av ärendet. Den förtroendevalde får dock vidta åtgärder som inte någon annan kan utföra utan att handläggningen försenas avsevärt.

Den som känner till en omständighet som kan antas utgöra jäv mot honom eller henne ska självmant uppges det.

Har det uppkommit en fråga om jäv mot en förtroendevald och har någon annan inte trätt i dennes ställe, ska nämnden snarast besluta i jävsfrågan. Den som jävet gäller får delta i prövningen av jävsfrågan endast om nämnden annars inte är beslutsför och någon annan inte kan tillkallas utan olägligt uppskov.

31 § Om ett ärende hos en nämnd berör ett aktiebolag där kommunen eller landstinget äger minst hälften av aktierna eller en stiftelse där kommunen eller landstinget utser minst hälften av styrelseledamöterna, ska den som handlägger ärendet inte anses jävig enligt 28 § 2 eller 5 enbart på grund av att han eller hon är ställföreträdare för bolaget eller stiftelsen eller på något annat sätt är knuten dit. Detta gäller inte när en nämnd handlägger ärenden som avser myndighetsutövning mot enskilda.

Den som handlägger ett ärende hos en nämnd ska inte heller anses jävig enligt 28 § 5 enbart på grund av att han eller hon tidigare har deltagit i handläggningen av ärendet hos en annan nämnd.

32 § Ett beslut om jäv får överklagas endast i samband med överklagande av det beslut genom vilket nämnden avgör ärendet.

Hur ärendena avgörs

33 § I fråga om förfarandet när en nämnd fattar beslut ska 5 kap. 54–57 §§ tillämpas.

För bordläggning av ett ärende i en nämnd krävs det enkel majoritet.

34 § Ett ärende som väckts genom medborgarförslag ska om möjligt handläggas så att ärendet kan avgöras inom ett år från det att det väcktes i fullmäktige.

En nämnd som handlägger sådana ärenden ska minst en gång om året informera fullmäktige om de beslut som fattats i ärendena. Nämnden ska även informera om de ärenden som inte har avgjorts inom den tid som anges i första stycket.

Protokollet

35 § Vid ett sammanträde ska protokoll föras.

I fråga om hur protokollet ska föras, protokollets innehåll, justering av protokollet och hur justeringen ska tillkännages ska 5 kap. 66–68 och 70 §§ och 8 kap. 13 § tillämpas.

Delgivning

36 § Delgivning med en nämnd sker med ordföranden eller med den som enligt ett reglemente eller ett särskilt beslut är behörig att ta emot delgivningar.

Delegering av ärenden

37 § En nämnd får uppdra åt presidiet, ett utskott, en ledamot eller ersättare att besluta på nämndens vägnar i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden, dock inte i de fall som avses i 38 §. En nämnd får även uppdra åt en anställd att besluta enligt 7 kap. 5–8 §§.

38 § Beslutanderätten får inte delegeras när det gäller

1. ärenden som avser verksamhetens mål, inriktning, omfattning eller kvalitet,

2. framställningar eller yttranden till fullmäktige liksom yttranden med anledning av att beslut av nämnden i dess helhet eller av fullmäktige har överklagats,

3. ärenden som rör myndighetsutövning mot enskilda, om de är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt,

4. ärenden som väckts genom medborgarförslag och som lämnats över till nämnden, eller

5. ärenden som enligt lag eller annan författning inte får delegeras.

39 § En nämnd får uppdra åt ordföranden, eller en annan ledamot som nämnden har utsett, att besluta på nämndens vägnar i ärenden som är så brådskande att nämndens avgörande inte kan avvaktas.

Anmälan av beslut

40 § Nämnden ska besluta om i vilken utsträckning beslut som har fattats med stöd av uppdrag enligt 37 § och 7 kap. 5 och 6 §§ ska anmälas till den. Beslut som inte anmäls ska protokollföras särskilt, om beslutet får överklagas enligt bestämmelserna i 13 kap.

Sådana beslut som avses i 39 § ska anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

Utskott

41 § En nämnds beslutanderätt får enligt 37 § delegeras till ett utskott. Ett utskott kan också ha till uppgift att bereda nämndens ärenden.

42 § En nämnd ska välja utskott bland ledamöterna och ersättarna i nämnden. Bestämmelserna i 2 § lagen (1992:339) om proportionellt valsätt ska då tillämpas.

Val till nämndberedningar

43 § Nämnden får till nämndberedning välja även andra än förtroendevalda.

Reglementen

44 § Fullmäktige ska anta reglementen om nämndernas verksamhet och arbetsformer.

7 kap. Anställda

Direktören

1 § Styrelsen ska utse en direktör. Direktören ska ha den ledande ställningen bland de anställda och vara chef för den förvaltning som finns under styrelsen.

Styrelsen får besluta att direktören ska ha en annan benämning.

2 § Styrelsen ska i en instruktion fastställa hur direktören ska leda förvaltningen under styrelsen. Instruktionen ska också fastställa direktörens övriga uppgifter.

Valbarhetshinder för anställda

3 § Direktören är inte valbar till förtroendeuppdrag i kommunen, landstinget eller kommunalförbund som kommunen eller landstinget är medlem i.

Den som är chef för en förvaltning som hör till en nämnds verksamhetsområde får inte väljas till ledamot eller ersättare i nämnden.

Jäv

4 § I fråga om jäv för de anställda ska bestämmelserna i 6 kap. 28–32 §§ tillämpas.

Delegering av ärenden

5 § En nämnd får uppdra åt en anställd hos kommunen eller landstinget att besluta på nämndens vägnar i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden, dock inte i de fall som avses i 6 kap. 38 §.

6 § Om en nämnd med stöd av 5 § uppdrar åt en förvaltningschef inom nämndens verksamhetsområde att fatta beslut, får nämnden överlåta åt förvaltningschefen att i sin tur uppdra åt en annan anställd inom kommunen eller landstinget att fatta beslutet.

7 § Om en nämnd med stöd av 5 § uppdrar åt en anställd att besluta på nämndens vägnar, får nämnden ställa upp villkor som innebär att brukarna av nämndens tjänster ska ges tillfälle att lägga fram förslag eller att yttra sig, innan beslutet fattas.

Nämnden får också bestämma att en anställd får fatta beslut endast om företrädare för brukarna har tillstyrkt beslutet.

8 § Bestämmelser om anmälan av beslut som har fattats med stöd av delegation finns i 6 kap. 40 §.

Skyldighet att lämna upplysningar

9 § Bestämmelser om de anställdas skyldighet att lämna upplysningar vid fullmäktiges sammanträden och till revisorerna finns i 5 kap. 42 § och 12 kap. 9 § första stycket.

Personalföreträdare

10 § Företrädare för de anställda (personalföreträdare) får, i den omfattning som anges i 11–15 §§, närvara vid sammanträden med andra nämnder än styrelsen.

Närvarorätt saknas dock vid revisorernas sammanträden, i patientnämnder, valnämnder och överförmyndarnämnder.

11 § Personalföreträdarna har rätt att närvara vid en nämnds behandling av ärenden som rör förhållandet mellan kommunen eller landstinget som arbetsgivare och dess anställda. Nämnden får i enskilda fall besluta att personalföreträdarna får närvara även vid behandlingen av andra ärenden.

12 § Personalföreträdarna har inte rätt att närvara vid handläggning av

1. ärenden som avser myndighetsutövning mot någon enskild, såvida inte ärendet rör en obestämd krets av enskilda,
2. förhandlingar med en arbetstagarorganisation,
3. uppsägningar av kollektivavtal,
4. arbetskonflikter,
5. rättstvister mellan kommunen eller landstinget och en arbetstagarorganisation, eller
6. ärenden som avser beställning eller upphandling av varor och tjänster.

13 § Personalföreträdarna har rätt att delta i nämndens överläggningar men inte i besluten.

14 § Med iakttagande av bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) är en nämnd skyldig att lämna personalföreträdarna de upplysningar som behövs för deras verksamhet.

15 § Personalföreträdarna utses särskilt för varje nämnd bland de anställda, i första hand bland dem som är anställda inom nämndens verksamhetsområde.

Högst tre personalföreträdare och en ersättare för var och en av dem får finnas för varje nämnd.

16 § Personalföreträdarna utses av den eller de lokala arbetstagarorganisationer som kommunen eller landstinget har kollektivavtal med.

17 § Vad som gäller om jäv för den som ska handlägga ett ärende hos en nämnd ska gälla också för personalföreträdare i nämnden.

Personalföreträdaren ska dock inte anses jävig enligt 6 kap. 28 § 5 enbart på grund av att han eller hon

1. är förtroendemän eller funktionär hos en arbetstagarorganisation som har intressen att bevaka i ärendet, eller

2. har företrätt organisationen som förtroendemän eller funktionär i en sådan förhandling i ärendet som har ägt rum enligt lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet.

18 § Personalföreträdarna ska kallas till sammanträden på samma sätt som gäller för ledamöterna i nämnden. Ersättarna ska endast kallas när de ska tjänstgöra som personalföreträdare.

19 § Beslut som fattas vid ett sammanträde som personalföreträdarna har tillträde till blir inte ogiltiga på grund av att personalföreträdarna eller någon av dem inte har kallats till sammanträdet.

Partssammansatta organ

20 § Fullmäktige får inrätta partssammansatta organ för sådana ärenden som rör förhållandet mellan kommunen eller landstinget som arbetsgivare och dess anställda eller, i fråga om en gemensam nämnd, förhållandet mellan de samverkande kommunerna eller landstingen som arbetsgivare och deras anställda. Detta gäller dock inte om något annat följer av lag eller annan författning.

De partssammansatta organen ska inom en nämnds verksamhetsområde svara för beredning, förvaltning och verkställighet av de ärenden som fullmäktige har bestämt enligt första stycket.

21 § Fullmäktige ska fastställa ett partssammansatt organs uppgifter, sammansättning, mandattid och verksamhetsformer i ett reglemente.

22 § Partssammansatta organ får inte avgöra frågor som avser verksamhetens mål, inriktning, omfattning eller kvalitet.

De får inte heller avgöra ärenden som avser myndighetsutövning mot någon enskild.

23 § Ett partssammansatt organ ska bestå av företrädare för dels kommunen eller landstinget, dels de anställda.

Kommunens eller landstingets företrädare väljs av fullmäktige eller, om fullmäktige bestämmer det, av en nämnd.

De anställdas företrädare utses av den eller de lokala arbetstagarorganisationer som kommunen eller landstinget har slutit kollektivavtal med om partssammansatta organ.

24 § För partssammansatta organ ska följande bestämmelser tillämpas:

1. 4 kap. 28 § om reservation,
2. 6 kap. 28–32 §§ om jäv, och
3. 6 kap. 35 § om hur protokoll ska föras, protokollets innehåll, justering av protokollet och hur justeringen ska tillkännages.

25 § En nämnd inom vars verksamhetsområde ett partssammansatt organ har tillsatts får återkalla uppdrag som har lämnats över till organet, om det finns synnerliga skäl för det.

8 kap. Delaktighet och insyn

Medborgarförslag

1 § Den som är folkbokförd i kommunen eller i en kommun inom landstinget får, om fullmäktige har beslutat det, väcka ärenden i fullmäktige (medborgarförslag). Detsamma gäller unionsmedborgare som avses i 1 kap. 5 § andra stycket.

Folkinitiativ

2 § Ärende om att hålla folkomröstning i en viss fråga får i fullmäktige väckas av minst tio procent av de röstberättigade kommun- eller landstingsmedlemmarna enligt lagen (1994:692) om kommunala

folkomröstningar (folkinitiativ). Initiativet ska vara skriftligt, ange den aktuella frågan samt innehålla initiativtagarnas egenhändiga namnteckningar, uppgifter om när namnteckningarna gjorts, namnförtydliganden, personnummer och uppgift om deras adresser.

Vid beräkningen av antalet initiativtagare ska endast de räknas med som har skrivit under initiativet under den sexmånadersperiod som föregått inlämnandet.

Brukarinflytande

3 § Nämnderna ska verka för att samråd sker med dem som brukar deras tjänster.

4 § Bestämmelser om att brukarna i vissa fall ska ges tillfälle att lägga fram förslag eller att yttra sig innan beslut fattas av en anställd finns i 7 kap. 7 §.

Självförvaltningsorgan

5 § Fullmäktige får besluta att en nämnd får uppdra åt ett självförvaltningsorgan under nämnden att helt eller delvis sköta driften av en viss anläggning eller en viss institution, om inte något annat följer av lag eller annan författning. Fullmäktige får i ett sådant fall även besluta att nämnden får uppdra åt självförvaltningsorganet att besluta på nämndens vägnar i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden. Ärenden som rör myndighetsutövning mot enskilda eller som i övrigt avses i 6 kap. 38 § får dock inte delegeras till ett självförvaltningsorgan.

6 § Nämnden ska i en arbetsordning fastställa självförvaltningsorganets uppgifter, sammansättning, arbetsformer och mandattid.

De beslut som självförvaltningsorganet fattar med stöd av uppdrag enligt 5 § ska anmälas till nämnden på det sätt som nämnden bestämmer.

7 § Ett självförvaltningsorgan ska bestå av företrädare för dem som brukar anläggningen eller institutionen och de anställda där. Företrädarna för sådana brukare ska vara fler än dem som företräder de anställda.

Nämnden väljer på förslag av brukarna de ledamöter och ersättare som ska företräda brukarna och på förslag av de anställda dem som ska företräda de anställda.

8 § De ledamöter och ersättare som företräder brukarna har rätt till den ledighet från sina anställningar som behövs för uppdraget och de ekonomiska förmåner som fullmäktige bestämt för de förtroendevalda.

9 § En nämnd får helt eller delvis återkalla ett uppdrag som har getts till ett självförvaltningsorgan eller en enskild ledamot, om det finns särskilda skäl för det.

Anslagstavlan

10 § Varje kommun och landsting ska på sin webbplats ha en anslagstavla. Anslagstavlan ska vara lättillgänglig och kunna särskiljas från övrigt innehåll på webbplatsen.

Kommuner och landsting ska i sina lokaler eller på annan plats ge allmänheten möjlighet att ta del av innehållet på anslagstavlan.

11 § Anslagstavlan ska innehålla

1. tillkännagivanden om fullmäktiges sammanträden,
2. tillkännagivanden av justerade protokoll,
3. tillkännagivanden av delegationsbeslut som inte ska anmälas till en nämnd,
4. justerade protokoll i den utsträckning kommunen eller landstinget bestämmer och det inte strider mot lag eller annan författning, och
5. upplysningar om hur beslut kan överklagas enligt 13 kap.

Anslagstavlan ska även innehålla kungörelser, tillkännagivanden eller annan information som med stöd av lag eller annan författning ska meddelas på anslagstavlan.

När en handling, som anslagits med stöd av andra stycket, varit anslagen under föreskriven tid ska den som begärt åtgärden få ett bevis om det.

12 § Anslagstavlan får utöver det som anges i 11 § endast innehålla tillkännagivanden om styrelsens och övriga nämnders sammanträden samt beslutsunderlag inför fullmäktiges, styrelsens och övriga nämnders sammanträden.

Tillkännagivande av protokoll

13 § Senast andra dagen efter det att protokollet har justerats ska justeringen tillkännages på anslagstavlan. Av tillkännagivandet ska det framgå var protokollet finns tillgängligt samt vilken dag det har tillkännagetts. Tillkännagivandet får inte tas bort från anslagstavlan före överklagandetidens utgång enligt 13 kap. 5 § första stycket.

Kommunala föreskrifter

14 § Kommunala föreskrifter ska kungöras genom att det på kommunens eller landstingets anslagstavla tillkännages att protokollet för de beslutade föreskrifterna har justerats.

Gällande kommunala föreskrifter ska finnas tillgängliga för allmänheten på kommunens eller landstingets webbplats. De ska där vara samlade i kommunens eller landstingets författningssamling eller på något annat sätt. Innehållet i samlingen ska framgå av ett register eller någon annan förteckning på webbplatsen.

Första och andra styckena gäller inte om

1. det i lag eller annan författning anges att föreskrifterna ska kungöras eller göras tillgängliga på något annat sätt, eller
2. föreskrifterna på grund av sekretess inte får lämnas ut till var och en.

Insyn i budgeten

15 § Styrelsens förslag till budget ska hållas tillgängligt för allmänheten på kommunens eller landstingets webbplats från och med tillkännagivandet av det sammanträde med fullmäktige då budgeten ska fastställas.

Insyn i årsredovisningen

16 § Årsredovisningen ska hållas tillgänglig för allmänheten på kommunens eller landstingets webbplats från och med tillkännagivandet av det sammanträde med fullmäktige då årsredovisningen ska godkännas.

17 § Fullmäktige får bestämma att allmänheten får ställa frågor om årsredovisningen vid ett sammanträde med fullmäktige.

Insyn i privata utförares verksamhet

18 § Bestämmelser om allmänhetens insyn i verksamhet som genom avtal lämnas över från en kommun, ett landsting eller ett helägt kommunalt bolag till en privat utförare finns i 10 kap. 3 och 9 §§.

Information till enskilda

19 § När enskilda kan välja mellan olika utförare av en nämnds tjänster ska nämnden lämna information om samtliga utförare, om inte annat framgår av lag eller annan författning.

Sådan information ska vara saklig, relevant, jämförbar, lättförståelig och lättillgänglig.

9 kap. Kommunal samverkan

Kommunalförbund

Bildande av kommunalförbund

1 § Ett kommunalförbund bildas genom att förbundsmedlemmarna antar en förbundsordning. Förbundsmedlemmarna kan också i förbundsordningen ange en senare tidpunkt vid vilken kommunalförbundet ska bildas.

Bestämmelser som ska tillämpas för kommunalförbund

2 § Om inget annat anges eller följer av bestämmelserna om kommuner och landsting i denna lag, tillämpas dessa även för kommunalförbund.

När ett kommunalförbund har hand om en angelägenhet som det finns bestämmelser om i en särskild författning, ska den författningens bestämmelser om kommuner eller landsting tillämpas för förbundet.

Om det i någon annan författning finns särskilda bestämmelser om kommunalförbund för ett visst ändamål, ska de tillämpas i stället för bestämmelserna i denna lag.

Beslutande församling, förbundsstyrelse och övriga organ

3 § I ett kommunalförbund ska det som beslutande församling finnas ett förbundsfullmäktige eller en förbundsdirektion.

Ledamöter och ersättare i den beslutande församlingen väljs av förbundsmedlemmarnas fullmäktige enligt vad som anges i förbundsordningen.

Varje förbundsmedlem ska vara representerad i den beslutande församlingen med minst en ledamot och en ersättare. Antalet ersättare ska vara lika många som antalet ledamöter.

4 § Den beslutande församlingen väljs för fyra år, om inte en kortare mandattid anges i förbundsordningen.

Mandattiden räknas från och med den 1 januari året efter det år då val av fullmäktige har hållits i hela landet, om inte annat anges i förbundsordningen.

5 § Den beslutande församlingen ska tillsätta en förbundsstyrelse. Om ett förbund är organiserat med förbundsdirektion, ska direktionen också vara förbundsstyrelse.

Den beslutande församlingen ska tillsätta de organ som utöver förbundsstyrelsen behövs för att fullgöra kommunalförbundets uppgifter.

Förbundsordningen

6 § För ett kommunalförbund ska det finnas en förbundsordning som ska antas av förbundsmedlemmarnas fullmäktige.

7 § Förbundsordningen ska ange

1. kommunalförbundets namn och den ort där förbundet ska ha sitt säte samt förbundets medlemmar och ändamål,

2. förbundets organisation, organens uppgifter och inbördes förhållanden samt om interimorgan får inrättas och om förbundsstyrelsen ska få vara ställföreträdare för förbundsfullmäktige,

3. antalet ledamöter och ersättare i den beslutande församlingen och hur förbundsmedlemmarna ska vara representerade samt mandattiden i de fall som anges i 4 §,

4. antalet revisorer och deras mandattid,

5. i fråga om förbund med förbundsdirektion, på vilket sätt som revisorer ska utses,

6. om en förbundsmedlem ska ha rätt att väcka ärenden i den beslutande församlingen,

7. om det för beslut ska krävas kvalificerad majoritet i den beslutande församlingen och för vilka ärenden detta ska gälla,

8. om en förtroendevald hos en förbundsmedlem som inte är ledamot i den beslutande församlingen ska ha rätt att delta vid sammanträden enligt 5 kap. 41 §,

9. om en förtroendevald hos en förbundsmedlem som inte är ledamot eller ersättare i förbundsstyrelsen eller någon annan nämnd ska ha sådan närvarorätt som anges i 4 kap. 29 §,

10. på vilken webbplats förbundets anslagstavla ska finnas,

11. förbundsmedlemmarnas andelar i förbundets tillgångar och skulder och fördelningen av förbundets kostnader mellan medlemmarna,

12. förbundsmedlemmarnas styrning av och insyn i förbundets ekonomi och verksamhet,

13. riktlinjer om förbundets budgetprocess,

14. om allmänheten ska ha rätt att ställa frågor om årsredovisningen vid ett sammanträde och i så fall förutsättningarna för detta,

15. förfarandet vid en förbundsmedlems utträde ur förbundet,

16. förutsättningarna för och förfarandet vid förbundets likvidation och upplösning samt grunderna för skifte av förbundets behållna tillgångar när förbundet upplöses,

17. ordningen för att lösa tvister mellan förbundet och dess medlemmar, och

18. ordningen för att bestämma ekonomiska förmåner till ledamöterna och ersättarna i den beslutande församlingen samt, i fråga om förbund med förbundsledning, till revisorerna.

Ledamöter och ersättare

8 § En förbundsmedlem får till ledamot eller ersättare i den beslutande församlingen välja endast den som är ledamot eller ersättare i förbundsmedlemmens fullmäktige.

Ledamöter och ersättare i förbundsstyrelsen och andra nämnder samt revisorer väljs bland dem som har rösträtt vid val till någon av förbundsmedlemmarnas fullmäktige.

Proportionella val

9 § Om det begärs av det antal väljande som anges i 2 § lagen (1992:339) om proportionellt valsätt ska val av ledamöter och ersättare i den beslutande församlingen samt revisorer vara proportionella.

Om inte något annat följer av förbundsordningen ska det som sägs i första stycket tillämpas när den beslutande församlingen väljer ledamöter och ersättare i förbundsstyrelsen, andra nämnder och de beslutande organens beredningar samt revisorer.

Budgetprocessen

10 § Det som sägs om budgetprocessen i 11 kap. 8 och 10 §§ gäller inte kommunalförbund.

11 § I kommunalförbund med förbundsledning ska det sammanträde vid vilket budgeten fastställs vara offentligt. Sammanträdet ska tillkännages på kommunalförbundets anslagstavla minst en vecka före sammanträdesdagen.

Förbundsmedlemmarnas ekonomiska ansvar

12 § Om ett kommunalförbund saknar tillgångar för att betala en skuld, är förbundsmedlemmarna skyldiga att fylla bristen. Varje medlem ska skjuta till så stor del av bristen som svarar mot medlemmens andel i skulden efter de grunder som anges i förbundsordningen.

Revision

13 § Det som sägs om val av revisorer i 12 kap. 4 och 5 §§ gäller inte för kommunalförbund.

I kommunalförbund med förbundsfullmäktige väljs revisorer av förbundsfullmäktige. I kommunalförbund med förbundsdirektion väljs revisorer enligt vad som anges i förbundsordningen.

14 § I kommunalförbund med förbundsdirektion ska revisorerna lämna en revisionsberättelse till var och en av förbundsmedlemmarnas fullmäktige. Det som sägs om fullmäktige i 5 kap. 24, 25, 32 och 50 §§ ska för sådana förbund gälla förbundsmedlemmarnas fullmäktige.

15 § Om en förbundsdirektion tillsatt en eller flera nämnder, ska revisorerna lämna en särskild revisionsberättelse som avser nämndernas verksamhet till förbundsdirektionen.

Direktionen prövar frågan om huruvida ansvarsfrihet ska beviljas eller inte för de nämnder som den tillsätter.

16 § Revisorer i ett kommunalförbund är skyldiga att på begäran lämna upplysningar till de förtroendevalda revisorerna i varje kommun eller landsting som är medlem i kommunalförbundet. Skyldigheten gäller upplysningar om

1. kommunalförbundets angelägenheter, och
2. sådana juridiska personer som omfattas av 2 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och till vilka kommunalförbundet enligt 10 kap. 2–6 §§ lämnat över skötseln av en kommunal angelägenhet.

Folkomröstning

17 § Kommunalförbund får inte anordna folkomröstning eller anlita valnämnden i en kommun som är förbundsmedlem.

Anslagstavlan

18 § Det som anges om fullmäktige och styrelsen i bestämmelserna om anslagstavlan i 8 kap. 10–12 §§ ska i stället avse förbundsfullmäktige, förbundsdirektion och förbundsstyrelsen.

Utträde

19 § En förbundsmedlem har rätt att utträda ur ett kommunalförbund.

Uppsägningstiden ska vara tre år, om inte en kortare tid anges i förbundsordningen.

Gemensam nämnd

Tillsättande av gemensam nämnd

20 § Fullmäktige får besluta att en nämnd ska vara gemensam med en annan kommun eller ett annat landsting.

21 § En gemensam nämnd tillsätts i någon av de samverkande kommunerna eller landstingen och ingår i denna kommuns eller detta landstings organisation.

Uppgifter

22 § Kommuner och landsting får genom en gemensam nämnd fullgöra uppgifter enligt 3 kap. 4 §.

En gemensam nämnd får fullgöra uppgifter för vilka det enligt lag eller annan författning ska finnas en eller flera nämnder i varje kommun eller landsting. Uppgifter som kommun- eller landstingsstyrelsen har vid höjd beredskap enligt lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap får dock inte fullgöras av en gemensam nämnd.

23 § En gemensam nämnds uppgifter ska närmare preciseras i en överenskommelse mellan de berörda kommunerna och landstingen.

Bestämmelser som ska tillämpas för gemensam nämnd

24 § Det som gäller för en nämnd enligt denna lag ska, om inget annat sägs, även tillämpas för en gemensam nämnd.

Ledamöter och ersättare

25 § Ledamöter och ersättare väljs av fullmäktige i de samverkande kommunerna och landstingen. Var och en av de samverkande kommunerna och landstingen ska vara representerade i den gemensamma nämnden med minst en ledamot och en ersättare. Antalet ersättare ska vara lika många som antalet ledamöter.

Ekonomiska förmåner

26 § Förtroendevalda i en gemensam nämnd har rätt till ersättning av den kommun eller det landsting som har valt dem.

Budget

27 § Budgeten upprättas av den kommun eller det landsting som har tillsatt nämnden. Budgeten ska upprättas efter samråd med de övriga samverkande kommunerna och landstingen.

Rätt till upplysningar

28 § Fullmäktige i en kommun eller ett landsting som bildat en gemensam nämnd har rätt att begära upplysningar från nämnden. Ordföranden och vice ordföranden i nämnden samt de anställda i de samverkande kommunerna och landstingen är skyldiga att lämna upplysningar vid fullmäktiges sammanträden, om det inte finns något hinder mot det på grund av sekretess.

Närvarorätt för personalföreträdare

29 § Företrädare för anställda i kommuner eller landsting som samverkar i en gemensam nämnd får i den omfattning som anges i 7 kap. 11–15 §§ närvara vid sammanträden med den gemensamma nämnden.

Interpellationer och frågor

30 § Ledamöter i fullmäktige i kommuner eller landsting som bildat en gemensam nämnd får ställa interpellationer om nämndens handläggning. För att hämta in upplysningar får ledamöterna ställa frågor. Interpellationer och frågor ska riktas till nämndens ordförande.

Delegering av ärenden

31 § En gemensam nämnd får, utöver vad som anges i 7 kap. 5 §, även under samma förutsättningar uppdra åt en anställd i någon av de samverkande kommunerna eller landstingen att besluta på nämndens vägnar.

32 § Om en gemensam nämnd med stöd av 7 kap. 5 § uppdrar åt en förvaltningschef inom nämndens verksamhetsområde att fatta beslut, får nämnden överlåta åt förvaltningschefen att i sin tur uppdra åt en annan anställd inom kommunen eller landstinget eller i någon av de samverkande kommunerna eller landstingen att fatta beslutet.

Tillkännagivande av protokoll

33 § Justeringen av en gemensam nämnds protokoll ska tillkännas på var och en av de samverkande kommunernas och landstingens anslagstavlor.

Reglemente

34 § Reglementet för en gemensam nämnd ska antas av fullmäktige i var och en av de samverkande kommunerna eller landstingen.

Revision

35 § En gemensam nämnd ska granskas av revisorerna i var och en av de samverkande kommunerna eller landstingen.

Ansvarsfrihet och anmärkning

36 § Fråga om ansvarsfrihet och om anmärkning för en gemensam nämnd ska prövas av fullmäktige i var och en av de samverkande kommunerna eller landstingen.

Gemensam nämnd inom vård- och omsorgsområdet

37 § Särskilda bestämmelser om gemensam nämnd finns i lagen (2003:192) om gemensam nämnd inom vård- och omsorgsområdet.

Andra former av kommunal samverkan

38 § Bestämmelser om kommunal samverkan finns i lagen (2002:34) om samverkansorgan i länen, lagen (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser och i annan lag eller författning.

10 kap. Överlämnande av kommunala angelägenheter

Överlämnande

1 § Kommuner och landsting får efter beslut av fullmäktige lämna över skötseln av en kommunal angelägenhet till en juridisk person eller en enskild individ.

Om det i lag eller annan författning anges att angelägenheten ska bedrivas av en kommunal nämnd eller om den innefattar myndighetsutövning, får den dock inte lämnas över med stöd av bestämmelsen i första stycket.

Kommunala bolag

2 § Med ett helägt kommunalt bolag avses ett aktiebolag där kommunen eller landstinget direkt eller indirekt innehar samtliga aktier.

Med ett delägt kommunalt bolag avses ett aktiebolag eller handelsbolag där kommunen eller landstinget bestämmer tillsammans med någon annan.

3 § Om en kommun eller ett landsting med stöd av 1 § lämnar över skötseln av en kommunal angelägenhet till ett helägt kommunalt bolag, ska fullmäktige

1. fastställa det kommunala ändamålet med verksamheten,
2. se till att det fastställda kommunala ändamålet och de kommunala befogenheterna som utgör ram för verksamheten anges i bolagsordningen,
3. utse samtliga styrelseledamöter,
4. se till att det anges i bolagsordningen att fullmäktige får ta ställning till sådana beslut i verksamheten som är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt innan de fattas,
5. utse minst en lekmannarevisor, och
6. se till att bolaget ger allmänheten insyn i den verksamhet som genom avtal lämnas över till privata utförare.

4 § Innan skötseln av en kommunal angelägenhet lämnas över till ett delägt kommunalt bolag, ska fullmäktige se till att bolaget blir bundet av de villkor som avses i 3 § i en omfattning som är rimlig med hänsyn till andelsförhållandena, verksamhetens art och omständigheterna i övrigt.

I delägda kommunala bolag som inte omfattas av 2 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), ska fullmäktige verka för att allmänheten ska ha rätt att ta del av handlingar hos bolaget enligt de grunder som gäller för allmänna handlingars offentlighet i 2 kap. tryckfrihetsförordningen och offentlighets- och sekretesslagen.

5 § Till lekmanarevisor i hel- eller delägda kommunala bolag ska fullmäktige utse någon av de revisorer som valts enligt 12 kap. 5 § första stycket.

Kommunala stiftelser och föreningar

6 § Det som anges i 3 § 1–4 och 6 gäller också när kommunen ensam eller landstinget ensamt bildar en stiftelse för en kommunal angelägenhet. Fullmäktige ska även utse minst en revisor i en sådan stiftelse. Till revisor i stiftelsen ska fullmäktige utse någon av de revisorer som valts enligt 12 kap. 4 §.

Det som anges i 4 § gäller också en förening där kommunen eller landstinget bestämmer tillsammans med någon annan och en stiftelse som kommunen eller landstinget bildar tillsammans med någon annan för en kommunal angelägenhet.

Det som anges i 3 § om bolagsordningen ska vid tillämpningen av första och andra styckena i stället avse stadgarna i en förening och stiftelseförordnandet eller stiftelseurkunden i en stiftelse.

Privata utförare

7 § Med en privat utförare avses en juridisk person eller en enskild individ som har hand om skötseln av en kommunal angelägenhet enligt 1 §. Med en privat utförare avses inte ett hel- eller delägt kommunalt bolag och inte heller en sådan stiftelse eller förening som avses i 6 §.

8 § När skötseln av en kommunal angelägenhet genom avtal har lämnats över till en privat utförare ska kommunen eller landstinget kontrollera och följa upp verksamheten.

9 § Om en kommun eller ett landsting sluter avtal med en privat utförare, ska kommunen eller landstinget genom avtalet tillförsäkra sig information som gör det möjligt att ge allmänheten insyn i den verksamhet som lämnas över.

11 kap. Ekonomisk förvaltning

Mål för den ekonomiska förvaltningen

1 § Kommuner och landsting ska ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet och i sådan verksamhet som bedrivs genom sådana juridiska personer som avses i 10 kap. 2–6 §. Fullmäktige ska besluta om riktlinjer för god ekonomisk hushållning för kommunen eller landstinget. Om kommunen eller landstinget har en sådan resultatutjämningsreserv som avses i 14 §, ska riktlinjerna även omfatta hanteringen av den.

Medelsförvaltningen

2 § Kommunerna och landstingen ska förvalta sina medel på ett sådant sätt att krav på god avkastning och betryggande säkerhet kan tillgodoses.

3 § Fullmäktige ska besluta om riktlinjer för medelsförvaltningen.

4 § Fullmäktige ska utöver vad som följer av 3 § besluta om riktlinjer för förvaltningen av medel avsatta för pensionsförpliktelser. I riktlinjerna ska det anges hur medlen ska förvaltas. Tillåten risk vid placering av medlen ska då fastställas. Det ska också anges hur uppföljning och kontroll av förvaltningen ska ske.

Budgetens innehåll

5 § Kommuner och landsting ska varje år upprätta en budget för nästa kalenderår (budgetår).

Budgeten ska upprättas så att intäkterna överstiger kostnaderna.

Undantag från andra stycket får göras

1. i den utsträckning som medel från en resultatutjämningsreserv tas i anspråk enligt 14 §, eller

2. om det finns synnerliga skäl.

6 § I budgeten ska skattesatsen och anslagen anges. Av budgeten ska det vidare framgå hur verksamheten ska finansieras och hur den ekonomiska ställningen beräknas vara vid budgetårets slut. De finansiella mål som är av betydelse för en god ekonomisk hushållning ska anges.

Budgeten ska även innehålla en plan för verksamheten under budgetåret. I planen ska det anges mål och riktlinjer som är av betydelse för en god ekonomisk hushållning.

Budgeten ska också innehålla en plan för ekonomin för en period av tre år. Budgetåret ska då alltid vara periodens första år. Planen ska innehålla sådana finansiella mål som anges i första stycket.

7 § Fullmäktige får besluta att en nämnd inte ska anvisas några medel.

Budgetprocessen

8 § Förslag till budget ska upprättas av styrelsen före oktober månads utgång. Förslag till budget för revisorernas verksamhet ska upprättas av fullmäktiges presidium senast vid samma tidpunkt.

Om det finns särskilda skäl för det, får budgetförslaget upprättas i november månad. I så fall ska styrelsen före oktober månads utgång föreslå skattesatsen för den kommunalskatt eller landstingsskatt som ingår i den preliminära inkomstskatten under det följande året.

9 § Styrelsen bestämmer när övriga nämnder senast ska lämna in sina särskilda budgetförslag till styrelsen.

10 § Budgeten fastställs av fullmäktige före november månads utgång.

De år då val av fullmäktige har hållits i hela landet ska budgeten fastställas av nyvalda fullmäktige.

11 § Om budgeten på grund av särskilda skäl inte kan fastställas före november månads utgång, ska fullmäktige ändå fastställa skattesatsen och, i förekommande fall, avgiftssatsen för begravningsavgiften enligt 9 kap. begravningslagen (1990:1144) inom denna tid.

Budgeten ska därefter fastställas före december månads utgång. Fullmäktige får då fastställa en annan skatte- eller avgiftssats än den som har bestämts tidigare.

Reglering av balanskravsresultat

12 § Om balanskravsresultatet enligt 4 kap. 3 a § lagen (1997:614) om kommunal redovisning för ett visst räkenskapsår är negativt, ska det regleras under de närmast följande tre åren.

Fullmäktige ska anta en åtgärdsplan för hur regleringen ska ske.

Beslut om reglering ska fattas senast i budgeten det tredje året efter det år då det negativa balanskravsresultatet uppkom.

13 § Fullmäktige får besluta att en reglering av ett negativt balanskravsresultat inte ska göras om det finns synnerliga skäl.

Resultatutjämningsreserver

14 § Kommuner och landsting får till en resultatutjämningsreserv reservera medel som får användas för att utjämna intäkter över en konjunkturcykel.

Reservering får göras med högst ett belopp som motsvarar det lägsta av antingen den del av årets resultat eller den del av årets resultat efter balanskravsjusteringar enligt 4 kap. 3 a § lagen (1997:614) om kommunal redovisning, som överstiger

1. en procent av summan av skatteintäkter samt generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning, eller

2. två procent av summan av skatteintäkter samt generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning, om kommunen eller landstinget har ett negativt eget kapital, inklusive ansvarsförbindelsen för pensionsförpliktelser.

Utgiftsbeslut under budgetåret

15 § Om fullmäktige beslutar om en utgift under löpande budgetår, ska beslutet också innefatta en anvisning om hur utgiften ska finansieras.

Delårsrapport

16 § Fullmäktige ska behandla minst en delårsrapport som upprättats enligt 9 kap. 1 § lagen (1997:614) om kommunal redovisning.

Räkenskaper

17 § Styrelsen och övriga nämnder ska fortlöpande föra räkenskaper över de medel som de förvaltar.

18 § Styrelsen bestämmer när övriga nämnder senast ska redovisa sin medelsförvaltning under föregående budgetår till styrelsen.

Årsredovisning

19 § När styrelsen har fått övriga nämnders redovisningar, ska den upprätta en årsredovisning.

20 § Årsredovisningen ska lämnas över till fullmäktige och revisorerna snarast möjligt och senast den 15 april året efter det år som redovisningen avser.

21 § Årsredovisningen ska godkännas av fullmäktige. Det ska ske innan fullmäktige enligt 5 kap. 24 § beslutat om ansvarsfrihet ska beviljas eller vägras.

Förbud mot pantsättning

22 § Kommuner och landsting får inte upplåta panträtt i sin egendom till säkerhet för en fordran.

Vid förvärv av egendom får de dock överta betalningsansvaret för lån som tidigare har tagits upp mot säkerhet av panträtt i egendomen.

Underrättelse om skattesats

23 § Bestämmelser om skyldighet för styrelsen att underrätta vissa myndigheter om skattesatsen och om avgiftssatsen för begravningsavgiften finns i lagen (1965:269) med särskilda bestämmelser om kommuns och annan menighets utdebitering av skatt, m.m.

Bestämmelser om kommunal redovisning

24 § Bestämmelser om bokföring och årsredovisning finns i lagen (1997:614) om kommunal redovisning.

12 kap. Revision

Revisorernas uppgifter

1 § Revisorerna granskar årligen i den omfattning som följer av god revisionssed all verksamhet som bedrivs inom nämndernas eller fullmäktigeberedningarnas verksamhetsområden. De granskar på samma sätt, genom de revisorer eller lekmannarevisorer som utsetts i juridiska personer enligt 10 kap. 2–6 §§, även verksamheten i de juridiska personerna.

Revisorerna prövar om verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt, om räkenskaperna är rättvisande och om den interna kontrollen som görs inom nämnderna är tillräcklig.

Om revisorerna i sin granskning finner att det föreligger misstanke om att brott av förmögenhetsrättslig karaktär förövats eller om att allmän förvaltningsdomstols avgörande åsidosatts, ska de anmäla förhållandet till berörd nämnd. Om nämnden efter en sådan anmälan inte vidtar åtgärder utan oskäligt dröjsmål, är revisorerna skyldiga att rapportera det till fullmäktige. Revisorerna får dock avstå från att anmäla misstanke om

brott till fullmäktige om nämnden funnit att det inte föreligger en sådan misstanke.

2 § Revisorerna ska bedöma om resultaten i den delårsrapport som enligt 11 kap. 16 § ska behandlas av fullmäktige och årsredovisningen är förenliga med de mål fullmäktige beslutat. Revisorernas skriftliga bedömning ska lämnas till fullmäktige inför behandlingen av delårsrapporten och årsredovisningen.

3 § Revisorernas granskning omfattar inte ärenden som avser myndighetsutövning mot någon enskild i andra fall än

1. när handläggningen av sådana ärenden har vållat kommunen eller landstinget ekonomisk förlust,

2. när granskningen gäller hur nämnderna verkställer egna gynnande beslut enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade och socialtjänstlagen (2001:453),

3. när granskningen gäller hur nämnderna verkställer avgöranden av allmänna förvaltningsdomstolar, eller

4. när granskningen sker från allmänna synpunkter.

Val av revisorer

4 § Under de år då val av fullmäktige har hållits i hela landet ska nyvalda fullmäktige välja revisorer för granskning av verksamheten under de fyra följande åren.

5 § Vid en samlad revision av hela verksamheten ska minst fem revisorer väljas.

Vid en särskild revision för granskning av en viss eller vissa nämnders verksamhet ska minst fem revisorer väljas för varje nämnd eller grupp av nämnder.

6 § Om en revisor avgår under mandattiden får fullmäktige hålla fyllnadsval för återstoden av denna tid.

Revisorernas ställning

7 § Varje revisor fullgör sitt uppdrag självständigt.

Sakkunnigt biträde

8 § Revisorerna ska i sin granskning biträdas av sakkunniga som de själva väljer och anlitar i den omfattning som behövs för att fullgöra granskningen enligt god revisionssed.

Lekmannarevisorer som utses med stöd av 10 kap. 3 och 4 §§ ska i sin granskning biträdas av sakkunniga som de själva väljer och anlitar i den omfattning som behövs för att fullgöra uppdraget enligt god sed vid detta slag av granskning.

De sakkunniga ska ha den insikt och erfarenhet av kommunal verksamhet som fordras för att kunna fullgöra uppdraget.

Revisorernas rätt till information

9 § Nämnderna, fullmäktigeberedningarna, de enskilda ledamöterna och ersättarna i dessa, samt de anställda är skyldiga att lämna revisorerna de upplysningar som behövs för revisionsarbetet.

De ska också ge revisorerna tillfälle att när som helst inventera de tillgångar som nämnderna eller fullmäktigeberedningarna har hand om och ta del av de räkenskaper och andra handlingar som berör deras verksamhet.

Revisorernas förvaltning

10 § Revisorerna svarar själva för den förvaltning som har samband med revisionsuppdraget, om inte fullmäktige bestämmer något annat.

11 § De beslut som revisorerna fattar om sin förvaltning och om jäv ska tas upp i protokoll.

Bestämmelserna i 6 kap. 35 § om justering av protokoll och tillkännagivande om justeringen ska tillämpas också på revisorernas protokoll.

Revisionsberättelse

12 § Revisorerna ska varje år till fullmäktige lämna en berättelse med redogörelse för resultatet av den revision som avser verksamheten under det föregående budgetåret. De sakkunnigas rapporter ska bifogas revisionsberättelsen.

Granskningsrapport enligt 10 kap. 5 § aktieföretagslagen (2005:551) som har lämnats för ett aktieföretag som avses i 10 kap. 2 § ska också bifogas revisionsberättelsen.

Revisionsberättelsen för sådana kommunalförbund som kommunen eller landstinget ingår i ska också bifogas revisorernas berättelse utom i det fall som avses i 9 kap. 14 §. Vidare ska revisionsberättelsen för aktieföretag, handelsbolag, ekonomisk förening och stiftelse till vilken kommunen eller landstinget lämnat över skötseln av en kommunal angelägenhet enligt 10 kap. 2–6 §§ bifogas revisionsberättelsen.

13 § Anmärkningar får riktas mot

1. nämnder och fullmäktigeberedningar, och
2. de enskilda förtroendevalda i sådana organ.

Anledningen till anmärkningen ska anges i revisionsberättelsen.

Revisionsberättelsen ska också innehålla ett särskilt uttalande om huruvida ansvarsfrihet tillstyrks eller inte.

Jäv

14 § I fråga om jäv för en revisor ska bestämmelserna i 6 kap. 28 § om jäv tillämpas.

15 § Från jäv ska bortses när frågan om opartiskhet uppenbarligen saknar betydelse.

16 § En revisor som är jävig i ett ärende får inte delta eller närvara vid behandlingen av ärendet. Denne får dock vidta åtgärder som inte någon annan kan utföra utan att behandlingen försenas avsevärt.

En revisor som känner till en omständighet som kan antas utgöra jäv mot honom eller henne ska självant uppges det.

Har det uppkommit en fråga om jäv mot någon av revisorerna ska de gemensamt och snarast besluta i jävsfrågan. Den som jävet gäller får delta i prövningen av jävsfrågan endast om revisorerna annars inte är beslutsföra och någon annan inte kan tillkallas utan olägligt uppskov.

17 § Ett beslut om jäv får överklagas endast i samband med överklagande av det beslut genom vilket ärendet avgörs.

Revisionsreglemente

18 § Fullmäktige får anta ett särskilt reglemente om revisionen.

13 kap. Laglighetsprövning

Vem som får överklaga

1 § Varje medlem av en kommun eller ett landsting har rätt att få lagligheten av kommunens eller landstingets beslut prövad genom att överklaga beslutet till förvaltningsrätten.

Lagligheten av en gemensam nämnds beslut får överklagas på samma sätt av varje medlem av de samverkande kommunerna och landstingen.

Lagligheten av ett kommunalförbunds beslut får överklagas på samma sätt av varje medlem av de kommuner eller landsting som ingår i kommunalförbundet samt av förbundsmedlemmarna.

Vilka beslut som får överklagas

2 § Följande beslut får överklagas:

1. beslut av fullmäktige eller den beslutande församlingen i ett kommunalförbund,
2. beslut av en nämnd eller ett partssammansatt organ, om beslutet inte är av rent förberedande eller rent verkställande art,
3. beslut av förbundsstyrelsen eller en annan nämnd eller ett partssammansatt organ i ett kommunalförbund, om beslutet inte är av rent förberedande eller rent verkställande art, och
4. sådana beslut av revisorerna som avses i 12 kap. 11 §.

3 § Bestämmelserna i detta kapitel gäller inte om det i lag eller annan författning finns särskilda bestämmelser om överklagande.

Hur besluten överklagas

4 § Ett beslut överklagas skriftligt.

I överklagandet ska klaganden ange vilket beslut som överklagas och de omständigheter som överklagandet grundas på.

Överklagandet ska ges in till förvaltningsrätten.

Tiden för överklagande

5 § Överklagandet ska ha kommit in till förvaltningsrätten inom tre veckor från den dag då det tillkännagavs på kommunens, landstingets eller kommunalförbundets anslagstavla att protokollet över beslutet justerats. Tiden för överklagande av en gemensam nämnds beslut räknas från det att tillkännagivandet skett på anslagstavlor i samtliga samverkande kommuner och landsting.

Tilkännagivandet av protokollsjusteringen måste finnas på anslagstavlan under hela överklagandetiden för att tiden ska löpa ut.

6 § Om överklagandet före överklagandetidens utgång har kommit in till kommunen, landstinget eller kommunalförbundet i stället för till förvaltningsrätten, ska överklagandet ändå prövas. Detsamma gäller när överklagandet av en gemensam nämnds beslut kommit in till någon av de samverkande kommunerna eller landstingen.

Grunder för upphävande av besluten

7 § Vid prövningen av överklagandet får domstolen inte beakta andra omständigheter än sådana som klaganden har hänvisat till före överklagandetidens utgång.

8 § Ett överklagat beslut ska upphävas, om

1. det inte har kommit till på lagligt sätt,
2. beslutet rör något som inte är en angelägenhet för kommunen eller landstinget,
3. det organ som har fattat beslutet inte har haft rätt att göra det, eller
4. beslutet annars strider mot lag eller annan författning.

Första stycket 3 och 4 gäller inte beslut enligt 11 kap. 5 § andra och tredje styckena samt 12 och 13 §§ och beslut om använda medel från en resultatutjämningsreserv enligt 14 §.

Domstolen får inte ersätta det överklagade beslutet med något annat beslut.

9 § Om ett fel har saknat betydelse för ärendets utgång, behöver beslutet inte upphävas. Detsamma gäller om beslutet har förlorat sin betydelse till följd av senare inträffade förhållanden.

Handläggningen i domstol

10 § Vid tillämpningen av förvaltningsprocesslagen (1971:291) ska kommunen, landstinget, den gemensamma nämnden eller kommunalförbundet anses som part.

11 § Ett föreläggande enligt 5 § förvaltningsprocesslagen (1971:291) får inte gälla sådana brister som består i att det i överklagandet inte anges de omständigheter som överklagandet grundas på.

Bestämmelsen i 29 § förvaltningsprocesslagen om rätt att utan yrkande besluta till det bättre för enskild ska inte tillämpas.

12 § Bestämmelser om hur förvaltningsrättens beslut överklagas finns i förvaltningsprocesslagen (1971:291).

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

13 § Om förvaltningsrättens eller kammarrättens beslut har gått klaganden emot, får endast klaganden överklaga beslutet.

Om förvaltningsrätten eller kammarrätten har upphävt ett beslut eller förbjudit att det verkställs, får domstolens beslut överklagas av kommunen eller landstinget och av deras medlemmar.

Om förvaltningsrätten eller kammarrätten har upphävt ett beslut av ett kommunalförbund eller en gemensam nämnd eller förbjudit att det verkställs, får domstolens beslut överklagas av förbundet eller av nämnden, liksom av varje kommun och landsting som är medlem i förbundet eller samverkar i nämnden och av deras medlemmar.

När beslut får verkställas

14 § Ett beslut som kan överklagas enligt detta kapitel får verkställas innan det fått laga kraft om inte särskilda skäl talar mot det. Vid bedömningen ska särskild hänsyn tas till om verkställigheten av beslutet kommer att kunna rättas.

Rättelse av verkställda beslut

15 § Om ett beslut har upphävts genom ett avgörande som fått laga kraft och om beslutet redan har verkställts, ska det organ som har fattat beslutet se till att verkställigheten av det rättas i den utsträckning som det är möjligt. Ett beslut om rättelse ska meddelas utan oskäligt dröjsmål.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.
 2. Bestämmelserna i 4 kap. 6 § 1 om att en revisor inte är valbar till ledamot eller ersättare i fullmäktige och bestämmelserna i 6 kap. 16 § första stycket om antalet ersättare i styrelsen tillämpas första gången efter det att det första ordinarie valet efter ikraftträdandet har hållits i landet.
 3. Genom lagen upphävs
 - a) kommunallagen (1991:900), och
 - b) lagen (1970:462) om vissa anslag på kommuns anslagstavla.
 4. Den upphävda kommunallagen gäller fortfarande för överklagande av beslut som har tillkännagetts före ikraftträdandet.
 5. Fram till dess att det första ordinarie valet efter ikraftträdandet har hållits i landet gäller den upphävda kommunallagen i fråga om
 - a) sådana underställda nämnder som fullmäktige beslutat om före ikraftträdandet, och
 - b) bestämmelserna om att fullmäktige får föreskriva att en lokal nämnd inte får väcka ärenden i fullmäktige.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1944:475) om arbetslöshetsnämnd

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (1944:475) om arbetslöshetsnämnd¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §²

För en särskild arbetslöshetsnämnd gäller vad som är föreskrivet om nämnder i kommunallagen (1991:900).

För en särskild arbetslöshetsnämnd gäller vad som är föreskrivet om nämnder i kommunallagen (2017:000).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

¹ Lagen omtryckt 1977:208.

² Senaste lydelse 1991:1689.

2.3 Förslag till lag om ändring i föräldrabalken

Härigenom föreskrivs att 19 kap. 15 och 16 §§ föräldrabalken¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

19 kap.

15 §

I fråga om ersättning, arvode, pension och andra ekonomiska förmåner till överförmyndare, ledamot i överförmyndarnämnd och ersättare tillämpas föreskrifterna i 4 kap. 12–15 §§ kommunallagen (1991:900).

I fråga om ersättning, arvode, pension och andra ekonomiska förmåner till överförmyndare, ledamot i överförmyndarnämnd och ersättare tillämpas föreskrifterna i 4 kap. 13–19 §§ kommunallagen (2017:000).

16 §²

Vad som är föreskrivet om nämnder i kommunallagen (1991:900) gäller, med de avvikelser som följer av detta kapitel, också överförmyndarnämnd och i tillämpliga delar överförmyndare.

Kommuner får besluta att de *skall* ha en gemensam överförmyndarnämnd. Föreskrifter om en gemensam nämnd i kommunallagen gäller också en gemensam överförmyndarnämnd.

Vad som är föreskrivet om nämnder i kommunallagen (2017:000) gäller, med de avvikelser som följer av detta kapitel, också överförmyndarnämnd och i tillämpliga delar överförmyndare.

Kommuner får besluta att de *ska* ha en gemensam överförmyndarnämnd. Föreskrifter om en gemensam nämnd i kommunallagen gäller också en gemensam överförmyndarnämnd.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

¹ Balken omtryckt 1995:974.

² Senaste lydelse 2006:557.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1965:269) med särskilda bestämmelser om kommuns och annan menighets utdebitering av skatt m.m.

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1965:269) med särskilda bestämmelser om kommuns och annan menighets utdebitering av skatt m.m.¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §²

Skattesatsen för kommuns uttag av kommunal inkomstskatt och landstings uttag av landstingsskatt samt avgiftssatsen för uttag av begravningsavgift enligt 9 kap. begravningslagen (1990:1144) ska bestämmas i förhållande till de av Skatteverket beräknade sammanlagda beskattningsbara förvärvsinkomsterna i besluten om slutlig skatt enligt 56 kap. 2 § skatteförarandelagen (2011:1244) det år skatte- och avgiftssatserna ska fastställas. Motsvarande gäller vid bestämmande av avgiftssatsen för ett trossamfunds uttag av avgift som avses i lagen (1999:291) om avgift till registrerat trossamfund.

Om enligt 8 kap. 9 § andra stycket kommunallagen (1991:900) någon annan skatte- eller avgiftssats slutligt fastställts än den som har bestämts tidigare, ska den nya skatte- eller avgiftssatsen om möjligt bestämmas med hänsyn till de sammanlagda beskattningsbara förvärvsinkomsterna i besluten om slutlig skatt enligt 56 kap. 2 § skatteförarandelagen det år skatte- eller avgiftssatsen ska fastställas

Om enligt 11 kap. 11 § andra stycket kommunallagen (2017:000) någon annan skatte- eller avgiftssats slutligt fastställts än den som har bestämts tidigare, ska den nya skatte- eller avgiftssatsen om möjligt bestämmas med hänsyn till de sammanlagda beskattningsbara förvärvsinkomsterna i besluten om slutlig skatt enligt 56 kap. 2 § skatteförarandelagen det år skatte- eller avgiftssatsen ska fastställas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

¹ Lagen omtryckt 1973:473.

² Senaste lydelse 2011:1300.

2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar

Härigenom föreskrivs att 11, 12, 13 a och 17 a §§ lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 §²

En kammarrätt får vara indelad i avdelningar. Chef för en avdelning är presidenten eller en lagman.

Bestämmelser om särskild sammansättning av kammarrätten vid behandling av vissa mål finns i fastighetstaxeringslagen (1979:1152), lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation och lagen (2010:1882) om åldersgränser för film som ska visas offentligt. Bestämmelser om särskild sammansättning vid behandling av mål om laglighetsprövning enligt 10 kap. kommunallagen (1991:900) finns i 13 a §.

Bestämmelser om särskild sammansättning av kammarrätten vid behandling av vissa mål finns i fastighetstaxeringslagen (1979:1152), lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation och lagen (2010:1882) om åldersgränser för film som ska visas offentligt. Bestämmelser om särskild sammansättning vid behandling av mål om laglighetsprövning enligt 13 kap. kommunallagen (2017:000) finns i 13 a §.

12 §³

En kammarrätt är domför med tre lagfarna ledamöter. Fler än fyra lagfarna ledamöter får inte ingå i rätten.

När det är särskilt föreskrivet att nämndemän ska ingå i rätten, är en kammarrätt domför med tre lagfarna ledamöter och två nämndemän. Fler än fyra lagfarna ledamöter och tre nämndemän får inte ingå i rätten.

Om en av de lagfarna ledamöterna eller en av nämndemännen får förhinder sedan handläggningen har påbörjats, är rätten ändå domför.

En kammarrätt är domför utan nämndemän

1. vid prövning av överklagande av beslut som inte innebär att målet avgörs,

2. vid förordnande om saken i avvaktan på målets avgörande och vid annan åtgärd som avser endast målets beredande, och

3. vid beslut genom vilket domstolen skiljer sig från målet utan att detta har prövats i sak.

Handläggs ett mål som avses i andra stycket gemensamt med ett annat mål, får nämndemän delta vid handläggningen även av det senare målet.

Bestämmelser om domförhet vid behandling av vissa mål finns i Bestämmelser om domförhet vid behandling av vissa mål finns i

¹ Lagen omtryckt 1981:1323.

² Senaste lydelse 2013:85.

³ Senaste lydelse 2013:85.

fastighetstaxeringslagen (1979:1152), lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation och lagen (2010:1882) om åldersgränser för film som ska visas offentligt. Bestämmelser om domförhet vid behandling av mål om laglighetsprövning enligt 10 kap. kommunallagen (1991:900) finns i 13 a §.

fastighetstaxeringslagen (1979:1152), lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation och lagen (2010:1882) om åldersgränser för film som ska visas offentligt. Bestämmelser om domförhet vid behandling av mål om laglighetsprövning enligt 13 kap. kommunallagen (2017:000) finns i 13 a §.

Vid behandling av frågor om prövningstillstånd är kammarrätten domför med två lagfarna ledamöter, om de är ense om slutet. Detsamma gäller vid behandling av andra frågor i mål där prövningstillstånd krävs för prövning av ett överklagande, om frågorna behandlas före eller i samband med frågan om prövningstillstånd. Vid behandling av en fråga om avvisning av ett överklagande på grund av att det har kommit in för sent är kammarrätten domför med två lagfarna ledamöter, om de är ense om slutet.

Vid beslut om avskrivning av mål efter återkallelse är kammarrätten domför med en lagfaren ledamot.

Åtgärder som avser endast beredandet av ett mål får utföras av en lagfaren ledamot i kammarrätten eller, om åtgärderna inte är av sådant slag att de bör förbehållas lagfarna ledamöter, av en annan anställd i kammarrätten som har tillräcklig kunskap och erfarenhet. Regeringen meddelar närmare föreskrifter om detta.

13 a §⁴

En kammarrätt ska vid behandling av mål om laglighetsprövning enligt 10 kap. kommunallagen (1991:900) bestå av tre lagfarna ledamöter och två sådana särskilda ledamöter som anges i 13 b §.

En kammarrätt ska vid behandling av mål om laglighetsprövning enligt 13 kap. kommunallagen (2017:000) bestå av tre lagfarna ledamöter och två sådana särskilda ledamöter som anges i 13 b §.

Om en av de särskilda ledamöterna får förhinder sedan handläggningen har påbörjats, är rätten ändå domför om tre av de kvarvarande ledamöterna är ense om slutet.

En kammarrätt är domför utan de särskilda ledamöterna i sådana fall som anges i 12 § fjärde stycket samt vid prövning av mål som är av enkel beskaffenhet.

17 a §⁵

Förvaltningsrätten ska vid behandling av mål enligt 10 kap. kommunallagen (1991:900) bestå av en lagfaren ledamot och två

Förvaltningsrätten ska vid behandling av mål om laglighetsprövning enligt 13 kap. kommunallagen (2017:000) bestå

⁴ Senaste lydelse 2013:85.

⁵ Senaste lydelse 2009:773.

sådana särskilda ledamöter som av en lagfaren ledamot och två
anges i 17 b §.

sådana särskilda ledamöter som
anges i 17 b §.

Förvaltningsrätten är dock domför utan de särskilda ledamöterna i
sådana fall som anges i 18 § första och andra stycket samt fjärde stycket
1.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.
 2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för mål om laglighets-
prövning enligt 10 kap. kommunallagen (1991:900)

2.6 Förslag till lag om ändring i förvaltningsprocesslagen (1971:291)

Härigenom föreskrivs att 37 § förvaltningsprocesslagen (1971:291) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

37 §¹

I mål, *vari* prövningstillstånd *kräves*, får omständighet eller bevis, som klaganden åberopar först i Högsta förvaltningsdomstolen, beaktas endast om det föreligger särskilda skäl.

Föreskrifter om hinder mot att beakta *eller anföra* nya omständigheter i vissa mål finns i 10 kap. 10 § kommunallagen (1991:900).

I mål *där* prövningstillstånd *krävs* får omständighet eller bevis, som klaganden åberopar först i Högsta förvaltningsdomstolen, beaktas endast om det föreligger särskilda skäl.

Föreskrifter om hinder mot att beakta nya omständigheter i vissa mål finns i 13 kap. 7 § kommunallagen (2017:000).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

¹ Senaste lydelse 2010:1400.

2.7 Förslag till lag om ändring i lagen (1978:234) om nämnder för vissa trafikfrågor

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1978:234) om nämnder för vissa trafikfrågor¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

I den utsträckning som regeringen med stöd av 2 § lagen (1975:88) med bemyndigande att meddela föreskrifter om trafik, transporter och kommunikationer har överlåtit åt en kommun att meddela föreskrifter som avses i 1 § första stycket 8 nämnda lag, *skall* denna uppgift inom kommunen fullgöras av en eller flera nämnder. För en sådan nämnd gäller vad som är föreskrivet om nämnder i kommunallagen (1991:900).

I den omfattning som regeringen har bemyndigat kommuner att pröva frågor om undantag från föreskrifter enligt första stycket eller om parkeringstillstånd på grund av sådana föreskrifter *skall* även denna uppgift fullgöras av nämnden.

1 §²

I den utsträckning som regeringen med stöd av 2 § lagen (1975:88) med bemyndigande att meddela föreskrifter om trafik, transporter och kommunikationer har överlåtit åt en kommun att meddela föreskrifter som avses i 1 § första stycket 8 nämnda lag, *ska* denna uppgift inom kommunen fullgöras av en eller flera nämnder. För en sådan nämnd gäller vad som är föreskrivet om nämnder i kommunallagen (2017:000).

I den omfattning som regeringen har bemyndigat kommuner att pröva frågor om undantag från föreskrifter enligt första stycket eller om parkeringstillstånd på grund av sådana föreskrifter *ska* även denna uppgift fullgöras av nämnden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 1991:1675.

² Senaste lydelse 1991:1675.

2.8 Förslag till lag om ändring i lagen (1979:411) om ändringar i Sveriges indelning i kommuner och landsting

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 19 §, 2 kap. 1 §, 3 kap. 8, 12, 15–18, 22, 24, 26, 27, 29, 31, 34, 36, 37 och 40 §§ lagen (1979:411) om ändringar i Sveriges indelning i kommuner och landsting¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

19 §²

Beslut, som under tiden mellan beslutet om indelningsändring eller, om indelningsdelegerade *skall* utses, valet av delegerade och ändringens ikraftträdande fattas av kommunfullmäktige, kommunstyrelsen eller en annan kommunal nämnd, överklagas enligt bestämmelserna i 10 kap. kommunallagen (1991:900)

Beslut, som under tiden mellan beslutet om indelningsändring eller, om indelningsdelegerade *ska* utses, valet av delegerade och ändringens ikraftträdande fattas av kommunfullmäktige, kommunstyrelsen eller en annan kommunal nämnd, överklagas enligt bestämmelserna i 13 kap. kommunallagen (2017:000)

Ett beslut får överklagas, förutom av medlemmar av kommunen, också av andra kommuner som berörs av indelningsändringen och av medlemmar av en sådan kommun.

Om förvaltningsrätten eller kammarrätten har upphävt ett beslut eller förbjudit att det verkställs, får domstolens beslut överklagas också av andra kommuner som berörs av indelningsändringen och medlemmar av en sådan kommun.

Lydelse enligt SFS 2016:740

Föreslagen lydelse

2 kap.

1 §

Regeringen får besluta om ändring i rikets indelning i landsting, om det inte finns hinder mot en motsvarande ändring i länsindelningen. Bestämmelser om sambandet mellan landstingsindelningen och länsindelningen finns i 1 kap. 2 § kommunallagen (1991:900). En ändring i landstingsindelningen får dock ske endast om ändringen kan antas

Regeringen får besluta om ändring i rikets indelning i landsting, om det inte finns hinder mot en motsvarande ändring i länsindelningen. Bestämmelser om sambandet mellan landstingsindelningen och länsindelningen finns i 1 kap. 1 § kommunallagen (2017:000). En ändring i landstingsindelningen får dock ske endast om ändringen kan antas

¹ Lagen omtryckt 1998:198.

² Senaste lydelse 2009:791.

medföra bestående fördel för ett landsting eller en del av ett landsting eller andra fördelar från allmän synpunkt. Regeringen får meddela de föreskrifter som behövs för ändringens genomförande.

Kammarkollegiet får dock besluta om en indelningsändring som bör ske med anledning av en sådan ändring i den kommunala indelningen som avses i 1 kap. 3 §.

medföra bestående fördel för ett landsting eller en del av ett landsting eller andra fördelar från allmän synpunkt. Regeringen får meddela de föreskrifter som behövs för ändringens genomförande.

3 kap.

8 §

Om en indelningsdelegerad eller en ersättare upphör att vara valbar, upphör också uppdraget genast.

I fråga om de indelningsdelegerade och deras ersättare tillämpas i övrigt bestämmelserna i 4 kap. kommunallagen (1991:900) om

1. upphörande av uppdrag i 9 § och 10 § 2,
2. ledighet från anställning i 11 § första stycket,
3. omröstning och beslut i 19 och 20 §§, och
4. reservation i 22 §.

Det som där sägs om en förtroendevald eller ledamot i fullmäktige ska då i stället gälla en indelningsdelegerad eller en ersättare. Det som sägs om fullmäktige i 4 kap. 9 § kommunallagen ska då i stället gälla indelningsdelegerade.

I fråga om de indelningsdelegerade och deras ersättare tillämpas i övrigt bestämmelserna i 4 kap. kommunallagen (2017:000) om

1. upphörande av uppdrag i 7 § och 10 § 2,
2. ledighet från anställning i 12 § första stycket,
3. omröstning och beslut i 25 och 26 §§, och
4. reservation i 28 §.

Det som där sägs om en förtroendevald eller ledamot i fullmäktige ska då i stället gälla en indelningsdelegerad eller en ersättare. Det som sägs om fullmäktige i 4 kap. 7 § kommunallagen ska då i stället gälla indelningsdelegerade.

12 §

Om inte något annat följer av lag eller annan författning får ansvaret för beredning, förvaltning och verkställighet inom ett utskotts verksamhetsområde lämnas över till partsammansatta organ. Detta gäller dock endast ärenden som avser förhållandet mellan kommunen eller landstinget enligt den nya indelningen som arbetsgivare och dess anställda.

Bestämmelserna i 7 kap. 2–7 §§ kommunallagen (1991:900) tillämpas i fråga om partsammansatta organ. Det som där sägs om fullmäktige och nämnd ska då i stället gälla indelningsdelegerade och utskott.

Bestämmelserna i 7 kap. 20–25 §§ kommunallagen (2017:000) tillämpas i fråga om partsammansatta organ. Det som där sägs om fullmäktige och nämnd ska då i stället gälla indelningsdelegerade och utskott.

15 §

Indelningsdelegerade får uppdra åt ett utskott att besluta i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden.

Första stycket gäller inte ärenden som anges i 3 kap. 9 § kommunallagen (1991:900) och inte heller ärenden som enligt lag eller annan författning ska avgöras av fullmäktige. Första stycket gäller inte ärenden som anges i 5 kap. 1 § kommunallagen (2017:000) och inte heller ärenden som enligt lag eller annan författning ska avgöras av fullmäktige.

16 §

Indelningsdelegerade får bestämma att ett utskott i sin tur får uppdra åt en ledamot eller ersättare eller åt en anställd hos ändringsberörda kommuner och landsting att besluta på utskottets vägnar.

Första stycket gäller inte sådana ärenden som anges i 6 kap. 34 § kommunallagen (1991:900). Första stycket gäller inte sådana ärenden som anges i 6 kap. 38 § kommunallagen (2017:000).

17 §

Indelningsdelegerade samt ledamöter i ett fullmäktige som har utsett indelningsdelegerade får ställa interpellationer och frågor till

1. ordföranden i ett utskott, och
2. ordföranden i en nämnd eller beredning i ändringsberörda kommuner och landsting.

Indelningsdelegerade får även besluta att ordföranden i en nämnd får överlåta besvarandet av en interpellation eller fråga till någon som har utsetts av fullmäktige för ändringsberörda kommuner och landsting och som är ledamot i styrelsen för en sådan juridisk person som avses i 3 kap. 16 a–18 b §§ kommunallagen (1991:900) eller till ordföranden i styrelsen eller annan nämnd i ett kommunalförbund som ändringsberörda kommuner och landsting är medlemmar i. Indelningsdelegerade får även besluta att ordföranden i en nämnd får överlåta besvarandet av en interpellation eller fråga till någon som har utsetts av fullmäktige för ändringsberörda kommuner och landsting och som är ledamot i styrelsen för en sådan juridisk person som avses i 10 kap. 2–6 §§ kommunallagen (2017:000) eller till ordföranden i styrelsen eller annan nämnd i ett kommunalförbund som ändringsberörda kommuner och landsting är medlemmar i.

18 §

I fråga om indelningsdelegerades arbetsformer i övrigt tillämpas bestämmelserna i kommunallagen (1991:900) om

1. ordförande och vice ordförande i 5 kap. 6 §,
 2. hur sammanträden *kungörs* i 5 kap. 8–11 §§,
 3. ersättare i 4 kap. 18 § *första stycket* och 5 kap. 12–15 §§,
- I fråga om indelningsdelegerades arbetsformer i övrigt tillämpas bestämmelserna i kommunallagen (2017:000) om
1. ordförande och vice ordförande i 5 kap. 11 §,
 2. hur sammanträden *tillkänna-*
ges i 5 kap. 13–15 §§,
 3. ersättare i 4 kap. 23 § och 5 kap. 17–20 §§,

4. *beslutförhet* i 5 kap. 18 och 19 §§,

5. jäv i 5 kap. 20 och 20 a §§,

6. rätt och skyldighet för *utomstående* att medverka i 5 kap. 21 § och 22 § *första stycket*,

7. hur ärenden bereds i 5 kap. 26, 28, 29 och 32 §§,

8. bordläggning och återremiss i 5 kap. 36 och 37 §§,

9. offentlighet och ordning vid sammanträdena i 5 kap. 38 och 39 §§,

10. hur ärendena avgörs i 5 kap. 40–45 §§,

11. interpellationer i 5 kap. 49–51 §§,

12. frågor i 5 kap. 54–56 §§, dock inte till den del det i 54 § hänvisas till 53 §, och

13. protokollet i 5 kap. 57–62 §.

4. *beslutsförhet* i 5 kap. 46 och 47 §§,

5. jäv i 5 kap. 48 och 49 §§,

6. rätt och skyldighet för *andra än ledamöterna* att medverka i 5 kap. 41 § och 42 §,

7. hur ärenden bereds i 5 kap. 26, 28, 29 och 33 §§,

8. bordläggning och återremiss i 5 kap. 51 och 52 §§,

9. offentlighet och ordning vid sammanträdena i 5 kap. 43 och 44 §§,

10. hur ärendena avgörs i 5 kap. 53–58 §§,

11. interpellationer i 5 kap. 61–63 §§,

12. frågor i 5 kap. 65 §, dock inte till den del det i 65 § hänvisas till 64 §, och

13. protokollet i 5 kap. 66–70 §§ och 8 kap. 13 §.

Då ska det som där sägs om

1. fullmäktige i stället gälla indelningsdelegerade,

2. en ledamot i fullmäktige i stället gälla en indelningsdelegerad,

3. styrelsen i stället gälla arbetsutskottet,

4. nämnd eller fullmäktigeberedning i stället gälla utskott, och

5. kommunens eller landstingets anslagstavla i 5 kap. 9 och 62 §§ kommunallagen avse anslagstavlan i ändringsberörda kommuner och landsting.

5. kommunens eller landstingets anslagstavla i 5 kap. 13 § *andra stycket* och 8 kap. 13 § kommunallagen avse anslagstavlan i ändringsberörda kommuner och landsting.

Vid tillämpningen av 5 kap. 22 § *första stycket*, 26, 28 och 49 §§ kommunallagen ska dock det som där sägs om nämnd även gälla utskott.

Vid tillämpningen av 5 kap. 26, 28, 42 och 62 §§ kommunallagen ska dock det som där sägs om nämnd även gälla utskott.

22 §

Valbar som ledamot eller ersättare i utskott är den som vid tidpunkten för ett sådant val

1. är indelningsdelegerad eller ersättare för indelningsdelegerad, eller

2. har rösträtt vid val av fullmäktige i kommunen eller landstinget enligt den nya indelningen.

I fråga om valbarhet i övrigt tillämpas bestämmelserna om valbarhetshinder i 4 kap. 6 § och 6 a § *tredje stycket 1* kommunallagen (1991:900). Det som där sägs om nämnd ska då i

I fråga om valbarhet i övrigt tillämpas bestämmelserna om valbarhetshinder i 7 kap. 3 § och 4 kap. 6 § 1 kommunallagen (2017:000). Det som där sägs om nämnd ska då i stället gälla utskott.

stället gälla utskott.

24 §

För ledamöter och ersättare tillämpas bestämmelserna om uppdragets upphörande i 4 kap. 8 och 9 §§ och 10 § 2 kommunallagen (1991:900). För ledamöter och ersättare tillämpas bestämmelserna om uppdragets upphörande i 4 kap. 7 och 8 §§ och 10 § 2 kommunallagen (2017:000).

Då ska det som där sägs om

1. fullmäktige i stället gälla indelningsdelegerade,
2. nämnd i stället gälla utskott, och
3. en förtroendevald i stället gälla en ledamot eller en ersättare i utskott.

26 §

Ledamöter och ersättare i utskott har rätt till ledighet från anställning i den utsträckning som följer av 4 kap. 11 § första stycket kommunallagen (1991:900). Ledamöter och ersättare i utskott har rätt till ledighet från anställning i den utsträckning som följer av 4 kap. 12 § första stycket kommunallagen (2017:000).

27 §

Arbetsutskottet ska upprätta förslag till budget för kommunen eller landstinget enligt den nya indelningen. I fråga om tidsfrister tillämpas 8 kap. 6 och 7 §§ kommunallagen (1991:900). Arbetsutskottet ska upprätta förslag till budget för kommunen eller landstinget enligt den nya indelningen. I fråga om tidsfrister tillämpas 11 kap. 8 och 9 §§ kommunallagen (2017:000).

29 §

I fråga om utskott i övrigt tillämpas bestämmelserna i kommunallagen (1991:900) om

1. omröstning, beslut och reservation i 4 kap. 19–22 §§,
2. ersättarnas tjänstgöring och rätt att närvara vid sammanträden i 6 kap. 10 och 11 §§,
3. ordförande och vice ordförande i 6 kap. 15 och 16 §§,
4. tidpunkt för sammanträdena i 6 kap. 18 §,
5. närvarorätt för utomstående i 6 kap. 19 § och 19 a § första och tredje styckena,
6. beslutsförelhet i 6 kap. 23 §,
7. jäv i 6 kap. 24–27 §§,
8. hur ärendena avgörs i 6 kap. 28 och 29 §§,
9. protokollet i 6 kap. 30 § första och andra styckena,

I fråga om utskott i övrigt tillämpas bestämmelserna i kommunallagen (2017:000) om

1. omröstning, beslut och reservation i 4 kap. 25–28 §§,
2. ersättarnas tjänstgöring och rätt att närvara vid sammanträden i 6 kap. 17 §,
3. ordförande och vice ordförande i 6 kap. 21 och 22 §§,
4. tidpunkt för sammanträdena i 6 kap. 23 §,
5. offentlighet och närvarorätt i 6 kap. 25 § första och tredje styckena och 26 §,
6. beslutsförelhet i 6 kap. 27 §,
7. jäv i 6 kap. 28–32 §§,
8. hur ärendena avgörs i 6 kap. 33 §,
9. protokollet i 6 kap. 35 §,

10. delgivning i 6 kap. 31 §, och 10. delgivning i 6 kap. 36 §, och
 11. närvarorätt för personal- 11. personalföreträdare i 7 kap.
 företrädare i 7 kap. 8–17 §§. 10–19 §§.
- Då ska det som där sägs om
1. fullmäktige i stället gälla indelningsdelegerade,
 2. styrelsen i stället gälla arbetsutskottet,
 3. nämnd i stället gälla utskott,
 4. en ledamot eller en ersättare i fullmäktige i stället gälla en indelningsdelegerad eller en ersättare,
 5. förtroendevald i stället gälla ledamot i utskott, och
 6. anslagstavla avse anslagstavlan i ändringsberörda kommuner och landsting.

31 §

- I fråga om förvaltning av de medel som tillhandahålls indelningsdelegerade tillämpas bestämmelserna i 8 kap. kommunallagen (1991:900) om
1. mål för den ekonomiska förvaltningen i 1 § första stycket,
 2. medelsförvaltningen i 2 och 3 §§,
 3. avgifter i 3 b och 3 c §§,
 4. utgiftsbeslut under budgetåret i 12 §, och
 5. räkenskapsföring och redovisning i 14–16 §§.
- I fråga om förvaltning av de medel som tillhandahålls indelningsdelegerade tillämpas bestämmelserna i kommunallagen (2017:000) om
1. mål för den ekonomiska förvaltningen i 11 kap. 1 § första meningen,
 2. medelsförvaltningen i 11 kap. 2 och 3 §§,
 3. avgifter i 2 kap. 5 och 6 §§,
 4. utgiftsbeslut under budgetåret i 11 kap. 15 §, och
 5. räkenskapsföring och redovisning i 11 kap. 17–19 §§ och 24 §.

Då ska det som där sägs om

1. fullmäktige i stället gälla indelningsdelegerade,
2. styrelsen i stället gälla arbetsutskottet, och
3. nämnd i stället gälla utskott.

34 §

Valbar som revisor är den som vid tidpunkten för ett sådant val har rösträtt vid val av fullmäktige i kommunen eller landstinget enligt den nya indelningen.

Den som är indelningsdelegerad eller ersättare för delegerad är inte valbar som revisor. I övrigt tillämpas bestämmelserna om valbarhetshinder i 4 kap. 6 § och 6 a § andra stycket kommunallagen (1991:900).

Den som är indelningsdelegerad eller ersättare för delegerad är inte valbar som revisor. I övrigt tillämpas bestämmelserna om valbarhetshinder i 7 kap. 3 § och 4 kap. 5 § andra stycket kommunallagen (2017:000).

36 §

I fråga om revisorer tillämpas bestämmelserna i kommunallagen (1991:900) om

I fråga om revisorer tillämpas bestämmelserna i kommunallagen (2017:000) om

<p>1. uppdragets upphörande i 4 kap. 8 och 9 §§ och 10 § 2,
 2. ledighet från anställning i 4 kap. 11 § första stycket,
 3. jäv i 9 kap. 4–6 §§,
 4. revisorernas ställning i 9 kap. 7 §,
 5. sakkunnigt biträde i 9 kap. 8 §,
 6. revisorernas uppgifter i 9 kap. 9 och 10 §§,
 7. revisorernas rätt till <i>upplysningar</i> i 9 kap. 12 §, och
 8. revisorernas förvaltning i 9 kap. 14 och 15 §§</p> <p>Då ska det som där sägs om</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. fullmäktige i stället gälla indelningsdelegerade, 2. nämnd i stället gälla utskott, och 3. förtroendevald i stället gälla revisor. | <p>1. uppdragets upphörande i 4 kap. 7 och 8 §§ och 10 § 2,
 2. ledighet från anställning i 4 kap. 12 § första stycket,
 3. jäv i 12 kap. 14–17 §§,
 4. revisorernas ställning i 12 kap. 7 §,
 5. sakkunnigt biträde i 12 kap. 8 §,
 6. revisorernas uppgifter i 12 kap. 1 och 3 §§,
 7. revisorernas rätt till <i>information</i> i 12 kap. 9 §, och
 8. revisorernas förvaltning i 12 kap. 10 och 11 §§</p> |
|--|---|

37 §

Revisorerna ska det år indelningsändringen träder i kraft till fullmäktige i kommunen eller landstinget enligt den nya indelningen lämna en berättelse med redogörelse för resultatet av revisionen av utskottens verksamhet.

De sakkunnigas rapporter ska lämnas tillsammans med revisionsberättelsen.

I fråga om anmärkningar tillämpas 9 kap. 17 § kommunallagen (1991:900). Det som där sägs om nämnder och förtroendevalda ska då i stället gälla utskott och ledamöter och ersättare i utskott.

I fråga om anmärkningar tillämpas 12 kap. 13 § kommunallagen (2017:000). Det som där sägs om nämnder och förtroendevalda ska då i stället gälla utskott och ledamöter och ersättare i utskott.

40 §

I fråga om överklagande gäller bestämmelserna i 10 kap. kommunallagen (1991:900) om

1. tillämpningsområde i 3 §,
2. hur besluten överklagas i 4 och 5 §§,
3. *klagotid* i 6 och 7 §§,
4. grunder för *laglighetsprövning* i 8–10 §§,
5. *processuella frågor* i 11–14 §§,
6. *förutsättningar för verkställighet* i 14 a §, och
7. rättelse av verkställighet i 15 §.

I fråga om överklagande gäller bestämmelserna i 13 kap. kommunallagen (2017:00) om

2. hur besluten överklagas i 4 §,
3. *tiden för överklagande* i 5 och 6 §§,
4. grunder för *upphävande av besluten* i 7–9 §§,
5. *handläggningen i domstol* i 10–13 §§,
6. *när beslut får verkställas* i 14 §, och

Det som i 10 kap. 14 § andra stycket kommunallagen sägs om rätten att överklaga domstolens beslut ska även gälla ändringsberörda kommuner och landsting samt deras medlemmar.

Det som i 13 kap. 13 § andra stycket kommunallagen sägs om rätten att överklaga domstolens beslut ska även gälla ändringsberörda kommuner och landsting samt deras medlemmar.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.
 2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för överklagande av beslut som har tillkännagetts före ikraftträdandet.

2.9 Förslag till lag om ändring i tandvårdslagen (1985:125)

Härigenom föreskrivs att 11 § tandvårdslagen (1985:125) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 §¹

Ledningen av folktandvården *skall* utövas av en eller flera nämnder. För en sådan nämnd gäller vad som är föreskrivet om nämnder i kommunallagen (1991:900). Särskilda bestämmelser om gemensam nämnd finns i lagen (2003:192) om gemensam nämnd inom vård- och omsorgsområdet.

Ledningen av folktandvården *ska* utövas av en eller flera nämnder. För en sådan nämnd gäller vad som är föreskrivet om nämnder i kommunallagen (2017:000). Särskilda bestämmelser om gemensam nämnd finns i lagen (2003:192) om gemensam nämnd inom vård- och omsorgsområdet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

¹ Senaste lydelse 2003:195.

2.10 Förslag till lag om ändring i förvaltningslagen (1986:223)

Härigenom föreskrivs att 31 § förvaltningslagen (1986:223)¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Bestämmelserna i 13–30 §§ gäller inte sådana ärenden hos myndigheter i kommuner och landsting där besluten kan överklagas enligt 10 kap. kommunallagen (1991:900). Bestämmelserna gäller inte heller ärenden hos samordningsförbund som avses i 4 § lagen (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser.

31 §²
Bestämmelserna i 13–30 §§ gäller inte sådana ärenden hos myndigheter i kommuner och landsting där besluten kan överklagas enligt 13 kap. kommunallagen (2017:000). Bestämmelserna gäller inte heller ärenden hos samordningsförbund som avses i 4 § lagen (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

¹ Lagen omtryckt 2003:246.

² Senaste lydelse 2005:330.

2.11 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

Härigenom föreskrivs att 28 f och 28 g §§ lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

28 f §¹

En nämnd som avses i 22 § ska till Inspektionen för vård och omsorg och till de revisorer som avses i 3 kap. 8 § kommunallagen (1991:900) rapportera alla gynnande nämndbeslut enligt 9 § som inte har verkställts inom tre månader från dagen för beslutet. För varje beslut ska nämnden ange tidpunkten för beslutet och vilken typ av insats beslutet gäller samt kortfattat uppge skälen för dröjsmålet.

Nämnden ska vidare dels till Inspektionen för vård och omsorg, dels till revisorerna rapportera alla gynnande nämndbeslut enligt 9 § som inte har verkställts på nytt inom tre månader från den dag då verkställigheten avbröts. För varje beslut ska nämnden ange tidpunkten för beslutet och vilken typ av insats beslutet gäller samt kortfattat uppge skälen för dröjsmålet.

Rapportering enligt denna paragraf ska ske en gång per kvartal.

28 g §²

En nämnd som avses i 22 § ska till Inspektionen för vård och omsorg och till de revisorer som avses i 3 kap. 8 § kommunallagen (1991:900) anmäla när nämnden har verkställt ett gynnande beslut som enligt 28 f § har rapporterats som ej verkställt. Datum för verkställigheten ska då anges.

En nämnd som avses i 22 § ska till Inspektionen för vård och omsorg och till de revisorer som avses i 3 kap. 9 § kommunallagen (2017:000) anmäla när nämnden har verkställt ett gynnande beslut som enligt 28 f § har rapporterats som ej verkställt. Datum för verkställigheten ska då anges.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

¹ Senaste lydelse 2012:940.

² Senaste lydelse 2012:940.

2.12 Förslag till lag om ändring i ordningslagen (1993:1617)

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 16 och 26 §§ ordningslagen (1993:1617) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

16 §¹

Beslut enligt 14 § gäller för viss tid eller tills vidare. Beslutet ska innehålla de villkor som Polismyndigheten har meddelat enligt 14 § andra stycket och de villkor som kommunen har ställt upp med stöd av 15 §. Beslut i fråga om mark som inte står under kommunens förvaltning ska också innehålla en upplysning om att medgivande av markägare eller nyttjanderättshavare kan behövas.

Om kommunen har yttrat sig enligt 2 § ska beslutet innehålla en upplysning om möjligheten att överklaga kommunens beslut enligt 10 kap. kommunallagen (1991:900).

Om kommunen har yttrat sig enligt 2 § ska beslutet innehålla en upplysning om möjligheten att överklaga kommunens beslut enligt 13 kap. kommunallagen (2017:000).

26 §²

Polismyndighetens beslut enligt detta kapitel eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av detta kapitel får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Dock får Polismyndighetens beslut att avslå en ansökan om att få ta i anspråk offentlig plats inte överklagas, om beslutet föranleds av ett avstyrkande från kommunen enligt 2 § första stycket.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

I fråga om överklagande av kommunens beslut i fall som avses i 1 kap. 2 § eller i 2 § eller någon av 8–10 §§ i detta kapitel gäller bestämmelserna i 10 kap. kommunallagen (1991:900).

I fråga om överklagande av kommunens beslut i fall som avses i 1 kap. 2 § eller i 2 § eller någon av 8–10 §§ i detta kapitel gäller bestämmelserna i 13 kap. kommunallagen (2017:000).

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.
2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för överklagande av beslut som har tillkännagetts före ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse 2014:590.

² Senaste lydelse 2014:590.

2.13 Förslag till lag om ändring i mervärdesskattelagen (1994:200)

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 16 § mervärdesskattelagen (1994:200)¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

16 §

Med staten avses inte de statliga affärsverken. Med kommun förstås kommun och landsting enligt kommunallagen (1991:900).

Med staten avses inte de statliga affärsverken. Med kommun förstås kommun och landsting enligt kommunallagen (2017:000).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

¹ Lagen omtryckt 2000:500.

2.14 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:692) om kommunala folkomröstningar

Härigenom föreskrivs att 1, 5 och 13 §§ lagen (1994:692) om kommunala folkomröstningar ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Denna lag gäller för folkomröstning som avses i kommunallagen (1991:900).

1 §

Denna lag gäller för folkomröstning som avses i kommunallagen (2017:000).

5 §¹

Rösträtt vid folkomröstning i en kommun har den som är folkbokförd i kommunen, senast på dagen för folkomröstningen fyller 18 år och

1. är medborgare i Sverige eller i någon annan av Europeiska unionens medlemsstater (unionsmedborgare),

2. är medborgare i Island eller Norge, eller

3. *för det fall de är andra utlänningar, har varit folkbokförda i Sverige tre år i följd före dagen för folkomröstningen.*

Rösträtt vid folkomröstning i en kommun har också en sådan unionsmedborgare som avses i 1 kap. 5 § andra stycket kommunallagen (2017:000).

Rösträtt vid folkomröstning i ett landsting har den som har rösträtt vid folkomröstning i en kommun inom landstinget.

13 §²

Valnämndens beslut med anledning av en folkomröstning i ett landsting får på begäran av en medlem av det landstinget överklagas genom laglighetsprövning enligt 10 kap. kommunallagen (1991:900).

Valnämndens beslut med anledning av en folkomröstning i ett landsting får på begäran av en medlem av det landstinget överklagas genom laglighetsprövning enligt 13 kap. kommunallagen (2017:000).

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.
2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för överklagande av beslut som har tillkännagetts före ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse 2002:250.

² Paragrafen fick sin nuvarande beteckning genom 2002:250.

2.15 Förslag till lag om ändring i lagen (1997:614) om kommunal redovisning

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 4 och 5 §§ lagen (1997:614) om kommunal redovisning ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

4 §¹

Om balanskravsresultatet enligt 3 a § för ett visst räkenskapsår är negativt, ska det i förvaltningsberättelsen för det året anges när och på vilket sätt man avser att göra den i 8 kap. 5 a § kommunallagen (1991:900) föreskrivna regleringen av det negativa balanskravsresultatet.

Om fullmäktige har beslutat att en sådan reglering inte ska ske, ska upplysning lämnas om detta. *Därvid* ska skälen till beslutet anges.

Upplysning ska också lämnas om hur tidigare räkenskapsårs negativa balanskravsresultat har reglerats och om det balanskravsresultat som återstår att reglera.

Om balanskravsresultatet enligt 3 a § för ett visst räkenskapsår är negativt, ska det i förvaltningsberättelsen för det året anges när och på vilket sätt man avser att göra den i 11 kap. 12 § kommunallagen (2017:000) föreskrivna regleringen av det negativa balanskravsresultatet.

Om fullmäktige har beslutat att en sådan reglering inte ska ske, ska upplysning lämnas om detta. *Då* ska skälen till beslutet anges.

5 §²

Förvaltningsberättelsen ska innehålla en utvärdering av om målen och riktlinjerna enligt 8 kap. 5 § andra stycket kommunallagen (1991:900) har uppnåtts och följts. Förvaltningsberättelsen ska även innehålla en utvärdering av kommunens eller landstingets ekonomiska ställning.

Förvaltningsberättelsen ska innehålla en utvärdering av om målen och riktlinjerna enligt 11 kap. 6 § första och andra styckena kommunallagen (2017:000) har uppnåtts och följts. Förvaltningsberättelsen ska även innehålla en utvärdering av kommunens eller landstingets ekonomiska ställning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

¹ Senaste lydelse 2012:799.

² Senaste lydelse 2012:799.

2.16 Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857)

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 1 och 2 §§ ellagen (1997:857) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

1 §¹

En sådan juridisk person som avses i 3 kap. 16 a–18 b §§ kommunallagen (1991:900) får, trots bestämmelsen i 2 kap. 1 § kommunallagen om anknytning till kommunens område eller dess medlemmar, utanför kommunens område bedriva

1. produktion av och handel med el samt därmed sammanhängande verksamhet, eller

2. nätverksamhet i geografisk närhet till företagets nätverksamhet inom kommunen i syfte att uppnå en ändamålsenlig nätverksamhet.

2 §²

Om en sådan juridisk person som avses i 3 kap. 16 a–18 b §§ kommunallagen (1991:900) bedriver sådan verksamhet som avses i 1 § 1, ska verksamheten drivas på affärsmässig grund och redovisas särskilt.

En sådan juridisk person som avses i 10 kap. 2–6 §§ kommunallagen (2017:000) får, trots bestämmelsen i 2 kap. 1 § kommunallagen om anknytning till kommunens område eller dess medlemmar, utanför kommunens område bedriva

Om en sådan juridisk person som avses i 10 kap. 2–6 §§ kommunallagen (2017:000) bedriver sådan verksamhet som avses i 1 § 1, ska verksamheten drivas på affärsmässig grund och redovisas särskilt.

Denna lag träder i kraft 1 januari 2018.

¹ Senaste lydelse 2014:576.

² Senaste lydelse 2014:576.

2.17 Förslag till lag om ändring i miljöbalken

Härigenom föreskrivs att 26 kap. 4 och 7 §§ miljöbalken (1998:808) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

26 kap.

4 §¹

Har en kommun gjort framställning om överlåtelse av tillsynen enligt 3 § och finner den tillsynsmyndighet som avses där att tillsynen inte bör överlätas i enlighet med framställningen, *skall* tillsynsmyndigheten med eget yttrande överlämna ärendet till regeringen för avgörande, om kommunen begär det.

Tillsynsmyndigheten får återkalla överlåtelsen av tillsyn till en kommun. Tillsynsmyndigheten *skall* återkalla överlåtelsen om kommunen ändrar sin nämndorganisation så att den strider mot 3 kap. 5 § andra stycket kommunallagen (1991:900). Har regeringen beslutat om överlåtelse, *skall* regeringen besluta om återkallelse.

Har en kommun gjort framställning om överlåtelse av tillsynen enligt 3 § och finner den tillsynsmyndighet som avses där att tillsynen inte bör överlätas i enlighet med framställningen, *ska* tillsynsmyndigheten med eget yttrande överlämna ärendet till regeringen för avgörande, om kommunen begär det.

Tillsynsmyndigheten får återkalla överlåtelsen av tillsyn till en kommun. Tillsynsmyndigheten *ska* återkalla överlåtelsen om kommunen ändrar sin nämndorganisation så att den strider mot 6 kap. 6 § andra stycket kommunallagen (2017:000). Har regeringen beslutat om överlåtelse, *ska* regeringen besluta om återkallelse.

7 §

En kommun får träffa avtal med en annan kommun om att tillsynsuppgifter som kommunen har enligt denna balk *skall skötas* helt eller delvis av den andra kommunen. *Kommunen får dock inte överlåta befogenheten att meddela beslut i ärendet.*

Kommunen får också efter överenskommelse med en annan kommun uppdra åt anställda i den kommunen att besluta på

En kommun får träffa avtal med en annan kommun om att *de* tillsynsuppgifter som kommunen har enligt denna balk helt eller delvis *ska utföras* av den andra kommunen. *Rätten att besluta i ett ärende får dock inte överlätas till en annan kommun. Genom ett sådant avtal får en kommun tillhandahålla tjänster åt en annan kommun.*

Kommunen får också efter överenskommelse med en annan kommun uppdra åt anställda i den kommunen att besluta på

¹ Senaste lydelse 2003:518.

kommunens vägnar i ett visst ärende eller en grupp av ärenden, dock inte i de fall som avses i 6 kap. 34 § kommunallagen (1991:900). Föreskrifterna i 6 kap. 24–27 och 35 §§ kommunallagen om jäv och anmälan av beslut till nämnd *skall* tillämpas på den som fattar sådana beslut.

kommunens vägnar i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden, dock inte i de fall som avses i 6 kap. 38 § kommunallagen (2017:000). Föreskrifterna i 6 kap. 28–32 och 40 §§ kommunallagen om jäv och anmälan av beslut till nämnd ska tillämpas på den som fattar sådana beslut.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.
 2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för överklagande av beslut som har tillkännagetts före ikraftträdandet.

2.18 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:1656) om patientnämndsverksamhet m.m.

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1998:1656) om patientnämndsverksamhet m.m. ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2017:45 *Föreslagen lydelse*

1 §

I varje landsting och kommun ska det finnas en eller flera nämnder med uppgift att stödja och hjälpa patienter inom

1. den hälso- och sjukvård enligt hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) som bedrivs av landsting eller enligt avtal med landsting,

2. den hälso- och sjukvård enligt hälso- och sjukvårdslagen som bedrivs av kommuner eller enligt avtal med kommuner och den allmänna omvårdnad enligt socialtjänstlagen (2001:453) som ges i samband med sådan hälso- och sjukvård, och

3. den tandvård enligt tandvårdslagen (1985:125) som bedrivs eller helt eller delvis finansieras av landsting.

För sådana nämnder gäller vad som är föreskrivet i kommunallagen (1991:900). För sådana nämnder gäller vad som är föreskrivet i kommunallagen (2017:000).

Särskilda bestämmelser om gemensam nämnd finns i lagen (2003:192) om gemensam nämnd inom vård- och omsorgsområdet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

2.19 Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

Härigenom föreskrivs att 10 kap. 1 § och 16 kap. 6 f och 6 g §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 kap.

1 §

För en socialnämnd gäller vad som är föreskrivet om nämnder i kommunallagen (1991:900).

För en socialnämnd gäller vad som är föreskrivet om nämnder i kommunallagen (2017:000).

16 kap.

6 f §¹

Socialnämnden ska till Inspektionen för vård och omsorg och till de revisorer som avses i 3 kap. 8 § kommunallagen (1991:900) rapportera alla gynnande nämndbeslut enligt 4 kap. 1 § som inte har verkställts inom tre månader från dagen för beslutet. För varje beslut ska nämnden ange tidpunkten för beslutet och vilken typ av bistånd beslutet gäller samt kortfattat uppge skälen för dröjsmålet.

Socialnämnden ska till Inspektionen för vård och omsorg och till de revisorer som avses i 3 kap. 9 § kommunallagen (2017:000) rapportera alla gynnande nämndbeslut enligt 4 kap. 1 § som inte har verkställts inom tre månader från dagen för beslutet. För varje beslut ska nämnden ange tidpunkten för beslutet och vilken typ av bistånd beslutet gäller samt kortfattat uppge skälen för dröjsmålet.

Socialnämnden ska vidare dels till Inspektionen för vård och omsorg, dels till revisorerna rapportera alla gynnande nämndbeslut enligt 4 kap. 1 § som inte har verkställts på nytt inom tre månader från den dag då verkställigheten avbröts. För varje beslut ska nämnden ange tidpunkten för beslutet och vilken typ av bistånd beslutet gäller samt kortfattat uppge skälen för dröjsmålet.

Rapportering enligt denna paragraf ska ske en gång per kvartal.

6 g §²

Socialnämnden ska till Inspektionen för vård och omsorg och till de revisorer som avses i 3 kap. 8 § kommunallagen (1991:900) anmäla när nämnden har verkställt ett gynnande beslut som enligt 6 f § har rapporterats som ej verkställt. Datum för verkställigheten ska då anges.

Socialnämnden ska till Inspektionen för vård och omsorg och till de revisorer som avses i 3 kap. 9 § kommunallagen (2017:000) anmäla när nämnden har verkställt ett gynnande beslut som enligt 6 f § har rapporterats som ej verkställt. Datum för verkställigheten ska då anges.

¹ Senaste lydelse 2012:944.

² Senaste lydelse 2012:944.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

2.20 Förslag till lag om ändring i lagen (2002:34) om samverkansorgan i länen

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (2002:34) om samverkansorgan i länen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §¹

Ett samverkansorgan har till uppgift att

1. utarbeta och fastställa en strategi för länets utveckling som kommuner och landsting avser att genomföra i samarbete med andra parter,

2. samordna insatser för genomförandet av strategin,

3. trots 2 kap. 8 § andra stycket kommunallagen (1991:900) besluta om användningen av vissa statliga medel för regionalt tillväxtarbete,

3. trots 2 kap. 8 § andra stycket kommunallagen (2017:000) besluta om användningen av vissa statliga medel för regionalt tillväxtarbete,

4. upprätta och fastställa länsplaner för regional transportinfrastruktur, och

5. följa upp, låta utvärdera och årligen till regeringen redovisa resultaten av det regionala tillväxtarbetet.

Denna lag ska träda i kraft den 1 januari 2018.

¹ Senaste lydelse 2010:632.

2.21 Förslag till lag om ändring i lagen (2003:192) om gemensam nämnd inom vård- och omsorgsområdet

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (2003:192) om gemensam nämnd inom vård- och omsorgsområdet ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

	3 §	
För en gemensam nämnd gäller i övrigt bestämmelserna i kommunallagen (1991:900) om gemensam nämnd.	i	För en gemensam nämnd gäller i övrigt bestämmelserna i kommunallagen (2017:000) om gemensam nämnd.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

2.22 Förslag till lag om ändring i lagen (2003:778) om skydd mot olyckor

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 12 § lagen (2003:778) om skydd mot olyckor ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

12 §¹

En kommun får träffa avtal med en annan kommun om att de uppgifter kommunen har enligt denna lag helt eller delvis *skall* utföras av den andra kommunen. Genom ett sådant avtal får en kommun tillhandahålla tjänster åt en annan kommun.

En kommun får även efter överenskommelse med en annan kommun uppdra åt en anställd i den andra kommunen att besluta på kommunens vägnar i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden, dock inte i sådana ärenden som avses i 6 kap. 34 § kommunallagen (1991:900). Bestämmelserna i 6 kap. 24–27 §§ och 35 § kommunallagen om jäv och anmälan av beslut till nämnd *skall* tillämpas på den som fattar sådana beslut.

Av kommunallagen följer att kommuner kan ha en gemensam organisation för uppgifter enligt denna lag.

En kommun får träffa avtal med en annan kommun om att de uppgifter *som* kommunen har enligt denna lag helt eller delvis *ska* utföras av den andra kommunen. Genom ett sådant avtal får en kommun tillhandahålla tjänster åt en annan kommun.

En kommun får även efter överenskommelse med en annan kommun uppdra åt en anställd i den andra kommunen att besluta på kommunens vägnar i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden, dock inte i sådana ärenden som avses i 6 kap. 38 § kommunallagen (2017:000). Bestämmelserna i 6 kap. 28–32 §§ och 40 § kommunallagen om jäv och anmälan av beslut till nämnd *ska* tillämpas på den som fattar sådana beslut.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

¹ Ändringen innebär bl.a. att tredje stycket tas bort.

2.23 Förslag till lag om ändring i lagen (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser

Härigenom föreskrivs att 9, 14, 16, 19, 21, 25, 26 och 28 §§ lagen (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Förbundsordningen *skall* ange

1. samordningsförbundets namn och den ort där förbundet *skall* ha sitt säte, förbundets medlemmar och ändamål,
2. förbundets organisation,
3. antalet ledamöter och ersättare i styrelsen och hur förbundsmedlemmarna *skall* vara representerade samt mandattiden om den *skall* vara kortare än fyra år,
4. de uppgifter förbundet *skall* få fullgöra enligt 7 § och den beslutanderätt förbundet enligt samma bestämmelse *skall* ha,
5. om en förbundsmedlem *skall* ha rätt att väcka ärenden i styrelsen,
6. om det för beslut *skall* krävas kvalificerad majoritet i styrelsen och för vilka ärenden detta *skall* gälla,
7. var förbundets *kungörelser och andra tillkännagivanden skall anslås,*
8. förbundsmedlemmarnas andelar i förbundets tillgångar och skulder och fördelningen av förbundets kostnader mellan medlemmarna, allt i förhållande till de andelar som medlemmarna *skall* bidra med enligt 5 §,
9. eventuella begränsningar av förbundets rätt enligt 21 § till skuldsättning genom sedvanliga krediter,
10. förbundsmedlemmarnas styrning av och insyn i förbundets ekonomi och verksamhet,

Föreslagen lydelse

9 §¹

Förbundsordningen *ska* ange

1. samordningsförbundets namn och den ort där förbundet *ska* ha sitt säte, förbundets medlemmar och ändamål,
3. antalet ledamöter och ersättare i styrelsen och hur förbundsmedlemmarna *ska* vara representerade samt mandattiden om den *ska* vara kortare än fyra år,
4. de uppgifter förbundet *ska* få fullgöra enligt 7 § och den beslutanderätt förbundet enligt samma bestämmelse *ska* ha,
5. om en förbundsmedlem *ska* ha rätt att väcka ärenden i styrelsen,
6. om det för beslut *ska* krävas kvalificerad majoritet i styrelsen och för vilka ärenden detta *ska* gälla,
7. var förbundets tillkännagivanden *ska anslås,*

¹ Senaste lydelse 2007:1017.

11. föreskrifter om förbundets budgetprocess,
 12. mandattiden för revisorer som utses enligt 25 §,
 13. i fråga om förbund med en eller flera gemensamma revisorer för kommuner och landsting, på vilket sätt de gemensamma revisorerna *skall* utses och vilken av förbundsmedlemmarna som skall utse dem,
 14. förfarandet vid en förbundsmedlems utträde ur förbundet,
 15. förutsättningarna för och förfarandet vid förbundets likvidation och upplösning samt grunderna för skifte av förbundets behållna tillgångar när förbundet upplöses,
 16. ordningen för att lösa tvister mellan förbundet och dess medlemmar,
 17. ordningen för att bestämma ekonomiska förmåner till ledamöterna och ersättarna i styrelsen samt till revisorerna, och
 18. vad förbundsmedlemmarna i övrigt anser nödvändigt för att ordna de ekonomiska förhållandena mellan förbundet och dess medlemmar samt förbundets förhållanden i fråga om ekonomi och förvaltning.

14 §²

Om det under ett år då val av fullmäktige har *ägt rum* i hela landet utses ledamöter och ersättare enligt 12 § första stycket *skall* detta i fråga om kommun och landsting göras av de nyvalda fullmäktige.

När ledamöter och ersättare utses enligt första stycket *skall* 4 kap. 7 § kommunallagen (1991:900) tillämpas på motsvarande sätt.

Om det under ett år då val av fullmäktige har *hållits* i hela landet utses ledamöter och ersättare enligt 12 § första stycket *ska* detta i fråga om kommun och landsting göras av de nyvalda fullmäktige.

När ledamöter och ersättare utses enligt första stycket *ska* 4 kap. 9 § kommunallagen (2017:000) tillämpas på motsvarande sätt.

16 §³

Bestämmelserna i 4 kap. 8–10 §§ samt 11 § första stycket kommunallagen (1991:900) om upphörande av uppdrag och rätt till ledighet *skall* tillämpas på motsvarande sätt för ledamöter och ersättare i styrelsen. Det förhållandet att en ledamots eller ersättares mandattid i kommun eller landstingsfullmäktige har löpt

Bestämmelserna i 4 kap. 7, 8 och 10 §§ samt 12 § första stycket kommunallagen (2017:000) om upphörande av uppdrag och rätt till ledighet *ska* tillämpas på motsvarande sätt för ledamöter och ersättare i styrelsen. Det förhållandet att en ledamots eller ersättares mandattid i kommun eller landstingsfullmäktige har löpt

² Senaste lydelse 2004:793.

³ Senaste lydelse 2007:411.

ut medför inte att uppdraget som ledamot eller ersättare i samordningsförbundets styrelse upphör.

Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen får återkalla uppdraget för en ledamot eller ersättare som Försäkringskassan respektive Arbetsförmedlingen har utsett, om hans eller hennes anställning vid Försäkringskassan eller Arbetsförmedlingen har upphört.

19 §

Beträffande styrelsens verksamhet *skall* 4 kap. 17, 19, 20 och 22 §§ samt 6 kap. 10, 11, 18, 20 och 23–31 §§ kommunallagen (1991:900) tillämpas på motsvarande sätt. Vad som där föreskrivs om förtroendevald *skall* gälla ledamot och ersättare i styrelsen och vad som föreskrivs om fullmäktige eller nämnd *skall* gälla styrelsen. Justering av styrelsens protokoll *skall* tillkännages på anslagstavlan hos varje kommun och landsting som är medlem i samordningsförbundet. *Vidare skall i fråga om sammanträde för fastställande av budget bestämmelserna i 8 kap. 22 § kommunallagen gälla.*

Beträffande styrelsens verksamhet *ska* 3 kap. 5 § första och andra styckena, 4 kap. 21, 22, 25, 26 och 28 §§ samt 6 kap. 17, 23 och 27–36 §§ kommunallagen (2017:000) tillämpas på motsvarande sätt. Vad som där föreskrivs om förtroendevald *ska* gälla ledamot och ersättare i styrelsen och vad som föreskrivs om fullmäktige eller nämnd *ska* gälla styrelsen. Justering av styrelsens protokoll *ska* tillkännages på anslagstavlan hos varje kommun och landsting som är medlem i samordningsförbundet. *Det sammanträde vid vilket budgeten fastställs ska vara offentligt. Sammanträdet ska tillkännages i enlighet med vad som anges i förbundsordningen.*

21 §

Bestämmelserna i 8 kap. 1–3 a §§, 4 § första och tredje styckena, 5, 10, 12 och 13 §§ kommunallagen (1991:900) *skall* tillämpas på motsvarande sätt i fråga om ekonomisk förvaltning i ett samordningsförbund. Vad som där föreskrivs om kommun eller landsting *skall* gälla för ett samordningsförbund och vad som föreskrivs för fullmäktige och styrelse *skall* gälla för förbundsstyrelsen.

Bestämmelserna i 8 kap. 15 § samt 11 kap. 1–4 §§, 5 § första och andra styckena, 6, 15 och 22 §§ kommunallagen (2017:000) *ska* tillämpas på motsvarande sätt i fråga om ekonomisk förvaltning i ett samordningsförbund. Vad som där föreskrivs om kommun eller landsting *ska* gälla för ett samordningsförbund och vad som föreskrivs för fullmäktige och styrelse *ska* gälla för förbundsstyrelsen.

Ett samordningsförbund får inte ingå borgen. Förbundet får inte heller sätta sig i skuld i annat fall än när det gäller sedvanliga krediter för verksamheten.

25 §⁴

Ett samordningsförbunds räkenskaper och årsredovisning samt styrelsens förvaltning ska granskas av en revisor för varje förbundsmedlems räkning. För Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen ska Försäkringskassan utse en gemensam revisor. Revisorer ska *såvitt avser* kommun och landsting utses av kommun- och landstingsfullmäktige. När kommun- och landstingsfullmäktige utser revisorer ska 14 § denna lag samt 4 kap. 5 § och 6 § *första–tredje styckena* kommunallagen (1991:900) tillämpas på motsvarande sätt. Kommuner och landsting kan träffa överenskommelse om att utse en eller flera gemensamma revisorer. När en eller flera gemensamma revisorer utses ska 4 kap. 23 a § andra stycket kommunallagen tillämpas på motsvarande sätt

Ett samordningsförbunds räkenskaper och årsredovisning samt styrelsens förvaltning ska granskas av en revisor för varje förbundsmedlems räkning. För Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen ska Försäkringskassan utse en gemensam revisor. Revisorer ska *när det gäller* kommun och landsting utses av kommun- och landstingsfullmäktige. När kommun- och landstingsfullmäktige utser revisorer ska 14 § denna lag samt 4 kap. 3 § och 5 § *andra stycket samt 7 kap. 3 §* kommunallagen (2017:000) tillämpas på motsvarande sätt. Kommuner och landsting kan träffa överenskommelse om att utse en eller flera gemensamma revisorer. När en eller flera gemensamma revisorer utses ska 9 kap. 8 § andra stycket kommunallagen tillämpas på motsvarande sätt.

För granskning av ett nybildat förbund ska revisor utses senast när förbundet bildas och avse tiden från tidpunkten för utseendet till dess nästa mandattid för revisorer börjar.

Arvodet till samtliga revisorer ska betalas av samordningsförbundet, om inte annat anges i förbundsordningen. Om förbundsmedlemmarna enligt förbundsordningen ska betala arvode till revisorerna, ska i stället Försäkringskassan betala arvodet till den för Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen gemensamma revisorn.

26 §⁵

Bestämmelserna i 9 kap. 4–17 §§ kommunallagen (1991:900) tillämpas på motsvarande sätt vid revision enligt denna lag. Bestämmelserna i 9 kap. 18 § kommunallagen tillämpas på motsvarande sätt vid revision enligt denna lag som utförs av revisorer utsedda av kommun- och

Bestämmelserna i 12 kap. 1–3 och 7–17 §§ kommunallagen (2017:000) tillämpas på motsvarande sätt vid revision enligt denna lag. Bestämmelserna i 12 kap. 18 § kommunallagen tillämpas på motsvarande sätt vid revision enligt denna lag som utförs av revisorer utsedda av

⁴ Senaste lydelse 2010:350.

⁵ Senaste lydelse 2007:411.

landstingsfullmäktige.

kommun-
landstingsfullmäktige.

och

Justering av revisorernas protokoll tillkännages på anslagstavlan hos varje kommun och landsting som är medlem i samordningsförbundet.

Revisionsberättelse *skall* lämnas till styrelsen, förbundsmedlemmarna och Arbetsförmedlingen. Förbundsmedlemmarna *skall* var för sig pröva frågan om styrelsen *skall* beviljas ansvarsfrihet och om skadeståndstalan *skall* väckas

Revisionsberättelse *ska* lämnas till styrelsen, förbundsmedlemmarna och Arbetsförmedlingen. Förbundsmedlemmarna *ska* var för sig pröva frågan om styrelsen *ska* beviljas ansvarsfrihet och om skadeståndstalan *ska* väckas.

28 §

Ett samordningsförbunds beslut får, med motsvarande tillämpning av bestämmelserna om laglighetsprövning i 10 kap. kommunallagen (1991:900), överklagas av den som är medlem i en kommun eller i ett landsting, som ingår i förbundet.

Ett samordningsförbunds beslut får, med motsvarande tillämpning av bestämmelserna om laglighetsprövning i 13 kap. kommunallagen (2017:000), överklagas av den som är medlem i en kommun eller i ett landsting, som ingår i förbundet.

Beslut varigenom allmän förvaltningsdomstol har upphävt ett samordningsförbunds beslut eller förbjudit att det verkställs får överklagas endast av förbundet och av den som är medlem i en kommun eller ett landsting som är förbundsmedlem.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.
 2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för överklagande av beslut som har tillkännagetts före ikraftträdandet.

2.24 Förslag till lag om ändring i naturgaslagen (2005:403)

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 1 och 2 §§ naturgaslagen (2005:403) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

1 §¹

En sådan juridisk person som avses i 3 kap. 16 a–18 b §§ kommunallagen (1991:900) får, trots bestämmelsen i 2 kap. 1 § kommunallagen om anknytning till kommunens område eller dess medlemmar, utanför kommunens område bedriva

1. handel med naturgas samt därmed sammanhängande verksamhet, eller

2. överföring av naturgas i geografisk närhet till företagets överföringsverksamhet inom kommunen i syfte att uppnå en ändamålsenlig överföringsverksamhet.

2 §²

Om en sådan juridisk person som avses i 3 kap. 16 a–18 b §§ kommunallagen (1991:900) bedriver handel med naturgas samt därmed sammanhängande verksamhet, ska verksamheten drivas på affärsmässig grund och redovisas särskilt. Om företaget även bedriver sådan verksamhet som avses i 7 kap. 1 § 1 ellagen (1997:857), får företaget redovisa de berörda verksamheterna tillsammans.

En sådan juridisk person som avses i 10 kap. 2–6 §§ kommunallagen (2017:000) bedriver handel med naturgas samt därmed sammanhängande verksamhet, ska verksamheten drivas på affärsmässig grund och redovisas särskilt. Om företaget även bedriver sådan verksamhet som avses i 7 kap. 1 § 1 ellagen (1997:857), får företaget redovisa de berörda verksamheterna tillsammans.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

¹ Senaste lydelse 2014:578.

² Senaste lydelse 2014:578.

2.25 Förslag till lag om ändring i vallagen (2005:837)

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 1 och 3 §§, 5 kap. 2 a § och 14 kap. 16 § vallagen (2005:837) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

1 §

I denna lag finns bestämmelser om genomförande av val till riksdagen, landstings- och kommunfullmäktige samt Europaparlamentet.

Vissa grundläggande bestämmelser om val finns i regeringsformen och kommunallagen (1991:900). Vissa grundläggande bestämmelser om val finns i regeringsformen och kommunallagen (2017:000).

Innehållet i denna lag är uppdelat enligt följande.

AVDELNING I. ALLMÄNNA BESTÄMMELSER

1 kap. - Inledande bestämmelser

2 kap. - Partier och kandidater

3 kap. - Valmyndigheter m.m.

4 kap. - Valkretsar och valdistrikt m.m.

5 kap. - Röstlängder och röstkort

6 kap. - Valsedlar och kuvert

AVDELNING II. GENOMFÖRANDE AV VAL

7 kap. - Allmänna bestämmelser om röstning

8 kap. - Allmänna bestämmelser om röstmottagning

9 kap. - Röstmottagning i vallokal

10 kap. - Röstmottagning i röstningslokal

AVDELNING III. RÄKNING AV RÖSTER

11 kap. - Preliminär rösträkning i vallokal

12 kap. - Valnämndens rösträkning

13 kap. - Slutlig rösträkning

AVDELNING IV. FÖRDELNING AV MANDAT

14 kap. - Fördelning av mandat

AVDELNING V. AVSLUTANDE BESTÄMMELSER

15 kap. - Överklagande

3 §¹

Ordinarie val till riksdagen och ordinarie val till landstings- och kommunfullmäktige ska hållas samma dag. Valdag ska vara den andra söndagen i september. Val till Europaparlamentet ska hållas i juni vart femte år. Om Europeiska unionens råd i ett särskilt fall beslutar det, ska valet i stället hållas i april, maj eller juli valåret. Vid omval till riksdagen bestämmer regeringen vilken dag som ska vara valdag. Vid omval till landstings- och kommunfullmäktige bestämmer den centrala valmyndigheten, efter samråd med länsstyrelsen, vilken dag som ska vara valdag.

¹ Senaste lydelse 2013:1159.

Vid extra val enligt 3 kap. 11 § regeringsformen bestämmer regeringen vilken dag som ska vara valdag.

Vid extra val enligt 6 kap. 5 § regeringsformen bestämmer riksdagens talman, efter samråd med den centrala valmyndigheten, vilken dag som ska vara valdag.

Vid extra val enligt 5 kap. 5 a § kommunallagen (1991:900) bestämmer landstings- eller kommunfullmäktige, efter samråd med den centrala valmyndigheten och länsstyrelsen, vilken dag som ska vara valdag.	Vid extra val enligt 5 kap. 10 § kommunallagen (2017:000) bestämmer landstings- eller kommunfullmäktige, efter samråd med den centrala valmyndigheten och länsstyrelsen, vilken dag som ska vara valdag.
---	--

5 kap.

2 a §²

Vid val till kommunfullmäktige och landstingsfullmäktige ska unionsmedborgare som enligt 4 kap. 2 § andra stycket kommunallagen (1991:900) har rösträtt tas upp i röstlängd om de skriftligen senast 30 dagar före valdagen hos den centrala valmyndigheten	Vid val till kommunfullmäktige och landstingsfullmäktige ska unionsmedborgare som enligt 1 kap. 7 § andra stycket kommunallagen (2017:000) har rösträtt tas upp i röstlängd om de skriftligen senast 30 dagar före valdagen hos den centrala valmyndigheten
---	---

1. anmäler att de vill bli upptagna i röstlängden, och
2. anger sin nationalitet, sin adress i Sverige samt sin födelsetid eller i förekommande fall sitt personnummer.

Väljare som har tagits upp i röstlängd enligt denna paragraf står kvar där tills de stryks från den på egen begäran eller villkoren för rösträtt inte längre är uppfyllda.

14 kap.

16 §

Ersättare i kommunfullmäktige utses i första hand på grundval av ordningen mellan kandidaterna som framkommer vid beräkningen av deras personliga röstetal enligt 9 §.

I andra hand utses ersättare genom en beräkning inom det parti för vilket han eller hon har blivit vald. Vid varje beräkning tas hänsyn bara till de valsedlar som upptar ledamotens namn och som därför gällde för detta namn, när det fick plats i ordningen. Varje valsedel gäller som en hel röst. Röstvärdet skall tillgodoräknas det namn som står främst på sedeln av dem som inte blivit utsedda till ledamot. Den som får högsta röstetalet är utsedd till ersättare för den ledamot som beräkningen avser.

Om det antal ersättare som har utsetts är mindre än det antal som kommunfullmäktige har bestämt enligt 5 kap. 4 § andra stycket	Om det antal ersättare som har utsetts är mindre än det antal som kommunfullmäktige har bestämt enligt 5 kap. 8 § andra stycket
---	---

² Senaste lydelse 2013:1159.

kommunallagen (1991:900) och samma ersättare har utsetts för tre eller flera ledamöter, utses ytterligare en ersättare för var och en av dessa ledamöter. Då *skall* även namnet på en kandidat som genom valet blivit utsedd till ersättare för den ledamot som beräkningen avser anses som obefintligt. I övrigt görs på det sätt som anges i första och andra stycket.

Om antalet ersättare fortfarande är mindre än det antal som kommunfullmäktige har bestämt enligt 5 kap. 4 § andra stycket kommunallagen och samma ersättare har utsetts för fem eller flera ledamöter, utses ytterligare en ersättare för var och en av dessa ledamöter.

Därefter görs på motsvarande sätt successivt ytterligare beräkningar för de ledamöter vilkas ersättare har utsetts för sju eller flera ledamöter, nio eller flera ledamöter, och så vidare, så länge antalet ersättare är mindre än det antal som kommunfullmäktige har bestämt.

Om andelen ersättare av de platser som ett parti fått utgör ett brutet tal, *skall* detta avrundas till närmast högre hela tal.

kommunallagen (2017:000) och samma ersättare har utsetts för tre eller flera ledamöter, utses ytterligare en ersättare för var och en av dessa ledamöter. Då *ska* även namnet på en kandidat som genom valet blivit utsedd till ersättare för den ledamot som beräkningen avser anses som obefintligt. I övrigt görs på det sätt som anges i första och andra stycket.

Om antalet ersättare fortfarande är mindre än det antal som kommunfullmäktige har bestämt enligt 5 kap. 8 § andra stycket kommunallagen och samma ersättare har utsetts för fem eller flera ledamöter, utses ytterligare en ersättare för var och en av dessa ledamöter.

Om andelen ersättare av de platser som ett parti fått utgör ett brutet tal, *ska* detta avrundas till närmast högre hela tal

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

2.26 Förslag till lag om ändring i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster

Härigenom föreskrivs att 57 § och rubriken närmast före 57 § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Undantag från 2 kap. 1 § kommunallagen (1991:900)

Undantag från 2 kap. 1 § kommunallagen (2017:000)

57 §

Trots bestämmelsen i 2 kap. 1 § kommunallagen (1991:900) om anknytning till kommunens område eller dess medlemmar, får en kommun sköta driften av en allmän va-anläggning i andra kommuner, om driften sker på affärsmässiga grunder och ekonomiskt redovisas skilt från annan verksamhet.

Trots bestämmelsen i 2 kap. 1 § kommunallagen (2017:000) om anknytning till kommunens område eller dess medlemmar, får en kommun sköta driften av en allmän va-anläggning i andra kommuner, om driften sker på affärsmässiga grunder och ekonomiskt redovisas skilt från annan verksamhet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

2.27 Förslag till lag om ändring i lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 2 § lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

2 §

I kommuner och landsting *skall* det finnas en nämnd för att fullgöra uppgifter under extraordinära händelser i fredstid (krisledningsnämnd). Närmare bestämmelser om krisledningsnämnden finns i detta kapitel. I övrigt tillämpas kommunallagens (1991:900) bestämmelser.

I kommuner och landsting *ska* det finnas en nämnd för att fullgöra uppgifter under extraordinära händelser i fredstid (krisledningsnämnd). Närmare bestämmelser om krisledningsnämnden finns i detta kapitel. I övrigt tillämpas kommunallagens (2017:000) bestämmelser.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

2.28 Förslag till lag om ändring i livsmedelslagen (2006:804)

Härigenom föreskrivs att 14 § livsmedelslagen (2006:804) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 §

En kommun får träffa avtal med en annan kommun om att *kontrolluppgifter* som kommunen har enligt denna lag *skall skötas* helt eller delvis av den andra kommunen. *Kommunen får dock inte överlåta befogenheten att meddela beslut i ett ärende.*

En kommun får också efter överenskommelse med en annan kommun uppdra åt anställda i den kommunen att besluta på kommunens vägnar i ett visst ärende eller en grupp av ärenden, dock inte i de fall som avses i 6 kap. 34 § kommunallagen (1991:900).

Föreskrifterna i 6 kap. 24–27 och 35 §§ kommunallagen om jäv och anmälan av beslut till nämnd *skall* tillämpas på den som fattar sådana beslut.

En kommun får träffa avtal med en annan kommun om att *de uppgifter i offentlig kontroll* som kommunen har enligt denna lag helt eller delvis *ska utföras* av den andra kommunen. *Genom ett sådant avtal får en kommun tillhandahålla tjänster åt en annan kommun. Rätten att besluta i ett ärende får dock inte överlåtas till en annan kommun.*

En kommun får också efter överenskommelse med en annan kommun uppdra åt anställda i den kommunen att besluta på kommunens vägnar i ett visst ärende eller en *viss* grupp av ärenden, dock inte i de fall som avses i 6 kap. 38 § kommunallagen (2017:000).

Föreskrifterna i 6 kap. 28–32 och 40 §§ kommunallagen om jäv och anmälan av beslut till nämnd *ska* tillämpas på den som fattar sådana beslut.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.
 2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för överklagande av beslut som har tillkännagetts före ikraftträdandet.

2.29 Förslag till lag om ändring i lagen (2006:805) om foder och animaliska biprodukter

Härigenom föreskrivs att 15 § lagen (2006:805) om foder och animaliska biprodukter ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 §

En kommun får träffa avtal med en annan kommun om att *kontrolluppgifter* som *kommuner* har enligt denna lag *skall skötas* helt eller delvis av den andra kommunen. *Kommunen får dock inte överlåta befogenheten att meddela beslut i ett ärende.*

En kommun får också efter överenskommelse med en annan kommun uppdra åt anställda i den kommunen att besluta på kommunens vägnar i ett visst ärende eller en grupp av ärenden, dock inte i de fall som avses i 6 kap. 34 § kommunallagen (1991:900).

Föreskrifterna i 6 kap. 24–27 och 35 §§ kommunallagen om jäv och anmälan av beslut till nämnd *skall* tillämpas på den som fattar sådana beslut.

En kommun får träffa avtal med en annan kommun om att *de uppgifter i offentlig kontroll* som *kommunen* har enligt denna lag helt eller delvis *ska utföras* av den andra kommunen. *Genom ett sådant avtal får en kommun tillhandahålla tjänster åt en annan kommun. Rätten att besluta i ett ärende får dock inte överlåtas till en annan kommun.*

En kommun får också efter överenskommelse med en annan kommun uppdra åt anställda i den kommunen att besluta på kommunens vägnar i ett visst ärende eller en *viss* grupp av ärenden, dock inte i de fall som avses i 6 kap. 38 § kommunallagen (2017:000).

Föreskrifterna i 6 kap. 28–32 och 40 §§ kommunallagen om jäv och anmälan av beslut till nämnd *ska* tillämpas på den som fattar sådana beslut.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.
 2. Äldre bestämmelser gäller för överklagande av beslut som har tillkännagetts före ikraftträdandet.

2.30 Förslag till lag om ändring i fjärrvärmelagen (2008:263)

Härigenom föreskrivs att 38 och 39 §§ fjärrvärmelagen (2008:263) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

38 §¹

Om en sådan juridisk person som avses i 3 kap. 16 a–18 b §§ kommunallagen (1991:900) bedriver fjärrvärmeverksamhet, ska verksamheten bedrivas på affärsmässig grund.

Om en sådan juridisk person som avses i 10 kap. 2–6 §§ kommunallagen (2017:000) bedriver fjärrvärmeverksamhet, ska verksamheten bedrivas på affärsmässig grund.

Lydelse enligt prop. 2016/17:73

Föreslagen lydelse

39 §

Trots bestämmelsen i 2 kap. 1 § kommunallagen (1991:900) om anknytning till kommunens område eller dess medlemmar, får en sådan juridisk person som avses i 3 kap. 16 a–18 b §§ samma lag bedriva fjärrvärmeverksamhet utanför kommunen, om det görs i geografisk närhet till fjärrvärmeverksamheten inom kommunen och i syfte att uppnå en ändamålsenlig fjärrvärmeverksamhet.

Trots bestämmelsen i 2 kap. 1 § kommunallagen (2017:000) om anknytning till kommunens område eller dess medlemmar, får en sådan juridisk person som avses i 10 kap. 2–6 §§ samma lag bedriva fjärrvärmeverksamhet utanför kommunen, om det görs i geografisk närhet till fjärrvärmeverksamheten inom kommunen och i syfte att uppnå en ändamålsenlig fjärrvärmeverksamhet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

¹ Senaste lydelse 2014:577.

2.31 Förslag till lag om ändring i lagen (2008:962) om valfrihetssystem

Härigenom föreskrivs att 10 kap. 4 § lagen (2008:962) om valfrihetssystem ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 kap.

4 §

Ett beslut som denna lag är tillämplig på får inte överklagas med stöd av 10 kap. kommunallagen (1991:900).

Ett beslut som denna lag är tillämplig på får inte överklagas med stöd av 13 kap. kommunallagen (2017:000).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

2.32 Förslag till lag om ändring i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 1–3 §§ samt 6 kap. 4–5 och 7 §§ lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

1 §

Denna lag innehåller bestämmelser som ger kommuner och landsting ökade befogenheter i förhållande till vad som gäller enligt kommunallagen (1991:900).

Denna lag innehåller bestämmelser som ger kommuner och landsting ökade befogenheter i förhållande till vad som gäller enligt kommunallagen (2017:000).

2 §¹

Det krav på anknytning till kommunens eller landstingets område eller dess medlemmar som avses i 2 kap. 1 § kommunallagen (1991:900) gäller inte vid tillämpning av följande bestämmelser i denna lag:

Det krav på anknytning till kommunens eller landstingets område eller dess medlemmar som avses i 2 kap. 1 § kommunallagen (2017:000) gäller inte vid tillämpning av följande bestämmelser i denna lag:

- 2 kap. 3 § om medfinansiering av vissa projekt,
- 2 kap. 4 § om bistånd till utländska studerande,
- 2 kap. 10 § om kompensation till enskilda inom socialtjänsten,
- 3 kap. 2 § om sjuktransporter,
- 3 kap. 3 § om kollektivtrafik,
- 3 kap. 7 § om samhällsorientering,
- 4 kap. 1 § om turism, och
- 5 kap. om tjänsteexport och internationellt bistånd.

Vid tillämpningen av 2 kap. 1 § om bidrag till byggande av statlig väg och järnväg och till anläggande av statlig farled krävs särskilda skäl för undantag från kravet på anknytning.

3 §²

Trots bestämmelserna i 2 kap. 7 § och 8 kap. 3 c § kommunallagen (1991:900) ska verksamheten bedrivas på affärsmässiga grunder vid tillämpning av följande bestämmelser i denna lag:

Trots bestämmelserna i 2 kap. 6 och 7 §§ kommunallagen (2017:000) ska verksamheten bedrivas på affärsmässiga grunder vid tillämpning av följande bestämmelser i denna lag:

- 3 kap. 2 § om sjuktransporter,
- 3 kap. 3 § om kollektivtrafik,

¹ Senaste lydelse 2013:820.

² Senaste lydelse 2012:417.

- 3 kap. 6 § om lokaler,
- 3 kap. 7 § om samhällsorientering, och
- 5 kap. 1 och 2 §§ om tjänsteexport.

6 kap.

4 §³

En nämnd i en kommun, i ett landsting eller i ett kommunalförbund får efter överenskommelse med en inköpscentral uppdra åt anställda i inköpscentralen att i en upphandling besluta på nämndens vägnar. Detta gäller när nämnden anskaffar varor, tjänster eller byggtreprenader genom en inköpscentral enligt 7 kap. 12 § lagen (2016:1145) om offentlig upphandling eller 7 kap. 7 § lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna.

<p>Uppdrag enligt första stycket får inte lämnas i de fall som avses i 6 kap. 34 § kommunallagen (1991:900).</p>	<p>Uppdrag enligt första stycket får inte lämnas i de fall som avses i 6 kap. 38 § kommunallagen (2017:000).</p>
--	--

4 a §⁴

En nämnd i en kommun, i ett landsting eller i ett kommunalförbund får efter överenskommelse med den myndighet som avses i 1 § andra stycket 2 lagen (2013:311) om valfrihetssystem i fråga om tjänster för elektronisk identifiering uppdra åt myndigheten att besluta på nämndens vägnar i ärenden enligt den lagen.

<p>Uppdrag enligt första stycket får inte lämnas i de fall som avses i 6 kap. 34 § kommunallagen (1991:900).</p>	<p>Uppdrag enligt första stycket får inte lämnas i de fall som avses i 6 kap. 38 § kommunallagen (2017:000).</p>
--	--

5 §⁵

<p>Föreskrifterna i 6 kap. 33 § kommunallagen (1991:900) om uppdrag att besluta på nämndens vägnar tillämpas på ärenden enligt 4 § första stycket och 4 a § första stycket.</p>	<p>Föreskrifterna i 6 kap. 37 §, 7 kap. 5 § och 9 kap. 31 § kommunallagen (2017:000) om uppdrag att besluta på nämndens vägnar tillämpas på ärenden enligt 4 § första stycket och 4 a § första stycket.</p>
---	---

7 §⁶

<p>Föreskrifterna i 6 kap. 24–27 §§ kommunallagen (1991:900) om jäv tillämpas på anställda i inköpscentraler som fattar beslut på en nämnds vägnar. Detsamma ska gälla den som hos den</p>	<p>Föreskrifterna i 6 kap. 28–32 §§ kommunallagen (2017:000) om jäv tillämpas på anställda i inköpscentraler som fattar beslut på en nämnds vägnar. Detsamma ska gälla den som hos den</p>
--	--

³ Senaste lydelse 2016:1154.

⁴ Senaste lydelse 2013:313.

⁵ Senaste lydelse 2013:313.

⁶ Senaste lydelse 2013:313.

myndighet som har fått ett uppdrag enligt 4 a § fattar beslut på en nämnds vägnar. myndighet som har fått ett uppdrag enligt 4 a § fattar beslut på en nämnds vägnar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

2.33 Förslag till lag om ändring i lagen (2009:1424) om kontroll av skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel

Härigenom föreskrivs att 8 § lagen (2009:1424) om kontroll av skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

En kommun får komma överens med en annan kommun om att de kontrolluppgifter som kommunen har enligt denna lag ska skötas helt eller delvis av den andra kommunen. Kommunen får dock inte överlåta befogenhet att meddela beslut i ett ärende till en annan kommun.

En kommun får efter överenskommelse med en annan kommun uppdra åt anställda i den kommunen att besluta på den först nämnda kommunens vägnar i ett visst ärende eller en grupp av ärenden enligt denna lag, dock inte i de fall som avses i 6 kap. 34 § kommunallagen (1991:900). Föreskrifterna i 6 kap. 24–27 och 35 §§ kommunallagen om jäv och anmälan av beslut till nämnd ska tillämpas på den som fattar sådana beslut.

Föreslagen lydelse

8 §

En kommun får träffa avtal med en annan kommun om att de uppgifter i offentlig kontroll som kommunen har enligt denna lag helt eller delvis ska utföras av den andra kommunen. Genom ett sådant avtal får en kommun tillhandahålla tjänster åt en annan kommun. Rätten att besluta i ett ärende får dock inte överlåtas till en annan kommun.

En kommun får efter överenskommelse med en annan kommun uppdra åt anställda i den kommunen att besluta på den först nämnda kommunens vägnar i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden enligt denna lag, dock inte i de fall som avses i 6 kap. 38 § kommunallagen (2017:000). Föreskrifterna i 6 kap. 28–32 och 40 §§ kommunallagen om jäv och anmälan av beslut till nämnd ska tillämpas på den som fattar sådana beslut.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.
 2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande vid överklagande av beslut som har tillkännagetts före ikraftträdandet.

2.34 Förslag till lag om ändring i lagen (2010:294) om säkerhetskontroll vid offentliga sammanträden i kommuner och landsting

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (2010:294) om säkerhetskontroll vid offentliga sammanträden i kommuner och landsting ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Säkerhetskontroll får genomföras vid inpassering till eller i lokaler som disponeras för ett sammanträde som i enlighet med regleringen i kommunallagen (1991:900) är offentligt, om det finns anledning att befara att det vid sammanträdet kan komma att förövas brott som innebär en allvarlig fara för någons liv, hälsa eller frihet eller för omfattande förstörelse av egendom.

Föreslagen lydelse

1 §

Säkerhetskontroll får genomföras vid inpassering till eller i lokaler som disponeras för ett sammanträde som i enlighet med regleringen i kommunallagen (2017:000) är offentligt, om det finns anledning att befara att det vid sammanträdet kan komma att förövas brott som innebär en allvarlig fara för någons liv, hälsa eller frihet eller för omfattande förstörelse av egendom.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

2.35 Förslag till lag om ändring i lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar i vissa län

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar i vissa län ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

De landsting som avses i denna lag ska

1. utarbeta och fastställa en strategi för länets utveckling och samordna insatser för genomförandet av strategin,

2. trots 2 kap. 8 § andra stycket kommunallagen (1991:900) besluta om användningen av vissa statliga medel för regionalt tillväxtarbete, och

2. trots 2 kap. 8 § andra stycket kommunallagen (2017:000) besluta om användningen av vissa statliga medel för regionalt tillväxtarbete, och

3. följa upp, låta utvärdera och årligen till regeringen redovisa resultaten av det regionala tillväxtarbetet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

2.36 Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 2 och 3 §§, 4 kap. 15 §, 23 kap 1 §, 28 kap. 18 § och 29 kap. 19 § skollagen (2010:800) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

2 §¹

Kommuner är huvudmän för förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och fritidshem, om inte annat följer av 4 §.

I varje kommun ska det finnas en eller flera nämnder som ska fullgöra kommunens uppgifter enligt denna lag. Om kommunens uppgifter fullgörs av flera nämnder ska varje sådan nämnd, i den utsträckning det begärs, lämna de uppgifter som behövs för att administrera fördelningen av platser i förskola och i sådan verksamhet som avses i 25 kap. till de övriga nämnderna.

För en sådan nämnd som avses i andra stycket gäller det som är föreskrivet om nämnder i kommunallagen (1991:900).

För en sådan nämnd som avses i andra stycket gäller det som är föreskrivet om nämnder i kommunallagen (2017:000).

3 §

Ett landsting får vara huvudman för gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna i den utsträckning som anges i denna lag.

I ett landsting som är huvudman för sådana skolformer som anges i första stycket ska det finnas en eller flera nämnder som ska fullgöra landstingets uppgifter enligt denna lag.

För en sådan nämnd som avses i andra stycket gäller det som är föreskrivet om nämnder i kommunallagen (1991:900).

För en sådan nämnd som avses i andra stycket gäller det som är föreskrivet om nämnder i kommunallagen (2017:000).

4 kap.

15 §

En kommun eller ett landsting får inrätta lokala styrelser inom den del av skolväsendet som kommunen eller landstinget är huvudman för enligt bestämmelserna om självförvaltningsorgan i 7 kap. 18-

En kommun eller ett landsting får inrätta lokala styrelser inom den del av skolväsendet som kommunen eller landstinget är huvudman för enligt bestämmelserna om självförvaltningsorgan i 8 kap. 5-

¹ Senaste lydelse 2015:482.

22 §§ kommunallagen (1991:900) om inte annat följer av denna lag. 9 §§ kommunallagen (2017:000) om inte annat följer av denna lag.

23 kap.

1 §²

En kommun, ett landsting eller en enskild huvudman får enligt bestämmelserna i detta kapitel med bibehållet huvudmannaskap sluta avtal om att någon annan än kommunen, landstinget eller den enskilde huvudmannen utför uppgifter inom utbildning eller annan verksamhet enligt denna lag (entreprenad).

Trots bestämmelsen i 2 kap. 1 § kommunallagen (1991:900) om anknytning till kommunens eller landstingets område eller deras medlemmar får en kommun eller ett landsting genom ett avtal enligt första stycket utföra uppgifter åt en annan huvudman inom skolväsendet.

Trots bestämmelsen i 2 kap. 1 § kommunallagen (2017:000) om anknytning till kommunens eller landstingets område eller deras medlemmar får en kommun eller ett landsting genom ett avtal enligt första stycket utföra uppgifter åt en annan huvudman inom skolväsendet.

De bestämmelser som finns för en utbildning eller en annan verksamhet enligt denna lag ska med de undantag som anges i detta kapitel gälla även vid entreprenad.

28 kap.

18 §

Andra beslut enligt denna lag än som anges i detta kapitel får överklagas bara om överklagande får ske enligt 10 kap. kommunallagen (1991:900). Ett beslut i fråga om antagning till utbildning får dock inte överklagas.

Andra beslut enligt denna lag än som anges i detta kapitel får överklagas bara om överklagande får ske enligt 13 kap. kommunallagen (2017:000). Ett beslut i fråga om antagning till utbildning får dock inte överklagas.

Beslut av Skolväsendets överklagandenämnd med anledning av ett överklagande dit får inte överklagas.

29 kap.

19 §³

Kommunen ska informera vårdnadshavare och elever om utbildning i förskolor, förskoleklasser, grundskolor, grundsärskolor, fritidshem, gymnasieskolor och gymnasiesärskolor och om sådan pedagogisk verksamhet som avses

Kommunen ska informera vårdnadshavare och elever om utbildning i förskolor, förskoleklasser, grundskolor, grundsärskolor, fritidshem, gymnasieskolor och gymnasiesärskolor och om sådan pedagogisk verksamhet som avses

² Senaste lydelse 2016:761.

³ Senaste lydelse 2014:903.

i 25 kap. och som erbjuds i eller av kommunen. Kommunen ska också informera om sådana riksrekryterande utbildningar som avses i 16 kap. 45 § och 19 kap. 37 § och om motsvarande utbildningar vid fristående skolor. Informationen ska utformas enligt 6 kap. 8 a § andra stycket kommunallagen (1991:900).

Kommunen ska även informera om möjligheten för enskilda att bedriva förskola, fritidshem eller sådan pedagogisk verksamhet som avses i 25 kap. med bidrag från hemkommunen enligt 8 kap. 21 §, 14 kap. 15 § samt 25 kap. 11 och 15 §§.

i 25 kap. och som erbjuds i eller av kommunen. Kommunen ska också informera om sådana riksrekryterande utbildningar som avses i 16 kap. 45 § och 19 kap. 37 § och om motsvarande utbildningar vid fristående skolor. Informationen ska utformas enligt 8 kap. 19 § andra stycket kommunallagen (2017:000).

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.
 2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för överklagande av beslut som har tillkännagetts före ikraftträdandet.

2.37 Förslag till lag om ändring i lagen (2010:879) om allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (2010:879) om allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Ett allmännyttigt kommunalt bostadsaktiebolag ska bedriva verksamheten enligt affärsmässiga principer trots 2 kap. 7 § och 8 kap. 3 c § kommunallagen (1991:900).

Ett allmännyttigt kommunalt bostadsaktiebolag ska bedriva verksamheten enligt affärsmässiga principer trots 2 kap. 6 och 7 §§ kommunallagen (2017:000).

Första stycket hindrar inte att det lämnas sådant stöd till ett allmännyttigt kommunalt bostadsaktiebolag som

1. har godkänts av Europeiska kommissionen, eller
2. har lämnats enligt sådana förordningar som Europeiska kommissionen beslutat enligt artikel 108.4 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, eller
3. har lämnats enligt villkor för stöd som har fastställts av Europeiska kommissionen och som anses förenligt med den gemensamma marknaden samt är undantaget från kravet på anmälan i artikel 108.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

2.38 Förslag till lag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900)

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 19 §, 7 kap. 3 och 9 §§, 12 kap. 5 och 6 §§ och 13 kap. 1 § plan- och bygglagen (2010:900) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

19 §¹

En underrättelse enligt 18 § ska anslås på kommunens anslagstavla och göras tillgänglig på kommunens webbplats. Av underrättelsen ska det framgå

1. vilket område detaljplanen avser,
2. om förslaget avviker från översiktsplanen,
3. var förslaget finns tillgängligt för granskning och hur lång granskningstiden är,
4. att den som vill lämna synpunkter på förslaget ska göra det under granskningstiden,
5. till vem synpunkter på förslaget ska lämnas, och
6. att den som inte senast under granskningstiden har lämnat någon skriftlig synpunkt på förslaget kan förlora rätten att överklaga beslut att anta planen.

En underrättelse enligt 18 § ska anslås på kommunens anslagstavla. Av underrättelsen ska det framgå

1. vilket område detaljplanen avser,
2. om förslaget avviker från översiktsplanen,
3. var förslaget finns tillgängligt för granskning och hur lång granskningstiden är,
4. att den som vill lämna synpunkter på förslaget ska göra det under granskningstiden,
5. till vem synpunkter på förslaget ska lämnas, och
6. att den som inte senast under granskningstiden har lämnat någon skriftlig synpunkt på förslaget kan förlora rätten att överklaga beslut att anta planen.

7 kap.

3 §

I frågor som inte särskilt regleras i detta kapitel ska bestämmelserna om kommunalförbund i kommunallagen (1991:900) tillämpas på regionplaneförbund.

I frågor som inte särskilt regleras i detta kapitel ska bestämmelserna om kommunalförbund i kommunallagen (2017:000) tillämpas på regionplaneförbund.

9 §

En regionplan ska antas, ändras och upphävas av fullmäktige i det kommunalförbund eller regionplaneförbund som är regionplaneorgan. Regionplaneorganet ska se till att

¹ Senaste lydelse 2014:900.

1. ett beslut om att anta, ändra eller upphäva en regionplan tillkännages genom att justeringen av protokollet med beslutet *anslås* på *den plats som avses i 3 kap. 28 § 10 kommunallagen (1991:900)*,

2. ett meddelande om tillkännagivandet och ett protokollsutdrag med beslutet sänds till de kommuner och länsstyrelser som berörs av planen och till regeringen senast dagen efter tillkännagivandet, och

3. planen sänds till länsstyrelserna inom regionen och Boverket, när beslutet har *vunnit* laga kraft.

1. ett beslut om att anta, ändra eller upphäva en regionplan tillkännages genom att justeringen av protokollet med beslutet *tillkännages* på *förbundets anslagstavla*,

3. planen sänds till länsstyrelserna inom regionen och Boverket, när beslutet har *fått* laga kraft.

12 kap.

5 §

Bestämmelserna i kommunallagen (1991:900) om nämnder ska gälla för byggnadsnämnden.

Bestämmelserna i kommunallagen (2017:000) om nämnder ska gälla för byggnadsnämnden.

6 §

Ett delegationsuppdrag enligt 6 kap. 33 § kommunallagen (1991:900) får, utöver det som följer av 6 kap. 34 § kommunallagen, inte omfatta befogenhet att

Ett delegationsuppdrag enligt 6 kap. 37 §, 7 kap. 5 § och 9 kap. 31 § kommunallagen (2017:000) får, utöver det som följer av 6 kap. 38 § kommunallagen, inte omfatta befogenhet att

1. avgöra ärenden som är av stor vikt eller har principiell betydelse,
2. i andra fall än som avses i 11 kap. 30–32 §§ och 33 § 1 besluta förelägganden eller förbud som förenas med vite,
3. besluta förelägganden som förenas med en upplysning om att den åtgärd som föreläggandet avser kan komma att utföras genom byggnadsnämndens försorg på bekostnad av den som föreläggandet riktas mot, eller
4. avgöra frågor om byggsanktionsavgift enligt 11 kap.

13 kap.

1 §²

Följande beslut enligt denna lag får överklagas i den ordning som gäller för laglighetsprövning enligt 10 kap. kommunallagen (1991:900):

Följande beslut enligt denna lag får överklagas i den ordning som gäller för laglighetsprövning enligt 13 kap. kommunallagen (2017:000):

1. kommunfullmäktiges beslut om översiktsplan,

² Senaste lydelse 2014:900.

2. kommunfullmäktiges beslut om uppdrag åt byggnadsnämnden att anta, ändra eller upphäva detaljplaner eller områdesbestämmelser,
 3. kommunfullmäktiges beslut om uppdrag åt byggnadsnämnden att fatta beslut om skyldighet för fastighetsägare att betala kostnader för gator och andra allmänna platser eller att fatta beslut om villkoren för sådan betalning,
 4. kommunfullmäktiges eller byggnadsnämndens beslut att inte anta, ändra eller upphäva en detaljplan eller områdesbestämmelser,
 5. kommunfullmäktiges eller byggnadsnämndens beslut om grunderna för skyldighet att betala kostnader för gator och andra allmänna platser och om generella villkor för sådan betalning,
 6. kommunfullmäktiges beslut om taxa i ärenden hos byggnadsnämnden,
 7. ett kommunalförbunds eller regionplaneförbunds fullmäktiges beslut om regionplan, och
 8. kommunens beslut om riktlinjer för exploateringsavtal.
-

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.
2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för överklagande av beslut som har tillkännagetts före ikraftträdandet.

2.39 Förslag till lag om ändring i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor

Härigenom föreskrivs att 26 § lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

26 §¹

En kommuns uppgifter enligt denna lag ska fullgöras av en eller flera nämnder.

En kommun får träffa avtal med en annan kommun om att de uppgifter som kommunen har enligt denna lag helt eller delvis ska utföras av den andra kommunen. Genom ett sådant avtal får en kommun tillhandahålla tjänster åt en annan kommun.

En kommun får även efter överenskommelse med en annan kommun uppdra åt en anställd i den andra kommunen att besluta på kommunens vägnar i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden, dock inte sådana ärenden som avses i 6 kap. 34 § kommunallagen (1991:900). Bestämmelserna i 6 kap. 24–27 §§ och 35 § kommunallagen om jäv och anmälan av beslut till nämnd ska tillämpas på den som fattar sådana beslut.

Av kommunallagen följer att kommuner kan ha en gemensam organisation för uppgifter enligt denna lag.

En kommun får även efter överenskommelse med en annan kommun uppdra åt en anställd i den andra kommunen att besluta på kommunens vägnar i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden, dock inte sådana ärenden som avses i 6 kap. 38 § kommunallagen (2017:000). Bestämmelserna i 6 kap. 28–32 och 40 §§ kommunallagen om jäv och anmälan av beslut till nämnd ska tillämpas på den som fattar sådana beslut.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

¹ Ändringen innebär bl.a. att fjärde stycket tas bort.

2.40 Förslag till lag om ändring i lagen (2010:1065) om kollektivtrafik

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 3 § lagen (2010:1065) om kollektivtrafik ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

3 §

I fråga om gemensam nämnd gäller vad som föreskrivs i kommunallagen (1991:900). Detsamma gäller i fråga om kommunalförbund om inte annat följer av 4–7 §§

I fråga om gemensam nämnd gäller vad som föreskrivs i kommunallagen (2017:000). Detsamma gäller i fråga om kommunalförbund om inte annat följer av 4–7 §§

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

2.41 Förslag till lag om ändring i lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet

Härigenom föreskrivs att 16 kap. 19 § lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 kap.

19 §

Ett beslut som denna lag är tillämplig på får inte överklagas med stöd av 10 kap. kommunallagen (1991:900).

Ett beslut som denna lag är tillämplig på får inte överklagas med stöd av 13 kap. kommunallagen (2017:000).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

2.42 Förslag till lag om ändring i lagen (2012:880) med instruktion för Valprövningsnämnden

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (2012:880) med instruktion för Valprövningsnämnden ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

	1 §	
Bestämmelser om Valprövningsnämndens uppgifter finns i regeringsformen, riksdagsordningen, folkomröstningslagen (1979:369), kommunallagen (1991:900), sametingslagen (1992:1433) och vallagen (2005:837).		Bestämmelser om Valprövningsnämndens uppgifter finns i regeringsformen, riksdagsordningen, folkomröstningslagen (1979:369), kommunallagen (2017:000), sametingslagen (1992:1433) och vallagen (2005:837).

Nämnden är en myndighet under riksdagen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

2.43 Förslag till lag om ändring i lagen (2013:311) om valfrihetssystem i fråga om tjänster för elektronisk identifiering

Härigenom föreskrivs att 21 § lagen (2013:311) om valfrihetssystem i fråga om tjänster för elektronisk identifiering ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

21 §

Ett beslut som denna lag är tillämplig på får inte överklagas med stöd av 10 kap. kommunallagen (1991:900).

Ett beslut som denna lag är tillämplig på får inte överklagas med stöd av 13 kap. kommunallagen (2017:000).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

2.44 Förslag till lag om ändring i lagen (2013:363) om kontroll av ekologisk produktion

Härigenom föreskrivs att 6 § lagen (2013:363) om kontroll av ekologisk produktion ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

En kommun får *ingå en överenskommelse* med en annan kommun om att *kontrolluppgifter* som kommunen har enligt denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen ska utföras av den andra kommunen. Rätten att besluta i ett ärende får dock inte överlåtas till en annan kommun.

En kommun får efter överenskommelse med en annan kommun uppdra åt anställda i den andra kommunen att besluta på kommunens vägnar i ett visst ärende eller en grupp av ärenden. Detta gäller dock inte i sådana fall som avses i 6 kap. 34 § kommunallagen (1991:900). Föreskrifterna i 6 kap. 24–27 och 35 §§ kommunallagen om jäv och anmälan av beslut till en nämnd ska tillämpas på den som fattar sådana beslut.

6 §

En kommun får *träffa avtal* med en annan kommun om att *de uppgifter i offentlig kontroll* som kommunen har enligt denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen *helt eller delvis* ska utföras av den andra kommunen. *Genom ett sådant avtal får en kommun tillhandahålla tjänster åt en annan kommun.* Rätten att besluta i ett ärende får dock inte överlåtas till en annan kommun.

En kommun får efter överenskommelse med en annan kommun uppdra åt anställda i den andra kommunen att besluta på kommunens vägnar i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden. Detta gäller dock inte i sådana fall som avses i 6 kap. 38 § kommunallagen (2017:000). Föreskrifterna i 6 kap. 28–32 och 40 §§ kommunallagen om jäv och anmälan av beslut till en nämnd ska tillämpas på den som fattar sådana beslut.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.
 2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande vid överklagande av beslut som har tillkännagetts före ikraftträdandet.

2.45 Förslag till lag om ändring i bibliotekslagen (2013:801)

Härigenom föreskrivs att 16 § bibliotekslagen (2013:801) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Bestämmelsen i 2 kap. 1 § kommunallagen (1991:900) om anknytning till kommunens område eller dess medlemmar hindrar inte att folk- eller skolbibliotek avgiftsfritt ställer litteratur till förfogande för ett bibliotek i det allmänna biblioteksväsendet som är beläget utanför kommungränsen.

16 §
Bestämmelsen i 2 kap. 1 § kommunallagen (2017:000) om anknytning till kommunens område eller dess medlemmar hindrar inte att folk- eller skolbibliotek avgiftsfritt ställer litteratur till förfogande för ett bibliotek i det allmänna biblioteksväsendet som är beläget utanför kommungränsen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

2.46 Förslag till lag om ändring i lagen (2014:799) om sprängämnesprekursorer

Härigenom föreskrivs att 9 § lagen (2014:799) om sprängämnesprekursorer ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §

En kommun får träffa avtal med en annan kommun om att de uppgifter som kommunen har enligt denna lag helt eller delvis ska utföras av den andra kommunen.

En kommun får efter överenskommelse med en annan kommun även uppdra åt en anställd i den andra kommunen att besluta på kommunens vägnar i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden, dock inte sådana ärenden som avses i 6 kap. 34 § kommunallagen (1991:900). Bestämmelserna i 6 kap. 24–27 §§ och 35 § kommunallagen om jäv och anmälan av beslut till nämnd ska tillämpas på den som prövar sådana ärenden.

En kommun får träffa avtal med en annan kommun om att de uppgifter som kommunen har enligt denna lag helt eller delvis ska utföras av den andra kommunen. *Genom ett sådant avtal får en kommun tillhandahålla tjänster åt en annan kommun.*

En kommun får efter överenskommelse med en annan kommun även uppdra åt en anställd i den andra kommunen att besluta på kommunens vägnar i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden, dock inte sådana ärenden som avses i 6 kap. 38 § kommunallagen (2017:000). Bestämmelserna i 6 kap. 28–32 och 40 §§ kommunallagen om jäv och anmälan av beslut till nämnd ska tillämpas på den som prövar sådana ärenden.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.
 2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för beslut som har tillkännagetts före ikraftträdandet.

2.47 Förslag till lag om ändring i lagen (2016:1145) om offentlig upphandling

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 11, 12, 14 och 15 §§ och 20 kap. 19 § lagen (2016:1145) om offentlig upphandling ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

11 §

Denna lag gäller inte när den upphandlande myndighetens motpart är en juridisk person eller en gemensam nämnd enligt kommunallagen (1991:900), om upphandlingen är en intern upphandling enligt 12–16 §§.

Denna lag gäller inte när den upphandlande myndighetens motpart är en juridisk person eller en gemensam nämnd enligt kommunallagen (2017:000), om upphandlingen är en intern upphandling enligt 12–16 §§.

12 §

En upphandling ska anses vara en intern upphandling, om

1. den upphandlande myndigheten utövar kontroll över motparten motsvarande den som myndigheten utövar över sin egen förvaltning,
2. motparten utför mer än 80 procent av sin verksamhet, bestämt enligt 16 §, för myndighetens räkning eller för andra sådana juridiska personer eller organ som avses i 11 § och som myndigheten utövar kontroll över, och
3. det inte finns något direkt privat ägarintresse i motparten.

En upphandlande myndighet ska anses utöva sådan kontroll som avses i första stycket 1, om den har ett avgörande inflytande över motpartens strategiska mål och viktiga beslut. Kontrollen kan också utövas av en annan juridisk person eller gemensam nämnd enligt kommunallagen (1991:900) som själv kontrolleras på samma sätt av myndigheten.

En upphandlande myndighet ska anses utöva sådan kontroll som avses i första stycket 1, om den har ett avgörande inflytande över motpartens strategiska mål och viktiga beslut. Kontrollen kan också utövas av en annan juridisk person eller gemensam nämnd enligt kommunallagen (2017:000) som själv kontrolleras på samma sätt av myndigheten.

14 §

En upphandling ska anses vara en intern upphandling, om

1. den upphandlande myndigheten står under en kontroll av motparten som motsvarar den som motparten utövar över sin egen förvaltning,
2. myndigheten utför mer än 80 procent av sin verksamhet, bestämt enligt 16 §, för den kontrollerande motpartens räkning eller för andra sådana juridiska personer eller organ som avses i 11 § och som den kontrollerande motparten utövar kontroll över, och
3. det inte finns något direkt privat ägarintresse i motparten.

En motpart ska anses utöva sådan kontroll som avses i första

En motpart ska anses utöva sådan kontroll som avses i första

stycket 1, om den har ett avgörande inflytande över den upphandlande myndighetens strategiska mål och viktiga beslut. Kontrollen kan också utövas av en annan juridisk person eller gemensam nämnd enligt kommunallagen (1991:900) som själv kontrolleras på samma sätt av motparten.

stycket 1, om den har ett avgörande inflytande över den upphandlande myndighetens strategiska mål och viktiga beslut. Kontrollen kan också utövas av en annan juridisk person eller gemensam nämnd enligt kommunallagen (2017:000) som själv kontrolleras på samma sätt av motparten.

15 §

En upphandling ska anses vara en intern upphandling, om

1. den upphandlande myndigheten står under en kontroll som motsvarar den som den kontrollerande personen utövar över sin egen förvaltning och den kontrollerande personen dessutom utövar sådan kontroll över motparten,

2. myndigheten utför mer än 80 procent av sin verksamhet, bestämt enligt 16 §, för den kontrollerande personens räkning eller för andra sådana juridiska personer eller organ som avses i 11 § och som den kontrollerande personen utövar kontroll över, och

3. det inte finns något direkt privat ägarintresse i motparten.

Den kontrollerande personen ska anses utöva sådan kontroll som avses i första stycket 1, om den har ett avgörande inflytande över den upphandlande myndighetens och motpartens strategiska mål och viktiga beslut. Kontrollen kan också utövas av en annan juridisk person eller gemensam nämnd enligt kommunallagen (1991:900) som själv kontrolleras på samma sätt av den kontrollerande personen.

Den kontrollerande personen ska anses utöva sådan kontroll som avses i första stycket 1, om den har ett avgörande inflytande över den upphandlande myndighetens och motpartens strategiska mål och viktiga beslut. Kontrollen kan också utövas av en annan juridisk person eller gemensam nämnd enligt kommunallagen (2017:000) som själv kontrolleras på samma sätt av den kontrollerande personen.

20 kap.

19 §

Ett beslut som denna lag är tillämplig på får inte överklagas med stöd av 10 kap. kommunallagen (1991:900).

Ett beslut som denna lag är tillämplig på får inte överklagas med stöd av 13 kap. kommunallagen (2017:000).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

2.48 Förslag till lag om ändring i lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 11, 12, 14 och 15 §§ och 20 kap. 19 § lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

11 §

Denna lag gäller inte när den upphandlande myndighetens motpart är en juridisk person eller en gemensam nämnd enligt kommunallagen (1991:900), om upphandlingen är en intern upphandling enligt 12–16 §§.

Denna lag gäller inte när den upphandlande myndighetens motpart är en juridisk person eller en gemensam nämnd enligt kommunallagen (2017:000), om upphandlingen är en intern upphandling enligt 12–16 §§.

12 §

En upphandling ska anses vara en intern upphandling, om

1. den upphandlande myndigheten utövar kontroll över motparten motsvarande den som myndigheten utövar över sin egen förvaltning,
2. motparten utför mer än 80 procent av sin verksamhet, bestämt enligt 16 §, för myndighetens räkning eller för andra sådana juridiska personer eller organ som avses i 11 § och som myndigheten utövar kontroll över, och
3. det inte finns något direkt privat ägarintresse i motparten.

En upphandlande myndighet ska anses utöva sådan kontroll som avses i första stycket 1, om den har ett avgörande inflytande över motpartens strategiska mål och viktiga beslut. Kontrollen kan också utövas av en annan juridisk person eller gemensam nämnd enligt kommunallagen (1991:900) som själv kontrolleras på samma sätt av myndigheten.

En upphandlande myndighet ska anses utöva sådan kontroll som avses i första stycket 1, om den har ett avgörande inflytande över motpartens strategiska mål och viktiga beslut. Kontrollen kan också utövas av en annan juridisk person eller gemensam nämnd enligt kommunallagen (2017:000) som själv kontrolleras på samma sätt av myndigheten.

14 §

En upphandling ska anses vara en intern upphandling, om

1. den upphandlande myndigheten står under en kontroll av motparten som motsvarar den som motparten utövar över sin egen förvaltning,
2. myndigheten utför mer än 80 procent av sin verksamhet, bestämt enligt 16 §, för den kontrollerande motpartens räkning eller för andra sådana juridiska personer eller organ som avses i 11 § och som den kontrollerande motparten utövar kontroll över, och
3. det inte finns något direkt privat ägarintresse i motparten.

En motpart ska anses utöva En motpart ska anses utöva

sådan kontroll som avses i första stycket 1, om den har ett avgörande inflytande över den upphandlande myndighetens strategiska mål och viktiga beslut. Kontrollen kan också utövas av en annan juridisk person eller gemensam nämnd enligt kommunallagen (1991:900) som själv kontrolleras på samma sätt av motparten.

sådan kontroll som avses i första stycket 1, om den har ett avgörande inflytande över den upphandlande myndighetens strategiska mål och viktiga beslut. Kontrollen kan också utövas av en annan juridisk person eller gemensam nämnd enligt kommunallagen (2017:000) som själv kontrolleras på samma sätt av motparten.

15 §

En upphandling ska anses vara en intern upphandling, om

1. den upphandlande myndigheten står under en kontroll som motsvarar den som den kontrollerande personen utövar över sin egen förvaltning och den kontrollerande personen dessutom utövar sådan kontroll över motparten,

2. myndigheten utför mer än 80 procent av sin verksamhet, bestämt enligt 16 §, för den kontrollerande personens räkning eller för andra sådana juridiska personer eller organ som avses i 11 § och som den kontrollerande personen utövar kontroll över, och

3. det inte finns något direkt privat ägarintresse i motparten.

Den kontrollerande personen ska anses utöva sådan kontroll som avses i första stycket 1, om den har ett avgörande inflytande över den upphandlande myndighetens och motpartens strategiska mål och viktiga beslut. Kontrollen kan också utövas av en annan juridisk person eller gemensam nämnd enligt kommunallagen (1991:900) som själv kontrolleras på samma sätt av den kontrollerande personen.

Den kontrollerande personen ska anses utöva sådan kontroll som avses i första stycket 1, om den har ett avgörande inflytande över den upphandlande myndighetens och motpartens strategiska mål och viktiga beslut. Kontrollen kan också utövas av en annan juridisk person eller gemensam nämnd enligt kommunallagen (2017:000) som själv kontrolleras på samma sätt av den kontrollerande personen.

20 kap.

19 §

Ett beslut som denna lag är tillämplig på får inte överklagas med stöd av 10 kap. kommunallagen (1991:900).

Ett beslut som denna lag är tillämplig på får inte överklagas med stöd av 13 kap. kommunallagen (2017:000).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

2.49 Förslag till lag om ändring i lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 13, 14, 16 och 17 §§ och 16 kap. 19 § lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

13 §

Denna lag gäller inte när den upphandlande myndighetens motpart eller motparten till en sådan upphandlande enhet som avses i 1 kap. 20 § första stycket 1 är en juridisk person eller en gemensam nämnd enligt kommunallagen (1991:900), om koncessionen är att anse som en intern upphandling enligt 14–18 §§.

Med upphandlande enhet avses i 14–18 §§ endast sådan upphandlande enhet som avses i 1 kap. 20 § första stycket 1.

14 §

En koncession ska anses vara en intern upphandling, om

1. den upphandlande myndigheten eller enheten utövar kontroll över motparten motsvarande den som myndigheten eller enheten utövar över sin egen förvaltning,

2. motparten utför mer än 80 procent av sin verksamhet, bestämt enligt 18 §, för myndighetens eller enhetens räkning eller för andra sådana juridiska personer eller organ som avses i 13 § och som myndigheten eller enheten utövar kontroll över, och

3. det inte finns något direkt privat ägarintresse i motparten.

En upphandlande myndighet eller enhet ska anses utöva sådan kontroll enligt första stycket 1, om den har ett avgörande inflytande över motpartens strategiska mål och viktiga beslut. Kontrollen kan också utövas av en annan juridisk person eller gemensam nämnd enligt kommunallagen (1991:900) som själv kontrolleras på samma sätt av myndigheten eller enheten.

En upphandlande myndighet eller enhet ska anses utöva sådan kontroll enligt första stycket 1, om den har ett avgörande inflytande över motpartens strategiska mål och viktiga beslut. Kontrollen kan också utövas av en annan juridisk person eller gemensam nämnd enligt kommunallagen (2017:000) som själv kontrolleras på samma sätt av myndigheten eller enheten.

16 §

En koncession ska anses vara en intern upphandling, om

1. den upphandlande myndigheten eller enheten står under en kontroll av motparten som motsvarar den som motparten utövar över sin egen förvaltning,

2. myndigheten eller enheten utför mer än 80 procent av sin verksamhet, bestämt enligt 18 §, för den kontrollerande motpartens räkning eller för andra sådana juridiska personer eller organ som avses i 13 § och som den kontrollerande motparten utövar kontroll över, och

3. det inte finns något direkt privat ägarintresse i motparten.

En motpart ska anses utöva sådan kontroll som avses i första stycket 1, om den har ett avgörande inflytande över den upphandlande myndighetens eller enhetens strategiska mål och viktiga beslut. Kontrollen kan också utövas av en annan juridisk person eller gemensam nämnd enligt kommunallagen (1991:900) som själv kontrolleras på samma sätt av motparten.

En motpart ska anses utöva sådan kontroll som avses i första stycket 1, om den har ett avgörande inflytande över den upphandlande myndighetens eller enhetens strategiska mål och viktiga beslut. Kontrollen kan också utövas av en annan juridisk person eller gemensam nämnd enligt kommunallagen (2017:000) som själv kontrolleras på samma sätt av motparten.

17 §

En koncession ska anses vara en intern upphandling, om

1. den upphandlande myndigheten eller enheten står under en kontroll som motsvarar den som den kontrollerande personen utövar över sin egen förvaltning och den kontrollerande personen dessutom utövar sådan kontroll över motparten,

2. myndigheten eller enheten utför mer än 80 procent av sin verksamhet, bestämt enligt 18 §, för den kontrollerande personens räkning eller för andra sådana juridiska personer eller organ som avses i 13 § och som den kontrollerande personen utövar kontroll över, och

3. det inte finns något direkt privat ägarintresse i motparten.

Den kontrollerande personen ska anses utöva sådan kontroll som avses i första stycket 1, om den har ett avgörande inflytande över den upphandlande myndighetens eller enhetens och motpartens strategiska mål och viktiga beslut. Kontrollen kan också utövas av en annan juridisk person eller gemensam nämnd enligt kommunallagen (1991:900) som själv kontrolleras på samma sätt av den kontrollerande personen.

Den kontrollerande personen ska anses utöva sådan kontroll som avses i första stycket 1, om den har ett avgörande inflytande över den upphandlande myndighetens eller enhetens och motpartens strategiska mål och viktiga beslut. Kontrollen kan också utövas av en annan juridisk person eller gemensam nämnd enligt kommunallagen (2017:000) som själv kontrolleras på samma sätt av den kontrollerande personen.

16 kap.

19 §

Ett beslut som denna lag är tillämplig på får inte överklagas med stöd av 10 kap.

Ett beslut som denna lag är tillämplig på får inte överklagas med stöd av 13 kap.

kommunallagen (1991:900).

kommunallagen (2017:000).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

2.50 Förslag till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30)

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 1 § hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2016/17:43 Föreslagen lydelse

7 kap.

1 §

Ledningen av hälso- och sjukvårdsverksamheten i landstinget ska utövas av en eller flera nämnder. För en sådan nämnd gäller vad som är föreskrivet om nämnder i kommunallagen (1991:900). Bestämmelser om gemensam nämnd finns i lagen (2003:192) om gemensam nämnd inom vård- och omsorgsområdet.

Ledningen av hälso- och sjukvårdsverksamheten i landstinget ska utövas av en eller flera nämnder. För en sådan nämnd gäller vad som är föreskrivet om nämnder i kommunallagen (2017:000). Bestämmelser om gemensam nämnd finns i lagen (2003:192) om gemensam nämnd inom vård- och omsorgsområdet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

2.51 Förslag till lag om ändring i museilagen (2017:000)

Härigenom föreskrivs att 12 § museilagen (2017:000) ska ha följande lydelse.

*Lydelse enligt lagrådsremiss Föreslagen lydelse
Kultarpolitik*

12 §

Bestämmelsen i 2 kap. 1 § kommunallagen (1991:900) om anknytning till kommunens område eller dess medlemmar hindrar inte att kommunala museer avgiftsfritt ställer föremål ur sina samlingar till förfogande för ett museum i det allmänna museiväsendet som är beläget utanför kommungränsen.	Bestämmelsen i 2 kap. 1 § kommunallagen (2017:000) om anknytning till kommunens område eller dess medlemmar hindrar inte att kommunala museer avgiftsfritt ställer föremål ur sina samlingar till förfogande för ett museum i det allmänna museiväsendet som är beläget utanför kommungränsen.
--	--

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

3 Ärendet och dess beredning

Regeringen beslutade den 11 oktober 2012 (dir. 2012:105) att uppdra åt en särskild utredare att föreslå en modernisering av kommunallagen (1991:900), förkortad KL. Regeringen beslutade den 14 november 2013 om tilläggsdirektiv för utredaren (dir. 2013:100). Utredningen antog namnet Utredningen om en kommunallag för framtiden (Fi 2012:07). Utredningen lämnade den 28 juni 2013 ett delbetänkande, Privata utförare – kontroll och insyn (SOU 2013:53). Delbetänkandet har lett till ändringar i kommunallagen (prop. 2013/14:118).

Utredningen överlämnade den 23 mars 2015 sitt slutbetänkande, En kommunallag för framtiden, SOU 2015:24. En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 1*. Betänkandets lagförslag finns i *bilaga 2*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. En remissammanställning finns tillgänglig i Finansdepartementet (Fi2015/1581/OFA/K).

Regeringen beslutade den 17 juli 2014 (dir 2014:111) att uppdra åt en särskild utredare att utarbeta förslag till åtgärder för att öka och bredda engagemanget inom den representativa demokratin och att stärka individens möjligheter till delaktighet i och inflytande över det politiska beslutsfattandet mellan de allmänna valen. Utredningen antog namnet 2014 års Demokratiutredning – Delaktighet och jämlikt inflytande (Ju 2014:19). Den 15 januari 2016 överlämnade utredningen betänkandet, Låt fler forma framtiden (SOU 2016:5). En sammanfattning av betänkandet i relevanta delar finns i *bilaga 4*. Betänkandets lagförslag i relevanta delar finns i *bilaga 5*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 6*. En remissammanställning finns tillgänglig i Kulturdepartementet (dnr Ku2016/00088/D).

4 En ny kommunallag

4.1 Bakgrund

4.1.1 Den kommunala sektorns framväxt och reglering

Kommuner och landsting är territoriellt avgränsade politiska organisationer som genom lokal demokrati och självstyrelse sköter angelägenheter som är av allmänt intresse eller som riksdagen i lag ålagt dem att sköta. Beslutanderätten i kommuner och landsting ska utövas av valda församlingar. En inskränkning i den kommunala självstyrelsen bör inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som har föranlett den. Kommuner och landsting har rätt att ta ut skatt för skötseln av sina angelägenheter. Medlemskap i kommuner och landsting är obligatoriskt och inträder automatiskt när de i lag angivna förutsättningarna är uppfyllda.

Kommuner och landsting är en central del av det svenska samhällssystemet. Många centrala välfärdsuppgifter utförs av kommuner och

landsting. De kommunala utgifterna motsvarade 23 procent av BNP 2015. Den kommunalt finansierade sysselsättningen, dvs. personer sysselsatta i kommuner, landsting samt i näringslivet som finansieras av kommunsektorn utgör en fjärdedel av det totala antalet sysselsatta i Sverige. I ett internationellt perspektiv utmärker sig Sverige genom att många uppgifter, som i andra länder utförs av staten eller i privat regi, utförs av kommuner och landsting.

De moderna svenska kommunerna kan sägas ha tillkommit genom 1862 års kommunalförordningar. I och med dessa blev kommunerna självständiga juridiska personer och landstingen tillkom som ny organisation vid sidan av städer och landskommunerna. En principiell nyhet i 1862 års kommunalförordningar var att det i lagstiftningen angavs att kommuner och landsting har allmänna befogenheter. Så länge en uppgift kunde anses vara av allmänt intresse var den tillåten att utföra. Genom domstolspraxis har det därefter utvecklats gränser kring de kommunala befogenheterna.

Kommunerna var vid denna tidpunkt små. Strukturen utgick från den kyrkliga sockenstrukturen vilket gjorde att antalet kommuner var stort. Framför allt ute i landet sköttes de kommunala uppgifterna helt av de förtroendevalda utan några anställda.

Från 1952 genomfördes den första större sammanläggningsreformen där antalet kommuner minskade från 2 498 till 1 037. På detta sätt blev städer och landskommuner mer lika. Mot denna bakgrund tillkom 1953 en gemensam kommunallag för städer och landskommuner.

Utbyggnaden av välfärdsstaten och särskilt beslutet om att införa en nioårig grundskola gjorde att det uppkom ett behov av ytterligare kommunindelingsreformer under 1960-talet. För att kunna hantera de nya uppgifterna behövde kommunerna slås samman till större enheter. Utgångspunkten var att en kommun skulle ha minst 8 000 invånare. Reformen ledde till att antalet kommuner minskade till som lägst 274, år 1974. Antalet har därefter ökat något genom delningar och uppgår för närvarande till 290.

4.1.2 1991 års kommunallag

Kommunallagen (1991:900), förkortad KL, trädde i kraft den 1 januari 1992. Utgångspunkterna vid införandet av den nuvarande kommunallagen var att de förtroendevalda skulle få bättre arbetsvillkor och bättre möjligheter att styra. Medborgarna skulle garanteras goda möjligheter till inflytande och insyn. Kommuner och landsting skulle få ökad organisationsfrihet och ges förutsättningar för att göra verksamheten effektivare. Kommunallagen skulle också ge besked om vilka principer som låg till grund för den kommunala verksamheten och de grundläggande spelreglerna.

Nuvarande kommunallag är uppdelad i tio kapitel och reglerar ett antal olika sakområden. Det finns i lagen en reglering av de allmänna kommunala befogenheterna. Kommuner och landsting får utföra sådana uppgifter som ligger i medlemmarnas allmänna intresse, inom ramen för vissa generella principer och en omfattande rättspraxis. I lagen regleras vidare grunderna för den kommunala organisationen. Kommuner och

landsting måste bl.a. ha ett fullmäktige, en styrelse och revisorer. Hur beslutsfattande ska gå till regleras genom bestämmelser om bl.a. jäv och omröstning. Det finns i lagen också viss reglering av den ekonomiska förvaltningen, bl.a. att budgeten som huvudregel ska vara balanserad.

I kommunallagen finns vidare bestämmelser om de förtroendevaldas rättigheter och skyldigheter, t.ex. finns regler om förtroendevaldas rätt till ersättning för förlorad arbetsinkomst. Vissa former av medborgerligt deltagande, exempelvis folkomröstningar, regleras också.

Slutligen finns regler om revision och domstolskontroll genom laglighetsprövning.

4.1.3 Reformerna av nuvarande kommunallag

Många förändringar

Kommunallagen har varit föremål för ett stort antal partiella reformer sedan den trädde i kraft. Totalt har lagen ändrats vid närmare 50 tillfällen sedan sin tillkomst. Vissa ändringar är dock av mer redaktionell karaktär. Mera substantiella förändringar kan grupperas i följande områden.

Kommunaldemokratiska frågor

Tre stora översyner har gjorts i syfte att stärka demokratin. Efter förslag i propositionen Lokal demokrati (prop. 1993/94:188) infördes bl.a. möjligheten för allmänheten att genom folkiniciativ väcka frågan om kommunala folkomröstningar. Med anledning av propositionen Demokrati för det nya seklet (prop. 2001/02:80) infördes bl.a. regler om medborgarförslag och ökade möjligheter till brukarinflytande. Den senaste större reformen som har genomförts har inneburit ändrade regler om det kommunala partistödet och möjligheter att delta i möten per distans (prop. 2013/14:5).

Kommunaldemokratiska frågor har även aktualiserats inom ramen för den stora grundlagsöversyn som gjordes under mandatperioden 2006–2010. En möjlighet för tio procent av de röstberättigade kommunmedlemmarna att väcka ett ärende om en kommunal folkomröstning, infördes från 2010 (prop. 2009/10:80).

De kommunala befogenheterna

Vissa förtydliganden av de kommunala befogenheterna gjordes under 1990-talet genom att bl.a. den kommunala avgiftsmakten skrevs in i kommunallagen (prop. 1993/94:188). En större översyn gjordes av Kommunala kompetensutredningen (SOU 2007:72). Översynen resulterade i att kommuner och landsting gavs större möjlighet att medfinansiera statlig verksamhet och utvidgade möjligheter att delta i vissa EU-initierade program. I en särskild lag, lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter, samlades olika lagar som utvidgat de kommunala befogenheterna i olika avseenden.

Den kommunala ekonomin

Frågan om krav på kommuner och landsting att ha en ekonomi i balans har stått i fokus vid översynen av den kommunala ekonomin. I 1977 års

kommunallag fanns ett krav på att den kommunala ekonomin skulle vara i balans. Detta krav slopades i 1991 års kommunallag och ersattes med ett allmänt krav på att ha en god ekonomisk hushållning. Ett krav på att ha en budget där intäkterna överstiger kostnaderna infördes (prop. 1996/97:52 och 1996/97:150). Detta krav har därefter förtydligats och försetts med olika former av undantag (prop. 2003/04:105 och prop. 2011/12:172). En särskild kommunal redovisningslag, lagen (1997:614) om kommunal redovisning har också trätt i kraft.

Kommunal samverkan

En stor översyn av möjligheterna att samverka gjordes i mitten av 1990-talet (prop. 1996/97:105). Genom denna reform skapades bl.a. institutet gemensam nämnd. Kommunalförbundsreglerna förenklades och bestämmelserna om kommunalförbund togs också in i kommunallagen. Frågan om samverkan har därefter utretts vid flera tillfällen utan att det resulterat i några lagändringar (SOU 2007:72 och SOU 2012:30).

Revisionen

Den kommunala revisionen har varit föremål för ett återkommande reformarbete. I slutet av 1990-talet infördes bl.a. krav på att revisorerna ska biträdas av sakkunniga (prop. 1998/99:66). År 2006 infördes vidare bl.a. krav på att fullmäktige ska motivera sitt förslag till beslut i ansvarsfrihetsfrågan (prop. 2005/06:55). År 2011 infördes ett valbarhetshinder för revisorer, vilket innebar att fullmäktigeledamöter inte kunde väljas till revisorer (prop. 2009/10:46). Revisorernas uppgifter har vidgats genom uttryckliga krav på att de ska vara lekmannarevisorer i kommunala företag och att de ska revidera delårsbokslut (prop. 1998/99:66 resp. prop. 2003/04:105).

4.1.4 Omvärldsförändringar

Sedan den nuvarande kommunallagen trädde i kraft 1992 har samhället genomgått stora förändringar. Urbaniseringen har fortsatt liksom digitaliseringen och därmed beroendet av tillgång till bredband. Utvecklingen mot ett allt mer fragmenterat partisystem har fortgått. Globaliseringen och EU-medlemskapet påverkar allt mer den kommunala verksamheten.

Omvärldsförändringar och ideologiska ställningstaganden har motiverat kommuner och landsting att i allt större utsträckning experimentera med och reformera sina organisationer (se SOU 2015:24 bilaga 4 s. 947–1019). Reformarbetet har inneburit att mål- och resultatstyrning tillämpas i allt större utsträckning, som ett alternativ till den traditionella detaljstyrningen av den kommunala verksamheten. Ett led i detta har varit att använda olika former av en s.k. beställar- och utförarorganisation. Mål- och resultatstyrningen har gett upphov till en mer aktiv uppföljning av resultatet och produktiviteten i verksamheten. Ett exempel är de öppna jämförelser som görs på hälso- och sjukvårdens område.

Ytterligare en förändring som skett är att de privata utförarna har ökat kraftigt i antal. Att nya aktörer kommer in på verksamhetsområden där

kommuner och landsting tidigare agerat ensamma, påverkar bl.a. formerna för den demokratiska kontrollen över verksamheten.

Det svenska EU-medlemskapet har påverkat kommuner och landsting i stor utsträckning. De flesta kommunala verksamhetsområden berörs av EU:s regelverk. Tydligast är påverkan inom statsstöds- och upphandlingsområdena. Kravet på att kunna hantera även EU-rättsliga bedömningar ställer kommunerna och landstingen inför nya krav.

Kommunal samverkan har blivit allt vanligare och utvecklingen går mot att kommuner och landsting lägger allt större kraft på att samverka och agera samfällt.

Ett av syftena med den nuvarande kommunallagen var att ge kommuner och landsting stor frihet att utforma sin interna organisation efter behov. Denna möjlighet har utnyttjats och det finns därför en stor organisatorisk variation mellan olika kommuner och landsting.

4.2 Behovet av en reform

Regeringens bedömning: Det finns behov av en ny kommunallag.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inga invändningar mot utredningens bedömning.

Skellefteå kommun anför att nuvarande kommunallag har funnits under många år och det finns ett behov av en modernisering.

Många remissinstanser ifrågasätter dock behovet av en ny kommunallag. *Uppsala universitet* anför att det kan ifrågasättas om den lagtekniska och rättssystematiska översyn som görs är befogad eller ens önskvärd. *Örebro universitet* anför att den nuvarande kommunallagen i mångt och mycket fungerat tämligen bra. Ett stort antal kommuner däribland *Eskilstuna*, *Göteborgs* och *Lunds kommuner* samt *Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)* anför att förslaget skapar fler svårigheter än det löser. Eftersom de materiella ändringarna som föreslås är tämligen begränsade kan de mycket väl rymmas i nuvarande struktur, det är också mer kostnadseffektivt för alla berörda.

Skälen för regeringens bedömning

Kommuner och landsting utövar offentlig makt

Som anføres ovan utgör kommuner och landsting en central del av det svenska samhällssystemet. Många centrala välfärdsuppgifter utförs av kommuner och landsting. Detta innebär också att kommuner och landsting är viktiga innehavare av offentlig makt i Sverige. I 1 kap. 1 och 2 §§ regeringsformen anges grunderna för utövandet av offentlig makt i Sverige. Av dessa bestämmelser framgår bl.a. att den offentliga makten ska utövas med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans frihet och värdighet samt att det allmänna ska främja en hållbar utveckling som leder till en god miljö för nuvarande och kommande generationer.

Ett tydligt och modernt ramverk

De omvärldsförändringar som skisserats ovan innebär att kommuner och landsting står inför ett antal stora utmaningar. För att möta dessa bedriver regeringen ett reformarbete. Regeringen har bl.a. tillsatt en parlamentarisk kommitté som ska föreslå åtgärder för att stärka kommunernas kapacitet att fullgöra sina uppgifter och hantera sina utmaningar (dir 2017:13). Kommittén ska utifrån kommunernas varierande förutsättningar dels identifiera och analysera de utmaningar som väntas ha särskilt stor påverkan på deras förmåga att klara av sina uppgifter, dels analysera i vilken utsträckning som kommunal samverkan, kommunsammanläggningar, förändrade uppgifter, en asymmetrisk ansvarsfördelning och andra tänkbara åtgärder kan bidra till att stärka deras förmåga att möta samhällsutvecklingen. Kommittén ska mot bakgrund av denna analys föreslå vilka åtgärder som bör vidtas och hur en genomförandeprocess kan utformas.

Regeringen har även, inom ramen för den s.k. tillitsreformen, påbörjat ett strategiskt arbete med den samlade statliga styrningen av kommuner och landsting. Syftet med reformen är att gå från hög detaljreglering till en mer tillitsbaserad styrning där medarbetarnas kunskaper och kompetens bättre tas tillvara och mer tid kan ägnas åt kärnverksamheten i stället för tungrodd administration till följd av en omfattande kontrollapparat. En delegation har tillsatts med uppdrag att genomföra projekt i kommunerna för att främja idé- och verksamhetsutveckling och att identifiera hinder för en sådan utveckling (Tillitsdelegationen, Fi 2016:03). Delegationen kommer bl.a. att kartlägga vilka krav som regelverken för styrning, kontroll, redovisning och uppföljning ställer på kommuner i dag och hur de tillämpas, samt verka för att åstadkomma en effektivare, mer tillitsbaserad och mindre administrativt belastande styrning.

Regeringen anser att utöver dessa åtgärder är ett stabilt ramverk för sektorn är en nödvändig förutsättning för att hantera kommunernas och landstingens utmaningar. Ett sådant ramverk bör ge goda förutsättningar för den lokala politiska nivån och former för ett fungerande samspel mellan förtroendevalda och tjänstemän. Ramverket bör också ge medlemmar och samhället i övrigt en möjlighet att följa och granska aktiviteten i kommuner och landsting. För att möjliggöra sådan uppföljning krävs att ramverket präglas av tydlighet och en klar ansvarsfördelning.

Andra viktiga komponenter för ett stabilt ramverk är en god ekonomistyrning. I Regeringskansliet pågår för närvarande beredningen av betänkandet En ändamålsenlig kommunal redovisning (SOU 2016:24) som innehåller förslag på helt ny lag om kommunal bokföring och redovisning. Förslaget syftar till en mer rättvisande redovisning, ökad insyn och en ökad jämförbarhet. Utöver detta har regeringen beslutat om en översyn av kostnadsdelen i det kommunala utjämningsystemet (dir. 2016:91).

Utformningen av den nuvarande kommunallagen

Utredningen har haft till uppdrag att göra en lagteknisk översyn av kommunallagen. Utredningen bedömer att den nuvarande kommunallagens struktur med tio kapitel är alltför begränsad för att kunna utvecklas ytterligare. Genom utredningens förslag tillförs än fler bestämmelser. Att föra in dem i den nuvarande strukturen innebär att lagen blir mer svårtillgänglig. Mot bakgrund av behovet av att modernisera lagstiftningen och med hänsyn till behovet av de nya kapitel som föreslås, anser utredningen att en helt ny lag bör antas.

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inga invändningar mot utredningens förslag till ny kommunallag. Ett antal av remissinstanserna, ett stort antal kommuner, SKL och flera universitet, ifrågasätter emellertid behovet av en ny kommunallag. Den huvudsakliga invändningen är att de materiella förändringarna i utredningens förslag inte motiverar en ny lag utan i stället kan inrymmas i den befintliga lagens struktur.

Regeringen kan inledningsvis konstatera att 1991 års kommunallag varit i kraft i över 25 år. Under dessa år har såväl omvärlden som den kommunala verksamheten genomgått stora förändringar. Detta gäller också kommunallagen som reviderats nästan ett femtiotal gånger. Lagen har, såsom flera remissinstanser framför, fungerat väl och dess struktur har med tiden kommit att bli väl inarbetad för de som kommer i regelbunden kontakt med den. Regeringens förslag till ny kommunallag är också av samma anledning baserad på strukturen i den nuvarande kommunallagen.

Det ska dock framhållas att den systematik som gällde när lagen infördes inte i alla delar kunnat upprätthållas. Lagen innehåller t.ex. ett stort antal "a och b paragrafer" till följd av det stora antalet revideringar. Regeringen delar utredningens bedömning att alla bestämmelser som tillkommit under åren inte nödvändigtvis fått den mest ändamålsenliga placeringen. Detta gäller t.ex. reglerna om samverkan i gemensam nämnd och kommunalförbund och formerna för överlämnande av kommunal verksamhet till kommunala bolag och privata utförare. Följden av detta är att kommunallagen i dag har en systematik som gör att det är svårt överblicka var vissa regler återfinns, t.ex. reglerna som styr medlemmarnas möjligheter att delta i det kommunala beslutsfattandet. Kommunallagen är en lag med en bred mottagarkrets vilket innebär att det är viktigt att den är lättillgänglig både vad avser systematik och språk.

Även språket i den nuvarande kommunallagen har enligt regeringens mening vissa brister. Detta beror delvis på den tid som förflutit sedan lagen skrevs, men är också en följd av det stora antalet ändringar som gjorts. Lagen har därför ett språk som i vissa delar inte uppfyller dagens krav på lättförståelighet och utöver detta en begreppsbyggnad som inte är enhetlig.

Flera remissinstanser, bl.a. *Göteborgs kommun*, anför att de förändringar som utredningens förslag innehåller kan inrymmas i den befintliga strukturen. Enligt regeringens uppfattning skulle emellertid en sådan lösning ytterligare försämra lagens tillgänglighet. Lagens bristande systematik gör att det inte är ändamålsenligt att föra in de materiella

förändringar som föreslås i denna lagrådsremiss i den befintliga kommunallagen.

Sammantaget anser regeringen att den nuvarande kommunallagen inte motsvarar de krav på överskådlighet och tillgänglighet som måste ställas på en sådan central reglering. Regeringen anser således, i likhet med bl.a. *Skellefteå kommun*, att det finns behov av en modernisering av kommunallagen. Mot denna bakgrund bedömer regeringen att kommunallagen behöver ersättas för att kommuner och landsting ska få ett tydligare och mer ändamålsenligt ramverk som är bättre anpassat för deras framtida utmaningar.

4.3 En ny kommunallag med tydligare och modernare struktur

Regeringens förslag: En ny kommunallag ska ersätta den nuvarande lagen.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringen.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inga invändningar mot utredningens förslag.

IVO anser att den lagtekniska översynen har lett till resultatet att den föreslagna lagen är lätt att hitta i. *Borlänge kommun* anför att en lag som kommunallagen används av såväl tjänstemän, politiker och kommunmedborgare. Då kan det inte krävas att alla dessa människor har en juridisk skolning är det extra värdefullt och viktigt med en lagstiftning som är klar, tydlig och precis. De nu föreslagna ändringarna bidrar till detta och är således av godo. *Gagnefs kommun* anför att förslagen får anses ligga i linje med hur tillämpningen av kommunallagen utvecklats under senare år. *Vadstena kommun* välkomnar utredningens förslag och vill särskilt uppmärksamma det positiva med att lagförslaget lagtekniskt har utformats ur ett medborgarperspektiv.

Lunds universitet anför att en helt ändrad disposition med omnumrering av paragraferna gör hänvisningar till äldre bestämmelser i praxis, kommuners arbetsordningar m.m. och juridisk litteratur mer svårtillgängliga. Även ett stort antal kommuner däribland *Eskilstuna*, *Göteborgs* och *Lunds kommuner* samt *SKL* anför att förarbeten och praxis blir mer svårtillgängliga för dem som inte är jurister. Ett antal kommuner, däribland *Tanums kommun*, anför att förändringen har inneburit att ett flertal bör-regler ändras till ska-regler vilket inte är motiverat.

Skälen för regeringens förslag: Utredningen anför att det finns delar och uppbyggnad i den nuvarande lagen som inte återspeglar den utveckling som skett sedan ikraftträdandet 1992. Utredningen föreslår därför att tre nya kapitel ska föras in i den nya kommunallagen.

Regeringen delar *Borlänge kommuns* bedömning att utredningens förslag till ny lag innebär ett klart, tydligt och precist ramverk för kommuner och landsting. Såsom *IVO* anför är också utredningens förslag mer lättillgängligt än den nuvarande kommunallagen enligt regeringens mening. Regeringen föreslår därför en ny lag som i huvudsak följer den

systematik och språkliga utformning som utredningen föreslagit. Den nya kommunallagen föreslås få en delvis ny struktur, med ett enhetligt utformat språk och med en enhetlig begreppsbyggnad. Regeringen återvänder till frågan om lagens systematik i avsnitt 14. Den nya lagen är vidare utformad för att skapa utrymme för att framtida reformer på ett bättre sätt ska kunna rymmas i systematiken. Ett exempel på en sådan framtida revision är regeringens beslut att utreda frågan om generell avtalsövervakning, se avsnitt 5.2.

Flera remissinstanser anför att en ny lag försvårar kopplingen till äldre rättspraxis och förarbeten. Det bör här framhållas att regeringens förslag innehåller författningskommentarer till samtliga föreslagna paragrafer i den nya lagen. Detta innebär enligt regeringens mening en klar förbättring av tillgängligheten till förarbeten jämfört med dagens situation där specialmotiveringar och författningskommentarer kan behöva sökas bland över femtio olika propositioner. Denna förbättring torde särskilt underlätta för de som inte är jurister eller i övrigt väl förtrogna med den nuvarande kommunallagen.

Regeringens förslag bygger till stor del på den nuvarande kommunallagen och avseende de flesta av de grundläggande bestämmelserna är någon ändring av rättsläget inte avsedd med den nya lagen. Äldre avgöranden och förarbeten kommer därför fortsatt att ha en stor inverkan på hur den nya lagen ska tolkas. Regeringen instämmer därför i att en ny lag med en ny struktur för med sig nackdelar när det gäller tillgängligheten av äldre rättskällor. Detta kan dock inte ensamt utgöra ett hinder mot en ny lag, särskilt med beaktande av den nuvarande kommunallagens brister. Det kan även anmärkas att samma situation uppkom även vid införandet av den nuvarande kommunallagen. För att underlätta för tillämpare att tillgodogöra sig äldre rättskällor innehåller författningskommentarerna i regeringens förslag hänvisningar till motsvarande bestämmelser i den nuvarande kommunallagen i den mån sådana finns (se även jämförelsestabellerna i bilaga 7 och 8).

Tanums kommun anför att regeringens förslag innebär att regleringen i lagen på flera ställen ändras från bör till ska. Regeringen anser i denna del att regler av målsättningskaraktär ska användas med försiktighet och regler som riskerar att få en oklar innebörd helt måste undvikas. Lagregler utformade som s.k. ”bör-regler” ska därför undvikas. Regeringens utgångspunkt har därför varit att lagen tydligt ska markera mellan regler som ska med en styrande innebörd och regler som innebär frivilliga möjligheter för kommuner och landsting.

5 De kommunala befogenheterna

5.1 Kommunallagens reglering av de kommunala befogenheterna

Regeringens bedömning: Det finns inte skäl att ändra regleringen av de kommunala befogenheterna i den nya kommunallagen.

Utredningens bedömning: Utredningen bedömer att det inte ligger inom utredningens uppdrag att föreslå någon förändring av den kommunala kompetensen på näringslivsområdet på grund av EU-rätten.

Remissinstanserna: Ett relativt stort antal kommuner samt *Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)* anser att det är angeläget att den kommunala kompetensen på näringslivsområdet på grund av EU-rätten utreds. Om ett stöd är förenligt med unionsrätten, anser dessa instanser att åtgärden eller stödet också borde vara kompetensenligt och tillåtet enligt kommunallagen. De framhåller också att det finns ett generellt behov av att utveckla och tydliggöra den kommunala kompetensen i förhållande till andra offentliga aktörer för att kunna möta kommunernas framtidsutmaningar. *Kungsbacka* och *Uddevalla kommuner* anser vidare att den kommunala kompetensen inte bör försvåra kommuners deltagande i EU:s ekonomiska program, t.ex. strukturfonder. *Linköpings, Ljungby, Mölndals* och *Strängnäs kommuner* anför att EU-rätten tillåter stöd till innovationer vilket inte kommunallagen gör, trots den för samhället uppenbara vinsten med framgångsrika innovationer. Ett antal kommuner däribland *Arvidsjaurs* och *Ålvdalens kommuner* anser att frågan om en utvidgning av kommunernas kompetens bör utredas. *Skåne läns landsting* förordar att frågan om den kommunala beslutskompetensen bör analyseras.

Skälen för regeringens bedömning: EU-rätten gör ingen skillnad mellan att ge stöd till verksamhet som bedrivs i egen regi eller att ge stöd till näringsverksamhet som bedrivs av enskild. EU-rätten medger därmed större möjligheter att lämna stöd till det privata näringslivet än vad kommunallagen medger.

Av remissvaren framgår att det finns ett intresse för utökade befogenheter bland framför allt kommuner, inte minst när det gäller näringslivsfrågor och frågor med koppling till sådant stöd som kan lämnas enligt EU-rätten.

Som utredningen anför har det inte ingått i utredningens uppdrag att överväga förändringar i de kommunala befogenheterna. Regeringen anser att det faktum att en åtgärd kan vara tillåten ur ett EU-rättsligt perspektiv är en nödvändig förutsättning för ett utvidgande av de kommunala befogenheterna eftersom en förändring annars skulle vara otillåten. Det är dock inte ensamt en tillräcklig förutsättning för att utöka de kommunala befogenheterna. För att en utvidgning ska kunna motiveras krävs enligt regeringens mening vägande skäl för att nya eller utökade befogenheter utifrån svenska förhållanden kan anses nödvändiga. Sådana överväganden torde regelmässigt kräva en djupare analys av den aktuella sektorn. Regeringen har t.ex. i bredbandsstrategin (N2016/08008/D) aviserat avsikten att ge Post- och telestyrelsen i uppdrag att utreda ett undantag av lokaliseringsprincipen med avseende på utbyggnad av bredband. Regeringen anser för närvarande att det, vad avser näringslivsområdet, inte framkommit skäl för att särskilt utreda frågan om utökade kommunala befogenheter. Enligt regeringens mening finns det inte heller skäl att särskilt överväga om de allmänna befogenheterna som regleras i kommunallagen ska förändras. Kommuner och landstings särskilda befogenheter regleras i huvudsak inte i kommunallagen som är en ramlag. Regeringen anser att denna ordning

bör gälla även fortsättningsvis. Det finns därför inte heller skäl att överväga några ytterligare utökade särskilda befogenheter inom ramen för detta lagstiftningsärende.

5.2 Utökade möjligheter till generell avtalssamverkan bör utredas

Regeringens bedömning: Frågan om utökade möjligheter till avtalssamverkan bör utredas inom ramen för arbetet i den parlamentariska kommitté som ska utarbeta en strategi för att stärka kommunernas kapacitet att fullgöra sina uppgifter och hantera sina utmaningar.

Utredningens bedömning: Överensstämmer inte med regeringens. Utredningen bedömer att upphandlingsreglernas tillämpning vid olika former av kommunal samverkan är en fråga som får hanteras inom upphandlingslagstiftningen. Utredningen konstaterar att kommuner och landsting också har möjligheter att avtalssamverka inom ramen för den kommunala kompetensen.

Remissinstanserna: Ett stort antal kommuner, däribland *Gnosjö, Kils, Luleå, Södertälje, Täby*, och *Västerås kommuner* samt *SKL*, anför att kommuner och landsting behöver rättsligt stabila förutsättningar för avtalssamverkan. För att klara av specialistfunktioner behövs flexibla samarbetslösningar mellan parterna, i synnerhet för mindre kommuner. Flera kommuner, däribland *Färgelanda kommun*, anför vidare att i en liten kommun är behovet av att kunna samverka stort och att det saknas förslag om enkel avtalssamverkan. *Botkyrka, Burlövs* och *Dals-Eds kommuner* anser upphandlingsreglerna och kommunallagens kompetensregler kan förhindra ett effektivt samarbete. *Gislaveds* och *Jönköpings kommuner* anför att det saknas en djupare analys av konsekvenserna av ökad digitalisering för kommunallagen. *Helsingborgs, Laholms* och *Vilhelmina kommuner* anför att det finns behov av enklare avtalssamverkan som är i samklang med de nya upphandlingsdirektiven och EU-domstolens praxis. *Karlstads kommun* anför att utrymmet för avtalsmässig samverkan bör vara lika stort som möjligheten att samverka inom exempelvis en formaliserad nämnd. *Sjöbo, Simrishamn, Tomelilla* och *Ystads kommuner* anför att de i dag har en avtalssamverkan avseende serveringstillstånd för alkoholhaltiga drycker. Denna samverkan hade enkelt kunnat förenklas om det hade varit möjligt att delegera beslutanderätt till tjänstemännen som är anställda av en av de samverkande kommunerna. *Kommundirektörernas förening* anför att det finns stora behov när det gäller mellankommunalt samarbete.

Skälen för regeringens förslag: Det finns både offentligrättsliga och privaträttsliga former för kommunal samverkan i en särskild organisation. De offentligrättsliga formerna är kommunalförbund och gemensam nämnd. Privaträttsliga former är företag, stiftelser och föreningar. Samverkan kan även ske i mer informella konstellationer, t.ex. nätverk.

Kommunal samverkan förekommer inom en rad verksamhetsområden. Samverkan är mindre vanligt inom det som kan kallas den kommunala kärnverksamheten, såsom skola, äldreomsorg, handikappomsorg och individ- och familjeomsorg. Det brukar bland annat förklaras med att de i hög grad berör produktion av individuella tjänster som konsumeras i samma ögonblick som de produceras och därmed är mycket lokala till sin karaktär. En annan förklaring kan vara att dessa tjänster utgör kärnan i välfärdsuppdraget och därmed är så pass viktiga för kommunpolitikerna att de vill ha fullständig egen kontroll över verksamheten, utan att behöva anpassa sig till eller kompromissa med någon samverkanspartner (Statskontorets rapport Kommunal avtalssamverkan [2016:23], s. 20).

Kommunallagen saknar uttryckliga regler om avtal som samverkansform. Samverkan genom avtal innebär att kommuner och landsting agerar i eget namn och inom den egna organisationen. Denna möjlighet begränsas dock av reglerna om de kommunala befogenheterna, främst av lokaliseringprincipen, som innebär att kommuner och landsting endast har befogenhet att handha uppgifter som har anknytning till kommunens eller landstingets område eller deras medlemmar (2 kap. 1 § KL). Även krav på upphandling kan utgöra hinder för sådan samverkan. Om det framgår av lag att en särskild uppgift ska hanteras av kommunens egna organ får uppgiften inte överlåtas till en annan kommun utan särskilt lagstöd. Ett exempel där sådant stöd finns är 2 kap. 5 § socialtjänstlagen (2001:435). Vidare krävs enligt 11 kap. 6 § regeringsformen särskilt lagstöd för samverkan kring uppgifter som innefattar myndighetsutövning. Exempel på sådant lagstöd finns när det gäller tillsyn enligt 9 kap. 6 § alkohollagen (2010:1622) och 19 c § tobakslagen (1993:581).

Frågan om generell avtalssamverkan har övervägts dels av Kommunala kompetensutredningen, dels av Kommittén för förstärkning av den kommunala demokratins funktionssätt (SOU 2007:72 resp. 2012:30). Vid behandlingen av det senare betänkandet anförde regeringen vid övervägandet om en generell bestämmelse om interkommunala avtal att nackdelarna övervägde fördelarna (prop. 2013/14:5 s. 68). Vidare ansåg regeringen att det inte var lämpligt att utreda frågan om en generell avtalsrätt att delegera myndighetsutövning till anställda i andra kommuner eller landsting. Ett ställningstagande kring tillsättandet av en sådan utredning borde enligt regeringens mening avvakta den pågående kommunallagsutredningen och förhandlingarna av det EU-rättsliga upphandlingsregelverket (prop. 2013/14:5 s. 68).

Regeringen har gett Statskontoret i uppdrag att analysera behovet av ytterligare samverkan genom ingående av avtal inom kommunsektorn. Uppdraget redovisas i rapporten Kommunal avtalssamverkan (2016:23). I rapporten anför Statskontoret att behovet av avtalssamverkan är särskilt stort när det gäller specialisttjänster inom områden där kommunen har myndighetsutövande uppgifter, möjligheter till gemensam administration samt möjligheter att samverka avseende frågor om it och digitalisering. Statskontoret anför vidare att en generell rätt till avtalssamverkan skulle vara positivt för kommunsektorn samt att det kan finnas skäl för regeringen att på nytt analysera frågan om det vore möjligt och lämpligt att införa en generell rätt till avtalssamverkan. Statskontoret anser att det finns skäl att i andra hand pröva om det i kommunallagen bör införas en

regel som tillåter avtalssamverkan mellan och extern delegation till olika kommuner och landsting i ärenden som avser myndighetssamverkan.

Den 26 februari 2014 antogs Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/24/EU om offentlig upphandling och om upphävande av direktiv 2004/18/EG (LOU-direktivet). Samma dag antogs även Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/25/EU om upphandling av enheter som är verksamma på områdena vatten, energi, transporter och posttjänster och om upphävande av direktiv 2004/17/EG (LUF-direktivet) samt Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/23/EU om tilldelning av koncessioner (LUK-direktivet). Till följd av direktiven har tre nya upphandlingslagar trätt i kraft den 1 januari 2017, lagen (2016:1145) om offentlig upphandling (LOU), lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna (LUF) och lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner (LUK).

I LOU, LUF och LUK ingår bl.a. bestämmelser om undantag från upphandlingsreglerna, vid samarbeten mellan upphandlande myndigheter (s.k. Hamburg-samarbeten). Dessa undantag bygger på EU-domstolens praxis. I LOU och LUF finns vidare bestämmelser om att inköpscentraler ska få möjlighet att bedriva grossistverksamhet. Regeringen har gett Upphandlingsmyndigheten i uppdrag att analysera undantagen från upphandlingsreglerna vid samarbeten mellan upphandlande myndigheter och enheter avseende möjligheterna till avtalssamverkan samt analysera möjligheten för inköpscentraler att bedriva grossistverksamhet. Upphandlingsmyndigheten ska vid sin analys utgå ifrån behoven hos kommuner och landsting. Uppdraget ska redovisas till regeringen senast den 16 mars 2017.

Samverkan genom avtal är ett sätt att med en liten administrativ överbyggnad kunna samla resurser vilket framhålls av många av de remissinstanser som yttrat sig i frågan. Denna fråga rör centrala kommunala principer såsom lokaliseringsprincipen och väcker frågor om upphandling och transparens. Ett införande av en utökad och generell möjlighet kräver således nya överväganden. Mot bakgrund av de utökade möjligheterna till samverkan som de nya upphandlingslagarna innebär, och efterfrågan på utökade möjligheter till avtalssamverkan bland kommuner och landsting, anser regeringen att möjligheterna att utvidga och förenkla avtalssamverkan bör utredas. Regeringen har gett en parlamentarisk kommitté i uppdrag att föreslå åtgärder för att stärka kommunernas kapacitet (se avsnitt 4.2). Kommittén har bl.a. fått i uppdrag utreda möjligheterna att utvidga och förenkla möjligheterna till avtalssamverkan. Denna del av uppdraget ska redovisas senast den 1 oktober 2017.

5.3 EU-rätten och kommunallagen

Regeringens bedömning: Kommunallagen bör inte kompletteras med hänvisningar eller upplysningsbestämmelser avseende EU-rättens påverkan på de kommunala befogenheterna. Det finns inte heller skäl att införa en målsättningsbestämmelse om konkurrensneutralitet i kommunallagen.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens bedömningar. Utredningen föreslår, till skillnad från regeringen, att det i kommunallagen ska införas en bestämmelse om att kommunernas och landstingens möjligheter att utöva sina befogenheter kan begränsas av reglerna om statsstöd i Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget). Utredningen föreslår vidare att det ska införas en bestämmelse om att kommuner och landsting inom sina befogenheter får tillhandahålla tjänster av allmänt intresse enligt EUF-fördraget. Slutligen föreslår utredningen att det i kommunallagen ska föras in ett målsättningsstadgande om att kommuner och landsting ska verka för att uppträda konkurrensneutralt när de agerar på en marknad, om inte annat följer av lag eller annan författning.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller framför inga invändningar mot utredningens bedömning och förslag.

Borlänge och *Haninge kommuner* ser värdet av ett förtydligande kring hur regelverken förhåller sig till varandra. *SKL* anför att EU:s regelverk står för sig självt och att det därför kan ifrågasättas om det är relevant att i kommunallagen klargöra att EU:s statsstödsregler kan begränsa den kommunala kompetensen. *SKL* har dock förståelse för det pedagogiska i att detta sakförhållande särskilt påpekas. *Botkyrka* och *Göteborgs kommuner* anför att förtydligandet om statligt stöd inte tillför något i sak och att kommunen ändå är bunden av dessa regler. Kommunerna anser att denna typ av hänvisningar tynger lagstiftningen och ökar på ett onödigt sätt dess omfattning.

SmåKom välkomnar att staten designerar tjänster av allmänt ekonomiskt intresse (SGEI), då främst små kommuner inte själva har resurser till att i varje enskilt fall göra dessa bedömningar.

Konkurrensverket anför att hänvisningen till reglerna om tjänster av allmänt ekonomiskt intresse i själva verket är en hänvisning till en undantagsbestämmelse. Det leder till uppenbara risker för övertolkning. *Malmö kommun* anför att förslaget inte innebär ett förtydligande eller att tillämpningen underlättas bl.a. eftersom det saknas en EU-rättslig definition av begreppet tjänster av allmänt ekonomiskt intresse.

Förvaltningsrätten i *Uppsala* anför att det finns behov av att förtydliga begreppet "konkurrensneutralitet" i den kommunalrättsliga kontexten. *Företagarna* är positiva till förslaget men vill betona att den föreslagna målsättningsbestämmelsen blir svår att utvärdera. *Kammarrätten i Stockholm* ifrågasätter behovet av ett målsättningsstadgande om konkurrensneutralitet och anför att det är tveksamt att införa denna typ av målsättningsstadgande om det inte får någon rättslig effekt. Det kan leda till oklarheter, vilket inte gagnar den tydlighet man vill uppnå med en ny kommunallag. *Haninge* och *Lidingö kommuner* samt *SKL* anför att konkurrensintresset är ett av många intressen som ska balanseras i det lokala beslutsfattandet. Att framhålla ett intresse framför andra kan bli styrande på ett olyckligt vis. *Stockholms universitet* anför att det föreslagna målsättningsstadgandet inte kan anses tillföra något nytt. Ett flertal kommuner, bl.a. *Stockholms* och *Göteborgs kommuner*, anför att kraven på kommunen i konkurrens hänseende får anses täckt genom redan befintlig lagstiftning och att värdet av reglering därför kan ifrågasättas.

Skälen för regeringens bedömning

Allmän hänvisning till EU-rätten

Utredningen har funnit att EU-rättens påverkan på kommuner och landsting är omfattande på många områden, men att regleringen i kommunallagen endast berörs i begränsad omfattning. Utredningen har därför bedömt att en allmän hänvisning om att lagens bestämmelser kan påverkas av EU-rätten eller att kommuner och landsting har att följa EU-rätten inte bör föras in i kommunallagen. I likhet med majoriteten av remissinstanserna, som inte har haft några invändningar mot denna bedömning, instämmer regeringen i utredningens slutsats. Någon allmän hänvisning till EU-rätten ska därför inte föras in i kommunallagen.

Upplyningsbestämmelse om statsstöd

Utrymmet för kommuner och landsting att ge stöd till enskild näringsverksamhet begränsas av både kommunallagen och EU-rättsliga regler om statsstöd. Den kommunalrättsliga regleringen sätter gränserna för vad kommunerna och landstingen över huvud taget får göra. Utgångspunkten för vad som är tillåtet för dem att engagera sig i är allmänintresset. Verksamheten ska syfta till att tillhandahålla allmännyttiga verksamheter eller tjänster till medlemmarna (2 kap. 1 § KL). På näringslivets område har denna allmänna kompetens preciserats genom att det i kommunallagen görs en åtskillnad mellan utrymmet för kommunerna att själva bedriva näringsverksamhet och förutsättningarna för dem att stödja näringslivet (2 kap. 7 och 8 §§ KL). I lagen görs således en organisatorisk uppdelning mellan det kommunala, en s.k. sedvanlig kommunal affärsverksamhet, och (det egentliga) näringslivet. Kommuners utrymme för engagemang på näringslivets område är av undantagskaraktär. Detta gäller särskilt individuellt inriktat stöd som bara får lämnas om det finns synnerliga skäl för det.

Den EU-rättsliga regleringen om statsstöd finns i artiklarna 107 och 108 i EUF-fördraget. Av huvudregeln i artikel 107.1 framgår att om inte annat föreskrivs i fördragen, är stöd som ges av en medlemsstat eller med hjälp av statliga medel, som snedvrider eller hotar att snedvrida konkurrensen genom att gynna vissa företag eller viss produktion, oförenligt med den inre marknaden i den utsträckning det påverkar handeln mellan medlemsstaterna. Någon motsvarighet till uppdelningen i kommunallagen mellan näringsverksamhet i kommunal regi och det egentliga näringslivet finns inte enligt EU-rätten. Vid tillämpningen av statsstödsreglerna kan en kommunal verksamhet, även i egen regi, betraktas som ett företag. Det är enligt dessa regler i princip tillräckligt att offentliga medel fördelas på ett sätt som snedvrider konkurrensen och påverkar handeln mellan medlemsstaterna för att ett stöd ska anses ha getts. Det innebär dock inte att alla stöd är otillåtna. Det finns i flera avseenden utrymme att ge stöd utan att det står i strid med EU-rätten (för närmare redogörelse av EU-rättens statsstödsregler i förhållande till de kommunala befogenheterna, se SOU 2015:24 s. 381–389). Bestämmelser om återkrav av olagliga statsstöd finns i lagen (2013:388) om tillämpning av Europeiska unionens statsstödsregler.

Utredningen har bedömt att EUF-fördragets bestämmelser om statsstöd kan påverka den kommunala kompetensen. Utredningen föreslår därför

att en upplysningsbestämmelse ska införas i kommunallagen om att utrymmet för kommuner och landsting att utöva sina befogenheter kan begränsas av reglerna om statsstöd. *Borlänge* och *Haninge kommuner* ser värdet av ett förtydligande kring hur regelverken förhåller sig till varandra. Andra remissinstanser, bland andra *Botkyrka* och *Göteborgs kommuner* samt *SKL*, anser dock att den föreslagna regleringen kan ifrågasättas eftersom EU:s regelverk redan är bindande för kommunerna.

Regeringen delar utredningens bedömning att kommunernas och landstingens kompetens kan påverkas av EU-rättsliga bestämmelser om statsstöd. Som påpekats av vissa remissinstanser är det EU-rättsliga regelverket om statsstöd dock redan bindande för kommuner och landsting. En bestämmelse som endast anger att kommuner och landsting ska förhålla sig till denna reglering är därför enligt regeringens mening inte nödvändig. Regeringen anser vidare att det är viktigt att inte i onödan tynga kommunallagen med upplysningsbestämmelser. Mot den bakgrunden bör den föreslagna bestämmelsen inte föras in i kommunallagen.

Upplysningsbestämmelse om tjänster av allmänt ekonomiskt intresse

Kommuner och landsting får enligt nationell lagstiftning ha hand om angelägenheter av allmänt intresse, förutsatt att angelägenheterna har anknytning till kommunens eller landstingets område eller deras medlemmar och inte heller ska handhas av någon annan (2 kap. 1 § KL).

Enligt den EU-rättsliga regleringen har medlemsstaterna genom artiklarna 14 och 106.2 i EUF-fördraget ett visst utrymme att lämna stöd, som annars inte skulle vara möjligt, när unionen, medlemsstaterna och företag fullgör sina uppgifter i form av tjänster av allmänt ekonomiskt intresse, under förutsättning att det kan ske utan att komma i konflikt med EU:s konkurrens- och statsstödsregler. Kommuner och landsting anses vara en del av medlemsstaten (se mål C 248/84, Tyskland mot kommissionen, REG 1987 4013, s. 4036–4043, i fråga om statsstöd). Någon EU-rättslig definition av begreppet tjänster av allmänt ekonomiskt intresse finns inte och medlemsstaterna har ett stort utrymme att avgöra vad som är en sådan tjänst.

Utredningen har bedömt att kommunerna och landstingen själva torde kunna avgöra vad som utgör en tjänst av allmänt och ekonomiskt intresse och att de inom sin allmänna kompetens har rätt att i enskilda fall anförtro någon en sådan tjänst. Utredningen har vidare bedömt att det finns ett behov av att klargöra förutsättningarna för kommuner och landsting att använda sig av dessa regler och föreslår att detta förhållande ska tydliggöras i kommunallagen genom en upplysningsbestämmelse som anger att kommuner och landsting, inom sina befogenheter, får tillhandahålla tjänster av allmänt intresse enligt EUF-fördraget.

SmåKom välkomnar att staten designerar tjänster av allmänt ekonomiskt intresse, då främst små kommuner inte själva har resurser att i varje enskilt fall göra dessa bedömningar. Vissa remissinstanser, bl.a. *Konkurrensverket*, lyfter fram att det finns en risk för övertolkning av den föreslagna bestämmelsen.

Regeringen delar utredningens bedömning att kommuner och landsting, i avsaknad av en EU-rättslig eller nationell definition, har

möjlighet att bedöma när en ekonomisk tjänst är av allmänt ekonomiskt intresse och att de även i enskilda fall kan anförtro någon en sådan tjänst. Detta gäller dock redan enligt EU-rätten. Regleringen om tjänster av allmänt ekonomiskt intresse kan vidare betraktas som ett undantag från de principer som annars gäller inom EU-rätten. I likhet med Konkurrensverket anser regeringen att det kan vara problematiskt att lämna en allmän hänvisning till reglering av undantagskaraktär. Regeringen anser vidare, i likhet med *Malmö kommun*, att det kan ifrågasättas om den föreslagna bestämmelsen innebär ett förtydligande, eftersom det inte finns någon klar EU-rättslig definition av begreppet tjänster av allmänt ekonomiskt intresse. Mot denna bakgrund bedömer regeringen att hänvisningen inte bör föras in i kommunallagen.

Målsättningsbestämmelse om konkurrensneutralitet

EU:s konkurrensrättsliga reglering syftar till att inom den inre marknaden förebygga att konkurrensen snedvrids mellan företag. Regleringen avser t.ex. att förhindra konkurrensbegränsande samarbeten mellan företag och missbruk av ett eller flera företags dominerande ställning. Prövning kan även ske av företagskoncentrationer.

På nationell nivå finns regler i konkurrenslagen (2008:579) där frågor om bl.a. konkurrensbegränsande samarbeten och missbruk av dominerande ställning regleras. Dessa regler gäller oavsett om samhandeln inom EU påverkas. I konkurrenslagen regleras även möjligheten att förbjuda konkurrensbegränsande förfaranden i offentlig säljverksamhet och att helt förbjuda sådan kommunal säljverksamhet som inte omfattas av den kommunala kompetensen, något som saknar motsvarighet inom EU:s regelverk.

Kommuner och landsting har under lång tid bedrivit verksamhet av kommersiell karaktär på mer eller mindre konkurrensutsatta marknader. Med rollen som marknadsaktör följer en skyldighet att tillämpa vissa regelverk som inte gäller för övrig offentlig verksamhet, dvs. sådan som inte är ekonomisk. Det handlar sammantaget främst om reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet, upphandlingsrätten, statsstödsreglerna, reglerna om missbruk av dominerande ställning, reglerna om konkurrensbegränsande avtal och övriga bestämmelser i konkurrenslagen.

I vissa fall har det införts krav på att offentlig verksamhet som kommuner och landsting ägnar sig åt ska bedrivas på affärsmässiga villkor. Kravet på affärsmässighet innebär bl.a. att självkostnadsprincipen i kommunallagen (8 kap. 3 c § KL) inte ska tillämpas. Självkostnadsprincipen innebär att kommuner och landsting inte får ta ut högre avgifter än som svarar mot kostnaderna för de tjänster eller nyttigheter som de tillhandahåller.

Utredningen gör bedömningen att det, på grund av bl.a. EU-rättens statsstödsregler och upphandlingsregler, finns skäl att införa en bestämmelse av målsättningskaraktär i kommunallagen om att kommuner och landsting, när de agerar på en marknad, ska verka för att uppträda konkurrensneutralt. Detta ska gälla om inte annat följer av lag eller annan författning.

Flertalet remissinstanser är positivt inställda till den föreslagna målsättningsbestämmelsen. Såväl bland de remissinstanser som tillstyrker utredningens förslag, t.ex. *SKL* och *Lidingö kommun*, som bland de remissinstanser som avstyrker förslaget, t.ex. *Stockholm universitet*, *Lunds*, *Stockholms*, *Täby* och *Göteborgs kommuner* ifrågasätts dock värdet och betydelsen av den föreslagna bestämmelsen. *Linköpings kommun* anser att det som står i annan lagstiftning får anses känt av kommunerna och landstingen. Det behöver inte upprepas i kommunallagen. Regeringen instämmer i att detta är relevanta invändningar. Så som utredningen har konstaterat finns det redan regler som innebär krav på ett neutralt förhållningssätt till näringslivet, varför ytterligare reglering inte bör behövas. Regeringen anser vidare, som även framhållits av *Kammarrätten i Stockholm*, att det kan framstå som tveksamt att införa denna typ av målsättningsstadgande om det inte får någon rättslig effekt. Målsättningsbestämmelsen kan leda till oklarheter då den inte är rättsligt bindande. Mot den bakgrunden och med beaktande av att bestämmelsen i onödan kan tynga lagstiftningen anser regeringen att den inte ska införas i kommunallagen.

6 Organisation

6.1 Den kommunala organisationen

6.1.1 Vilka är de kommunala organen?

Kommunallagen innehåller bestämmelser om kommunernas och landstingens politiska organ och uppgiftsfördelningen mellan dem. I varje kommun och landsting finns en beslutande politisk församling, benämnd fullmäktige, som är det främsta beslutande organet. Därutöver finns ett antal politiskt tillsatta organ – styrelsen och övriga nämnder – vilka har hand om kommunens eller landstingets förvaltnings- och verkställighetsuppgifter men som även har vissa beslutsfunktioner. Dessa organ bereder ärenden som ska avgöras av fullmäktige, men de har också till uppgift att verkställa fullmäktiges beslut. Härutöver har nämnderna egen beslutanderätt i sådana frågor som rör förvaltningen eller som de enligt lag eller annan författning ska ha hand om. De beslutar även i frågor som fullmäktige har delegerat till dem att avgöra.

I kommunallagens mening menas med begreppet nämnd såväl styrelsen som övriga nämnder. Vissa bestämmelser gäller dock enbart för styrelsen (se t.ex. 6 kap.1–4 §§ KL).

6.1.2 Fullmäktiges uppgifter

Fullmäktige är det högsta beslutande organet, som fattar beslut av mer grundläggande natur eller av mer generell räckvidd. Det handlar främst om beslut där det politiska momentet är avgörande (prop. 1973:90 s. 231). I kommunallagen uttrycks detta på så sätt, att fullmäktige be-

slutar i alla ärenden av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt (3 kap. 9 § KL). Exempel på sådana fullmäktigeärenden är mål och riktlinjer för verksamheten, budget, skatt och andra viktiga ekonomiska frågor, nämndernas organisation och verksamhetsformer och val av ledamöter och ersättare i nämnder och beredningar samt revisorer. Fullmäktige beslutar även i andra frågor som anges i kommunallagen eller i andra författningar.

Fullmäktige har möjlighet att delegera sin beslutanderätt till en nämnd (3 kap. 10 § KL). Delegationen kan gälla ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden. Ärenden av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt får inte delegeras. Om det anges i en författning att fullmäktige har en viss uppgift, får inte heller den uppgiften delegeras. Det finns dock inte någon tydlig gräns mellan fullmäktiges exklusiva beslutanderätt och den del av beslutanderätten som är möjlig att delegera till nämnderna.

6.1.3 Nämndernas uppgifter

De grundläggande bestämmelserna om nämndernas beslutanderätt finns i 3 kap. 13 § KL. Nämnderna har en viss självständig beslutanderätt och beslutar i frågor som rör förvaltningen.

Nämnderna ska också besluta i frågor som ankommer på dem enligt lag eller annan författning, t.ex. socialtjänstlagen (2001:453) och plan- och bygglagen (2010:900). Det handlar ofta om myndighetsutövning, som t.ex. beviljande av försörjningsstöd eller bygglov.

Det är förbjudet för fullmäktige att bestämma hur en nämnd i ett särskilt fall ska besluta i ett ärende som rör myndighetsutövning mot enskild (12 kap. 2 § regeringsformen). Fullmäktige får t.ex. inte påverka hur en kommunal nämnd beslutar i ett ärende rörande bygglov. Givetvis kan fullmäktige inte heller besluta i nämndens ställe i ett sådant ärende.

Nämnderna fungerar därutöver som beredningsorgan åt fullmäktige och ansvarar även för att fullmäktiges beslut verkställs (3 kap. 14 § KL).

Slutligen beslutar nämnderna i frågor som fullmäktige har delegerat till dem (3 kap. 13 § andra stycket KL). Det kan t.ex. gälla upptagande av lån eller avyttring av fastigheter. Nämnderna ska inför fullmäktige redovisa hur de har fullgjort sina uppdrag (3 kap. 15 § KL).

Föreskrifter om nämndernas verksamhet och arbetsformer ska framgå av de reglementen som fullmäktige har utfärdat (6 kap. 32 § KL).

6.1.4 Styrelsens särskilda uppgifter

Styrelsen är kommunens eller landstingets ledande förvaltningsorgan. Till styrelsens mera övergripande uppgifter hör att leda och samordna förvaltningen av kommunens eller landstingets angelägenheter och ha uppsikt över den verksamhet som bedrivs av övriga nämnder, kommunalförbund och kommunala företag (6 kap. 1 § KL). Styrelsen ska även följa frågor av betydelse för kommunens eller landstingets utveckling

och ekonomiska ställning samt göra framställningar hos fullmäktige m.fl. om det behövs (6 kap. 2 § KL).

Styrelsen kan lämna råd, anvisningar och förslag till åtgärder till nämnderna. Följs inte dessa får styrelsen begära att fullmäktige vidtar åtgärder. Däremot ligger det inte inom styrelsens befogenheter att i en annan nämnds ställe besluta att en viss åtgärd ska vidtas eller att besluta att något som en annan nämnd redan har beslutat inte får verkställas.

6.1.5 Organisationsfrihet

Kommunerna och landstingen har getts en betydande frihet att utifrån lokala behov och förutsättningar själva bestämma hur nämndverksamheten ska organiseras. Fullmäktige ska tillsätta de nämnder som utöver styrelsen behövs för att fullgöra kommunens eller landstingets uppgifter enligt särskilda författningar och för verksamheten i övrigt (3 kap. 3 § KL).

Fullmäktige beslutar om nämndernas verksamhetsområden och inbördes förhållanden (3 kap. 4 § första stycket KL). Det handlar om att bestämma vilka uppgifter nämnderna ska ha och om de ska verka på central eller lokal nivå. En nämnd kan ha hand om flera verksamheter i hela kommunen eller landstinget. En nämnd kan även ha hand om en eller flera verksamheter för en del av kommunen eller landstinget. På detta sätt öppnas en möjlighet att tillsätta s.k. kommunalnämnder eller distriktsnämnder. En nämnd kan även få ansvaret för verksamheten vid en eller flera anläggningar, t.ex. skolor eller sjukhus. Fullmäktige kan besluta att en nämnd ska vara gemensam med en annan kommun eller ett landsting (3 kap. 4 § 1–5 KL).

Vissa inskränkningar har gjorts i friheten för kommunerna och landstingen att bestämma sin egen organisation. Kommunerna och landstingen är skyldiga att inrätta ett fullmäktige och en styrelse (3 kap. 1 och 2 §§ KL). De är också skyldiga att välja revisorer för granskning av sin verksamhet (9 kap. 1 § KL).

Det finns därutöver ett antal obligatoriska nämnder. I varje kommun ska det finnas en valnämnd. Överförmyndarverksamhet är en annan obligatorisk verksamhet. Den kan bedrivas antingen med överförmyndare eller i överförmyndarnämnd. Det är möjligt för kommuner att tillsammans inrätta en gemensam överförmyndarnämnd. En ordning med överförmyndarnämnd har ansetts vara att föredra framför en enskild överförmyndare (se prop. 2007/08:150 s. 57). Vidare ska det i varje kommun och landsting finnas en eller flera s.k. patientnämnder. Det finns även krav på att det ska finnas en s.k. krisledningsnämnd för att fullgöra uppgifter under extraordinära händelser som medför allvarliga störningar i viktiga samhällsfunktioner. Fullmäktige kan besluta att kommun- eller landstingsstyrelsen ska utgöra krisledningsnämnd.

Rätten att fritt organisera nämndverksamheten har även på annat sätt begränsats. En nämnd får inte bestämma om rättigheter och skyldigheter för kommunen eller landstinget i ärenden där nämnden företräder kommunen eller landstinget som part (3 kap. 5 § första stycket KL). Det

innebär att en nämnd inte kan uppträda som sökande, t.ex. i ett ärende om bygglov, och därefter besluta i ärendet.

En nämnd får inte heller utöva författningsreglerad tillsyn över sådan verksamhet som nämnden själv bedriver (3 kap. 5 § andra stycket KL). Den kommunala nämnd som har tillsyn över miljöfarlig verksamhet kan inte samtidigt ansvara för t.ex. driften av kommunens reningsverk eller sopförbränningsanläggningar.

Fullmäktige kan även besluta att en nämnd ska vara underställd en annan nämnd (3 kap. 4 § 4 KL).

6.2 Bättre förutsättningar att styra kommunal verksamhet

6.2.1 Styrelsen får en stärkt ställning i förhållande till de övriga nämnderna

Regeringens förslag: Fullmäktige ska få besluta att styrelsen ska kunna fatta beslut om särskilt angivna förhållanden som rör andra nämnders verksamhet. Styrelsen får dock inte ges en rätt att fatta beslut som rör andra nämnders myndighetsutövning, tillämpningen av lag eller ärenden som i övrigt rör enskilda.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår dock inte att det uttryckligen ska framgå att styrelsen inte får ges rätt att besluta om ärende som innebär tillämpningen av lag.

Remissinstanserna: En övervägande majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inga invändningar mot förslaget.

Socialstyrelsen anser att det behöver preciseras i förarbetena vilka frågor som rör nämndernas verksamhet som styrelsen kan få fatta beslut om. *Valmyndigheten* anför att styrelsen inte kan ges rätt att besluta avseende valnämndens valadministrativa uppdrag att planera och genomföra val och folkomröstningar. *Borlänge kommun* anför att begränsningen avseende andra nämnders myndighetsutövning måste anses vara absolut och nödvändig. *Dals-Eds kommun* anför att i de fall styrelsen fattar beslut rörande en viss nämnd, och som då styrelsen är ansvarig för, bör beslutet vara så avgränsat så att inte handlingsutrymmet för nämnden påverkas i övrigt. *Göteborgs kommun* anför att de eventuella oklarheter i ansvarsfrågan som skulle kunna uppstå bör fullmäktige kunna minimera genom att noga tänka igenom vilken typ av beslut som kommunstyrelsen ska få lov att fatta. Uppstår oklarheter får fullmäktige ytterst klargöra vem som är ansvarig för fattade beslut. *Hallstahammars kommun* ser en vinst i att frågor där nämnderna har olika synpunkter kan lösas utan att delegationer återkallas. Ett antal kommuner, däribland *Laholms kommun*, samt *Jönköpings*, *Stockholms* och *Värmlands läns landsting*, anför att det är viktigt att fullmäktiges beslut om styrelsens befogenheter är tydligt och precist, för att minimera gränsdragningsproblematik när det gäller revisionsansvar och mandat i förhållande till de andra nämnderna. *Järfälla*, *Munkedals* och

Sölvesborgs kommuner anför att det bör övervägas om förslaget borde avgränsas på ett tydligare sätt. *Kalmar kommun* tillstyrker förslaget under förutsättning att det inte är tvingande för kommunerna. Flera kommuner och landsting, däribland *Linköpings kommun* samt *Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)*, anför att det behöver klargöras i propositionen hur förslaget påverkar styrelsens revisionsansvar. Flera landsting däribland *Värmlands läns landsting* anför att det bör tydliggöras att det inte handlar om en generell beslutanderätt och att nämndernas verksamhetsansvar inte minskar. *Östergötlands läns landsting* önskar ytterligare belysning av ansvarsfördelningen då beslut fattas i en annan instans än den som har det ekonomiska mandatet.

Justitieombudsmannen (JO) har förståelse för behovet men är trots det tveksam till förslaget. Det är inte svårt att föreställa sig att en kommunstyrelse med den föreslagna befogenheten skulle kunna fatta beslut som direkt eller indirekt tvingar en nämnd att utföra myndighetsutövning på visst sätt eller med en viss inriktning. En befogenhet för kommunstyrelsen att fatta bindande beslut som rör en annan nämnds verksamhet får inte utformas på ett sådant sätt att förvaltningens självständighet i realiteten inskränks i strid med 12 kap. 2 § regeringsformen. *Kammarrätten i Stockholm* anser att utredningens synsätt att nämnderna inte ska vara underordnade styrelsen och att de behåller sitt verksamhetsansvar inte går att förena med förslaget om att styrelsen får rätt att fatta bindande beslut för nämnderna. *Förvaltningsrätten i Linköping* anför att förslaget kan medföra att styrelsen fattar ett beslut som i praktiken tvingar nämnden att agera på ett visst sätt trots att det är frågan om myndighetsutövning. *Ale kommun* anför att förslaget är onödigt och kan förorsaka oren styrning, oklarhet i ansvarsfrågan och minskad engagemangslust i nämnder. *Degerfors kommun* anför att förslaget kan bidra till en maktkoncentration och vara negativt för demokratin. *Lunds kommun* anför att det är oklart vad förslaget egentligen kommer att innebära eftersom det saknas bra exempel på när det kan användas. *Ovanåkers kommun* anför att förslaget ger kommunens folkvalda församling mindre möjlighet att ytterst styra kommunen. *Stockholms kommun* anför att det kan vara förknippat med svårigheter att precisera vilka ärenden, som inte rör myndighetsutövning eller enskilda, som på föreslaget sätt får beslutas av kommunstyrelsen. *Säffle* och *Öckerö kommuner* anför att ansvarsutkrävandet och revisionsarbetet försvåras då besluten är svårare att hänföra till ansvarig instans. *Västra Götalands läns landsting* vill påtala att det finns en risk att det kan uppstå oklarheter om vem som bär ansvaret för nämndernas verksamhet och att det är en god ordning att fullmäktige alltid fattar beslut som rör nämndernas verksamhet.

Skälen för regeringens förslag

Det finns ett behov av att stärka styrelsens ställning

Styrelsen har redan i dag en särställning bland nämnderna genom att den förutsätts ha en ledande och samordnande roll. Detta kommer till uttryck genom styrelsens särskilda uppgifter i beredningsprocessen, inte minst när det gäller budgetbehandlingen. Det är även styrelsen som har en allmän behörighet att föra kommunens eller landstingets talan i mål och

ärenden som har överklagats till domstol. Med styrelsens ledande ställning följer även att den har till uppgift att skaffa sig överblick över hela den kommunala förvaltningen. Styrelsen ska ha uppsikt över övriga nämnders verksamhet. Denna uppsikt kan dock inte leda till några konkreta åtgärder annat än att göra påpekanden, lämna råd och anvisningar. Om det är nödvändigt får styrelsen i stället föreslå att fullmäktige i sin egenskap av högsta beslutande organ ska agera.

Utredningen har genomfört intervjuer med företrädare för kommuner och landsting där det framförts att styrelsens relativt svaga ställning ibland upplevs som ett problem. Av utredningens enkät framgår också att 39 respektive 45 procent av de svarande kommunerna och landstingen ansåg att det fanns ett behov av att kunna ge styrelsen ytterligare rättsliga befogenheter. För att möjliggöra tydligare styrning och ordning har många kommuner minskat antalet nämnder och koncentrerat stora delar av verksamheten till styrelsen. Det tycks även förekomma att styrelsen informellt ges en starkare ställning än den egentligen har, sett ur ett strikt kommunalrättsligt perspektiv. Utredningen har även funnit exempel på att styrelsen har getts en rätt att fatta beslut som övriga nämnder måste rätta sig efter. Styrelsen har gjorts överordnad vissa andra nämnder och har getts i uppdrag att styra, utveckla och samordna hela förvaltningen och utöva kontroll över övriga nämnders verksamhet. Det juridiska stödet för detta sätt att organisera verksamheten har angetts vara bestämmelsen i 3 kap. 4 § 4 KL om att en nämnd kan vara underställd en annan nämnd. Såsom utredningen angett är det tveksamt vilket utrymme den aktuella bestämmelsen ger i detta hänseende.

Det finns en relativt utbredd uppfattning bland kommuner och landsting att styrelsens rättsliga ställning behöver förstärkas. Enligt regeringens mening kan utvecklingen av organisationsmodeller där den största delen av verksamheten koncentrerats till styrelsen vara ett tecken på ett sådant behov. Denna organisationsmodell är möjlig att ha och för med sig såväl nackdelar och fördelar. Mot bakgrund av kommuners och landstings organisationsfrihet har regeringen inte någon invändning mot denna utveckling som sådan. Det får dock enligt regeringens mening anses vara olyckligt om frågan om styrelsens möjlighet att styra verksamheten får en stor påverkan i valet av organisationsmodell. Utredningen har vidare funnit tecken på att bristen på rättsliga befogenheter kompenseras antingen genom informell styrning eller genom att styrelsen gjorts överordnad vissa nämnder. Informell styrning skapar problem till följd av bestämmelsen om förvaltningsmyndigheters självständighet i 12 kap. 2 § regeringsformen, detta kan exemplifieras av t.ex. JO 2009/10 s. 384 och JO 2014/15 s. 667 som JO i sitt remissvar hänvisat till. Även bortsett från denna problematik är informell styrning problematiskt utifrån ett medborgarperspektiv eftersom medlemmarnas insyn och granskning av den kommunala organisationen försvåras. Informell styrning försvårar även revisionsarbetet.

Mot denna bakgrund anser regeringen att det behöver finnas möjligheter för kommuner och landsting att stärka styrelsens rättsliga ställning i förhållande till de övriga nämnderna. Styrelsen ska därför ges lagliga möjligheter att inom tydliga ramar påverka andra nämnders verksamhet. En sådan ordning ger ökade möjligheter att styra verksamheten i kommunen eller landstinget. Styrelsens samordnande roll

stärks och förutsättningarna för att anlägga ett helhetsperspektiv på hela den kommunala verksamheten ökar. Förslaget innebär endast en möjlighet för fullmäktige att ge styrelsen utökade befogenheter. Förändringen innebär således endast en utökning av kommuners och landstings möjligheter att fritt organisera sig och är som *Kalmar kommun* påpekar inte någon tvingande reglering. Kommuner och landsting som bedömer att det inte är lämpligt att ge styrelsen sådana befogenheter kan följaktligen avstå att besluta om detta. Av remissvaren framgår att ett stort antal kommuner och landsting efterfrågar en sådan möjlighet. Regeringen anser därför sammanfattningsvis att fullmäktige ska ges möjlighet att besluta att styrelsen ska kunna fatta beslut som rör andra nämnders verksamhet.

Styrelsen ska kunna fatta beslut om särskilt angivna förhållanden som rör andra nämnders verksamhet...

Den beslutanderätt för styrelsen som regeringen föreslår ska gälla vissa, av fullmäktige, särskilt angivna förhållanden. Såsom bl.a. *Värmlands läns landsting* poängterar rör det sig alltså inte om en generell beslutanderätt. Fullmäktige ska exempelvis kunna ange att styrelsen ska kunna fatta övergripande ekonomiska beslut såsom ett generellt anställningsstopp. Det kan även bli aktuellt att tilldela styrelsen en överordnad roll, med en möjlighet att fatta för nämnderna bindande beslut på personal-, säkerhets- och miljöområdena. Det kan på dessa områden finnas ett stort värde för den strategiska styrningen av kommuners eller landstings arbetsgivarroll eller interna miljöarbete att styrelsen kan ges en mer styrande roll. Ett annat exempel på en situation när beslutanderätten ska kunna användas är när två nämnder är oense i något hänseende. Styrelsen ska då kunna fatta det avgörande beslutet i frågan. Det kan t.ex. bli aktuellt i en s.k. beställar-utförarorganisation (se nedan under avsnitt 6.3). Andra områden där styrelsen kan ges beslutanderätt kan vara övergripande frågor såsom kommunens agerande på sociala medier eller etiska riktlinjer.

... men får inte ges inflytande över nämndernas myndighetsutövning eller tillämpning av lag

I regeringsformen har förvaltningsmyndigheterna, såväl de statliga som de kommunala, tillförsäkrats en självständighet när ett beslut utgör myndighetsutövning eller innebär tillämpning av lag. Ingen myndighet, inte heller kommun- eller landstingsfullmäktige, får bestämma hur en förvaltningsmyndighet ska besluta i ett ärende som rör myndighetsutövning eller tillämpning av lag (12 kap. 2 § regeringsformen). I en kommun eller ett landsting utgör varje nämnd och även styrelsen en egen myndighet. Det är därför inte möjligt att ge styrelsen befogenhet att fatta beslut som rör andra nämnders myndighetsutövning eller tillämpningen av lag. Regeringen föreslår att dessa begränsningar ska framgå av i lagtexten. Såsom *Valmyndigheten* anför, finns också vissa uppgifter som genom lag uppdras åt en särskild nämnd. Styrelsen kan därför t.ex. inte ges rätt att besluta avseende valnämndens valadministrativa uppdrag att planera och genomföra val och folkomröstningar. Detta gäller även andra uppgifter som enligt lag ska

utföras eller beslutas av en i lag utpekad nämnd. Styrelsen kan t.ex. inte heller ges möjlighet att fatta beslut som enligt lag ska beslutas av socialnämnden. Detta innebär inte något hinder mot att styrelsen av fullmäktige utses att fullgöra t.ex. socialnämndens uppgifter i kommunen.

Begreppet myndighetsutövning är komplicerat och mångfacetterat. Några riktmärken finns dock. Det ska vara fråga om en utövning av en befogenhet att bestämma om vissa förhållanden. Denna befogenhet ska grunda sig på den offentlighetsrättsliga lagstiftningen. Däremot avses inte befogenheter, som härrör från avtal och som alltså ytterst baseras på civilrättsliga regler. Den offentlighetsrättsligt grundade befogenheten ska vidare utövas i förhållande till enskild. Det ska slutligen röra sig om bindande beslut som är uttryck för samhällets maktbefogenheter i förhållande till medborgarna. Typiska utslag av myndighetsutövning är beslut, varigenom den enskilde åläggs att göra, tåla eller underlåta något. Även ett gynnande beslut kan utgöra resultat av myndighetsutövning, om den enskilde för att uppnå den önskade förmånen är tvungen att vända sig till en myndighet och myndighetens tillämpning av offentlighetsrättsliga regler blir avgörande för utgången (prop. 1971:30 del 2 s. 331).

JO anför att förslaget innebär en risk för att en kommunstyrelse med den föreslagna befogenheten skulle kunna fatta beslut som direkt eller indirekt tvingar en nämnd att utföra myndighetsutövning på visst sätt eller med en viss inriktning. En befogenhet för kommunstyrelsen att fatta bindande beslut som rör en annan nämnds verksamhet får, enligt JO, inte utformas på ett sådant sätt att förvaltningens självständighet i realiteten inskränks i strid med 12 kap. 2 § regeringsformen. Regeringen delar JO:s bedömning att det är centralt att förslagets utformning inte ger uttryck för att nämndernas grundlagsskyddade självständighet får inskränkas. Enligt regeringens mening kommer fullmäktiges beslut att kunna kontrolleras på flera sätt. Fullmäktiges ordförande ska inte ta upp förslag med följden att en nämnds självständighet direkt skulle påverkas till beslut. Skulle ett sådant beslut ändå fattas, kan det prövas i domstol genom laglighetsprövning. Om styrelsen fattar beslut med en sådan direkt påverkan på nämndens myndighetsutövning eller tillämpning av lag kan även det beslutet laglighetsprövas. Frågan om indirekt påverkan på nämndernas myndighetsutövning mot enskild och tillämpningen av lag är mer svårbedömd. Klart är dock att direktiv som indirekt anvisar hur ett enskilt ärende ska avgöras inte får ges. Förbudet hindrar dock inte kommunernas beslutande organ att vid beviljande av anslag uppställa villkor som anknyter till konkreta fall (prop. 1973:90 s 398). Fullmäktige har alltså redan i dag en indirekt påverkan på nämndernas myndighetsutövning genom budgetprocessen som får anses förenlig med regeringsformen. Det är även tänkbart att styrelsen, inom ramen för sitt uppföljningsansvar, i någon mån indirekt kan påverka nämndernas ärendehantering utan att detta innebär att styrelsen bestämt utgången av ett enskilt ärende i strid med 12 kap. 2 § regeringsformen. Även om nämnderna är självständiga i det avseende som regleras av 12 kap. 2 § regeringsformen ingår de fortfarande i den kommunala organisationen och interagerar med fullmäktige och styrelse. Frågor om indirekt påverkan måste därför tolkas utifrån specifika fall. Detta är en uppgift för JO och förvaltningsdomstolarna. Regeringens förslag innebär att

fullmäktige tydliggör vilka befogenheter styrelsen kan och ska ges i den enskilda kommunen eller landstinget. Detta bör i sin tur bidra till att tydliggöra vilken typ av påverkan som inte är tillåten. Genom förslaget kommer ansvarsfördelningen och omfattningen av styrelsens befogenheter att göras tydligare, vilket torde minska risken för en sådan informell styrning som kan utgöra direkt eller indirekt påverkan på nämndernas självständighet.

Alla beslut som rör enskilda ska undantas

I rättspraxis finns det exempel på beslut som gynnar en enskild, t.ex. beviljandet av en förmån, men som ändå inte har ansetts utgöra myndighetsutövning. Beslutet har då inte grundats på offentligrättsliga regler (se t.ex. NJA 1988 s. 26). Regeringen instämmer i utredningens bedömning att även sådana ärenden där nämnderna fattar beslut som rör enskilda, men som ändå inte utgör myndighetsutövning eller tillämpning av lag, ska undantas från styrelsens beslutsbefogenheter. Syftet med regeringens förslag är att ge ökade möjligheter att styra verksamheten strategiskt och stärka styrelsens samordnande roll. Mot denna bakgrund är det enligt regeringens mening inte motiverat att beslut som riktar sig till en enskild, men som inte utgör myndighetsutövning, ska kunna omfattas av styrelsens utökade beslutsmöjligheter.

Utformningen av fullmäktiges beslut och frågor om ansvar

Som flera remissinstanser är inne på ställer förslaget stora krav på att fullmäktige utformar sina beslut på sådant sätt att det tydligt klargörs vilka förhållanden som styrelsen ska ges befogenhet att besluta om. Detta gäller naturligtvis främst för att se till att beslutet utformas i enlighet med regeringsformen men är också viktigt för den egna organisationen och för medlemmarnas möjlighet att följa och granska verksamheten. I likhet med *Göteborgs kommun* anser regeringen att väl övervägda och väl avgränsade beslut av fullmäktige minimerar risken för oklarheter i ansvarsfördelningen.

Flera remissinstanser, däribland *SKL*, anför att det bör förtydligas hur styrelsens revisionsansvar påverkas. De kommunala revisorerna rapporterar till fullmäktige. För det fall att en styrelse gets särskilda befogenheter så omfattar revisionen av styrelsens arbete dessa ansvarsområden likväl som styrelsens övriga ansvar. Revisionens granskning kan således avse såväl styrelsens agerande som att den inte agerat. Eftersom det är fullmäktige som behandlar revisionsberättelsen så kommer det åligga fullmäktige att följa upp och eventuellt korrigera beslutet om styrelsens befogenheter, t.ex. utifrån revisorernas synpunkter. Denna ordning ger enligt regeringens mening förutsättningar för att eventuella oklarheter i frågor om ansvar kan uppmärksammas och hanteras inom ramen för fullmäktiges arbete. Fullmäktige är det högsta beslutande organet i en kommun eller ett landsting och ytterst ansvarig för hur verksamheten organiseras. De frågor som behandlas i fullmäktige är föremål för politisk debatt och bevakning. Detta ger därför medlemmarna goda möjligheter att uppmärksamma eventuella problem som uppstår på grund av den av fullmäktige beslutade organisationen.

Nämnderna har ansvar för sin verksamhet

Nämnderna ska var och en inom sina områden se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt samt de föreskrifter som gäller för verksamheten. De ska också se till att den interna kontrollen är tillräcklig samt att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt (6 kap. 7 § KL).

Förslaget ändrar inte på det förhållandet att nämnderna är ansvariga för sin verksamhet. Att styrelsen av fullmäktige ges en viss beslutsbefogenhet som rör de övriga nämndernas verksamhet innebär inte att nämnderna blir underordnade styrelsen. Styrelsens beslutsbefogenheter sträcker sig bara så långt som fullmäktige har bestämt. Om styrelsen fattar ett beslut som rör en viss nämnd, blir styrelsen ansvarig för det beslutet. Beslut som fattas av styrelsen enligt de befogenheter den fått av fullmäktige skiljer sig inte från andra styrelsebeslut och kan således laglighetsprövas. Nämnden behåller dock sitt verksamhetsansvar för de uppgifter som fullmäktige lagt på nämnden. *Kammarrätten i Stockholm* anför att detta synsätt är oförenligt med att styrelsen kan fatta bindande beslut för nämnderna. Regeringen vill dock framhålla att fullmäktige, som är överordnat styrelsen och övriga nämnder, kommer att vara det organ som anger inom vilka områden som en nämnd kan bindas av styrelsens beslut. Styrelsens beslutsrätt kan inte heller utsträckas på sådant sätt att det leder till att en nämnd blir underordnad styrelsen. Beslut som riktar sig till enskilda och som rör tillämpning av lag är undantagna. Begränsningen att styrelsens befogenhet ska inriktas till särskilt angivna förhållanden innebär vidare att fullmäktige inte kan besluta att en nämnd ska underställa styrelsen sina beslut. Innebörden av regeringens förslag är i stället att fullmäktige får en möjlighet att begränsa en nämnds ansvarsområde genom att besluta att styrelsen i stället ska vara ansvarig för vissa särskilt angivna förhållanden. På detta sätt blir nämnderna inte underordnade styrelsen och är även fortsatt ansvariga för sin verksamhet.

6.2.2 Bestämmelserna om underställd nämnd utmönstras

Utredningens förslag: Fullmäktige ska inte längre kunna besluta att en nämnd ska vara underställd en annan nämnd.

Fullmäktige ska inte längre kunna föreskriva att en lokal nämnd inte får väcka ärenden i fullmäktige.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ett absolut flertal av remissinstanserna tillstyrker eller har inga invändningar mot förslaget.

Borlänge kommun och *SKL* anför att behovet av underställda nämnder inte längre borde föreligga i och med utredningens förslag om att styrelsen ska ges möjlighet att besluta över andra nämnder.

Eksjö kommun anför att förslaget innebär en inskränkning i organisationsfriheten. *Lunds kommun* anför att skälen som framförts för att ta bort möjligheten är svaga. *Västra Götalands läns landsting* anför

att landstinget har två kommittéer som är underställda regionstyrelsen. Landstinget ifrågasätter utredningens bedömning att bestämmelsen torde sakna betydelse med hänvisning till styrelsens rätt att fatta beslut som rör andra nämnders verksamhet. Behovet av att ha underställda nämnder kan finnas ändå.

Skälen för regeringens förslag

Fullmäktige kan besluta att en nämnd ska vara underställd en annan nämnd (3 kap. 4 § 4 KL). Fullmäktige får vidare föreskriva att en lokal nämnd eller en nämnd som är underställd en annan nämnd inte får väcka ärenden i fullmäktige (5 kap. 24 § KL).

Såsom utredningen har anfört är rättsläget angående den aktuella bestämmelsen oklart. Någon klargörande praxis finns inte och någon vägledning finns inte heller att hämta från förarbeten. Regeringen anser att det inte är förenligt med lagens systematik att en överställd nämnd ska kunna ha större befogenheter gentemot en underställd nämnd än den befogenhet styrelsen har vid sin uppsikt över övriga nämnder enligt 6 kap. 1 § KL. Bestämmelsens ordalydelse ger dock inte uttryck för några begränsningar av det slaget. Regeringen bedömer att en bestämmelse som kan tolkas som att en överställd nämnd kan ges större befogenheter än styrelsen inte kan accepteras av rättssäkerhetsskäl. Mot denna bakgrund och då bestämmelsen inte heller synes tillämpas i någon större utsträckning bör bestämmelsen inte föras över till en ny kommunallag.

Regeringen delar vidare utredningens bedömning att det saknas skäl att ge fullmäktige en möjlighet att förbjuda lokala nämnder att väcka ärenden i fullmäktige. Enligt regeringens mening bör lokala nämnder ha samma rätt att väcka ärenden som andra typer av nämnder. Inte heller denna bestämmelse ska därför föras över till en ny kommunallag.

6.3 Tydligare rättsliga förutsättningar för en beställar–utförarorganisation

6.3.1 Möjligheten att använda en beställar–utförarorganisation ska klargöras

<p>Regeringens förslag: Fullmäktige ska få besluta att en nämnd ska tillhandahålla tjänster åt en annan nämnd.</p>

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En övervägande majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inga invändningar mot utredningens förslag.

Botkyrka kommun anför att i och med att verksamheten rör sig över interna myndighetsgränser uppstår ibland svåra problem för kommunerna att hantera. *Göteborgs kommun* anför att för att underlätta för kommunerna att ha en organisation med beställar- och utförarnämnder bör lagstiftaren införa ett tydligt undantag i offentlighets- och sekretesslagen som möjliggör för kommunerna att lämna

sekretessbelagda uppgifter mellan två nämnder inom samma kommun när den enskilde motsätter sig detta, om det görs i syfte att verkställa en insats. *Danderyds kommun* anför att den nuvarande regleringen knappast är ett problem men det förtydligande som förslaget innebär välkomnas. *Eslövs* och *Haninge kommuner* samt *SKL* anför att det är tveksamt om det faktiskt finns ett praktiskt lagstiftningsbehov. Utpekande av vissa organisationsmodeller blir lätt otidsenligt.

Borås kommun anför att kommunallagen redan ger förutsättningar och att systemet är väl utvecklat. Detaljreglering av den kommunala verksamheten bör principiellt undvikas.

Skälen för regeringens förslag: Vid införandet av den nuvarande kommunallagen uttalade regeringen, angående hur fullmäktige ska bestämma nämndernas verksamhetsområden, att reglerna medger att uppgifterna fördelas så att en eller flera nämnder svarar för produktionen av vissa tjänster åt andra nämnder och att s.k. utförar- och beställarnämnder inrättas. Det går även att ha ett system för intern debitering (prop. 1990/91:117 s. 155).

Utredningen har anført att det är en brist att det inte tydligt framgår av kommunallagen att det är möjligt att fördela nämndernas uppgifter på så sätt att vissa nämnder beställer tjänster och att andra nämnder svarar för att tillhandahålla tjänsterna i fråga. Det är visserligen redan möjligt och står inte i strid med regelverket att tillämpa en beställar-utförarmodell, men av tydlighetsskäl bör ett tillägg göras. Ett antal remissinstanser däribland *SKL* anför att behovet av lagstiftning kan ifrågasättas. Regeringen instämmer inte i denna bedömning utan ansluter sig till utredningens bedömning att det bör klargöras i lagen att fullmäktige får besluta att en nämnd ska tillhandahålla tjänster åt en annan nämnd. Visserligen finns det i nuvarande kommunallag inte några hinder mot denna organisation. I likhet med *Danderyds kommun* anser dock regeringen att ett förtydligande är motiverat.

Botkyrka kommun anför att i och med att verksamheten rör sig över interna myndighetsgränser uppstår ibland svåra problem för kommunerna att hantera. En liknande frågeställning väcker *Göteborgs kommun* som anför att det bör införas ett tydligt undantag i offentlighets- och sekretesslagen som möjliggör för kommunerna att lämna sekretessbelagda uppgifter mellan två nämnder inom samma kommun, när den enskilde motsätter sig detta, om det görs i syfte att verkställa en insats. Regeringen har förståelse för att sådana problem kan uppstå. Regeringen anser dock att det saknas förutsättningar att inom ramen för detta lagstiftningsärende närmare överväga några förändringar av offentlighets- och sekretesslagstiftningen.

6.3.2 Verksamhet utan anslag i budgeten

Regeringens förslag: Fullmäktige ska få besluta att en nämnd inte ska anvisa några medel.
--

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna har inte särskilt kommenterat förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Den kommunala budgeten ska innehålla en plan för verksamheten och ekonomin under verksamhetsåret (8 kap. 5 § KL). I planen ska, förutom skattesatsen, anslagen anges. Av planen ska det även framgå hur utgifterna ska finansieras och hur den ekonomiska ställningen beräknas vara vid budgetårets slut.

Nämnderna ger in ett budgetförslag till styrelsen för kommande år som sedan fullmäktige tar ställning till. Budgeten fastställs av fullmäktige (8 kap. 8 § KL). Budgeten ska vara en bruttobudget, vilket innebär att samtliga inkomster och utgifter inom nämndverksamheterna ska tas upp i budgeten. Fullmäktige får dock anvisa nettoanslag till nämnderna (prop. 1990/91:117 s. 212.).

I en beställar-utförarorganisation får utförarnämnden inte något anslag från fullmäktige, utan den får ersättning från beställarnämnden. Eftersom fullmäktige får besluta om nettoanslag till en nämnd kan anslaget alltså beslutas vara noll kronor. Det är således möjligt att ha en beställar-utförarorganisation och ändå följa kommunallagens regler om ekonomisk förvaltning. Detta till trots instämmer regeringen i utredningens bedömning att det är en brist att regelverket inte ger klarare uttryck för att detta är möjligt.

Eftersom en utförarnämnd får medel från en eller flera nämnder, föreslår regeringen att det i kommunallagen ska anges att fullmäktige får besluta om att inte anvisa en sådan nämnd några medel.

6.3.3 Fördelning av ansvar

Regeringens bedömning: Det är inte lämpligt att i kommunallagen klargöra ansvarsfördelningen mellan en beställarnämnd och en utförarnämnd, utan denna bör få fastställas från fall till fall.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Tillstyrker eller har inga invändningar mot förslaget. *Socialstyrelsen* delar utredningens bedömning att det är viktigt att kommunerna och landstingen i en beställar- och utförarorganisation utformar sina reglementen m.m. på ett sådant sätt att det tydligt framgår vad som är de olika nämndernas uppgifter och ansvarsområden.

Skälen för regeringens bedömning: Kommunallagen vilar på principen att varje nämnd är ansvarig för den verksamhet som den har hand om (6 kap. 7 § KL). Utgångspunkten i kommunallagen är inte att ansvaret för utförande och beställning ska vara åtskilda. I de kommuner och landsting som infört en beställar-utförarorganisation, finns ofta en utförarnämnd och en beställarnämnd. Ur kommunalrättslig synvinkel måste det tydligt framgå vilket ansvar som vilar på utförarnämnden respektive beställarnämnden. Någon nämnd måste alltid ha det yttersta ansvaret för själva utförandet.

I en kommun eller i ett landsting är det fullmäktige som bestämmer nämndernas verksamhetsområden och inbördes förhållanden. Om fullmäktige väljer att tilldela ett antal nämnder olika uppgifter, blir varje nämnd ansvarig för hur den fullgör sina uppgifter. Det kan t.ex. handla om att beställa och tillhandahålla vissa tjänster. Hur det ser ut varierar från kommun till kommun och från landsting till landsting.

Regeringen bedömer i likhet med utredningen att det inte är lämpligt att i kommunallagen klargöra den exakta ansvarsfördelningen mellan en beställarnämnd och en utförarnämnd, utan denna får fastställas från fall till fall. Såsom såväl utredningen som *Socialstyrelsen* anför vill regeringen understryka vikten av att kommuner och landsting utformar sina reglementen m.m. på ett sådant sätt att det tydligt framgår vad som är de olika nämndernas uppgifter och ansvarsområden. Fullmäktige antar nämndernas reglementen och beslutar om grunderna för den kommunala organisationen. Det är därför främst en uppgift för fullmäktige att klargöra ansvarsfördelningen.

I en beställar–utförarorganisation finns ett behov av en möjlighet att internt i kommunen kunna avgöra tvister som uppstår, t.ex. mellan en beställarnämnd och utförarnämnd. I avsnitt 6.1.1 har regeringen föreslagit att fullmäktige ska få besluta att styrelsen ges en rätt att fatta beslut som rör övriga nämnders verksamhet. Styrelsen ska t.ex. kunna fälla avgörandet när två nämnder tvistar. På så vis skapas en rättslig reglering som löser det beskrivna problemet. Regeringen bedömer att någon ytterligare reglering för att möjliggöra beställar–utförarorganisationer inte behövs.

6.4 Försöksverksamhet med majoritetsstyre

Regeringens bedömning: Det finns inget behov av att genomföra en försöksverksamhet med majoritetsstyre.

Utredningens förslag: Överensstämmer inte med regeringens bedömning. Utredningen föreslår en lag som möjliggör en försöksverksamhet med majoritetsstyre under mandatperioden 2018–2022. Fullmäktiges beslut om en försöksverksamhet ska fattas av en kvalificerad majoritet senast den 31 december 2017. Om systemet införs ska fullmäktige i ett särskilt reglemente ange hur oppositionen ska ges insyn i styrelsens arbete och administrativt stöd i övrigt.

Remissinstanserna: Remisutfallet över förslaget är blandat. En knapp majoritet tillstyrker eller har inga invändningar mot förslaget.

Ett antal kommuner och landsting, däribland *Bodens kommun*, *Jönköpings och Östergötlands läns landsting*, samt *SKL* anför att försöksperioden på en mandatperiod är alltför kort och därför bör omfatta två mandatperioder. *SKL* anför vidare att ett viktigt villkor för försöksverksamhet är att oppositionen får samma resurser proportionellt i förhållande till sin storlek som majoriteten. *Lysekils kommun* anför att det är viktigt att skapa utökade möjligheter att utveckla den politiska styrningen och kommunala demokratin i framtidens kommuner. *Trelleborgs* och *Vellinge kommuner* anför att utredningen saknar konkreta förslag på hur oppositionens insyn ska garanteras. *Älvdalens kommun* anför att det inte är lämpligt med majoritetsstyre för Älvdalens kommun och andra kommuner där nämnderna är avskaffade och endast styrelsen ansvarar för alla förvaltningars verksamhet.

Ett stort antal kommuner och landsting anför att förslaget innebär en mycket stor principiell förändring och att det saknar demokratiska eller

ekonomiska fördelar. Flera kommuner, däribland *Jönköpings kommun*, anser det viktigt att oppositionen ges tillgång till de politiska beslutsprocesserna. Ett antal kommuner, däribland *Helsingborgs kommun*, anser att det är märkligt att den övriga organisationen ska vara representativ förutom styrelsen. *Eskilstuna kommun* anför att många viktiga och ansvarsfulla ärenden beslutas av kommunstyrelsen som enda eller sista beslutsinstans. *Gävle kommun* anför att kommunen utfört ett utredningsarbete kring frågan. Kommunen anser att förslaget innebär nackdelar i form av minskad insyn och påverkan och kan motverka samförstånd och breda lösningar över partigränser. *Järfälla kommun* anför att det kan finnas en ökad risk för konflikter mellan styrelsen och övriga nämnder om den politiska sammansättningen skiljer sig alltför mycket åt. *Kalix* och *Solna kommuner* anför att det mest närliggande sättet att slå vakt om oppositionens arbetsförutsättningar är minoritetsrepresentation i kommunstyrelsen. *Kalmar kommun* och *Blekinge läns landsting* anför att den enkät bland kommunstyrelseordföranden som genomförts av utredningen indikerar ett svagt stöd för förslaget. *Nässjö kommun* anför att utredningen hänvisar till vad majoritetsföreträdare tycker om majoritetsstyre medan däremot inställningen hos oppositionsföreträdare helt saknas i utredningen. *Sundbybergs kommun* anför att fullmäktiges vitalitet och hur tydligt det politiska majoritetsansvaret är sannolikt beror på det allmänna politiska läget, hur majoriteten formeras och på partiernas agerande.

Skälen för regeringens bedömning: Utredningen har kunnat konstatera att omkring 20 procent av kommunstyrelseordförandena respektive 25 procent av ordförandena i landstingsstyrelserna är intresserade av försöksverksamhet med majoritetsstyre i kommun- och landstingsstyrelser. Intresset var störst i större städer och förortskommuner till storstäderna. Utredningen anför att ett system med majoritetsstyre i dessa kommuner kunde berika den politiska debatten i fullmäktige och bidra till att tydliggöra de politiska skiljelinjerna. Detta synsätt antogs även av Kommittén för förstärkning av den kommunala demokratins funktionssätt som menade att majoritetsstyre sannolikt fungerar bäst i kommuner och landsting där skiljelinjerna är påtagliga och där det förs en ideologisk debatt mellan partierna. Detta förhållande stämmer troligen i högre grad in på fullmäktige i storstäder och större kommuner samt för landstingen (SOU 2012:30).

Såsom utredningen anför kan det faktum att en viss procent av ordförandena svarat ja på frågan inte tas till intäkt för att alla dessa kommuner och landsting har ett intresse av att delta i en försöksverksamhet. Som *Nässjö kommun* anför säger undersökningen till exempel ingenting om oppositionens inställning till att genomföra ett försök. Regeringen kan av remissvaren konstatera att inga kommuner eller landsting i sina remissvar på utredningen uttalat ett konkret intresse att själva genomföra ett försök. En orsak till detta kan, såsom bl.a. *Östergötlands läns landsting* anför, vara utredningens förslag att försöket ska vara under en mandatperiod. Remissvaren kan således inte rimligen tas som bevis för att intresse för att genomföra försök helt saknas men talar ändå enligt regeringens mening för att intresset är betydligt mindre än vad utredningens undersökning pekat på.

Oavsett frågan om intresset av att genomföra försök är utredningens förslag förknippat med en rad problem. Såsom flera remissinstanser anför för förslaget med sig svårigheter med att garantera oppositionens insyn och arbetsförutsättningar. *Järfälla kommun* anför att det kan finnas en utökad risk för konflikter mellan styrelsen och övriga nämnder om den politiska sammansättningen i styrelsen och de övriga nämnderna skiljer sig alltför mycket åt. Regeringen instämmer i detta och vill tillägga att utredningens förslag inte innebär något renodlat majoritetsstyre eftersom förslaget endast berör styrelsen.

Enligt regeringens mening är den avgörande invändningen mot förslaget att det är oklart på vilket sätt det skulle kunna vitalisera den kommunala demokratin. I likhet med vad flera kommuner anför anser regeringen inte att utredningen visat på vilket sätt debatten i fullmäktige skulle berikas av förslaget. Såsom *Sundbybergs kommun* anför torde fullmäktiges vitalitet sannolikt bero på det allmänna politiska läget, hur majoriteten formeras och på partiernas agerande. Förslaget har sålunda enligt regeringens mening oklara fördelar och klara tillämpningsproblem. Vidare innebär förslaget inte heller ett renodlat försök med majoritetsstyre. Utöver detta förefaller det saknas konkret intresse av att genomföra försök. Mot denna bakgrund anser regeringen att det saknas anledning att föreslå någon försökslagstiftning.

6.5 Uppföljning av verksamhet

Regeringens bedömning: Verksamhet som bedrivs av kommuner och landsting i egen regi bör följas upp på liknande sätt som den verksamhet som bedrivs av privata utförare.

Utredningens förslag om att fullmäktige för varje mandatperiod ska anta ett program med mål och riktlinjer för skötseln av sådan verksamhet som bedrivs av kommunen eller landstinget och som skulle kunna överlätas till privata utförare bör inte genomföras.

Utredningens förslag: Överensstämmer inte med regeringens bedömning. Utredningen föreslår att skyldigheten för fullmäktige att anta ett särskilt program med mål och riktlinjer för verksamhet som bedrivs av privata utförare även ska omfatta verksamhet som bedrivs i egen regi. Fullmäktige ska varje mandatperiod anta ett sådant program. Endast sådan verksamhet som skulle kunna överlätas till privata utförare omfattas av programmet.

Remissinstanserna: En majoritet av instanserna tillstyrker eller har inget att invända mot utredningens förslag.

Såväl instanser som förhållit sig negativt som positivt till bestämmelsen har uttalat sig om tillämpningsområdet av bestämmelsen. Ett stort antal kommuner och landsting däribland *Uppsala läns landsting* anför att det behövs ett förtydligande om och avgränsning av vilka verksamheter programmet ska omfatta. Ett antal kommuner, däribland *Bjuvs kommun*, vill poängtera att det redan i dag finns en otydlighet kring grundregleringen som infördes i delbetänkandet. Fler kommuner, däribland *Sala kommun*, samt *SKL* anför att programskyldigheten bör

avgränsas till de frågor som är viktiga från politisk synpunkt. Det är också angeläget att det i propositionen klargörs hur den uppföljningsskyldighet programmet avser förhåller sig till nämndernas ansvar för den interna kontrollen.

Stockholms universitet hade gärna sett ytterligare överväganden avseende hur skillnaderna konkret kan påverka styrningen och uppföljningen av verksamhet i egen regi samt förhållandet mellan fullmäktiges riktlinjer och nämndernas ansvar för kontroll och uppföljning. *Borlänge kommun* anför att det finns ett betydande värde i att verksamheter som drivs i kommunal regi och verksamheter som bedrivs av privata utförare, i den omfattning det är möjligt, hanteras på ett likvärdigt sätt. *Vadstena kommun* anför att lagförslaget bör kompletteras med en skrivelse som innebär att kommunal verksamhet ska utvärderas utifrån likvärdiga kriterier oavsett regi. *Västerås kommun* anför att det bör noteras att det kan vara svårt att tillämpa denna likvärdighetsprincip i praktiken då förutsättningarna för styrning och uppföljning ser olika ut för privata och kommunala verksamheter. *Visita* anför att motsvarande program borde vara en självklarhet för kommunala och landstingsägda bolag som driver verksamhet i konkurrens med det privata näringslivet.

Flera kommuner och landsting, däribland *Stockholms läns landsting*, anför att förslaget innebär ytterligare administration på ett område som redan är reglerat, eftersom kommuner och landsting redan har ett uppföljningsansvar för all verksamhet. *Borås* och *Svedala kommuner* anser att förslaget kommer att medföra slöseri med kommunens resurser. *Degerfors* och *Karlskoga kommuner* anför att den administrativa bördan för små kommuner utan privata utförare blir orimligt stor. *Gotlands kommun* anför att förslaget är en överflödig reglering av en detaljfråga.

Skälen för regeringens bedömning

Uppföljningen av kommuners och landstings verksamhet

En privat utförare är en privat aktör utan något kommunalt ägande, som har hand om vården av en kommunal angelägenhet enligt 3 kap. 16 § KL. En privat utförare kan vara en enskild individ, men kan också vara en juridisk person t.ex. ett aktiebolag, ett handelsbolag, en ekonomisk förening, en ideell förening eller en stiftelse. En privat utförare har slutit ett avtal med kommun eller landsting enligt 3 kap. 16 § KL avseende vården av en kommunal angelägenhet. Därför är t.ex. en enskild som driver en fristående skola inte en privat utförare, eftersom huvudmän för fristående skolor får godkännande att vara huvudmän av Skolinspektionen. Fullmäktige ska för varje mandatperiod anta ett program med mål och riktlinjer för sådana kommunala angelägenheter som utförs av privata utförare. I programmet ska det också anges hur fullmäktiges mål och riktlinjer samt övriga föreskrifter på området ska följas upp och hur allmänhetens insyn ska tillgodoses (3 kap. 19 b § KL). Vid införandet av bestämmelsen uttalade regeringen följande.

”...medborgarna har rätt att förutsätta att kommuner och landsting bedriver ett aktivt uppföljningsarbete inte bara av privata utförare utan också av verksamhet i egen regi. Det finns även av konkurrensskäl

anledning att inte ställa upp andra mål eller tillämpa andra metoder för uppföljning av verksamhet som bedrivs i egen regi. Det bör i denna del betonas att kommuner och landsting redan med nuvarande lagstiftning har goda möjligheter att utöva kontroll och uppföljning inom verksamhet som bedrivs i egen regi. Såsom Konkurrensverket anför har kommuner och landsting till exempel full insyn i sådan verksamhet. Det faller sig dock naturligt att även kontroll- och uppföljningsarbetet inom verksamhet som bedrivs i egen regi utvecklas på ett liknande sätt som det som gäller för privata utförare. Om det exempelvis görs oannonserade besök hos privata utförare bör sådana besök även genomföras i den verksamhet som bedrivs i egen regi.” (prop. 2013/14:118 s. 54.).

Regeringen anser att det inte finns anledning att anlägga något nytt synsätt vid införandet av en ny kommunallag. Såsom *Västerås kommun* framhåller ser förutsättningarna för styrning och uppföljning olika ut för privata och kommunala verksamheter. Med beaktande av detta har kommuners och landstings medlemmar rätt att förvänta sig att det ska finnas fungerande rutiner för uppföljning, oavsett om det rör sig om verksamhet som bedrivs i egen regi eller om verksamheten utförs av privata utförare. Verksamheten bör så långt möjligt behandlas på ett likvärdigt sätt.

Utökning av programmet med mål och riktlinjer

Kommuners och landstings nämnder ska inom sitt område se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt samt de föreskrifter som gäller för verksamheten. Detta gäller även när vården av en kommunal angelägenhet med stöd av kommunallagen har lämnats över till någon annan. Såsom b.l.a. *Stockholms läns landsting* anför har kommuner och landsting således redan i dag ett uppföljningsansvar för all verksamhet. Vid införandet av programmet för strategisk uppföljning av privata utförare betonade regeringen att bakgrunden till förslaget inte enbart syftade till att betona betydelsen av ett strategiskt arbetssätt av uppföljning och kontroll utan även att koppla detta arbete med frågan om allmänhetens insyn. Dessa frågor hör avseende privata utförare, genom utformningen av förfrågningsunderlag och avtal, nära samman på ett sätt som inte gäller för den kommunala verksamheten som bedrivs i egen regi. Av denna anledning föreslog regeringen att fullmäktige skulle åläggas att ta fram ett särskilt program för privata utförare (prop. 2013/14:118 s. 51f.). Regeringen uttalade vidare att det av denna anledning inte var lämpligt att låta de föreslagna programmen i sin helhet omfatta verksamhet som bedrivs i egen regi.

Såsom flera remissinstanser framfört innebär införandet av administrativa krav av det slaget som nu är i fråga både vissa kostnader och ett ingrepp i kommuners och landstings egen styrning. Sådana regleringar bör därför enligt regeringen svara mot ett uttalat behov för att kunna motiveras. Enligt regeringens mening är den nuvarande regleringen tydlig både vad gäller kommuners och landstings ansvar och den ansvariga nämndens ansvar. Som *Degerfors kommun* anför framstår det också som obefogat att ålägga kommuner som inte använder sig av

privata utförare att ta fram program. Regeringen anser därför att det inte är motiverat att införa ett formellt krav på ett program för mål och riktlinjer för all verksamhet.

Regeringen vill avslutningsvis betona att det faktum att förslaget inte ska genomföras inte innebär något hinder för kommuner och landsting att använda programmet för mål och riktlinjer som ett redskap för styrningen även av verksamhet i egen regi, t.ex. vad avser uppföljning. Detta bör dock enligt regeringens mening överlåtas till den enskilda kommunen eller landstinget.

Delegation av fullmäktiges beslut om program

Utredningen har föreslagit att det i kommunallagen ska förtydligas att programmet med mål och riktlinjer måste beslutas av fullmäktige och inte kan delegeras till en nämnd. Enligt regeringens mening framgår detta klart redan genom nuvarande reglering. Det finns därför inte skäl att föreslå ett sådant förtydligande.

6.6 Kommunalförbunds förbundsordningar

Regeringens förslag: Kraven på vad ett kommunalförbunds förbundsordning ska innehålla ska ändras genom att

- det inte längre ska finnas ett krav på att den ska ange vilken av förbundsmedlemmarna som ska utse revisorer i kommunalförbund med förbundsdirektion
- den ska ange på vilken webbplats förbundets anslagstavla ska finnas, och
- den ska ange om allmänheten ska ha rätt att ställa frågor om årsredovisningen vid ett sammanträde och i så fall förutsättningarna för detta.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Majoriteten av remissinstanserna yttrar sig inte särskilt över utredningens förslag.

Simrishamn och *Sjöbo kommuner* tillstyrker förslagen gällande utseende av revisorer och att det ska anges på vilken webbplats förbundets anslagstavla ska finnas. *Fagersta, Avesta, Norberg, Hedemora* och *Skinnskatteberg kommuner* uppger att det inte finns skäl till ändring på det sätt utredningen föreslår när det gäller reglerna avseende val av revisorer. *Köpings kommun* avstyrker förslaget och anför att det inte föreligger något behov av ändringar.

Skälen för regeringens förslag

Utseende av revisorer i kommunalförbund med förbundsdirektion

Ett kommunalförbunds förbundsordning ska, i fråga om förbund med förbundsdirektion, ange på vilket sätt och vilken av förbundsmedlemmarna som ska utse revisorer (3 kap. 28 § 5 KL). I praktiken utses revisorer dock inte av en förbundsmedlem, utan av flera eller alla förbundsmedlemmar tillsammans. Utredningen anser att

detta bör återspeglas i lagtexten och föreslår därför att kravet på att det även ska anges vilken av förbundsmedlemmarna som ska utse revisorerna ska tas bort och ersättas med att det i förbundsordningen ska anges på vilket sätt revisorerna ska utses

Regeringen anser i likhet med utredningen att det av tydlighets skull inte är lämpligt att ha en bestämmelse som kan tolkas som att endast en förbundsmedlem ska utse revisorerna. Regeringen vill dock framhålla att en sådan ordning kommer att vara möjlig även i fortsättningen. Genom ändringen kommer det att vara upp till kommunalförbunden själva att bestämma vilken eller vilka av medlemmarna som ska utse revisorerna. Regeringen föreslår därför att det i kommunallagen endast ska regleras att det i förbundsordningen anges på vilket sätt revisorer utses i kommunalförbund med förbundsledning.

Anslagstavlan

Enligt nu gällande reglering ska en förbundsordning ange var förbundets kungörelser och andra tillkännagivanden ska anslås (3 kap. 28 § 10 KL). Med anledning av förslaget om en webbaserad anslagstavla bör förbundsordningen i stället ange på vilken webbplats förbundets anslagstavla ska finnas, se avsnitt 10.

Allmänhetens frågor om årsredovisningen

Förbundsmedlemmar får i förbundsordningen meddela föreskrifter om de frågor om årsredovisningen som allmänheten kan ställa vid ett sammanträde med fullmäktige (8 kap. 21 § KL). Utredningen föreslår en mindre ändring av denna bestämmelse genom att det ska anges om allmänheten ska ha rätt att ställa frågor om årsredovisningen vid ett sammanträde och i så fall förutsättningarna för detta. Regeringen anser att det är befogat att det i förbundsordningen även ska anges under vilka förutsättningar frågor kring årsredovisningen ska kunna ställas. Detta bidrar till ökad förutsebarhet och likabehandling. Regeringen föreslår därför att det i förbundsordningen även ska anges om allmänheten ska ha rätt att ställa frågor om årsredovisningen vid ett sammanträde och i så fall förutsättningarna för detta.

7 De förtroendevalda

7.1 Villkoren för förtroendevalda

7.1.1 Enhetliga regler för kommunalråd, landstingsråd, borgarråd och oppositionsråd

Regeringens förslag: Till förtroendevalda ska även räknas de som inom kommunen eller landstinget fullgör ett förtroendeuppdrag på heltid eller betydande del av heltid. En sådan förtroendevald ska uppfylla de villkor för valbarhet som gäller för andra förtroendevalda som utses av fullmäktige.

En förtroendevald som fullgör sitt uppdrag på heltid eller betydande del av heltid ska benämnas kommunalråd, borgarråd, landstingsråd, oppositionsråd, eller ha någon annan benämning som fullmäktige bestämmer.

Kommunalråd, borgarråd, landstingsråd och oppositionsråd får tidigast väljas av fullmäktige vid första sammanträdet efter det att val av fullmäktige har hållits i hela landet. Kommunal- och landstingsråd som inte är ledamöter i fullmäktige ska ha rätt att närvara vid fullmäktiges sammanträde. De får delta i överläggningar och framställa förslag men inte delta i besluten.

Uppdragen för samtliga kommunal- och landstingsråd ska kunna återkallas, oavsett om de innehar några andra förtroendeuppdrag, p.g.a. förändrade majoritetsförhållanden eller en förändrad nämndorganisation.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår att kommunalråd m.fl., som inte är ledamot i fullmäktige, ska vara skyldig att närvara vid fullmäktiges sammanträden. Utredningen föreslår vidare att endast Stockholms kommun ska få bestämma att interpellationer endast får ställas till vissa förtroendevalda.

Remissinstanserna: En övervägande majoritet av remissinstanserna yttrar sig inte särskilt över förslagen.

Stockholms kommun anför att det för kommunen är angeläget att ha möjligheten att fortsätta arbeta med en borgarrådsberedning och borgarråd som lagstiftningen ser ut i dag. I dag är borgarrådsberedningen ett särskilt beredningsorgan under styrelsen som har stöd i särreglerna i kommunallagen. Utredningens förslag ger Stockholms kommun rätt att välja borgarråd såsom tidigare. Bestämmelsen i 4 kap. 29 § KL om att fullmäktige får meddela närmare föreskrifter om borgarråden bör finnas kvar, men med det språkligt korrektare begreppet reglemente. Nuvarande bestämmelser i kommunallagen ger enligt kommunens uppfattning inte uttryckligt stöd för att meddela reglemente för borgarrådsberedningen och borgarråden. Kommunen anför att kommunfullmäktiges rätt enligt 5 kap. 52 § KL att besluta att interpellationer får ställas till bara vissa av borgarråden bör komma till uttryck i lagtexten. Som förslaget utformats är det inte tydligt att nuvarande arbetssätt, med rätt att ställa interpellationer till vissa borgarråd, kan bibehållas.

Tingsryds kommun anför att rätten för förtroendevalda som inte är ledamöter i fullmäktige att ställa förslag samt yttra sig kan omfattas av bestämmelsen om att fullmäktige får bestämma att andra än ledamöter ska ha rätt att delta i överläggningar men inte beslut. Då det inte finns något som tyder på att Stockholms kommun kommer att förändra nuvarande arbetssätt kan detta regleras via arbetsordningen. *Motala kommun* anför att frågan om ett kommunalråd som inte är fullmäktigeledamot ska vara tvungen att närvara vid fullmäktiges sammanträden inte behöver lagregleras utan bestämmas av varje kommun. *Värmdö kommun* avstyrker förslaget i den del som avser närvaroplikt för kommunalråd och anför att rätten att framställa förslag vid fullmäktiges sammanträden bör vara förbehållen ledamöterna.

Skälen för regeringens förslag

Utgångspunkter för en minskad särreglering

Enligt nu gällande reglering får Stockholms kommun ha borgarråd som får väljas när som helst under mandatperioden och vars mandattid är fyra år (4 kap. 24 § KL). Kommunallagens allmänna bestämmelser om förtroendeuppdragets upphörande vid t.ex. omval, om valbarhet och om förtroendeuppdragets upphörande i 5, 7 och 8–10 a §§ KL tillämpas på borgarråden (4 kap. 25 och 26 §§ KL). Fullmäktige får ge borgarråden ekonomiska och andra förmåner i deras uppdrag som svarar mot de löne- och anställningsvillkor som gäller för kommunens anställda (4 kap. 27 § KL). Även om borgarråd inte är ledamöter av fullmäktige ska de närvara vid fullmäktiges sammanträden med rätt att föra fram förslag och delta i överläggningen, men inte i besluten (4 kap. 28 § KL). Fullmäktige får meddela närmare föreskrifter om borgarråden (4 kap. 29 § KL). Detta har Stockholms kommun gjort i form av Reglemente för borgarrådsberedningen och borgarråden (Kommunal författningssamling för Stockholm 2014:18). Vidare kan fullmäktige besluta att interpellationer bara får ställas till borgarråden eller vissa av dem (5 kap. 52 § andra stycket KL).

Regeringens utgångspunkt är att det inte är önskvärt med särregleringar av den typen som gäller för borgarråden i Stockholms kommun i en ny kommunallag. Dessa bör därför inte föras över i den nya kommunallagen. I likhet med utredningen och Stockholms kommun anser regeringen dock att kommunen bör få fortsätta att arbeta med en borgarrådsberedning och borgarråd på samma sätt som i dag. Den önskvärda lagtekniska förändringen, att kommunallagen blir mer generellt tillämplig, kan inte motivera att Stockholms kommuns organisation på något avgörande sätt ska förändras.

Valbarhetsregler för kommunal- och landstingsråd

Utredningen föreslår att det i lagen ska anges att kommunalråd, borgarråd, landstingsråd och oppositionsråd, i likhet med borgarråd, inte behöver vara förtroendevalda när de utses till sitt uppdrag. Detta innebär att flera av lagens regler kommer att bli direkt tillämpliga på borgarråden. Utredningen föreslår vidare att flera regler som endast

gäller borgarråden i Stockholms kommun i stället ska göras generellt tillämpliga.

Regeringen anser att den särreglering som finns i nuvarande kommunallag helt kan tas bort, utan att Stockholms kommun behöver förändra sitt arbetssätt på något betydande sätt. Regeringen föreslår därför att det i lagtexten förtydligas att för valbarhet till ett förtroendeuppdrag som fullgörs på heltid eller betydande del av heltid krävs att personen ska ha fyllt 18 år och vara folkbokförd i kommunen eller landstinget vid valtillfället. Detta innebär att något krav på att den som utses ska vara ledamot av fullmäktige inte ställs. Det finns därmed en möjlighet för kommuner och landsting att utse kommunalråd, borgarråd, landstingsråd och oppositionsråd (i det följande kommunal- och landstingsråd), utan att de innehar något annat förtroendeuppdrag. Regeringen föreslår vidare att det av lagtexten ska framgå att den som fullgör ett sådant förtroendeuppdrag är förtroendevald, även om denne inte innehar något annat förtroendeuppdrag.

Benämningen borgarråd

Regeringen instämmer i utredningens bedömning att benämningen borgarråd ska finnas kvar, men att denna benämning också ska kunna användas av andra kommuner och landsting. Därför föreslår regeringen att det i bestämmelsen om förtroendevalda som fullgör sitt uppdrag på heltid eller betydande del av heltid ska klargöras att en sådan även kan ha benämningen borgarråd. Detta innebär att den särskilda bestämmelsen i 4 kap. 24 § första stycket KL, som anger att Stockholms kommun får ha borgarråd, inte behöver föras in i en ny kommunallag.

Val av kommunal- och landstingsråd vid första sammanträdet efter fullmäktigevalet

Det anges i 4 kap. 24 § andra stycket KL att borgarråd väljs av fullmäktige vid första sammanträdet efter det att val av fullmäktige har ägt rum i hela landet. Bestämmelsen ger Stockholms kommun möjlighet att vid första fullmäktigesammanträdet efter valet utse borgarråd, medan ledamöter och ersättare i nämnderna utses vid ett senare fullmäktigesammanträde.

Regeringen bedömer att det även i andra kommuner och landsting kan finnas behov av att kommunal- och landstingsråd så fort som möjligt kan inleda sina uppdrag och anser därför att alla kommuner och landsting ska kunna tillämpa en sådan möjlighet. Det bör betonas att detta är frivilligt. De kommuner och landsting som vill behålla nuvarande tillvägagångssätt kan göra det. Regeringen föreslår således en möjlighet för kommuner och landsting att välja kommunal- och landstingsråd vid det första sammanträdet under valår, utan att övriga ledamöter och ersättare i nämnderna samtidigt behöver utses.

Fullmäktiges sammanträden

Det framgår av 4 kap. 28 § KL att borgarråd ska närvara vid fullmäktiges sammanträden. De får vidare delta i överläggningarna och framställa förslag men inte delta i besluten. Enligt utredningens mening bör bestämmelserna angående borgarråden i denna del finnas kvar i en ny

kommunallag, men tillämpas generellt för kommunal- och landstingsråd som inte har plats i fullmäktige. Det bör också anges att sådana förtroendevalda får framställa förslag men inte delta i besluten.

Tingsryd och *Motala kommuner* anför att denna fråga inte behöver regleras i lagen. Enligt regeringens mening behöver emellertid rätten att närvara och lägga fram förslag för kommunal- och landstingsråd som inte har plats i fullmäktige regleras i lag. I likhet med *Värmdö kommun* anser regeringen dock att en reglering som innebär en skyldighet att närvara är alltför långtgående. Regeringen föreslår därför att det i lagen ska klargöras att kommunal- och landstingsråd som inte har plats i fullmäktige har rätt att närvara vid fullmäktiges sammanträden.

Reglemente för kommunalråd, landstingsråd eller borgarråd

Av 4 kap. 29 § KL framgår att fullmäktige får meddela närmare föreskrifter om borgarråden. Utredningen anför att det som fullmäktige vill bestämma särskilt om borgarråd kan göras i arbetsordning och reglemente och att bestämmelsen i 4 kap. 29 § KL därför inte behöver finnas kvar. *Stockholms kommun* invänder mot denna bedömning och anför att bestämmelsen bör finnas kvar men med den språkligt mer korrekta benämningen reglemente. Regeringen anser i likhet med *Stockholms kommun* att det kan finnas skäl för fullmäktige att vilja reglera arbetsformerna för kommunal- och landstingsråd i ett särskilt reglemente. Regeringen delar emellertid utredningens bedömning att kommuner och landsting har möjlighet att anta ett sådant reglemente utan att någon uttrycklig regel om det i kommunallagen. Det finns därför inte något behov av en sådan regel enligt regeringens mening.

Uppdragens upphörande

I 4 kap. 10 a § KL anges att fullmäktige får återkalla uppdragen för samtliga förtroendevalda i en nämnd, om den politiska majoriteten i nämnden inte längre är densamma som i fullmäktige. Syftet är att underlätta majoritetsskiftet under mandatperioden. I sådant fall måste återkallelsen avse samtliga ledamöter. Fullmäktige får också återkalla uppdragen vid förändringar i nämndorganisationen. Den nuvarande hänvisningen till denna bestämmelse i 4 kap. 26 § KL innebär att borgarråd kan entledigas mot sin vilja under löpande period på motsvarande sätt som förtroendevalda i nämnderna i andra kommuner. Återkallelsen ska i sådant fall omfatta samtliga borgarråd och inte bara det borgarråd som sitter i nämnden. Utredningen bedömer att denna bestämmelse kan utgå.

Med utredningens förslag framgår det emellertid inte av lagen att kommunal- och landstingsråd som inte innehar några andra förtroendeuppdrag kan entledigas på grund av förändrade majoritetsförhållanden eller en förändrad nämndorganisation. Regeringen anser att om förutsättningarna för att återkalla alla uppdrag i en nämnd är uppfyllda bör också uppdragen för samtliga kommunal- och landstingsråd kunna återkallas, oavsett om de innehar några andra förtroendeuppdrag. Regeringen föreslår därför ett tillägg med sådant innehåll i bestämmelsen om återkallande av samtliga uppdrag i en nämnd

p.g.a. förändrade majoritetsförhållanden eller en förändrad nämndorganisation.

Interpellationer

Enligt 5 kap. 52 § andra stycket KL får fullmäktige besluta att interpellationer får ställas bara till borgarråden eller vissa av dem. Regeringen anser, till skillnad från utredningen, att även denna bestämmelse bör göras generellt tillämplig för kommuner och landsting. Regeringen föreslår därför att fullmäktige får bestämma att interpellationer får ställas endast till kommunal- och landstingsråd.

Bestämmelser som kan utmönstras

Borgarråd väljs för fyra år och kan i övrigt väljas när som helst under valperioden. Valet avser då den återstående delen av mandatperioden (4 kap. 24 § andra och tredje styckena KL). Detta kan bli aktuellt om uppdraget upphör under perioden. Som utredningen anför avviker inte detta från vad som rent faktiskt gäller för kommunalråd eller landstingsråd. Regeringen anser mot bakgrund av detta att dessa bestämmelser är obehövliga och därför inte bör föras över till en ny kommunallag.

Om det begärs ska varje borgarråd väljas särskilt (4 kap. 24 § fjärde stycket KL). Vid kontakt med Stockholms kommun har utredningen erfarit att bestämmelsen inte tillämpas längre. Med hänsyn till detta delar regeringen utredningens bedömning att bestämmelsen ska utmönstras.

Av 4 kap. 25 § KL framgår att vad som sägs i 4 kap. 7 § KL, om hur omval eller förnyad sammanräkning som innebär ändrad mandatfördelning mellan partierna i fullmäktige inverkar på uppdragen för förtroendevalda, gäller också borgarrådens uppdrag. Enligt borgarrådsbestämmelserna är bestämmelserna om extra val inte tillämpliga på borgarråd. Enligt 4 kap. 26 § KL ska de allmänna reglerna om valbarhet och förtroendeuppdragets upphörande i 4 kap. 5 och 8–10 a §§ KL tillämpas på borgarråden.

Eftersom borgarråden enligt regeringens förslag omfattas av kommunallagens definition av förtroendevalda är bestämmelserna om förtroendeuppdragets upphörande vid omval, extra val eller vid rättelse genom förnyad sammanräkning direkt tillämpliga även för dem. Detsamma gäller reglerna om valbarhet, valbarhetens upphörande och återkallande av uppdrag. Regeringen anser därför att dessa bestämmelser är obehövliga och inte ska föras över till en ny kommunallag, med undantag för vad som föreslås ovan avseende återkallelse av uppdrag på grund av förändrade majoritetsförhållanden eller en förändrad nämndorganisation.

7.1.2 Villkoren för kommunal- och landstingsråd

Regeringens förslag: Kommuner och landsting ska få bevilja kommunalråd, borgarråd, landstingsråd och oppositionsråd ekonomiska och andra förmåner i deras uppdrag, som svarar mot de löne- och anställningsvillkor som gäller för kommunens eller landstingets anställda.

Utredningens förslag: Överensstämmer inte med regeringens. Utredningen föreslår att endast Stockholms kommun ska få bevilja förmåner som svarar mot de löne- och anställningsvillkor som gäller för kommunens anställda.

Remissinstanserna: Endast två remissinstanser yttrar sig över utredningens förslag i denna del. *Falkenbergs* och *Vännäs kommuner* förordar att regleringen gällande borgarråds förmåner på lika villkor som anställda även ska gälla övriga kommuner samt alla förtroendevalda som har ett uppdrag som motsvarar en betydande del av en helhetstjänst.

2014 års demokratiutrednings förslag: Överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår en bestämmelse om att fullmäktige får besluta att en förtroendevald som fullgör sitt uppdrag på heltid eller betydande del av heltid ska få vara ledig från sitt uppdrag under en tidsbegränsad period för att vara föräldraledig. Detsamma gäller sådan förtroendevald som på grund av sjukdom har nedsatt arbetsförmåga.

Remissinstanserna: En tydlig majoritet tillstyrker eller har inga synpunkter på demokratiutredningens förslag.

Flera remissinstanser, däribland *Trelleborgs kommun* och *Kronobergs läns landsting*, är positiva till att formerna för hur detta ska fungera i praktiken överlämnas åt respektive fullmäktige att besluta om. *Tierps kommun* anser att det behöver övervägas vad det innebär att ha ett förtroendeuppdrag och om det verkligen ska eller kan likställas med ett arbete. *Mölnåls* och *Stenungsunds kommuner* efterfrågar tydliga tillämpningsinstruktioner om t.ex. längden på ledigheten, ekonomiska förmåner och kopplingen till föräldra- och sjukpenning samt gällande frågan om ersättare. *Södermanlands läns landsting* ser ett behov av att tydliggöra vad som menas med betydande del av heltid. *Vännäs* och *Ystads kommuner* anser att möjligheten till föräldra- respektive sjukledighet inte ska begränsas till ett år. *Linköpings* och *Falkenbergs kommuner* anser att en tidsbegränsning på ett år är rimlig. *Staffanstorps kommun* anser att ledighet bör tillåtas i maximalt sex månader eftersom förtroendeuppdrag kräver närvaro för att inte förlora förankringen i partiorganisationen och i den kommunala organisationen. Några kommuner och *Södermanlands läns landsting* framför att det finns ett behov av att tydliggöra vad som gäller för fritidspolitiker som är föräldralediga eller sjukskrivna men vill fortsätta med sitt uppdrag. *Falu kommun* anser att ledigheter också ska ges till övriga förtroendevalda för att inte förstärka skillnader i behandling mellan olika förtroendevalda. *Staffanstorps kommun* anser inte att deltidsledighet ska vara tillåten eftersom den typen av uppdrag inte har begränsade arbetstider eller semester. *Tyresö kommun* anser inte att ledamoten ska få behålla sitt arvode under samma tid som ledigheten är beviljad och att rätten till

tjänstledighet bör undersökas vilket även bör inkludera fritidspolitiker. *Sveriges Kvinnolobby* framför att förtroendevalda bör beviljas föräldrapenning enligt samma nivåer som arbetstagare. *Skellefteå kommun* menar att det är viktigt att ersättning till förtroendevalda i samband med sjukdom, föräldraledighet m.m. samordnas med socialförsäkringssystemet. *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* framför att handlingen att utse nya ledamöter och ersättare i fullmäktige vanligtvis görs av länsstyrelserna och inte av kommunfullmäktige. *Eskilstuna kommun* anför att en viktig del av förslaget är att det preciseras hur ersättare ska utses under ledigheten/frånvaron.

Ett antal kommuner, däribland *Malmö kommun*, samt *Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)* avstyrker förslaget och anför att det borde vara en rättighet att vara föräldraledig eller sjukskriven utan att fullmäktige ska godkänna detta. *Jämtlands läns landsting* saknar bärande skäl till varför inte förtroendevalda borde omfattas av de allmänna reglerna om ersättning vid föräldraledighet och nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom. *Halmstads kommun* framför att om det inte är tvingande att acceptera ledigheter kan ekonomiska faktorer övervägas vid bedömningen, vilket öppnar upp för en godtycklighet och motverkar nationell likvärdighet.

Skälen för regeringens förslag

Möjlighet till ledighet

En förtroendevald som fullgör sitt uppdrag på heltid eller betydande del av heltid ska ha benämningen kommunalråd, landstingsråd eller oppositionsråd eller en annan benämning som fullmäktige bestämmer (4 kap. 1 § tredje stycket KL). Dessa kan tillerkännas arvoden för det arbete som är förenat med uppdraget, kostnadsersättningar, pension och andra ekonomiska förmåner (4 kap. 14 § KL). Det är upp till kommuner och landsting att besluta om att införa hel- eller deltidsarvoden, vilka uppdrag som ska arvoderas och vilka nivåer som gäller.

En ordning för att hantera föräldra- och sjukledighet för kommunalråd, landstingsråd eller oppositionsråd, i det följande kommunal- och landstingsråd, finns enligt 2014 års demokratiutredning (demokratiutredningen) i nära hälften av kommunerna. Demokratiutredningen anför att i ett modernt samhälle bör såväl unga som äldre kvinnor och män ha möjlighet att engagera sig på heltid eller deltid i lokalpolitiken. För att få en bred politisk representation i kommuner och landsting krävs att samhället kan erbjuda de förtroendevalda sådana villkor att det blir attraktivt för alla att åta sig även mer omfattande uppdrag i politiken. En viktig del i att kunna erbjuda sådana villkor är en ordning som möjliggör för kommunal- och landstingsråd att vara föräldraledig eller sjukskriven, och därefter kunna återgå till sitt förtroendeuppdrag. Mot denna bakgrund föreslår demokratiutredningen att fullmäktige ska få bevilja ledighet för förtroendevalda som fullgör sitt uppdrag på heltid eller betydande del av heltid, för att vara föräldraledig eller om den förtroendevalde på grund av sjukdom har nedsatt arbetsförmåga.

Remissinstanserna har uttalat ett tydligt stöd för demokratiutredningens förslag. De instanser som avstyrker förslaget gör detta utifrån synsättet

att det bör vara en rättighet att vara föräldraledig eller sjukskriven och att fullmäktiges godkännanden inte ska behövas. *Jämtlands läns landsting* anser i stället att förtroendevalda borde omfattas av de generella reglerna om föräldraledighet och nedsatt arbetsförmåga. *Tierps kommun* uttalar att det behöver övervägas vad det innebär att ha ett förtroendeuppdrag och om det verkligen ska eller kan likställas med ett arbete. *Eskilstuna kommun* anför att det är viktigt att det preciseras hur ersättare ska utses.

Regeringen anser inledningsvis att en ordning för att möjliggöra för ett kommunal- och landstingsråd att vara föräldraledig eller sjukskriven är viktig för att underlätta en bred representation och goda villkor för de förtroendevalda. Att vara förtroendevald varken kan eller bör dock jämföras med att inneha en anställning, enligt regeringens mening. Detta innebär att kommunal- och landstingsråd inte i lag ska ges sådana rättigheter till ledighet som gäller för anställda. Det finns inte heller skäl att inordna regleringen för ledighet för förtroendevalda i socialförsäkringssystemet, enligt regeringens mening. Regeringen anser vidare att en reglering, i likhet med vad som tidigare gällt för regleringen av kommunal- och landstingsråd, ska ge ett stort utrymme för lokal anpassning.

Fullmäktige i Stockholms kommun får ge borgarråden ekonomiska och andra förmåner i deras uppdrag, som svarar mot de löne- och anställningsvillkor som gäller för kommunens anställda (4 kap. 27 § KL). Med stöd av denna bestämmelse har borgarråden möjlighet att genom fullmäktiges beslut få förmåner som motsvarar anställdas villkor om föräldraledighet, sjuklön vid sjukdom och tjänstledighet. Mot bakgrund av att regleringen av kommunal- och landstingsråd fortsatt ska ge stort utrymme för lokal anpassning anser regeringen, i likhet *Falkenbergs* och *Vännäs kommuner*, att denna bestämmelse, med ett tillägg, bör göras allmänt tillämplig. Kommuner och landsting kommer då ha möjlighet att ge kommunal- och landstingsråd ledigheter som motsvarar vad som gäller för kommunens anställda. Detta innebär inte att uppdragen som kommunal- och landstingsråd i sig ska jämföras med en anställning. Att förmånerna svarar mot vad som gäller för de anställda innebär inte heller något krav på att kommunal- och landstingsråds villkor ska överensstämma med någon utpekad anställd eller grupp av anställda. Regeringens förslag innebär att varje kommun och landsting får möjlighet att utforma ett system som är lokalt anpassat, utan att någon omfattande reglering i kommunallagen krävs.

Eftersom frågan om ledighet ska behandlas av kommunerna och landstingen själva så finns det inte skäl att i lag uppställa några krav på vilka krav som ska ställas för att ledighet ska kunna beviljas. Detta får regleras i t.ex. ett reglemente för kommunal- och landstingsråd eller annat styrdokument. Det ankommer vidare på fullmäktige att avgöra vilket organ eller vilka organ som ska behandla och besluta om ledighet. Även frågan om vilka förmåner som ska utgå under ledigheten får regleras i reglemente eller något annat styrdokument.

Den ledighet som kommuner och landsting kan bevilja är från uppdrag som kommunal- och landstingsråd. Det är dock viktigt att påpeka att ledigheten inte kan avse en förtroendevalds plats i fullmäktige. Regeringens förslag innebär alltså inte att någon annan än länsstyrelserna ska utse ledamöter och ersättare i fullmäktige.

Flera remissinstanser har framfört åsikter om hur lång ledighet som ska vara möjlig att bevilja. Regeringen anser att det framstår som orimligt att ledighet beviljas för längre tid än vad som återstår av den innevarande mandattiden. Regeringen kan också instämma i vad demokratiutredningen anför om att dessa förtroendeuppdrag är speciella till sin karaktär och kräver förankring i den kommunala organisationen, i partiet samt bland kommun- eller landstingsmedlemmarna. Denna förankring riskerar att gå förlorad vid en för lång ledighet vilket talar för att kommuner och landsting inför någon form av tidsgräns av eventuella möjligheter till ledighet.

Flera remissinstanser framför, med anledning av demokratiutredningens förslag, att möjlighet till ledighet från uppdraget bör införas även för fritidspolitiker. Regeringen, som konstaterar att denna fråga inte övervägts av utredningen, anser dock att detta inte bör behandlas inom ramen för detta lagstiftningsprojekt.

Ersättare för den som är ledig

De generella reglerna om ersättares tjänstgöring syftar inte till att reglera en ordning där en ersättare ska träda in under en längre tids frånvaro. Kommunal- och landstingsråd innehar ofta uppdrag som ordförande eller en vice ordförande i styrelse och nämnder. Mot denna bakgrund anser regeringen att det finns ett behov av att aktivt kunna utse en ersättare när en sådan förtroendevald är ledig. Regeringen anser därför att kommuner och landsting ska fastställa en särskild ordning för att utse ersättare för lediga kommunal- och landstingsråd. Ersättaren tjänstgör till utgången av den ledighetsperiod som beviljats den förtroendevalde som ska ersättas. Ersättaren övertar under ledighetsperioden fullt ut de funktioner som den som är ledig innehar. Detta innebär dock inte att ersättaren kan överta en eventuell plats i fullmäktige. Ersättaren ska anses vara förtroendevald i kommunlagens mening och omfattas av samma regler som övriga förtroendevalda, t.ex. vad gäller valbarhet.

Regeringen anser att det bör ankomma på fullmäktige att bestämma hur en ersättare för en ledig förtroendevald ska utses i den enskilda kommunen eller landstinget. Detta kan exempelvis ske genom att ersättare väljs av fullmäktige eller att det överläts till styrelsen eller annan nämnd att utse ersättaren. Det är även tänkbart att t.ex. styrelsen utser ersättare vid kortare ledigheter medan en ersättare som ska tjänstgöra under en längre tid i stället utses av fullmäktige. Beslut om att utse en ersättare åt en ledig förtroendevald omfattas inte av möjligheten för minoriteten att kräva att lagen (1992:339) om proportionellt valsätt ska tillämpas. Ett beslut om att utse en ersättare åt en ledig förtroendevald förutsätter vidare att den förtroendevalde avser att återta sin plats vid ledighetens slut och är således inte att betrakta som ett fyllnadsval. Skulle en ledig förtroendevald avgå eller uppdraget av annan anledning upphöra, upphör också ersättarens uppdrag. Den förtroendevaldes uppdrag får då i stället tillsättas enligt nuvarande ordning. Om en ledighet beviljats och någon ersättare inte direkt kan utses får en ersättare enligt ordinarie regler om ersättares tjänstgöring träda in tillfälligt till dess att en ersättare kan utses i enlighet med vad fullmäktige bestämt.

7.1.3 Förändrad tidpunkt för vissa förtroendeuppdrags upphörande

Regeringens förslag: Uppdragen för förtroendevald som utsetts av fullmäktige men som inte längre är valbar ska upphöra vid nästa fullmäktigesammanträde

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En övervägande majoritet av remissinstanserna framför inte några synpunkter på förslaget. *Luleå kommun* föreslår att bestämmelsen i stället utformas så att uppdraget inte upphör om fullmäktige, i stället för att utse en ny förtroendevald, beslutar att den förtroendevalda får ha kvar sitt uppdrag. *Vindelns kommun* anför att i mindre kommuner är det ofta lång tid mellan fullmäktiges sammanträden vilket gör att nyval i vissa fall kan dröja. Flera kommuner, däribland *Köpings kommun*, anför att tväremot förslaget behöver nuvarande regler tydliggöras för att förenkla tillämpningen. *Bräcke*, *Ovanåker* och *Strömsunds kommuner* avstyrker förslaget eftersom vederbörande då inte längre är kommunmedlem.

Skälen för regeringens förslag: Om en förtroendevald som väljs av fullmäktige upphör att vara valbar, t.ex. genom att den förtroendevalde folkbokförs i en annan kommun, upphör uppdraget omedelbart. Fullmäktige får dock besluta att en sådan förtroendevald får stanna kvar på sina uppdrag under återstoden av mandattiden (4 kap. 8 § KL). Denna bestämmelse är endast tillämplig på sådana förtroendevalda som utses av fullmäktige och inte på fullmäktigeledamöter.

Ett beslut om att få kvarstå vid sitt uppdrag förutsätter att den enskilde själv begär det. Bestämmelsen innebär ingen rättighet för den förtroendevalde. Syftet med bestämmelsen är att den som under en begränsad period är bosatt och folkbokförd på annan ort, exempelvis för studier, ska kunna ges möjlighet att behålla sina uppdrag under återstoden av mandatperioden. Bestämmelsen avser inte den situationen att den förtroendevalde inte är valbar på grund av omständighet i 4 kap. 6 § KL. Det är fullmäktige som, utifrån en helhetsbedömning, avgör om den förtroendevalde ska få behålla sina uppdrag. I denna bedömning bör vägas in om den förtroendevalde avser att flytta tillbaka till hemkommunen när studier eller motsvarande slutförts. Vidare bör övervägas om den förtroendevalde har för avsikt, och reella möjligheter, att delta i sammanträdena i det organ i vilken den förtroendevalda behåller sitt uppdrag (prop. 2001/02:80 s. 138).

Möjligheten för fullmäktige att besluta att en förtroendevald, som valts av fullmäktige, ska få behålla sitt förtroendeuppdrag trots flytt har betydelse för unga och framför allt till dem som studerar på annan ort. Många gånger återvänder dessa personer efter en kortare tid till sin hemkommun och bestämmelsen i 4 kap. 8 § KL har till syfte att möjliggöra för dem att behålla sina förtroendeuppdrag under återstoden av mandatperioden. När det gäller studier på annan ort kan dock ett besked om antagning till en utbildning komma kort tid före studierna börjar och ofta under sommaren. När nästa fullmäktigesammanträde hålls händer det därför att de förtroendevalda redan flyttat till studieorten och blivit

folkbokförda där och därför inte längre uppfyller valbarhetsvillkoren. Det innebär att de, enligt 4 kap. 8 § KL, redan förlorat sitt förtroendeuppdrag. Vid en sådan situation har fullmäktige i praktiken inte haft möjlighet att behandla deras begäran om att de ska få behålla sitt förtroendeuppdrag.

Regeringen delar utredningens bedömning att en förtroendevald ska hinna få sin begäran om att få behålla sitt förtroendeuppdrag behandlad av fullmäktige innan uppdraget upphör. Såsom *Vindelns kommun* anför kan det, särskilt i mindre kommuner, vara lång tid mellan fullmäktiges sammanträden. För att undvika att en begäran om att få behålla sitt förtroendeuppdrag inte kan behandlas ska uppdraget därför i stället upphöra om inte fullmäktige vid nästa fullmäktigesammanträde beslutar att den förtroendevalde får ha kvar sitt uppdrag under återstoden av mandattiden. *Luleå kommun* föreslår att bestämmelsen utformas så att uppdraget inte upphör om fullmäktige, i stället för att utse en ny förtroendevald, beslutar att den förtroendevalda får ha kvar sitt uppdrag. Regeringen anser dock att det måste finnas en i lag angiven tidpunkt för när uppdrag ska upphöra på grund av att valbarhetskriterierna inte längre är uppfyllda.

Regeringens förslag innebär att förtroendevalda som utsetts av fullmäktige och som inte längre uppfyller valbarhetskriteriet har kvar sina förtroendeuppdrag fram till nästa fullmäktigesammanträde. De kan därför delta i handläggningen och fatta beslut, i vart fall fram till denna tidpunkt. För det fall den förtroendevalde inte ansökt om att få kvarstå vid sina uppdrag får dennes frånvaro under denna period hanteras via de ordinarie reglerna om ersättare. Även dessa förtroendevalda kommer dock att formellt ha kvar sina uppdrag fram till nästa fullmäktigesammanträde.

7.2 Val och nomineringsfrågor

7.2.1 Tidigare tillträde av förtroendevalda efter omval, förnyad sammanräkning eller extra val

Regeringens förslag: Fullmäktige ska få besluta att förtroendevalda kan tillträda tidigare än två månader efter ett omval, förnyad sammanräkning eller extra val.

Förtroendevalda vars uppdrag upphör till följd av omvalet, sammanräkningen eller extra valet, ska frånträda sina uppdrag vid den tidpunkt då de nyvalda förtroendevalda tillträder sina uppdrag.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Det stora flertalet av remissinstanserna har inga synpunkter på utredningens förslag. Ett antal kommuner, däribland *Hedemora kommun*, tillstyrker förslaget och anser att ett snabbt valgenomslag är av stor betydelse.

Skälen för regeringens förslag: Om ett val till fullmäktige har upphävts och omval har ägt rum eller om rättelse har skett genom förnyad sammanräkning och mandatfördelningen mellan partierna har ändrats, upphör uppdragen för de förtroendevalda som har valts av

fullmäktige två månader efter det att omvalet eller sammanräkningen har avslutats. Detsamma gäller om extra val till fullmäktige har hållits. När omvalet, sammanräkningen eller extra valet har avslutats, ska fullmäktige förrätta nytt val av förtroendevalda för återstoden av mandattiden (4 kap. 7 § KL). Syftet med paragrafen är att en eventuell ändring av majoritetsförhållandena i fullmäktige vid omval eller rättelse ska få genomslag också på nämnsidan. Bestämmelserna i paragrafen avser alla förtroendevalda, även revisorerna.

Nuvarande reglering innebär att byte av förtroendevalda i ovanstående situationer först kan ske två månader efter ett omval, förnyad sammanräkning eller extra val. Utredningen har bedömt att tidpunkten för förtroendeuppdragets upphörande och tillträde i ovanstående situationer behöver bli mer flexibel. Utredningen föreslår därför att fullmäktige ska få möjlighet att besluta att de förtroendevalda som väljs efter det att ett omval, en förnyad sammanräkning eller ett extra val har avslutats kan tillträda vid en tidigare tidpunkt och att de förtroendevalda som innehar uppdragen ska lämna sina uppdrag samtidigt.

Regeringen anser, i likhet med utredningen och bl.a. *Hedemora kommun*, att det kan finnas situationer där det är lämpligt med ett snabbare valgenomslag än två månader från det att ett omval, extra val eller ny sammanräkning har avslutats. En ökad flexibilitet avseende tiden för upphörande av förtroendeuppdrag och tillträde för nya förtroendevalda är därmed motiverad. Regeringen instämmer i utredningens bedömning att det dock är viktigt att ange en sluttid för när uppdragen ska avslutas och att den sluttiden fortsatt ska vara två månader. Regeringen föreslår därför att fullmäktige ska ges möjlighet att besluta att en ny kommunstyrelse eller nämnd ska kunna påbörja sitt uppdrag tidigare än två månader efter omvalets, sammanräkningens eller extra valets avslutande och att de frånträdande förtroendevaldas uppdrag i sådant fall ska upphöra vid samma tidpunkt.

7.2.2 Minsta antal ersättare i styrelsen

Regeringens förslag: Ersättarna i styrelsen ska vara minst fem.
--

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En övervägande majoritet av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inga synpunkter på det.

Helsingborgs kommun anför att en sådan bestämmelse ingriper onödigt mycket i hur kommunen väljer att forma sin organisation. *Simrishamn*, *Sjöbo* och *Tomelilla kommuner* anför att varje kommun själv ska kunna avgöra behovet av antalet ersättare. *Värmdö kommun* anför att lokala förhållanden kan variera och att en lagreglering inte behövs.

Skälen för regeringens förslag: Enligt nu gällande reglering får antalet ledamöter i styrelsen inte vara mindre än fem och det anges att antalet ersättare i styrelsen bör vara lika stort som antalet ledamöter (6 kap. 9 § KL).

Utredningen har bedömt att bestämmelsen om antalet ersättare i styrelsen har en sådan betydelse att det inte är lämpligt att den endast

utgör en rekommendation. Utredningen har därför föreslagit att ett krav om minst fem ersättare i styrelsen ska införas i kommunallagen.

Ur ett demokratiperspektiv är det viktigt att det finns tillräckligt många ersättare i styrelsen. Regeringen instämmer med utredningen i att det därför är lämpligt att lagstifta om ett minsta antal ersättare i styrelsen. Regeringen anser, i likhet med de kommuner som lämnat synpunkter på förslaget, att en reglering i detta avseende dock inte får vara för ingripande. Kommuner och landsting måste ges en viss frihet att anpassa antalet ersättare till lokala förhållanden. Den rekommendation som nu gäller innebär att ersättarna ska vara lika många som antalet styrelseledamöter. En bestämmelse om ett minsta antal om fem ersättare framstår därför som väl avvägd. Härigenom införas ett minimikrav, men ingenting hindrar att fler ersättare ändå väljs om kommunen eller landstinget så önskar. Mot denna bakgrund föreslår regeringen att ett krav om minst fem ersättare i styrelsen ska införas i kommunallagen.

7.2.3 Andra än förtroendevalda ska få väljas till en nämndberedning

<p>Regeringens förslag: Det ska förtydligas att en nämnd även får välja andra än förtroendevalda till en nämndberedning.</p>

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Endast ett fåtal av remissinstanserna yttrar sig särskilt över förslaget.

Flera kommuner, däribland *Skinnskattebergs kommun*, avstyrker förslaget och anför att behovet av olika synpunkter vid beredning av en fråga kan behandlas på annat sätt än vid tillsättningen av beredningen. *Köpings kommun* avstyrker förslaget och anser att det är olyckligt att sammanblanda olika roller i en nämndberedning. *Tingsryds kommun* anför att förslaget är hedervärt men inte särskilt motiverat eller nödvändigt.

Skälen för regeringens förslag: En nämnd får tillsätta de nämndberedningar som behövs (6 kap. 21 § andra stycket KL). Vem som får väljas till en nämndberedning är inte närmare angivet i lagen. Av förarbetena framgår dock att avsikten varit att en nämndberedning kan bestå av både förtroendevalda och anställda (prop. 2001/02:80 s. 95). Utredningen har bedömt att denna möjlighet uttryckligen bör framgå av kommunallagen och föreslår därför att en bestämmelse med denna innebörd ska föras in i lagen.

Regeringen instämmer med utredningen i att möjligheten att kunna tillsätta även andra än förtroendevalda i en nämndberedning bör framgå av lagen. Den föreslagna bestämmelsen medför inte någon ändring i vad som redan nu gäller. Det stora flertalet remissinstanser har inga synpunkter på förslaget, vilket tyder på att det inte heller har uppfattas som någon förändring i sak. Regeringen vill framhålla att det fortfarande endast rör sig om en möjlighet för de kommuner eller landsting som så önskar. Om en kommun eller landsting av principiella eller praktiska skäl anser att ledamöterna i en nämndberedning enbart ska bestå av

förtroendevalda kan detta alltjämt avgöras lokalt. Regeringen föreslår därför att en bestämmelse med den innebörden att en nämnd även får välja andra än förtroendevalda till en nämndberedning ska föras in i kommunallagen.

7.2.4 Rekrytering till kommunala bolagsstyrelser

Regeringens bedömning: Förfarandet för utnämning av styrelseledamöter i kommunala aktiebolag bör inte förändras.

Utredningens förslag: Överensstämmer inte med regeringens bedömning. Utredningen föreslår att fullmäktige ska få besluta att minoriteten av ledamöterna i en styrelse i ett kommunalt aktiebolag ska utses utan att lagen (1992:339) om proportionellt valsätt ska tillämpas. Fullmäktige ska i sådant fall anta riktlinjer för hur dessa ledamöter ska utses.

Remissinstanserna: Flertalet av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inte några invändningar mot det.

Eskilstuna kommun anser att det är viktigt för kommuner att kunna tillföra specifik kompetens och erfarenhet till kommunala bolagsstyrelser. *SmåKom* ser det som positivt att styrelser kan professionaliseras då det kan leda till effektivare förvaltning och bättre resultat. *Tingsryds kommun* anför att de kommunala bolagens uppgifter blir allt mer komplexa och att högre krav på affärsmässighet ställs i verksamheterna, vilket ökar även behovet av särskild branschkunskap i bolagsstyrelserna.

Flera kommuner och landsting anför att något behov av lagstiftning inte föreligger. *Dalarna, Kalmar och Örebro läns landsting* samt *SKL* anför att förslaget utgör ett oproportionerligt ingrepp i den fria nomineringsrätten. Ett antal kommuner däribland *Lindesbergs kommun* anför att förslaget i praktiken medför ett minskat inflytande för de mindre partierna, vilket är negativt ur ett demokratiskt perspektiv. *Alingsås, Lerums och Tjörns kommuner* anför att kommunala bolag bedriver kommunal verksamhet och därför bör styras på ett sätt som motsvarar en kommunal nämnd. Ett antal remissinstanser, däribland *Nacka kommun* och *Jämtlands läns landsting*, anför att styrelserna ska vara företrädare för ägarna, vilket gör det naturligt att ledamöterna i normalfallet utses på partipolitiska grunder. *Bräcke* och *Kalix kommuner* anför att förslaget innebär en försämring av den kommunala demokratin. *Återvinningsindustrierna* ser en risk med att externa styrelseledamöter i kommunala bolag med direkttilldelade avfallstjänster kan uppfatta att deras roll är att bidra till att bolaget ska växa på den konkurrensutsatta verksamhetsavfallsmarknaden.

Skälen för regeringens bedömning: Enligt 5 kap. 46 § KL ska, under de förutsättningar som anges i 2 § lagen (1992:339) om proportionellt valsätt, bl.a. val av ledamöter och suppleanter i styrelsen för aktiebolag vara proportionella. Utredningen har bedömt att det finns ett behov av att lättare kunna utse ledamöter med en specifik kompetens till styrelsen i kommunala aktiebolag. Utredningen har därför föreslagit att kravet på att

tillämpa lagen om proportionellt valsätt ska begränsas till majoriteten av de ordinarie ledamöterna i ett aktiebolags styrelse.

Kommunala bolag ansvarar för omfattande och centrala verksamheter i många kommuner och landsting. Det är därför väsentligt att kommuner och landsting har en väl fungerande ägarstyrning av sina bolag. Eftersom bolagen utför kommunal verksamhet är det också, som flera remissinstanser anför, ur en demokratisk synvinkel viktigt att förtroendevalda har ett avgörande inflytande över bolagen. Det är enligt nuvarande ordning möjligt att utse ledamöter med annan bakgrund än partipolitisk, men detta förutsätter att det finns en bred konsensus. Den enkät som utredningen genomfört visar, enligt regeringens mening, inte på att det finns några stora problem i praktiken med det nuvarande nominerings- och valförfarandet till de kommunala bolagen. Det kan därför ifrågasättas om det finns ett behov av att ändra nuvarande ordning. Denna invändning framförs också av flera remissinstanser. Utredningens förslag innebär ett ingrepp i nomineringsrätten och riskerar att minska representationen för mindre partier, vilket även anförts av bl.a. *SKL* och *Lindesbergs kommun*. Mot den bakgrunden och eftersom behovet av en förändring enligt regeringens mening inte kan anses vara så stort att ett ingrepp i självstyrelsen är påkallat anser regeringen att förfarandet för utnämning av styrelseledamöter i ett kommunalt aktiebolag inte bör förändras.

7.3 Minskad särreglering

7.3.1 Minsta antal fullmäktigeledamöter i befolkningsstora kommuner

<p>Regeringens förslag: I kommuner med över 600 000 röstberättigade ska antalet fullmäktigeledamöter bestämmas till minst 101.</p>

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen av remissinstanserna yttrar sig särskilt över förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Av 5 kap. 1 § KL följer att i Stockholms kommun och i landsting med över 300 000 röstberättigade invånare ska antalet ledamöter i fullmäktige bestämmas till minst 101. Regeringen anser att kommunallagen ska vara en ramlag. Det bör mot denna bakgrund inte finnas särregler för Stockholms kommun i lagen. Bestämmelsen om minsta antal fullmäktigeledamöter bör därför göras kommunneutral samtidigt som kravet på minsta antal ledamöter i Stockholms kommunfullmäktige inte ska ändras. Regeringen föreslår därför att det i lagen ska anges att antalet ledamöter i fullmäktige i kommuner med över 600 000 röstberättigade ska bestämmas till minst 101. I nuläget kommer bestämmelsen dock i praktiken endast att reglera vad som gäller för Stockholms kommun.

7.3.2 Särregleringen för Stockholms läns landsting ska tas bort

Regeringens förslag: Bestämmelsen om att Stockholms läns landsting får ha hand om sådana angelägenheter inom en del av landstinget som kommunerna där egentligen ska sköta, ska slopas.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Endast *Stockholms läns landsting* yttrar sig särskilt över förslaget. Landstinget avstyrker förslaget om slopad särreglering eftersom det inte helt kan uteslutas att det fortfarande finns ett behov av bestämmelsen i vissa situationer.

Skälen för regeringens förslag: Enligt nuvarande reglering får Stockholms läns landsting ha hand om sådana angelägenheter inom en del av landstinget som kommunerna där egentligen ska sköta, om det finns ett betydande behov av samverkan och detta inte kan tillgodoses på något annat sätt (2 kap. 6 § KL). Bestämmelsen har sitt ursprung i den numera upphävda lagen (1969:215) med särskilda bestämmelser om Stockholms läns landsting, där det fanns vissa särregler för Stockholms läns landstingskommun som föranletts av de särskilda förhållandena i Stockholmsregionen. Den utvidgade befogenheten hade sin grund i att flera angelägenheter som sköttes på kommunnivå i Stockholm hade lyfts upp på den regionala nivån, t.ex. kollektivtrafiken, planeringen för vattenförsörjningen och avlopp samt bostadsförsörjningen. Genom tillkomsten av 1977 års kommunallag fördes den lagen tillsammans med fyra andra ihop till en lag. Den aktuella bestämmelsen fördes sedan vidare till nuvarande kommunallag utan ändring i sak. Regeringen anförde vid införandet av nuvarande kommunallag att det var inte var uteslutet att bestämmelsen i framtiden kunde komma att ha betydelse på olika områden där det krävs regionala insatser, inte minst med hänsyn till den allmänna utvecklingen i storstadsregionerna (prop. 1990/91:117 s. 30).

De områden som paragrafen avsåg att täcka har successivt kommit att regleras i speciallagstiftning och bestämmelsen används inte i dag. För det fall det senare skulle uppstå ett behov av att i storstadsregioner kunna lyfta uppgifter från kommunnivå till ett landsting bör en sådan reglering ske efter ett särskilt övervägande. Mot den bakgrunden anser regeringen att något behov av den aktuella särbestämmelsen för Stockholms läns landsting inte längre finns. Det är därför inte motiverat att bestämmelsen tas in i den nya kommunallagen.

8 De anställda

8.1 Rollfördelning mellan förtroendevalda och anställda

Regeringens bedömning: Rollfördelningen mellan de förtroendevalda och de anställda bör synliggöras i kommunallagen.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen av remissinstanserna uttalar sig om utredningens bedömning. Synpunkter som tangerar utredningens bedömning framförs dock avseende utredningens förslag om att införa ett eget kapitel för anställda i kommunallagen.

Upplands-Bro kommun är positiv till att det tillförs ett särskilt kapitel om kommunens anställda. Det är mycket positivt att förhållandet mellan förtroendevalda och tjänstemän tydliggörs.

Haninge och *Ronneby kommuner* samt *Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)* anför att i förhållande till medborgarna är de förtroendevalda och de anställda en helhet. Det är därför en viktig strukturfråga att hålla samman politisk och professionell organisation i ett kapitel. Därmed undviks också behovet av att dubblera jävsreglerna som gäller både de förtroendevalda och de anställda.

Skälen för regeringens bedömning: Det yttersta ansvaret för den kommunala verksamheten ligger på de förtroendevalda. Anställda kan dock komma att delta i beredningen av ärenden eller i verkställigheten av beslut och därigenom få inflytande över de beslut som de förtroendevalda fattar. Dessutom kan de anställda få delegation av nämnd eller förvaltningschef att fatta beslut i vissa ärenden.

Av regeringsformen framgår att alla som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter i sin verksamhet ska beakta allas likhet inför lagen samt iaktta saktighet och opartiskhet (1 kap. 9 § RF). Detta omfattar både förtroendevalda och anställda i kommuner och landsting.

Vidare finns det ett antal regler om hur en kommunal förvaltning ska organiseras och vilken roll de anställda har när de biträder de förtroendevalda att verkställa deras beslut. Det finns jävsregler som gäller både förtroendevalda och anställda (6 kap. 24–27 §§ KL). Det finns även en skyldighet för de anställda att lämna upplysningar vid fullmäktiges sammanträden (5 kap. 22 § KL). Den som är anställd hos en kommun eller ett landsting för att ha den ledande ställningen bland personalen är inte valbar (4 kap. 6 § första stycket KL). Den som är chef för en förvaltning som hör till en nämnds verksamhetsområde får inte väljas till ledamot eller ersättare i nämnden (4 kap. 6 § andra stycket KL). Övriga anställda inom en förvaltning är dock valbara, också till den nämnd under vilken de lyder.

Av förarbetena till kommunallagen framgår att intentionen varit att minska den politiska detaljstyrningen till förmån för en mer övergripande

ram- och målstyrning med större ansvar till anställda att stå för genomförandet av beslutade åtgärder (prop. 1990/91:117 s. 88 f.).

I en politisk organisation är det de förtroendevalda som fattar de strategiska och övergripande besluten, vilket hänger samman med att det yttersta ansvaret också vilar på den politiska ledningen. De förtroendevalda har att utgå från medlemmarnas perspektiv och att se till helheten för kommunen eller landstinget. Detta utgör en viktig utgångspunkt, de förtroendevalda ska även fortsättningsvis ha ansvaret för den kommunala verksamheten och dess styrning. I det ingår att kunna styra hur tjänstemannaorganisationen ska se ut och vilka uppgifter den ska ha.

För att de förtroendevalda ska kunna få genomslag för sina politiska beslut krävs dock en fungerande förvaltning med anställda som kan samverka med den politiska nivån. För att styrningen, ledningen och den representativa demokratin ska fungera krävs alltså en ömsesidig förståelse mellan den politiska organisationen och förvaltningen. De förtroendevaldas drivkraft är att få genomslag för sin politik som bygger på förtroendet från väljarna. I de anställdas roll ligger att ta professionell hänsyn till befintliga regelverk och övriga sakomständigheter när de ska bereda och verkställa de politiska besluten.

Sedan en lång tid tillbaka har den kommunala verksamheten med den traditionella lekmannaförvaltningen kompletterats av en stor organisation av anställda som sköter den löpande förvaltningen och verkställer nämndernas beslut. Denna utveckling återspeglas dock inte i den grundläggande reglering som styr den kommunala verksamheten, dvs. kommunallagen. Utredningen har identifierat detta som en brist, vilket även regeringen kan instämma i.

Bland andra *SKL* anför att de förtroendevalda och de anställda, genom kommunallagens struktur, bör utgöra en helhet i förhållande till medborgarna. Genom att synliggöra rollfördelningen mellan de förtroendevalda och de anställda i den nya kommunallagen, anser regeringen dock att olika ansvars- och uppgiftsförhållanden inom den kommunala organisationen förtydligas, vilket i sin tur förstärker transparensen för kommun- och landstingsmedlemmarna. Detta är viktigt, dels för att stärka förutsättningarna för kommuner och landsting att skapa effektiva och demokratiska organisationer, dels ur ett medborgarperspektiv. Detta är också viktigt ur demokratisk synvinkel och för att stärka insynen för den politiska minoriteten.

8.2 Direktören

8.2.1 Grundläggande uppgifter

<p>Regeringens förslag: Styrelsen ska utse en direktör. Direktören ska ha den ledande ställningen bland de anställda och vara chef för den förvaltning som finns under styrelsen. Styrelsen får besluta att direktören ska ha en annan benämning.</p>
--

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En övervägande majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inga invändningar mot förslaget. *Inspektionen för Vård och Omsorg (IVO)* och *Älmhults kommun* anser att det är positivt med en tydlig uppgiftsfördelning mellan de förtroendevalda och direktören. *Eksjö kommun* delar utredningens bedömning att alltför stor otydlighet i en informell uppgiftsfördelning kan leda till otillräcklig transparens i organisationen. *Södertälje kommun* anför att även om kommunerna måste ha största möjliga frihet att själva organisera sin förvaltning, är det bra att ramverket för den högsta kommunala tjänstemannaledningen är likartat. *Lunds universitet* anför att det kan vara så att benämningen kommundirektör och liknande redan används med något annorlunda innebörd, risken för begreppsförvirring bör beaktas. *Jusek* anför att det behöver framgå vad som är innebörden av förslaget och hur det ansvar som direktören har förhåller sig till det politiska ansvaret och till ansvaret hos en enskild tjänsteman när det t.ex. gäller att tillämpa en rättsregel i ett enskilt fall. *Solna kommun* vill påpeka att styrelsen mycket väl kan organisera sin verksamhet i flera olika förvaltningar. Det bör därför tydliggöras att direktören är kommunens ledande tjänsteman med uppgifter tilldelade av styrelsen. *Ekerö* och *Haninge kommuner* samt *SKL* anför att det är viktigt att det i förarbetena framgår att regeln inte syftar till att begränsa friheten att i övrigt forma en förvaltningsorganisation utifrån de lokala förhållandena. *Hällefors kommun* anför att i lagen skriva in en titel på direktören ter sig som en orimlig detaljreglering, även om en annan benämning kan användas.

Stockholms universitet menar att förslaget framstår som en onödig detaljreglering. Ett flertal kommuner och landsting anför att förslaget går allt för långt i sin detaljstyrning och stänger möjligheten för kommunerna att själva besluta om sin inre organisation, t.ex. om delat ledarskap eller om vilken funktion som ska vara förvaltningschef för kommunstyrelseförvaltningen, om flera förvaltningar ska lyda under styrelsen m.m. *Eslövs* och *Söderköpings kommuner* framför synpunkter om att förslaget riskerar att befästa kommundirektörens operativa roll, i stället för den mer strategiska rollen som många eftersträvar. *Öckerö kommun* anför att det hade varit önskvärt att än tydligare lyfta skillnaderna mellan politik och förvaltning än att bara skapa en instruktion för direktören. *Jämtlands läns landsting* anser att det behöver klargöras vilken skillnad det är mellan direktören och förvaltningschef för annan nämnds verksamhet.

Skälen för regeringens förslag

Den anställde med ledande ställning

Tjänstemannaorganisationen ser olika ut i olika kommuner och landsting. I de flesta kommuner och landsting finns det dock en anställd som formellt är den ledande tjänstemannen i förvaltningen, ofta kallad för kommundirektör, kommunchef, stadsdirektör, landstingsdirektör eller regiondirektör. Men det finns några kommuner som har en annan organisation.

Den enda regleringen i kommunallagen som tar sikte på den ledande tjänstemannen är en bestämmelse om valbarhetshinder som innebär att den som är anställd hos en kommun eller ett landsting för att ha den ledande ställningen bland personalen inte är valbar (4 kap. 6 § första stycket KL).

Kommunallagen uppställer inget krav på att personen med den ledande ställningen bland personalen ska benämnas på visst sätt. En kommundirektör i en kommun kan alltså ha samma arbetsuppgifter och ansvar som en kanslichef i en annan kommun. Vem som har befogenhet att bl.a. anställa kommun- och landstingsdirektör varierar mellan kommunerna och landstingen. I en del kommuner och landsting är det styrelsen som helhet som beslutar om anställning, lön och uppsägning för direktören. I andra är detta en uppgift som delegerats till ett av styrelsens utskott. I ytterligare andra har frågan om uppsägning och lön delegerats till styrelsens ordförande.

Kommunallagen reglerar inte arbetsuppgifter och ansvar för kommunens eller landstingets ledande tjänsteman. Villkoren kan se olika ut i olika kommuner och landsting.

Samarbetet mellan förtroendevalda och tjänstemän

Samarbetet mellan de förtroendevalda och förvaltningen är viktigt för att den kommunala verksamheten ska kunna fungera på ett rättssäkert och effektivt sätt samt ge genomslag för politiska beslut. För detta krävs en professionell ledning och styrning på den högsta nivån i kommuner och landsting. Tjänstemannen med den ledande ställningen bland personalen utgör i detta avseende en länk mellan de förtroendevalda och förvaltningen.

Trots den stora betydelsen som en direktör har för den kommunala verksamheten är förhållandet mellan den politiska ledningen och den ledande tjänstemannen inte reglerat i kommunallagen. Utredningen har visat på att det finns en hög omsättning av kommundirektörer i kommuner och landsting vilket delvis kan kopplas till samarbetsproblem med politiker eller andra tjänstemän. Detta kan i sin tur tänkas bero på oklarheter i rollfördelning vilket leder till konflikter som kan medföra att den ledande tjänstemannen får sluta. Mot denna bakgrund anser regeringen att kommunallagen bör kompletteras i detta avseende.

Avsaknad av reglering kan i och för sig ses som en fördel i den meningen att lagstiftningen inte begränsar utrymmet för lokala lösningar. Flera remissinstanser, framför allt flera kommuner och landsting, avstyrker förslaget med motiveringen att förslaget går allt för långt i sin detaljstyrning och innebär begränsningar för den interna organisationsfriheten. Trots att förslaget innebär en inskränkning av den kommunala organisationsfriheten anser regeringen att en reglering är motiverad. I likhet med bl.a. *IVO* och *Älmhults kommun* anser regeringen att det är viktigt med en tydlig uppgiftsfördelning. Detta kan väntas leda till ett bra fungerande samarbete mellan de förtroendevalda och direktören, vilket i sin tur kan bidra till förbättringar av den kommunala verksamheten. Förslaget innebär däremot inte att något politiskt ansvar ska läggas på den ledande tjänstemannen, utan det ansvaret ska endast de förtroendevalda ha.

Eksjö kommun anför att alltför stor otydlighet i en informell uppgiftsfördelning kan leda till otillräcklig transparens i organisationen. Regeringen instämmer i detta. En informell uppgiftsfördelning är inte transparent, framför allt inte för de som finns utanför organisationen. Därmed är det, även ur ett medborgarperspektiv, viktigt att det tydligt framgår vad som ingår i det politiska ledarskapet respektive vad den ledande tjänstemannen har för uppdrag. De förtroendevalda, de anställda, medlemmarna och allmänheten ska kunna förstå vem som utför de olika uppgifterna.

Direktörens ställning

Regeringen föreslår att det införs en bestämmelse om att styrelsen ska utse en direktör som har den ledande ställningen bland de anställda och som är chef för förvaltningen under styrelsen. Styrelsen får besluta att direktören ska ha en annan benämning än direktör.

Solna kommun anser att det bör tydliggöras att direktören är kommunens ledande tjänsteman, med uppgifter tilldelade av styrelsen. Enligt regeringens förslag är det styrelsen som utser direktören, vilket innebär att uppgiften att definiera direktörens roll också vilar på de förtroendevalda i styrelsen. Det är de som bestämmer vilka uppgifter som ska åläggas direktören och ramarna för dessa uppgifter. Den föreslagna bestämmelsen tydliggör direktörens grundläggande uppgift att ha den ledande ställningen bland de anställda samt vara chef för den förvaltning som finns under styrelsen. Att ha den ledande ställningen bland de anställda innebär att direktören inte kan underordnas någon annan anställd. Detta innebär emellertid inte något krav på att direktören ska vara chef för de övriga förvaltningscheferna. Med förvaltning under styrelsen avses den tjänstemannaorganisation som enligt fullmäktiges reglemente, instruktioner eller styrelsens beslut lyder under styrelsen.

Lunds universitet, Jusek och Jämtlands läns landsting anser att omfattningen och gränserna för direktörens uppgifter behöver förtydligas ytterligare. Utöver att definiera direktörens grundläggande uppgifter anser dock regeringen att det, precis som i dagsläget, bör vara upp till varje kommun eller landsting att besluta vad som ska innefattas i den ledande tjänstemannens roll och vilka uppgifter denne ska utföra. Ytterligare detaljreglering vore enligt regeringens uppfattning inte lämplig med hänsyn till den kommunala självstyrelsen.

Bland andra *Ekerö och Haninge kommuner* samt *SKL*, som är positivt inställda till förslaget, anför att det är viktigt att det i förarbetena framgår att regeln inte syftar till att begränsa friheten att i övrigt forma en förvaltningsorganisation utifrån de lokala förhållandena. Detta är inte heller avsikten med regeringens förslag. Förslaget utgör inte något hinder mot att kommuner och landsting även i fortsättningen kan bestämma hur dess organisation med nämnder och förvaltningar ska se ut. I det inbegrips att bestämma om direktören ska vara chef för de andra förvaltningscheferna.

Vidare är ett flertal kommuner och landsting negativa till förslaget då de anser att det stänger möjligheten för kommunerna att själva besluta om sin inre organisation, t.ex. om delat ledarskap, vilken funktion som ska vara förvaltningschef för kommunstyrelseförvaltningen, eller om

flera förvaltningar ska lyda under styrelsen osv. Så som flera remissinstanser framför innebär förslaget en viss inskränkning av kommunernas och landstingens organisationsfrihet. Kommuner och landsting kan t.ex. inte längre tillsätta flera högre tjänstemän som delar på uppdraget att ha det formella chefskapet över förvaltningen under styrelsen. Med hänsyn till vikten av transparens i den kommunala förvaltningen anser regeringen att detta utgör en nödvändig inskränkning av kommunernas och landstingens organisationsfrihet. Det bör vara tydligt för alla, inom och utanför den kommunala förvaltningen, vem som har den ledande ställningen och de ledande arbetsuppgifterna. Finns det endast en anställd som har den ledande ställningen bland de anställda undanröjer detta eventuella oklarheter.

Eslövs och *Söderköpings kommuner* framför synpunkter om att förslaget riskerar att befästa kommundirektörens operativa roll, i stället för den mer strategiska rollen som många eftersträvar. Förslaget förhindrar dock inte att direktören ges uppdrag av strategisk natur. För att förhindra att direktören får en alltför stor arbetsbörda kan t.ex. en biträdande chef utses, beslutanderätten i vissa ärenden kan delegeras till andra anställda och styrelsen kan också överlåta åt direktören att i sin tur besluta om vidaredelegation till en annan anställd. Vidare uppställs ingen begränsning när det kommer till att utse fler chefer under direktören inom förvaltningen under styrelsen.

Oavsett vilken organisation kommunen eller landstinget väljer ska direktören vara chef över styrelsens förvaltning. I detta inbegrips att ansvara för att förvaltningen bedrivs i enlighet med gällande lagar och föreskrifter. Direktören har som chef för förvaltningen även ansvaret för personalen och budget m.m. inom förvaltningen.

Bland andra *Hällefors kommun* anför att det ter sig som en orimlig detaljreglering att i lagen skriva in en titel på direktören, även om en annan benämning kan användas. Eftersom det framgår av förslaget att det står styrelsen fritt att besluta att direktören ska ha en annan benämning än direktör anser regeringen inte att detta utgör en alltför detaljerad reglering. Av lagtekniska skäl är det vidare viktigt att hitta en benämning som fungerar väl i lagtexten. I övrigt bör det noteras att det viktiga i sammanhanget inte är vilken benämning som väljs, utan att direktörens roll i förhållande till de förtroendevalda och uppgifter i övrigt förtydligas för ett förbättrat samarbete och en mer transparent kommunal organisation.

8.2.2 Instruktion för direktören

Regeringens förslag: Styrelsen ska i en instruktion fastställa hur direktören ska leda förvaltningen under styrelsen. Instruktionen ska också fastställa direktörens övriga uppgifter.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En övervägande majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inga invändningar mot förslaget.

Ett antal kommuner och landsting anser att det räcker med att det framgår att det ska finnas en instruktion för direktören och att det är

styrelsen som ska fastställa den. Detaljerna om vad instruktionen ska omfatta måste kommunen själv få bestämma. *Borlänge kommun* anför att en instruktion för den ledande tjänstemannen bör kunna öka tydligheten och transparensen mellan politik och förvaltning. *Burlövs* och *Sundbybergs kommuner* framhåller vikten av att bestämmelsen inte blir mer specifik genom kommande lagstiftning. *Upplands-Bro kommun* anför att det borde finnas tydlighet i vad som ska finnas med i en instruktion. *Blekinge läns landsting* anför att det finns en otydlighet i hur instruktionen är tänkt att förhålla sig till delegationsordningen. *Jusek* anser att det bör anges att den nya instruktionen ska vara godtagen av den direktör som har att arbeta efter den.

Falkenbergs kommun tillstyrker förslaget att kommundirektören ska ha en fastställd instruktion. Kommunen avstyrker dock specifikationer på vad denna instruktion ska innehålla. *Kalmar kommun* anser att kommundirektörens roll och uppgifter kan hanteras av respektive kommun i uppdragsbeskrivning eller liknande. *Landskrona* och *Lindesbergs kommuner* anser att innehållet i instruktionen inte bör detaljregleras i lag utan lämnas till styrelsen att bestämma.

Däruöver anför *Gotlands kommun*, angående förslaget om direktörens ställning, att det behövs en explicit lagreglering om vad som ligger i ordförandeuppdraget. *Huddinge kommun* anför att stadganden som betonar den viktiga roll som kommunstyrelsens ordförande innehar ytterligare kan tydliggöra ansvarsfördelningen och markera ordförandens ställning som kommunens i praktiken främsta företrädare.

Skälen för regeringens förslag

Instruktion för direktören

Mot bakgrund av den problematik som beskrivits ovan med en stor omsättning av direktörer, otydlig uppgiftsfördelning och samarbetsproblem föreslår regeringen att styrelsen i varje kommun och landsting i en instruktion ska fastställa hur direktören ska leda förvaltningen under styrelsen. I instruktionen ska också direktörens övriga uppgifter fastställas. Ambitionen är att arbetet med upprättandet av instruktionen ska leda till en dialog och en diskussion om uppgiftsfördelningen mellan de förtroendevalda och direktören. *Kalmar kommun* anser inte att styrelsen behöver fastställa en särskild instruktion för direktören, dennes roll och uppgifter kan i stället hanteras av respektive kommun i uppdragsbeskrivning eller liknande.

Regeringens syfte med att föreslå ett krav på att styrelsen fastställer en instruktion för direktören är att detta ska bidra till att skapa ett bra samspel mellan de förtroendevalda och direktören. En tydlig fördelning av uppgifter innebär normalt en bättre samverkan. Finns det en instruktion för en sådan fördelning och ett sådant samspel, finns det också förutsättningar för ett fungerande samarbete. Vid en eventuell konflikt kan det vara en fördel att kunna luta sig mot vad som har reglerats i en instruktion. Instruktionen kan alltså utgöra en trygghet för både de förtroendevalda och direktören i deras samarbete. Utan ett lagstadgat krav på att styrelsen ska fastställa en sådan instruktion är det inte säkert att detta tankesätt får genomslag i alla kommuner och landsting.

Flera remissinstanser ser positivt på förslaget, bl.a. *Borlänge kommun* anför att en instruktion för den ledande tjänstemannen bör kunna öka tydligheten och transparensen mellan politik och förvaltning. Vissa remissinstanser, bl.a. *Örebro läns landsting*, anser dock att det räcker med att det framgår att det ska finnas en instruktion för direktören och att det är styrelsen som ska fastställa den. Detaljerna om vad instruktionen ska omfatta måste kommunen själv få bestämma.

I instruktionen ska fastställas hur direktören ska leda förvaltningen under styrelsen. Det är då t.ex. lämpligt att det i instruktionen framgår inom vilka ramar direktören anställer personal vid sin förvaltning samt har medarbetar- och lönesamtal med dem. En fråga som också kan beröras i en instruktion är om direktören ska vara chef för de andra förvaltningscheferna. Oavsett hur organisationen ser ut kan det vara lämpligt att i instruktionen förtydliga direktörens uppdrag och arbetsuppgifter i relation till de andra förvaltningscheferna. Annat som kan regleras i instruktionen är frågan om vem som ska hålla i interna och externa kontakter samt i vilka frågor.

Upplands-Bro kommun anför att det borde finnas tydlighet i vad som ska finnas med i en instruktion. Med hänsyn till behovet av lokal anpassning anser regeringen dock att det inte finns skäl att närmare reglera instruktionens innehåll. Värt att notera är dock att det har gjorts flera ansatser att ta fram stöd och normer för direktörens arbete där vägledning och inspiration kan hämtas. Ett exempel är den checklista för kommundirektörens ansvar, befogenheter och arbetsuppgifter som Kommundirektörsföreningen i Sverige har tagit fram.

Jusek anför att det bör införas ett krav på när en instruktion ska fastställas av styrelsen samt att instruktionen bör vara godtagen av direktören. Regeringen anser dock att en sådan detaljreglering inte är nödvändig. I kravet på att anta en instruktion ingår att detta också sker inom rimlig tid. Då det är styrelsen som har att besluta om instruktionen och i denna ange vilka uppgifter som direktören ska ha, anser regeringen inte heller att det är lämpligt att direktören ska godta instruktionen. Det torde dock inte ligga i vare sig styrelsens eller direktörens intresse att inleda eller fortsätta ett samarbete, om en instruktion fastställs som direktören i fråga inte anser sig kunna arbeta utifrån.

Instruktionens roll i förhållande till beslutad delegationsordning

Det förekommer att styrelsen i en delegationsordning anger i vilka ärenden som direktören har beslutanderätt. Det kan tänkas att instruktionen för direktören kan komma att innehålla ärenden som gränsar till sådant som anges i en delegationsordning, t.ex. att direktören ska delta i förhandlingar med en annan part som avslutas med att denne kan fatta beslut om avtal.

Blekinge läns landsting anför bl.a. att det finns en otydlighet i hur instruktionen är tänkt att förhålla sig till delegationsordningen. Regeringen anser att det är svårt att på förhand uttala sig om hur delegationsordning och instruktion förhåller sig till varandra då innehållet i instruktionen inte föreslås regleras närmare i sak. Bortsett från den grupp av ärenden som enligt kommunallagen undantas från möjligheten till delegering (6 kap. 34 § KL), är inte heller innehållet i en

delegationsordning föremål för närmare reglering. I fall där ärenden i delegationsordningen och instruktionen tangerar varandra kan det dock vara lämpligt att styrelsen i instruktionen både tar upp delegationen och de övriga arbetsuppgifterna.

Ordförandes roll i styrelsen

Alla förtroendevalda bär, oberoende av sysselsättningsgrad, ytterst det politiska ansvaret för verksamheten. Ordförande har dock genom bestämmelser i kommunallagen givits en viss särställning i förhållande till de övriga ledamöterna. Vidare definieras ordföranderollen ytterligare genom bl.a. reglementen, delegationsordningar och andra styrdokument. Därtill vilar i praktiken ett stort politiskt ansvar på styrelsens ordförande, bl.a. genom att denne normalt kan ägna hela sin tid åt uppdraget och arvoderas för detta. Detta förhållande återspeglas dock inte i nuvarande kommunallag. Utredningen för därför ett resonemang om det, utöver förslaget om en reglering av direktörens roll, kan finnas anledning att överväga att i kommunallagen närmare reglera ordförandens roll.

Gotlands kommun anför att det behövs en explicit lagreglering om vad som ligger i ordförandeuppdraget. Vidare anför *Huddinge kommun* att bestämmelser som betonar den viktiga roll som kommunstyrelsens ordförande innehar ytterligare kan tydliggöra ansvarsfördelningen och markera ordförandens ställning som kommunens i praktiken främsta företrädare.

Eftersom de politiska förutsättningarna och den politiska organisationen ser olika ut i landets kommuner och landsting anser utredningen dock att det inte är lämpligt att t.ex. föreslå ett obligatoriskt krav på styrelsen att besluta om en uppdragsbeskrivning för ordförande. Regeringen anser att detta utgör ett väl avvägt ställningstagande. I den mån kommuner och landsting anser att styrelsens ordförandes roll bör definieras närmare finns inga hinder mot att besluta om en uppdragsbeskrivning för styrelsens ordförande.

8.2.3 Underlag till beslut och verkställighet

Regeringens bedömning: Det bör inte införas någon tvingande lagstiftning om att direktören ska ansvara för underlag till beslut i samtliga ärenden i styrelsen och svara för att styrelsens beslut verkställs.

Utredningens förslag: Överensstämmer inte med regeringens bedömning. Utredningen föreslår att direktören ska ansvara för att det finns ett underlag till beslut i samtliga ärenden som styrelsen ska behandla och svara för att styrelsens beslut verkställs.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller framför inga invändningar mot förslaget.

Ett flertal kommuner och landsting, *Skaraborgs kommunalförbund* och *SKL* anför att direktörens ansvar för förvaltningens arbete med beredningsunderlag inte får kunna läsas så att det inskränker styrelsens utrymme att av egen kraft lägga fram underlag till beslut. *Skaraborgs*

kommunalförbund anför vidare att det också bör framgå att direktören inte ansvarar för exempelvis inkomna ärenden från andra myndigheter m.m., som inte har sitt ursprung inom kommunstyrelsens egen förvaltning. Vidare anför bl.a. *Kungsbacka*, *Stockholms* och *Sölvesborgs kommuner* att det föreligger behov att ytterligare diskutera och belysa direktörens verkställighetsansvar i relation till revisionsansvaret, då detta är viktigt för fullmäktiges behandling samt beslut rörande att bevilja ansvarsfrihet för styrelsen.

Burlövs kommun anser att även förvaltningscheferna bör kunna ges ett sådant ansvar. *Emmaboda kommun* anser att det är tveksamt om ansvaret för verkställighet helt ska lämnas till kommundirektören. *Flens kommun* anför att förslaget väcker frågan om beredningsansvaret har någon påverkan på prövningen i laglighetsprövningsmål. *Örebro läns landsting* anför att förslaget är på en nivå som är alltför detaljerad.

Arboga kommun anser att beredningsansvaret bör kunna formaliseras genom styrelsens försorg och finnas med i instruktionen. *Eskilstuna kommun* anser att den föreslagna lydelsen ger vid handen att ansvaret flyttas ifrån kommunstyrelsen och plötsligen åvilar direktören. *Köpings kommun* anför att det är viktigt att det klargörs att det är politiken som bär det yttersta ansvaret för beredning och beslut. *Knivsta kommun* ställer frågan vad som händer när styrelsen har fattat ett beslut som t.ex. inte är genomförbart. *Laholms kommun* anför att förslaget innebär ett beredningstvång i styrelsen men inte i övriga nämnder. *Mora kommun* anför att ur ett revisionsperspektiv är styrelsen ansvarig för sina beslut. *Söderköpings kommun* anför att förslaget är en orimlig inskränkning av det kommunala självstyret och de förtroendevaldas roll. *Upplands-Bro kommun* anför att en lämpligare väg borde vara att tydliggöra att det är kommunstyrelsen som ska ha det yttersta ansvaret för beredningen.

Skälen för regeringens bedömning: Utredningen föreslår att direktören ska ansvara för att det finns ett underlag till beslut i samtliga ärenden som styrelsen ska behandla. Enligt förslaget skulle direktören ansvara för att underlagen till beslut i styrelsen är tillfredsställande beredda och utredda. Förslaget är inte avsett att innebära någon förändring i ansvarsfördelning för de beslut som fattas i styrelsen. Det är alltså de förtroendevalda i styrelse och nämnder som ansvarar för de beslut som fattas.

Ett flertal remissinstanser, såväl instanser som förhållit sig negativa som positiva till förslaget, har uttalat sig om omfattningen av beredningsansvaret. Flera kommuner och landsting samt *SKL* anför att direktörens ansvar för förvaltningens arbete med beredningsunderlag inte får kunna läsas så att det inskränker styrelsens utrymme att av egen kraft lägga fram underlag till beslut. Invändningar mot förslaget har vidare framförts utifrån att det är alltför detaljerat, bl.a. *Söderköpings kommun* anser att som beslutsfattare inte kunna avgöra vilka underlag som krävs för att fatta beslut innebär en orimlig inskränkning av den kommunala självstyrelsen och de förtroendevaldas roll. *Laholms* och *Flens kommuner* har i sina remissvar ställt frågan om förslaget innefattar ett särskilt beredningstvång för beslut som beslutas av styrelsen och hur det i sådant fall bör hanteras vid en eventuell laglighetsprövning. *Arboga kommun* anser att beredningsansvaret bör kunna formaliseras genom styrelsens försorg och finnas med i instruktionen.

Regeringen anser, i likhet med bl.a. SKL, att styrelsen ska ha en möjlighet att lägga fram förslag med ett eget underlag till beslut. Ett naturligt exempel på ett sådant ärende kan vara en fråga om att entlediga direktören. Mot denna bakgrund anser regeringen att det inte är lämpligt med ett lagstadgat krav på att direktören ska ansvara för underlag i samtliga ärenden. Då det även utöver svårigheterna med en heltäckande skyldighet för direktören kan finnas behov av lokal anpassning av frågan om ansvar för underlag anser regeringen, i likhet med *Arboga kommun*, att kommuner och landsting själva kan reglera frågan i direktörens instruktion. Denna bedömning gäller även för andra förvaltningschefer inom den kommunala förvaltningen, till skillnad från vad *Burlövs kommun* anför.

Även avseende frågan om ansvar för verkställighet av styrelsens beslut anser regeringen att det kan finnas behov av lokal anpassning utifrån kommuners och landstings olika organisationsmodeller. Regeringen anser därför att även denna fråga får regleras i direktörens instruktion.

8.3 Förvaltningschefer

Regeringens bedömning: Förvaltningschefernas roll och uppgifter bör inte regleras närmare. Det bör inte gå att vidaredelegera beslutanderätt i flera led och inte heller bör någon annan än en förvaltningschef kunna vidaredelegera beslutanderätt.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En övervägande majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inga invändningar mot bedömningen.

Helsingborgs kommun anför att det ytterligare bör övervägas om förvaltningschefernas roll ska regleras på liknande sätt som direktörens. Flera kommuner samt *Kommundirektörernas förening* och *SKL* anser att det finns ett stort behov av att ge fler chefer än förvaltningschefen möjlighet att kunna vidaredelegera beslutanderätt. Med tydliga och säkra rutiner för återrapportering bör det vara nämnden som avgör hur och i vilken mån vidaredelegation ska kunna användas. *Linköpings, Mölndals* och *Sunne kommuner* samt *Kalmar läns landsting* ifrågasätter utredningens slutsats att det inte behövs ökade möjligheter till vidaredelegation. *Färgelanda kommun* anser att kommunen själv ska få avgöra till vilka befattningar och i vilken omfattning vidaredelegation ska tillåtas. Det bör dock fortsatt inte vara tillåtet med vidaredelegation i mer än ett led. *Motala kommun* anför att en tydlig vidaredelegation i flera led inte motverkar utredningens argument om transparens. *Vänersborgs kommun* anför att t.ex. vid arbetsmiljöansvar är delegation i flera led välfungerande. Det bör vara upp till varje kommun att fullfölja sitt ansvar och hålla koll på delegeringskedjan. *Östergötlands läns landsting* avstyrker att det inte ska vara möjligt att vidaredelegera beslut i flera led och att endast förvaltningschef ska kunna vidaredelegera beslutanderätt.

Skälen för regeringens bedömning

Förvaltningschefernas roll och uppgifter

Förvaltningschefernas roll är, liksom direktörens, sparsamt reglerad i kommunallagen. I kommunallagen framgår t.ex. inte vilka som ska utses till förvaltningschefer eller hur förvaltningarna ska organiseras. En förvaltningschef kan t.ex. arbeta för flera olika nämnder. Dock finns regler om s.k. valbarhetshinder för förvaltningschefer. Den som är chef för en förvaltning som hör till en nämnds verksamhetsområde får inte väljas till ledamot eller ersättare i nämnden (4 kap. 6 § KL andra stycket). Förvaltningscheferna kan emellertid ansvara för stora förvaltningar med mycket resurser.

Helsingborgs kommun anför att det ytterligare bör övervägas om förvaltningschefernas roll ska regleras. Regeringen anser dock att en reglering riskerar att begränsa kommunernas och landstingens handlingsutrymme och olika lokala lösningar. Eftersom förvaltningschefernas roll och uppgifter inte klart framgår av kommunallagen har kommuner och landsting en viss frihet att själva bestämma om detta. Mot den bakgrunden föreslår regeringen inte någon närmare reglering av förvaltningschefernas roll och uppgifter.

Instruktion för förvaltningschefer?

Utredningen har inte föreslagit att övriga nämnder förutom styrelsen ska besluta om en instruktion för sina förvaltningschefer. Regeringen instämmer i utredningens bedömning om att detta inte är nödvändigt. Det förtjänar dock att framhållas att det inte föreligger något hinder mot att nämnderna beslutar om en sådan om de skulle finna detta lämpligt. Även mellan nämnder och dess förvaltningschefer är det viktigt med en tydlig uppgiftsfördelning och ett gott samarbetsklimat.

Vidaredelegation av beslutanderätt

Det är inte ovanligt att många olika typer av beslutsfattande delegeras till förvaltningschefer. De kan i sin tur också ges rätt att vidaredelegera beslutanderätt (6 kap. 37 § KL). Bestämmelserna i kommunallagen avseende vidaredelegation medger dock inte att beslutanderätt vidaredelegeras i flera led. Detta motiveras i förarbetena till kommunallagen bl.a. utifrån att rätten att vidaredelegera måste utnyttjas på ett sådant sätt att nämnden alltid har vetskap om vem som har rätt att fatta beslut. Det är viktigt för att nämnden ska kunna utöva sin kontroll av verksamheten och återkalla ett sådant uppdrag om behov av detta skulle uppkomma (prop. 1990/91:117 s. 205).

De remissinstanser, bl.a. ett flertal kommuner, *Östergötlands läns landsting*, *SKL* och *Kommundirektörernas förening* som uttalar sig angående utredningens bedömning avseende förvaltningschefernas roll berör företrädesvis frågan om vidaredelegation i flera led. Detta tyder på att det tycks finnas ett stort praktiskt behov av vidaredelegation. Ett system med vidaredelegation i flera led skulle dock kunna bli överblickbart för nämnderna, som ytterst är ansvariga för verksamheten. Därför anser regeringen att det inte bör gå att vidaredelegera

beslutanderätt i flera led. Inte heller bör annan än en förvaltningschef kunna vidaredelegera beslutanderätt.

8.4 Krav och rättigheter för de anställda

8.4.1 Krav på saklighet och opartiskhet

Regeringens bedömning: Det finns inte skäl att införa en hänvisning till bestämmelsen i regeringsformen om skyldigheten för den som utför offentliga förvaltningsuppgifter att iaktta saklighet och opartiskhet eller till bestämmelserna om bisysslor i lagen om offentlig anställning.

Utredningens förslag: Överensstämmer inte med regeringens bedömning. Utredningen föreslår att hänvisningar till regeringsformens bestämmelser om saklighet och opartiskhet och till bestämmelserna om bisysslor i lagen om offentlig anställning ska införas.

Remissinstanserna: En övervägande majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inga invändningar mot förslaget.

Borlänge kommun anför att ett tydliggörande kan bidra till allmänhetens förtroende för offentlig förvaltning. *Tingsryds kommun* anför att bestämmelsen kan vara värdefull ur ett pedagogiskt perspektiv.

Uppsala universitet anför att grundlagen ändå gäller och läsaren kan fråga sig varför en kommunallag i så fall inte också hänvisar till andra delar av konstitutionen, som t.ex. offentlighetsprincipen. Beträffande den föreslagna bestämmelsen ökar osäkerheten genom att den hänvisar till skyldigheten för alla som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter att iaktta saklighet och opartiskhet. Stadgandet i regeringsformen – 1 kap. 9 § – innefattar emellertid också att likheten inför lagen ska beaktas. Tanken är förstås inte att man motsatsvis ska dra slutsatsen att detta inte gäller i kommunal förvaltning, men att den delen av stadgandet klippts bort är ändå konfunderande. Även flera kommuner och *Örebro läns landsting* ifrågasätter behovet av att hänvisa till regeringsformen, då denna reglering redan gäller. *Enköpings kommun* anför att det finns andra och bättre lämpade sätt att informera medborgarna om grundläggande rättsprinciper. *Gnesta kommun* anför att kommunallagen inte ska betungas med denna typ av markeringar. *Linköpings kommun* bedömer att förslaget kan verka vilseledande för allmänheten. *Strängnäs kommun* skulle hellre se, om någon hänvisning alls ska göras, en generell hänvisning till regeringsformen och dess principer.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Krav på saklighet och opartiskhet

Av regeringsformen framgår att förvaltningsuppgifter kan överlämnas åt kommuner (12 kap. 4 § RF). I regeringsformen finns vidare ett principstadgande rörande de krav på likabehandling och objektivitet som ställs på den som inom den offentliga förvaltningen fullgör förvaltningsuppgifter. Alla som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter

ska i sin verksamhet beakta allas likhet inför lagen samt iaktta saklighet och opartiskhet (1 kap. 9 § RF). Bestämmelsen gör ingen skillnad på anställda eller förtroendevalda.

Några remissinstanser ställer sig frågande till behovet av den föreslagna hänvisningen då den kan leda till missförstånd avseende tillämpning och graden av betydelse av lagar till vilka hänvisning inte görs. Därtill tynger denna typ av hänvisningar lagstiftningen. Regeringen instämmer i att en hänvisning till regeringsformen i denna del framstår som onödig. Vidare instämmer regeringen i det som *Uppsala universitet* framför om tveksamheter i utformningen i den föreslagna hänvisningen. Regeringen föreslår därför inte någon sådan hänvisning.

Förtroendskadliga bisysslor

I lagen (1994:260) om offentlig anställning, förkortad LOA, finns bestämmelser om förtroendskadliga bisysslor. Bestämmelserna gäller sedan länge för statsanställda. Sedan 2001 gäller de också för arbetstagare hos kommuner, landsting och kommunalförbund (2 § LOA).

En arbetstagare får inte ha någon anställning eller något uppdrag eller utöva någon verksamhet som kan rubba förtroendet för hans eller någon annans arbetstagares opartiskhet i arbetet eller som kan skada myndighetens anseende (7 § LOA). Bestämmelserna har, enligt förarbetena, till syfte att upprätthålla allmänhetens förtroende för myndighetens opartiskhet och ska tillgodose det allmänna intresset av saklighet och opartiskhet i utövandet av offentlig verksamhet. I lagen finns också en informationsskyldighet för arbetsgivaren, en upplysningsplikt för arbetstagaren samt en skyldighet för myndigheten att genom ett särskilt beslut förhindra det som är förtroendskadligt (7 a–7 c §§ LOA).

Regeringen anser, i likhet med vad som ovan anförs om hänvisning till regeringsformens bestämmelser om saklighet och opartiskhet, att det inte finns skäl att inför en hänvisning till bestämmelserna i LOA om förtroendskadliga bisysslor.

8.4.2 Anteckning om avvikande mening

Regeringens bedömning: Det saknas skäl att införa möjligheter i kommunallagen för anställda hos kommuner och landsting att i beslut eller protokoll få en avvikande mening antecknad.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Utredningens bedömning kommenteras av bland andra *Eksjö kommun* som anför att det redan i dag finns möjlighet att använda tjänsteskrivelser som en självständig produkt och på så vis tydliggöra den fullständiga processen från tjänstemannanivå till beslut. *Uddevalla kommun* anser att det bör övervägas att införa en möjlighet för anställda att anteckna en avvikande mening, i form av utvecklade tjänsteskrivelser, såsom självständiga produkter. *Upplands-Bro kommun* anför att om handläggningen så tydligt ska präglas av saklighet och opartiskhet att det dessutom ska förtydligas i kommunallagen, innebär

detta enligt kommunen att tjänsteskrivelserna inte kan ändras genom politiska beslut.

Skälen för regeringens bedömning: Utredningen har övervägt om möjligheten för anställda hos kommuner eller landsting att få en avvikande mening antecknad bör utökas. Enligt förvaltningslagen (1986:223) har föredragande och andra tjänstemän som är med om den slutliga handläggningen utan att delta i avgörandet rätt att få en avvikande mening antecknad. De aktuella bestämmelserna gäller dock inte sådana ärenden hos myndigheter i kommuner och landsting där besluten kan överklagas genom laglighetsprövning.

Förtroendevalda har möjlighet att reservera sig mot i princip alla beslut. Rätten är begränsad endast på så sätt att ledamoten måste ha deltagit i avgörandet av ärendet för att kunna reservera sig (4 kap. 22 § KL).

Regeringen anser att en utökad möjlighet att få en avvikande mening antecknad inte är nödvändig. Så som *Eksjö kommun* anför, finns redan i dag möjlighet att använda tjänsteskrivelser som en självständig produkt och på så vis tydliggöra den fullständiga processen från tjänstemannanivå till beslut. Regeringen anser därför inte att möjligheterna för anställda hos kommun och landsting att kunna få en avvikande mening antecknad bör utökas.

9 Delegation av nämndernas beslutanderätt

9.1 De förtroendevaldas beslutanderätt och delegeringsmöjligheter

Kommunallagen bygger på principen att de förtroendevalda fattar beslut kollektivt och även har ett kollektivt verksamhetsansvar. De förtroendevalda ska därmed ha det yttersta ansvaret för den kommunala förvaltningen och är de som styr förvaltningen. Det innebär ett ansvar för de förtroendevalda från beredning av ärendet till beslut och för genomförande av beslutet.

I kommunallagen finns bestämmelser som reglerar möjligheten till delegering av nämndernas beslutanderätt. En nämnd får uppdra åt ett utskott, åt en ledamot eller ersättare eller åt en anställd hos kommunen eller landstinget att besluta på nämndens vägnar i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden (6 kap. 33 § KL). En gemensam nämnd får också under samma förutsättningar uppdra åt en anställd i någon av de samverkande kommunerna eller landstingen att besluta på nämndens vägnar (6 kap. 33 § andra stycket KL).

Delegering innebär att befogenheten att fatta beslut överlämnas. Det delegerade beslutet fattas sedan på nämndens vägnar. Det är således uppgifter som delegeras och inte ansvaret som sådant. Delegaten har emellertid det fulla ansvaret för handläggning och beslutsfattande i de ärenden som delegationen omfattar. Det innebär att delegaten tar det fulla ansvaret för det konkreta beslutet och att den delegerande inte får gå in i ett beslut som har fattats till följd av delegationen. Den delegerande har

däremot kvar sitt övergripande ansvar för sakområdet och kan ta tillbaka delegationen, också för ett enskilt ärende, och kan följa delegatens hantering av sitt uppdrag genom återrapportering. Det är således nämnden och dess politiker som avgör frågan om eventuell delegering ska ske under förutsättning att det kan ske inom de ramar som lagen tillåter.

När nämnden delegerar sin beslutanderätt ska den klart ange vilken beslutanderätt som delegeras och till vem beslutanderätten överläts. Nämnden kan inte besluta om en s.k. blandad delegering, dvs. till anställd och förtroendevald i förening.

När ett beslut fattats med stöd av delegation ska det anmälas till nämnderna, som bestämmer i vilken ordning detta ska ske (6 kap. 35 § KL). Alla delegationsbeslut ska anmälas, oavsett om beslutet kan överklagas genom laglighetsprövning eller genom förvaltningsrättsligt överklagande. Anmälan är viktig för att kunna beräkna överklagandetiden för laglighetsprövning.

Det finns vissa ärenden i vilka beslutanderätten inte får delegeras (6 kap. 34 § KL). En nämnd har möjlighet att uppdra åt ordföranden eller en annan ledamot som nämnden har utsett, att besluta på nämndens vägnar i ärenden som är så brådskande att nämndens avgörande inte kan avvaktas. Sådana beslut ska anmälas vid nämndens nästa sammanträde (6 kap. 36 § KL).

Utöver bestämmelserna om delegering finns bestämmelser om vidaredelegation, som också gäller för gemensam nämnd. Om en nämnd eller en gemensam nämnd, med stöd av 6 kap. 33 § KL, uppdrar åt en förvaltningschef inom nämndens verksamhetsområde att fatta beslut, får nämnden överlåta åt förvaltningschefen att i sin tur uppdra åt en annan anställd inom kommunen eller landstinget eller i någon av de samverkande kommunerna eller landstingen att besluta i stället. Sådana beslut ska anmälas till förvaltningschefen (6 kap. 37 § KL).

Delegering kan i princip inte ske till någon utanför den kommunala organisationen. Det innebär t.ex. att en anställd på ett bemanningsföretag som under viss tid arbetar inom kommunen eller landstinget inte kan erhålla delegation av nämnden. Det har emellertid öppnats vissa möjligheter att delegera åt en anställd i en annan kommun att besluta på den uppdragsgivande kommunens vägnar i ett visst ärende eller en grupp av ärenden inom t.ex. områdena miljö- och livsmedelsskydd.

9.1.1 Anställdas beslutanderätt

<p>Regeringens bedömning: De anställda bör inte ha någon i kommunallagen fastslagen beslutanderätt, utan de anställdas beslutanderätt bör även fortsättningsvis utgå från nämnderna.</p>

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En övervägande majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller framför inga invändningar mot förslaget.

Socialstyrelsen och *Inspektionen för vård och omsorg (IVO)* anser att det bör göras en översyn av de anställdas beslutanderätt. Detta bör dock utredas inom ramen för en särskild översyn av speciallagstiftningarna, t.ex. den kommande översynen av socialtjänstlagen. *Järfälla kommun*

hade gärna sett att utredningen hade föreslagit en justering av gränsen mellan ren verkställighet och beslut i kommunallagens mening. *Laholms kommun* anser att denna princip bör gälla all kommunal verksamhet. *Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)* anser att utredningens bedömning är väl avvägd.

Dalarna läns landsting anser att gränsoområdet som skiljer verkställighet från beslutsfattande är svårt och att det hade varit ett stöd för kommuner och landsting om vissa kategorier av beslut tydligt hade hänförts till verkställighetsområdet. *Akademikerförbundet SSR* anser att det är angeläget att stärka mandatet för socialsekreterare och biståndshandläggare inom äldreomsorg och personlig assistans att kunna fatta självständiga beslut i individärenden.

Skälen för regeringens bedömning

Ren verkställighet och delegering

Den kommunala verksamheten är omfattande och komplex. De förtroendevalda har därför inte möjlighet att själva fatta alla beslut, utan i praktiken är det de anställda som fattar en stor del av de kommunala besluten. I kommunallagen finns, till skillnad från i viss speciallagstiftning, inga bestämmelser som ger de anställda någon självständig beslutanderätt. Av praxis följer dock att de har rätt att fatta sådana beslut som är av rent förberedande eller rent verkställande art.

En mycket stor del av vad de anställda gör i kommuner och landsting är s.k. faktiskt handlande. Detta är den typen av uppgifter som inte kan ses som någon form av ärendehandläggning, t.ex. när en lärare håller en lektion. Denna typ av uppgifter ankommer automatiskt på de anställda utan att nämnderna behöver fatta någon form av beslut. När det däremot handlar om ärendehandläggning, dvs. när de anställda ska utföra sådan handläggning som ska mynna ut i någon form av beslut så måste detta delegeras till anställda om det inte rör ärenden av rent förberedande och verkställande karaktär.

Kännetecknande för ett beslut är bl.a. att det föreligger alternativa lösningar och att beslutsfattaren måste göra vissa överväganden eller bedömningar. För att något ska anses utgöra ren verkställighet får det alltså inte finnas utrymme för självständiga bedömningar. Vid införandet av kommunallagen uttalade regeringen att om det finns klara målsättningar för verksamheten är det mycket som talar för att många vardagliga åtgärder inom förvaltningen som i dag rättsligt sett är att anse som beslut kan hänföras till ren verkställighet även om de innefattar ett visst mått av självständigt ställningstagande och inte bara är ett rent mekaniskt verkställande av beslut (prop. 1990/91:117 s. 204).

Var den exakta gränsen går mellan beslut som kräver delegering och sådana åtgärder som anses vara ren verkställighet är således inte självklart. Denna gränsdragning har betydelse för möjligheten att överklaga beslutet genom laglighetsprövning. Nämndbeslut av rent förberedande eller rent verkställande art får inte överklagas (10 kap. 2 § KL).

Utredningen anför att en utveckling är att många kommuner och landsting betraktar fler åtgärder än tidigare som ren verkställighet. Detta leder till att de anställda tillåtits fatta fler beslut utan delegation eller krav

på återrapportering till nämnd. Detta sker dels för att avgränsningen mellan beslut och ren verkställighet inte anses helt klar, dels av effektivitetsskäl.

Dalarna läns landsting anser att gränsområdet som skiljer verkställighet från beslutsfattande är svårt och att det hade varit ett stöd för kommuner och landsting om vissa kategorier av beslut tydligt hade hänförts till verkställighetsområdet. Regeringen har förståelse för att denna gränsdragning i vissa fall kan utgöra ett osäkerhetsmoment. Med hänsyn till den mängd och variation av beslut som dagligen fattas ute i kommuner och landsting är det dock inte möjligt att på ett uttömmande sätt göra en sådan uppdelning som efterlyses. Bedömningen av vad som utgör ett beslut av rent verkställande art ska tolkas restriktivt så att möjligheterna till att överklaga besluten inte begränsas genom den praktiska tillämpningen (se t.ex. RÅ 2011 ref. 7 och RÅ 2006 ref. 78). Justitieombudsmannen (JO) har i flera fall (se t.ex. JO 2004/05 s. 353 och JO 2012/13 s. 430) uttalat kritik mot att vissa anställningsbeslut som fattats på delegation, inte anmälts till styrelse respektive nämnd och att överklagandetiden därmed inte börjat löpa.

Det finns enligt regeringens mening en intressekonflikt mellan demokrati och rättssäkerhet å ena sidan och effektivitet och professionalitet å andra sidan, när det kommer till de anställdas beslutsfattande. Denna gäller oavsett om det handlar om ren verkställighet eller det delegeringsbara området. Denna intressekonflikt, tillsammans med den stora variationen av kommunala beslut, utgör en utmaning i tillämpningen av dessa regler. Enligt regeringens mening skulle dessa svårigheter dock kvarstå även om gränsen mellan ren verkställighet och beslut i kommunallagens mening justerades såsom *Järfälla kommun* efterlyser. Sammanfattningsvis anser regeringen att det inte framkommit några skäl för att förändra regleringen avseende kommunala beslut och ärenden av rent förberedande eller verkställande karaktär.

De anställda bör inte ges en självständig beslutanderätt

Utredningen har mot bakgrund av den ovan beskrivna problematiken övervägt om det i kommunallagen bör införas en egen beslutanderätt för anställda i kommuner och landsting. Ett argument för en sådan reglering är att det kan leda till ett minskat intresse för att klassificera beslut som rent verkställande åtgärder och en mer enhetlig tillämpning, något som i sin tur bör kunna stärka rättssäkerheten. En ändrad ordning skulle också kunna underlätta för den kommunala verksamheten, eftersom nämnderna inte längre i delegationsordningarna skulle behöva täcka in alla typer av beslut.

Den nuvarande ordningen med en delegerad beslutanderätt som utgår direkt från nämnderna är tydlig. *Laholms kommun* anför att detta är en principiellt viktig utgångspunkt för en politiskt styrd organisation. Regeringen instämmer i detta och anser att en ändrad ordning riskerar att göra beslutskedjan och ansvarsförhållandena otydligare. Det är inte heller givet att en självständig beslutanderätt skulle underlätta ute i den kommunala verksamheten. Nämnderna skulle fortfarande behöva ta ställning till vilka anställda som har rätt att fatta vilka beslut. Dessutom

kan det förutses att även en reglering av vilka beslut som ankommer på nämnden respektive de anställda att fatta skulle kunna ge upphov till tillämpningssvårigheter. Det råder dock inte något tvivel om att den nuvarande ordningen kan vara administrativt krävande för kommuner och landsting. Enligt regeringens mening kan detta dock till viss del avhjälpas genom att regleringen runt anmälningsskyldighet för delegationsbeslut förändras (se nedan under avsnitt 9.2). Regeringen delar därför utredningens bedömning om att det inte bör införas någon reglering av de anställdas beslutanderätt i kommunallagen.

9.2 Förändrad reglering om delegation

9.2.1 Anmälningsskyldighet för delegationsbeslut och för beslut som fattas med stöd av vidaredelegation

Regeringens förslag: Nämnden ska besluta om i vilken utsträckning beslut som har fattats med stöd av delegation ska anmälas till den. Detta gäller dock inte delegerade brådskande beslut.

Nämnden ska även besluta om i vilken utsträckning beslut som har fattats efter vidaredelegation ska anmälas till den.

Beslut som inte anmäls ska protokollföras särskilt, om beslutet får överklagas genom laglighetsprövning.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En övervägande majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inga invändningar mot förslaget.

Ale kommun föreslår att det ska räcka med att delegationsbeslut som inte anmäls förtecknas. Flera kommuner, däribland *Linköpings kommun* och *Malmö kommun* anför att förslaget bäddar för effektivitet i kommunal förvaltning. Ett moment av onödig administration tas bort. Förslaget innebär en förenkling och bidrar till ökad frihet för kommunerna att organisera sin verksamhet. *Bengtstors kommun* anser att det behöver förtydligas i lagen vem som ska justera protokollen, särskilt med tanke på att det fortfarande är nämndens ansvar. *Botkyrka kommun* anför att förslaget ger en önskvärd möjlighet till valfrihet för vissa grupper av beslut, även om det kan innebära ytterligare administration. *Lidingö kommun* efterlyser ytterligare möjligheter till delegation. *Uddevalla kommun* anför att förslaget kan innebära ett mer omfattande arbete med att få fram en lista för publicering på digital anslagstavla.

Kammarrätten i Göteborg ifrågasätter fördelen med förslaget som leder till fler protokoll att hålla reda på för kommunmedlemmarna. Förslaget begränsar vidare nämndens möjlighet att utöva sin tillsyn över förvaltningens verksamhet. *Kammarrätten i Stockholm* anför att en konsekvens av förslaget är att den politiska majoriteten i nämnderna kommer kunna fatta beslut om vilka delegationsbeslut som inte behöver anmälas. Följden riskerar att bli att delegationsbeslut som inte anmäls inte kommer att kunna granskas av den politiska minoriteten. Det är vidare inte alltid självklart vilka beslut som kan bli föremål för laglighetsprövning och det kan vara svårt för en enskild tjänsteman att

göra en sådan bedömning. Kammarrätten framhåller att Lagrådet tidigare avstyrkt en sådan ändring som nu föreslås. *Förvaltningsrätten i Växjö* anför att alla beslut i kommunallagen bör behandlas på samma sätt ur rättsäkerhetssynpunkt. Förslaget innebär även en viss risk för ökad handläggning hos domstolarna. Om förslaget ska genomföras bör de beslut som ska undantas från anmälningsskyldigheten uttryckligen anges i lagen. *Hallstahammars kommun* ser ett behov av ökade administrativa resurser i och med att föreslagen ordning medför dubbelarbete. *Ljungby kommun* anför att det ur medborgarperspektiv finns en risk att det blir mer förvirrande om delegeringsbeslut kan meddelas på olika sätt. Bedömningen av vad som ska anmälas till respektive nämnd kan komma att skilja sig mycket åt i olika kommuner, vilket är olyckligt ur rättssäkerhetssynpunkt. *Sala kommun* anför att det är nämnden som är ytterst ansvarig för verksamheten. Det är därför angeläget att nämnden kan ha full insyn i de beslut som fattas på delegation. *Solna kommun* anför att förslaget inte förenklar processen. Skillnaderna mellan beslut och verkställighet bör i stället tydliggöras. *Stockholms kommun* anför att dagens anmälningsskyldigheter av delegationsbeslut fyller de krav som kan ställas på rättssäkerhet och effektivitet. Det finns därför ingen anledning till förändring. *Tingsryds kommun* anför en ordning där nämnden inte meddelas samtliga beslut som fattats för dess räkning starkt bör ifrågasättas.

Skälen för regeringens förslag

Förändrad anmälningsskyldighet för delegationsbeslut

Såsom berörts ovan i avsnitt 9.1 innebär nuvarande ordning med anmälningsskyldighet för alla delegationsbeslut en administrativ börda på nämnderna. Detta gäller särskilt beslut av mer rutinartad karaktär som nämnden normalt inte har anledning att följa särskilt. Det kan därför ifrågasättas om alla beslut som fattas på delegation behöver anmälas till nämnden. Flera remissinstanser, bl.a. *Linköpings* och *Malmö kommuner*, anför att en sådan ordning bör underlätta för kommuner och landsting och bädda för ökad effektivitet och ökad frihet för kommuner och landsting att organisera sin verksamhet.

Regeringen föreslår därför att nämnderna ska besluta om i vilken utsträckning beslut som har fattats med stöd av uppdrag enligt 6 kap. 33 § KL ska anmälas till dem. Beslut som inte anmäls ska protokollföras särskilt, om beslutet får överklagas genom laglighetsprövning. Sådana beslut ska tillkännages på den kommunala anslagstavlan. Regeringens förslag gäller inte bara de beslut som de anställda fattar på delegation utan även delegationsbeslut av bl.a. utskott och enskilda förtroendevalda. Det gäller även beslut som överklagas enligt bestämmelser i speciallagstiftning, under förutsättning att de kan delegeras. Kommuner och landsting får alltså en ökad frihet att organisera sin verksamhet. Nämnderna kommer dock fortfarande att vara ansvariga för delegaternas beslut. Därmed instämmer regeringen också i utredningens bedömning att förslagen i denna del inte medför ett behov av att ge de anställda något eget revisionsansvar eftersom det är nämnderna som bestämmer vilka beslut som ska anmälas till dem.

Som *Kammarrätten i Stockholm* anför avstyrkte Lagrådet ett liknande förslag vid införandet av den nuvarande kommunallagen. Lagrådet uttalade bl.a. att förslaget, särskilt för en enskild som vill få lagligheten av ett beslut prövad, kan medföra svårigheter att bevaka ett ärende på ett sådant sätt att inte överklagandetiden går förlorad. Från rättssäkerhetssynpunkt fann Lagrådet därför att en obligatorisk anmälningsskyldighet var att föredra.

Regeringen föreslår i avsnitt 10 att den kommunala anslagstavlan fortsättningsvis ska finnas på kommuner och landstings webbplats. Regeringen bedömer att förslaget om en webbaserad anslagstavla avsevärt kommer att öka tillgängligheten till anslagstavlan. Denna förbättrade tillgänglighet innebär också en förbättrad rättssäkerhet eftersom det på ett mycket betydande sätt underlättar för medlemmarna att ta del av anslagstavlans innehåll. Några remissinstanser, bl.a. *Kammarrätten i Göteborg*, *Kammarrätten i Stockholm*, *Ljungby* och *Stockholms kommuner* anför att förslaget riskerar försämra insynen i delegationsärenden och medför en ökad svårighet för medlemmar att bevaka ett ärende på ett sådant sätt att överklagandetiden inte går förlorad. Regeringen anser dock att övergången till en webbaserad anslagstavla och en ordning där delegationsbeslut som kan överklagas genom laglighetsprövning tillkännages på den innebär att det kommer att vara betydligt lättare för medlemmarna att bevaka dessa beslut än enligt dagens ordning. Detta innebär därför snarare en förstärkt rättssäkerhet. Det bör också påpekas att delegationsbeslut som inte anmäls och delegationsbeslut som anmäls kommer att tillkännages på samma ställe. De olika delegationsbesluten kommer därför inte behandlas olika utifrån en rättssäkerhetssynpunkt.

Även med nuvarande anslagstavlor krävs en viss bevakning eftersom den enskilde inte på förhand vet när det ska tillkännages att protokollet över nämndens beslut justerats. Precis som i dag kommer det alltså att krävas en viss regelbunden bevakning med den skillnaden att denna bevakning får förutsättas vara betydligt enklare att åstadkomma. Dock anser regeringen att detta inte, vilket *Lidingö kommun* efterlyser, kan motivera att ytterligare möjligheter till delegation införs. Regleringen av vilka beslut som inte kan delegeras styrs inte endast av möjligheten att följa besluten. Eftersom all beslutanderätt utgår från de förtroendevalda finns regler om att vissa beslut också ska beslutas av nämnden.

Kammarrätten i Stockholm anför att det inte alltid är självklart vilka beslut som kan bli föremål för laglighetsprövning och att det kan vara svårt för en enskild tjänsteman att göra en sådan bedömning. Regeringen instämmer i att detta inte alltid är en lätt bedömning. Det får dock förutsättas att det sedan tidigare finns goda rutiner och tillräcklig kompetens för sådana bedömningar, vilka görs i stor omfattning redan i dag av kommuner och landsting. Vidare ligger det i kommunens eller landstingets eget intresse att beslut som kan laglighetsprövas inte löper med s.k. evig överklagandetid på grund av underlåtenhet att anslå dessa på den kommunala anslagstavlan. En naturlig följd av detta är att kommuner och landsting, om det råder tveksamhet kring vissa beslut, protokollför dessa som en försiktighetsåtgärd.

Kammarrätten i Göteborg anför att förslaget begränsar nämndens möjlighet att utöva tillsyn över förvaltningens verksamhet. Även *Sala*

och *Tingsryds kommuner* reser frågetecken kring nämndens möjlighet till insyn. Eftersom de förtroendevalda fortfarande har möjlighet att besluta om vilka typer av beslut som ska anmälas till nämnden, t.ex. om nämnden anser sig ha ett särskilt intresse av vissa typer av beslut, anser regeringen att förslaget inte äventyrar de förtroendevaldas insyn. Det bör dock noteras, vilket *Kammarrätten i Stockholm* också påpekar, att den politiska majoriteten i en nämnd kommer att kunna fatta beslut om vilka delegationsbeslut som inte behöver anmälas. Regeringen anser dock inte att en sådan situation skulle påverka minoritetens insyn. Även de förtroendevalda kommer att på ett enkelt sätt kunna följa delegationsbeslut som inte anmäls via den kommunala anslagstavlan. Detta innebär att om en konflikt uppstår om att en viss kategori beslut inte längre ska anmälas så har minoriteten ändå möjlighet att enkelt följa dessa beslut.

Protokollets utformning

Hur protokollen ska utformas och vad de ska innehålla bör vara upp till varje kommun och landsting att bestämma. Protokollen kan innehålla allt från fullständiga beslut med motivering och andra uppgifter till enbart en förteckning över att beslut har fattats i vissa ärenden.

Bengtsfors kommun anser att det behöver förtydligas i lagen vem som ska justera protokollen. Regeringens förslag innebär inte några formkrav på hur protokoll över delegationsbeslut som inte anmäls ska utformas. Regeringen anser, mot bakgrund av att förslaget är avsett som en administrativ förenkling, inte heller att det är motiverat i att lag ställa några sådana krav. Det är upp till den enskilda kommunen och landstinget att bestämma hur protokollen över besluten ska utformas och justeras. Kravet på att beslut ska protokollföras och tillkännages innebär endast ett krav på att det dokumenteras att ett beslut fattats och att detta sedan tillkännages på anslagstavlan. Enligt regeringens mening kan en rimlig ordning vara att beslutsprotokollet justeras genom att i det någon form signeras av beslutsfattaren.

Eftersom protokollen ska tillkännages på den kommunala anslagstavlan måste hänsyn tas till bl.a. bestämmelser om personuppgifter och sekretess i personuppgiftslagen (1998:204), och offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Protokollens utformning kan därför komma att se olika ut beroende på typen av beslut. Av rättssäkerhetsskäl är det viktigt att besluten kan identifieras (se även avsnitt 10.2.2). Grundläggande uppgifter som möjliggör det måste därför finnas med i tillkännagivandet. Bedömningarna om vad som kan tillkännages utan att strida mot bestämmelser om personuppgiftsskydd och sekretess måste göras i varje enskilt fall.

Bland andra *Botkyrka, Hallstahammars, Solna* och *Uddevalla kommuner* anför att förslaget kan medföra ytterligare administration. Frågan om administrationen runt delegationsbesluten är en omständighet för nämnden att ta ställning till vid bedömningen av om vissa beslut inte ska behöva anmälas till den utan endast tillkännages på anslagstavlan.

Beslut som fattas med stöd av vidaredelegation

En nämnd får besluta att en förvaltningschef, som erhållit delegation enligt 6 kap. 33 § KL, ges rätt att vidaredelegera beslutanderätten till en annan anställd inom kommunen. Ett beslut som fattats med stöd av vidaredelegation ska anmälas till förvaltningschefen (6 kap. 37 § KL). Någon lagstadgad skyldighet för delegaten eller förvaltningschefen att vidareanmäla beslutet till nämnden föreligger inte, men nämnden kan ställa sådana krav som villkor för vidaredelegering.

Regeringen anser att samma regler om återrapportering till nämnd bör gälla, oavsett om det är fråga om delegation eller vidaredelegation. Regeringen föreslår därför att nämnderna även ska besluta om i vilken utsträckning beslut som har fattats med stöd av vidaredelegation ska anmälas till dem. Även sådana beslut som inte anmäls ska protokollföras särskilt, om beslutet får överklagas genom laglighetsprövning.

Förslaget innebär att det enligt regeringens uppfattning inte längre behövs någon lagstadgad återrapporteringsskyldighet till förvaltningschefen för beslut som fattats med stöd av vidaredelegation. Det står dock nämnden fritt att bestämma att återrapportering, i stället för att ske till nämnden, ska ske till förvaltningschef. Nämnden kan också bestämma att återrapportering ska ske till både nämnden och förvaltningschefen. Alternativt kan nämnden besluta att överlämna till förvaltningschefen att besluta om vilken återrapportering som ska ske till denne.

I enligt nuvarande reglering omfattar bestämmelsen om vidaredelegation samverkan i gemensam nämnd vilket innebär att en förvaltningschef kan uppdra åt en anställd i någon av de samverkande kommunerna eller landstingen att fatta beslut. Regeringens förslag gäller även för beslut som fattats efter vidaredelegation inom en gemensam nämnd. Om det är en uppgift för förvaltningschefen eller för delegaten att anmäla sådana beslut till nämnden får respektive nämnd bestämma. Nämnden ska i likhet med vad som föreslås ovan ha möjlighet att besluta om omfattningen av återrapporteringen.

Beslut som fortsatt alltid ska anmälas till nämnd

En nämnd har möjlighet att uppdra åt ordföranden eller en annan ledamot som nämnden har utsett, att besluta på nämndens vägnar i ärenden som är så brådskande att nämndens avgörande inte kan avvaktas. Regeringen anser att sådana beslut även fortsättningsvis alltid ska anmälas vid nämndens nästa sammanträde. Inte heller ärenden som delegeras till s.k. självförvaltningsorgan omfattas av förslaget.

9.2.2 Delegering till nämndernas presidier

Utredningens förslag: Det ska i kommunallagen införas en möjlighet för nämnderna att delegera beslutanderätt till sina presidier.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Det stora flertalet av remissinstanserna tillstyrker eller har inga invändningar mot förslaget.

IVO anför att det från rättssäkerhetssynpunkt är viktigt med en tillräckligt tydlig avgränsning av de ärenden och grupper av ärenden som kan delegeras. Flera kommuner däribland *Fagersta kommun*, anser att det behövs ett klarläggande om vad skillnaden blir mellan ett presidium och ett utskott. *Botkyrka kommun* anför att det bör tydliggöras i lagen hur beslutsrätten ska utövas. I fråga om presidierna saknas en tydlig reglering i förhållandet till att det likt utskott är fråga om ett kollektivt beslutsfattande. *Eskilstuna kommun* anser att förslaget ger beslutsfattandet en ökad politisk konsensus, särskilt om delegationsrätt till presidium medges i ärenden som är av brådskande karaktär. *Göteborgs kommun* anser att det bör tydliggöras vad som ska gälla vid lika röstetal. *Huddinge kommun* anser att om nämnderna ska kunna delegera beslutanderätt till presidierna bör fullmäktige även reglera frågor kring presidiet sammanträden. Fullmäktige måste även utse en ordförande för presidiet. *Värmlands, Västernorrlands och Kronobergs läns landsting* anför att det är viktigt med tydlighet i vilka uppgifter som kan delegeras och även viktigt att tydliggöra ansvarsfrågan.

Dandeyrds kommun anför att det är tveksamt om förslaget fyller någon funktion. Ska beslutanderätt införas är det viktigt att detta uttrycks precist för att inte riskera att kortsluta arbetsutskottets beredande roll. *Degerfors kommun* anför att förslaget kan öka maktkoncentrationen till de som sitter i presidierna och leda till att ärenden som annars skulle ha behandlats av hela nämnden i stället bara beslutas av några få personer. *Gävle kommun* anför att i de fall situationen är sådan i en kommun att presidiet anförtros sådana uppgifter att de även bör kunna fatta beslut, kan detta lösas genom att göra presidiet till ett utskott. *Ljungby kommun* anför att om beslutanderätten hamnar hos ett presidium i stället för hos ett utskott är det färre som är delaktiga i beslutet vilket kan innebära en försvagning av den lokala demokratin. *Upplands-Bro kommun* ser inte något behov av att tillföra delegeringsrätt till presidierna. *Uppsala läns landsting* har svårt att se vilken typ av beslut det skulle kunna vara fråga om och ser också att problem skulle kunna uppstå i förhållandet till inrättade arbetsutskott och delegation av beslut till dessa. För brådskande ärenden finns redan 6 kap. 36 § KL att tillgå.

Skälen för regeringens förslag: Enligt nuvarande bestämmelser om delegation finns det inte någon möjlighet att delegera beslutanderätten till nämndernas presidier. Nämndernas presidier regleras i 6 kap. 15 § KL. I första stycket anges bl.a. att fullmäktige bland nämndens ledamöter ska välja en ordförande och en eller två vice ordförande som tillsammans utgör nämndens presidium. Motsvarande regler finns för fullmäktige (5 kap. 6 § KL). Dessa regler infördes samtidigt i kommunallagen. Fullmäktiges presidium är ett kommunalrättsligt organ och kan i sin egenskap av presidium ges särskilda uppgifter (prop. 2013/14:5 s. 22 f). När det gällde förslaget att definiera även nämndernas presidium i 6 kap. 15 § KL hänvisade regeringen till förslaget om fullmäktiges presidium och uttalade att det förslaget motiverades av behovet av att kunna ge fullmäktiges presidium särskilda uppgifter för att vitalisera fullmäktiges arbete. För nämndernas del var det behovet inte lika framträdande. För enhetlighetens skull ansåg regeringen dock att det även när det gäller nämnderna skulle anges att ordföranden tillsammans med vice ordförandena utgör nämndens presidium (prop. 2013/14:5 s. 53).

Nämndens presidium är ett kommunalrättsligt organ och därför finns också anledning att överväga att ge samma möjligheter att delegera beslutanderätt till detta som till andra organ. I likhet med vad *Eskilstuna kommun* anför, anser regeringen att det på nämndnivå kan finnas frågor som lämpar sig väl för ett beslutsfattande där man strävar efter politisk konsensus. Regeringen föreslår därför att det i kommunallagen införs en möjlighet att delegera beslutanderätt till nämndernas presidium. Bestämmelserna om återrapportering till nämnderna ska gälla även för presidierna. Delegation till nämndens presidium kommer inte att skilja sig från andra former av delegation, vare sig när det gäller vilka typer av beslut som kan delegeras eller när det gäller ansvarsfördelningen. Det är därför upp till den enskilda nämnden att avgöra om några, och i så fall vilka, beslut som ska delegeras. Med tanke på presidiets sammansättning kan några exempel ändå ges. Det kan t.ex. handla om sådana beslut där nämnden redan är överens i stora drag om det sakliga innehållet och där beslutet endast är en formalitet. Det kan också gälla både brådskande och icke-brådskande ärenden där nämnden redan har fattat ett inriktningsbeslut. Ett annat exempel är känsliga socialtjänstären där man vill hålla kretsen av de inblandade liten. Enkla myndighetsbeslut och beslut om tillstånd är andra exempel på sådant som skulle kunna delegeras till ett presidium.

Degerfors och *Ljungby kommuner* ifrågasätter förslaget utifrån att maktkoncentrationen till de som sitter i presidierna ökas på bekostnad av nämndernas övriga ledamöter. Eftersom förslaget inte innebär någon skyldighet kan detta dock undvikas genom att kommuner och landsting, om de anser det olämpligt, väljer att inte utnyttja den föreslagna möjligheten till delegation.

Danderyds och *Gävle kommuner* samt *Uppsala läns landsting* anför att det är tveksamt om förslaget fyller någon funktion eftersom presidiet i stället kan göras till ett utskott. Enligt utredningen delegeras beslutanderätt redan i dag till nämndpresidier i form av utskott. Därför anser regeringen att förslaget fyller en funktion genom att underlätta för kommuner och landsting. Nämnderna kommer inte längre behöva göra presidierna till utskott för att på så sätt kunna delegera beslutanderätt till dem. *Fagersta kommun* anser att det behövs ett klarläggande om vad skillnaden blir mellan ett presidium och ett utskott. Både utskott och presidier är i kommunallagens mening kommunala organ. Enligt regeringens förslag kommer det att bli möjligt att anförtro uppgifter både till presidiet och till utskott. Organen uppvisar därför likheter med den skillnaden att det redan av lagen framgår vilka som utgör en nämnds presidium. I övrigt kommer skillnaden mellan eventuella utskott och presidiet till största del avgöras av organisationen av arbetet i den enskilda nämnden.

Ytterligare en aspekt som bör belysas är att beslutsfattandet i presidierna kan bli problematiskt. Både *Botkyrka* och *Göteborgs kommuner* efterfrågar förtydliganden i detta avseende. I kommunallagen finns inga regler om hur ett presidium eller ett utskott ska fatta beslut. Vid lika röstetal i fullmäktige har ordförande utslagsröst (5 kap. 44 § KL). Denna bestämmelse är även tillämplig när en nämnd fattar beslut (6 kap. 28 § KL). I ett JO-uttalande (JO 1985/86 s. 278) som rörde en situation med lika röstetal i ett utskott, gav JO uttryck för att ordför-

andens röst skulle vara utslagsgivande och rekommenderade kommunfullmäktige att i reglemente för utskott fastställa beslutsförelsesregler.

I linje med detta uttalande anser regeringen att det finns skäl för fullmäktige att besluta om beslutsförelsesregler även för presidier. JO:s beslut torde ge uttryck för en generell princip om att vid lika röstetal har ordförande utslagsrösten, även vid delegation till presidier. *Huddinge kommun* anser att fullmäktige därutöver bör reglera frågor kring presidiets sammanträde samt utse en ordförande för presidiet. I den mån en viss fråga faller inom ramen för den kommunala organisationsfriheten är kommuner och landsting oförhindrade att reglera sådant internt. Av lagen framgår dock att nämndens ordförande är ordförande för presidiet.

9.2.3 Delegering till annan än anställd

Regeringens bedömning: Möjligheterna att enligt kommunallagen delegera beslutanderätt i kommuner och landsting bör inte utökas till någon utanför den kommunala organisationen.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inga invändningar mot utredningens bedömning.

Härnösands kommun anser att delegering av beslutanderätt till någon utanför den kommunala organisationen skulle kunna innebära problem ur såväl rättssäkerhetssynpunkt som när det gäller möjligheter att tillämpa viktiga bestämmelser kring exempelvis sekretess, tjänstefel och jäv.

SKL ifrågasätter bedömningen. Att kunna utnyttja uppdragstagare kan många gånger vara helt avgörande för att klara tillfälliga arbetstoppar. Frågan bör därför utredas vidare. *Lidingö, Linköpings* och *Töreboda kommuner* anför att möjligheten att delegera till anställda i andra kommuner eller landsting bör övervägas. I dag finns många exempel på samverkande kommuner som deltidsanställer varandras personal korsvis för att kunna delegera beslutanderätt. En sådan ordning framstår som mycket otymplig och omodern. *Tjörns* och *Vänersborgs kommuner* efterfrågar en fördjupad utredning om möjligheten att delegera annan beslutsrätt än sådan som avser myndighetsutövning. *Botkyrka kommun* anser att det kan finnas behov av att i begränsad omfattning och tid möjliggöra en delegering till särskilt utsedda uppdragstagare. Detta bör möjliggöras genom särskilda nämndbeslut. *Vaxholms kommun* anför att det sedan tidigare finns en möjlighet till extern delegering av beslutanderätt till anställda i inköpscentraler. Det bör även införas en möjlighet till extern delegation av beslutanderätt i kommunallagen. *Värmlands läns landsting* anser att det i vissa fall finns ett behov av att kunna delegera beslutanderätt till annan utanför organisationen, särskilt inom området för offentlig upphandling. *Näringslivets regelnämnd* anser att denna fråga inte utretts tillräckligt och att fler alternativ bör övervägas.

Skälen för regeringens bedömning: Enligt kommunallagen får delegering ske till utskott, ledamot eller ersättare samt anställd hos kommunen eller landstinget (6 kap. 33 § KL). Delegering av beslutanderätt kan alltså inte ske till någon utanför den kommunala

organisationen. Dock finns vissa möjligheter att delegera åt en anställd i en annan kommun att besluta på den uppdragsgivande kommunens vägnar i ett visst ärende eller en grupp av ärenden inom bl.a. områdena miljö- och hälsoskydd. Vidare finns det i speciallagstiftning exempel på när beslutanderätt och myndighetsutövning kan lämnas över till privata utförare.

Utredningen gör bedömningen, vilken också *Härnösands kommun* instämmer i, att det ur rättssäkerhetssynvinkel skulle vara mycket problematiskt att tillåta delegering av beslutanderätt till annan än förtroendevald eller anställd, särskilt när det gäller ärenden som avser myndighetsutövning. Utredningen bedömer att viktiga bestämmelser om sekretess, tjänstefel, jäv m.m. inte skulle vara tillämpliga på de uppdragstagare som kommuner och landsting anlitar.

Av de remissinstanser, i huvudsak kommuner och landsting, som är negativt inställda till utredningens bedömning, anser många att det finns ett stort praktiskt behov av att kunna delegera beslutanderätt externt, t.ex. då bemanningsföretag anlitas.

I regeringsformen framgår att förvaltningsuppgifter kan överlämnas bl.a. åt enskilda individer, men att ett överlämnande av uppgifter som innefattar myndighetsutövning endast får göras med stöd av lag (12 kap. 4 § andra stycket). Att i en ramlag som kommunallagen generellt ge lagstöd för ett sådant överlämnande av uppgifter kräver djupare överväganden. Mot bakgrund av de principiella rättssäkerhetsproblem som är förknippade med delegation till uppdragstagare bedömer regeringen att det för närvarande inte finns skäl att inleda någon utredning av denna fråga. Inom ramen för utredningen om större möjligheter till avtalsamverkan (se avsnitt 5.2) kan dock frågan om möjligheter till delegation till anställd i annan kommun eller landsting komma att ingå.

10 En webbaserad anslagstavla

10.1 Den kommunala anslagstavlan

Kommunallagen förutsätter att det i varje kommun, landsting och kommunalförbund finns en officiell anslagstavla (3 kap. 30 §, 5 kap. 9 §, 5 kap. 62 §, 6 kap. 30 § och 10 kap. 6 § KL). Några uttryckliga regler om anslagstavlans utformning finns inte men det anses att anslagstavlan ska placeras på lämplig plats som t.ex. i entrén till kommunens eller landstingets centrala förvaltning. Förutom att anslagstavlan används för anslag om att protokoll från sammanträden har justerats, används den bl.a. för kungöranden av kommande sammanträden. Utöver bestämmelser i speciallagstiftning som plan- och bygglagen (2010:900), förkortad PBL, finns närmare reglering om användningen av anslagstavlan i lagen (1977:654) om kungörande i mål och ärenden hos myndighet m.m. Även lagen (1970:462) om vissa anslag på kommuns anslagstavla innehåller generella bestämmelser som rör den kommunala anslagstavlan. Av den framgår att det åligger kommunen att anslå

handling på anslagstavlan om myndighet eller enskild på grund av lag eller annan författning får påkalla det (1 §). Sedan handlingen varit anslagen under föreskriven tid, ska den som påkallat åtgärden få ett bevis om det (4 §).

Kommunala beslut anses gällande från den tidpunkten då protokollet över beslutet har justerats. Av allmänna rättsgrundsatser anses dock följa att normbeslut inte har bindande verkan mot enskilda, dvs. är verkställbara, innan de har kungjorts (offentliggjorts). Den grundläggande formen för offentliggörande av kommunala beslut är tillkännagivandet på kommunens eller landstingets anslagstavla att protokollet över beslutet har justerats. Från den tidpunkten börjar tiden för rätten att överklaga beslut som fattats vid sammanträdet att löpa, som vid laglighetsprövning är tre veckor (10 kap. 6 § KL).

Den information som ges på den kommunala anslagstavlan är ensidig från kommunen, landstinget eller kommunalförbundet. Syftet är inte att kommunmedlemmarna eller andra ska kunna anslå något på tavlan. För att någon annan ska kunna få tillgång till anslagstavlan krävs särskild reglering.

10.2 En webbaserad anslagstavla

10.2.1 Den fysiska anslagstavlan ska ersättas

Regeringens förslag: Den fysiska kommunala anslagstavlan ska ersättas med en anslagstavla på varje kommuns, landstings och kommunalförbunds webbplats.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En övervägande majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller invänder inte mot förslaget. Flera kommuner däribland *Degerfors kommun* anför att de kommuner som önskar ska tillåtas att också ha kvar den traditionella anslagstavlan. *Förvaltningsrätten i Linköping* anför att en fråga som inte berörts är vad som gäller för kommunala appar till smarta telefoner. *Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)* samt ett antal kommuner har anfört att det inte kan uteslutas att regleringen kunnat göras på ett annat sätt för att nå teknikneutralitet. *Kungsbacka* och *Täby kommuner* anför att det bör övervägas om begreppet anslagstavla även fortsatt ska användas. *Ljusnarsbergs kommun* anför att utredningen inte beaktat den ökade arbetsbördan och merkostnaden som detaljregleringen av den digitala anslagstavlan medför. *SKL* anser att frågan om hur material från anslagstavlan bevaras och frågor om den praktiska hanteringen av register- och integritetsaspekter bör följas upp. *Upplands-Bro kommun* anför att kommunernas anslagstavlor mycket väl skulle kunna lämpa sig för gemensam publicering. Det kan även finnas ett nationellt intresse av en gemensam kommunal anslagstavla för alla Sveriges kommuner.

Bland de instanser som uttryckt sig negativt över förslaget finns *Nykvarns kommun* som anför att förslaget kan minska administrationen men också försämra tillgängligheten för en del medborgare, t.ex. äldre

och nyanlända. *Tidaholms kommun* anför att det i framtiden kan bli problematiskt att utpeka ett enskilt digitalt medium. *Vindelns* och *Vännäs kommuner* anför att varje kommun själv bör få avgöra om anslagstavlan ska finnas på webbplatsen eller i fysiskt format. *Pensionärernas riksorganisation, (PRO)* anser att den elektroniska anslagstavlan ska vara ett komplement till den befintliga kommunala anslagstavlan.

Skälen för regeringens förslag

Den fysiska anslagstavlan bör ersättas med en digital lösning

Utredningen anser det finns starka skäl som talar för att en webbaserad anslagstavla innebär så många fördelar i förhållande till en fysisk att en övergång bör ske till en webbaserad anslagstavla. Enligt utredningen skulle en sådan förändring öka tillgängligheten och rättssäkerheten. De nackdelar som avsaknaden av en fysisk anslagstavla innebär bör vägas upp främst genom en utökad serviceskyldighet. Sammantaget finner utredningen att en webbaserad anslagstavla bättre kan uppfylla kraven på en anslagstavla än vad en fysisk kan göra.

I likhet med majoriteten av remissinstanserna delar regeringen utredningens uppfattning att en digitalt publicerad information sammantaget framstår som lämpligare än den nuvarande ordningen med en fysisk anslagstavla. Att tillgången till informationen förbättras avsevärt talar starkt för denna lösning. Det finns personer som inte har egen tillgång till dator eller smart telefon. Regeringen instämmer i utredningens bedömning att även dessa personers tillgång till information kommer att förbättras genom att personer i deras närhet kommer att ha bättre tillgång till den digitalt publicerade informationen. Det är vidare värt att beakta att 25 procent av befolkningen har längre än en mil till sin kommunala anslagstavla och drygt 75 procent har längre än en mil till sitt landstings anslagstavla. Dagens situation innebär därmed att många invånare får sägas ha en relativt begränsad tillgång till anslagstavlan.

Även om tillgängligheten till information genom en webbaserad lösning kommer att öka för de allra flesta kommer det fortsatt under lång tid finnas personer som är i behov av andra informationskanaler än internet för att tillgodogöra sig den information som anslagstavlan ska ge. Regeringen föreslår därför en utökad serviceskyldighet för kommunerna när det gäller att förmedla den information som tillkännages på anslagstavlan (se nedan under 10.2.5).

Regeringens förslag innebär att den fysiska anslagstavlan ska ersättas med en webbaserad anslagstavla. Ett alternativ hade varit att införa en ordning där tillkännagivanden görs på två sätt samtidigt, dvs. att både en fysisk och en digital anslagstavla samtidigt fullgör den rättsliga funktionen av anslagstavla. Regeringen anser att ett sådant system skapar risk för oklarheter t.ex. genom att uppgifter skiljer sig åt avseende innehåll eller utseende mellan den webbaserade och den fysiska anslagstavlan eller att tillkännagivandena anslås eller tas bort vid olika tider. En sådan lösning bör därför undvikas. Regeringen anser att det i kommunallagen ska regleras till vilken anslagstavla de formella uppgifterna runt olika tillkännagivanden är kopplade och att det för varje kommun, landsting och kommunallförbund endast ska finnas en sådan anslagstavla. Den föreslagna serviceskyldigheten innebär också att det

inte kan anses finnas ett behov av ett system med två parallella anslagstavlor.

En webbaserad anslagstavla

Digital informations spridning från kommuner och landsting till sina medlemmar kan ske på olika sätt och i olika digitala kanaler som t.ex. genom e-post, sociala medier eller olika appar. Det mest utbredda och etablerade kanalvalet för informations spridning är genom de egna webbplatserna. I likhet med utredningen anser regeringen därför att en digital lösning som ersättare för den fysiska anslagstavlan bör utgå från kommunens, landstingets eller, i förekommande fall, kommunalförbundets webbplats. Flera remissinstanser, däribland SKL, har anfört att utredningens förslag inte är teknikneutralt. En anslutande fråga är den som *Förvaltningsrätten i Linköping* framfört om vad som gäller för användningen av appar. Regeringen instämmer i att lagstiftningen om möjligt bör göras teknikneutral. Det aktuella förslaget handlar dock specifikt om att lagstadga om ett tekniksifte från att på en fysisk plats att tillkännage information till att göra det digitalt. Förslaget är i denna mening inte teknikneutralt. Regeringens förslag bygger på slutsatsen att en digitalt baserad anslagstavla sammantaget är att föredra. När det sedan gäller att fastslå att det är på webbplatsen som anslagstavlan ska finnas gör regeringen följande överväganden. Även om det är riskabelt att spekulera i framtida teknik- och kanalutveckling framstår det enligt regeringens mening som rimligt att anta att internet fortsatt kommer att vara det grundläggande forumet för digital kommunikation. En offentlig webbplats är tillgänglig för alla som har tillgång till internet och adekvat mjukvara. Såsom utredningen konstaterat så har dessutom alla kommuner och landsting i dag en webbplats, vilket innebär att en grundläggande infrastruktur för detta redan finns. Detta innebär inget hinder mot att göra anslagstavlans information tillgänglig på annat sätt, t.ex. genom en app. Sådana kompletterande serviceåtgärder kan dock inte ersätta den lagstadgade skyldigheten att inrätta en webbaserad anslagstavla.

Upplands-Bro kommun har anfört att kommunernas anslagstavlor mycket väl skulle kunna lämpa sig för gemensam publicering. Enligt regeringens mening finns det dock fördelar med kravet på att anslagstavlan ska finnas på den enskilda kommunens eller landstingets webbplats. En sådan placering betonar medlemmens koppling till den egna kommunen eller landstinget och kan på sådant sätt också tydliggöra betydelsen av den lokala demokratin. Regeringen anser därför att en obligatorisk och gemensam nationell anslagstavla inte vore en lämplig plattform för kommuner och landstings tillkännagivanden. Anslagstavlans formella funktion och de rättsföljder som är kopplade till denna innebär som anförts ovan att placeringen av den digitala anslagstavlan bör regleras i lag. Detta innebär att en lösning där kommuner och landsting frivilligt samarbetar om en nationell plattform för tillkännagivanden inte kan accepteras eftersom ett sådant system riskerar att bli alltför svåröverskådligt.

Flera remissinstanser har uttryckt att den fysiska anslagstavla bör få användas även fortsättningsvis eller att den enskilda kommunen själv bör

få avgöra vilken anslagstavla som ska användas. Regeringen vill i detta sammanhang framhålla att förslaget inte innebär något förbud mot att sätta upp anslag på befintliga eller framtida fysiska anslagstavlor. Ett sådant förfarande kan tvärtom vara ett sätt att fullgöra den av regeringen föreslagna serviceskyldigheten, som är ägnad att öka tillgängligheten till information från den webbaserade anslagstavlan för medlemmar som inte kan tillgodogöra sig denna (se nedan under 10.2.5). Såsom anförts ovan så anser regeringen dock att rättssäkerhetskäl starkt talar för att det i kommunallagen måste regleras till vilken anslagstavla de formella uppgifterna runt olika tillkännagivanden är kopplade och att det för varje kommun, landsting och kommunallförbund endast kan finnas en sådan anslagstavla. Därför är en ordning med två parallellt gällande anslagstavlor eller där det överläts till enskilda kommuner och landsting att själva avgöra vilken som ska användas inte lämplig, enligt regeringens mening.

Benämningen anslagstavla

Kungsbacka och *Täby kommuner* ifrågasätter att benämningen anslagstavla även fortsatt ska användas. Regeringen bedömer dock att anslagstavla är ett ändamålsenligt begrepp, även för en webbaserad funktion. Såsom konstaterats ska den webbaserade anslagstavlan vara enkelt tillgänglig och särskiljbar från den övriga webbplatsen. Detta innebär enligt regeringens mening att funktionen måste ges ett från den övriga webbplatsen särskiljande och lagstadgat namn. Eftersom funktionen även fortsättningsvis främst är avsedd för att tillkänna ensidig information avsedd till medlemmarna som ett kollektiv anser regeringen att det befintliga namnet anslagstavla även fortsatt är den lämpligaste benämningen.

10.2.2 Anslagstavlans innehåll

Regeringens förslag: Anslagstavlan ska innehålla

- tillkännagivanden om fullmäktiges sammanträden,
- tillkännagivanden av justerade protokoll,
- tillkännagivanden av delegationsbeslut som inte ska anmälas till en nämnd,
- justerade protokoll i den utsträckning kommunen eller landstinget bestämmer och det inte strider mot lag eller annan författning, och
- upplysningar om hur beslut kan överklagas.

Anslagstavlan ska även innehålla kungörelser, tillkännagivanden eller annan information som med stöd av lag eller annan författning ska meddelas på anslagstavlan. När en sådan handling varit anslagen under den föreskrivna tiden ska den som påkallat åtgärden få ett bevis om det från kommunen, landstinget eller kommunallförbundet.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En klar majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller invänder inte mot förslaget. *Justitieombudsmannen (JO)* framhåller vikten av att beslut som fattats med stöd av delegation läggs ut på

anslagstavlan på ett sådant sätt att beslutet går att identifiera, givetvis med beaktande av de sekretesshänsyn som måste tas, och med beaktande av de övriga överväganden som måste göras vid en publicering på internet. *Förvaltningsrätten i Härnösand* anför att det finns ett behov av att utreda möjligheten att ersätta även det nuvarande förfarandet med kungörelsedelgivning av upphävda beslut och verkställighetsförbud i domstol med tillkännagivande på den digitala anslagstavlan i den berörda kommunen eller landstinget. *Halmstads kommun* anser att tillkännagivanden av delegationsbeslut som inte ska anmälas till nämnd, inte ska anslås på digitala anslagstavlan med tanke på personuppgiftslagen (1998:204). *Eslövs* och *Lunds kommuner* föreslår att den s.k. preklusionsfristen ska framgå på anslagstavlan.

Skälen för regeringens förslag

Den webbaserade anslagstavlan ska innehålla mer information än den nuvarande

En webbaserad anslagstavla möjliggör att ytterligare information kan ges än vad en fysisk anslagstavla ger utrymme för. Detta ger möjligheter till mer lättillgänglig information till medlemmarna. Regeringen föreslår mot denna bakgrund en viss utökning av vilken information som ska anslås på anslagstavlan. Vidare föreslår regeringen att viss ytterligare information ska få anslås (se nedan under 10.2.3).

Anslagstavlans formella funktion medför, enligt regeringens mening, att möjligheten till ytterligare information bör användas med försiktighet. Ska ytterligare information ges, ska denna vara av samma karaktär som den som tidigare getts på anslagstavlan. Därför bör det främst vara fråga om ensidig information som är riktad till medlemmarna som kollektiv. Andra typer av information eller tjänster som byggs upp digitalt ska inte få finnas på den webbaserade anslagstavlan.

Frågan om det på grund av den webbaserade anslagstavlan, såsom *Förvaltningsrätten i Härnösand* anför, finns skäl att förändra delgivningingsförfarandet i laglighetsprövningsmål enligt kommunallagen rymms inte inom ramen för detta lagstiftningsärende.

Tillkännagivanden om fullmäktiges sammanträden ska ske på den webbaserade anslagstavlan

Hittills gäller att kungörelse om varje sammanträde i fullmäktige ska anslås på kommunens eller landstingets anslagstavla minst en vecka före sammanträdesdagen. Kungörelsen ska innehålla uppgift om tid och plats för sammanträdet och de ärenden som ska behandlas. Regeringen instämmer i utredningens bedömning att kungörelse i detta sammanhang ska ersättas med tillkännagivande. Det ska därför tillkännages på den webbaserade anslagstavlan när fullmäktiges sammanträden ska ske. I övrigt ska tillkännagivandet innehålla samma information som enligt den nu gällande regleringen.

Utöver kungörelse på anslagstavlan ska enligt gällande regler även en kungörelse lämnas till varje ledamot och ersättare. Regeringen anser att detta utgör en kallelse som riktar sig direkt till ledamöterna. Regleringen av detta ska således inte finnas i anslutning till regleringen av den

kommunala anslagstavlan, utan i stället tillsammans med reglerna för fullmäktige (se avsnitt 10.3.1).

Protokollsjusteringar över fattade beslut ska tillkännages på den webbaserade anslagstavlan

Det som enligt nuvarande regler ska tillkännages på den kommunala anslagstavlan är främst meddelanden om att kommunala beslutsprotokoll har justerats. Dessa meddelanden ska enligt regeringens förslag i stället tillkännages på den webbaserade anslagstavlan. Som tidigare gäller detta alla beslut som kan överklagas genom laglighetsprövning, dvs. beslut av fullmäktige, nämnder och de som i övrigt kan fatta överklagbara beslut.

Beslutsprotokoll för delegationsbeslut som inte ska anmälas

Regeringen föreslår i avsnitt 9 att nämnderna själva ska kunna besluta om att fattade delegationsbeslut ska anmälas till nämnden. Enligt förslaget ska beslut som inte anmäls protokollföras särskilt om beslutet får överklagas genom laglighetsprövning. För att dessa beslut ska komma till medlemmarnas kännedom och kunna överklagas ska det på anslagstavlan tillkännages att sådana beslut har fattats. Regeringens förslag innebär inte några formkrav på hur sådana protokoll ska utformas. Mot denna bakgrund anser regeringen att kommuner och landsting också ska bestämma hur tillkännagivandet ska ske. Det kan göras t.ex. genom att anslå protokoll där beslutet framgår eller protokoll där det framgår vilka delegationsbeslut som fattats. Regeringen instämmer i det som *JO* har anfört om att det är mycket viktigt att tillkännagivandet sker på sådant sätt att beslutet går att identifiera. Utformningen av tillkännagivandena måste dock ske i enlighet med reglerna om offentlighet- och sekretess och skydd för personuppgifter.

Beslutsprotokoll från sammanträden

Regeringen är, i likhet med utredningen, positiv till att protokoll över fullmäktige och nämnders beslut finns tillgängliga på internet. Utredningen har också kunnat konstatera att detta redan sker i relativt stor omfattning. All information i protokollen kan dock inte läggas ut på internet. Hänsynen till framför allt enskilda individer sätter gränser för det. Bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagstiftningen sätter, redan vid en fysisk hantering, gränser för vilka uppgifter som kan lämnas ut och påverkar utformningen av kommunala beslutsprotokoll. Vanligtvis tas känsliga uppgifter inte in utan står främst att läsa i beslutsunderlagen. Vid en webbpublicering måste även en granskning enligt personuppgiftslagen göras. Den sätter också gränser för vilken information som kan lämnas ut på internet. I likhet med utredningen anser regeringen därför att det inte är lämpligt att införa några tvingande regler om att publicera protokoll över fullmäktiges och nämndernas sammanträden. För det fall en kommun eller landsting bestämmer sig för att publicera protokollen anser regeringen att denna typ av information har en naturlig plats på anslagstavlan. Regeringen föreslår därför att dessa protokoll, om de publiceras, ska finnas på den webbaserade anslagstavlan. Publicering får dock inte ske om det inte är möjligt enligt lag eller annan författning, främst till följd av bestämmelser om sekretess

och skydd för personuppgifter. Förslaget gör det möjligt att, genom anslagstavloras tillkännagivanden om att beslut har fattats i ett visst ärende, direkt eller genom en länk komma till beslutets innehåll.

Information om hur man överklagar

Anvisningar om hur man överklagar finns enligt nuvarande bestämmelser för förvaltningsbeslut (21 § andra stycket förvaltningslagen [1986:223]) och för domar i förvaltningsdomstolarna (31 § andra stycket förvaltningsprocesslagen [1971:291]). Regeringen anser att det vore värdefullt med sådana anvisningar även för kommunala beslut som kan överklagas genom laglighetsprövning. Beslut enligt kommunallagen skiljer sig emellertid från förvaltningsbeslut. Redan viljeyttringar och uttalanden utan rättsföljder kan anses utgöra beslut enligt kommunallagen. Detta innebär att ett system liknande det som finns för förvaltningsbeslut, där en hänvisning kopplas till varje överklagbart beslut, inte rimligen kan skapas för sådana kommunala beslut.

Regeringen föreslår i stället att det på den webbaserade anslagstavlan ska skapas en permanent och allmän upplysning om hur man överklagar beslut enligt kommunallagen. Kommuner och landsting får själva bestämma om den närmare utformningen och placeringen av denna information. Enligt regeringens mening ligger dock i kravet på att ge upplysning om hur man överklagar att de lagkrav för överklagande som finns i kommunallagen klart ska framgå. I detta ligger även information om den s.k. preklusionsfristen. Så som utredningen framfört kan Domstolsverkets överklagandehänvisningar tjäna som vägledning vid utformningen. Det finns vidare inget som hindrar att kommuner och landsting, genom t.ex. SKL, tar fram en gemensam form för hur en sådan upplysning ska lämnas. Regeringen anser mot bakgrund av att en stor del av innehållet på anslagstavlan berör kommunala beslut att det är lämpligt att en sådan hänvisning lämnas på den webbaserade anslagstavlan.

Beslut om antagande av kommunala föreskrifter

Kommunala föreskrifter kungörs genom att det på kommunens eller landstingets anslagstavla tillkännages att protokollet för de beslutade föreskrifterna har justerats. Utöver det ska de gällande föreskrifterna som huvudregel finnas tillgängliga på kommunens eller landstingets webbplats, samlade i kommunens eller landstingets författningssamling eller på något annat sätt. Regleringen innebär att det är de fysiska protokollen som utgör de rättsligt bindande föreskrifterna. Det som samlas på webbplatsen utgör endast information för att ge bättre tillgång till föreskrifterna.

Tillkännagivandet av att kommunala föreskrifter beslutats kommer enligt regeringens förslag i fortsättningen att ske på den webbaserade anslagstavlan. Detta förändrar inte att det är beslutet om att anta föreskrifterna som fastslår det rättsligt bindande innehållet i dem. Regeringens förslag påverkar inte heller skyldigheten att tillgängliggöra föreskrifterna på kommunens eller landstingets webbplats samlade i en författningssamling eller på annat sätt. Själva författningarna ska även

fortsatt hållas tillgängliga på något annat ställe på kommunens eller landstingets webbplats och inte på den webbaserade anslagstavlan.

Tillkännagivanden enligt speciallagstiftning

Utöver de tillkännagivanden som ska ske enligt kommunallagen finns bestämmelser i speciallagstiftning om att kungöra, tillkännage eller ge annan information genom anslagstavlan. Den typen av information ska även fortsättningsvis kunna tillkännages genom de kommunala anslagstavlor.

Regeringen anser, i likhet med utredningen, att den föreslagna regleringen av anslagstavlan ger utrymme för fortsatt tillämpning av bestämmelser i andra författningar som är utformade med en fysisk anslagstavla som utgångspunkt. Sådana författningar kan därför fortsättningsvis tillämpas även med den föreslagna webbaserade anslagstavlan. Ska något anslås på den kommunala anslagstavlan enligt sådana författningar kommer det fortsättningsvis att ske på den webbaserade anslagstavlan, med den utökade serviceskyldighet som följer av den föreslagna regleringen. När en sådan handling varit anslagen under den föreskrivna tiden ska den som påkallat åtgärden få ett bevis om det från kommunen, landstinget eller kommunalförbundet. I kommande översyner av dessa författningar kommer regeringen att överväga behovet av att anpassa dessa avseende den nya kommunalagens terminologi och i förekommande fall även överväga behovet av annonsering i ortstidning.

10.2.3 Annat som får finnas på anslagstavlan

Regeringens förslag: Meddelande om sammanträde med en styrelse eller en annan nämnd ska få tillkännages på anslagstavlan. Detsamma ska gälla beslutsunderlag inför fullmäktiges, styrelsens och nämndernas sammanträden.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga invändningar mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Ytterligare information ska få finnas på anslagstavlan

Anslagstavlans funktion är i grunden att tillkännage viss i lagtext angiven information. För att bevara anslagstavlans tydlighet och tillgänglighet bör utrymmet för att publicera ytterligare information på anslagstavlan vara begränsat. Regeringen anser dock att det finns behov av ett utrymme att på anslagstavla tillkännage annan information. Detta utrymme ska vara lagreglerat för att upprätthålla anslagstavlans grundläggande funktion.

Meddelanden om sammanträden

Utöver tillkännagivanden om fullmäktiges sammanträden, som redan ska tillkännages på anslagstavlan, bör information om kommande styrelse-

eller nämndsammanträden kunna läggas ut på anslagstavlan. För det fall kommunen, landstinget eller kommunalförbundet önskar sprida information om när och var ett sådant sammanträde ska hållas är det rimligt att denna information finns på anslagstavlan där även information om fullmäktiges sammanträden tillkännages. I likhet med utredningen bedömer regeringen att detta bör vara särskilt påkallat om en styrelse eller nämnd håller ett offentligt sammanträde. Sådan information ska därför kunna ges på anslagstavlan.

Beslutsunderlag

Såsom utredningen anför kan det ur ett demokratiskt perspektiv finnas fördelar med att beslutsunderlag inför fullmäktige-, styrelse- och nämndsammanträden görs tillgängliga på internet. Regeringen anser att det bör vara upp till varje kommun, landsting och kommunalförbund att avgöra i vilken utsträckning detta är lämpligt. Vid denna bedömning ska förutom lämpligheten även prövas om uppgifterna kan publiceras mot bakgrund av reglerna om offentlighet och sekretess samt skydd för personuppgifter. För det fall beslutsunderlagen ska tillkännages är det enligt regeringens mening rimligt att det kan göras tillsammans med tillkännagivandet av det sammanträde där ärendet ska behandlas.

10.2.4 Anslagstavlans utformning

Regeringens förslag: Anslagstavlan ska vara lättillgänglig och kunna särskiljas från övrigt innehåll på kommunens, landstingets eller kommunalförbundets webbplats.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker eller framför inga invändningar mot förslaget. *Myndigheten för delaktighet* anför att det bör föras in krav i lagtexten på att anslagstavlan ska vara tillgänglig utifrån gällande lagar och rekommendationer. *Förvaltningsrätten i Linköping* anför att det som utredningen har framhållit om att kravet på att anslagstavlan ska ”vara lättillgänglig” innebär att den bör kunna nås direkt från startsidan på kommunens eller landstingets webbplats, bör uttryckas i lagtexten. Förvaltningsrätten anför vidare att det kan uppkomma problem med att avgöra vad som är kommunens eller landstingets webbplats. *Synskadades Riksförbund* anser att anslagstavlan bör utformas med hänsyn till krav på tillgänglighet för målgruppen synskadade medborgare. Alla hemsidor måste utformas enligt de internationella riktlinjer som finns.

Skälen för regeringens förslag

Krav på anslagstavlans utformning

Regeringen instämmer i utredningens bedömning att det är viktigt att innehållet på den webbaserade anslagstavlan ska kunna särskiljas från övrigt innehåll på kommunens, landstingets eller kommunalförbundets webbplats. På grund av de rättsföljder som är kopplade till ett

tillkännagivande på anslagstavlan är det centralt att det klart framgår vad som är anslagstavla och att den är tydligt skild från övrigt innehåll på webbplatsen. Detta kan ske genom rubriksättning eller genom utformningen av gränssnittet gentemot användarna i övrigt. Användarna ska genom anslagstavlan kunna tillgodogöra sig den information som anslås där utan att själva behöva göra ytterligare sökningar. Det hindrar inte att informationen i sig kan vara placerad på skilda platser som användarna direkt länkas till. Den bakomliggande strukturen för informationen saknar därför betydelse. Det är anslagstavlan som den syns för användarna som ska vara lättillgänglig och kunna särskiljas från övrigt innehåll på webbplatsen.

Av såväl rättsäkerhets- som tillgänglighetsskäl är det vidare viktigt att anslagstavlan är lättillgänglig. Anslagstavlan kan med fördel placeras direkt på webbplatsens startsida. Om anslagstavlan inte placeras på startsidan bör det redan där framgå hur man går vidare till anslagstavlan. Regeringen anser till skillnad från *Förvaltningsrätten i Linköping* inte att det i lag bör anges exakt på vilket sätt anslagstavlan ska kunna nås. Som både regeringen och utredningen framhållit kan flertalet lösningar vara tänkbara inom ramen för kravet på en lättillgänglig anslagstavla. Det föreslagna kravet på lättillgänglighet ger kommuner, landsting och kommunalförbund möjlighet att anpassa utformningen av anslagstavlan utifrån sina egna webbplatser. Regeringen bedömer vidare att frågan om vad som är kommunens eller landstingets webbplats, för det fall den uppkommer, får hanteras av rättstillämpningen

Särskilt om kommunalförbund

Regeringens förslag innebär att kommunalförbund ska ha en egen anslagstavla på internet. För de kommunalförbund som redan har egna självständiga webbplatser gäller motsvarande krav för dem som gäller för kommunernas och landstingens anslagstavlor. Det finns emellertid inget som hindrar att kommunalförbund i stället för en självständig webbplats använder sig av en av förbundsmedlemmarnas webbplatser. I sådant fall ska kommunalförbundets anslagstavla kunna särskiljas från såväl förbundsmedlemmens webbplats som förbundsmedlemmens egen anslagstavla. Av rättsäkerhetsskäl ska förbundet endast ha en anslagstavla eftersom informationen inte får återges självständigt på flera webbplatser. Ett sådant system skulle innebära en risk för att uppgifterna inte kommer att överensstämja med varandra. Det finns dock inget som hindrar att det skapas länkar från varje förbundsmedlems webbplats till den webbplats där kommunalförbundet har sin anslagstavla, oavsett var denna har placerats.

Anpassning utöver bestämmelsens krav

Såsom utredningen angett är det lämpligt att kommunen, landstinget eller kommunalförbundet överväger i vilken utsträckning deras medlemmar har särskilda behov som bör påverka utformningen av anslagstavlan. Det kan bl.a. handla om att beakta invånarnas språkliga och kulturella bakgrund liksom personers funktionsnedsättningar. Till detta kommer de krav på tillgänglighetsanpassning som följer av speciallagstiftning. Regeringen anser dock att det, i likhet med den nuvarande regleringen

om anslagstavlan, inte finns skäl att införa några särskilda krav på tillgänglighetsanpassning för den webbaserade anslagstavlan. Regeringen vill vidare betona att frånvaron av sådan anpassning inte påverkar bedömningen av om ett tillkännagivande på anslagstavlan har skett i enlighet med kommunallagens bestämmelser.

Regeringen delar inte *Myndigheten för delaktighets* åsikt att det ska specificeras att anslagstavlan ska vara tillgänglig utifrån gällande lagar då ett sådant krav framstår som överflödigt. Lagstiftningen ger, enligt regeringens mening, utrymme för att beakta tillgänglighetsaspekter för personer med särskilda behov och för minoritetsgrupper bland den lokala befolkningen.

10.2.5 En utökad serviceskyldighet

Regeringens förslag: Kommuner, landsting och kommunalförbund ska i sina lokaler eller på annan plats ge allmänheten möjlighet att ta del av innehållet på anslagstavlan.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En övervägande majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot förslaget. *Fagersta, Avesta, Hedemora, Norberg* och *Skinnskattebergs kommuner* förutsätter att skyldigheten inte är mer långtgående än att erbjuda tillgång till en digital skärm eller motsvarande i entrén där informationen anslås. *Göteborgs kommun* anför att förvaltningslagens och tryckfrihetsförordningens gällande reglering är fullt tillräcklig och att någon utökning av serviceskyldigheten inte är nödvändig samt att terminaler för att läsa tavlan bör uppställas på fler ställen än i kommunhuset. *Ljusnarsbergs kommun* anför att möjligheten att ta del av innehållet på anslagstavlan bör kunna tillgodoses genom att den fysiska anslagstavlan kompletterar den webbaserade och möjligheten att begära ut information och handlingar. *Vindelns* och *Vännäs kommuner* anför att lagtexten kan tolkas så att kommunen ska ge denna möjlighet i samtliga av sina lokaler. *Sveriges ungdomsråd* anser att den utökade servicen inte täcker upp de funktioner som en fysisk anslagstavla fyller. *Elöverkänsligas Riksförbund* anser att det är nödvändigt att personer kan få utskrifter med den information som publicerats på internet.

Skälen för regeringens förslag: Införandet av en webbaserad anslagstavla innebär en väsentligt större spridning av den information som hittills lämnats på den fysiska anslagstavlan. Denna spridning innebär också generellt sett att medlemmarnas tillgång till informationen ökar. Såsom utredningen konstaterat, och som också framhållits av flera remissinstanser, kan det dock finnas kategorier av medlemmar för vilka tillgänglighet med endast en webbaserad anslagstavla i stället minskar. För att säkerställa en fortsatt tillgång till information för sådana medlemmar instämmer regeringen i utredningens bedömning att en utökad serviceskyldighet bör införas. Regeringen delar inte *Göteborgs kommuns* uppfattning att regleringen i förvaltningslagen och tryckfrihetsförordningen är tillräcklig. Kommuner, landsting och kommunalförbund ska vara skyldiga att på ett eller annat sätt hålla

materialet från anslagstavlan tillgängligt på ett mer aktivt och direkt sätt än vad som gäller för allmänna handlingar i övrigt. Såsom utredningen angett kan detta ske genom att dataterminaler tillhandahålls eller genom tillgång till utskrifter. Regeringen vill i denna del påpeka att det inte finns några hinder mot att tillhandahålla sådana möjligheter på fler eller andra ställen än i kommunhuset. Regleringen innebär dock inte något krav på att tillhandahålla dessa möjligheter i samtliga lokaler, lagens krav kan uppfyllas genom att möjligheten ges på ett ställe. Som anförts tidigare innebär förslaget inte heller något förbud mot att fortsatt använda fysiska anslagstavlor för uppfyllande av serviceskyldigheten. Anslag på sådana tavlor kan dock inte ersätta tillkännagivande på den webbaserade anslagstavlan utan är endast en service till medlemmarna.

Regeringen instämmer i utredningens bedömning att ytterligare reglering av tillvägagångssättet för att uppfylla serviceskyldigheten inte bör införas.

10.3 Angränsande lagändringar

10.3.1 Fullmäktiges ledamöter ska kallas till sammanträde

Regeringens förslag: Kravet på att inför sammanträden lämna kungörelse till varje fullmäktigeledamot och ersättare ska ersättas med ett krav på att dessa ska kallas till sammanträde.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår att ledamöter och ersättare ska kallas på lämpligt sätt.

Remissinstanserna: Tillstyrker eller har inget att invända mot förslaget. *Lunds universitet* anför att kravet på att ledamöter och ersättare ska kallas till sammanträde ”på lämpligt sätt” framstår som överflödigt. Lämpligheten får anses ligga i att något visst förfarande uppfyller krav på att utgöra en kallelse.

Skälen för regeringens förslag: I anslutning till den nuvarande regeln i 5 kap. 9 § KL om att kungörelse av fullmäktiges sammanträde ska anslås finns en bestämmelse som anger att kungörelsen också ska lämnas till varje ledamot och ersättare. På grund av att dessa tillkännagivanden enligt regeringens förslag kommer att ske via anslagstavlor på webbplatserna bör denna regel ändras. I enlighet med vad utredningen anför anser regeringen vidare att begreppet kungörelse bara ska användas när det avser ett allmänt tillkännagivande av information (se vidare avsnitt 14). Att lämna information om fullmäktiges sammanträde till enskilda ledamöter och ersättare är i stället fråga om en kallelse. Skyldigheten att lämna en kungörelse ska därför ersättas med en skyldighet att kalla ledamöterna till sammanträde.

Lunds universitet har anförts att regleringen att kallelsen ska ske på ”lämpligt sätt” framstår som överflödigt. Kravet att överlämna kungörelsen på ett lämpligt sätt infördes i samband med nuvarande kommunallag. Innan dess gällde att kungörelsen skulle skickas med post.

Såsom Lunds universitet anför får dock i kravet på att ledamöter och ersättare ska kallas anses ligga att kallelsen når ledamöterna och ersättarna på lämpligt sätt. Kallelse kan t.ex. ske skriftligen, via e-post eller via en annan teknisk lösning som kommunen eller landstinget bestämmer. Att kallelsen ska ske på lämpligt sätt behöver därför inte framgå av lagtexten.

10.3.2 Inget krav på kungörelse i ortstidning

Regeringens förslag: Skyldigheterna att i ortstidning kungöra fullmäktiges sammanträden och tillkännage justering av landstingens beslutsprotokoll ska upphöra.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En övervägande majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot förslaget.

Alvesta kommun anför att tillräcklig spridning av informationen kan uppnås via den webbaserade anslagstavlan. *Hagfors kommun* anser att en tydlig digitaliserad anslagstavla på ett tillfredställande sätt kommer kunna ersätta annonser i ortstidningen. *Knivsta kommun* anför att förslaget innebär en besparing för kommunen, då de tidningar som krävs för att annonseringen ska vara lagenlig är större tidningar med höga annonskostnader. *Gävle kommun* avstyrker förslaget och anför att det är viktigt att kännedom om kommunfullmäktiges arbete sprids till en bred allmänhet på många olika sätt – inte bara genom tidningar – men att tidningar är fortfarande en viktig kanal. *Näringslivets Regelnämnd* skulle vilja se en djupare analys av vilken förmåga tidningsbranschen har att hantera ett intäktsbortfall från slopandet av kravet på kallelse i dagstidning.

Skälen för regeringens förslag: Regeringens förslag om en webbaserad kommunal anslagstavla innebär en väsentligt större spridning av den information som hittills lämnats på den fysiska anslagstavlan. Mot denna bakgrund anser regeringen att det inte längre är påkallat att ålägga kommuner, landsting och kommunalförbund att publicera information i dagstidningar på det sätt som tidigare gällt. Såsom utredningen har angett utgör slopandet av detta krav inget hinder mot att informera medlemmarna via ortstidningar. I likhet med utredningen anser regeringen dock att valet av informationskanal, utöver den webbaserade anslagstavlan, ska överlämnas till kommunerna, landstingen och kommunalförbunden själva. Det står därför kommuner och landsting som, i likhet med *Gävle kommun*, anser att tidningar är en viktig kanal för informationsspridning fritt att fortsätta att annonsera som tidigare.

Näringslivets regelnämnd har efterfrågat en djupare analys av tidningsbranschens förmåga att hantera ett intäktsbortfall. Regeringen vill i denna del anför att den slopade skyldigheten i sig inte med nödvändighet kommer innebära ett intäktsbortfall. Eftersom det i fortsättningen kommer att vara frivilligt att använda sig av ortstidningen

är det dock rimligt att tro att en del kommuner, landsting och kommunalförbund kommer att upphöra med detta.

Bakgrunden till kravet på annonsering var att informationen till medlemmarna skulle vara så tillgänglig som möjligt. Såsom tidigare angetts anser regeringen att det aktuella förslaget kommer att göra information betydligt mer tillgänglig än i dagsläget. Det framstår mot denna bedömning som oproportionerligt ingripande att också ställa krav på annonsering i ortstidningen. Frågan om vilka krav som ska ställas på kommuner, landstings och kommunalförbunds informationsspridning måste i huvudsak avgöras av medlemmarnas behov av information. De eventuella negativa konsekvenserna som detta kan ha för tidningsbranschen kan inte medföra någon annan bedömning.

10.3.3 Bevis om anslagsdag ska inte längre regleras

Regeringens förslag: Regeln om att bevis om anslagsdagen ska tecknas på protokollet eller utfärdas särskilt ska tas bort.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Tillstyrker i huvudsak eller har inget att invända mot förslaget. *Justitieombudsmannen (JO)* har förståelse för utredningens uppfattning om anslagsdagen och instämmer i utredningens bedömning att frågan i många fall troligen är självreglerande för kommunerna. Samtidigt är det här fråga om formerna för när ett beslut kan underställas en domstolsprövning, vilket i sin tur påverkar när ett beslut bör verkställas. Rättssäkerhetsskäl talar därför enligt JO för att ha kvar ett lagreglerat krav på bevis om anslagsdagen. *Förvaltningsrätten i Uppsala* anser att lagstiftaren bör lösa frågan om kortare avbrott ska påverka överklagandetiden genom lagstiftning. Eftersom det finns en absolut regel som säger att beslutet ska vara anslaget under hela överklagandetiden bör det i lagen finnas en ventil för kortare avbrott av tekniska skäl. Det kan däremot överlämnas åt praxis att avgöra vad som är ett kortare avbrott. *Hagfors kommun* anför att om kommunerna och även de enskilda förvaltningarna själva ska säkerställa hur bevis på tillkännagivande har skett kan detta skapa otydliga rutiner och skilja sig kommuner emellan, vilket kan skapa förvirring och minska transparensen. *Vindelns* och *Vännäs kommuner* önskar ett förtydligande avseende hur anslagstiden ska förhålla sig till lagen (1930:173) om beräkning av lagstadgad tid.

Skälen för regeringens förslag: Enligt nuvarande 5 kap. 62 § andra stycket KL ska bevis om anslagsdagen tecknas på protokollet eller utfärdas särskilt. Utredningen har bedömt att ett sådant förfarande visserligen kan fungera i en elektronisk miljö eftersom protokollen i praktiken fortsatt i huvudsak kommer att vara fysiska oavsett om de publiceras på webben eller inte. Det förekommer även att protokollsjustering sker elektroniskt, vilket godtagits i domstol. Vid en övergång till en webblösning av anslagstavlan har utredningen anförts att regeln framstår som otidsenlig och alltför inriktad på en fysisk hantering. Vidare anförts att frågan är självreglerande eftersom varje kommun och

landsting ansvarar för att det i efterhand går att säkerställa att protokollen tillkännagetts på anslagstavlan under hela överklagandetiden. Det bör framhållas att förändringen av var beslutet ska tillkännages inte påverkar frågan om överklagandetiden eller dess beräkning.

JO anför att rättssäkerhetsskäl, mot bakgrund av att frågan avgör när ett beslut kan underställas domstolsprövning, talar för att ha kvar ett lagreglerat krav på bevis om anslagsdagen. Såsom JO anför är det naturligtvis av stor vikt att reglerna kring när ett beslut kan underställas domstolsprövning är klart definierade. Enligt regeringens mening är regleringen kring detta dock klar, det är reglerat när tillkännagivandet av ett protokoll ska anslås och att det ska sitta upp under hela överklagandetiden. Såsom utredningen anför är rättsföljden av att en kommun, landsting eller kommunalförbund inte kan visa att så skett att överklagandetiden inte kan anses ha löpt ut. Det råder ur denna aspekt inte några oklarheter om vad som gäller för när ett beslut kan prövas av domstol. Regeringen instämmer i utredningens bedömning att det i och med en övergång till ett mer digitalt förfarande inte framstår som motiverat att reglera på vilket sätt det ska visas vilken dag tillkännagivandet publicerats på anslagstavlan. Det finns redan enligt gällande reglering olika sätt att göra detta på och det ligger, som ovan nämnts, i det beslutande organets intresse att ha en godtagbar ordning för detta. Detta gäller särskilt med tanke på regeringens förslag om ny reglering om verkställande av beslut som inte vunnit laga kraft (se avsnitt 13). Säkerställandet kan ske t.ex. genom notering på protokollet, loggar om webbpublicering eller att särskilda bevis utfärdas om när tillkännagivandena funnits på webbplatsen. Bedömningen av vad som ska krävas för att visa att anslag skett under överklagandetiden bör på samma sätt som i dag överlåtas till domstolarna.

Regeringen bedömer vidare, till skillnad från *Förvaltningsrätten i Uppsala*, att det inte är motiverat att i lagen föreskriva ett undantag från kravet att ett beslut ska vara anslaget under hela överklagandetiden. Även med gällande reglering förekommer sådana avbrott t.ex. i form av att anslagstavlan placeras inomhus och således inte är tillgänglig utanför lokalens öppettider. De bedömningssituationer som kan uppstå bör enligt regeringens uppfattning överlåtas åt rättstillämpningen att hantera.

10.3.4 Insyn i årsredovisningen och i budgetförslaget

Regeringens förslag: Årsredovisning och förslag till budget ska hållas tillgängliga för allmänheten på kommunernas, landstingens eller kommunalförbundens webbplatser.

Utredningens förslag: överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen av remissinstanserna uttalar sig särskilt om förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Styrelsens förslag till budget ska hållas tillgängligt för allmänheten från och med kungörandet av det fullmäktigesammanträde då budgeten ska fastställas. Den plats där förslaget hålls tillgängligt ska anges i kungörelsen (8 kap. 10 § KL). Årsredovisningen ska hållas tillgänglig för allmänheten från och med

kungörandet av det sammanträde då årsredovisningen ska godkännas. Den plats där årsredovisningen hålls tillgänglig ska anges i kungörelsen (8 kap. 19 § KL). Dessa bestämmelser gäller också kommunalförbund (3 kap. 21 § KL).

Regeringen föreslår att fullmäktiges sammanträden ska tillkännas på anslagstavlan. Regeringen föreslår mot denna bakgrund att de skyldigheter som gäller för insyn i årsredovisningen och förslaget till budget ska fullgöras genom att informationen görs tillgänglig genom kommunernas eller landstingens webbplatser. Kommunalförbunds årsredovisning och förslag till budget ska finnas på förbundets webbplats, om de har någon sådan, eller i vart fall på någon av förbundsmedlemmarnas webbplatser.

10.3.5 Tillkännagivande av budgetsammanträde i kommunalförbund

Regeringens förslag: I kommunalförbund med förbundsdirektion ska det sammanträde vid vilket budgeten fastställs tillkännas på kommunalförbundets anslagstavla minst en vecka före sammanträdesdagen.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Regeringens förslag om webbaserade anslagstavlor för kommuner, landsting och kommunalförbund innebär att offentliga sammanträden kommer att tillkännas på webbplatsen. I konsekvens med detta bör regeln om kungörelse av sammanträden i förbundsordningen därför utmönstras. Tillkännagivandet ska i stället ske på den webbaserade anslagstavlan. Fullmäktiges sammanträden ska tillkännas senast en vecka före sammanträdesdagen. Detsamma bör gälla för budgetsammanträden i kommunalförbund med förbundsdirektion.

10.3.6 Lagen om vissa anslag på kommuns anslagstavla ska upphävas

Regeringens förslag: Lagen om vissa anslag på kommuns anslagstavla ska upphävas.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen delar utredningens bedömning att lagen (1970:462) om vissa anslag på kommuns anslagstavla, i och med det aktuella förslaget, kommer att bli obsolet och därför ska upphävas. De ovan i avsnitt 10.2 föreslagna bestämmelserna om att anslagstavlan ska användas för ytterligare kungörelser, tillkännagivanden eller annan information som med stöd av lag eller

annan författning ska meddelas på anslagstavlan, samt att kommunen, landstinget eller kommunalförbundet i sådant fall ska utfärda ett bevis om anslag är tillräckliga för att tillgodose de krav som lagen om vissa anslag på en kommuns anslagstavla ställer. Lagen ska därför upphävas.

10.3.7 Lagen om ändringar i Sveriges indelning i kommuner och landsting ska ändras

Regeringens förslag: Lagen om Sveriges indelning i kommuner och landsting ska ändras ska ändras med anledning av förslaget om införandet av en webbaserad anslagstavla. Tillkännagivanden om sammanträden ska ske på de kommunala anslagstavlor. Ledamöterna ska kallas till sammanträdena.

Regeringens bedömning: Tillkännagivanden bör fortfarande ske på anslagstavlor i varje kommun som har valt indelningsdelegerade.

Utredningens förslag och bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga invändningar mot förslaget och bedömningen.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Enligt lagen (1979:411) om ändringar i Sveriges indelning i kommuner och landsting ska regeringen om en ny kommun eller ett nytt landsting bildas eller om ändringen annars är av sådan omfattning att kommunen eller landstinget enligt den nya indelningen inte bör företrädas av det gamla fullmäktige, bestämma att kommunen eller landstinget enligt den nya indelningen ska företrädas av s.k. indelningsdelegerade. I samma lag finns bestämmelser om dessa indelningsdelegerade.

Regeringens förslag om en webbaserad anslagstavla innebär en rad förändringar. Detta innebär att ändringar ska göras även för indelningsdelegerade. Något lagkrav på att kommunala indelningsdelegerade ska ha en egen webbaserad anslagstavla finns inte. De utgör visserligen ett beslutande organ i kommunalrättslig mening men de företräder under en övergångsperiod en eller flera kommuner eller landsting som har egna anslagstavlor. Dessa webbaserade anslagstavlor bör även användas för tillkännagivanden som sker för de kommunala indelningsdelegerade. Det innebär emellertid att samma tillkännagivanden kommer att ske på flera anslagstavlor. Såsom utredningen anför medför detta en risk för att dessa inte kommer att vara identiska eller tillkännages under lika lång tid. De risker detta skapar finns även med de nuvarande bestämmelserna och får enligt regeringens mening accepteras mot bakgrund av den tillfälliga karaktären av indelningsdelegerade. En reglering som innebär att de indelningsdelegerade skulle ha en egen anslagstavla framstår som onödigt administrativt betungande och riskerar också att minska tillgängligheten av deras tillkännagivanden. Tillkännagivandena ska därför fortsatt ske genom anslagstavlor i varje kommun eller landsting som har valt indelningsdelegerade.

I likhet med vad som föreslås för fullmäktige bör kravet på att de indelningsdelegerade inför sammanträden ska få en kungörelse till varje ersättas med ett krav på att dessa ska kallas till sammanträde (se ovan under 10.3.1).

10.3.8 Lagen om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser ska ändras

Regeringens förslag: Lagen om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser ska anpassas till förslaget till ny kommunallag.

Regeringens bedömning: Ordningen för samordningsförbund för finansiell samordning av rehabiliteringsinsatserns tillkännagivanden bör inte förändras.

Utredningens förslag: Överensstämmer endast delvis med regeringens. Utredningen föreslår, till skillnad från regeringen, att samordningsförbunden ska ha en egen webbaserad anslagstavla.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag: För samordning av rehabiliteringsinsatser får Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen tillsammans med kommuner och landsting bilda samordningsförbund enligt lagen (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser. Ett samordningsförbund kan i vissa avseende liknas vid ett kommunalförbund. Det ska bl.a. ha en förbundsordning (9 §) och tillämpa ett antal av bestämmelserna i kommunallagen, däribland 10 kap. KL om överklagande av förbundets beslut (28 §). Vidare ska, i enlighet med 8 kap. 22 § KL, det sammanträde då budgeten fastställs vara offentligt och kungöras (19 §). Justeringen av styrelsens protokoll ska tillkännas på anslagstavlan hos varje kommun och landsting som är medlem i förbundet (19 §). Detsamma gäller revisorernas protokoll (25 §). Det finns i dag inte något krav på att samordningsförbunden ska ha någon egen fysisk anslagstavla, tillkännagivanden sker i stället genom anslag på deltagande kommuners och landstings anslagstavlor.

Regeringens förslag om en övergång till webbaserade anslagstavlor för kommuner, landsting och kommunalförbund innebär att samordningsförbunden med en i övrigt oförändrad reglering är hänvisade till att använda sig av de webbaserade anslagstavlor som kommer att finnas hos de samverkande kommunerna eller landstingen för sina tillkännagivanden. Utredningen föreslår att även samordningsförbunden ska ha egna anslagstavlor.

Regleringen av samordningsförbunden liknar till vissa delar den som finns för kommunalförbund. På grund av samordningsförbundens särskilda karaktär av samverkansorgan för samverkan mellan kommunal och statlig nivå finns det dock skäl att göra en självständig bedömning av hur samordningsförbunds tillkännagivanden ska göras. Vidare bör det framhållas att samordningsförbund inte får besluta i frågor om förmåner eller rättigheter för enskilda eller vidta åtgärder i övrigt som innefattar myndighetsutövning eller tillhandahållande av tjänster avsedda för

enskilda (7 §). Regeringen anser därför att det, inom ramen för detta lagstiftningsärende, inte finns skäl att föreslå att samordningsförbunden ska ha en egen anslagstavla. Den förändrade begrepps användningen i den föreslagna kommunallagen (se avsnitt 14.3) samt kravet på att kommunalförbund ska ha en egen anslagstavla innebär emellertid att lagen om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser måste anpassas. Det innebär att begrepps bildningen i lagen ska anpassas till den föreslagna kommunallagen. Vidare ska det i lagen uttryckligen anges att det styrelsesammanträde vid vilket budgeten fastställs ska vara offentligt och tillkännages i enlighet med vad som angetts i förbundsordningen. Tillkännagivandet av justering av styrelsen och revisorernas protokoll ska dock fortsatt ske på, den webbaserade, anslagstavlan hos varje kommun och landsting som är medlem i samordningsförbundet.

10.3.9 Plan- och bygglagen ska ändras

Regeringens förslag: Bestämmelserna i plan- och bygglagen om tillkännagivande av beslut om att anta, ändra eller upphäva en regionplan ska ändras så att det ska ske på en webbaserad anslagstavla. Lagen ska vidare anpassas till förslaget till ny kommunallag.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Av 7 kap. 9 § PBL följer att justeringen av protokollet med ett beslut om att anta, ändra eller upphäva en regionplan tillkännages genom att justeringen av protokollet med beslutet anslås på den plats som bestämts i förbundsordningen för regionplaneorganet. Kommuners, landstings och kommunalförbunds tillkännagivanden ska enligt regeringens förslag ske på en webbaserad anslagstavla. Som följd av detta ska tillkännagivanden av beslutet för regionplaneorgan ske på motsvarande sätt.

För de regionplaneorgan som är kommunalförbund kommer detta ske enligt vad som föreslås generellt för kommunalförbund, dvs. på den webbplats där kommunalförbundets anslagstavla finns. Även regionplaneorgan som inte är kommunalförbund (regionplaneförbund) omfattas av detta krav eftersom bestämmelser om kommunalförbund enligt 7 kap. 3 § PBL ska tillämpas på regionplaneförbund. De behöver dock på motsvarande sätt som föreslås för kommunalförbunden inte ha en egen webbplats utan anslagstavlan kan placeras på någon av förbundets medlemmars webbplatser.

Enligt 5 kap. 19 § PBL ska kommuner anslå underrättelser om samråd avseende planförslag på anslagstavlan och göra det tillgängligt på sin webbplats. Mot bakgrund av regeringens förslag kommer underrättelsen om samråd att bli tillgänglig på webbplatsen redan genom att den anslås på anslagstavlan. Med anledning av detta behöver lagtexten justeras.

10.4 Ansvar, säkerhet och genomförande

Regeringens bedömning: Ansvar för informationen på anslagstavlan och driften av den bör vila på kommunen, landstinget eller kommunalförbundet.

De föreslagna reglerna om anslagstavlan behöver inte kompletteras med några regler för den praktiska hanteringen av den.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Tillstyrker eller har inget att invända mot bedömningen. *Kronobergs läns landsting* anser att det bör belysas vad kommunernas och landstingens skyldigheter är när tekniska problem uppstår och anslagstavlan av olika skäl inte går att nå digitalt. Hur lång driftstörning är acceptabel utan att en reservrutin måste sättas in, t.ex. genom information i pappersform.

Skälen för regeringens bedömning

Ansvar för innehållet på anslagstavlan

Kommuner, landsting och kommunalförbund har redan webbplatser som de själva ansvarar för. I stor utsträckning finns det innehåll som är avsett att finnas på de kommunala anslagstavlor redan på deras webbplatser. Ansvar för det ska fortsatt kvarstå hos dem. Informationen på anslagstavlor är ensidig från kommunernas, landstingens och kommunalförbundens sida. Undantaget från detta är information som enligt speciallagstiftning ska publiceras på anslagstavlan och som härrör från någon annan. I sådant fall ansvarar den vars information ska tillkännages på anslagstavlan för informationen medan kommunen eller landstinget ansvarar för att informationen anslås och är uppe under föreskriven tid.

När det gäller frågor om sekretess och ansvar för personuppgifter är det varje myndighet, dvs. styrelser och nämnder, som har det övergripande ansvaret för att verksamheten bedrivs i enlighet med regleringen om sekretess och personuppgifter. Mot bakgrund av den fria kommunala nämndorganisationen är det enligt regeringens mening inte lämpligt att i lag reglera hur kommuner och landsting internt ska organisera hanteringen av anslagstavlan. Såsom utredningen noterat bör det redan finnas rutiner för att hantera sådana frågor eftersom så gott som alla kommuner och landsting redan publicerar beslut på sina webbplatser.

It-säkerheten för anslagstavlan

Den typ av information som finns på den kommunala anslagstavlan är i huvudsak information om kommande sammanträden och uppgifter om fattade beslut. Informationen kan anses återspegla sakuppgifter och underlag som finns tillgängliga på annat sätt. Eventuell åverkan och manipulering av den webbaserade anslagstavlan kan därför främst störa informationslämnandet och beslutsprocessen men inte själva beslutsfattandet i sig. Regeringen anser mot denna bakgrund att en webbaserad anslagstavla inte skapar några större risker avseende möjligheten till manipulering. Några särskilda krav på de befintliga It-

system som ska hantera den webbaserade anslagstavlan behöver därför inte ställas.

Utöver frågan om manipulation behöver det säkerställas att informationen som lämnas på anslagstavlan finns tillgänglig under den tid som den är aktuell. För sammanträdena är det fråga om tiden fram till de hålls, och för besluten den tid som de kan överklagas. Regeringen bedömer att även denna fråga bör överlåtas till de enskilda kommunerna och landstingen att hantera.

Driftsäkerhet

En anslutande fråga är den om driftsäkerhet och vilka följder ett driftavbrott ska bedömas ha. *Kronobergs läns landsting* anför att det bör belysas vilka kommunernas och landstingens skyldigheter är när tekniska problem uppstår och anslagstavlan av olika skäl inte går att nå digitalt.

Vid införandet av kungörandet av kommunala föreskrifter på de kommunala webbplatserna bedömde regeringen att kortare avbrott till följd av tekniska problem eller planerad service var godtagbara eller ofrånkomliga begränsningar i tillgängligheten (prop. 2011/12:149 s. 30). Regeringen anser att detta synsätt bör anläggas även när det gäller anslagstavlan. Det bör också framhållas att anslagstavlans tillgänglighet, även med sådana avbrott, kommer att vara betydligt större med en webbaserad anslagstavla. Det är tänkbart att avbrott varar hela vardagar eller möjligen ännu längre tid. Det får dock förutsättas att kommuner och landsting inom ramen för sitt it-säkerhetsarbete har rutiner för att undvika och hantera sådana situationer. Såsom utredningen påpekar kan dock även i dagsläget tillgången till anslagstavlan, under löpande överklagandetid, variera med hela vardagar på grund av mellankommande extra helgdagar. Regeringen anser därför att det inte finns skäl att föreslå krav på någon reservrutin för att tillhandahålla anslagstavlans funktion på annat sätt. I detta sammanhang bör även den utökade serviceskyldigheten som regeringen föreslår nämnas. Serviceskyldigheten innebär en möjlighet för medlemmarna att få tillgång till material som annars finns på anslagstavlan. Såsom anförts ovan anser regeringen att de bedömningssituationer som kan uppstå på grund av längre driftsstörningar bör överlåtas åt rättstillämpningen att hantera. Kravet på en webbaserad anslagstavla innebär dock, enligt regeringens mening, att det kan finnas behov av reservrutiner hos kommuner och landsting för att säkerställa att den webbaserade anslagstavlan, inom en rimlig tid, kan hållas tillgänglig även för det fall kommunens eller landstingets webbplats i övrigt drabbas av långvariga störningar.

11 Kommunal revision

11.1 Revisionens uppdrag

Revisionen är fullmäktiges organ för att granska den kommunala verksamheten. För varje mandatperiod ska fullmäktige utse minst fem revisorer (9 kap. 1 och 2 §§ KL).

Revisorerna ska årligen granska all verksamhet som bedrivs inom nämndernas verksamhetsområden. Revisorernas granskningsuppgift omfattar all den verksamhet, undantaget i princip myndighetsutövning mot enskild, som bedrivs inom nämndernas verksamhetsområden i den omfattning som följer av god revisionsordning (9 kap. 9 och 10 §§ KL). De ska pröva om verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt, om räkenskaperna är rättvisande och om den interna kontrollen som görs inom nämnderna är tillräcklig.

Revisorerna ska varje år lämna en revisionsberättelse till fullmäktige med en redogörelse för resultatet av den revision som avser verksamheten under föregående budgetår (9 kap. 16 § första stycket). Berättelsen ska innehålla ett uttalande om huruvida ansvarsfrihet för de förtroendevalda i styrelsen, nämnder och fullmäktigeberedningar tillstyrks eller inte. De har också en möjlighet att rikta en motiverad anmärkning mot nämnder, fullmäktigeberedningar eller enskilda förtroendevalda (9 kap. 17 § KL). Det är sedan fullmäktige som prövar frågan om ansvarsfrihet (4 kap. 10 § KL). Varje revisor fullgör sitt uppdrag självständigt och kan därför anföra en egen mening i revisionsberättelsen eller avge en egen revisionsberättelse (9 kap. 7 § KL).

Revisorerna ska i sin granskning biträdas av sakkunniga som de själva väljer och anlitar i den omfattning som behövs för att fullgöra granskningen enligt god revisionsordning. De sakkunniga ska ha den insikt och erfarenhet av kommunal verksamhet som krävs för att fullgöra uppdraget (9 kap. 8 § KL). De sakkunnigas rapporter ska fogas till revisionsberättelsen (9 kap. 16 § KL).

Den som är redovisningsskyldig till kommunen eller landstinget är inte valbar till revisor för verksamhet som omfattas av redovisningsskyldigheten. Detsamma gäller om någon närstående är redovisningsskyldig i verksamheten. En revisor kan inte heller bli vald till ledamot eller ersättare i en nämnd, styrelse, fullmäktigeberedning eller ett kommunalt företag (4 kap. 6 a § KL). De jävsregler som gäller för förtroendevalda enligt 6 kap. 25 § KL gäller även för revisorerna (9 kap. 4 §).

Nämnderna och de enskilda ledamöterna och ersättarna är liksom de anställda skyldiga att lämna revisorerna de upplysningar de behöver. Revisorerna har också rätt att inventera de tillgångar som nämnderna har hand om och ta del av de räkenskaper och andra handlingar som berör nämndens verksamhet (9 kap. 12 § KL).

I ett helägt kommunalt bolag finns en lekmannarevisor som utses av fullmäktige. Lekmannarevisorn ska utses bland kommunens eller landstingets revisorer (3 kap. 17 och 18 a §§ KL). Lekmannarevisorn ska i en granskningsrapport uttala sig om bolagets verksamhet skötts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt och om bolagets interna kontroll varit tillräcklig. Lekmannarevisorn ska även uttala sig om andra förhållanden som lekmannarevisorn granskat efter bolagsstämmans anvisningar. Granskningsrapporten ställs till stämman. Den ska även fogas till revisionsberättelsen som kommunen eller landstingets revisorer avger till fullmäktige (3 kap. 17 § och 9 kap. 16 § KL). Dessutom kan det finnas en av bolaget utsedd auktoriserad revisor, enligt aktiebolagslagen, vid sidan av den lekmannarevisor som ska utses av fullmäktige.

11.2 En oberoende kommunal revision

11.2.1 Revisionen ska vara kommunal och styrd av förtroendevalda

Regeringens bedömning: Systemet med att de förtroendevalda revisorerna har ansvar för både förvaltnings- och redovisningsrevision bör behållas. Oberoendet och professionaliteten bör stärkas ytterligare inom ramen för nuvarande ordning.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Det stora flertalet av remissinstanserna har inte några invändningar mot att behålla nuvarande system.

Riksrevisionen anser att internationellt erkända standarder som ställer krav på oberoende, kompetens och kvalitetssäkring inte kan tillförsäkras genom förslagen i betänkandet. I utredningens uppdrag ingick inte att överväga huvudmannaskapet för den kommunala revisionen. Mot bakgrund av detta anser Riksrevisionen att den kommunala revisionens organisering behöver utredas ytterligare. Utredningen bör innefatta frågan om det ska ställas krav på yrkesrevisorer för hela eller delar av revisionen och överväganden om annat huvudmannaskap för revisionen. *Statskontoret* anser att argumentationen för att behålla nuvarande ansvarsfördelning inte är övertygande. Statskontoret avstyrker samtliga förslag i sin nuvarande form eftersom en alternativ modell inte i tillräcklig utsträckning har utretts. *Uppsala universitet* konstaterar att frågan om den kommunala revisionens oberoende tenderar att återkomma. Från den synpunkten är det en brist att det inte gått att få fram mer bärkraftiga argument för den nuvarande ordningen. *Örebro universitet* beklagar att utredningen inte föreslagit en professionalisering, syftande till ökad kompetens och stärkt oberoende, av denna viktiga verksamhet. *Handikappförbunden* anser inte att utredningens förslag är tillräckliga för att säkerställa rättssäkerhet samt att kommuner lever upp till konventioner om mänskliga rättigheter och föreslår att en oberoende revision av kommuner utreds. *Jusek* är negativa till att behålla dagens system. Regeringen bör tillsätta en särskild utredning med uppdrag att ta

fram en modell för en oberoende och professionell kommunal revision. *Centrum för kommunstrategiska studier (CKS)* anför att ett tillägg behöver göras till bestämmelserna i kommunallagen om att budgeten ska upprättas i enlighet med lagen om kommunal redovisning. *Föreningen auktoriserade revisorer (FAR)* anser att det, för att stärka förtroendet för den kommunala revisionen, krävs att den sakkunnige yrkesrevisorn ansvarar för redovisningsrevisionen. En ömsesidig upplysningskyldighet mellan den förtroendevalda revisorn och yrkesrevisorn skulle behöva lagstadgas. För en hög och jämn kvalitet på redovisningsrevisionen förutsätts att yrkesrevisorn ges fulla ansvaret för redovisningsrevisionen med dess risk- och väsentlighetsanalys samt granskning och uttalanden. Av detta följer även att yrkesrevisorn bör rapportera direkt till fullmäktige.

Skälen för regeringens bedömning: Den kommunala revisionen har varit föremål för flera reformer de senaste decennierna. Många åtgärder har vidtagits för att stärka oberoendet och professionaliteten. I utredningens uppdrag har inte ingått att utreda nytt huvudmannaskap för den kommunala revisionen. Utredningens uppdrag har varit att utreda om revisionens oberoende och professionalitet kan stärkas ytterligare. Vissa remissinstanser, däribland *Riksrevisionen* och *Statskontoret*, efterfrågar utredning kring alternativa modeller och huvudmannaskap för revisionen. Någon sådan utredning har dock inte omfattats av utredningens uppdrag.

Regeringen vill påpeka att det finns många argument som talar för att behålla nuvarande ordning. All verksamhet i kommuner bygger på nämndmodellen där förtroendevalda är ansvariga. Inom en sådan modell är det inte anmärkningsvärt att även fullmäktiges kontroll genom revision bedrivs på motsvarande sätt. Ett avskaffande av systemet med förtroendevalda revisorer skulle innebära en förändring av kommunernas organisationsmodell och ett ingrepp i det kommunala självstyret. Den kommunala förvaltningsrevisionen är till sin karaktär politisk och de som granskas är till stor del förtroendevalda. Granskningen ska därför ledas av förtroendevalda. De förtroendevalda revisorerna har stor kompetens om hur kommunen eller landstinget är organiserat och om lokala förhållanden. Det kan ifrågasättas om en helt yrkesmässig revision kan upprätthålla motsvarande kunskap. Om revisionen t.ex. ska upphandlas kan upparbetad kompetens förloras varje gång en ny upphandling görs. Långsiktigheten i revisionsarbetet blir då lidande. Det bör också uppmärksammas att den politiska minoritetens insyn i revisionen med en sådan modell riskerar att försvinna. Vidare anser regeringen att nuvarande system i allt väsentligt får anses fungera väl.

De förslag som utredningen nu har lagt fram syftar till ökad kompetens och stärkt oberoende för revisionen. Regeringen bedömer att många av utredningens förslag svarar väl mot ändamålet, ett ökat oberoende och professionalisering av den kommunala revisionen.

11.3 Revisorernas resurser

Regeringens förslag: Fullmäktiges presidium ska upprätta förslaget till budget för revisorerna.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inga invändningar mot förslaget.

Många remissinstanser anser att bestämmelsen bör göras fakultativ. Flera kommuner och landsting anför att om förslaget införs så är det inte möjligt för ledamöterna i fullmäktiges presidium att sitta i ett organ som revisorerna ska granska. Bland andra *Haninge, Lidingö, Sala och Täby kommuner* samt *Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)* anser att det kan finnas skäl att pröva en mjukare reglering, vilket skulle minimera ingreppet i nomineringsrätten. Ett alternativ skulle kunna vara att fastslå att ansvaret för beredning av revisorernas budget ska vila på fullmäktige genom den gruppering fullmäktige utpekar.

Borås kommun och *STAREV* anser att revisorernas resurser är en viktig förutsättning för att kunna genomföra revisionsuppdraget och anger att förslaget fastslår nuvarande praxis. *Göteborgs kommun* anför att presidiet också bör ges ett särskilt uppdrag att utöva uppsiktsplikt över revisorernas verksamhet. *Höganäs kommun* bifaller förslaget under förutsättning att ett krav införs på att förslag till revisionens budget ska upprättas senast före det att kommunstyrelsen behandlar förslag till kommunens samlade budget. *Malung-Sälens kommun* anför att kopplingen mellan fullmäktige och revisionen tydliggörs än mer om revisionen fastställer en revisionsplan för året, efter hörande med fullmäktiges presidium.

Riksrevisionen anser att andra sätt att tillförsäkra tillräckliga resurser för en professionell revision av kommunal verksamhet borde ha belysts bättre, såsom lagreglering av miniminivåer för revisionen. *Hallsbergs kommun* anför att förslaget kan leda till bristande samordning med övriga budgeten. *Solna* och *Ronneby kommuner* anför att kommunstyrelsen fortsatt måste vara den instans som slutgiltigt bereder hela budgetärendet till kommunfullmäktige. Budgetförslaget kan således inte helt frikopplas från de av revisorerna granskade organen. *Svedala kommun* anför att revisionen, precis som alla andra politiska organ, ska ha möjlighet att själva lägga fram ett förslag till budget. *Upplands-Bro kommun* anser att det är oklart om kommunfullmäktiges presidium kan fungera som beredande organ, i dag har presidiet inte den rollen i några andra större frågor. *FAR* anser att budgeten för verksamhetsrevisionen ska upprättas av fullmäktiges presidium i samråd med de förtroendevalda revisorerna.

Skälen för regeringens förslag: Enligt nu gällande reglering ansvarar styrelsen för att upprätta förslag till budget (8 kap. 6 § KL) inom ramen för vilken även anslaget till revisionen bestäms. I syfte att stärka revisionens oberoende gentemot de granskade organen och för att se till att frågan om budget till revisionen får en allsidig prövning har utredningen föreslagit att fullmäktiges presidium ska upprätta förslag till revisionens budget.

Regeringen anser, likhet med *Borås kommun* och *STAREV*, att om en god revision ska kunna ske utifrån alla de aspekter som god kommunal revisionsred kräver, måste tillfredsställande resurser anslås. Utan tillräckliga resurser kan det ifrågasättas att det finns förutsättningar för att en professionell och oberoende revision ska kunna utföras. *Riksrevisionen* har i sitt remissvar föreslagit att en miniminivå för budgeten till revisorerna bör regleras. Regeringen anser dock att det saknas grund att slå fast någon miniminivå för vad som utgör en god revision. Till följd av lokala förhållanden kan kommuners och landstings behov vara mycket olika i detta avseende. En sådan reglering framstår därför enligt regeringens mening inte som lämplig.

Frågan om att beredningen av budgeten till revisionen får en oberoende behandling är av principiell betydelse. En oberoende behandling är en förutsättning för att tillräckliga medel anslås till revisionen. Regeringen instämmer i utredningens bedömning att det inte är lämpligt att ett organ som ska granskas av revisionen upprättar förslag till budget för revisionen.

Utredningen har föreslagit att fullmäktiges presidium ska upprätta förslag till budget för revisionen. Utredningen har bedömt att en sådan ordning skulle kunna öka oberoendet när frågan om budget för revisionen behandlas. Av utredningen, och av många remissvar, framgår att det i många kommuner och landsting redan är fullmäktiges presidium som upprättar förslaget till budget för revisionen, eftersom det av kommunerna och landstingen själva inte anses vara lämpligt att budgeten till revisionen upprättas av styrelsen. Mot bakgrund av att revisorerna agerar på uppdrag av fullmäktige framstår det även enligt regeringens mening som lämpligt att fullmäktiges presidium upprättar förslaget till budget för dem. Eftersom presidiet är ett eget kommunalrättsligt organ ser regeringen, i motsats till *Upplands-Bro kommun*, inga hinder mot att det tilldelas denna uppgift.

Solna och *Ronneby kommuner* påpekar att det fortsatt är styrelsen som slutgiltigt måste bereda hela budgetärendet som sen läggs fram till fullmäktige. Styrelsens beredning av budgetärendet, i den del det avser revisionens budget, innebär till följd av förslaget dock inte annat än att det budgetförslag som upprättats av fullmäktiges presidium läggs till den övriga budgeten. Något faktiskt inflytande över denna del av budgeten kommer styrelsen därför inte att ha. Eftersom budgeten till revisorerna alltså kommer att vara en del av hela budgetärendet delar regeringen inte heller *Höganäs kommuns* farhåga om att det kan uppstå en bristande samordning med den övriga budgeten.

Vissa remissinstanser, däribland *Haninge* och *Lidingö kommuner* samt *SKL*, anser att bestämmelsen bör göras fakultativ för att minska ingreppet i nomineringsrätten. Regeringen anser dock att det är av principiell betydelse att frågan om budget för revisionen får en oberoende behandling. Det är därför inte lämpligt att göra bestämmelsen fakultativ och en viss inskränkning av den kommunala självstyrelsen är därmed nödvändig i detta fall. Förslaget innebär enligt regeringens mening en väsentlig förbättring avseende frågan om oberoende jämfört med nu gällande reglering. Eftersom förslaget till revisionens budget redan i dag upprättas av fullmäktiges presidium i en majoritet av alla kommuner och landsting, måste denna ordning även ses som praktiskt fungerande. För

att behålla revisionens oberoende är det dock enligt regeringens mening inte lämpligt att, som *Göteborgs kommun* föreslår, ge presidiet i uppdrag att utöva uppsikt över revisorernas verksamhet, eller att, som *Malung-Sälens kommun* anför, koppla revisionen till fullmäktiges presidium genom att involvera presidiet i revisorernas revisionsplan. Med beaktande av att revisionen agerar på uppdrag av fullmäktige, är det inte heller aktuellt att revisorerna själva lägger fram förslag till budget, som *Svedala kommun* och *FAR* har föreslagit. Revisorernas uppfattning om resursbehovet får i stället beaktas inom ramen för presidiets beredning av ärendet.

I syfte att öka oberoendet när frågan om revisionens budget behandlas föreslår regeringen därför att förslaget om budget till revisionen ska upprättas av fullmäktiges presidium.

11.4 De sakkunnigas ställning

11.4.1 Yttranderätt för de sakkunniga

Regeringens förslag: De sakkunniga ska alltid ges tillfälle att yttra sig när fullmäktige behandlar revisionsberättelsen.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inga invändningar mot förslaget. *Enköpings kommun* anför att förslaget kan effektivisera beslutsfattandet, stärka kommunfullmäktiges möjligheter att fatta beslut på rätta grunder och även underlätta för medborgare att förstå diskussionen i kommunfullmäktige. *Strängnäs kommun* anför att det kan finnas anledning att se över om gruppen med yttranderätt ska utökas. *Upplands Väsby kommun* anför att det är ett bra förslag eftersom de sakkunniga själva måste anses vara de som bäst kan förklara sina iakttagelser och slutsatser.

Flera kommuner anser att frågan bör överlåtas till kommunfullmäktige. Ett flertal kommuner och landsting, *SKL* och *STAREV* anför att det redan i dag finns en möjlighet för fullmäktige och revisorerna att bereda de sakkunniga tillfälle att yttra sig i samband med att revisionsberättelsen ska behandlas. *Kungsbacka*, *Solna* och *Stockholms kommuner* anför att de nuvarande bestämmelserna i kommunallagen om de sakkunnigas möjligheter att yttra sig är tillräckliga. *Sjöbo kommun* och *Kronobergs läns landsting* anför att revisorerna bör avgöra om de sakkunniga ska yttra sig. *Laholms kommun* anför att det endast bör ankomma på revisorerna att kommunicera med sin uppdragsgivare om underlaget för ansvarsprövningen. Ett antal kommuner anser att fullmäktige är en arena för de förtroendevalda och att det inte finns anledning att ge kretsen sakkunniga rättigheter som inte kommunens anställda har. *SKL* anför att de sakkunniga ofta utgörs av en upphandlad revisionsfirma och att en lagstadgad rätt för en upphandlad entreprenör att yttra sig i fullmäktige är uppenbart olämpligt. *Höganäs kommun* anför att det måste framgå att de sakkunniga endast får ge sakupplysningar och inte i någon form delta i debatten av ärendet. *Karlstads* och *Laholms kommuner* samt *Föreningen*

Sveriges Kommunala Yrkesrevisorer (SKYREV) anför att förslaget riskerar att skapa en osäkerhet om revisorernas uppdrag och den rollfördelning som gäller mellan revisorer och deras sakkunniga.

Skälen för regeringens förslag: Revisorerna ska alltid beredas tillfälle att yttra sig när fullmäktige behandlar revisionsberättelsen (5 kap. 31 § KL). De sakkunnigas rapporter ska bifogas revisorernas rapporter (9 kap. 16 § KL). Detta kan vara ett mycket omfattande material för fullmäktige att ta del av. Som *Upplands Väsby kommun* har påpekat är det de sakkunniga själva som bäst kan förklara sina synpunkter. Regeringen anser därför att de sakkunniga ska kunna delta vid fullmäktiges sammanträde och förklara de iakttagelser och slutsatser de kommit fram till. Detta kan vara av värde ur fullmäktiges perspektiv och även för de medborgare som följer diskussionen i fullmäktige, vilket *Enköpings kommun* påpekar. För att ytterligare förstärka revisionens oberoende är det vidare viktigt att stärka de sakkunnigas ställning. Mot denna bakgrund anser regeringen, i motsats till vad vissa remissinstanser anför, att de sakkunnigas möjlighet att yttra sig inte ska vara beroende av fullmäktiges beslut. En ordning där revisorerna får avgöra om de sakkunniga ska yttra sig är enligt regeringens mening inte heller lämplig. Om någon utöver de förtroendevalda ska ges yttranderätt i fullmäktige bör det regleras i lag. Vissa av instanserna anger att bestämmelsen är obehövlig eftersom revisorerna kan förmedla de sakkunnigas synpunkter. Regeringen delar dock inte denna uppfattning. Det kan inte enbart ankomma på revisorerna att förklara de sakkunnigas iakttagelser. I likhet med vad som gäller för revisorerna ska den föreslagna bestämmelsen ge de sakkunniga en rätt, men inte någon skyldighet att yttra sig.

Vissa remissinstanser har varit negativa till förslaget på den grunden att kommunfullmäktige ska vara en arena för förtroendevalda. Detta är enligt regeringens mening inte ett argument som i sig kan tala emot bestämmelsen. De sakkunnigas medverkan gäller endast vid de sammanträden då revisionsberättelsen behandlas och har även till syfte att underlätta fullmäktiges beslutsfattande. Då det endast rör sig om en rätt att yttra sig anser regeringen att det inte heller, som *Höganäs kommun* föreslagit, behöver framgå av bestämmelsen att de sakkunniga inte ska delta i debatten av ärendet. Att de sakkunniga kan utgöras av en upphandlad revisionsfirma ser regeringen, i motsats till SKL, inte som något hinder mot att de yttrar sig när det gäller de egna rapporterna. Eftersom rapporterna ska fogas till revisionsberättelsen kan detta stärka fullmäktiges beslutsunderlag. Regeringen instämmer inte i *Karlstads* och *Laholms kommuners* synpunkter att förslaget kan leda till otydlighet i fråga om ansvarsfördelningen mellan de förtroendevalda revisorerna och sakkunniga, eftersom ansvarsfördelningen inte förändras genom förslaget och alljämt är tydligt reglerad.

11.4.2 Upplysningsrätt för de sakkunniga

<p>Regeringens bedömning: De sakkunniga bör inte ges en självständig rätt att inhämta upplysningar från nämnder och fullmäktigeberedningar.</p>
--

Utredningens förslag: Överensstämmer inte med regeringens bedömning. Utredningen föreslår att de sakkunniga ska ges en självständig rätt att inhämta upplysningar

Remissinstanserna: En övervägande majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inga invändningar mot förslaget.

Hällefors kommun anför att det fortsatt bör vara de förtroendevalda revisorerna som ska ha rätt till upplysningar. *Malung-Sälens kommun* anför att förslaget innebär en förskjutning mot en ökad professionalisering av revisionen. *Säffle kommun* anför att förslaget ger en i lag grundad särställning till den sakkunniga biträdet. Någon motsvarande rättighet finns inte för andra tjänstemän eller uppdragstagare.

Skälen för regeringens förslag: Nämnderna, fullmäktigeberedningarna, de enskilda ledamöterna och ersättarna i dessa, samt de anställda är skyldiga att lämna revisorerna de upplysningar som behövs för revisionsarbetet (9 kap. 12 och 13 §§ KL). I praktiken är det dock ofta de sakkunniga som utför det konkreta granskningsarbetet.

Utredningens förslag motiveras av effektivitetsskäl. Regeringen anser dock att det, vare sig av utredningens betänkande eller av remissvaren, framkommer något egentligt praktiskt behov av förslaget. Regeringen anser mot denna bakgrund att det inte finns skäl att införa den reglering som utredningen har föreslagit.

11.5 Val av ordförande och valbarhet för revisorerna

11.5.1 Val av revisionens ordförande

Regeringens bedömning: Det bör inte regleras i kommunallagen hur ordföranden bland revisorerna ska utses.

Utredningens förslag: Överensstämmer inte med regeringens. Utredningen föreslår att en ordförande, om en sådan väljs, ska väljas från den politiska minoriteten.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inga invändningar mot förslaget. *Justitieombudsmannen (JO)*, *Södermanlands läns landsting* och ett flertal kommuner noterar att det i kommunallagen inte finns någon juridisk definierad politisk minoritet. *Jokkmokks kommun* anför att kommunen redan i dag tillämpar detta system. *Salems* och *Svalövs kommuner* anför att den politiska oppositionen är en tydligare benämning.

Ett flertal kommuner och landsting, *SKL* och *STAREV* anför att regleringen ger sken av att valet av ordförande för revisorerna har en partipolitisk koppling, vilket inte är fallet. Ytterligare ett antal kommuner och landsting anför att begreppet minoritet är mycket svårdefinierat i dag och att förslaget begränsar det kommunala självstyret. De ifrågasätter även behovet av en tvingande lagstiftning. *SKL* och ett antal kommuner anför att förslaget är ett ingrepp i den fria nomineringsrätten. Den omständigheten att många kommuner redan i dag utser ordförande i revisionen ur minoriteten är i sig inte ett tillräckligt skäl för att införa en

tvingande lagregel. *Falkenbergs kommun* avstyrker förslaget med hänvisning till att det redan i dag är fullt möjligt att välja ordförande ur minoriteten. *SKYREV* är tveksamma till att i lag reglera val av ordförande. En reglering skulle förhindra att fullmäktige kan välja den bäst lämpade, oavsett partitillhörighet.

Skälen för regeringens bedömning: Varje revisor fullgör sitt uppdrag självständigt (9 kap. 7 § KL). Någon bestämmelse om att en ordförande ska utses bland revisorerna finns inte, men ofta utses ändå en ordförande bland revisorerna för att bl.a. samordna verksamheten och vara ordförande när revisorerna samfällt fattar beslut i förvaltningsärenden.

Utredningen har betonat att syftet med den föreslagna bestämmelsen är att markera revisionens objektiva oberoende och stärka tilltron till den lokala demokratin. Det anges även att en stor majoritet av kommuner och landsting själva anser att det är symboliskt viktigt att utse en ordförande bland minoriteten.

Frågan om en ordförande ska väljas från den politiska minoriteten har tidigare berörts i propositionen ”Stärkt revision och ansvarsprövning i kommuner och landsting”. Regeringen anförde då att det rent faktiskt saknade betydelse om majoriteten eller minoriteten innehar ordförandeposten i revisionen eftersom samtliga revisorer har att agera självständigt i sitt granskningsuppdrag. Med hänsyn till att oberoende, objektivitet och opartiskhet ska känneteckna revisorernas uppdrag var valet av ordförande i revisionen, enligt regeringen, egentligen enbart en fråga om kompetens och lämplighet. Samtidigt pekade regeringen på att det kan lokalt uppfattas vara av symboliskt värde att välja en ordförande för revisionen från oppositionen. Å andra sidan menade regeringen att en sådan markering kan uppfattas som att uppdraget som ordförande har en partipolitisk koppling, vilket inte skulle vara fallet. Mot denna bakgrund avstod regeringen från att föreslå någon reglering (prop. 2005/06:55 s. 36 f.).

Många remissinstanser anför att en reglering felaktigt kan ge sken av att valet av ordförande har en partipolitisk koppling. Eftersom revisorerna har att agera självständigt i sitt granskningsuppdrag har det dock en begränsad faktiskt betydelse om ordförandeposten innehas av majoriteten eller minoriteten. Regeringen ser det som problematiskt att begreppen minoritet och majoritet inte har någon klar definition, vilket även ett antal remissinstanser framhåller. I avsaknad av tydliga definitioner kan den föreslagna bestämmelsen vålla oklarheter och vara svårtillämpad. Vissa remissinstanser har anført att en reglering skulle vara ett ingrepp i den fria nomineringsrätten och utgöra en inskränkning i det kommunala självstyret. Regeringen instämmer i att den föreslagna regleringen även kan vara problematisk utifrån dessa aspekter. Regeringen anser därför att övervägande skäl talar mot en reglering och att utredningens förslag om att ordförande för revisionen ska väljas från den politiska minoriteten därför inte bör genomföras.

11.5.2 Revisorer ska inte kunna utses till ledamöter i fullmäktige

Regeringens förslag: Revisorer ska inte vara valbara som ledamot eller ersättare i fullmäktige.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En klar majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inga invändningar mot förslaget. *Lunds universitet* föreslår att bestämmelsen utformas så att den som blir vald som ledamot eller ersättare i fullmäktige förlorar sitt revisorsuppdrag. *Eskilstuna* och *Kungsörs kommuner* samt *Skåne läns landsting* anser att det bör finnas undantag genom att en revisor som blir vald till fullmäktige ska kunna sitta kvar och slutföra revisionsarbetet från föregående mandatperiod. *Eslövs* och *Lunds kommuner* anför att det är oklart hur förslaget ska tillämpas under pågående mandatperioder då det är länsstyrelsen som, efter förnyad röstsammanräkning, beslutar om nya ledamöter och ersättare i kommunfullmäktige. *Falkenbergs kommun* anser att uppdraget som revisor i stället borde upphöra vid nästa fullmäktigesammanträde om den förtroendevalde inte själv meddelat att denne avsäger sig uppdraget som ledamot eller ersättare i fullmäktige. *Motala*, *Ydre* och *Ödeshögs kommuner* påpekar att förslaget innebär att en revisor, vars mandatperiod går in några månader på följande mandatperiod, får en hel mandatperiods karens innan denne kan väljas till ett annat uppdrag. *Östergötlands läns landsting* och *SKL* anför att förslaget kan påverka förutsättningarna att rekrytera revisorer.

Skälen för regeringens förslag: Den som är vald till ledamot eller ersättare i fullmäktige är inte valbar som revisor (4 kap. 6 a § KL). Syftet med bestämmelsen är att stärka oberoendet i den kommunala revisionen. Av bestämmelsen framgår dock inte vad som gäller vid det omvända förhållandet, att en person först väljs till revisor och därefter, under mandatperioden, utses till ledamot eller ersättare i fullmäktige. Enligt regeringens mening gör sig kravet på oberoende lika starkt gällande i denna situation, vilket talar för att valbarhetshindren bör förtydligas.

De remissinstanser som haft invändningar mot förslaget har fört fram att det bör finnas möjligheter till undantag, bl.a. för att en revisor ska kunna slutföra revisionsarbetet från föregående mandatperiod. Det har även anförts att det är oklart hur bestämmelsen ska tillämpas. Regeringen vill betona att syftet med bestämmelsen är att stärka revisionens oberoende. Ett undantag skulle kunna försvaga oberoendet. Regeringens förslag innebär att en revisor inte är valbar till fullmäktige och således inte kan utses till ledamot eller ersättare i fullmäktige. Detta gäller under hela den tid som revisorn fullgör sitt uppdrag, dvs. under de fyra följande åren från att revisorerna utsetts av fullmäktige. Regeringen anser därför inte att förslaget kan anses vara oklart eller svårtillämpat.

Östergötlands läns landsting och *SKL* har tagit upp att förslaget kan påverka förutsättningarna att rekrytera revisorer. Regeringen anser dock att denna invändning inte i sig kan tala mot en reglering som syftar till att stärka oberoendet hos revisionen.

Mot denna bakgrund föreslår regeringen därför att valbarhetshindren ska förtydligas genom en bestämmelse som anger att en revisor inte ska kunna väljas till ledamot eller ersättare i fullmäktige.

11.6 Processen i fullmäktige

Regeringens förslag: Godkännande av årsredovisningen ska ske innan fullmäktige tar ställning till frågan om ansvarsfrihet.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En övervägande majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inga invändningar mot förslaget. Ett antal kommuner och *SKL* anför att regeln inte bör vara tvingande. *Kungsbacka* och *Lidingö kommuner* anför dock att det är positivt att årsredovisningen behandlas före ansvarsfrågan. *Mönsterås kommun* anför att det vore märkligt om fullmäktige först vägrade ansvarsfrihet och sedan godkände årsredovisningen, varför regeln bör vara tvingande.

Upplands Väsby kommun anför att syftet med förslaget är gott men att kommunerna bör ha en möjlighet att själva välja ordningen på ärendena. *Vännäs kommun* ser att förslaget medför en risk för att årsredovisningen godkänns och att ansvarsfrihet sedan inte beviljas. *SKYREV* anför att nuvarande reglering, sett ur ett revisionsperspektiv, är den naturliga ordningen.

Skälen för regeringens förslag: Årsredovisningen ska godkännas av fullmäktige, men det bör inte ske innan fullmäktige beslutat om ansvarsfrihet ska beviljas eller vägras (8 kap. 18 § KL). Denna ordning innebär att fullmäktige först kan vägra ansvarsfrihet och därefter godkänna den årsredovisning varpå kritiken vilar, eller att ansvarsfrihet först beviljas men att årsredovisningen därefter inte godkänns på grunder som i sig kan vara ett skäl att vägra ansvarsfrihet.

En övervägande majoritet av remissinstanserna har varit positivt inställda till utredningens förslag om att årsredovisningen ska behandlas före frågan om ansvarsfrihet. De instanser som haft synpunkter har främst angett att det bör vara upp till kommunerna att själva bestämma i vilken ordning frågorna ska behandlas.

Regeringen anser att nuvarande ordning kan ifrågasättas. I likhet med utredningen anser regeringen att det är lämpligt att fullmäktige först tar ställning till om de delar revisorernas kritik mot årsredovisningen och därefter till om kritiken bör föranleda anmärkning eller vägrad ansvarsfrihet. Regeringen delar inte *Vännäs kommuns* farhåga med den föreslagna bestämmelsen, det måste i princip vara uteslutet för fullmäktige att först godkänna årsredovisningen för att sedan vägra ansvarsfrihet på grunder som är hänförliga till densamma. Regeringen delar inte heller *SKYREV:s* uppfattning att den nuvarande ordningen är den mest naturliga.

Eftersom den föreslagna bestämmelsen är av stor praktisk betydelse anser regeringen inte att det är lämpligt att göra den fakultativ, som vissa remissinstanser har föreslagit. Det bör inte heller finnas behov av lokal anpassning i en sådan fråga. Regeringen föreslår därför att det ska slås

fast att årsredovisningen ska godkännas innan fullmäktige tar ställning till frågan om ansvarsfrihet.

11.7 Uttalande om ansvarsfrihet

Regeringens bedömning: Revisorerna bör fortsätta att uttala sig om ansvarsfrihet ska lämnas eller inte.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ett fåtal remissinstanser uttalar sig särskilt om utredningens bedömning. *Riksrevisionen* anser att uttalandet om ansvarsfrihet bör tas bort då det varken är nödvändigt eller lämpligt. Riksrevisionen påpekar vidare att någon prövning av ansvarsfrihet inte görs inom staten. *FAR* anser att det, för att det inte ska råda någon tveksamhet om vad yrkesrevisorn baserar sitt uttalande på, krävs att denne gjort en full redovisningsrevision. *FAR* menar vidare att begreppet ansvarsfrihet behöver förtydligas för att uttalandet ska bli meningsfullt.

Skälen för regeringens bedömning: Av kommunallagen framgår att revisorerna i sin revisionsberättelse kan lämna anmärkning och att de ska uttala sig i frågan om ansvarsfrihet ska lämnas eller inte. Det är enligt regeringens mening rimligt att revisorerna, som innehar djupgående kunskap om aktuella sakförhållanden, ger fullmäktige ett fullständigt underlag till beslut som även inkluderar en bedömning i frågan om ansvarsfrihet ska tillstyrkas eller inte. Regeringen instämmer inte i vad *FAR* anför om att begreppet ansvarsfrihet i sig behöver förtydligas för att uttalandet ska bli meningsfullt. Nuvarande ordning fungerar enligt regeringens mening tillfredsställande och fyller en nödvändig funktion trots att det, som *Riksrevisionen* pekat på, saknas fastställda rekvisit för hur bedömningen ska göras. Det finns därför enligt regeringens bedömning inte skäl att förändra nuvarande ordning.

11.8 Fyllnadsval och begreppet årsbokslut

Regeringens förslag: Inskränkningarna i möjligheterna till fyllnadsval av revisorer ska tas bort.

Begreppet årsbokslut i kommunallagen ska ersättas med begreppet årsredovisning.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår att bestämmelsen om fyllnadsval av revisorer kan tas bort.

Remissinstanserna: Ingen av remissinstanserna uttalar sig särskilt om utredningens förslag.

Skälen för regeringens förslag

Fyllnadsval av revisorer

Om en revisor, som utsetts på annat sätt än med proportionellt valsätt, avgår under mandatperioden får fyllnadsval göras (9 kap. 3 § KL). Om valet skett proportionellt ska inte något fyllnadsval ske utan en ersättare blir i stället ordinarie. I dag utses inte längre ersättare för revisorer varför fyllnadsval alltid kommer bli nödvändigt. Regeringen föreslår därför att bestämmelsen om fyllnadsval för revisorer ska ändras på så sätt att inskränkningen i möjligheten till fyllnadsval ska tas bort.

Begreppet årsbokslut ersätts med begreppet årsredovisning

Revisorerna ska uttala sig om årsbokslutet (9 kap. 9 a § KL). Vad som avses med begreppet årsbokslut anges dock inte närmare i förarbetena till bestämmelsen. Utredningen anför att det kan hävdas att begreppet årsbokslut avser siffrorna medan årsredovisning omfattar mer, dvs. såväl en förvaltningsberättelse som de finansiella rapporterna. Det är i förvaltningsberättelsen som bl.a. mål följs upp.

I skriften God revisionsred i kommuner och landsting, i vilken SKL dokumenterar god revisionsred, anges att med begreppet bokslut avses årsredovisningen. I kommunal praxis förefaller alltså likhetstecken dragits mellan årsbokslut och årsredovisning. Revisorer uttalar sig redan i dag om årsredovisningen. Regeringen föreslår mot denna bakgrund att begreppet årsbokslutet i kommunallagen ska ersättas med begreppet årsredovisning.

12 Medlemskap och laglighetsprövning

12.1 Regler om laglighetsprövning ska finnas kvar

Regeringens bedömning: Bestämmelserna om laglighetsprövning bör finnas kvar i huvudsak oförändrade i den nya kommunallagen.

Kopplingen mellan medlemskap i en kommun eller i ett landsting och rätten att överklaga kommunala beslut bör behållas.

Enskild som inte är medlem men som berörs av ett beslut bör inte ges talerätt.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Det stora flertalet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot utredningens bedömning.

Kammarrätten i Göteborg anser inte att överklagande är mer lättförståeligt än ansökan om laglighetsprövning. Prövningen har tydliga likheter med rättsprövning – som anhängiggörs genom ansökan hos domstol. Det finns alltså en klar begreppsmässig förebild i detta avseende. *Kammarrätten i Stockholm* anför att begreppet överklagande tydliggör att laglighetsprövningen handlar om insyn och granskning för medlemmarna. *Lunds universitet* anför att laglighetsprövning i vissa fall kan vara det enda till buds stående rättsmedlet för att uppfylla EU-rättens

eller Europakonventionens krav på prövning i domstol. Det kan då uppstå svårigheter om den berörde enskilde inte är kommunmedlem. *Konkurrenskommissionen* anser att avseende kommunala stödbeslut bör möjligheten till laglighetsprövning även omfatta andra företag som berörs av beslutet. *Elöverkänsligas Riksförbund* anser att det måste finnas talerätt även för enskild som inte är medlem men som berörs av ett beslut.

Skälen för regeringens bedömning

Laglighetsprövning

Kommunala beslut kan överklagas antingen genom laglighetsprövning eller genom förvaltningsrättsligt överklagande. Föreskrifterna om laglighetsprövning gäller enligt 10 kap. 3 § KL inte om det i lag eller annan författning finns särskilda föreskrifter om överklagande.

Uppdelningen mellan dessa överklagandemöjligheter kan generellt beskrivas så att beslut fattade enbart med stöd av kommunallagen överklagas genom laglighetsprövning. Beslut fattade med stöd av speciallagstiftning överklagas däremot oftast genom förvaltningsrättsligt överklagande. Speciallagstiftningen, t.ex. socialtjänstlagen (2001:453), innehåller ofta föreskrifter om överklagande, vilket då utesluter laglighetsprövning. Förvaltningsrättsligt överklagande är det normala när beslut rör enskildas rättigheter och skyldigheter, t.ex. ekonomiskt bistånd eller bygglov. Beslut av fullmäktige överklagas som regel genom laglighetsprövning medan beslut av styrelsen och övriga nämnder kan överklagas antingen genom laglighetsprövning eller genom förvaltningsrättsligt överklagande. Laglighetsprövning är ett rättsmedel som syftar till att ge medlemmarna möjlighet att kontrollera att den kommunala självstyrelsen utövas på ett rättsenligt sätt. Kännetecknande för laglighetsprövning är att besluten endast kan prövas mot de punkter som anges i kommunallagen och att prövningen är begränsad till lagligheten av ett beslut. Om överklagandet bifalls får beslutet enbart upphävas men inte ersättas med ett nytt beslut.

Laglighetsprövningen ska i huvudsak inte förändras

Laglighetsprövningsinstitutet värnar om den lokala demokratin och den kommunala självstyrelsen. Grundtanken är att alla medlemmar i en kommun eller ett landsting är delaktiga i hur de kommunala angelägenheterna sköts och att de därmed har ett berättigat intresse av att få till stånd en laglighetskontroll av besluten. Den som inte tillhör den kommunala gemenskapen har inte heller någon rätt att begära en rättslig prövning av det kommunala beslutet. Utredningen har anfört att laglighetsprövningen i huvudsak fungerar väl i praktiken och att bestämmelserna i allt väsentligt är ändamålsenligt utformade. Remissinstanserna har i allt väsentligt instämt eller inte invänt mot denna utgångspunkt.

Regeringen delar utredningens slutsats att någon större omstöpning av laglighetsprövningsinstitutet inte är motiverad. Rätten att påkalla laglighetsprövning ska fortfarande vara förbehållen medlemmarna och utgöra en möjlighet att få till stånd en laglighets- men inte en

lämplighetsprövning av de kommunala beslut som kan överklagas genom laglighetsprövning.

Kammarrätten i Göteborg anför att begreppet överklagande bör ersättas med ansökan om laglighetsprövning i lagtexten. Kammarrätten anför att begreppet överklagande inte är mer lättförståeligt än ansökan och att en begreppsmässig förebild finns i institutet rättsprövning. Regeringen har förståelse för denna synpunkt. Rättsprövning och laglighetsprövning har som kammarrätten anført klara likheter. Enligt regeringens mening så finns det dock ur ett medborgarperspektiv inte några fördelar med att byta ut begreppet överklagande. Den nuvarande begreppsbyggnaden får också anses vara väl etablerad. Regeringen anser därför, i likhet med *Kammarrätten i Stockholm*, att begreppet överklagande även fortsatt ska användas.

Talerätt

Det är endast kommun- och landstingsmedlemmar som har rätt att få lagligheten av kommunens eller landstingets beslut prövad genom att överklaga till förvaltningsrätten (10 kap. 1 § KL). Även lagligheten av en gemensam nämnds beslut eller ett kommunalförbunds beslut får överklagas av varje medlem i de samverkande kommunerna eller landstingen, respektive varje medlem i de kommuner eller landsting som ingår i kommunalförbundet samt av förbundsmedlemmarna själva.

Bara den som har varit klagande i förvaltningsrätten eller kammarrätten kan överklaga domstolarnas beslut, om det gått denne emot (10 kap. 14 § första stycket KL). Har däremot förvaltningsrätten eller kammarrätten upphävt beslutet eller förordnat om verkställighetsförbud (inhibition) får domstolens beslut överklagas av kommunen eller landstinget och av deras medlemmar samt, i fråga om beslut av en gemensam nämnd, av nämnden och medlemmarna i de samverkande kommunerna och landstingen (10 kap. 14 § andra stycket KL). Har förvaltningsrätten eller kammarrätten undanröjt ett beslut av ett kommunalförbund eller förbjudit att det verkställs, kan domstolens beslut överklagas av förbundet, av varje kommun och landsting som är medlem i förbundet och av deras medlemmar (10 kap. 14 § tredje stycket KL).

Kopplingen mellan talerätt och medlemskap

Endast den som är medlem i kommunen eller landstinget får överklaga kommunala beslut genom laglighetsprövning. Laglighetsprövningen anses vara en slags medborgartalan med syfte att se till att den kommunala självstyrelsen utövas på ett rättsenligt sätt. Bestämmelsen om rätten att genom laglighetsprövning föra talan mot ett kommunalt beslut är alltså nära kopplat till medlemskapet. Medlemmens delaktighet i den kommunala verksamheten är av politisk och ekonomisk art och tar sig uttryck bl.a. genom den kommunala rösträtten och den allmänna kommunalskatten. Grundtanken är således att alla medlemmar i en kommun eller ett landsting är delaktiga i hur de kommunala angelägenheterna sköts och att de därmed har ett berättigat intresse av att få till stånd en laglighetskontroll av de kommunala besluten. Medlemskapet i en kommun eller ett landsting fyller också andra funktioner än att reglera vilka som får överklaga kommunala beslut enligt

10 kap. KL. Flera av de kommunalrättsliga grundprinciperna anknyter t.ex. till medlemskapet, bl.a. lokaliseringsprincipen, 2 kap. 1 § KL, och likställighetsprincipen, 2 kap. 2 § KL. Regeringen anser mot denna bakgrund att kopplingen mellan medlemskapet och rätten att överklaga kommunala besluten genom laglighetsprövning ska behållas.

Talerätt för andra än medlemmar

Laglighetsprövningen är i stora delar utformad som ett instrument för medborgarkontroll och är därför till sin utformning mindre väl lämpad som medel för en enskild att hävda sin rätt gentemot kommunen eller landstinget. Domstolen gör endast en laglighetsprövning av beslutet och ingen lämplighetsbedömning vilket oftast är vad den enskilde efterfrågar när beslutet berör denne. Dessutom kan domstolen inte ersätta det överklagade beslutet utan endast upphäva det.

På sådana områden där enskilda har ett behov av att hävda individuella rättigheter är den enskilde generellt sett tillförsäkrad en rätt att överklaga genom förvaltningsrättsligt överklagande. Regeringen anser att detta också fortsatt ska vara utgångspunkten när enskilda specifikt berörs av kommunala beslut. Regeringen bedömer därför att det inte finns skäl att utöka rätten att överklaga kommunala beslut genom laglighetsprövning vare sig till enskilda som inte är medlemmar eller till juridiska personer såsom *Elöverkänsligas Riksförbund* respektive *Konkurrenskommissionen* anført. *Lunds universitet* anför att laglighetsprövning i vissa fall kan vara det enda till buds stående rättsmedlet för att uppfylla EU-rättens eller Europakonventionens krav på prövning i domstol. Det kan då uppstå svårigheter om den berörde enskilde inte är kommunmedlem. Regeringen delar inte den bedömningen. Den rätt till domstolsprövning som kan följa av Europakonventionen och den primära unionsrätten gäller med företräde framför både lag och förordning. Kretsen som får överklaga kommuners och landstings beslut genom laglighetsprövning ska därför inte utökas heller på den grunden.

12.2 Medlemskap i kommuner och landsting

12.2.1 Medlemskapskretsen i kommuner och landsting bör inte utökas

Regeringens bedömning: Medlemskap i kommuner och landsting bör inte ges till fler juridiska personer.
--

Utredningens förslag: Överensstämmer inte med regeringens förslag.

Utredningen föreslår att juridiska personer som bedriver näringsverksamhet från fast driftställe i en kommun eller i ett landsting ska vara medlem i den kommunen eller landstinget. Vidare föreslår utredningen att en ideell förening ska vara medlem i kommun och i landsting, om föreningens styrelse har säte i kommunen eller i landstinget eller om föreningen bedriver verksamhet där.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna avstyrker förslaget eller framför kritiska synpunkter på det.

Konkurrensverket anför att förslaget möjliggör bättre kontroll av efterlevnaden av kommunallagens regler om framför allt kommunal näringsverksamhet och stöd till privat näringsverksamhet. *Huddinge kommun* anför att en enskild person som inte är folkbokförd i en kommun men som bedriver näringsverksamhet från fast driftställe i kommunen skulle kunna vara lika berörd av kommunala beslut. *Öckerö kommun* anför att förslaget inte kan förväntas öka bördan på kommunen i någon betydande omfattning.

Kammarrätten i Göteborg anför att bedömningen av om någon är kommunmedlem bör vara enkel och förutsägbar. Vidare kommer prövningen i domstol att behöva utgå från sakomständigheter som inte normalt återfinns i ett laglighetsprövningsmål utan kräver att domstolen tar in handlingar från klaganden. *Kammarrätten i Stockholm* anser inte att konsekvenserna av en utvidgning av talerätten på så sätt som föreslagits har belysts tillräckligt väl. Vad avser talerätt för ideella föreningar kan frågor om huruvida föreningen bedriver verksamhet i en kommun bli svårbedömda. Vidare gör kammarrätten bedömningen att det är mycket troligt att förslaget leder till att överklagandena kommer att bli betydligt mer komplexa än det genomsnittliga laglighetsprövningsmålet och att det även finns en risk att laglighetsprövningen kommer att användas för att förhåla kommunala processer. *Förvaltningsrätterna i Uppsala* och *Härnösand* anför att förslagen för med sig en rad tillämpningsproblem. *Förvaltningsrätten i Växjö* anför att juridiska personer och föreningar inte i samma utsträckning som fysiska personer är berörda av beslut som kan laglighetsprövas. De kan därför inte anses ha samma intresse som fysiska personer av att få kommunala beslut prövade. *Domstolsverket* anför att det, särskilt när det gäller ideella föreningar, kan komma att uppstå gränsdragningsfrågor. *Uppsala universitet* anför det krävs en tydligare motivering för att jämställa ekonomiska partsintressen – som det här ofta torde bli fråga om – med andra medlemmar i den demokratiska gemenskap en kommun utgör.

En mycket stor andel av kommunerna och landstingen motsätter sig förslaget. Som argument anføres främst att förslaget förändrar laglighetsprövningens ursprungliga funktion som medborgartalan för att i stället bli mer av en funktion för partsintressen samt att mängden överklaganden riskerar att öka och beslutsprocesserna därmed försvåras och försenas. Andra ofta framförda invändningar är att förslaget får konsekvenser för tillämpligheten av likställighetsprincipen och andra rättigheter knutna till medlemskapet samt att makt eller kontrollmakt riskerar att skjutas över från medborgarna till stora organisationer som får möjlighet att driva sina egna frågor. *Sölvesborgs* och *Trelleborgs kommuner* anför att det bör noteras att det finns politiska föreningar som är ideella och om sådana föreningar ska kunna agera på arenan för laglighetsprövningar urholkar det de vägar som politiska beslut ska eller bör kunna angripas på av t.ex. oppositionen. *Motala* och *Ängelholm kommuner* anför att den traditionsenliga kopplingen mellan fastighetsinnehav och kommunmedlemskap har ifrågasatts tidigare och borde omprövas.

Skälen för regeringens bedömning: Medlem av en kommun är den som är folkbokförd eller äger fast egendom i kommunen, eller den som ska betala kommunalskatt där. Medlem av ett landsting är den som är

medlem av en kommun inom landstinget (1 kap. 4 § KL). Det innebär att förutom fysiska personer kan även juridiska personer, staten och kommunerna vara medlemmar, dock endast genom fastighetsinnehav. Genom fastighetsinnehav kan t.ex. en kommun vara medlem i ett landsting till vilket den inte hör. Det är också t.ex. genom fastighetsinnehav möjligt att vara medlem i flera kommuner samtidigt. Dödsbon, vilka är juridiska personer, beskattas under en tid enligt regler som gäller för fysiska personer. Det innebär att de kan bli kommunalt beskattade och således under denna tid är medlemmar.

Utredningens förslag innebär en utvidgning av medlemskretsen. Flera remissinstanser däribland *Kammarrätterna i Göteborg* och *Stockholm* anför att förslaget riskerar att leda till tillämpningssvårigheter. Regeringen delar denna bedömning. Bedömningen av vem som är medlem i en kommun eller landsting bör enligt regeringens mening vara enkel och förutsägbar. Konsekvenserna av ett utökat medlemskap i enlighet med utredningens förslag framstår vidare som oklara både gällande effekten på de kommunala beslutsprocesserna men också avseende vilken betydelse utökningen av medlemskretsen i övrigt skulle kunna få. Regeringen anser mot bakgrund dels av remisskritiken, dels mot bakgrund av de överväganden om laglighetsprövningssystemet i stort som angavs ovan under avsnitt 12.1 att medlemskretsen för kommuner och landsting inte ska utökas med fler juridiska personer.

Regeringen delar den problembild som belyses i utredningen och som anförts av vissa remissinstanser. Det kan av flera skäl vara önskvärt att ett företag som bedriver näringsverksamhet från ett fast driftställe i en kommun eller ett landsting ska kunna få ett kommunalt beslut som berör företaget i fråga prövat på samma sätt som jämförbara företag som är fastighetsägare och därmed också medlemmar i kommunen. Detta då nuvarande ordning leder till att i övrigt jämförbara företag får olika överprövningsmöjligheter beroende på om de är fastighetsägare i kommunen eller inte. Regeringen kan dock konstatera att den lagtekniska lösning som utredningen föreslår inte är praktiskt framkomlig. Frågan kan därmed inte avgöras i detta sammanhang.

Utredningen har bedömt att fastighetsägare även fortsatt ska vara medlemmar i kommuner och landsting och regeringen anser, till skillnad från *Motala* och *Ängelholms kommuner*, inte att det finns skäl att ompröva detta.

12.2.2 Medlemskap för vissa unionsmedborgare

Regeringens förslag: Utländska unionsmedborgare som innehar chefsbefattningar vid vissa internationella organ i Sverige och deras familjemedlemmar som enligt folkbokföringslagen inte ska folkbokföras, ska vara medlemmar i den kommun och det landsting där de är bosatta.

Om fullmäktige beslutat att medborgarförslag ska kunna väckas, ska även sådana unionsmedborgare få lämna medborgarförslag.

Sådana unionsmedborgare ska också kunna delta i kommunala folkomröstningar.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En klar majoritet av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det.

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) anser att det av tydlighetsskäl kan vara lämpligt att i kommunallagen direkt ange vilka som är medlemmar av en kommun. *Huddinge kommun* anser att det bör regleras vilka krav som den som inte är folkbordförd i kommunen ska uppfylla för att ges talerätt, t.ex. om det är rimligt att ställa krav på att personen under en längre tid ska ha varit stadigvarande bosatt i kommunen. *Täby kommun* anför att det måste stå klart vem som omfattas så att inte kommunen blir tvungen att göra egna utredningar om vem som ska folkbokföras och inte. Flera kommuner däribland *Norbergs kommun* anser inte att det kommunala medlemskapet frivilligt ska vidgas mer än vad som tvunget följer av EU-medlemskapet. *SmåKom – De små kommunernas nätverk (Småkom)* avstyrker förslaget att unionsmedlemmar ska kunna delta i folkomröstningar.

Skälen för regeringens förslag

Enligt svensk rätt krävdes tidigare folkbokföring för att rösträtt skulle föreligga och för att någon skulle vara valbar till kommun- och landstingsfullmäktige. Detta krav gällde både medborgare i Sverige eller i någon annan stat i eller utanför EU. I januari 2014 gjordes emellertid ändringar i vallagen (2005:837) och i 4 kap. 2 § KL. Detta föranleddes av att det i artikel 22.1 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) föreskrivs att alla unionsmedborgare på lika villkor ska kunna utöva rätten att rösta och vara valbara inte bara i val till Europaparlamentet utan också i kommunala val i den medlemsstat där de är bosatta, oavsett om de är medborgare i den staten eller inte. Ändringarna i 4 kap. 2 § KL innebar att rösträtten i kommunalval även omfattar en unionsmedborgare som är bosatt i kommunen men som inte ska folkbokföras till följd av att unionsmedborgaren tillerkänns immunitet och privilegier som diplomatiska företrädare. Den som har rösträtt i en kommun har också rösträtt i landstinget och är också valbar till kommun- och landstingsfullmäktige (4 kap. 3 § KL och 4 kap. 5 § KL).

Ändringarna i kommunallagens reglering innebär således att en unionsmedborgare som är bosatt i kommunen men som, enligt 5 § andra stycket folkbokföringslagen (1991:481), inte ska folkbokföras där kan rösta och väljas utan att vara medlem i kommunen. Regeringen instämmer i utredningens bedömning att sådana personer ska vara medlemmar i den kommun och landsting där de är bosatta. Såsom utredningen anför lämnar de internationella organ vars anställda kan beröras av det aktuella undantaget uppgifter om sina anställda och dessas adresser till Utrikesdepartementet. Regeringen anser av denna anledning att det inte bör föreligga några tillämpningsproblem med att fastställa var en sådan unionsmedborgare är bosatt. Att såsom *Huddinge kommun* anför ställa krav på bosättningsens längd skulle enligt regeringens bedömning inte vara förenligt med EU-rätten. *IVO* anför att det är önskvärt att det redan i kommunallagen ska framgå vem som har rösträtt. Regeringen vill i denna del framhålla om att folkbokföringen har en central betydelse för rösträtten, inte

bara för denna mycket sällsynta kategori. Eftersom det inte vore ändamålsenligt att föra in folkbokföringsreglerna i kommunallagen anser regeringen att en hänvisning i enlighet med förslaget är den lämpligaste lösningen. Det kommer att vara domstolarnas uppgift att pröva frågor om medlemskap för en unionsmedborgare som inte är folkbokförd men bosatt i kommunen eller landstinget. Enligt uppgift från Utrikesdepartementet fanns under hösten 2016 fem personer (tre personer med diplomatisk ställning och två medföljande familjemedlemmar) som berörs av förslaget. Regeringen bedömer mot denna bakgrund att varken eventuella tillämpningsproblem eller konsekvenserna av förslaget bör överdrivas.

En unionsmedborgare ska kunna lämna medborgarförslag

Genom förslaget att nyss nämnda unionsmedborgare ska vara medlem kommer en sådan enligt nuvarande 5 kap. 23 § andra stycket KL att kunna delta i ett folkiniciativ eftersom det initieras av tio procent av de röstberättigade medlemmarna. För att kunna lämna medborgarförslag enligt 5 kap. 23 § första stycket KL krävs dock folkbokföring i kommunen eller inom landstinget. Regeringen anser att det är rimligt att de unionsmedborgare som enligt regeringens förslag blir medlemmar även ska kunna lämna medborgarförslag. Reglerna i kommunallagen bör därför medge det.

Lagen om kommunala folkomröstningar ska ändras

Av 5 § lagen (1994:692) om kommunala folkomröstningar framgår vilka kommunmedlemmar som har rösträtt vid en folkomröstning i kommunen. Rösträtt har den som är folkbokförd i kommunen och senast på dagen för folkomröstningen fyller 18 år och som dessutom uppfyller något av följande kriterier. En kommunmedlem ska antingen vara svensk medborgare, annan unionsmedborgare, medborgare i Island eller Norge, eller ha varit folkbokförd i Sverige tre år i följd före dagen för folkomröstningen. Rösträtt vid folkomröstning i ett landsting har vidare den som har rösträtt vid folkomröstning i en kommun inom landstinget.

Med hänsyn till att regeringen föreslår att en sådan unionsmedborgare som enligt 4 kap. 2 § KL redan kan rösta och vara valbar i de kommunala valen utan att vara folkbokförd ska vara medlem i kommun och landsting ska denne även kunna delta i en kommunal folkomröstning i den kommun eller det landsting som denne är bosatt i.

12.3 Vilka beslut ska kunna laglighetsprövas?

12.3.1 Överklagbarheten av kommunala beslut bör inte förändras

Regeringens bedömning: Regleringen kring vilka kommunala beslut som kan överklagas genom laglighetsprövning bör inte förändras.

Beslut fattade av kommunala företag bör inte gå att överklaga genom laglighetsprövning.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En övervägande majoritet instämmer i eller har inga invändningar mot förslaget. *Helsingborgs kommun* anför att beslut som avser löpande förvaltningsfrågor inte bör omfattas av rätten till laglighetsprövning. *Återvinningsindustrierna* anser att laglighetsprövning bör införas även för beslut fattade av kommunala bolag.

Skälen för regeringens bedömning

Kretsen av överklagbara beslut ska inte förändras

Talan kan föras mot beslut av fullmäktige eller den beslutande församlingen i ett kommunalförbund, av en nämnd, av ett partsammansatt organ eller av revisorerna i fråga om deras förvaltning (10 kap. 2 § KL). Nämndernas och revisorernas beslut i jävsfrågor kan dock enligt 6 kap. 24 § och 9 kap. 5 § KL endast överklagas i samband med överklagande av det beslut genom vilket ärendet avgörs. Även beslut av förbundsstyrelsen, en annan nämnd eller ett partssammansatt organ i ett kommunalförbund kan överklagas. Beslut av kommunala företag eller privata utförare kan inte överklagas genom laglighetsprövning. Beslut av rent förberedande eller verkställande art kan inte heller överklagas.

Utredningen har bedömt att regleringen kring vilka beslut som kan överklagas inte ska förändras. Denna bedömning inbegriper också undantaget att beslut av rent förberedande eller rent verkställande art inte är överklagbara ska behållas. Utredningen har gjort en genomgång av praxis avseende denna fråga (SOU 2015:24 s. 251–257). Utredningens slutsats är att praxis är tydlig kring vad som är ett beslut av rent verkställande art samt att avgränsningen när det gäller rent förberedande beslut är väl avvägd.

Helsingborgs kommun anför att beslut som avser löpande förvaltningsfrågor inte bör omfattas av rätten till laglighetsprövning. Ett undantag i enlighet med vad *Helsingborgs kommun* anför skulle träffa ett stort antal kommunala beslut. Medlemmarna har, enligt regeringens mening, ett berättigat intresse att kunna utöva en medborgarkontroll även över dessa beslut genom laglighetsprövning. En sådan begränsning av de överklagbara besluten är därför ur ett medborgarperspektiv inte lämplig och någon sådan inskränkning föreslås därför inte.

Återvinningsindustrierna anför att även de kommunala bolagen bör omfattas av laglighetsprövning. Regeringen instämmer i utredningens bedömning att ett system med laglighetsprövning av kommunala bolags beslut är svårt att förena med den associationsrättsliga lagstiftningen. Regeringen vill vidare i denna del påpeka att de kommunala beslut som fattas angående de kommunala bolagen kan överklagas.

12.3.2 Begränsningar avseende vissa budgetbeslut

<p>Regeringens bedömning: Begränsningen i vilka prövningsgrunder som kan tillämpas vid laglighetsprövning för vissa budgetbeslut bör behållas.</p>

Utredningens förslag: Överensstämmer inte med regeringens bedömning. Utredningen föreslår att begränsningen i vilka prövningsgrunder som kan tillämpas vid laglighetsprövning för vissa budgetbeslut ska tas bort.

Remissinstanserna: Remissutfallet över förslaget är blandat. En knapp majoritet avstyrker förslaget.

Kammarrätten i Stockholm ser positivt på möjligheterna att de föreslagna begränsningarna tas bort. Däremot efterlyser kammarrätten ytterligare analys av konsekvenserna av en prövning där en domstol kommer fram till att kommunen inte ägt att åberopa synnerliga skäl för att inte hålla budgeten i balans.

Kammarrätten i Göteborg anser att de skäl som utredningen anför i denna del är inte helt övertygande. *Förvaltningsrätten i Linköping* anser att det inte har kommit fram tillräckliga skäl för att ta bort begränsningen. Risken är stor att den utvidgade överklaganderätten kommer att missbrukas och användas för att förhålla budgetprocessen. *Förvaltningsrätten i Uppsala* anför att det finns anledning att närmare analysera direkta och indirekta konsekvenser av upphävda budgetbeslut i det fortsatta lagstiftningsarbetet. *Förvaltningsrätten i Växjö* anför att prövningen av om synnerliga skäl föreligger är av politisk och ekonomisk karaktär.

En stor majoritet av kommunerna och landstingen avstyrker förslaget. Som argument mot förslaget anføres främst att dessa beslut inte är lämpade för domstolsprövning eftersom det handlar om politiska ställningstaganden. Vidare anføres att förslaget kan medföra negativa konsekvenser genom fördröjning av besluts- och verkställighetsprocesser. Andra vanliga argument som framförs är att de skäl som i tidigare förarbeten anförts mot laglighetsprövning av dessa beslut fortfarande är gällande samt att en konsekvens av förslaget är att en kommun eller ett landsting skulle kunna riskera att under en lång tid helt stå utan budget. *Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)* anför att förslaget är olämpligt från en kommunaldemokratisk utgångspunkt.

Skälen för regeringens bedömning: Fullmäktiges budgetbeslut kan som huvudregel bli föremål för en fullständig laglighetsprövning. De budgetbeslut som har undantagits från en fullständig laglighetsprövning anges i 10 kap. 8 § andra stycket KL. I bestämmelsen anges ett antal kommunala budgetbeslut som undantas prövning enligt tredje och fjärde punkterna. Domstol kan däremot pröva om ett sådant beslut har tillkommit i laga ordning (första punkten) eller om det avser en angelägenhet för kommunen eller landstinget (andra punkten). Det är fråga om beslut att åberopa synnerliga skäl för att inte balansera budgeten (8 kap. 4 § tredje och fjärde styckena KL), beslut om ianspråktagande av resultatutjämningsreserver (8 kap. 3 d § tredje stycket KL) samt beslut om reglering av ett negativt balanskravsresultat (8 kap. 5 a och 5 b §§ KL). Dessa ska i stället prövas inom ramen för det politiska systemet (prop. 1996/97:52, prop. 2003/04:105 och prop. 2011/12:172). Enligt uttalanden i praxis kan inte heller bestämmelserna i 8 kap. 1 och 2 §§ KL om god ekonomisk hushållning och god avkastning ligga till grund för domstolsprövning (RÅ 2000 ref. 1).

Vid införandet av den nuvarande regleringen uttalade regeringen följande. Enligt regeringens bedömning är prövningen om det föreligger synnerliga skäl mycket politisk till sin karaktär. I likhet med vad majoriteten av remissinstanserna påpekat anser regeringen att det även fortsättningsvis bör vara en uppgift för det politiska systemet att pröva frågan om avsteg från principen om en ekonomi i balans vid bokslutsregleringen. Denna bedömning ändras inte av det förhållandet att ytterligare omständigheter bedöms utgöra grund för att inte reglera ett negativt resultat. I praxis har det förekommit att ett beslut att upprätta en budget som inte varit i balans har överklagats. Enligt regeringen utgör även budgetbeslut exempel på beslut som bör prövas inom ramen för det politiska systemet. Detta är också i konsekvens med att beslut rörande bokslutsreglering av uppkomna underskott inte föreslås bli föremål för laglighetsprövning (prop. 2003/04:105 s. 23 f.).

Regeringen anser att det synsätt som regeringen gav uttryck för i ovan citerade proposition i huvudsak fortfarande äger giltighet. Såsom flera remissinstanser anför skapar utredningens förslag dessutom risker för praktiska problem för kommuners och landstings hantering av budgetprocessen som kan komma att leda till störningar i verksamheten. Såsom *Förvaltningsrätten i Växjö* anför är prövningen i de undantagna bestämmelserna av politisk och ekonomisk karaktär. Det finns därför en risk att frågor som ytterst rör den ekonomiska politiken i ökad grad görs till en domstolsfråga. Enligt regeringens mening är en ökad politisering av laglighetsprövningsinstitutet, och i förlängningen de allmänna förvaltningsdomstolarna, inte önskvärd. Mot denna bakgrund anser regeringen att det inte framkommit tillräckliga skäl för att genomföra utredningens förslag i denna del.

12.4 Prövningsgrunderna

12.4.1 Prövningsgrunderna ska förtydligas

Regeringens förslag: Nuvarande prövningsgrunder ska behållas men förtydligas och redigeras språkligt.
--

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår att den första prövningsgrunden ska formuleras som att beslutet ska upphävas om det ”inte kommit till på rätt sätt”.

Remissinstanserna: En övervägande majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot förslaget.

Kammarrätten i Göteborg är tveksam till vad utredningen anför om att begreppet ”inte tillkommit i laga ordning” är vilseledande eftersom det antyder att det måste vara en bestämmelse i en lag som har överträtts. Det kan i sammanhanget noteras att utredningen inte ser några problem med att behålla termen ”laglighetsprövning”. *Kammarrätten i Stockholm* anför att det, enligt kammarrättens uppfattning, i princip inte finns någon skillnad mellan den första och tredje grunden i förslaget. Det kan i stället vara till fördel att den tidigare lydelsen av den tredje grunden finns kvar för att tydligare särskilja grunderna. *Lunds universitet* anför att

utredningen borde ha övervägt i vart fall ett förtydligande av prövningsgrunderna avseende att EU-rättsliga regler i sig kan åberopas i laglighetsprövningsmål. *Ljusnarsbergs kommun* motsätter sig att begreppet ”i laga ordning” byts ut mot ”på rätt sätt”. Begreppet ”på rätt sätt” är för diffust och ger utrymme för tolkningar. *Stockholms kommun* avstyrker förslaget om ändring av första punkten. Den språkliga ändringen kan uppfattas som vilseledande. Utredningens synsätt skulle dessutom bl.a. kunna innebära att domstolarna i sin prövning enligt denna punkt ska pröva ett besluts laglighet i förhållande till av fullmäktige antagna styrdokument, såsom program med mål och riktlinjer. *Konkurrenskommissionen* anser att det ska anges att laglighetsprövning även ska kunna ske på den grunden att beslutet strider mot EUF-fördragets bestämmelser om statligt stöd och den anslutande svenska lagen (2013:388) om tillämpning av Europeiska unionens statsstödsregler.

Skälen för regeringens förslag

Nuvarande prövningsgrunder ska behållas men omformuleras

Laglighetsprövning kan bara ske på de särskilda grunder som är angivna i 10 kap. 8 § KL. Ett överklagat beslut ska enligt första stycket upphävas om

- det inte har tillkommit i laga ordning,
- beslutet hänför sig till något som inte är en angelägenhet för kommunen eller landstinget,
- det organ som har fattat beslutet har överskridit sina befogenheter, eller
- beslutet strider mot lag eller annan författning.

I 10 kap. 8 § tredje stycket KL anges att något annat beslut inte får sättas i det överklagade beslutets ställe. Om överklagandet bifalls kan det bara leda till att det överklagade beslutet helt eller delvis upphävs. Om ett fel har saknat betydelse för ärendets utgång behöver dock beslutet, enligt 10 kap. 9 § KL, inte upphävas. I 10 kap. 9 § KL anges vidare att beslutet inte behöver upphävas om det har kommit att förlora sin betydelse till följd av senare inträffade förhållanden.

Utredningen har bedömt att de nuvarande prövningsgrunderna är tillräckliga för att medlemmarna ska kunna kontrollera att den kommunala självstyrelsen utövas på ett rättsenligt sätt. Regeringen delar denna bedömning och anser därmed att de nuvarande prövningsgrunderna ska behållas. *Konkurrenskommissionen* har anfört att det bör införas en prövningsgrund specifikt kopplad till EUF-fördragets bestämmelser om statligt stöd och anslutande svensk lagstiftning. Regeringen anser dock att prövningsgrunderna för laglighetsprövning fortsatt ska vara generellt utformade och att det saknas anledning att framhålla någon särskild lagstiftning bland prövningsgrunderna. Mot denna bakgrund saknas det vidare skäl att förtydliga att EU-rättsliga regler kan åberopas i laglighetsprövningsmål.

Eftersom de nuvarande prövningsgrunderna fungerar väl så bör de behållas och regeringen ser inte några skäl att föreslå vare sig att någon

grund ska tas bort eller läggas till. Det finns dock skäl att förtydliga och språkligt uppdatera de olika prövningsgrunderna.

”Inte kommit till på lagligt sätt”

Utredningen har föreslagit att den första prövningsgrunden ska formuleras så att beslut ska upphävas om beslutet inte kommit till på rätt sätt i stället för om det, enligt nuvarande lydelse, inte tillkommit i laga ordning. Som stöd för detta har utredningen bl.a. anfört att förändringen syftar till att modernisera språket och förtydliga vad som avses med prövningsgrunden. *Kammarrätten i Göteborg* anför att det är tveksamt om det nuvarande begreppet ”laga ordning” kan ge intrycket av att det endast är bestämmelser i lag som inte får överträdas enligt denna prövningsgrund. *Stockholms kommun* anför att den språkliga ändringen kan uppfattas som vilseledande och att domstolarna i sin prövning enligt denna punkt inte kan pröva lagligheten i förhållande till av fullmäktige antagna styrdokument. Regeringen delar utredningens uppfattning att regler som rör tillkomsten av beslut och som beslutas med stöd av kommunallagen kan läggas till grund för ett upphävande av beslut på denna grund. Det framstår dock enligt regeringens mening, som mindre troligt att formaliaregler av denna typ anges i programmet med mål och riktlinjer. Sådana krav bör snarare hittas i arbetsordning, instruktion eller reglemente. Regeringens uppfattning är därför att bestämmelsens nuvarande utformning kan riskera att vara vilseledande.

Regeringen anser även att begreppet ”laga ordning” får anses ålderdomligt och därmed försvåra förståelsen för regleringens innebörd. Detta gäller enligt regeringens mening inte på samma sätt begreppet laglighetsprövning, som enligt regeringens mening är väl inarbetat. Regeringen föreslår därför att begreppet laga ordning ska bytas ut. Det av utredningen föreslagna uttrycket ”på rätt sätt” är dock enligt regeringens mening för oprecist. Regeringen föreslår därför att den första prövningsgrunden i stället ska lyda så att ett överklagat beslut ska kunna upphävas om beslutet ”inte har kommit till på lagligt sätt”.

”Beslutet rör något som inte är en angelägenhet för kommunen eller landstinget”

Innebörden av den andra prövningsgrunden är att kommuner och landsting inte ska fatta beslut om sådant som inte är kommunala angelägenheter. Regeringen anser att formuleringen ”hänför sig till” kan framstå som språkligt ålderdomligt och att detta kan försvåra förståelsen. Regeringen föreslår därför att bestämmelsen ska formuleras så att ett överklagat beslut ska kunna upphävas om beslutet rör något som inte är en angelägenhet för kommunen eller landstinget.

”Det organ som har fattat beslutet inte har haft rätt att göra det”

Den tredje prövningsgrunden tar sikte på att rätt organ i en kommun eller ett landsting fattat beslutet. Utredningen föreslår att ett överklagat beslut ska upphävas om ”det organ som har fattat beslutet inte har haft rätt att göra det”. *Kammarrätten i Stockholm* anför att det kan vara en fördel att den tidigare lydelsen av den tredje grunden finns kvar för att tydligare särskilja grunderna 1 och 3. Regeringens förslag om en annan utformning

av den första prövningsgrunden innebär enligt regeringens mening att denna inte på samma sätt kan sammanblandas med den föreslagna utformningen av den tredje prövningsgrunden. Dessutom anser regeringen att det vore olyckligt att i detta sammanhang fortsätta att använda begreppet ”befogenhet” eftersom detta begrepp i kommunallagen i övrigt används i betydelsen av vad kommuner och landsting som sådana har befogenhet att göra. Regeringen föreslår därför att bestämmelsen ska formuleras så att ett överklagat beslut ska kunna upphävas om det organ som har fattat beslutet inte har haft rätt att göra det.

”Beslutet annars strider mot lag eller annan författning”

Den fjärde prövningsgrunden tar sikte på om ett beslut strider mot lag eller annan författning på något annat sätt än i de tre första prövningsgrunderna. Regeringen föreslår att detta ska förtydligas genom att ledet ”annars” läggs till den nuvarande lydelsen. Syftet med ändringen är endast att förtydliga att prövningsgrunden blir tillämplig när någon av de övriga tre punkterna inte är det. På så sätt kan en överlappning mellan punkterna och den eventuella osäkerhet detta kan föra med sig undvikas.

12.5 Handläggningen i domstol

Regeringens bedömning: Nuvarande regler för handläggningen i domstol bör behållas.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser instämmer med eller har inga invändningar mot förslaget.

Kammarrätten i Göteborg anser att utredningen noggrannare borde ha prövat frågan om användandet av särskilda ledamöter i kammarrätt. *Lunds universitet* anför att det bör övervägas om den oerhört strikta åberopsbördan och preklusionsfristen för klaganden verkligen är ändamålsenlig i alla situationer. Vidare saknas enligt universitetet helt överväganden kring frågor om bevisbörda och beviskrav i laglighetsprövningsmål. När det slutligen gäller förhållandet till förvaltningsöverklagande anser universitetet att regleringen av förutsättningarna för överklagande i förvaltningslagen och kommunallagen bör samordnas exempelvis genom en hänvisning till förvaltningslagen. *Näringslivets Regelnämnd* vill uppmärksamma att tidsgränserna för när en fullödig talan måste presenteras har betydelse för laglighetsprövningens användbarhet.

Skälen för regeringens bedömning: Ett beslut ska enligt 10 kap. 4 § KL överklagas skriftligt. I sitt klagomål ska klaganden ange vilket beslut som överklagas och de omständigheter som klaganden stöder sitt överklagande på. Överklagandet ska ges in till förvaltningsrätten (10 kap. 5 § KL) som ska pröva om överklagandet har kommit in i rätt tid.

Överklagandet ska ha kommit in till förvaltningsrätten inom tre veckor räknat från den dag då det tillkännagavs på kommunens, landstingets eller kommunalförbundets anslagstavla att protokollet över beslutet

justerats (10 kap. 6 § KL). Vid prövningen av överklagandet får inte beaktas andra omständigheter än sådana som klaganden har hänvisat till före klagotidens utgång (10 kap. 10 § KL), den s.k. preklusionsfristen.

Om en ansökan eller ett överklagande innehåller en sådan brist att handlingen inte kan läggas till grund för prövning i sak, ska rätten enligt 5 § förvaltningsprocesslagen (1971:291), förkortad FPL, förelägga sökanden eller klaganden att inom viss tid avhjälpa bristen vid påföljd att dennes talan annars avvisas. Denna bestämmelse är tillämplig även när det gäller mål om laglighetsprövning, dock med ett viktigt undantag. Ett föreläggande enligt 5 § FPL får enligt 10 kap. 12 § KL inte gälla sådana brister i skrivelsen med överklagandet som består i att denne inte anger den eller de omständigheter på vilka klaganden stöder sitt överklagande. Föreskriften i 29 § FPL om rätt att utan yrkande besluta till det bättre för enskild ska vidare enligt 10 kap. 12 § KL inte tillämpas.

Det är i stor utsträckning klaganden själv som bestämmer ramen för processen i mål om laglighetsprövning. Laglighetsprövningen utgör en form av allmän medborgarkontroll och syftar till att medlemmarna ska kunna kontrollera att den kommunala självstyrelsen utövas på ett rättsenligt sätt. Utgångspunkten torde också vara att domstolens utredningsansvar är förhållandevis begränsat i mål om laglighetsprövning.

Utredningen har sammantaget bedömt att nuvarande bestämmelser om överklagandeprocessen i stort är ändamålsenliga och bör behållas. Det saknas enligt utredningens mening anledning att ändra det sätt på vilket ett kommunalt beslut ska överklagas eller de överklagandefrister som gäller.

Utredningen har bedömt att särskilda ledamöter även fortsatt bör användas i laglighetsprövningsmål. *Kammarrätten i Göteborg* anför att användandet av särskilda ledamöter i kammarrätt borde ha prövats noggrannare. Regeringen anser dock inte att det framkommit skäl för att, inom ramen för arbetet med en ny kommunallag, föreslå några nya regler för sammansättningen i kammarrätterna.

Lunds universitet anför att bör det övervägas om den oerhört strikta åberopsbördan och preklusionsfristen för klaganden verkligen är ändamålsenlig i alla situationer. Även *Näringslivets Regelnämnd* har uppmärksammat frågan om tidsgränser. När det gäller frågorna om handläggningen i domstol, får en avvägning göras mellan intresset av förutsebarhet och effektivitet och de enskildas intresse av processuella regler som underlättar ett överklagande. Regeringen anser att denna avvägning bör göras med utfallet att intresset för förutsebarhet och effektivitet väger tyngre och att tidsfristerna och regleringen kring handläggningen i domstol inte bör förändras. Det bör också framhållas att även om laglighetsprövning är en möjlighet för medlemmarna att anföra en slags medborgartalan finns det även ett medborgerligt intresse av effektivitet och förutsebarhet i den kommunala organisationen. Regeringen ansluter sig alltså sammanfattningsvis till utredningens bedömning och anser inte att några förändringar avseende handläggningen av laglighetsprövningsmål i domstol bör genomföras.

13 Verkställighet

13.1 Bakgrund

Verkställighet och rättelse av kommunala beslut

Verkställighet av kommunala beslut

Ett kommunalt beslut anses i princip verkställbart så snart protokollet över beslutet har justerats. Ett beslut som kan överklagas enligt bestämmelserna i 10 kap. KL får verkställas innan det har vunnit laga kraft om inte särskilda skäl talar emot det (10 kap. 14 a § KL). Vid införandet av bestämmelsen uttalades i förarbetena att regleringen innebär att omedelbar verkställighet i princip får ske men att beslut om sådan verkställighet bör föregås av en individuell bedömning av skälen för och emot. Det kan å ena sidan ha stor ekonomisk eller rättslig betydelse för kommunen eller landstinget att beslutet verkställs skyndsamt. Effektivitetshänsyn väger tungt vid bedömningen. Å andra sidan kan en för tidig verkställighet få till följd att kommun- eller landstingsmedlemmarnas rätt att få lagligheten i ett beslut prövad blir illusorisk. Verkställigheten kan ju innebära att en rättelse av beslutet blir faktiskt eller juridiskt omöjlig, t.ex. när en byggnad rivs eller egendom säljs. Kommunen eller landstinget har naturligtvis en viss handlingsfrihet också när ett beslut överklagats. Vid s.k. okynnesbesvär och när beslutet utan tvekan är lagenligt bör det kunna verkställas trots överklagandet. Om det finns en realistisk möjlighet att det överklagade beslutet kan komma att upphävas bör omedelbar verkställighet i regel inte ske. Särskild försiktighet är påkallad om avgörandet medför allvarliga ingrepp i den enskildes rättssfär (prop. 2001/02:122 s. 28 f.).

Efter överklagande kan en domstol, med stöd av 28 § förvaltningsprocesslagen (1971:291), förordna att det överklagade beslutet tills vidare inte ska gälla (inhibition). Ett sådant beslut kan ändras både av den beslutande domstolen och av nästa instans efter överklagande. Vid domstolarnas prövning av ett yrkande om inhibition ska en preliminär bedömning göras av utgången i målet. Inhibition ska bara ske om starka skäl talar för att beslutet är olagligt och om ett verkställighetsförbud kan förhindra att allmänt eller enskilt intresse skadas. Det kan t.ex. gälla när det skulle vara svårt eller omöjligt att låta en verkställighet av det överklagade beslutet återgå om beslutet upphävdes (RÅ 1986 ref. 7).

Rättelse av kommunala beslut

Om ett beslut har upphävts genom ett avgörande som har vunnit laga kraft och om beslutet redan har verkställts, ska det organ som har fattat beslutet se till att verkställigheten rättas i den utsträckning som det är möjligt. Ett beslut om rättelse ska meddelas utan oskäligt dröjsmål (10 kap. 15 § KL). Detta reglerades första gången i 1977 års kommunallag. Av förarbetena till bestämmelsen framgick att med rättelse kan avses att rättshandlingar återgår samt verksamhet och egendomsinnehav avvecklas. Kostnader eller förluster ska i princip inte hindra återgång annat än om det skulle te sig orimligt. Det kommunala organet har frihet att välja metod och tidsplan för återgång även om det

ska ske utan onödigt dröjsmål (prop. 1975/76:187 s. 559 f.). Det torde ha förutsatts att rättelse skulle framgå av ett beslut. I många fall kom detta att dröja. Lagregleringen skärptes därför 2002 genom tillkomsten av kravet på skyndsamt beslut. Regeringen konstaterade att civilrättslig bundenhet kan föreligga trots att ett beslut har upphävts. Detta problem fick dock lösas från fall till fall (prop. 2001/02:122 s. 18 f.).

Sanktioner mot utebliven rättelse

Någon reglering om sanktioner mot utebliven rättelse av kommunala beslut finns inte i kommunallagen. I samband med att bestämmelsen om verkställighet fördes in i 10 kap. 14 a § KL och rättelsebestämmelsen i 10 kap. 15 § KL kompletterades infördes dock i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, och i socialtjänstlagen (2001:453) bestämmelser om särskild avgift. Bestämmelserna innebär bl.a. att en kommun eller ett landsting som inte inom skälig tid tillhandahåller en insats eller ett bistånd som någon är berättigad till enligt en domstols avgörande, ska åläggas att betala en särskild avgift (prop. 2001/02:122 s. 18 f.).

Utebliven rättelse

Riksdagen har uttalat att det behövs en översyn i syfte att åstadkomma en ordning som så långt som möjligt förhindrar att ett beslut verkställs innan det fått laga kraft, i de fall det finns en risk för återgång av ett beslut som för med sig en civilrättslig bundenhet. Denna översyn bör också omfatta frågan om sanktioner vid utebliven rättelse av upphävda beslut (bet. 2010/11:KU24 s. 31).

Riksdagens tillkännagivande grundar sig bl.a. på Justitieombudsmannens (JO) kritik i två ärenden mot kommuner som verkställt beslut utan att närmare överväga om det förelåg skäl att invänta att de fått laga kraft eller att verka för att frågan om rättelse togs upp efter att besluten upphävts (JO 2010/11 s. 568 I och II).

Med anledning av riksdagens tillkännagivande gav regeringen ett uppdrag till Statskontoret. Uppdraget bestod i att undersöka i vad mån kommuner och landsting inte rättar verkställda beslut som upphävts av domstol vid laglighetsprövning. I de fall rättelse inte hade skett skulle Statskontoret undersöka skälen för detta. Statskontoret redovisade sitt uppdrag i rapporten Verkställighet och rättelse av kommunala beslut (2012:6). Undersökningen avsåg samtliga 6 421 laglighetsprövningsmål som under perioden den 1 september 2006–30 juni 2011 hade prövats i första instans. Under den perioden upphävdes 423 beslut, varav 401 i kommuner och 22 i landsting. Bland dessa beslut hade de flesta redan verkställts innan de fått laga kraft. Endast 74 av kommunernas upphävda beslut och fem av landstingens hade inte verkställts innan de fått laga kraft. Samtidigt visade undersökningen att kommuner och landsting i de allra flesta fall rättat de beslut som undanröjts av domstol. Av de 401 undanröjda besluten från kommunerna hade 320 verkställts innan de vann laga kraft. Av dessa hade 44 beslut inte rättats. För landstingens del hade 17 av de 22 undanröjda besluten verkställts innan laga kraft men endast två hade inte rättats. Den vanligaste situationen då ett undanröjt beslut inte hade rättats av en kommun var när en obehörig lärare anställdes

för ett vikariat i strid med skollagen (16 av 44 fall). Den näst vanligaste orsaken till att ett undanröjt beslut inte hade rättats var att kommunen hade ingått ett civilrättsligt avtal med någon näringsidkare och det inte varit möjligt för kommunen att komma ur avtalet (12 av 44 fall). Inte sällan gällde avtalet stora ekonomiska belopp. Tio av fallen rörde formella fel i beslutsprocessen. Bland de beslut som verkställts fanns bara i några enstaka ärenden dokumentation att en individuell bedömning av verkställigheten hade gjorts. Däremot redogjordes i många av de kompletterande svaren till Statskontoret från kommunerna grunder för varför beslutet hade verkställts innan det hade fått laga kraft.

13.2 Reglerna om verkställighet ska skärpas

Regeringens förslag: Reglerna om verkställighet av beslut ska skärpas. Att ett beslut inte kan rättas ska vara ett skäl för att beslutet inte ska få verkställas förrän det fått laga kraft.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot utredningens bedömning.

Justitieombudsmannen (JO) delar inte utredningens uppfattning att den kommunala självstyrelsen utgör ett hinder mot en ordning med någon form av sanktion i de fall en kommun underlåter att rätta verkställigheten av ett beslut som upphävts av en domstol. Det är enligt JO:s mening önskvärt att saken utreds ytterligare. Om förslaget genomförs bör bestämmelsen kompletteras med ett krav på dokumentation av de överväganden som kommunen gör om beslutet ska verkställas före eller efter det fått laga kraft. *Kammarrätten i Göteborg* anser att uttrycket laga kraft bör undvikas och vill hänvisa till vad Förvaltningslagsutredningen anfört om just det begreppet (SOU 2010:29 s. 542). *Förvaltningsrätten i Linköping* anser att det är tveksamt om förslaget innebär någon reell skillnad jämfört med gällande ordning. *Hagfors kommun* anser att det finns starka demokratiargument för förslaget. *Karlstads kommun* vill framhålla att tiden från det att beslut fattats till dess att överklagandetiden löper ut och beslut kan verkställas generellt sett blir betydligt längre vid delegeringsbeslut. *Gävleborgs läns landsting* anför att även om det inte är önskvärt med ett system med sanktioner finns det en risk att den nya regleringen inte får önskvärd effekt. *Skåne läns landsting* anför att kravet för att ett beslut ”inte kan rättas” måste sättas högt, dvs. det ska verkligen handla om helt oåterkalleliga beslut. *Västernorrlands läns landsting* anför att eftersom skyldigheten att vänta med verkställighet inte är ovillkorlig finns en inbyggd säkerhetsventil för att kunna förhindra överklaganden enbart i syfte att störa verksamheten. *Svenskt Näringsliv* och *Almega* anför att förslaget inte avhjälpas problemen med att det inte finns några sanktioner mot utebliven rättelse av kommunala beslut. *Sveriges Kommuner och Landsting* ställer sig bakom utredningens överväganden kring vikten av respekt för domstolarnas avgöranden. I sammanhanget vill förbundet dock lyfta fram att det av Statskontorets genomgång av laglighetsprövningar också klart framgår att renodlat

domstolstrots är utomordentligt sällsynt. Det finns många beslut som fattas hos kommuner och landsting som har intern karaktär och där ett dröjsmål kan vara ett allvarligt hinder i verksamheten. En sådan beslutstyp gäller exempelvis tillfälliga anställningar.

Flera kommuner, däribland *Ängelholms kommun*, anför att förslaget ytterligare kan förlänga tider för genomförande av olika åtgärder och bidra till att fler överklaganden som görs enbart i syfte att förhindra verkställighet. Ett antal kommuner samt *SmåKom – De små kommunernas nätverk (Småkom)* anser att kommunerna själva bör ha omdömet att bedöma om verkställighet kan ske omgående eller om laga kraft måste inväntas. Fem kommuner, däribland *Helsingborgs kommun*, anser att det är fel att införa en skärpning som kan få långtgående negativa konsekvenser för kommuner när beteendet som skärpningen har för avsikt att förhindra är så ytterst sällan förekommande. Kommunen anför vidare att förslaget kan innebära att en kommun får avvakta i två år med att erbjuda en tilltänkt arbetstagare ett aktuellt arbete. *Stockholms kommun* anför att bestämmelsen inte kan anses motiverad med hänsyn till dagens bestämmelser och kommunernas tillämpning av dessa. *Tingsryds kommun* anför att det sannolikt rör sig om en handfull beslut som kan komma att omfattas av förslaget och ställer sig frågande till om en sådan uppstramning är nödvändig. *Vingåkers kommun* anför att förslaget kan innebära hinder i kommunernas affärsförhållanden. *Värmdö kommun* anför att möjligheten att begära inhibition bör vara ett tillräckligt skydd mot att beslut som kan komma att upphävas verkställs. *Södermanlands* och *Västmanlands läns landsting* anför att förslaget kan hämma effektiviteten i kommuner och landsting och att det finns en möjlighet att vid överklagande yrka inhibition. *Konkurrenskommissionen* förordar att bestämmelserna ändras så att verkställighet av ett icke-lagakraftvunnet beslut endast får ske om särskilda skäl talar för det.

Skälen för regeringens förslag: De två JO-ärenden som riksdagen pekat på var sådana där rättelse bedömts inte kunnat ske. En sådan situation innebär att möjligheten till laglighetsprövning i praktiken blir illusorisk genom att verkställigheten av ett upphävt beslut inte går att rätta. Uppkomsten av sådana situationer riskerar att urholka respekten för rättssystemet. Den översyn som regeringen låtit Statskontoret genomföra talar för att problemet är ovanligt. Statskontorets genomgång visar därutöver att problemen minskat under de år som Statskontorets granskning avsåg. I rapporten klargörs dock att antalet konstaterade fall är så litet att det är svårt att dra den typen av slutsatser. Oavsett detta anser regeringen, mot bakgrund av det allvarliga i uppkomsten av dessa situationer, att det är påkallat med en skärpning av reglerna. Regeringen instämmer därför inte i det som anförts av exempelvis *Stockholms kommun* om bristande behov av lagstiftning. Enligt regeringens mening bör en skärpning ta sikte på att förhindra att denna typ av situationer över huvud taget uppstår. Det är emellertid viktigt att en ny reglering inte får till effekt att den kommunala beslutsprocessen försvåras eller försenas på ett sätt som inte står i proportion till detta ovanligt förekommande om än allvarliga problem.

Rättsreglerna i kommunallagen tar sikte på de fall där rättelse är möjlig att göra. Däremot saknas bestämmelser över huvud taget för de fall där rättelse inte är möjlig. Regeringen instämmer i utredningens

bedömning att regleringen avseende rättelse är tydlig och inte ger mycket utrymme för skärpning, eftersom rättelse ska ske i den utsträckning det är möjligt. Statskontorets rapport talar också för att kommuner och landsting i den situation då rättelse ska ske normalt gör det som är möjligt att göra. Såsom angivits ovan anser regeringen att en skärpt reglering i stället bör ta sikte på att förhindra att beslut som inte kan rättas verkställs. Regeringen anser inte heller att en reglering som tar sikte på giltigheten av civilrättsliga avtal eller införandet av någon form av avtalsspärr bör övervägas. Detta eftersom en sådan reglering, vad gäller ogiltighet av civilrättsliga avtal, skulle innebära betydande rättsliga och faktiska problem. Regeringen bedömer vidare att regler om en avtalsspärr skulle innebära att de kommunala beslutsprocesserna försvårades på ett orimligt sätt. I stället bör därför reglerna om när ett beslut som inte kan rättas får verkställas skärpas.

Regeringen anser att en rimlig utgångspunkt är att beslut som inte kan rättas om de upphävs av domstol inte ska verkställas. I likhet med utredningen anser regeringen dock att ett kategoriskt förbud mot verkställighet av sådana beslut inte kan motiveras. En sådan ordning riskerar att försvåra de kommunala beslutsprocesserna på ett alltför ingripande sätt. I stället bör förhållandet att ett beslut inte kan rättas lyftas fram särskilt i lagstiftningen som en av de omständigheter som ska beaktas vid bedömningen om ett beslut ska få verkställas före det fått laga kraft. Flera omständigheter ska dock beaktas vid bedömningen (se prop. 2001/02:122 s. 28 f.). Frågan om rättelse av ett beslut är möjlig eller inte ska enligt regeringens förslag alltid utgöra en del av den bedömning som görs när kommuner och landsting tar ställning till om beslut ska verkställas före eller efter att det fått laga kraft. Såsom *Skåne läns landsting* anför tar regleringen sikte på fall där det över huvud taget inte går att rätta verkställigheten, exempelvis byggnader som rivs eller avtal utan möjlighet till återgång. Det faktum att det kan bli kostsamt eller krångligt för kommunen eller landstinget att rätta det upphävda beslutet betyder inte att det inte går att rätta. För det fall att kostnaderna för att rätta ett beslut framstår som orimliga bör detta dock tala för att beslutet inte ska verkställas förrän det fått laga kraft.

Flera remissinstanser, däribland *Ängelholm* och *Helsingborgs kommuner*, uttrycker att förslaget riskerar att fördröja beslutsprocesserna. Regeringen delar inte den bedömningen. I likhet med utredningen bedömer regeringen att förändringen ger tydliga incitament för kommuner och landsting att t.ex. se över hur de utformar sina avtal. Civilrättsliga avtal kan utformas så att det faktiskt går att rätta om beslutet som det vilar på upphävs. Regeln skapar incitament för att i förväg ta hänsyn till problematiken med verkställighet och för det fall en snabb verkställighet önskas möjliggöra återgång av den. *Vingåkers kommun* anför att förslaget kan hindra kommunernas affärsförhållanden. Regeringen anser emellertid att det faktum att frågan om verkställighet beaktas vid utformandet av avtalen skapar en möjlighet att tydligt reglera vad som gäller redan vid avtalsslutet och att förslaget därför inte bör påverka kommuners och landstings affärsförhållanden negativt.

Det kommer även fortsättningsvis finnas fall när verkställighet måste ske skyndsamt även av beslut som inte kan rättas. En aspekt som talar för verkställighet trots att beslutet inte fått laga kraft är att beslutet annars

skulle sakna verkan. Det kan t.ex. handla om tillfälliga anställningar som inte kan vänta eller att en fastighet som kommunen eller landstinget vill förvärva säljs på exekutiv auktion. Om det finns skäl för att ändå verkställa ett beslut som inte kan rättas trots att det inte fått laga kraft och de är sådana att de väger tyngre än skälen som talar för att vänta med verkställigheten, ska beslutet därför kunna verkställas tidigare. Helsingborgs kommun anser att förslaget innebär att kommunen inte kan erbjuda en presumtiv anställd ett arbete. Det bör i det sammanhanget betonas att en förutsättning för att detta problem aktualiseras är att ett beslut om anställning överklagas genom laglighetsprövning. För det fall detta sker har kommunen eller landstinget att göra en bedömning av om beslutet ska verkställas eller inte. Om det inte står klart att beslutet är lagenligt kan det bli aktuellt att avvakta verkställighet av beslutet.

JO anför att det är önskvärt att frågan om sanktioner utreds ytterligare och att förslaget bör kompletteras med ett krav på dokumentation av de överväganden som kommunen gör om beslutet ska verkställas före eller efter att det fått laga kraft. Regeringen bedömer i likhet med utredningen att förslaget innebär en skärpning av regelverket som är proportionerlig mot det allvarliga men ovanliga problemet. Regeringen avser att följa frågans utveckling och för det fall det framkommer att det fortsatt förekommer upphävda beslut som inte rättas, eller som inte kan rättas, är regeringen beredd att överväga ytterligare skärpningar, såsom t.ex. sanktioner. Avseende dokumentation anser regeringen att det faktum att lagen tydligt reglerar att frågan om rättelse är möjlig eller inte ska beaktas gör att det är naturligt att det av beslut och eller beslutsunderlag i dessa frågor framgår vilka överväganden som kommunen eller landstinget gjort. Det får också anses ligga i kommunen eller landstingets intresse att tillse att sådan dokumentation finns. Regeringen anser dock för närvarande att det inte är nödvändigt med ett lagreglerat dokumentationskrav.

Kammarrätten i Göteborg anser att begreppet laga kraft bör undvikas. Regeringen instämmer i att juridiskt komplicerade begrepp som laga kraft bör användas med viss försiktighet. Begreppet är dock vanligt förekommande i lagstiftning och ger, såvitt har framkommit, inte upphov till några egentliga tolkningssvårigheter. Med anledning av detta och med beaktande av vikten av en tydlig reglering på området utifrån ett rättsäkerhetsperspektiv, anser regeringen att begreppet laga kraft fortsatt ska användas i kommunallagen.

14 Lagtekniska överväganden

14.1 Närmare om den nya kommunallagens struktur

<p>Regeringens förslag: I den nya kommunallagen ska det föras in särskilda kapitel som ska handla om de anställda, delaktighet och insyn, kommunal samverkan och överlämnande av kommunala</p>

angelägenheter. Lagen ska inte innehålla något kapitel om medbestämmandeformer.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår att kapitlet delaktighet och insyn ska benämnas medborgarna och innehålla bestämmelser om medlemskap och rösträtt som enligt regeringens förslag återfinns i det första kapitlet om grunderna för den kommunala verksamheten.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller lämnar utredningens förslag till struktur utan invändningar.

Kammarrätten i Göteborg anför att det ter sig något egenartat att introducera medlemmarna först i 8 kap. – t.o.m. efter de anställda. Medborgarskap regleras inte i kommunallagen och rubriksättningen bör inte ge sken av något annat. *Förvaltningsrätten i Linköping* anför att bestämmelserna i 3 kap. borde innehålla hänvisningar till de kapitel som reglerar respektive område. Vidare bör det exempelvis framgå av den föreslagna 6 kap. 37 § att en nämnd även kan uppdra åt en anställd att besluta på nämndens vägnar, även om detta framgår av 7 kap. 5 §. *Halmstads kommun* anför att kapitelindelningen borde ha annan ordningsföljd, t.ex. bör kapitlet om medborgarna komma först och kommunal samverkan efter organisation och verksamhetsformer. *Huddinge kommun* anser att förslagen om ett stärkt medborgarperspektiv, att föra in ett särskilt kapitel om de anställda samt en modernisering av lagens terminologi och begrepp utgör positiva inslag i kommunallagen. *Hällefors kommun* anför att den nya indelningen sannolikt leder till att lagen blir överskådligare för medborgarna och den som är ovan att använda sig av lagen. *Karlstads kommun* anför att det är viktigt att den lösning som väljs måste innehålla endera en dubblering av vissa regler om t.ex. jäv eller tydliga referenser och korshänvisningar. *Stockholms kommun* föreslår att skrivningen i 7 kap. 3 §, med hänsyn till ambitionen om att samtliga bestämmelser som rör de anställda ska återfinnas där, kompletteras så att det klart framgår att anställd som är redovisningsskyldig inte är valbar som revisor för granskning av verksamhet som omfattas av redovisningsskyldigheten. *Värmlands läns landsting* anser att förslagen om att bestämmelserna för de anställda ska finnas i eget fristående kapitel och att bestämmelserna om partistöd flyttas till kapitlet om förtroendevalda bör analyseras vidare.

Förvaltningsrätten i Uppsala anför att det bör övervägas om inte bestämmelserna om medlemskap i kommun och landsting ska placeras i ett särskilt kapitel med titeln ”medlemskap i kommun och landsting” medan flertalet övriga bestämmelser i förslaget till åttonde kapitlet placeras i ett särskilt kapitel vars titel närmare beskriver reglernas syften, t.ex. ”insyn och inflytande”. Förvaltningsrätten anför vidare att resultatet av en sådan justering är att begreppet ”medborgarna” kan tas bort som titel. *Lunds universitet* anför att kommunernas uppgifter enligt förslaget är uppsplittrade på flera kapitel. Exempelvis framgår utrymmet för kommunalt partistöd av 4 kap. 30 §. Med tanke på syftet att göra lagen lättillgänglig kan det övervägas om det är möjligt att samla kommunernas uppgifter i ett kapitel, eller att där hänvisa till senare bestämmelser i lagen. Universitetet anser att tredje kapitlet med fördel

kan föras in i andra kapitel. *Eskilstuna, Gnesta och Vännäs kommuner* anför att medborgarkapitlet bör flyttas upp och komma före kapitlet om de förtroendevalda. *Eskilstuna kommun* anför att kapitlet om laglighetsprövning borde komma i direkt anslutning till fullmäktige, styrelsen och övriga nämnder. Flera kommuner, däribland *Göteborgs och Tanums kommuner*, anför att i slutet av varje kapitel hänvisa till andra lagar som kan vara relevanta lätt kan uppfattas som att hänvisningarna skulle vara uttömmande. *Ängelholms kommun* anför att kapitlen om kommunal samverkan och överlämnande av kommunala angelägenheter bör placeras intill kapitlet om kommunernas organisation och verksamhetsformer.

Helsingborgs och Hudiksvalls kommuner anför att den nya strukturen bland annat medför att bestämmelser om till exempel jäv och anmälan till nämnd återfinns i flera kapitel. *Motala kommun* anför att utformningen gör att lagen tyngs av många paragrafhänvisningar. *Sollentuna kommun* anför att varken rätten till partistöd eller politiska sekreterare i formell mening rör de enskilda förtroendevalda. *Nacka kommun* anför att bestämmelserna om jäv och delegering bör samlas på ett ställe och inte delas upp i perspektiven förtroendevalda och anställda. *Örebro läns landsting* anför att genom att ett helt nytt kapitel skapas för de anställda så klyvs den kommunala organisationen vilket kan ifrågasättas. Att skapa ett särskilt kapitel för kommunal samverkan framstår som onödigt med tanke på att inga egentliga nya möjligheter till kommunala samverkansformer föreslås i utredningen.

Skälen för regeringens bedömning

Kapitelstrukturen

Utredningens förslag innebär i förhållande till nuvarande kommunallag att det ska föras in särskilda kapitel som ska handla om de anställda, medborgarna, kommunal samverkan och överlämnande av kommunala angelägenheter. Det särskilda kapitlet om medbestämmandeformer utgår däremot och dessa bestämmelser förs till andra kapitel.

Ett antal remissinstanser har synpunkter på den föreslagna strukturen *Kammarrätten i Göteborg* och ett antal kommuner anser att kapitlet om medborgarna bör placeras tidigare i lagen. Kammarrätten anför vidare att medborgarskap inte regleras i kommunallagen och rubriksättningen inte bör ge sken av något annat. *Förvaltningsrätten i Uppsala* anför att det bör övervägas om inte bestämmelserna om medlemskap i kommun och landsting ska placeras i ett särskilt kapitel och att det föreslagna åttonde kapitlet efter det kan ges ett annat namn.

Regeringen instämmer i det som Kammarrätten i Göteborg och Förvaltningsrätten i Uppsala anför om lämpligheten av rubriknamnet medborgarna. Medborgarskapet regleras som kammarrätten anför inte i kommunallagen och rubriken kan därför uppfattas som missvisande. Regeringen delar vidare Förvaltningsrätten i Uppsalas bedömning att kapitlet kan ges en mer specifik rubrik om reglerna om medlemskap och rösträtt placeras någon annanstans. I likhet med flera kommuner anser regeringen att det är lämpligt att tidigt i lagen uppmärksamma medlemmarnas centrala roll i den lokala demokratin. Regeringen föreslår därför att bestämmelserna om medlemskap ska placeras i lagens första

kapitel om grunderna för den kommunala verksamheten. Det åttonde kapitlet som efter denna förändring innehåller regler om delaktighet i det kommunala beslutsfattandet och frågor om insyn ska i stället ha rubriken ”Delaktighet och insyn”

Värmlands och Örebro läns landsting ifrågasätter det föreslagna kapitlet om de anställda och Örebro läns landsting anför vidare att de förtroendevalda och anställda bör ses som en helhet. Därtill anför flera instanser att den nya strukturen bland annat medför att bestämmelser om till exempel jäv och anmälan till nämnd återfinns i flera kapitel.

Regeringen vill betona att varje organisation i någon mån naturligtvis bör utgöra en helhet. En uppdelning av en lag i flera kapitel innebär enligt regeringens mening inte något hinder mot en sådan helhetsyn. Vidare anser regeringen inte att den kommunala organisationen förlorar på att det i lagen görs skillnad mellan de förtroendevalda och de anställda eller att de anställdas roll i de kommunala verksamheterna lyfts fram. När det sedan kommer till reglerna om jäv och anmälan till nämnd så har regeringen förståelse för de invändningar som framförs. Regleringen om jäv är dock redan i dag placerad efter de olika organen, dvs. är alla lagens regler om jäv inte samlade. Regeringens förslag innebär visserligen att frågan om jäv regleras på ett ytterligare ställe men det får anses vara en naturlig konsekvens av lagens systematik. Således behandlas jäv i fullmäktige i fullmäktigekapitlet, revisorernas jäv i revisionskapitlet, jäv för förtroendevalda i nämnder i kapitlet om styrelsen och övriga nämnder och jäv för de anställda i kapitlet om de anställda. Regeringen delar dock bedömningen att frågan om delegation kan ses både som en organisatorisk fråga för nämnden och som en fråga om beslutsmöjligheter som kan ges en anställd. Detta bör synliggöras både i kapitlet om nämnderna och om de anställda. Regeringen föreslår därför att detta ska synliggöras genom en hänvisning i sjätte kapitlet.

Flera instanser anser att reglerna om partistöd och reglerna om politiska sekreterare är felplacerade i kapitlet om de förtroendevalda. Regeringen anser i denna del att dessa regler inte motiverar något eget kapitel. Visserligen går partistöd ut till partierna som sådana och politiska sekreterare är formellt anställda men båda frågorna har en mer naturlig koppling till de förtroendevalda, organiseringen av dem och den lokala demokratin än till lagens andra kapitel enligt regeringens mening. Regeringen delar vidare inte *Lunds universitets* bedömning att kommunernas uppgifter bör samlas i ett kapitel. Som regeringen anført så är partistödet en fråga om kommuners och landstings funktion som demokratisk arena och det finns därför en systematisk vinst med den föreslagna placeringen. Kommuners och landstings uppgifter återfinns dessutom till en mycket stor del i speciallagstiftning.

Örebro läns landsting anför att ett kapitel om kommunal samverkan framstår som onödigt med tanke på att inga egentliga nya möjligheter till kommunala samverkansformer föreslås i utredningen. Regeringen delar inte den bedömningen. Bestämmelserna om gemensam nämnd och kommunalförbund i nuvarande kommunallag är svåröverskådliga eftersom de är utspridda på olika ställen i kommunallagen. Syftet med att samla dem i ett kapitel är att göra bestämmelserna mer lättillgängliga. Det finns också anledning att tydligare lyfta fram dem som en viktig del

av den kommunala verksamheten. Regeringen har också för avsikt att utveckla de kommunala samverkansformerna, se avsnitt 5.1.2.

Halmstads kommun anför att kommunal samverkan bör komma efter organisation och verksamhetsformer. Överlämnande av kommunala angelägenheter bör komma efter kommunala angelägenheter. *Eskilstuna kommun* anför att kapitlet om laglighetsprövning borde komma i direkt anslutning till fullmäktige, styrelsen och övriga nämnder. *Ångelholms kommun* anför att kapitlen om kommunal samverkan och överlämnande av kommunala angelägenheter handlar om organisationsfrågor och bör placeras intill kapitel 3 om kommunernas organisation och verksamhetsformer.

Regeringen har i avsnitt 4.3 gjort bedömningen att den nuvarande kommunallagen ska ersättas med en ny. Regeringen anser dock att den nya lagen, såsom i utredningens förslag till struktur, i grunden bör bygga på kapitelstrukturen i den nuvarande lagen. Det går att anlägga flera perspektiv på i vilken ordningsföljd de olika kapitlen bör struktureras. Den av regeringen föreslagna ordningen innebär en viss kontinuitet jämfört med nuvarande lag samtidigt som de förändringar som de nya kapitlen innebär lägger en god grund för ett stabilt ramverk präglad av tydlighet och en klar ansvarsfördelning och med utrymme för framtida förändringar.

Mot bakgrund av dessa överväganden föreslår regeringen att strukturen i den nya kommunallagen ska vara följande:

- 1 kap. Grunderna för den kommunala verksamheten och lagens innehåll
- 2 kap. Kommunala angelägenheter
- 3 kap. Kommunernas och landstingens organisation och verksamhetsformer
- 4 kap. Förtroendevalda
- 5 kap. Fullmäktige
- 6 kap. Styrelsen och övriga nämnder
- 7 kap. Anställda
- 8 kap. Delaktighet och insyn
- 9 kap. Kommunal samverkan
- 10 kap. Överlämnande av kommunala angelägenheter
- 11 kap. Ekonomisk förvaltning
- 12 kap. Revision
- 13 kap. Laglighetsprövning

En enhetlig struktur i varje kapitel

Utredningen föreslår att huvudregeln i de olika kapitlen ska vara att organens uppgifter först anges och att det därefter regleras hur de tillsätts. Vidare bedömer utredningen att kapitlen om fullmäktige respektive nämnderna bör ges en enhetlig struktur.

Regeringen instämmer i denna bedömning och anser att utredningens förslag i denna del innebär en enhetligare och mer lättillgänglig systematik i lagen.

Hänvisningar till annan lagstiftning

Utredningens förslag innebär att alla hänvisningsbestämmelser till annan lagstiftning samlas i slutet av varje kapitel under rubriken ”Hänvisning till annan lagstiftning” förutom i 5 kap. Fullmäktige. Detta har gjorts för att göra lagen mer tillgänglig ur ett medborgarperspektiv.

Flera kommuner, däribland *Göteborgs* och *Tanums kommuner*, anför att denna lagstiftningsteknik kan bli vilseledande. Det kan lätt uppfattas som att hänvisningarna skulle vara uttömmande.

Regeringen bedömer bl.a. i avsnitt 5 och 8 att flertalet av hänvisningarna till annan lagstiftning som utredningen föreslår inte bör föras in i den nya kommunallagen. En kommunallag helt utan hänvisningar skulle dock, enligt regeringens mening, göra regleringen mer svårförståelig och otillgänglig för personer utan kunskaper på området. Regeringen delar därför utredningens bedömning att det även fortsatt måste finnas hänvisningar till annan lagstiftning i kommunallagen, framför allt utifrån ett medborgarperspektiv. Hänvisningarna utgör inte materiella regler och kan därför placeras sist i kapitlet för att kunna justeras vid behov. Det finns som regeringen anför ovan också systematiska vinster med att ha en liknande struktur i lagens kapitel. Regeringen anser dock i likhet med utredningen att denna struktur inte är lämplig för kapitlet om fullmäktige.

Avseende risken att hänvisningarna blir vilseledande så kan regeringen delvis instämma i vad bl.a. Tanums kommun anför. Enligt regeringens mening kan den av utredningen föreslagna gemensamma rubriken ”Hänvisning till annan lagstiftning” ge intrycket att de hänvisningar som ges i varje kapitel är uttömmande. Regeringen bedömer därför att de bestämmelser som innehåller hänvisningar till annan lagstiftning ska ges en rubrik som korresponderar med den enskilda hänvisningen för att markera att de hänvisningar som görs inte är uttömmande.

14.2 Terminologin i lagen

Regeringens förslag: Terminologin i den nya kommunallagen ska justeras i förhållande till den nuvarande.

Begreppen anslå och behörighet ska utgå.

Vissa begrepp ska moderniseras, främst ska

- funktionshinder ersättas med funktionsnedsättning,
- förrätta och äga rum ersättas med hålla,
- han ersättas med könsneutralare begrepp,
- vunnit laga kraft ersättas med fått laga kraft, och
- vård ersättas med skötsel.

Begreppen föreskrifter, lag eller annan författning och kungöra ska användas mer stringent. Det gäller även begrepp som uttrycker lagens personkretsar, bl.a. ska nyttjarna ersättas med brukarna.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna yttrar sig inte specifikt över utredningens förslag i denna del. *Socialstyrelsen* har inget

att erinra mot utredningens förslag att begreppet brukare ska användas i stället för nyttjare av en verksamhet. Enligt Socialstyrelsens mening är begreppet brukare nära förknippat med vård och omsorg och inte med den kommunala verksamheten generellt. *Kungsbacka kommun* avstyrker att begreppet brukare används. Detta begrepp håller på att arbetas bort och anses av många ha en negativ klang. *Pensionärernas riksorganisation (PRO)* är kritiska till en fortsatt användning av begreppet "brukare".

Lunds universitet ifrågasätter utredningens uppfattning att det inte finns någon rättslig möjlighet att kalla hela landstinget för region. *Skåne läns landsting* förordar att det ska finnas regioner också i lagtexten.

Hammarö, Norrköpings, Umeå och Åmåls kommuner anser att de mer genusneutrala begreppen "hen", "hens" och "henom" bör användas i nu aktuell lagtext särskilt med hänsyn till att syftet med utredningen är att skapa en kommunallag för framtiden. *Falkenbergs kommun* anser att även make eller maka ska förtydligas i jävsreglerna precis som hans eller hennes förtydligas i övrig lagtext. *Gotlands kommun* delar inte utredningens bedömning att reglementen inte är föreskrifter i regeringsformens ordning utan att de endast är bindande för kommunen internt. *Växjö kommun* föreslår att "funktionsvariation" eller "olika funktionsuppsättning" ersätter begreppet funktionsnedsättning.

Skälen för regeringens förslag

Språkliga och redaktionella uppdateringar

Ett stort antal paragrafer i den nya lagen motsvarar bestämmelser i nuvarande kommunallag. För att lagen ska vara lättläst föreslås ett stort antal språkliga och redaktionella ändringar. Eftersom terminologin i nuvarande kommunallag brister i systematik på flera punkter när det gäller begreppsbildning och enhetlighet bör begreppsbildningen till viss del justeras i den nya lagen. Dessa förändringar är att betrakta som språkliga förändringar avsedda för att se till att lagens begreppsbildning är konsekvent och enhetlig. Någon förändring i innebörd är således inte avsedd.

Befogenheter

I den nya lagen ska begreppet "befogenheter" enligt regeringens förslag användas för att beskriva vad kommuner och landsting får befatta sig med, dvs. de yttre gränserna för deras kompetens. Däremot ska begreppet inte användas för att beskriva fördelningen av ansvar mellan de olika kommunala organen (se också avsnitt 12.4.1).

Behörighet

Begreppet "behörighet" förekommer endast i 3 kap. 3 c § KL. Enligt den ska en gemensam nämnds behörighet och befogenhet närmare preciseras i en överenskommelse mellan de berörda kommunerna och landstingen. Regeringen bedömer i likhet med utredningen att begreppet är mindre lämpligt att använda särskilt med tanke på den fortsatta användningen av begreppet befogenhet. Bestämmelsen om att en gemensam nämnds uppgifter ska preciseras i en överenskommelse kan i en ny kommunallag formuleras på annat sätt.

Vården av kommunala angelägenheter

Begreppet ”vården” av en kommunal angelägenhet förekommer främst vad gäller överlämnade av kommunala angelägenheter till exempelvis kommunala företag. Att kommunerna och landstingen ska ”vårda sina angelägenheter” har förekommit åtminstone sedan 1862 års kommunalförordningar. I 14 kap. regeringsformen om kommunerna används orden ”sköter” och ”skötsel” i sammanhanget. Ordet ”vård” i bemärkelsen vård av angelägenheter i kommunallagen ska mot den bakgrunden ersättas med ”skötsel”.

Invånare

Begreppet ”invånare” används endast på ett ställe i kommunallagen och det gäller val till fullmäktige enligt 5 kap. 1 § KL där det anges att antalet ”röstberättigade invånare” styr hur många ledamöter fullmäktige minst måste ha. Enligt utredningens mening räcker det där att på samma sätt som i 5 kap. 2 § KL använda begreppet ”röstberättigade” för att avgränsa den personkretsen. Begreppet ”invånare” saknar definition i lagen och tillför ingenting ur rättslig synvinkel. Begreppet kan därför utgå.

Brukare

Enligt 6 kap. 8 § KL ska nämnderna bl.a. verka för att samråd sker med dem som utnyttjar deras tjänster. Om en nämnd har delegerat beslutanderätten till en anställd får nämnden, enligt 6 kap. 38 § KL, uppställa villkor som innebär att de som utnyttjar nämndens tjänster ska ges tillfälle att lägga fram förslag eller att yttra sig innan beslutet fattas. Nämnden får också föreskriva att en anställd får fatta beslut endast om företrädare för dem som utnyttjar nämndens tjänster har tillstyrkt beslutet. *Socialstyrelsen* anför att ordet brukare är nära förknippat med vård och omsorg och inte med den kommunala verksamheten generellt. *Kungsbacka kommun* och *PRO* anser att begreppet har en negativ klang. Begreppet ”brukare” är väletablerat som benämning på dem som använder sig av offentliga tjänster. Det rör sig således inte uteslutande om gruppen äldre utan används som en kollektiv benämning på alla enskilda som använder en offentlig tjänst. Såsom *Socialstyrelsen* anför är begreppet flitigt använt inom vård och omsorg men detta behöver enligt regeringens mening i sig inte innebära att begreppet är olämpligt. Den definition som begreppet getts i *Socialstyrelsens* termbank avviker inte från den betydelse som begreppet har i kommunallagen på ett sådant sätt att oklarheter uppstår. Regeringen har förståelse för att begreppet brukare av enskilda kan uppfattas negativt. I kommunallagen behövs dock enligt regeringens mening ett begrepp för att kunna benämna de medlemmar och andra som använder sig av en nämnds verksamhet. Ett sådant begrepp kommer med nödvändighet att behöva vara allmänt hållet. Regeringen vill också framhålla att begreppet endast avser personer som brukar en offentlig tjänst och därför måste anses vara språkligt neutralt. Regeringen föreslår därför att begreppet ”brukare” genomgående ska användas när man på detta sätt adresserar gruppen nyttjare av en verksamhet.

Föreskrift

I kommunallagen nämns att fullmäktige ska besluta om ”föreskrifter” på flera ställen. Fullmäktige ska, t.ex. enligt 5 kap. 63 § KL, i en arbetsordning bl.a. meddela de närmare ”föreskrifter” som behövs för handläggning av fullmäktiges tjänstgöring. Det är inte enbart fullmäktige utan också ibland förbundsfullmäktige i ett kommunalförbund som ska anta föreskrifter. I 3 kap. 28 § 13 KL anges att förbundsfullmäktige ska anta föreskrifter om förbundets budgetprocess.

Enligt 8 kap. 1 § regeringsformen beslutas föreskrifter av riksdagen genom lag och av regeringen genom förordningar. Föreskrifter kan också efter bemyndigande av riksdag och regering beslutas av en kommun. Riksdagen kan direkt till en kommun delegera rätten att besluta om föreskrifter som rör avgifter eller skatt som syftar till att reglera trafikförhållandena i en kommun enligt 8 kap. 9 § regeringsformen. I andra fall kan riksdagen inte direkt bemyndiga en kommun att utfärda föreskrifter. Enligt 8 kap. 10 § KL måste riksdagen då bemyndiga regeringen rätten att delegera föreskrifträtt till kommun.

Utredningen bedömer att de interna föreskrifter som en kommun meddelar med stöd av bestämmelserna i kommunallagen inte är att betrakta som föreskrifter i 8 kap. regeringsformens mening. De områden som kommuner och landsting ska utfärda föreskrifter om enligt kommunallagen rör enligt utredningen enbart förhållanden som ska styra den egna organisationen och förvaltningen i olika avseenden. Det är inte regler som är avsedda att vara styrande för enskilda. Det rör sig om olika former av riktlinjer som fullmäktige måste besluta om för att den kommunala förvaltningen ska fungera. Till skillnad från föreskrifter meddelade med stöd av regeringsformen kan de inte vara bindande för någon annan än kommunen själv.

Gotlands kommun delar inte utredningens bedömning i denna del.

Regeringen anser att det är viktigt att kommunallagens begrepps användning är precis. För att undvika missförstånd ska begreppen ”föreskrift” och ”bestämmelser” därför reserveras för de situationer när det handlar om föreskrifter som delegerats på det sätt som anges i regeringsformen. När det rör interna instruktioner ska ”reglemente” användas när det avser fullmäktiges reglering av kommunala organ som nämnderna och revisorerna. Reglemente kan även avse reglering som fullmäktige antar om t.ex. kommunal- och landstingsråds arbetsformer och villkor eller om formerna för partistöd. När det rör instruktioner som organet beslutar själv används begreppet ”arbetsordning”. När det gäller instruktioner för hur verksamheten ska bedrivas i olika avseenden används begreppet riktlinje eller program.

I konsekvens med att begreppet föreskrift ska användas mer enhetligt ska även begreppen ”föreskriva” och ”föreskrifter” inte användas i den nya kommunallagen.

Användning av persongenus

I nuvarande kommunallag används begreppet ”han” som persongenus för att beteckna någon som kan bli jävrig eller kan överklaga, 6 kap. 24 och 25 §§ KL, 9 kap. 4 och 5 §§ KL och 10 kap. 4 § KL. ”Hon”, ”henne” och ”hennes” förekommer inte alls i kommunallagen. Denna begrepps bildning

bör förändras. *Hammarö, Norrköpings, Umeå och Åmåls kommuner* anser att de mer genusneutrala begreppen ”hen”, ”hens” och ”henom” i sådana fall bör användas.

Regeringen instämmer dock i utredningens bedömning att bestämmelserna i stället ska kompletteras med ”hon”, ”henne” eller ”hennes”. Regeringen anser vidare, till skillnad från Falkenbergs kommun, att ett angivande av både make och maka i jävsreglerna inte skulle innebära ett förtydligande. Snarare skulle en sådan förändring göra bestämmelsen mer svårtillgänglig enligt regeringens mening.

Anslå

Regeringen föreslår att den fysiska kommunala anslagstavlan ska ersättas med en webbaserad anslagstavla. Begreppet ”anslå” som i dag används är inte anpassat till en virtuell miljö och bör därför utgå.

Kungöra

Begreppet ”kungöra” är ett begrepp som innebär att något görs känt eller tillkännages för en bredare allmänhet. Begreppet kan dock uppfattas som svårbegripligt. Regeringen föreslår därför i avsnitt 10 att begreppet i allmänhet kan bytas ut mot tillkännage och när det gäller att lämna kungörelse till förtroendevalda mot kallelse. Ordet ”kungöra” ska dock fortfarande användas i fråga om kungörande av kommunala föreskrifter. I 8 kap. 19 § regeringsformen och i lagen (1976:633) om kungörande av lagar och andra författningar används begreppet kungörande. På motsvarande sätt ska ordet ”kungöra” i kommunallagen enbart avse tillkännagivande av kommunala föreskrifter.

Funktionshinder

I nuvarande kommunallag används begreppet funktionshinder. I diskrimineringslagen är uttrycket ”funktionshinder” sedan den 1 januari 2015 ersatt med ”funktionsnedsättning”. Det uttrycket används i huvudsak numera av berörda intresseorganisationer och det är också det ord som används i den svenska översättningen av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, liksom i Socialstyrelsens termbank med rekommenderade begrepp och termer. Regeringen anser mot denna bakgrund att begreppet funktionsnedsättning ska användas i den nya lagen.

Förrätta val

Begreppet ”förrätta” förekommer i samband med olika val av förtroendevalda eller andra uppdrag, t.ex. upphörande av förtroendeuppdrag. I vallagen används begreppet ”hålla” i stället för ”förrätta” och ”röstmottagare” i stället för ”valförrättare”. Regeringen föreslår därför att begreppet ”förrätta” genomgående i kommunallagen byts ut mot begreppet ”hålla” som är mer lättläst och lättförståeligt och dessutom förekommer i vallagen. Regeringen föreslår vidare att ”val har ägt rum” ska ersättas med ”val har hållits”.

Hänvisning till lag eller annan författning

I kommunallagen hänvisas till andra lagar på olika sätt, bl.a. ”i denna lag eller i särskilda föreskrifter” (1 kap. 1 § KL), ”lag eller annan författning” (3 kap. 5 § KL), ”någon annan författning” (3 kap. 22 § KL). Regeringen instämmer i utredningens bedömning att hänvisningar av denna typ i den nya lagen som huvudregel ska ersättas med begreppet ”lag eller annan författning”.

Laga kraft

I den nuvarande kommunallagen används uttrycket ”vunnit laga kraft”. I senare lagstiftning som bl.a. miljöbalken, vallagen, utlänningslagen (2005:716) och skatteförfarandelagen (2011:1244) används begreppet ”fått laga kraft”. Regeringen föreslår därför att ”fått laga kraft” i stället ska användas i den nya lagen.

Sekretess

I kommunallagen hänvisas till sekretessregler på varierande sätt. I vissa fall hänvisas till specifika bestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), t.ex. i 3 kap. 16 och 18 §§ KL, eller allmänt till den lagen bl.a. i 3 kap. 30 §, 6 kap. 19 a § och 7 kap. 12 § KL. I andra fall används uttrycket ”sekretess enligt lag” (5 kap. 22 § KL). Regeringen delar utredningens bedömning att uttrycket ”sekretess” är tillräckligt för att markera att det finns bestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen som måste beaktas. Regeringen föreslår således att begreppet ”sekretess” ska användas i den nya kommunallagen. Regeringen föreslår dock en annan utformning av 7 kap. 14 § i den nya lagen då den bestämmelsen inte endast avser sekretessbestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen utan också övriga bestämmelser i den lagen.

14.3 Följdändringar till följd av förslaget till ny kommunallag

Regeringens förslag: Ett stort antal lagar ska ändras till följd av förslaget till ny kommunallag.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna yttrar sig inte särskilt om utredningens förslag.

Skälen för regeringens förslag: Regeringens förslag till ny kommunallag innebär att de lagar som hänvisar till nuvarande kommunallag (1991:900) måste ändras. Det rör sig om ett stort antal lagar. Vilka lagar och vilka ändringar som föreslås framgår av avsnitt 2 samt avsnitt 17. I huvudsak innebär dessa följdändringar att ett antal hänvisningar till kommunallagen ska förändras. Dessa kan delas upp i lagar som endast hänvisar till hela kommunallagen och sådana som hänvisar till en eller flera specifika bestämmelser. Utöver dessa ändringar som får ses som rena följdändringar finns några hänvisningar som enligt regeringens mening kräver närmare överväganden.

I de lagar där det i dag hänvisas till den allmänna kommunala kompetensen och lokaliseringsprincipen enligt 2 kap. 1 § KL bedömer regeringen i likhet med utredningen att det räcker att hänvisa till 2 kap. 1 § i regeringens förslag där lokaliseringsprincipens krav på anknytning till medlemmarna och kommunen återfinns.

Regeringen delar vidare utredningens bedömning att de lagar som möjliggör samarbete mellan kommuner för tillsyn på vissa områden och som hänvisar till kommunallagens delegationsbestämmelser ska göras enhetligare. Enligt regeringens mening ska dock begreppet ”kontrolluppgifter”, som förekommer i några av dessa lagar ersättas med ”uppgifter i offentlig kontroll.

Utöver dessa förändringar behöver några lagar ändras i sak som en konsekvens av regeringens förslag till ny kommunallag. Det rör sig om lagen (1994:692) om kommunala folkomröstningar, se avsnitt 12.2.2, lagen (1979:411) om ändringar i Sveriges indelning i kommuner och landsting, se avsnitt 10.3.7 och plan- och bygglagen (2010:900), se avsnitt 10.3.9. Även lagen (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser ska till viss del anpassas till den nya kommunallagen, se avsnitt 10.3.8.

15 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

15.1 Förslaget till ny kommunallag

Regeringens förslag: Den nya kommunallagen ska träda i kraft den 1 januari 2018. Bestämmelserna om att en revisor inte är valbar som ledamot eller ersättare i fullmäktige och om att antalet ersättare i styrelsen ska vara minst fem ska tillämpas första gången efter det att det första ordinarie valet efter ikraftträdandet har hållits i landet.

Bestämmelserna i nuvarande kommunallag om sådana underställda nämnder som fullmäktige beslutat om före ikraftträdandet och bestämmelserna om att en lokal nämnd inte får väcka ärenden i fullmäktige ska gälla fram till dess det första ordinarie valet efter ikraftträdandet har hållits i landet.

Nuvarande kommunallag ska fortfarande gälla för överklagande av beslut som har tillkännagetts före ikraftträdandet.

Genom lagen upphävs kommunallagen (1991:900) och lagen (1970:462) om vissa anslag på kommuns anslagstavla.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår, till skillnad från regeringen, att det ska införas en övergångsbestämmelse om att tillkännagivanden som gjorts på den fysiska anslagstavlan ska finnas kvar på denna under en övergångsperiod.

Remissinstanserna Ett fåtal instanser yttrar sig över frågan om ikraftträdande och övergångsbestämmelser. *Haninge, Skellefteå* och *Solna kommuner* samt *SKL* är positiva till utredningens förslag om ikraftträdande. *Upplands-Bro kommun* anför bl. a att förslaget innebär en mycket kort startsträcka efter beslut fram till införande, vilket kommer att ställa särskilda krav på kommunernas organisationer att anpassa sig efter den nya lagstiftningen.

Skälen för regeringens förslag

Ikraftträdande

Vid bedömningen av när en ny kommunallag ska träda i kraft bör beaktas att den reglerar styrningen av kommuner och landsting och därför har en stor påverkan på många stora organisationer. Hänsyn måste därför tas till att kommuner och landsting behöver tid för att förbereda sig inför ikraftträdandet. Det behövs bl.a. tid för utbildning om den nya regleringen och förberedande administrativa åtgärder. Kommuner och landsting kommer vidare att behöva se över sina rutiner och styrande dokument. Regeringen instämmer i utredningens bedömning att de flesta regelförändringarna inte behöver invänta en ny mandatperiod eftersom bestämmelserna om förtroendevalda och regler kopplade till val i huvudsak inte ändras. Det är även bättre att lagen träder i kraft under en pågående mandatperiod så att kommuners och landstings arbete i övrigt kan fortgå när förändringarna sker. Vidare bedömer regeringen att budgetåret bör vara obrutet. Det är därför lämpligt att ikraftträdandet sker den 1 januari 2018. Till skillnad från vad *Upplands-Bros kommun* anför anser regeringen att den föreslagna tidsperioden fram till ikraftträdande innebär att kommuner och landsting får tillräckligt med tid för förberedelser och administrativa åtgärder.

Vissa bestämmelser ska tillämpas först vid en ny mandatperiod

Bestämmelsen om att en revisor i kommunen eller landstinget inte är valbar som ledamot eller ersättare i fullmäktige och inte heller genom under mandatperioden kan utses till ersättare eller ledamot i fullmäktige bör träda i kraft först vid en ny mandatperiod, efter ordinarie val till fullmäktige. Även bestämmelsen om att ersättarna i styrelsen ska vara minst fem, bör träda i kraft i samband med ordinarie val till fullmäktige. Skälet till att dessa bestämmelser ska tillämpas först efter att ordinarie val har hållits är att regeringen bedömer att det saknas anledning att ändra villkoren för fullmäktiges och styrelsens arbete under pågående mandatperiod.

Övergångsbestämmelser

Utgångspunkten är att berörda verksamheter ska fortgå utan faktiska förändringar till följd av lagens ikraftträdande. Beslut som fattats och åtgärder som vidtagits enligt nu gällande lag ska därför gälla även enligt den nya lagen. Regeringen instämmer mot den bakgrunden i utredningens bedömning att några särskilda övergångsbestämmelser inte är nödvändiga i dessa situationer. Det finns dock ett behov av

övergångsbestämmelser i vissa situationer, särskilt när den nya lagen innebär en saklig skillnad mot vad som hittills gällt.

Möjligheten för fullmäktige att besluta att en nämnd ska vara underställd en annan nämnd ska tas bort. För att undvika behov av organisatoriska förändringar under pågående mandatperiod bör kommuner och landsting som har underställda nämnder eller som redan har beslutat om detta dock kunna fortsätta ha underställda nämnder tills val har hållits. Fullmäktiges möjlighet att begränsa lokal eller underställd nämnds rätt att väcka ärenden i fullmäktige ska även tas bort. Redan fattade beslut om att begränsa dessa nämnders rätt att väcka ärenden bör dock även gälla tills det att val hållits. I dessa situationer finns därför behov av övergångsbestämmelser.

Enligt regeringens förslag utvidgas medlemskretsen till att även omfatta sådan unionsmedborgare som är bosatt i kommunen eller landstinget, men enligt folkbokföringslagen (1991:481) inte ska folkbokföras där. Dessa medlemmar kommer bl.a. ges rätten att överklaga beslut som tillkännages enligt den nya lagen. För denna situation och för andra situationer som rör överklaganden av beslut som har tillkännagetts före ikraftträdandet finns det ett behov av övergångsbestämmelser.

Tillkännagivanden som är anslagna på den fysiska anslagstavlan har redan tillkännagetts där. Till skillnad från utredningen bedömer regeringen att befintliga anslag på den fysiska anslagstavlan vid ikraftträdandet ska flyttas över till den webbaserade anslagstavlan, där de ska finnas tills överklagandetiden har gått ut. Detta eftersom den webbaserade anslagstavlan faktiskt ersätter den fysiska anslagstavlan och för att undvika problematiken kring att under en övergångsperiod ha dubbla anslagstavlor (se avsnitt 10). Inga övergångsbestämmelser bedöms därför vara nödvändiga i denna situation.

15.2 Förslag till övriga lagändringar

Regeringens förslag: Ändringarna i lagen om kommunala folkomröstningar, lagen om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser, plan- och bygglagen och övriga följdändringar i andra författningar ska träda i kraft den 1 januari 2018.

I de författningar som innehåller hänvisningar till bestämmelserna om överklagande genom laglighetsprövning ska en övergångsbestämmelse tas in som föreskriver att äldre bestämmelser fortfarande ska gälla för överklagande av beslut som tillkännagetts före ikraftträdandet.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Inga remissinstanser yttrar sig specifikt över förslaget till ikraftträdande och övergångsbestämmelser till följdändringar i övriga lagar.

Skälen för regeringens förslag: De föreslagna ändringarna i lagen om kommunala folkomröstningar, lagen om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser, plan- och bygglagen och övriga ändringar i andra

författningar utgör följdändringar och måste därför träda i kraft samtidigt som den nya kommunallagen träder i kraft, dvs. den 1 januari 2018.

För de författningar som innehåller hänvisningar till bestämmelserna om överklagande genom laglighetsprövning ska en övergångsbestämmelse tas in som anger att äldre bestämmelser gäller för överklagande av beslut som tillkännagetts före ikraftträdandet. I lagen om allmänna förvaltningsdomstolar (1971:289) ska en övergångsbestämmelse tas in som föreskriver att äldre bestämmelser fortfarande ska gälla för mål om laglighetsprövning enligt 10 kap. kommunallagen (1991:900). Några ytterligare övergångsbestämmelser bedöms inte behövas.

16 Konsekvenser

16.1 Konsekvenser för kommuner och landsting

16.1.1 En ny kommunallag och den kommunala självstyrelsen

Kommunallagen reglerar kommunernas och landstingens angelägenheter och grundläggande befogenheter. I lagen finns bestämmelser om bl.a. kommuners och landstings organisation och beslutsfattande. Lagen utgör genom dessa regler grunden för förverkligandet av den kommunala självstyrelsen enligt regeringsformen. I detta avseende utgör kommunallagen, enligt regeringens mening, inte någon inskränkning i den kommunala självstyrelsen utan får snarare anses utgöra en nödvändig grund för utövandet av självstyrelsen. Regeringen bedömer mot den bakgrunden att de delar av förslaget till ny lag som inte innebär någon förändring mot nuvarande reglering inte innebär någon inskränkning av självstyrelsen enligt 14 kap. 3 §.

Vissa av regeringens förslag innebär förändringar mot vad som hittills har gällt när det gäller kommuners och landstings organisation, beslutsfattande och arbetssätt. Många av förslagen är frivilliga och innebär därför en ökad handlingsfrihet för kommuner och landsting. Vissa förslag är dock av tvingande natur.

Såsom flera remissinstanser, däribland *Kiruna kommun*, anför innebär införandet av en helt ny lag administrativa kostnader genom uppdatering av styrdokument m.m. för kommuner och landsting. Regeringen bedömer att dessa kostnader är av engångskaraktär. Mot bakgrund av att de grundläggande organisatoriska regleringarna i lagen dessutom inte ändras bör uppdateringarna också i många fall kunna inskränkas till rena hänvisningsändringar. De administrativa kostaderna bör därför bli marginella.

16.1.2 Organisation och styrning

Regeringen föreslår att fullmäktige ska få besluta att styrelsen ska kunna fatta beslut om särskilt angivna förhållanden som rör andra nämnders

verksamhet. Kommuner och landsting är inte skyldiga att utnyttja denna möjlighet och därmed innebär förslaget inte heller någon inskränkning i det kommunala självstyret.

Syftet med förslaget är att möjliggöra för en förbättrad styrning och samordning av den kommunala verksamheten. Detta kan på sikt leda till ökad effektivitet och lägre kostnader.

Förslaget att bestämmelserna om underställd nämnd ska utmönstras innebär inga ekonomiska eller andra konsekvenser.

Förslagen som syftar till att klargöra att en beställar–utförarorganisation är möjlig innebär inga ekonomiska eller andra konsekvenser för kommunerna och landstingen. Det är redan möjligt att ha en beställar–utförarorganisation.

Förslagen om förändringar i förbundsordningarna för kommunalförbund innebär inga ekonomiska eller andra konsekvenser för kommunerna, landstingen eller kommunalförbunden.

16.1.3 Förtroendevalda

Villkoren för förtroendevalda

Förslaget om att en förtroendevald som fullgör sitt förtroendeuppdrag på hel- eller deltid ska kunna beviljas förmåner som motsvarar vad som gäller för anställda innebär inga konsekvenser för det kommunala självstyret eftersom förslaget inte är tvingande. Förslaget kan medföra marginellt ökade kostnader för kommuner och landsting som väljer att införa nya förmåner i form av t.ex. möjlighet till föräldraledighet.

Förslaget om att uppdragen för en förtroendevald som utsetts av fullmäktige och som inte längre är valbar ska upphöra vid nästa fullmäktigesammanträde kan leda till att unga politiker fullföljer sina politiska uppdrag i högre grad. Detta är viktigt eftersom en temporär flytt för en ung person riskerar att avbryta dennes politiska arbete. Förslaget ändrar tidpunkten för när förtroendeuppdrag upphör men innebär inte något ingrepp i den kommunala självstyrelsen enligt regeringens mening eftersom frågan även i dag regleras i lag.

Övriga förslag om de förtroendevalda

Regeringens förslag om att antalet ersättare i en styrelse ska vara minst fem innebär ett ingrepp i den kommunala självstyrelsen. Eftersom många kommuner och landsting redan i dag har minst fem ersättare så är ingreppet i det kommunala självstyret i många kommuner och landsting dock att betrakta som litet. Ur ett demokratiperspektiv är det viktigt att det i lagen är angivet ett minimiantal även för ersättare i styrelsen. Det innebär att ingreppet i den kommunala självstyrelsen får anses nödvändigt.

Det förslag som medför att fullmäktige i alla kommuner och landsting får möjlighet att välja kommunal- och landstingsråd m.fl. vid första sammanträdet efter det att val av fullmäktige har ägt rum i hela landet kan medföra möjlighet till ett effektivare maktskifte då de heltidsengagerade förtroendevalda kan påbörja sitt uppdrag tidigare än i dag. Slopandet av särregleringen för Stockholms kommun genom att bestämmelserna görs generellt tillämpliga och frivilliga för alla

kommuner och landsting bedöms i övrigt inte medföra några kostnads- eller andra konsekvenser.

Förslaget att införa en möjlighet att välja andra än förtroendevalda till nämndberedningar ger inte upphov till några kostnader eller andra konsekvenser enligt regeringens bedömning.

16.1.4 De anställda

Direktören

Regeringens förslag innebär en reglering av att det ska finnas en direktör som är den högste beslutande tjänstemannen och chef över den förvaltning som lyder under styrelsen. Vidare ska styrelsen anta en instruktion för denne. *Ljusnarsbergs kommun* anser att förslaget innebär en detaljreglering som utgör ett ingrepp i det kommunala självstyret och att det även ger upphov till ökade administrativa kostnader.

Regeringen bedömer att förslaget innebär större transparens i den kommunala verksamheten. Det blir tydligare både externt och internt hur uppgiftsfördelningen ser ut mellan styrelsen och direktören samt även mellan direktören och övrig förvaltning. Transparens är också ett viktigt verktyg mot korruption och annan brottslighet inom förvaltningen och genom att klarlägga olika ansvars- och uppgiftsförhållanden ökar transparensen inom kommun och landsting. Detta motiverar att ett ingrepp i den kommunala självstyrelsen görs på detta område. Regeringens förslag utgör en övergripande reglering av att det ska finnas en direktör samt att styrelsen ska anta en instruktion för denne. I övrigt är det fortsatt upp till kommuner och landsting att utforma sin organisation och bestämma vad som ska ingå i instruktionen. Detta innebär att den för den kommunala självstyrelsen minst ingripande åtgärden har valts.

Regeringen bedömer, till skillnad från *Ljusnarsbergs kommun*, att förslagen beträffande direktören inte innebär några ökade kostnader för kommuner och landsting. En tänkbar konsekvens av förslagen är att omsättningen på direktörer i kommuner och landsting minskar som ett resultat av tydligare förutsättningar för uppdraget. En minskad omsättning på direktörer skulle innebära minskade kostnader för bl.a. rekrytering och introduktion av en ny direktör. Om uppdragen med anledning av detta blir mer attraktiva torde det också bli lättare att rekrytera personer med lämplig kompetens.

16.1.5 Delegation

Regeringens förslag om att nämnderna själva får bestämma i vilken utsträckning delegationsbeslut ska återrapporteras innebär inte något ingrepp i den kommunala självstyrelsen. Förslaget ger kommuner och landsting en större frihet att själva bestämma över sin verksamhet. *Hallstahammars kommun* ser behov av ökade administrativa resurser i och med att föreslagen ordning medför dubbelarbete. Regeringen instämmer i att för de nämnder som väljer att utnyttja möjligheten att besluta att delegationsbeslut inte behöver återrapporteras kan detta innebära en mycket marginell kostnadsökning. Inledningsvis kommer

nämnderna att behöva ta ställning till hur de beslut som inte behöver anmälas till nämnderna och som får överklagas genom laglighetsprövning ska protokollföras. Hur detta ska ske kan tänkas variera beroende på vilka typer av beslut det är fråga om. Om en kommun eller en enskild nämnd bedömer att dessa kostnader är sådana att de talar emot att vissa beslut inte ska återrapporteras innehåller förslaget inte några krav på att så sker. Regeringen bedömer dock, i likhet med t.ex. *Linköpings* och *Malmö kommuner*, att förslaget i stället bör innebära en administrativ förenkling som kan medföra lägre kostnader. Förslaget bedöms i övrigt inte få några ekonomiska konsekvenser.

Möjligheten för nämnderna att delegera beslutanderätt till sina presidier innebär i sig inga ekonomiska eller andra konsekvenser. För det fall nämnderna väljer att utnyttja denna möjlighet kan det leda till en effektivare verksamhet och därmed kostnadsbesparingar.

16.1.6 Kommunala anslagstavlan

En webbaserad anslagstavla

Regeringens förslag innebär att de kommunala anslagstavlor ska finnas på kommunernas, landstingens och kommunalförbundens webbplatser. Som en komplettering till det och som en service till dem som inte har tillgång till internet ska en ökad serviceskyldighet införas som innebär att tillgång till innehållet på anslagstavlor ska ges på något ställe i de kommunala lokalerna. Som en följd av dessa förslag slopas kravet på kungörelser i ortstidning av fullmäktiges sammanträden. Utöver detta föranleder regeringens förslag ett antal mindre förändringar.

Regeringens förslag innebär att de kommunala anslagstavlor ska finnas på kommunernas, landstingens och kommunalförbundens webbplatser. *Malmö kommun* anför att förslaget sammantaget kommer att innebära ett merarbete för kommunen, särskilt i uppbyggnadsfasen men att kommunen rimligen får tåla detta arbete. *Hallstahammars kommun* delar i stort utredningens bedömning om vikten av digitaliserade rutiner i kommunen men upplever dock att utredningens förslag ”kostar” extra resurser för administration genom den lagstiftning som finns angående publicering av personuppgifter etc. *Jönköpings kommun* anför att förslaget kommer att medföra väsentligt förbättrad tillgänglighet för allmänheten, men även minska kommunernas och landstingens pappershantering och i förlängningen även innebära en kostnadsbesparing.

Med en webbaserad anslagstavla på internet kommer fler att på ett enkelt och avgiftsfritt sätt kunna följa det kommunala beslutsfattandet. Det medför att transparensen i den kommunala verksamheten ökar. Den offentliga servicen förbättras genom ökad tillgänglighet, särskilt för dem som i dag har långt till kommunens eller landstingets lokaler och anslagstavlor eller har svårt att ta sig hemifrån. Förslagen innebär därför förbättringar både för demokratin och för rättssäkerheten. För kommunerna och landstingen innebär förslagen att handläggningen av ärenden förenklas och att kunskapsöverföring underlättas. Alla kommuner och landsting har egna webbplatser. Det finns också sedan införandet av kravet på kungörande av kommunala föreskrifter genom kommunernas och

landstingens webbplatser redan ett implicit krav på detta i lagstiftningen. Sedan tidigare finns också en tvingande lagstiftning om kommunala anslagstavlor. Mot denna bakgrund anser regeringen att den föreslagna regleringen utgör en mycket begränsade inskränkning i det kommunala självstyret. Regeringen bedömer att förslagets effekter tydligt överväger denna mycket begränsade inskränkning.

Eftersom alla kommuner och landsting redan har webbplatser skapar regeringens förslag inte några kostnader för att skapa dessa. Däremot kan kravet om att anslagstavlan ska vara särskiljbar som Malmö kommun anför ge upphov till vissa kostnader, i alla fall initialt. Regeringens förslag på särskiljbarhet är teknikneutralt såtillvida att det avgörande är att anslagstavlan grafiskt är särskiljbar från den övriga webbplatsen. Vilka kostnader som skapandet av anslagstavlan innebär kommer därför skilja sig åt mellan varje enskild kommun och landsting. Regeringen bedömer dock att några påtagliga kostnader inte kommer att uppstå med anledning av förslaget. Såsom Jönköpings kommun anför kommer förslaget att medföra väsentligt förbättrad tillgänglighet för allmänheten och även minska kommunernas och landstingens pappershantering, vilket i förlängningen även kan innebära en kostnadsbesparing. Som Malmö kommun anför får den initiala kostnaden därför accepteras. Regeringen delar inte Hallstahammars kommuns bedömning att förslaget ger upphov till mer administration rörande publicering av personuppgifter m.m.

I likhet med utredningen bedömer regeringen att förslaget inte heller för kommunalförbundens del kommer ge upphov till annat än initiala kostnader och vissa besparingar på längre sikt.

Utökad serviceskyldighet

Den utökade serviceskyldigheten innebär att kommuner och landsting måste se till att allmänheten kan ta del av innehållet på den webbaserade anslagstavlan i deras lokaler. Denna skyldighet innebär ett nytt åliggande för kommuner och landsting och utgör därmed en inskränkning av självstyrelsen. Kommuner och landsting har dock redan i dag skyldigheter enligt tryckfrihetsförordningen och förvaltningslagen (1986:223) som anknyter till den föreslagna serviceskyldigheten. Med anledning av detta kan det nya åliggandet inte likställas med en reglering av ett område som tidigare varit oreglerat för kommuner och landsting. Den föreslagna regleringen lämnar vidare ett stort utrymme för kommuner och landsting att själva utforma hur serviceskyldigheten ska fullgöras. Förslaget har därför utformats på ett sätt som innebär att ingreppet i självstyrelsen minimeras. Intresset av att medlemmar som inte har tillgång till anslagstavlan ändå kan tillgodogöra sig den information som finns där innebär att det är nödvändigt med det ingrepp i självstyrelsen som förslaget innebär.

Fullgörandet av serviceskyldigheten kan medföra vissa kostnader. Storleken på kostnaderna är dock beroende av vilken nivå av service som kommunen eller landstinget väljer och vilka informationskanaler som de redan använder sig av. Kravet på en utökad serviceskyldighet innebär inte att det krävs en viss teknisk utrustning. Den kan fullgöras t.ex. genom att dataterminaler tillhandahålls, genom tillgång till utskrifter eller genom fysiska anslag. Med anledning av detta är det svårt att göra någon

uppskattning av kostnaderna för fullgörandet av serviceskyldigheten. Mot bakgrund av den skyldighet att tillhandahålla offentliga handlingar som redan finns bedömer regeringen att förslaget endast medför marginella kostnader.

Angränsande lagändringar

En övergång till tillkännagivanden på en webbplats i stället för bl.a. krav på publiceringar i ortstidning kan innebära kostnadsbesparingar för kommuner och landsting. De annonser som de i dag är skyldiga att publicera kan i stället ges via webbplatserna eller begränsas till upplysningar om att information om sammanträden etc. finns tillgänglig på kommunens eller landstingets webbplats. Utredningen har uppskattat annonskostnaderna för samtliga kommuner till 23 miljoner kronor och för samtliga landsting till drygt 6 miljoner kronor under 2013.

Att skyldigheten att lämna en kungörelse till ledamöterna ersätts med en skyldighet att kalla dem innebär en förenkling av sättet att informera ledamöterna om kommande sammanträden utan att rättssäkerheten minskar. Detta är ekonomiskt effektivare och bättre för det kommunala självstyret. Det gäller även det slojade kravet på att bevis om anslagsdagen ska tecknas på beslutsprotokollen eller utfärdas särskilt.

Kravet på att kallelse till budgetsammanträde i kommunalförbund med förbundsdirektion ska ske en vecka i förväg är en mindre men motiverad inskränkning av det kommunala självstyret som inte torde medföra några kostnader.

Att årsredovisningar och förslag till budget ska hållas tillgängliga för allmänheten elektroniskt kan tänkas stärka den lokala demokratin genom att det bidrar till ökad kunskap om den kommunala organisationen och därmed ett ökat förtroende för den. Mot denna bakgrund får förslaget anses nödvändigt trots att det innebär ett visserligen mycket litet ingrepp i den kommunala självstyrelsen. Regeringen bedömer att förslaget inte ger upphov till några merkostnader.

Upphävandet av lagen om vissa anslag på kommuns anslagstavla torde inte medföra några andra konsekvenser än en minskad regelmängd för den kommunala sektorn eftersom lagen inte tillämpas.

Ändringarna i lagen (1979:411) om ändringar i Sveriges indelning i kommuner och landsting med bl.a. slopat krav på annonsering i ortstidning medför begränsade konsekvenser då den lagen ytterst sällan tillämpas. De ändringar som föreslås i lagen (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser medför inga materiella förändringar för samordningsförbunden.

16.1.7 Revisionen

Förslagen om revisionen kan ses som ett mindre ingrepp i den kommunala självstyrelsen, särskilt förslagen om att revisionens budget ska upprättas av fullmäktigepresidiet och att de sakkunniga ska ha rätt att yttra sig på fullmäktiges sammanträden. Regeringen anser att förslagen utgör de för den kommunala självstyrelsen minst ingripande åtgärderna som kan vidtas för att uppnå syftet att stärka revisionens oberoende och kvalitet.

Alternativa förslag på detta område skulle innebära ett betydligt större ingrepp i den kommunala självstyrelsen. Regeringen anser därför att de föreslagna åtgärderna är nödvändiga för att stärka revisionens oberoende och kvalitet.

Kravet på att förslag till revisionens budget ska upprättas av fullmäktigepresidiet bedöms inte i sig medföra några kostnader. Förslaget att de sakkunniga ska ha rätt att yttra sig på fullmäktiges sammanträden kan tänkas medföra en mycket begränsad kostnad. Förslagen bedöms i övrigt inte ha några kostnadskonsekvenser.

16.1.8 Laglighetsprövning

Regeringens förslag innebär att den nuvarande ordningen för hur systemet med laglighetsprövning i allt väsentligt behålls. Detta innebär att regeringens förslag i denna del i huvudsak inte kan anses medföra några konsekvenser för självstyrelsen eller några kostnader.

Regeringens förslag om att det på anslagstavlan ska finnas upplysningar om hur man överklagar beslut enligt kommunallagen syftar till att underlätta för enskilda att överklaga kommunala beslut. Förslaget kan inledningsvis medföra vissa administrativa kostnader för kommuner och landsting, även om många redan har information om detta på sina webbplatser. Förslaget i sig kan medföra en mindre ökning av antalet överklaganden, vilket i sin tur kan medföra vissa administrativa kostnader för kommuner och landsting.

16.1.9 Verkställighet av kommunala beslut

Regeringen föreslår att reglerna om verkställighet av kommunala beslut ska förändras på det sättet att det faktum att ett beslut inte kan rättas ska vara ett skäl för att beslutet inte ska få verkställas förrän det fått laga kraft. *Stockholms kommun* anför att de skärpta reglerna om verkställighet kommer att få en för kommunerna och landstingen påtaglig kostnadspåverkan och därmed negativa effekter som inte, såsom utredningen gör, kan betecknas som ”mycket begränsade”. *Ängelholms* och *Örkelljunga kommun* anför att förslaget begränsar kommunernas självstyre.

Regeringen bedömer att förslaget är det av de tillgängliga alternativen som ger önskvärd effekt och innebär det minsta ingreppet i den kommunala självstyrelsen. Förslaget innebär att frågan om en eventuell rättelse av verkställighet ska övervägas redan i samband med att ställning tas till frågan om verkställighet av beslutet. Regleringen är därför utformad så att den ska träffa just de fall som bedömts problematiska, dvs. beslut som verkställts i förväg men där verkställigheten inte kan rättas. Såsom Ängelholm och Örkelljunga kommun anför så utgör förslaget ett ingrepp i den kommunala självstyrelsen. Regeringen bedömer dock att förslaget ger kommuner och landsting tillräckligt utrymme att verkställa beslut som rätteligen och efter aktivt övervägande bör verkställas före laga kraft. Mot denna bakgrund anser regeringen att ingreppet får anses vara begränsat. Sett till det starka medborgerliga intresset av att förhindra situationen att ett kommunalt beslut upphävs av

domstol men inte kan rättas anser regeringen vidare att detta ingrepp i självstyrelsen får anses vara nödvändigt.

Konsekvenserna med en ny reglering som innebär att kommuner och landsting måste avvakta laga kraft innan de kan verkställa dessa beslut är förstås avhängig av vad besluten avser och vilka verkställighetsåtgärder som följer av besluten. Att avvakta verkställighet kan medföra kostnader för en kommun eller ett landsting. Mot bakgrund av det fortsatt stora utrymmet för lokala bedömningar och det, baserat på vad som framkommit av Statskontorets rapport 2012:6, relativt begränsade antal fall där verkställighet bör avvaktas anser regeringen dock, till skillnad från Stockholms kommun, att kostnaderna som kan uppkomma får anses vara mycket begränsade.

16.2 Övriga konsekvenser

16.2.1 Konsekvenser för enskilda

Regeringen bedömer att framför allt förslagen om en instruktion för direktören, en webbaserad anslagstavla och tillhörande konsekvensändringar kommer att innebära ökad transparens i kommuner och landsting. Detta innebär i sin tur att det kommer att bli lättare för medlemmar och övriga enskilda att följa den kommunala beslutsgången och informera sig om vad som händer i kommuner och landsting. Detta kan i sin tur stärka den lokala demokratin.

Den nya kommunallagen har getts en ny mer överblickbar struktur och ett mer enhetligt och lättillgängligt språk. Detta kommer att underlätta för allmänheten att ta till sig lagens bestämmelser.

16.2.2 Konsekvenser för staten

Förslaget till ny kommunallag med tillhörande följdändringar ger enligt regeringens bedömning huvudsakligen inte upphov till några konsekvenser för staten.

Förslaget om att information om hur man överklagar beslut genom laglighetsprövning ska finnas på den webbaserade anslagstavlan kan medföra en mindre ökning av antalet överklaganden, vilket i sin tur kan medföra ökade kostnader för domstolarna. Regeringen bedömer att denna eventuella ökning kan hanteras inom ramarna för nuvarande anslag.

16.2.3 Konsekvenser för företagen

Regelrådet anför att det hade varit önskvärt om utredningen i sin konsekvensutredning hade redovisat ett resonemang om berörda företag, även för de förslag som indirekt påverkar företagen. Regelrådet kan konstatera att utredningen inte redogör för om särskilda hänsyn tagits till små företag vid reglernas utformning.

Regeringen bedömer att förslaget till ny kommunallag med tillhörande följdändringar i huvudsak inte ger upphov till några nya konsekvenser

för företagen, eller för små företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt i förhållande till större företags.

Däremot kvarstår dagens skillnad i talerätt avseende överprövning av kommunala beslut mellan de företag som är fastighetsägare och därmed medlemmar i kommunen och de som enbart bedriver näringsverksamhet från ett fast driftställe i kommunen.

De kostnadsbesparingar som kommuner och landsting kommer att kunna göra till följd av slopandet av annonseringskravet i ortstidningar för viss information motsvaras av förlorade annonsintäkter för dagspressen. Utredningen har uppskattat ett totalt inkomstbortfall på sammanlagt 29 miljoner kronor för de s.k. betalda dagstidningarna baserat på en uppskattning av 2013 års annonseringskostnader för kommuner och landsting. Den slopade skyldigheten innebär inte med nödvändighet att detta intäktsbortfall kommer att inträffa. Eftersom det i fortsättningen kommer att vara frivilligt att använda sig av ortstidningen är det dock rimligt att tro att en del kommuner, landsting och kommunalförbund kommer att upphöra med detta. Regeringen anser att frågan om vilka krav som ska ställas på kommuner, landstings och kommunalförbunds informationsspridning i huvudsak måste avgöras av medlemmarnas behov av information. De eventuella negativa konsekvenserna som detta kan ha för tidningsbranschen kan inte medföra någon annan bedömning.

16.2.4 Konsekvenser för jämställdheten

Förslaget till ny kommunallag med tillhörande följdändringar ger enligt regeringens bedömning huvudsakligen inte upphov till några negativa konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män. Några av förslagen kan dock innebära en positiv utveckling.

Förslaget om att fullmäktige får besluta att en förtroendevald som fullgör sitt förtroendeuppdrag på heltid- eller betydande del av heltid för sina uppdrag ska få förmåner som svarar mot de anställdas löne- eller anställningsvillkor innebär en möjlighet att bevilja ledighet t.ex. på grund av föräldraledighet eller nedsatt arbetsförmåga. Om fullmäktige väljer att utnyttja denna möjlighet kan det medföra att sådana uppdrag blir än mer attraktiva och att det även blir lättare att rekrytera unga kvinnor och män och kvinnor generellt till förtroendeuppdragen. Förslaget bör därför kunna ha positiva följder för jämställdheten bland de förtroendevalda.

Förslaget att uppdragen för förtroendevalda som valts av fullmäktige och inte längre är valbara ska upphöra först vid nästa fullmäktigesammanträde kan främja möjligheterna för framför allt unga, som är mer flyttbara, att fortsätta delta i lokalpolitiken. Eftersom det i dag är en högre andel kvinnor än män som lämnar politiken på grund av flytt kan förslaget också ha positiva konsekvenser för jämställdheten.

16.2.5 Övriga konsekvenser

Förslagen innebär inte några konsekvenser av betydelse för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet, för sysselsättning och

offentlig service i olika delar av landet, eller för möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen.

17 Författningskommentar

17.1 Förslaget till kommunallag

1 kap. Grunderna för den kommunala verksamheten och lagens innehåll

I inledningskapitlet regleras frågor om den kommunala indelningen och att kommuner och landsting sköter kommunala angelägenheter på demokratins och den kommunala självstyrelsens grund. Vidare regleras här medlemskap och rösträtt. Som en information till läsarna finns även en innehållsförteckning till lagen.

Kommuner och landsting

1 § Sverige är indelat i kommuner och landsting. Varje landsting omfattar ett län, om inte något annat är särskilt beslutat.

I paragrafen regleras att Sverige är uppdelat i kommuner och landsting. Paragrafen motsvarar i huvudsak 1 kap. 1 § första stycket samt 2 § KL.

I 1 kap. 7 § regeringsformen anges att i riket finns kommuner på lokal och regional nivå. *Första meningen* i paragrafen anger att dessa kommuner ska benämnas kommuner respektive landsting. En kommun eller ett landsting är en offentligrättslig juridisk person och begreppen avser såväl denna juridiska person som dess territorium. Av *andra meningen* framgår att varje landsting omfattar ett län, om inte något annat är särskilt beslutat. Förändringar av indelningen i kommuner och landsting sker genom särskilda beslut av regering och riksdag. Den nuvarande länsindelningen framgår – åtminstone indirekt – av regeringens tillkännagivande om länens indelning i kommuner (SFS 2007:229). Tillkännagivandet är inte normgivande utan anger endast hur Sveriges länsindelning ser ut vid en viss tidpunkt (prop. 2005/06:24 s. 5).

2 § Kommuner och landsting sköter på demokratins och den kommunala självstyrelsens grund de angelägenheter som anges i denna lag eller annan författning.

I paragrafen regleras att kommuner och landstings verksamhet bedrivs på demokratins och den kommunala självstyrelsens grund och att de angelägenheter som ska skötas anges i kommunallagen eller annan författning. Paragrafen motsvarar 1 kap. 1 § andra stycket KL.

Principen om kommunal självstyrelse framgår av 14 kap. 2 § regeringsformen, se även prop. 2009/10:80 s. 201. Principen om kommunal självstyrelse avser hela den kommunala verksamheten, dvs. både den verksamhet som omfattas av kommunallagen och den som

regleras av annan lagstiftning. Den kommunala självstyrelsen kan sägas vara en förutsättning för den kommunala demokratin. Kommunal demokrati förutsätter att det finns ett stort utrymme för kommuner och landsting att själva bl.a. utforma den politiska dagordningen. Demokratin är den viktigaste värdegrunden för kommunal självstyrelse. Grundidén bakom den kommunala självstyrelsen är en styrelse av folket, genom folket och för folket på den kommunala nivån.

I 1 kap. 1 och 2 §§ regeringsformen anges grunderna för utövandet av offentlig makt i Sverige.

Röstberättigade medlemmar utser valda församlingar

3 § Beslutanderätten i kommuner och landsting utövas av valda församlingar som utses av röstberättigade medlemmar i allmänna val.

Beslut kan också fattas av andra kommunala organ i enlighet med vad som anges i denna lag eller annan författning.

I paragrafen markeras att kommuner och landsting är demokratiskt styrda organ.

Bestämmelsen är utformad med 14 kap. 1 § regeringsformen som förebild. Med vald församling enligt *första stycket* avses kommun- respektive landstingsfullmäktige. Med beslutanderätt avses beslut av mera grundläggande natur eller av mera generell räckvidd. Att kommunala organ som exempelvis nämnder kan fatta andra typer av beslut framgår av *andra stycket*. Bestämmelsen reglerar inte kompetensfördelning mellan de kommunala organen. Att den valda församlingen benämns fullmäktige framgår av 3 kap. 1 §.

Rätt att ta ut skatt och meddela föreskrifter

4 § Bestämmelser om kommunernas och landstingens rätt att ta ut skatt för skötseln av sina uppgifter och att meddela föreskrifter finns i regeringsformen.

I paragrafen finns hänvisningar till bestämmelser i regeringsformen. Paragrafens första stycke motsvarar i huvudsak 2 kap. 5 § KL. Övervägandena finns i avsnitt 14.3. De bestämmelser som avses är 8 kap. 2, 3, 9 och 10 §§ samt 14 kap. 4 § regeringsformen.

Medlemskap

5 § Medlem av en kommun är den som är folkbokförd i kommunen, äger fast egendom i kommunen eller ska betala kommunalskatt där.

Medlem av en kommun är också en medborgare i någon av Europeiska unionens medlemsstater (unionsmedborgare) som är bosatt i kommunen men som, enligt 5 § andra stycket folkbokföringslagen (1991:481), inte ska folkbokföras där.

I paragrafen regleras vem som är medlem i en kommun. Paragrafens första stycke motsvarar 1 kap. 4 § KL. Övervägandena finns i avsnitt 12.2.

Paragrafens *första stycke* anger att medlemskap i en kommun kan grundas på tre sätt, genom folkbokföring, innehav av fast egendom eller

skyldighet att betala kommunalskatt. Bestämmelsen innebär att det är möjligt att vara medlem i fler än en kommun. Bestämmelser om vem som ska folkbokföras i en kommun finns i folkbokföringslagen (1991:481). Regleringen om att äganderätt till fast egendom grundar kommunmedlemskap innebär att också juridiska personer kan vara medlemmar av en kommun. Detta inkluderar staten, landsting eller andra kommuner. Om flera personer, fysiska eller juridiska, gemensamt äger en fastighet, är de samtliga medlemmar av den kommun där fastigheten är belägen. Bestämmelser om vem som ska betala kommunalskatt finns i inkomstskattelagen (1999:1229).

Enligt *andra stycket* ska sådana medborgare i andra EU-länder som är bosatta här i landet men som, på grund av att de åtnjuter full diplomatisk immunitet, enligt 5 § andra stycket folkbokföringslagen inte ska folkbokföras här i landet, ska vara medlem av kommunen. De utländska unionsmedborgare som bestämmelsen avser är sådana personer som innehar chefsbefattningar vid vissa internationella organ i Sverige och deras familjemedlemmar. Utsänd personal från andra EU-länder verksam vid ambassader och karriärkonsulat i Sverige omfattas inte av 5 § andra stycket folkbokföringslagen och kan därför inte bli medlemmar med stöd av denna bestämmelse.

Medlemskapet behöver inte fastställas genom något särskilt beslut utan inträder automatiskt om någon av omständigheterna i paragrafen är uppfyllda. Med medlemskapet följer t.ex. enligt 2 kap. 3 § en rätt till likabehandling och ett förbud för kommuner och landsting att fatta retroaktiva beslut till nackdel för medlemmarna enligt 2 kap. 4 §. Vidare har medlemmar i enlighet med 13 kap. rätt att överklaga kommunala beslut och kan enligt 8 kap. 1 § ges rätt att lämna medborgarförslag.

6 § Medlem av ett landsting är den som är medlem av en kommun inom landstinget.

I paragrafen regleras vem som är medlem i ett landsting. Paragrafen motsvarar 1 kap. 4 § andra stycket KL. Av paragrafen följer att de som är medlemmar i en kommun vars område ingår i ett landstings område även är medlemmar i det landstinget.

Rösträtt

7 § Rösträtt vid val av ledamöter och ersättare i kommunfullmäktige har den som är folkbokförd i kommunen, senast på valdagen fyller 18 år och

1. är svensk medborgare eller annan unionsmedborgare,
2. är medborgare i Island eller Norge, eller
3. varit folkbokförd i Sverige tre år i följd före valdagen.

Rösträtt vid val av ledamöter och ersättare i kommunfullmäktige har också en sådan unionsmedborgare som avses 5 § andra stycket.

Paragrafen reglerar vem som har rösträtt vid val av ledamöter och ersättare i kommunfullmäktige. Paragrafen motsvarar 4 kap. 2 § KL. Fler bestämmelser om val finns i vallagen (2005:837).

För kommunal rösträtt krävs att man är folkbokförd i kommunen och har fyllt 18 år senast på valdagen. Är man inte svensk medborgare, annan unionsmedborgare eller medborgare i Island eller Norge krävs utöver

övriga rösträttsvillkor att man varit folkbokförd i Sverige tre år i följd på valdagen. Reglerna om rösträtt reglerar även valbarheten till kommunala förtroendeuppdrag, se 4 kap. 3 §.

Av *andra stycket* följer att rösträtten även omfattar sådana medborgare i andra EU-länder som är bosatta här i landet men som, på grund av att de åtnjuter full diplomatisk immunitet, enligt 5 § andra stycket folkbokföringslagen (1991:481) inte ska folkbokföras här i landet. De utländska unionsmedborgare som bestämmelsen avser är sådana personer som innehar chefsbefattningar vid vissa internationella institutioner i Sverige och deras familjemedlemmar. Utsänd personal från andra EU-länder verksamma vid ambassader och karriärkonsulat i Sverige omfattas inte av 5 § andra stycket folkbokföringslagen och har därför inte rösträtt med stöd av denna bestämmelse.

8 § Rösträtt vid val av ledamöter och ersättare i landstingsfullmäktige har den som är röstberättigad vid val av ledamöter och ersättare i kommunfullmäktige i en kommun inom landstinget.

Paragrafen reglerar vem som har rösträtt vid val av ledamöter och ersättare i landstingsfullmäktige. Paragrafen motsvarar 4 kap. 3 § KL. Fler bestämmelser om val finns i vallagen (2005:837).

Av paragrafen följer att de som enligt 7 § har rösträtt vid val till kommunfullmäktige i en kommun vars område ingår i ett landstingsområde även har rösträtt vid val av ledamöter och ersättare i landstingsfullmäktige i det landstinget.

9 § Frågor om rösträtt enligt 7 och 8 §§ avgörs på grundval av en röstlängd som upprättas före valet.

I paragrafen regleras att frågan om någon har rösträtt ska avgöras på grundval av en röstlängd som upprättas före valet. Paragrafen motsvarar 4 kap. 4 § KL.

Av paragrafen framgår att röstlängden har karaktär av ett exklusivt bevismedel vid avgörandet av frågan om rösträtt föreligger. Paragrafen har sin motsvarighet avseende val till riksdagen i 3 kap. 4 § tredje stycket regeringsformen. Bestämmelser om upprättande av röstlängd finns i vallagen (2005:837).

Lagens innehåll

- 10 §** Denna lag innehåller bestämmelser om
- grunderna för den kommunala verksamheten (1 kap.),
 - kommunala angelägenheter (2 kap.),
 - kommunernas och landstingens organisation och verksamhetsformer (3 kap.),
 - förtroendevalda (4 kap.),
 - fullmäktige (5 kap.),
 - styrelsen och övriga nämnder (6 kap.),
 - anställda (7 kap.),
 - delaktighet och insyn (8 kap.),
 - kommunal samverkan (9 kap.),
 - överlämnande av kommunala angelägenheter (10 kap.),

- ekonomisk förvaltning (11 kap.),
- revision (12 kap.), och
- laglighetsprövning (13 kap.).

I paragrafen finns en innehållsförteckning för att orientera läsaren i lagen.

Ändringar i Sveriges indelning i kommuner och landsting

11 § Bestämmelser om indelningsändringar finns i lagen (1979:411) om ändringar i Sveriges indelning i kommuner och landsting.

I paragrafen finns en hänvisning till bestämmelserna om indelningsändringar i lagen (1979:411) om ändringar i Sveriges indelning i kommuner och landsting. I denna lag regleras förutsättningarna för förändringar i indelningen. Paragrafen motsvarar 1 kap. 3 § första stycket KL.

2 kap. Kommunala angelägenheter

Detta kapitel innehåller bestämmelser eller hänvisningar till bestämmelser som reglerar de kommunala befogenheterna samt kommunala principer. Kapitlet bygger på nuvarande 2 kap. KL. Befogenheterna att ta ut avgifter och självkostnadsprincipen i nuvarande 8 kap. KL har flyttats hit. Reglerna om partistöd återfinns under 4 kap. se avsnitt 14.1. För att klargöra skillnaden mellan vad kommuner och landsting får göra, i förhållande till vad de inte får göra därför att det är andras uppgifter, har 2 kap. 1 § KL delats upp i två paragrafer.

I slutet av kapitlet föreslås hänvisningar till andra författningar av betydelse för de kommunala befogenheterna.

Allmänna befogenheter och lokaliseringsprincipen

1 § Kommuner och landsting får själva ha hand om angelägenheter av allmänt intresse som har anknytning till kommunens eller landstingets område eller deras medlemmar.

I paragrafen regleras den grundläggande kommunala kompetensen och lokaliseringsprincipen. Paragrafen motsvaras delvis av 2 kap. 1 § KL.

Paragrafen uttrycker vad kommuner och landsting får göra. För att kommunerna och landstingen ska få ha hand om en angelägenhet krävs att det är av allmänt intresse att kommunen eller landstinget har hand om den. Det som avgör om en angelägenhet är av allmänt intresse är om det kan anses vara ett allmänt, samhälleligt och till det egna området knutet intresse att kommunen eller landstinget vidtar en åtgärd. Denna fråga får bedömas med utgångspunkt i om det är lämpligt, ändamålsenligt och skäligt att kommunen eller landstinget befattar sig med angelägenheten. Allmänintresset förutsätter inte att det finns ett kvantitativt betydande behov. Om det kan anses vara ett allmänt intresse att en kommun eller ett landsting har hand om en angelägenhet, får kommunen eller landstinget ha hand om den även om åtgärden bara kommer en mindre del av

kommunens eller landstingets område eller ett mindre antal av medlemmarna direkt till godo.

Det kommunalrättsliga allmänintresset enligt denna bestämmelse är inte detsamma som motsvarande begrepp inom unionsrätten. I stor utsträckning torde dock begreppen motsvara varandra och avse samma företeelse. Bestämmelser om statsstöd kan begränsa kommuners och landstings möjligheter att utöva sina befogenheter. De kommunala befogenheterna i sig ändras inte genom regler om statligt stöd men däremot kan utövandet av dessa begränsas. Bestämmelser om statsstöd finns bl.a. i artiklarna 107–109 i EUF-fördraget och i lagen (2013:388) om tillämpning av Europeiska unionens statsstödsregler. Överväganden om unionsrättens påverkan på kommunalrätten finns i avsnitt 5 samt i SOU 2015:24.

I bestämmelsen ligger ett principiellt förbud mot att ge understöd åt enskilda. Det finns dock undantag från detta förbud i annan författning, t.ex. lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter.

Bestämmelsen ger även uttryck för lokaliseringsprincipen. Den innebär i grunden att en kommunal åtgärd måste vara knuten till kommunens eller landstingets eget område eller dess invånare för att den ska anses som en kommunal angelägenhet i enlighet med bestämmelsen. Lokaliseringsprincipen är inte absolut utan måste bedömas från fall till fall. Detta hänger samman med att faktorer som befolkningens rörlighet och ofullkomligheter i kommunindelningen innebär att en åtgärd kan ha anknytning till medlemmarna även om åtgärden som sådan inte sker i kommunen. Det finns alltså inget förbud mot att en kommun eller ett landsting engagerar sig i markinnehav och anläggningar inom en annan kommuns eller landstings område förutsatt att dessa anordningar behövs för den egna kommunen eller landstinget. Vidare finns undantag från lokaliseringsprincipen i speciallagstiftning, t.ex. i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter.

Uppgifter som andra ska ha hand om

2 § Kommuner och landsting får inte ha hand om sådana angelägenheter som enbart staten, en annan kommun, ett annat landsting eller någon annan ska ha hand om.

Av paragrafen framgår att kommuner och landsting inte får ha hand om angelägenheter som ankommer på någon annan. Paragrafen motsvarar delar av 2 kap. 1 § KL.

Paragrafen reglerar att kommuner och landsting inte själva får ha hand om sådana angelägenheter som det ankommer enbart på staten, en annan kommun, ett annat landsting eller någon annan att ha hand om. Denna bestämmelse utgör således en begränsning av kommuners och landstings allmänna befogenheter enligt 1 §. Bestämmelsen tar sikte på när en angelägenhet exklusivt faller inom någon annans befogenhet, t.ex. statliga angelägenheter såsom försvars- eller utrikespolitik. På vissa verksamhetsområden sammanfaller dock kommunernas och landstingens befogenheter. I sådana fall utgör bestämmelsen inte något hinder mot att såväl kommuner som landsting tar sig an angelägenheter av samma slag. Ett sådant exempel är kulturområdet. Det förekommer också i

speciallagstiftning att både kommuner och landsting åläggs uppgifter inom samma område, exempelvis inom äldreomsorgen. Vidare förekommer undantag från bestämmelsen i speciallagstiftning, t.ex. framgår av 2 kap. 1 § lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter att kommuner och landsting får lämna bidrag till byggande av väg och järnväg som staten ansvarar för.

Likställighetsprincipen

3 § Kommuner och landsting ska behandla sina medlemmar lika, om det inte finns sakliga skäl för något annat.

Paragrafen ger uttryck för likställighetsprincipen. Paragrafen motsvarar 2 kap. 2 § KL.

Likställighetsprincipen innebär att medlemmar eller grupper av medlemmar i samma situation ska behandlas lika. Särbehandling får endast ske på saklig och objektiv grund. Det krävs således att kommuner och landsting iakttar objektivitet och rättvisa i sin behandling av medlemmarna. Likställighetsprincipen gäller alltså bara gentemot kommunens eller landstingets egna medlemmar. Dessutom krävs det för att principen ska tillämpas att kommunen eller landstinget är i kontakt med sina medlemmar just i deras egenskap av medlemmar. Principen gäller alltså inte när en kommun eller ett landsting anställer personal, köper eller säljer fastigheter etc. Vidare finns undantag från likställighetsprincipen i speciallagstiftning såsom socialtjänstlagen (2001:453).

Förbud mot beslut med tillbakaverkande kraft

4 § Kommuner och landsting får inte fatta beslut med tillbakaverkande kraft till nackdel för medlemmarna. Sådana beslut får dock fattas om det finns synnerliga skäl för det.

Av paragrafen framgår att kommuner och landsting inte får fatta beslut med negativa följder för medlemmarna som avser tid som redan passerat. Paragrafen motsvarar 2 kap. 3 § KL. Övervägandena finns i avsnitt 14.2.

Bestämmelsen i *första meningen* gäller vid sidan av det principiella förbud mot retroaktiv, dvs. tillbakaverkande lagstiftning i fråga om skatter och statliga avgifter som finns i 2 kap. 10 § andra stycket regeringsformen. Förbudet mot beslut med tillbakaverkande kraft till nackdel för medlemmarna innebär att en kommun eller ett landsting inte har rätt att retroaktivt återkalla förmåner för medlemmarna eller att med retroaktiv verkan besluta om nya eller förhöjda ekonomiska skyldigheter för dem. En kommun eller ett landsting kan t.ex. inte besluta om att höja en avgiftstaxa för tid som redan passerat när beslutet fattats.

Av *andra meningen* framgår att undantag från förbudet mot beslut med tillbakaverkande kraft får ske om det finns synnerliga skäl för det. I begreppet synnerliga skäl ligger att möjligheten att göra undantag ska tillämpas med mycket stor försiktighet.

Rätt att ta ut avgifter

5 § Kommuner och landsting får ta ut avgifter för tjänster och nyttigheter som de tillhandahåller. För tjänster eller nyttigheter som de är skyldiga att tillhandahålla får dock avgifter endast tas ut om det följer av lag eller annan författning.

Av paragrafen framgår kommuners och landstings rätt att ta ut avgifter. Paragrafen motsvarar huvudsakligen 8 kap. 3 b § KL.

I paragrafens *första mening* regleras att kommuner och landsting har rätt att ta ut avgifter för tjänster och nyttigheter de tillhandahåller. Kommuner och landsting får ta ut avgifter för alla typer av varor, tjänster, andra nyttigheter eller prestationer som tillhandahålls. Regeln innebär ingen skyldighet att ta ut avgifter. Den kommunalrättsliga utgångspunkten är att kommuners och landstings medelsbehov ska täckas med skatt.

Av *andra meningen* framgår att det krävs stöd i lag eller annan författning för att kommuner och landsting ska få ta ut avgifter inom sådan verksamhet som de är skyldiga att tillhandahålla. Detta innebär att avgifter inte får tas ut inom den s.k. obligatoriska verksamheten utan uttryckligt stöd i lag eller annan författning. Om det inom ramen för en specialreglerad, obligatorisk verksamhet finns utrymme för frivilliga uppgifter får dock avgifter för dessa tas ut utan krav på särskilt författningsstöd. Ett sådant exempel är skolmåltider inom gymnasieskolan. Det förekommer specialreglerad verksamhet som inte innehåller obligatoriska uppgifter för kommuner och landsting, exempelvis i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter. För sådan verksamhet finns en möjlighet till avgiftsuttag om inget annat anges i de författningar som reglerar verksamheten.

Självkostnadsprincipen

6 § Kommuner och landsting får inte ta ut högre avgifter än som motsvarar kostnaderna för de tjänster eller nyttigheter som de tillhandahåller.

I paragrafen regleras självkostnadsprincipen. Paragrafen motsvarar huvudsakligen 8 kap. 3 c § KL.

Självkostnadsprincipen innebär att kommuner och landsting inte får ta ut högre avgifter än som svarar mot kostnaderna för de tjänster eller nyttigheter som de tillhandahåller. Principen gäller som huvudregel för all verksamhet som kommuner och landsting bedriver vare sig det är fråga om frivillig eller specialreglerad verksamhet och är tillämplig såväl mot medlemmar som mot andra. Självkostnadsprincipen hänför sig dock till rätten att ta ut avgifter och är inte tillämplig på t.ex. enskilda affärsuppställningar av kommersiell karaktär eller i fråga om förvaltning av kommunal egendom såsom överlåtelse eller upplåtelse av egendom. Inte heller kommunernas och landstingens medelsförvaltning omfattas av självkostnadsprincipen, se 11 kap. 2 §.

Om det inte finns några bestämmelser om grunderna för avgiftssättningen i en speciallag gäller den allmänna självkostnadsprincipen i kommunallagen. Finns det särskilda bestämmelser i speciallagstiftningen som reglerar avgiftsuttaget för viss verksamhet gäller däremot de reglerna i stället för den allmänna

självkostnadsprincipen. Som exempel kan nämnas 2 § lagen (2010:879) om allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag. Flera undantag finns också i 1 kap. 3 § i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter.

Självkostnadsprincipen bör som huvudregel gälla oberoende av om verksamheten bedrivs i egen regi eller genom anlåtande av utomstående entreprenörer.

Självkostnadsprincipen syftar på det totala avgiftsuttaget för en verksamhet. Kostnaderna i det enskilda fallet har således inte någon betydelse för tillämpningen av självkostnadsprincipen. Inte heller får kostnaderna för flera verksamheter läggas till grund för självkostnadsberäkningen. Omständigheter som kan ha betydelse för avgränsningen av vad som i självkostnadshänseende är en verksamhet är bl.a. i vad mån verksamheten omfattas av särskild lagstiftning, om den riktar sig till olika kategorier av medlemmar, om avgifterna bestäms kommun- eller landstingsövergripande – vilket bör vara huvudregeln – eller på annat sätt samt vilket organisatoriskt och driftsmässigt samband som råder mellan olika uppgifter.

Rent allmänt kan sägas att i princip samtliga kostnader som vid en normal affärsmässig drift är motiverade från företagsekonomisk synpunkt bör kunna läggas till grund för självkostnadsberäkningen. Alla relevanta direkta och indirekta kostnader som verksamheten ger upphov till ska ingå i en självkostnadsberäkning. Utöver externa kostnader och intäkter ska även alla relevanta interna eller kalkylerade poster tas med. Beroende på hur olika verksamheter är organiserade varierar det från fall till fall vilka kostnader som är externa eller interna eller om de kan betraktas som direkta eller indirekta.

Om kommunen eller landstinget självt använder sig av verksamheten får värdet av sådana tjänster inte ligga till grund för avgiftsuttaget från avgiftskollektivet.

Även kapitalkostnader ingår i självkostnaderna för en verksamhet. Kapitalkostnaderna består av avskrivningar på tillgångar och av ränta och får beräknas utifrån god redovisningssed. En självkostnadskalkyl bygger ofta på osäkra antaganden. Det är därför inte realistiskt att uppnå en fullständig överensstämmelse mellan faktiska kostnader och intäkter. Ett överuttag av avgifter bör därför kunna godtas så länge avgifterna inte väsentligen överstiger självkostnaderna för verksamheten. Det totala avgiftsuttaget bör emellertid inte få överstiga de totala kostnaderna för verksamheten under en längre tid. Har en kommun eller ett landsting tidigare skattesubventionerat viss verksamhet och haft en lägre avgiftsfinansieringsgrad, kan detta inte senare kompenseras genom högre avgiftsuttag.

En fördelning av avgiftsuttaget mellan olika abonnenter eller konsumenter får inte stå i strid med likställighetsprincipen i 2 kap. 3 §. Likställighetsprincipen kan i fråga om fördelning av avgifter allmänt sägas innebära att lika avgift ska utgå för lika prestation och att medlemmar som befinner sig i motsvarande läge ska betala samma avgift.

Kommunal näringsverksamhet

7 § Kommuner och landsting får driva näringsverksamhet, om den drivs utan vinstsyfte och syftar till att tillhandahålla allmännyttiga anläggningar eller tjänster åt medlemmarna.

I paragrafen regleras förutsättningarna för kommuner och landsting att driva näringsverksamhet. Paragrafen motsvarar huvudsakligen 2 kap. 7 § KL.

Paragrafen reglerar kommunernas och landstingens befogenheter att driva näringsverksamhet. Bestämmelsen innebär att en kommun eller ett landsting inte får driva företag som har till syfte att ge kommunen eller landstinget en ekonomisk vinst. Något absolut förbud mot vinst i en verksamhet finns dock inte. I vilken utsträckning verksamheten får ge överskott och hur detta ska användas får bedömas med tillämpning av självkostnadsprincipen. Syftet med den näringsverksamhet som kommunerna och landstingen får bedriva ska vara att tillhandahålla en anläggning eller tjänst till de egna medlemmarna. Bestämmelsen utgör dock inget hinder mot att anläggningarna eller tjänsterna i praktiken också utnyttjas av andra än kommunmedlemmar. Vidare är det inget som hindrar att kommunerna och landstingen bildar egna interna företag som enbart betjänar kommunen eller landstinget, t.ex. ett internt städbolag.

De områden där kommunerna och landstingen har rätt att engagera sig i näringsverksamhet kallas allmänt för sedvanlig kommunal affärsverksamhet. Tyngdpunkten ligger ofta i att tillhandahålla kollektiva anläggningar eller anordningar av olika slag. Åtskilliga verksamheter kan hänföras till kommunikationsväsendet. Exempel på sedvanlig kommunal affärsverksamhet är reningsverk, gas- och värmeverk, kollektivtrafik och fritidsanläggningar. Flera av de verksamheter som kan hänföras till sedvanlig kommunal affärsverksamhet fullgör åligganden enligt speciallagstiftning, t.ex. i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster.

Näringsverksamhet som inte kan anses utgöra sedvanlig kommunal affärsverksamhet benämns i det kommunalrättsliga sammanhanget som det egentliga näringslivet. Inom denna sektor får kommunerna och landstingen inte driva verksamhet eller göra ingripanden annat än under mycket speciella förhållanden, se 8 §.

Här bör också bestämmelserna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet i 3 kap. 27–32 §§ konkurrenslagen (2008:579) uppmärksammas. Dessa bestämmelser innebär att förfaranden i en kommunal verksamhet kan förbjudas.

Stöd till andra näringsverksamheter

8 § Kommuner och landsting får genomföra åtgärder för att allmänt främja näringslivet i kommunen eller landstinget.

Individuellt inriktat stöd till enskilda näringsidkare får lämnas endast om det finns synnerliga skäl för det.

I paragrafen regleras förutsättningarna för kommuner och landsting att främja näringslivet. Paragrafen motsvarar 2 kap. 8 § KL.

I *första stycket* regleras att kommuner och landsting får genomföra åtgärder som allmänt främjar näringslivet i kommunen eller landstinget.

En allmänt näringsfrämjande åtgärd kan vara att tillhandahålla mark eller teknisk service till företag. Småföretags behov av lokaler kan tillgodoses under förutsättning att verksamheten inriktas på företagarkollektivet i allmänhet. Även engagemang i utställningar, mässor och annan kollektiv marknadsföring kan tillåtas. Individuellt anpassad lokalhållning åt enstaka industriföretag faller dock utanför kommuners och landstings befogenheter.

Av *andra stycket* framgår att kommunala ingripanden som innebär individuellt inriktat stöd endast tillåts om det finns synnerliga skäl för det. Om det egentliga näringslivet inte levererar service inom ett visst serviceområde som normalt inte ankommer på kommun eller landsting, kan det finnas ett rättsligt utrymme för kommunala åtgärder som annars skulle betraktas som otillåtna. Om servicenivån sjunker klart under det acceptabla kan kommunen ha rätt att lämna ekonomiskt stöd till enskilda näringsidkare för att garantera en viss minimistandard av kommersiell service till hushållen. Allmänt sett gäller en restriktiv syn på kommunala stödinsatser gentemot enskilda företag. När det gäller avgränsningen av tillåtna insatser måste dock rättstillämpningen kunna anpassas till samhällsutvecklingen.

I sammanhanget bör uppmärksammas att möjligheterna att ge stöd till enskild näringsverksamhet påverkas av EU-rättens statstödsregler (se t.ex. SOU 2015:24 s 377–435).

Särskilda befogenheter

9 § Bestämmelser om kommunernas och landstingens angelägenheter finns även i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter och i annan lag eller annan författning.

I paragrafen upplyses om att det på vissa områden finns särskilda bestämmelser om kommunernas och landstingens befogenheter och skyldigheter. Paragrafen motsvarar delvis 2 kap. 4 § och 3 kap. 11 § KL.

Paragrafen informerar om att det finns andra författningar som är betydelsefulla för de kommunala angelägenheterna och upplyser särskilt om lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter. På ett stort antal verksamhetsområden finns det i lag eller annan författning bestämmelser om befogenhet och skyldighet för kommuner och landsting att bedriva viss verksamhet. Sådana bestämmelser kan även innehålla reglering av hur verksamheten ska bedrivas eller undantag från de allmänna principerna för kommunal verksamhet. Exempel på reglering av sådana verksamhetsområden är skollagen (2010:800), socialtjänstlagen (2001:453) och hälso- och sjukvårdslagen (2017:30).

3 kap. Kommunernas och landstingens organisation och verksamhetsformer

Detta kapitel utgör en katalog över kommunala organ och verksamhetsformer. De materiella bestämmelserna om de olika organen och verksamhetsformerna finns i allt väsentligt i de följande kapitlen eller andra författningar.

Fullmäktige

1 § I varje kommun och i varje landsting finns det en beslutande församling, ett fullmäktige.

I paragrafen regleras att den beslutande församlingen i kommuner och landsting ska benämnas fullmäktige. Paragrafen motsvarar i huvudsak 3 kap. 1 § KL. I lagen används fullmäktige som gemensam beteckning på kommunfullmäktige och landstingsfullmäktige. I lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar i vissa län finns bestämmelser om att vissa landsting samt Gotlands kommun får beteckna fullmäktige och styrelsen som regionfullmäktige och regionstyrelsen, se 14 §.

Fullmäktigeberedningar

2 § Fullmäktige får inrätta fullmäktigeberedningar för beredning av ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden som ska avgöras av fullmäktige.

I paragrafen regleras fullmäktiges möjlighet att inrätta fullmäktigeberedningar. Paragrafen motsvarar i huvudsak 3 kap. 7 § första stycket KL.

Av paragrafen följer att fullmäktige får tillsätta beredningar som bereder ärenden som ska avgöras av fullmäktige. Om en fullmäktigeberedning berett ett ärende ska både den nämnd vars verksamhetsområde ärendet berör och styrelsen ges tillfälle att yttra sig, se 5 kap. 27 och 28 §§. Det ankommer på fullmäktige att fatta närmare beslut om beredningarnas uppgifter och arbetsformer. En fullmäktigeberedning kan ges en annan benämning.

Nämnder

3 § Fullmäktige ska tillsätta en styrelse.

I paragrafen anges att kommuner och landsting ska ha en styrelse. Paragrafen motsvarar huvudsakligen 3 kap. 2 § KL. I lagen används styrelse som gemensam beteckning på kommunstyrelse och landstingsstyrelse. När ordet nämnd används i lagtexten innefattas såväl styrelsen som de övriga nämnder som en kommun eller ett landsting har inrättat. Vissa bestämmelser gäller enbart för styrelsen, t.ex. 6 kap. 7–13 §§, vilket framgår av att begreppet styrelse då används.

4 § Fullmäktige ska tillsätta de nämnder som utöver styrelsen behövs för att fullgöra kommunens eller landstingets uppgifter enligt lag eller annan författning och för övrig verksamhet.

I paragrafen regleras att fullmäktige ska tillsätta de nämnder som behövs för att fullgöra kommunens eller landstingets uppgifter. Paragrafen motsvarar huvudsakligen 3 kap. 3 § KL. Med begreppet uppgifter avses både sådana uppgifter som handlar om specialreglerad obligatorisk verksamhet och oregerad frivillig verksamhet. Att fullmäktige ska bestämma nämndernas verksamhetsområden och inbördes förhållande framgår av 6 kap. 1 §.

Utskott och nämndberedningar

5 § Fullmäktige får bestämma att en nämnd ska ha ett eller flera utskott.

Om fullmäktige inte har bestämt något om utskott, får nämnden själv bestämma att utskott ska finnas.

En nämnd får tillsätta de nämndberedningar som behövs.

I paragrafen regleras nämnders utskott och nämndberedningar. Paragrafen motsvarar 6 kap. 20 § och 21 § andra stycket KL.

Av *första stycket* framgår att styrelsen får bestämma att nämnderna ska ha ett eller flera utskott. Begreppet utskott har reserverats för sådana organ inom nämnderna som är politiskt sammansatta.

Andra stycket innebär att både fullmäktige och nämnderna kan besluta om att inrätta utskott. Nämnderna har dock bara rätt att besluta om utskott om fullmäktige inte har gjort det. Om fullmäktige i ett reglemente beslutat om att en nämnd ska ha ett eller flera utskott kan nämnden inte avskaffa ett sådant utskott eller besluta om att inrätta ytterligare utskott. Detsamma gäller även om fullmäktige bestämt vilka uppgifter ett utskott ska ha. Det är dock endast nämnden som kan delegera beslutanderätt till ett utskott enligt 6 kap. 37 §.

Av *tredje stycket* framgår att nämnder får tillsätta nämndberedningar för beredning av sina ärenden.

Partssammansatta organ och självförvaltningsorgan

6 § Kommuner och landsting får inrätta partssammansatta organ som inom en nämnds verksamhetsområde ska svara för beredning, förvaltning och verkställighet av de ärenden som fullmäktige har bestämt.

I paragrafen finns en upplysning om att kommuner och landsting får inrätta partssammansatta organ. Bestämmelser om partssammansatta organ finns i 7 kap.

7 § Kommuner och landsting får besluta att en nämnd får uppdra åt ett självförvaltningsorgan under nämnden att helt eller delvis sköta driften av en viss anläggning eller en viss institution.

I paragrafen finns en upplysning om att kommuner och landsting får besluta att en nämnd får uppdra åt ett självförvaltningsorgan att helt eller delvis sköta driften av en viss anläggning eller en viss institution. Genom att det ska röra sig om en viss anläggning eller institution måste verksamheten vara klart avgränsad, exempelvis en skola, ett fritidshem eller ett servicehus. Ett sådant organ kan därför inte ta över driften av flera anläggningar eller institutioner i t.ex. en viss del av en kommun. Bestämmelser om självförvaltningsorgan finns i 8 kap.

Gemensam nämnd

8 § Kommuner och landsting får besluta att en nämnd ska vara gemensam med en annan kommun eller ett annat landsting.

I paragrafen finns en upplysning om att kommuner och landsting får inrätta gemensamma nämnder med en annan kommun eller ett annat landsting. Bestämmelser om gemensam nämnd finns i 9 kap.

Revisorer

9 § Kommuner och landsting ska utse revisorer för granskning av den kommunala verksamheten.

I paragrafen finns en upplysning om att kommuner och landsting ska utse revisorer för granskning av den kommunala verksamheten. Paragrafen motsvarar delvis 3 kap. 8 § KL. Övervägandena finns i avsnitt 11. Bestämmelser om utseende och val av revisorer finns i 10 och 12 kap.

Kommunalförbund

10 § Kommuner och landsting får bilda kommunalförbund och lämna över skötseln av kommunala angelägenheter till sådana förbund.

I paragrafen anges att kommuner och landsting får bilda kommunalförbund. Paragrafen motsvarar i huvudsak 3 kap. 20 § första stycket KL.

I paragrafen ges kommuner och landsting en möjlighet att lämna över vården av kommunala angelägenheter till kommunalförbund. Samverkan är möjlig mellan kommuner, mellan landsting och mellan kommuner och landsting. Ett kommunalförbund är en fristående offentligjuridisk person. Om en angelägenhet lämnats över till ett kommunalförbund blir förbundet huvudman för en sådan angelägenhet. De frågor medlemmarna överlämnar till förbundet faller efter överlämnandet utanför deras egna befogenheter. En uppgift som lämnas över till ett kommunalförbund behöver inte vara gemensam för medlemmarna. Kommuner och landsting kan samverka i ett kommunalförbund om verksamheter som åligger dem var för sig. Ett kommunalförbund får ha hand om hela verksamheter eller geografiskt, funktionellt eller på annat sätt avgränsade uppgifter. Det är dock inte möjligt att överlämna föreskriftsrätt till ett kommunalförbund (HFD 2013 ref. 80).

Kommunala bolag, stiftelser och föreningar

11 § Kommuner och landsting får överlämna skötseln av kommunala angelägenheter till kommunala bolag, stiftelser och föreningar.

I paragrafen finns en upplysning om att kommuner och landsting får överlämna skötseln av kommunala angelägenheter till kommunala bolag, stiftelser och föreningar. Bestämmelser om kommunala bolag, stiftelser och föreningar finns i 10 kap. Där framgår också vilka begränsningar som finns för att lämna över kommunala angelägenheter.

Privata utförare

12 § Kommuner och landsting får överlämna skötseln av kommunala angelägenheter till privata utförare.

I paragrafen finns en upplysning om att kommuner och landsting får överlämna skötseln av kommunala angelägenheter till privata utförare. Bestämmelser om privata utförare finns i 10 kap. Där framgår också vilka begränsningar som finns för att lämna över kommunala angelägenheter.

Bestämmelser om krig eller krigsfara och extraordinära händelser i fredstid

13 § Bestämmelser om den kommunala organisationen under krig eller krigsfara finns i lagen (1988:97) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara m.m.

Bestämmelser om kommuners och landstings organisation och befogenheter vid extraordinära händelser i fredstid finns i lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.

I paragrafen finns en upplysning om att bestämmelser om den kommunala organisationen vid krig eller krigsfara och extraordinära händelser i fredstid finns i andra lagar. Paragrafen motsvarar i huvudsak 1 kap. 3 § andra och tredje styckena KL.

Bestämmelser om beteckningen regionfullmäktige och regionstyrelsen

14 § Bestämmelser om att vissa landsting samt Gotlands kommun får beteckna fullmäktige och styrelsen som regionfullmäktige och regionstyrelsen finns i lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar i vissa län.

I paragrafen finns en upplysning om att vissa landsting samt Gotlands kommun får beteckna fullmäktige och styrelsen som regionfullmäktige och regionstyrelsen. Dessa bestämmelser finns i lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar i vissa län.

4 kap. Förtroendevalda

Detta kapitel innehåller bestämmelser om de förtroendevalda, partistöd och politiska sekreterare. Kapitlet bygger på nuvarande 4 kap. KL.

Bestämmelser om rösträtt vid val till kommun- och landstingsfullmäktige återfinns i 1 kap., se avsnitt 14.1. Bestämmelserna om valbarhet för anställd som har en ledande ställning bland personalen samt valbarhet för förvaltningschef finns 7 kap. Anställda. Slutligen finns bestämmelserna om förtroendevalda i gemensam nämnd och kommunalförbund i 9 kap. Kommunal samverkan.

Till kapitlet förs bestämmelserna om partistöd som finns i nuvarande 2 kap. KL., se avsnitt 14.1. Även reglerna om politiska sekreterare placeras i detta kapitel.

Definition av förtroendevalda

1 § Med förtroendevalda avses i denna lag ledamöter och ersättare i fullmäktige, nämnder och fullmäktigeberedningar, de som fullgör förtroendeuppdrag som anges i 2 § första stycket samt revisorer.

Med förtroendevalda avses också ledamöter och ersättare i den beslutande församlingen, förbundsstyrelsen eller någon annan nämnd, de beslutande församlingarnas beredningar samt revisorer i ett kommunalförbund.

I paragrafen anges lagens definition av förtroendevalda. Paragrafen motsvarar 4 kap. 1 § första och andra styckena KL. Övervägandena finns i avsnitt 7.1.1.

I *första stycket* anges att med förtroendevalda avses ledamöter och ersättare i fullmäktige, nämnder och sådana beredningar som fullmäktige har utsett. Hit räknas också de som fullgör förtroendeuppdrag på heltid eller betydande del av heltid och som ska benämnas bl.a. kommunal- och landstingsråd enligt 2 § samt revisorerna. Förtroendevalda är att anse som förtroendevalda även vid uppdrag i ett utskott inom en nämnd eller vid deltagande i utredningskommittéer, projektgrupper och arbetsgrupper som utgör en direkt följd av ett uppdrag som ledamot eller ersättare i en nämnd.

Av *andra stycket* framgår att ledamöter och ersättare i ett kommunalförbunds beslutande församling eller den församlingens beredningar, styrelse, annan nämnd samt kommunalförbundets revisorer är förtroendevalda i kommunallagens mening.

Personer som innehar uppdrag i andra kommunala juridiska personer än själva kommunen eller landstinget eller ett kommunalförbund omfattas inte av bestämmelsens definition av förtroendevalda. Exempel på sådana uppdrag kan vara en styrelseledamot i ett kommunalt aktiebolag eller en kommunalt utsedd representant i ett statligt organ, t.ex. en nämndeman.

Kommunal- och landstingsråd

2 § Den som inom kommunen fullgör ett förtroendeuppdrag på heltid eller betydande del av heltid ska ha benämningen kommunalråd, borgarråd, landstingsråd, oppositionsråd eller en annan benämning som fullmäktige bestämmer.

En sådan förtroendevald får tidigast väljas av fullmäktige vid första sammanträdet efter det att val av fullmäktige har hållits i hela landet.

I paragrafen anges lagens definition av kommunal- och landstingsråd eller motsvarande samt när sådana förtroendevalda får väljas. Paragrafens första stycke motsvarar huvudsakligen 4 kap. 1 § tredje stycket KL och andra stycket motsvarar delvis 4 kap. 24 § andra stycket första meningen KL. Övervägandena finns i avsnitt 7.1.

Första stycket anger att en förtroendevald som fullgör sitt uppdrag på heltid eller betydande del av heltid ska ha benämningen kommunalråd, borgarråd, landstingsråd, oppositionsråd eller en annan benämning som fullmäktige bestämmer. När det gäller vad som kan anses vara en betydande del av heltid kan en naturlig gräns vara 40 procent av heltid. Utifrån lokala förhållanden och omständigheterna i det enskilda fallet kan gränsdragningen dock variera (se prop. 1982/83:97 s. 24 f.).

Kommuner och landsting har en betydande frihet att utforma kommunalrådsinstitutet utifrån egna utgångspunkter. Fullmäktige kan reglera arbetsformerna för dessa förtroendevalda. Det kan göras t.ex. i form av ett reglemente för dessa förtroendevalda. Ett sådant reglemente kan även innehålla reglering över deras ersättning och möjligheter till ledighet enligt 19 §.

Andra stycket innebär att förtroendevalda som fullgör sina uppdrag på heltid eller betydande del av heltid kan väljas separat från övriga förtroendevalda vid första sammanträdet efter ett val. Det är frivilligt för fullmäktige att tillämpa bestämmelsen och dessa förtroendevalda kan alltså väljas även vid en senare tidpunkt. Fullmäktige får således välja sådana förtroendevalda i samband med att övriga ledamöter i styrelsen och nämnder väljs. Det går också att välja kommunalråd, landstingsråd m.fl. vid ett senare tillfälle under mandatperioden om ett sådant råd avgår eller om fullmäktige bedömer att det behövs ytterligare förtroendevalda som fullgör sitt uppdrag på heltid eller betydande del av heltid.

Valbarhet

3 § Ledamöter och ersättare i fullmäktige väljs bland dem som har rösträtt enligt 1 kap. 7 och 8 §§.

Vid valen av ledamöter och ersättare i nämnderna är, oberoende av vad som framgår av röslängden, den valbar som vid tidpunkten för sådant val uppfyller de villkor som uppställs i 1 kap. 7 och 8 §§. Detsamma gäller vid valen av fullmäktigeberedningar och förtroendevalda som anges i 2 § första stycket samt vid val av revisorer.

I paragrafen anges vilka som är valbara till fullmäktige, nämnder, fullmäktigeberedningar, uppdrag enligt 2 § och som revisorer. Paragrafen motsvarar huvudsakligen 4 kap. 5 § KL. Övervägandena avseende andra stycket andra meningen finns i avsnitt 7.1.

Av *första stycket* framgår att de som har rösträtt vid val till kommun- respektive landstingsfullmäktige enligt 1 kap. 7 och 8 §§ också är valbara till fullmäktige.

I *andra stycket* anges att vid val av andra förtroendevalda än till fullmäktige gäller samma valbarhetskriterier som till fullmäktige med den skillnaden att bedömningen av valbarheten ska göras vid varje valtillfälle oberoende av vad som framgår av gällande röslängd. En person som efter det att det allmänna valet hållits har fyllt 18 år, eller folkbokförts i kommunen eller landstinget och därmed inte varit valbar till fullmäktige, är därför valbar till bl.a. en nämnd om personen vid tiden för detta val uppfyller kriterierna i 1 kap. 7 och 8 §§. Med val av revisorer avses valet av kommunens eller landstingets revisorer enligt 12 kap. 4–6 §§.

4 § Bestämmelser om valbarhetshinder för direktören och förvaltningscheferna finns i 7 kap. 3 §.

I paragrafen finns en upplysning om bestämmelser om valbarhetshinder för vissa tjänstemän med chefsbefattningar i 7 kap. Övervägandena finns i avsnitt 14.

5 § Den som är vald till ledamot eller ersättare i fullmäktige är inte valbar som revisor inom den kommunen eller det landstinget.

Den som är redovisningsskyldig till kommunen eller landstinget är inte valbar som revisor för granskning av verksamhet som omfattas av redovisningsskyldigheten. Detsamma gäller make, sambo, förälder, barn, syskon eller andra närstående till den redovisningsskyldige.

I paragrafen anges vilka personer som inte kan väljas till revisorer. Paragrafen motsvarar huvudsakligen 4 kap. 6 a § första och andra stycket KL.

Bestämmelsen i *första stycket* innehåller hinder för personer som i övrigt är valbara att väljas till revisorer. Fullmäktige kan inte välja någon ledamot eller ersättare i den egna församlingen till revisor i landstinget respektive kommunen. Bestämmelsen hindrar emellertid inte att en ledamot eller ersättare i kommunfullmäktige blir revisor i landstinget eller att en ledamot eller ersättare i landstingsfullmäktige blir revisor i en kommun inom landstinget. En fullmäktigeledamot kan också väljas som revisor i exempelvis ett kommunalförbund där kommunen ingår.

Av *andra stycket* framgår att den som är redovisningsskyldig till kommunen eller landstinget inte är valbar som revisor för granskning av den verksamheten. Begreppet redovisningsskyldig avser både förtroendevalda och anställda, som i sin befattning är redovisningsskyldiga till kommunen eller landstinget eller genom delegation tillagts rätt att besluta på nämndens vägnar. Även ledamöter i styrelsen i kommunala bolag, stiftelser och föreningar är redovisningsskyldiga. Detsamma gäller för närstående till en person med sådan redovisningsskyldighet.

6 § Den som är vald till revisor är inom den kommunen eller det landstinget inte valbar som

1. ledamot eller ersättare i fullmäktige, i en nämnd eller en fullmäktigeberedning, eller
2. ledamot eller ersättare i en sådan juridisk person som avses i 10 kap. 2–6 §§.

I paragrafen anges de uppdrag som en revisor inte kan väljas till. Paragrafen motsvarar delvis 4 kap. 6 a § tredje stycket KL. Övervägandena finns i avsnitt 11.5.2.

I *första punkten* anges att en revisor i kommunen eller landstinget inte är valbar som ledamot eller ersättare i fullmäktige i den kommunen eller i det landstinget. Bestämmelsen innebär även att en revisor inte kan utses till ledamot eller ersättare i fullmäktige efter att en ledamot eller ersättare avgått under mandatperioden.

I *andra punkten* anges att en revisor i kommunen eller landstinget inte heller är valbar som ledamot eller ersättare i kommunala bolag, stiftelser eller föreningar som kommunen eller landstinget äger helt eller delvis, har stiftat eller är medlem i.

Uppdragets upphörande

7 § Fullmäktige ska befria en förtroendevald från uppdraget när den förtroendevalde önskar avgå, om det inte finns särskilda skäl mot det.

I paragrafen regleras vad som gäller om en förtroendevald önskar lämna sitt uppdrag. Paragrafen motsvarar 4 kap. 9 § KL.

Det finns en grundläggande skyldighet att ta emot ett kommunalt förtroendeuppdrag och att fullgöra uppdraget under hela mandattiden. Det krävs därför ett beslut av fullmäktige för att en förtroendevald ska få avgå. Fullmäktige kan normalt inte tvinga en person mot sin vilja att åta sig eller fullgöra ett uppdrag. Det krävs därför särskilda skäl för att fullmäktige ska kunna avslå en avgångsansökan. Ett rent obstruktionssyfte skulle kunna anses som giltig grund för avslag på den förtroendevaldes begäran. Ett annat kan vara att någon under en tid måste kvarstå vid sitt uppdrag för att t.ex. en nämnd ska kunna vara beslutsför. Om en förtroendevald lämnat ett meddelande om en önskan att avgå så kan det återkallas framtill det att avgången har beviljats.

8 § Om en förtroendevald upphör att vara valbar upphör uppdraget genast. För en förtroendevald som valts av fullmäktige upphör uppdraget vid nästa fullmäktigesammanträde om inte fullmäktige, efter ansökan, beslutar att den förtroendevalde får ha kvar sitt uppdrag under återstoden av mandattiden.

I paragrafen regleras vad som gäller om en förtroendevald inte längre är valbar. Paragrafen motsvarar delvis 4 kap. 8 § KL. Övervägandena finns i avsnitt 7.1.3.

När en förtroendevald upphör att vara valbar så upphör förtroendeuppdraget omedelbart. Fullmäktige kan dock besluta att en förtroendevald som fullmäktige har valt får ha kvar sitt uppdrag under återstoden av mandattiden om den förtroendevalde har ansökt om det. En sådan förtroendevalds uppdrag upphör därför inte förrän vid nästa fullmäktigesammanträde för att möjliggöra för fullmäktige att ta ställning till en sådan ansökan. Ett ärende om att behålla sitt uppdrag omfattas av beredningskravet. En ansökan om att behålla sitt uppdrag måste därför lämnas in i sådan tid att beredning är möjligt. Fullmäktige kan reglera de närmare formerna för det i arbetsordningen. Syftet med bestämmelsen är att förtroendevalda som flyttat på grund av t.ex. studier, men som har för avsikt att återvända till hemkommunen eller landstinget och under tiden fullgöra sina uppdrag, ska kunna behålla sina uppdrag. Förtroendevalda som valts av fullmäktige men inte längre uppfyller valbarhetskriteriet har kvar sina förtroendeuppdrag fram till nästa fullmäktigesammanträde. De kan därför delta i handläggningen och fatta beslut, i vart fall fram till denna tidpunkt. Detta gäller även förtroendevald som inte ansökt om att behålla sitt uppdrag. Med nästa fullmäktigesammanträde avses det första sammanträdet efter att den förtroendevalde upphört att vara valbar.

9 § Uppdragen för de förtroendevalda som har valts av fullmäktige upphör om

1. valet till fullmäktige har upphävts och omval har hållits,
2. rättelse har skett genom förnyad sammanräkning och mandatfördelningen mellan partierna har ändrats, eller
3. extra val till fullmäktige har hållits.

När omvalet, sammanräkningen eller extra valet har avslutats, ska fullmäktige hålla nytt val av förtroendevalda för återstoden av mandattiden.

Uppdragen ska upphöra två månader efter det att omvalet, sammanräkningen eller extra valet har avslutats. Fullmäktige får dock besluta att de förtroendevalda som

valts enligt andra stycket ska tillträda vid en tidigare tidpunkt, då uppdragen enligt första stycket upphör.

I paragrafen regleras verkan av omval, rättelse genom förnyad sammanräkning och extraval på förtroendevalda som valts av fullmäktige. Paragrafen motsvarar delvis 4 kap. 7 § KL. Övervägandena finns i avsnitt 7.2.1.

I *första stycket* anges att de förtroendevalda som valts av fullmäktiges uppdrag upphör om omval har hållits, rättelse har skett genom förnyad sammanräkning och mandatfördelningen mellan partierna har ändrats eller extra val har hållits. Vid omval och extraval ska uppdragen alltid upphöra men om rättelse har skett krävs att mandatfördelningen mellan partierna ändrats för att uppdragen ska upphöra. Bestämmelserna om upphörande avser samtliga förtroendevalda som har valts av fullmäktige, således även revisorerna. När omvalet, sammanräkningen eller extra valet avslutats ska fullmäktige hålla nya val av förtroendevalda för återstoden av mandattiden.

Andra stycket reglerar att uppdragen upphör två månader efter att omvalet, sammanräkningen eller extra valet avslutats. Fullmäktige har dock möjligheten att besluta att de nya förtroendevalda som valts enligt första stycket ska tillträda sina uppdrag tidigare än denna tidpunkt. Om fullmäktige fattar ett sådant beslut upphör de avgåendes uppdrag i stället vid samma tidpunkt som de nya förtroendevalda tillträder sina uppdrag.

10 § Fullmäktige får återkalla uppdraget för en förtroendevald som har valts av fullmäktige, om den förtroendevalde

1. har vägrats ansvarsfrihet, eller
2. har dömts för ett brott på vilket fängelse i lägst två år kan följa och domen har fått laga kraft.

I paragrafen anges när fullmäktige kan återkalla en enskild förtroendevalds uppdrag. Paragrafen motsvarar huvudsakligen 4 kap. 10 § KL. Övervägandena finns i avsnitt 14.2.

Av *första punkten* framgår att fullmäktige får återkalla uppdrag när en förtroendevald eller alla förtroendevalda i en nämnd eller en fullmäktigeberedning vägrats ansvarsfrihet. Om ansvarsfrihet nekas får fullmäktige ta ställning till om det som föranlett detta beslut kräver en sanktion utöver den reprimand som den vägrade ansvarsfriheten i sig innebär. I det fall ansvarsfrihet vägrats och frågan om återkallelse aktualiseras, har fullmäktige rätt att utan föregående beredning återkalla ett uppdrag enligt 5 kap. 32 §. Bestämmelsen i 5 kap. 32 § innebär emellertid inte något hinder mot att fullmäktige beslutar att ett ärende om entledigande på denna grund ska beredas och ge direktiv för beredningen. Revisorerna är inte skyldiga att uttala sig om en eventuell återkallelse men det finns inget hinder för revisorerna att framföra sin åsikt i frågan.

Av *andra punkten* framgår att uppdrag också kan återkallas när en förtroendevald gjort sig skyldig till brott på vilket fängelse i lägst två år kan följa. Den omständigheten att en domstol enligt föreskriften i 20 kap. 4 § brottsbalken har möjlighet att avsätta en förtroendevald hindrar inte att fullmäktige prövar frågan om återkallelse. Enligt 12 kap. 1 § tredje

stycket ska revisorerna anmäla misstanke om brott av förmögenhetsrättslig karaktär till berörd nämnd.

11 § Fullmäktige får återkalla uppdragen för samtliga förtroendevalda i en nämnd eller för samtliga förtroendevalda som anges i 2 § första stycket

1. när den politiska majoriteten i nämnden inte längre är densamma som i fullmäktige, eller

2. vid förändringar i nämndorganisationen.

Förtroendeuppdragen upphör att gälla när val av nya ledamöter och ersättare har hållits eller när en ny nämndorganisation träder i kraft.

I paragrafen anges i vilka situationer fullmäktige får återkalla uppdragen för samtliga förtroendevalda i en nämnd. Paragrafen motsvarar huvudsakligen 4 kap. 10 a § KL. Övervägandena finns i avsnitt 7.1.1 och 14.2.

I *första stycket* ges ett uttryckligt stöd för fullmäktige att återkalla alla förtroendeuppdrag i en nämnd under löpande mandattid och oberoende av vilken mandattid fullmäktige bestämt för de olika nämnderna enligt 6 kap. 18 och 19 §§. Även uppdragen för samtliga sådana förtroendevalda som anges i 2 § första stycket får återkallas. Återkallandet måste i sådant fall omfatta samtliga som innehar uppdrag enligt 2 § i kommunen eller landstinget. Återkallande av uppdrag får ske i två fall.

Enligt *första punkten* får uppdragen återkallas när de politiska majoritetsförhållandena i fullmäktige har förändrats på ett sådant sätt att de inte motsvarar de förhållanden som råder i nämnderna. Uppdragen kan således återkallas om den politiska majoriteten i nämnderna inte är densamma som i fullmäktige. Att den proportionella fördelningen mellan partierna eller presidiernas sammansättning inte strikt motsvarar en ny majoritet i fullmäktige är inte tillräckligt (se RÅ 2010 ref. 57). Om en förändring av majoritetsförhållandena lett till att en ordförande i en nämnd inte företräder majoriteten får fullmäktige välja ett nytt presidium enligt 5 kap. 21 § andra stycket.

Enligt *andra punkten* får uppdragen återkallas när fullmäktige önskar förändra nämndorganisationen. Även uppdragen för förtroendevalda i styrelsen kan återkallas enligt denna bestämmelse (se HFD 2016 ref. 54). Bestämmelsen har en nära koppling till bestämmelsen i 6 kap. 19 § där det sägs att fullmäktige bestämmer mandattiden för andra nämnder än styrelsen.

I *andra stycket* anges att förtroendeuppdragen upphör när nya förtroendevalda har utsetts. Detta gäller för det fall som avses i första stycket första punkten. För de fall fullmäktige under löpande mandatperiod, med stöd av första stycket andra punkten, beslutar om ändringar i nämndorganisationen upphör uppdragen att gälla när den nya organisationen träder i kraft.

Ledighet från anställning

12 § Förtroendevalda har rätt till den ledighet från sina anställningar som behövs för att de ska kunna fullgöra sina uppdrag. Ledigheten ska omfatta tid för

1. möten i kommunala organ,

2. andra möten som är nödvändiga för uppdragen,

3. resor till och från mötena, och
4. behövlig dygnsvila omedelbart före eller efter mötena.

Rätten till ledighet ska gälla även av fullmäktige utsedda styrelseledamöter, styrelsesuppleanter och lekmannarevisorer eller motsvarande andra revisorer och deras suppleanter i sådana juridiska personer som avses i 10 kap. 2–6 §§.

I paragrafen regleras rätt till ledighet från anställning för förtroendevalda och vissa andra av kommunen utsedda uppdragstagare. Paragrafen motsvarar 4 kap. 11 § KL.

Av *första stycket* framgår att rätten till ledighet enligt *första punkten* gäller deltagande i sammanträde med respektive kommunala organ. Enligt *andra punkten* omfattar rätten till ledighet även de partigruppsmöten som ofta hålls som förberedelser för ordinarie sammanträden i fullmäktige och nämnder. Dessa förläggs oftast i anslutning till de ordinarie sammanträdena. Rätten till ledighet omfattar också enligt *tredje punkten* tid för resor från arbetsplatsen till sammanträdet och tillbaka. Rätten till ledighet för behövlig dygnsvila enligt *fjärde punkten* innebär exempelvis att en person som arbetar nattskift bör ha rätt till ledighet för natt före heldagssammanträde. Deltagande i sammankomster som inte direkt har med kommunalt sammanträde att göra såsom allmänna partimöten omfattas inte av bestämmelsen. Inte heller tid för inläsning av handlingar berättigar till ledighet från arbetet. Förmånen avser enbart ledighet från anställning och avser alltså inte ledighet från t.ex. studier. Studerande anses dock ha möjlighet att med stöd av föreskrifter och praxis på högskoleområdet få ledighet för förtroendeuppdrag (bet. 2001/02:KU13).

Rätten till ledighet enligt *första stycket* omfattar enligt *andra stycket* även angivna uppdrag i kommunala bolag, föreningar och stiftelser.

Förmåner

13 § Förtroendevalda har rätt till skälig ersättning för de arbetsinkomster och ekonomiska förmåner som de förlorar när de fullgör sina uppdrag.

I paragrafen regleras förtroendevaldas rätt till ersättning för förlorad arbetsinkomst. Paragrafen motsvarar 4 kap. 12 § första stycket KL.

Av paragrafen framgår att kommuner och landsting är skyldiga att ersätta de arbetsinkomster och ekonomiska förmåner som förtroendevalda förlorar när de fullgör sina uppdrag. Om den förtroendevalde har rätt till ledighet enligt 12 § har den förtroendevalde rätt till ersättning för det inkomstbortfall som uppstår på grund av ledigheten. Med ekonomiska förmåner avses förlorade pensions- och semesterförmåner samt exempelvis förlorad arbetslöshetsersättning och föräldrapenning som den enskilde förtroendevalde förlorar på grund av uppdraget. Det krävs att den enskilde yrkar på ersättning och kan visa på ett inkomstbortfall för att denna ska betalas ut. Ersättningen ska vara skälig. Detta innebär att det finns både en lägsta och högsta gräns för ersättningen. I begreppet skälig ligger också att man kan göra ersättningen delvis schablonmässig. Detta gäller särskilt för grupper som t.ex. egenföretagare där det rent administrativt kan vara svårt att fastställa den förlorade arbetsinkomsten. Det är möjligt att relatera ersättning till timlön enligt avtal, sjukpenninggrundande inkomst, taxerad inkomst eller

något annat underlag. Även ersättning för förlorad pensionsrätt bör kunna bli föremål för schabloniserad ersättning.

14 § Förtroendevalda med funktionsnedsättning har rätt till skälig ersättning för resekostnader som uppkommer när de fullgör sina uppdrag.

I paragrafen regleras rätten till ersättning för resekostnader för förtroendevalda med funktionsnedsättning. Paragrafen motsvarar i huvudsak 4 kap.12 a § första stycket KL. Övervägandena finns i avsnitt 14.2.

Paragrafen reglerar ersättning för resekostnader som kan uppstå för förtroendevalda som på grund av sin funktionsnedsättning inte kan använda vanliga kommunikationsmedel. Ersättningen ska vara skälig och utgå för nödvändiga resekostnader. Ersättning aktualiseras framför allt då sammanträden m.m. avslutas på kvällen och sedvanliga kommunikationer inte kan användas. Kommunens eller landstingets skyldighet i denna del är inte avsedd att påverka den rätt till hjälp från det allmänna som den förtroendevalde kan ha enligt annan lagstiftning. Liksom i fallet med ersättning enligt 13 § krävs att den förtroendevalda yrkar på ersättning. Kommuner och landsting kan välja att utge en schabloniserad ersättning. Denna ska bestämmas till en skälig nivå. Kommuner och landsting kan frivilligt välja att utge ytterligare ersättning för resor i enlighet med bestämmelsen i 17 §.

15 § Förtroendevalda med barn som har behov av tillsyn har rätt till skälig ersättning för kostnader för barntillsyn som uppkommer när de fullgör sina uppdrag.

I paragrafen regleras förtroendevaldas rätt till ersättning för kostnader för barntillsyn. Paragrafen motsvarar delvis 4 kap. 12 b § första stycket KL.

Kommunen eller landstinget är skyldigt att utge skälig ersättning för kostnader för barntillsyn som uppkommer under den tid som den förtroendevalde fullgör sitt uppdrag. Med barn som har behov av tillsyn avses i princip barn under tolv års ålder. Ersättningen anses skälig om behovet av barntillsyn uppkommit som en följd av uppdragets fullföljande. Så kan t.ex. inte anses vara fallet vid barntillsyn som kan tillgodoses inom den ordinarie barnomsorg som den förtroendevalde anlitar. Ersättning för kostnader för barntillsyn som en nära anhörig, t.ex. en familjemedlem, utför kan inte heller anses skälig. Kommuner och landsting måste beakta att ersättningen kommer att vara skattepliktig för den enskilde och beräkna ersättningen med hänsyn till detta. Liksom i fallet med ersättning enligt 13 och 14 §§ krävs att den förtroendevalde yrkar på ersättning. Kommuner och landsting kan välja att utge en schabloniserad ersättning. Denna ska bestämmas till en skälig nivå.

16 § Fullmäktige ska besluta om riktlinjer för ersättning enligt 13–15 §§.

I paragrafen anges att fullmäktige ska besluta om riktlinjer för ersättningar till de förtroendevalda. Paragrafen motsvarar huvudsakligen 4 kap.13 § KL. Övervägandena finns i avsnitt 14.2

Av paragrafen framgår att fullmäktige ska besluta enligt vilka grunder ersättningar enligt 13–15 §§ ska betalas. Det ankommer på fullmäktige att fastställa ersättningssystemet enligt 5 kap. 1 § 6. Uppgiften kan således inte delegeras till t.ex. styrelsen. Inget hindrar emellertid att fullmäktige uppdrar åt ett annat organ att tillämpa de regler som beslutats, dvs. att bestämma om ersättningen i det enskilda fallet.

17 § Fullmäktige får besluta att förtroendevalda i skäligen omfattning ska få

1. ersättning för resekostnader och andra utgifter som föranleds av uppdraget utöver vad som följer av 14 och 15 §§,

2. arvode för det arbete som är förenat med uppdraget,

3. pension, och

4. andra ekonomiska förmåner.

Om fullmäktige beslutar att arvode ska betalas, ska arvodet bestämmas till lika belopp för lika uppdrag.

I paragrafen regleras att fullmäktige får besluta om ekonomiska ersättningar och förmåner för de förtroendevalda. Paragrafens *första stycke* motsvarar 4 kap. 14 § KL och *andra stycket* motsvarar 4 kap. 15 § första stycket KL.

Fullmäktige får i skäligen omfattning besluta att förtroendevalda ska få viss ersättning, arvode, pension och andra ekonomiska förmåner. Det ankommer på kommunerna och landstingen själva att, utifrån de lokala förutsättningarna, bestämma vad som är en skäligen ersättning eller ekonomisk förmån.

Av *första punkten* framgår att kommuner eller landsting har möjlighet att på frivillig väg ersätta andra kostnader relaterade till förtroendeuppdraget än de kostnader som de enligt 14 och 15 §§ är skyldiga att ersätta.

I *andra punkten* anges att arvoden bara får avse ersättning för det arbete som är förenat med uppdragen men inte ersättning för förlorad arbetsinkomst. Ersättning för förlorad arbetsinkomst enligt 13 § och arvode i enlighet med denna punkt måste därför hållas isär.

Av *tredje punkten* framgår att kommunen eller landstinget kan tillerkänna de förtroendevalda kommunal pension. I de flesta fall utesluter sådan pension helt eller delvis rätten för en förtroendevald att därutöver få ersättning för pensionsförmåner som han på grund av sitt uppdrag går miste om i en anställning.

Av *fjärde punkten* framgår att även andra ekonomiska förmåner är möjliga.

I *andra stycket* regleras att om arvode ska betalas ska detta bestämmas till lika belopp för lika uppdrag. Det finns ingen skyldighet för kommunerna och landstingen att utge något arvode, men om fullmäktige väljer att ge arvode ska detta bestämmas till lika belopp för lika uppdrag.

18 § Bestämmelserna i 13–15 §§ och 17 § andra stycket gäller inte förtroendevalda som anges i 2 § första stycket.

I paragrafen undantas kommunal- och landstingsråd och motsvarande från flera av de ovanstående bestämmelserna. Paragrafen motsvarar

4 kap. 12 § andra stycket, 4 kap. 12 a § andra stycket, 4 kap. 12 b § andra stycket och 4 kap. 15 § andra stycket KL.

Förtroendevalda som anges i 2 § första stycket dvs kommunal- och landstingsråd m.fl. har inte rätt till ersättning för förlorad arbetsinkomst, förlust av pensions- eller semesterförmåner, ersättning för resekostnader på grund av funktionshinder samt ersättning för barntillsyn, men de kan tillerkännas arvoden, kostnadsersättningar, pension och andra förmåner.

Principen om lika arvode för lika uppdrag gäller inte förtroendevalda som anges i 2 § första stycket. Syftet är att klargöra att fullmäktige kan ta hänsyn till hur länge en förtroendevald har haft ett heltidsuppdrag eller ett omfattande deltidsuppdrag, när fullmäktige bestämmer arvodet till den förtroendevalde.

19 § Fullmäktige får besluta att en sådan förtroendevald som anges i 2 § första stycket för sina uppdrag ska få ekonomiska och andra förmåner som svarar mot de löne- och anställningsvillkor som gäller för dem som är anställda hos kommunen eller landstinget.

Fullmäktige får bestämma hur ersättare ska utses för förtroendevalda som beviljas ledighet till följd av bestämmelsen i första stycket.

I paragrafen regleras förmåner för förtroendevalda som anges i 2 § första stycket. Paragrafen motsvarar delvis 4 kap. 27 § KL. Övervägandena finns i avsnitt 7.1.2.

Av *första stycket* framgår att fullmäktige får besluta om förmåner som svarar mot de villkor som gäller för dem som är anställda i kommunen eller landstinget. Bestämmelsen innebär bl.a. att kommunal- och landstingsråd kan beviljas ledigheter som motsvarar vad som gäller för kommunens anställda. Att förmånerna svarar mot vad som gäller för de anställda innebär inte något krav på att kommunal- och landstingsråds villkor ska överensstämma med någon utpekad anställd eller grupp av anställda. De närmare villkoren som ska gälla kan bestämmas av fullmäktige i ett reglemente eller annat styrdokument.

I *andra stycket* anges att fullmäktige får bestämma hur en ersättare för en förtroendevald som med stöd av första stycket beviljats ledighet ska utses. Detta kan exempelvis ske genom att ersättare väljs av fullmäktige eller att det överläts till styrelsen eller annan nämnd att utse ersättaren. Det är även tänkbart att t.ex. styrelsen utser ersättare vid kortare ledigheter medan en ersättare som ska tjänstgöra under en längre tid i stället utses av fullmäktige. Beslut om att utse en ersättare enligt denna bestämmelse omfattas inte av möjligheten för minoriteten att kräva att lagen (1992:339) om proportionerligt valsätt ska tillämpas. Beslut om att utse en ersättare på detta sätt förutsätter att den förtroendevalde som beviljats ledighet ska återta sin plats. Skulle en ledig förtroendevald avgå eller dennes uppdrag av annan anledning upphöra, upphör också ersättarens uppdrag. Den förtroendevaldes uppdrag får då i stället tillsättas med ett fyllnadsval. Om ledighet beviljats och någon ersättare inte direkt kan utses får en ersättare enligt ordinarie regler om ersättares tjänstgöring träda in tillfälligt till dess att en ersättare för den ledige kan utses i enlighet med vad fullmäktige bestämt.

Initiativrätt

20 § Varje ledamot i fullmäktige får väcka motioner samt ställa interpellationer och frågor enligt 5 kap. 60–65 §§.

I paragrafen regleras fullmäktigeledamöters rätt att väcka motioner. Paragrafen motsvarar i huvudsak 4 kap. 16 § KL. Även flera ledamöter tillsammans kan väcka motioner. Paragrafen innehåller också en hänvisning till reglerna om interpellationer och frågor i 5 kap.

21 § Varje ledamot i en nämnd får väcka ärenden i nämnden.

I paragrafen regleras nämndledamöters rätt att väcka ärenden. Paragrafen motsvarar huvudsakligen 4 kap. 17 § första stycket KL. Även flera ledamöter tillsammans kan väcka ett ärende.

22 § Varje revisor får väcka ärenden i en nämnd eller i en fullmäktigeberedning om ärendet rör granskningen av verksamheten i nämnden eller beredningen.

I paragrafen regleras revisors rätt att väcka ärenden i nämnd och fullmäktigeberedning. Paragrafen motsvarar huvudsakligen 4 kap. 17 § andra stycket och 4 kap. 17 a § KL. I paragrafen tydliggörs att varje enskild revisor har en självständig rätt att väcka ärenden. Det utesluter inte att flera eller alla revisorer tillsammans väcker ärenden. Revisorerna kan med stöd av bestämmelsen initiera ärenden som är betydelsefulla för revisionens granskning. Syftet med bestämmelsen är dock inte att revisorerna ska väcka ärenden av mer allmän karaktär.

Ersättare

23 § När ersättare tjänstgör har de samma rättigheter som ledamöter.

I paragrafen regleras ersättarnas rättigheter. Paragrafen motsvarar huvudsakligen 4 kap. 18 § första stycket KL.

En ersättare som inträder som tjänstgörande är likställd med en ordinarie ledamot. Det avgörande för att rättigheterna ska inträda är alltså att ersättaren inträtt som tjänstgörande. Fler bestämmelser om ersättare finns för fullmäktige i 5 kap. 17–21 §§ och för nämnder i 6 kap. 16 och 17 §§.

Förtroendevalda med funktionsnedsättning

24 § Kommuner och landsting ska verka för att förtroendevalda med funktionsnedsättning kan delta i handläggningen av ärenden på samma villkor som andra förtroendevalda.

I paragrafen regleras kommuners och landstings skyldighet att verka för att förtroendevalda med funktionsnedsättning kan delta på samma villkor. Paragrafen motsvarar i huvudsak 4 kap. 33 § KL. Övervägandena finns i avsnitt 14.2.

Bestämmelsen avser sådana åtgärder som behöver vidtas för att det ska vara möjligt för förtroendevalda med funktionsnedsättning att delta i

kommuners eller landstings handläggning av ärenden. Med detta avses såväl möjlighet att ta del av sammanträdeshandlingar som möjlighet att delta i de överläggningar som föregår beslutsfattandet. Bestämmelsen avser sådana generellt verkande åtgärder som kommunen eller landstinget kan vidta och inte åtgärder riktade till en specifik individ. En definitiv avgränsning kring vilka åtgärder som kan ses som generellt verkande åtgärder går inte att göra. Det rör sig dock om åtgärder som typiskt sett är avsedda att komma till nytta för en bredare krets. Bestämmelsen omfattar således inte sådana personliga hjälpmedel som en förtroendevald med funktionsnedsättning behöver för att kunna ta del av handlingar eller delta i handläggningen av ärenden.

Bestämmelsen är av målsättningskaraktär. Om ett beslut blir överklagat vid en laglighetsprövning enligt 13 kap., är syftet inte att beslut ska kunna upphävas enbart av det skälet att en anpassningsåtgärd inte har vidtagits.

Omröstning och beslut

25 § Varje ledamot i fullmäktige eller i en nämnd har en röst.

I paragrafen regleras att varje ledamot i fullmäktige eller i en nämnd har en röst. Paragrafen motsvarar 4 kap. 19 § KL.

26 § En ledamot i fullmäktige eller i en nämnd har rätt att avstå från att delta i en omröstning eller i ett beslut.

Ordföranden är dock alltid skyldig att rösta, när det behövs för att ärendet ska kunna avgöras.

I paragrafen regleras rätten för ledamöter i fullmäktige och nämnder att avstå från att delta i en omröstning eller ett beslut. Paragrafen motsvarar 4 kap. 20 § KL.

Andra stycket utgör ett undantag från huvudregeln. En ordförande är alltid skyldig att rösta om dennes röst leder till att ett ärende som annars utfallit med lika röstetal kan avgöras.

27 § En ledamot i en nämnd som deltar i handläggningen av ett ärende ska delta i avgörandet av ärendet, om ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild. Detta innebär ingen skyldighet att rösta för fler än ett förslag.

I paragrafen regleras skyldigheten för ledamöter i nämnder att delta i avgörande som innebär myndighetsutövning mot enskilda. Paragrafen motsvarar i huvudsak 4 kap. 21 § KL.

Bestämmelsen i *första meningen* innebär en regel om röstplikt. Röstplikten gäller endast i ärenden hos nämnderna som innefattar myndighetsutövning mot enskilda.

Begreppet myndighetsutövning är komplicerat och mångfacetterat. Det ska vara fråga om en utövning av en befogenhet att bestämma om vissa förhållanden. Denna befogenhet ska grunda sig på ett stadgande i den offentlighetsrättsliga lagstiftningen. Däremot avses inte befogenheter, som härrör från avtal och som alltså ytterst baseras på civilrättsliga regler. Den offentlighetsrättsligt grundade befogenheten ska vidare utövas i förhållande till enskild. Det ska slutligen röra sig om bindande beslut

som är uttryck för samhällets maktbefogenheter i förhållande till medborgarna. Typiska utslag av myndighetsutövning är beslut varigenom den enskilde åläggs att göra, tåla eller underlåta något. Även ett gynnande beslut kan vara resultat av myndighetsutövning om den enskilde, för att uppnå den önskade förmånen, är tvungen att vända sig till en myndighet och myndighetens tillämpning av offentligrättsliga regler blir avgörande för utgången (prop. 1971:30 del 2 s. 331).

I nämnderna bör ärendenas karaktär klargöras, innan handläggningen påbörjas. Senast inför en omröstning måste det vara klargjort om ett ärende i vilket nämnden ska besluta innefattar myndighetsutövning.

I *andra meningen* finns ett undantag från röstplikten i ärenden som innefattar myndighetsutövning. Motsvarande reglering finns i förvaltningslagen som anger att ingen är skyldig att rösta för mer än ett förslag.

Beslut fattas genom acklamation eller omröstning. Att fatta beslut genom acklamation är det normala vid kommunala sammanträden. Den som vid omröstning avstår från att rösta ska gör det innan beslutet fattas. Det följer av den ordning i vilken omröstningarna genomförs. Även den som vill avstå från att delta i ett beslut som fattas med acklamation ska anmäla detta före beslutet. Det är inte möjligt att i efterhand anmäla att man inte har deltagit i ett beslut.

Reservation

28 § En förtroendevald som har deltagit i avgörandet av ett ärende får reservera sig mot beslutet. Reservationen ska anmälas innan sammanträdet avslutas.

I paragrafen regleras rätten för förtroendevalda att reservera sig mot beslut. Paragrafen motsvarar huvudsakligen 4 kap. 22 § KL.

Bestämmelsen innebär inget krav på att den förtroendevalde har yrkat att ett annat beslut ska fattas för att denne ska ha rätt att reservera sig. Däremot måste den förtroendevalde ha deltagit i avgörandet av ärendet. Om en förtroendevald utnyttjar rätten enligt 26 § första stycket att avstå, får denne alltså inte reservera sig mot beslutet. En ledamot som har deltagit i en förberedande omröstning i ett ärende och som sedan har avstått från att rösta i huvudvoteringen har dock rätt att reservera sig mot det slutliga beslutet i ärendet.

Närvarorätt

29 § Fullmäktige får besluta att en förtroendevald som inte är ledamot eller ersättare i en viss nämnd ska få närvara vid nämndens sammanträden och delta i överläggningar men inte i besluten.

Beslutet får även innefatta att den förtroendevalde ska ha rätt att få sin mening antecknad i protokollet.

I paragrafen regleras möjligheten för förtroendevalda att närvara i en nämnd de inte är ledamot eller ersättare i. Paragrafen motsvarar 4 kap. 23 § KL.

Fullmäktige kan reglera närvarorätten i ett reglemente eller genom ett särskilt beslut för ett enskilt fall. En begränsning kan göras så att den förtroendevalde bara får närvarorätt. Fullmäktige avgör också hur länge

närvarorätten ska gälla, vilken eller vilka nämnder den ska avse och om den ska begränsas till vissa ärenden eller grupper av ärenden. En förtroendevald som har fått närvarorätt i en nämnd som den inte är ledamot eller ersättare i bör vara underkastad samma tystnadsplikt som gäller för övriga ledamöter och ersättare.

Partistöd

30 § Kommuner och landsting får ge ekonomiskt bidrag och annat stöd till politiska partier för att stärka deras ställning i den kommunala demokratin (partistöd).

Partistöd får ges till de politiska partier som är representerade i fullmäktige och som är juridiska personer. Ett parti är representerat om det har fått mandat i fullmäktige för vilket en vald ledamot är fastställd enligt 14 kap. vallagen (2005:837).

Partistöd får ges också till ett parti som har upphört att vara representerat i fullmäktige, dock endast under ett år efter det att representationen upphörde.

I paragrafen regleras kommuners och landstings befogenhet att lämna partistöd. Paragrafen motsvarar 2 kap. 9 § KL.

I *första stycket* får kommuner och landsting en möjlighet, men inte någon skyldighet, att lämna partistöd. Stöd kan enligt bestämmelsen ske i form av ekonomiskt bidrag eller annat stöd, t.ex. kostnadsfri tillgång till kontorslokaler. Det faktum att ett parti får utse politiska sekreterare enligt 34 § anses inte utgöra en form av partistöd. Inte heller kommunalråd ska beaktas vid beräkningen av partistöd (RÅ 1994 ref. 104 II). Stöd får lämnas för att stärka de politiska partiernas ställning i den kommunala demokratin. Partistödet bör ses som ett allmänt samhälleligt stöd för att förbättra partiernas möjlighet att utveckla en aktiv medverkan i opinionsbildningen bland medborgarna och därigenom stärka den kommunala demokratin.

Andra stycket innebär ett representationskrav. Partistöd får endast lämnas till partier som är representerade i fullmäktige och som är juridiska personer. Med representerat parti avses ett parti som fått mandat i fullmäktige för vilket en vald ledamot är fastställd enligt 14 kap. vallagen (2005:837). Representation föreligger så snart ett parti efter valet fått minst ett mandat i fullmäktige för vilket en ledamot blivit fastställd. För att behålla representationen under valperioden krävs att åtminstone ett av partiets mandat fortsätter att ha en ledamot fastställd. Om ett partis samtliga fullmäktigeledamöter har avgått under valperioden och länsstyrelsen inte kan utse någon ny ledamot på grund av att ytterligare kandidater saknas, förblir partiets mandat obesatta. I sådant fall har partiets representation i fullmäktige därmed upphört.

Politiska partier är ofta organiserade som ideella föreningar. Det finns inte någon associationsrättslig lagstiftning om ideella föreningar. En ideell förening som har antagit stadgar och valt en styrelse anses dock i rättspraxis som en juridisk person. Med parti avses varje politisk sammanslutning eller grupp av väljare som uppträder i val under en särskild beteckning. En sådan sammanslutning eller grupp utgör dock inte alltid en juridisk person. Om ett parti som är representerat i fullmäktige inte motsvaras av någon lokal partiförening utgör det inget hinder mot att kommunen eller landstinget lämnar partistöd till det

partiet. Utbetalning av stödet kan i ett sådant fall i stället göras till en partiförening som bedriver verksamhet inom flera kommuner eller landsting. En sådan mottagare av partistöd måste dock hålla stödet från de olika kommunerna och landstingen åtskilt i sin bokföring, se vidare i kommentaren till 32 §.

Av *tredje stycket* framgår att partistöd får ges till ett parti som inte längre är representerat i fullmäktige under längst ett år. Denna bestämmelse kan tillämpas både på ett parti som på grund av resultatet i ett val inte längre är representerat i fullmäktige och på ett parti där samtliga fullmäktigeledamöter har avgått och någon ny ledamot inte kan utses.

31 § Fullmäktige ska besluta om partistödets omfattning och formerna för det. Stödet får inte utformas så att det otillbörligt gynnar eller missgynnar ett parti. Fullmäktige får besluta att endast mandat för vilket en vald ledamot är fastställd enligt 14 kap. vallagen (2005:837) ska beaktas vid fördelningen av partistödet.

I paragrafen anges att fullmäktige ska besluta om omfattning och formerna för partistödet. Paragrafen motsvarar i huvudsak 2 kap. 10 § KL.

Om partistöd lämnas ska fullmäktige besluta om formerna för det. Vanligtvis görs det genom att fullmäktige beslutar ett reglemente för partistöd. Det grundläggande kravet är att stödet utformas så att det inte otillbörligt gynnar eller missgynnar något parti. Detta krav ger uttryck för en rättvisepincip som bör gälla för partistödets utformning. Den innebär att det i allmänhet inte är tillräckligt med ett stöd som fördelas enbart per mandat i fullmäktige, utan samtliga partier bör få någon form av stöd. Inget parti som är företrätt i fullmäktige bör kunna uteslutas när det gäller partistöd. Oavsett vilka former av partistöd som används i en kommun eller ett landsting ska det totala partistödets fördelning ligga till grund för bedömningen om kraven uppfylls. Hänsyn ska alltså tas även till stöd i form av tillhandahållande av fria lokaler och annan kostnadsfri service som kommunen eller landstinget lämnar. Det är emellertid inte nödvändigt sätta ett exakt pris på denna typ av stöd.

Vid beslut om partistödets utformning får fullmäktige bestämma att endast mandat för vilket en vald ledamot är fastställd ska beaktas vid fördelningen av stöd. Bestämmelsen hindrar dock inte att partistödet utformas på ett sådant sätt att även obesatta mandat beaktas vid fördelningen av stöd. Inget av de båda alternativen utgör ett otillbörligt gynnande eller missgynnande av något parti.

32 § Beslut om partistöd ska innehålla ett krav på att mottagaren av partistödet årligen ska lämna en skriftlig redovisning som visar att partistödet har använts för det ändamål som anges i 30 § första stycket.

Redovisningen ska avse perioden 1 januari–31 december och ges in till fullmäktige senast sex månader efter redovisningsperiodens utgång. En av mottagaren utsedd särskild granskare ska granska om redovisningen ger en rättvisande bild av hur mottagaren har använt partistödet. Granskarens rapport över granskningen ska bifogas redovisningen.

Fullmäktige får besluta att stöd inte ska betalas till ett parti som inte lämnar redovisning och granskningsrapport enligt första och andra styckena.

I paragrafen anges krav på redovisning av partistödets användning. Paragrafen motsvarar i huvudsak 2 kap. 11 § KL.

Av paragrafen framgår att partistöd måste förenas med vissa krav på mottagarna av stödet avseende redovisning av partistödets användning och granskning av den redovisningen. Det är vanligt att fullmäktige beslutar ett reglemente för partistöd med bestämmelser om partistödets utformning och omfattning, se kommentaren till 31 §. Om fullmäktige tar in kraven på redovisning och granskning i ett sådant reglemente måste kraven även anges i ett beslut som är riktat till mottagarna av partistödet. Det kan ske genom att det i ett sådant beslut görs en hänvisning till reglementets bestämmelser.

I *första stycket* anges att fullmäktige ska besluta att mottagare av partistöd ska lämna en redovisning över hur partistödet har använts. Redovisningen ska vara skriftlig och lämnas årligen. När det gäller redovisningens innehåll anges att den ska visa att partistödet har använts för det ändamål som anges i 30 § första stycket, nämligen att stärka det politiska partiets ställning i den kommunala demokratin. Redovisningskravet ska rikta sig till mottagaren av partistödet, dvs. den juridiska person till vilken stödet utbetalas. Mottagaren av partistödet kan vara en juridisk person som bedriver verksamhet inom flera kommuner eller landsting, se kommentaren till 30 §.

I *andra stycket första meningen* anges att redovisningen ska avse perioden 1 januari–31 december och ges in till fullmäktige senast sex månader efter redovisningsperiodens utgång. *Andra och tredje meningarna* innehåller bestämmelser om granskning av redovisningen. Granskningen ska utföras av en av stödmottagaren utsedd särskild granskare. Den särskilda granskarens uppgift är att kontrollera om redovisningen ger en rättvisande bild av hur partistödet har använts. Granskaren ska redogöra för sina iakttagelser i en rapport som lämnas till fullmäktige tillsammans med redovisningen. Genom att redovisningen och granskningsrapporten ges in till fullmäktige blir de offentliga och kan bli föremål för diskussion bland allmänheten och i massmedia. Redovisningens innehåll ska däremot inte läggas till grund för något ställningstagande från fullmäktiges sida. Fullmäktiges roll begränsar sig till att ta emot och hålla redovisningen tillgänglig för den som vill ta del av den.

Enligt *tredje stycket* får fullmäktige besluta att stöd inte ska betalas till ett parti som underlåter att ge in redovisningen och granskningsrapporten. Det innebär att kommunen eller landstinget får möjlighet att stoppa fortsatta utbetalningar till mottagare av partistöd som inte lämnar redovisning och granskningsrapport. Fortsatta utbetalningar kan däremot inte stoppas med hänvisning till redovisningens innehåll.

33 § Beslut om att betala ut partistöd ska fattas av fullmäktige minst en gång per år.

I paragrafen anges att fullmäktige ska fatta beslut om att betala ut partistöd minst en gång per år. Paragrafen motsvarar 2 kap. 12 § KL.

Enligt 30 § får partistöd inte lämnas till ett parti under längre tid än ett år efter det att partiets representation i fullmäktige upphörde. Fullmäktige måste därför ta ställning till frågan om utbetalning av partistöd minst en

gång per år för att säkerställa att partistöd inte betalas ut under längre tid än tillåtet till ett parti vars representation i fullmäktige har upphört.

Politiska sekreterare

34 § Kommuner och landsting får anställa politiska sekreterare för att biträda de förtroendevalda i det politiska arbetet.

Politiska sekreterare får inte anställas för längre tid än till utgången av det år då val av fullmäktige ska hållas nästa gång i hela landet.

Bestämmelserna i lagen (1982:80) om anställningsskydd ska inte tillämpas för politiska sekreterare.

I paragrafen anges att kommuner och landsting får anställa politiska sekreterare. Paragrafen motsvarar i huvudsak 4 kap. 30 och 31 §§ KL.

I *första stycket* ges kommuner och landsting befogenhet att anställa politiska sekreterare. Dessa ska biträda de förtroendevalda genom att avlasta dem uppgifter som dessa annars skulle sköta. Det kan t.ex. gälla medverkan vid den politiska beredningen av ett ärende eller hjälp med information till partigrupper och partiorgan. En politisk sekreterare kan som annan anställd ges möjlighet närvara vid nämndsammanträden enligt 6 kap. 26 §. Var tyngdpunkten i uppgifterna ligger beror på förhållandena i den enskilda kommunen eller landstinget. Det kan också finnas skillnader mellan hur partigrupperna inom en kommun eller ett landsting utnyttjar denna resurs.

Av *andra stycket* framgår att politiska sekreterare inte får anställas för längre tid än till utgången av det år när val av fullmäktige ska hållas nästa gång i hela landet. Bestämmelsen hindrar inte att den enskilda kommunen eller landstinget anpassar anställningstiden för de politiska sekreterarna till fullmäktiges eller styrelsens mandatperiod eller annan kortare tid.

I *tredje stycket* regleras att lagen (1982:80) om anställningsskydd inte ska tillämpas för politiska sekreterare.

35 § En politisk sekreterare har rätt till den ledighet från sin anställning som behövs för tjänstgöringen.

I paragrafen regleras om politiska sekreterares rätt till ledighet från en anställning. Paragrafen motsvarar 4 kap. 32 § KL.

De förtroendevalda har enligt 12 § rätt till ledighet från sina anställningar i den omfattning som behövs för uppdragen. Bestämmelsen ger de politiska sekreterarna samma rätt. Detta är av betydelse bl.a. med hänsyn till att lagen om anställningsskydd inte gäller för de politiska sekreterarna enligt 34 § tredje stycket. En politisk sekreterare som friställs t.ex. på grund av ändrade mandatförhållanden förutsätts normalt återgå till sin tidigare anställning från vilken denne varit tjänstledig.

5 kap. Fullmäktige

I kapitlet samlas bestämmelserna om fullmäktige. Även bestämmelserna om fullmäktiges uppgifter ska finnas i detta kapitel. Kapitlet bygger på nuvarande 5 kap. KL. Det finns dock ett stort antal bestämmelser i övriga

kapitel också som reglerar vad fullmäktige får eller ska göra, t.ex. tillsätta styrelse och nämnder (3 kap. 3 och 4 §§), återkalla uppdraget för förtroendevald (4 kap. 10 §), bestämma om allmänhetens rätt att ställa frågor om årsredovisningen (8 kap. 17 §), besluta att överlämna skötseln av kommunala angelägenheter till annan (10 kap. 1 §), besluta om riktlinjer för god ekonomisk hushållning (11 kap. 1 §) och välja revisorer (12 kap. 4 §).

Regeringen har inte fört över bestämmelsen i 5 kap. 17 § KL om att fullmäktige ska meddela ytterligare föreskrifter om ersättarnas tjänstgöring till den föreslagna kommunallagen. I bestämmelserna om fullmäktiges arbetsordning framgår redan att arbetsordningen alltid ska innehålla föreskrifter om inkallande av ersättare och deras tjänstgöring.

Fullmäktiges uppgifter

1 § Fullmäktige beslutar i ärenden av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt för kommunen eller landstinget, främst

1. mål och riktlinjer för verksamheten,
2. budget, skatt och andra viktiga ekonomiska frågor,
3. nämndernas organisation och verksamhetsformer,
4. val av ledamöter och ersättare i nämnder och beredningar,
5. val av revisorer,
6. grunderna för ekonomiska förmåner till förtroendevalda,
7. årsredovisning och ansvarsfrihet,
8. folkomröstning i kommunen eller landstinget, och
9. extra val till fullmäktige.

Fullmäktige beslutar också i andra ärenden som anges i denna lag eller i andra författningar.

I paragrafen anges fullmäktiges huvudsakliga uppgifter. Paragrafen motsvarar huvudsakligen 3 kap. 9 § KL.

Denna paragraf preciserar innebörden av att fullmäktige är beslutande församling i kommuner och landsting. Fullmäktige ska besluta i alla ärenden av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt. Fullmäktiges beslut gäller i huvudsak beslut av mera grundläggande natur eller av generell räckvidd. Det ska vara fråga om avgöranden där det politiska momentet, allmänt sett, är dominerande. Den uppräknade som görs i paragrafen är exempel på sådana betydelsefulla ärenden som ankommer på fullmäktige. Den är dock inte uttömmande, vilket innebär att även andra ärenden kan ligga inom fullmäktiges beslutsområde. De ärendegrupper som anges i paragrafen kan inte bli föremål för delegering, enligt 2 §.

Av *första punkten* framgår att fullmäktige beslutar om mål och riktlinjer för verksamheten. Med detta avses beslut i sådana övergripande frågor som har betydelse för den kommunala verksamheten i stort. Det gäller t.ex. finanspolitiska riktlinjer och beslut om verksamhetsinriktningen på olika områden. Detta hindrar inte att de nämnder som har ansvaret för ett visst område också har till uppgift att formulera mål för verksamheten. Det som förbehålls fullmäktige är de övergripande frågorna.

Andra punkten ger uttryck för fullmäktiges finansmakt. I begreppet andra viktiga ekonomiska frågor ligger ett allmänt krav på att fullmäktige

ska besluta i sådana ärenden som, liksom budgeten och skatten, har avgörande betydelse för den kommunala ekonomin. Det kan t.ex. handla om graden av avgiftsfinansiering och viktiga beslut om förmögenhetstillgångar. Beslut om taxor är ett annat exempel på en finansiell åtgärd som regelmässigt har sådan kommunalekonomisk betydelse att den ankommer på fullmäktige. Till "viktiga ekonomiska frågor" hör generellt sett beslut om avgifter. Det innebär dock inte att fullmäktige måste avgöra avgiftssättningen i varje enskilt fall. Om fullmäktige har antagit riktlinjer för avgiftsuttagen bör det vara möjligt att delegera frågan till en nämnd, t.ex. en nämnd som närmare svarar för en viss anläggning att bestämma avgifter för nyttjandet av anläggningen. Även sådana avgiftsuttag som inte har någon direkt betydelse för kommunalekonomin i stort kan anses falla utanför gruppen "viktiga ekonomiska frågor". Beslut om kortsiktig upplåning, dvs. i regel lån som har en löptid som understiger ett år, tillhör normalt det delegeringsbara området. I vissa fall kan en fråga om en långsiktig upplåning, som ligger inom ramen för finansieringsbudgeten, vara att betrakta som en ren förvaltningsuppgift för styrelsen. I ett sådant fall är frågan om upplåning inte heller en sådan viktig ekonomisk fråga som är förbehållen fullmäktiges beslut.

Av *tredje punkten* framgår att fullmäktige beslutar om den kommunala nämndorganisationen. I detta innefattas att fullmäktige utfärdar reglementen för styrelsen och nämnderna, detta framgår också uttryckligen av 6 kap. 44 §.

I *punkterna 4–6* anges uppgifter som fullmäktige har enligt särskilda regler i lagen. Av dessa framgår att fullmäktige förrättar val av nämnder och revisorer samt beslutar om grunderna för de förtroendevaldas ekonomiska förmåner.

Av *sjunde punkten* framgår att till fullmäktiges beslutsområde hör ärenden om årsredovisning och ansvarsfrihet. Detta är en följd av fullmäktiges ansvar för uppföljning och kontroll av hela den kommunala verksamheten. Bestämmelser om ansvarsprövning finns i 24 §, och att fullmäktige ska godkänna årsredovisningen anges i 11 kap. 21 §.

Åttonde punkten innebär att det är exklusivt förbehållet fullmäktige att ta ställning till om folkomröstning ska hållas i en viss fråga. Det gäller oavsett om initiativet till folkomröstning har väckts genom folkinitiativ eller av en behörig initiativtagare inom den kommunala organisationen. Bestämmelser om folkinitiativ finns i 8 kap. 2 §, och bestämmelser om folkomröstning finns 37 § och i lagen (1994:692) om kommunala folkomröstningar.

Nionde punkten innebär att det är förbehållet fullmäktige att ta ställning till om extra val ska hållas. Bestämmelser om extra val finns i 10 §.

Av *andra stycket* framgår att fullmäktige också beslutar i andra ärenden som anges i denna lag eller i andra författningar. Om fullmäktige enligt en sådan bestämmelse ska fatta beslut kan en sådan uppgift inte delegeras, se även 2 §.

2 § Fullmäktige får uppdra åt en nämnd att i fullmäktiges ställe besluta i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden. Ärenden som anges i 1 § första stycket

eller som enligt lag eller annan författning ska avgöras av fullmäktige får dock inte delegeras till nämnderna.

Paragrafen reglerar möjligheterna för fullmäktige att delegera ärenden eller ärendegrupper till nämnderna. Paragrafen motsvarar 3 kap. 10 § första stycket KL.

Reglerna innebär att det är upp till fullmäktige att avgöra i vilken omfattning delegering bör äga rum. Både grupper av ärenden och ett visst utpekat ärende kan delegeras. Fullmäktige kan när som helst återta sin delegation. Om det anges i en författning att en viss uppgift ankommer på fullmäktige, får en sådan uppgift inte delegeras. Det kan exempelvis gälla beslut om att anta vissa planer, program om mål och riktlinjer och beslut om lokala föreskrifter.

De ärendegrupper som anges i 1 § första stycket faller också utanför möjligheten att delegera. Ibland är det dock nödvändigt med en snabbhet i handläggningen. En sådan omständighet kan t.ex. vara inför förväntade räntehöjningar, som talar för att i första hand styrelsen bör ha beslutsbefogenheter i fråga om den långsiktiga upplåningen. Det är en sak för fullmäktige att reglera denna fråga, t.ex. i reglementen eller i särskilda beslut. Ibland är omständigheterna sådana, att en långsiktig upplåning, som ligger inom ramen för finansieringsbudgeten, är att betrakta som en ren förvaltningsuppgift för styrelsen. I sådana fall krävs inget särskilt beslut om delegering.

3 § Fullmäktige ska för varje mandatperiod anta ett program med mål och riktlinjer för sådana kommunala angelägenheter som utförs av privata utförare.

I programmet ska det också anges hur fullmäktiges mål och riktlinjer samt övriga föreskrifter på området ska följas upp och hur allmänhetens insyn ska tillgodoses.

Paragrafen innehåller bestämmelser om det program med mål och riktlinjer som fullmäktige ska anta för sådana kommunala angelägenheter som utförs av privata utförare. Paragrafen motsvarar 3 kap. 19 b § KL. Övervägandena finns i avsnitt 5.5.

I paragrafens *första stycke* behandlas det program med mål och riktlinjer som fullmäktige ska anta för sådana kommunala angelägenheter som utförs av privata utförare. Fullmäktige ska anta program för varje mandatperiod. Kravet på att anta ett program för varje mandatperiod innebär att fullmäktige ska ta minst ett formellt beslut varje mandatperiod. Det är dock möjligt att enbart fastställa ett befintligt program om fullmäktige inte finner skäl att ändra programmet.

Det är övergripande mål och riktlinjer som fullmäktige ska anta i programmet. Privata utförare kan finnas inom många områden varför det kan vara svårt att i ett enda dokument utforma riktlinjer för samtliga verksamhetsområden. Kommunen eller landstinget får självt besluta om programmet ska omfatta alla kommunala verksamheter eller om det ska vara olika program för olika verksamhetsområden.

Att fullmäktige ska anta mål innebär att varje kommun och landsting ska formulera tydliga mål för sina privata utförare utifrån exempelvis effektivitets- och kvalitetssynpunkt. Finns andra krav som t.ex. miljö-, jämställdhets- eller integrationskrav kan dessa anges.

I kravet att anta riktlinjer ligger att ange tydliga kriterier för hur uppgiften ska utföras för att uppnå de mål som fullmäktige angivit. En fråga som kan uppmärksammas i kriterierna är om verksamheten ska upphandlas eller om ett valfrihetssystem ska inrättas.

Av *andra stycket* framgår att det i programmet ska anges hur fullmäktiges mål och riktlinjer samt övriga föreskrifter på området ska följas upp. Det kan exempelvis anges om det vilar ett särskilt ansvar på en speciell nämnd i något avseende vad gäller uppföljning eller om det finns behov av att tillföra särskilda resurser för uppföljning. Om nämnderna förväntas göra särskilda risk- och sårbarhetsanalyser i något avseende är detta också något som kan anges.

4 § I samband med att budgeten fastställs eller anslag annars beviljas får fullmäktige uppdrå åt en nämnd att genomföra en viss verksamhet inom ramen för de riktlinjer om verksamheten som fullmäktige har fastställt, om inte något annat följer av lag eller annan författning.

I paragrafen klargörs fullmäktiges möjligheter att ge s.k. finansbemyndiganden. Paragrafen motsvarar i huvudsak 3 kap. 12 § KL.

Med stöd av regeln kan fullmäktige bevilja nämnderna ett ramanslag för en hel verksamhet eller för en hel nämnd. En förutsättning är dock att fullmäktige fastställt verksamhetens omfattning och inriktning genom riktlinjer. Riktlinjerna bör vara sådana att fullmäktiges prioriteringar respekteras. Bestämmelsen får inte tillämpas om annat följer av lag eller annan författning. Inom vissa områden, t.ex. socialtjänsten finns obligatoriska uppgifter där med lagfästa mål.

Antalet ledamöter och ersättare

5 § Fullmäktige bestämmer hur många ledamöter som fullmäktige ska ha.

Antalet ska bestämmas till ett udda tal och till minst

1. 21 i kommuner med högst 8 000 röstberättigade,
2. 31 i kommuner med över 8 000 röstberättigade och i landsting med högst 140 000 röstberättigade,
3. 41 i kommuner med över 16 000 röstberättigade,
4. 51 i kommuner med över 24 000 röstberättigade och i landsting med över 140 000 röstberättigade,
5. 61 i kommuner med över 36 000 röstberättigade,
6. 71 i landsting med över 200 000 röstberättigade, och
7. 101 i kommuner med över 600 000 röstberättigade och i landsting med över 300 000 röstberättigade.

I paragrafen regleras antalet fullmäktigeledamöter. Paragrafen motsvarar delvis 5 kap. 1 § KL. Övervägandena finns i avsnitt 7.3.1.

Av bestämmelsen framgår att det ankommer på fullmäktige att avgöra hur många ledamöter som ska finnas. Antalet ska dock vara udda och får inte understiga de i bestämmelsen angivna talen beroende på antalet röstberättigade. Syftet med dessa begränsningar är att säkra en god medborgerlig förankring och säkerställa att beslut kan fattas av fullmäktige.

6 § Vid tillämpningen av 5 § ska antalet röstberättigade beräknas på grundval av uppgifterna i folkbokföringsdatabasen enligt lagen (2001:182) om behandling av

personuppgifter i Skatteverkets folkbokföringsverksamhet den 1 mars året före valåret.

I paragrafen anges hur antalet röstberättigade invånare ska beräknas vid tillämpningen av 5 §. Paragrafen motsvarar 5 kap. 2 § KL.

Bestämmelsen innebär att beräkningen av de röstberättigade görs på grundval av uppgifterna i folkbokföringen. Bestämmelsen överensstämmer t.ex. med vad som gäller enligt 4 kap. 1 § andra stycket vallagen (2005:837).

7 § Om fullmäktige beslutar att antalet ledamöter i fullmäktige ska ändras, ska beslutet tillämpas först när val av fullmäktige hålls nästa gång i hela landet. Beslutet ska fattas före utgången av februari månad valåret. Länsstyrelsen ska genast underrättas om beslutet.

I paragrafen regleras när ett beslut om förändrat antal ledamöter ska fattas och när det kan tillämpas. Paragrafen motsvarar huvudsakligen 5 kap. 3 § KL. Övervägandena finns i avsnitt 14.2.

Om fullmäktige fattar beslut om att antalet ledamöter ska ändras, ska ett sådant beslut tillämpas efter nästa ordinarie val. Beslutet måste dock fattas före utgången av februari under valåret. Anledningen till det är att de fasta valkretsmandaten fördelas med ledning av uppgifter i folkbokföringen den 1 mars valåret. Om fullmäktige efter det skulle besluta att ändra antalet ledamöter i fullmäktige kan fördelningen i viss mån bli felaktig. Det är länsstyrelsen som ansvarar för fördelningen av mandat mellan valkretsarna och denna ska därför omedelbart underrättas om ett beslut fattas enligt 5 §.

8 § För ledamöter i fullmäktige ska det finnas ersättare.

Fullmäktige bestämmer hur många ersättarna ska vara. Antalet ska utgöra en viss andel, dock högst hälften, av det antal platser som varje parti får i fullmäktige. Beslutet ska fattas före utgången av februari månad valåret. Länsstyrelsen ska genast underrättas om beslutet.

Bestämmelser om att utse ersättare finns i vallagen (2005:837).

I paragrafen regleras antalet ersättare i fullmäktige. Paragrafen motsvarar nuvarande 5 kap. 4 §. Övervägandena finns i avsnitt 14.2.

Av bestämmelsen framgår att det ska finnas ersättare för fullmäktigeledamöterna och att det ankommer på fullmäktige att avgöra hur många ersättare som ska finnas. Antalet får högst vara hälften av de antal platser som varje parti fått i fullmäktige. Beslutet ska fattas före utgången av februari under valåret, se kommentaren till 7 §.

Bestämmelserna om ersättare finns i 14 kap. vallagen (2005:837), av 14 kap. 17 § vallagen framgår att det för ett parti med en eller två ledamöter i kommunfullmäktige alltid kommer utses två ersättare.

Ordinarie val

9 § Ledamöterna och ersättarna i fullmäktige ska väljas för fyra år räknat från och med den 15 oktober valåret.

Om Valprövningsnämnden har beslutat om omval enligt 14 kap. 27 § vallagen (2005:837), ska dock mandattiden förlängas till dess omvalet har avslutats.

Paragrafen innehåller bestämmelser om fullmäktiges mandattid. Paragrafen motsvarar 5 kap. 5 § KL.

Av bestämmelsen framgår att de nyvalda ledamöterna och ersättarna tillträder sina förtroendeuppdrag den 15 oktober valåret.

Extra val

10 § Fullmäktige får besluta om extra val till fullmäktige mellan ordinarie val. Extra val ska hållas om minst två tredjedelar av de närvarande ledamöterna röstar för det. Ett beslut om extra val får dock inte fattas förrän sex månader har gått från det nyvalda fullmäktiges första sammanträde.

I paragrafen regleras att fullmäktige får besluta om extra val till fullmäktige mellan ordinarie val. Paragrafen motsvarar huvudsakligen 5 kap. 5 a § KL.

Enligt *första meningen* får fullmäktige besluta om extra val till fullmäktige mellan ordinarie val. Av detta följer att det efter extra val inte löper någon fullständig mandattid. Det innebär att mandattiden begränsas till den tid som återstår av det avgående fullmäktiges mandattid. Enligt *andra meningen* ska extra val hållas om en kvalificerad majoritet av minst två tredjedelar av de närvarande ledamöterna röstar för det. För att förhindra att extra val utlyses innan alla möjligheter att finna fungerande lösningar för styret i kommunen inom ramen för det resultat som det ordinarie valet inneburit är uttömda får, enligt *tredje meningen*, ett beslut om extra val inte fattas förrän sex månader har förflutit från det nyvalda fullmäktiges första sammanträde.

Ordförande och vice ordförande

11 § Fullmäktige väljer bland sina ledamöter en ordförande och en eller flera vice ordförande som tillsammans utgör fullmäktiges presidium. Fullmäktige bestämmer tiden för uppdragen.

I paragrafen anges att fullmäktige ska välja ordförande och vice ordföranden samt att dessa utgör fullmäktiges presidium. Paragrafen motsvarar huvudsakligen 5 kap. 6 §. KL.

Av bestämmelsen framgår att fullmäktige ska ha en ordförande och så många vice ordföranden som fullmäktige bestämmer. Dessa utgör tillsammans fullmäktiges presidium som är ett kommunalt organ, se avsnitt 9.2.2. De regler som behövs om hur ordförandeskapet ska utövas i olika situationer kan tas in i arbetsordningen för fullmäktige. I 73 § anges att det i arbetsordningen ska regleras vem som ska föra ordet, tills en ordförande utsetts. Om ordförande eller vice ordförande skulle avgå eller deras uppdrag upphöra, kan ny ordförande väljas för den tid som återstår av mandatperioden.

Fullmäktige kan besluta att tiden för uppdragen ska överensstämma med fullmäktiges mandatperiod eller avse kortare tid.

Tidpunkt för sammanträdena

12 § Fullmäktige bestämmer när ordinarie sammanträden ska hållas.

Sammanträde ska hållas också om styrelsen eller minst en tredjedel av fullmäktiges ledamöter begär det eller om ordföranden anser att det behövs.

I paragrafen behandlas när fullmäktiges sammanträden ska hållas. Paragrafen motsvarar 5 kap. 7 § KL.

I paragrafens *första stycke* anges huvudregeln att fullmäktige ska bestämma när ordinarie sammanträden ska hållas. Det innebär även att fullmäktige ska bestämma antalet sammanträden. Fullmäktiges arbetsordning ska enligt 73 § reglera när sammanträdena ska hållas. Även de regler som behövs i övrigt, t.ex. när sammanträden får ställas in, kan tas in i arbetsordningen.

Av *andra stycket* framgår att sammanträde måste hållas om styrelsen eller minst en tredjedel av fullmäktiges ledamöter begär det.

Hur sammanträdena tillkännages

13 § Ordföranden ska tillkänna tid och plats för varje sammanträde med fullmäktige och uppgifter om de ärenden som ska behandlas.

Fullmäktiges sammanträden ska tillkännas på kommunens eller landstingets anslagstavla minst en vecka före sammanträdesdagen.

I paragrafen regleras hur sammanträden tillkännages. Paragrafen motsvarar huvudsakligen 5 kap. 8 § och 5 kap. 9 § första stycket KL. Övervägandena finns i avsnitt 14.2.

Av *första stycket* framgår att det ankommer på ordföranden att tillkänna ge tid och plats för varje sammanträde och uppgifter om de ärenden som ska behandlas. De i tillkännagivandet upptagna ärendena måste vara tydligt och fullständigt angivna. I annat fall kan följden bli att, vid sammanträdet, fattade beslut upphävs efter överklagande, se t.ex. RÅ83 2:32 och RÅ 1990 ref. 18.

I *andra stycket* regleras att sammanträden ska tillkännas på kommunens eller landstingets anslagstavla minst en vecka före sammanträdesdagen. Regler om anslagstavlan finns i 8 kap. 10–12 §§.

14 § Om ett ärende är så brådskande att det inte hinner tillkännas enligt 13 §, ska uppgift om ärendet tillkännas på anslagstavlan senast vardagen närmast före sammanträdesdagen.

I paragrafen behandlas tillkännagivanden av brådskande ärenden. Paragrafen motsvarar i huvudsak 5 kap. 11 § första stycket KL. Övervägandena finns i avsnitt 14.2.

Ett brådskande ärende, som inte kan tillkännas enligt huvudregeln i 13 §, får i stället tillkännas senast vardagen före sammanträdesdagen. I 53 § regleras möjligheten att behandla ärenden som inte har tillkännagetts.

Kallelse till sammanträde

15 § Varje ledamot och ersättare ska kallas till sammanträde minst en vecka före sammanträdesdagen. Kallelsen ska innehålla uppgift om tid och plats för sammanträdet och om de ärenden som ska behandlas.

Information om sådana ärenden som tillkännagetts enligt 14 § ska lämnas till varje ledamot och ersättare så att den kan antas nå dem senast vardagen närmast före sammanträdesdagen.

I paragrafen regleras kallelse av ledamöter och ersättare. Paragrafen motsvarar delvis 5 kap. 9 § andra stycket och 5 kap. 11 § andra stycket. Övervägandena finns i avsnitt 10.3.1.

Första stycket anger att varje ledamot och ersättare ska kallas till fullmäktiges sammanträde minst en vecka före sammanträdesdagen. Kallelsen ska innehålla samma uppgifter som tillkännagivandet. Kallelse kan t.ex. ske skriftligen, via e-post eller via en annan teknisk lösning som kommunen eller landstinget bestämmer.

I *andra stycket* anges att om ett ärende tillkännages enligt 14 § så ska information om ärendet lämnas till varje ledamot och ersättare så att den kan antas nå dem senast vardagen närmast före sammanträdesdagen. Även sådan information kan ske skriftligen, via e-post eller via en annan teknisk lösning som kommunen eller landstinget bestämmer.

Deltagande på distans

16 § Ledamöter får delta i fullmäktiges sammanträden på distans om fullmäktige har beslutat det. Deltagandet ska i sådant fall ske genom ljud- och bildöverföring i realtid samt på ett sådant sätt att samtliga deltagare kan se och höra varandra och delta på lika villkor.

En ledamot som deltar på distans ska anses vara närvarande vid fullmäktiges sammanträde.

Paragrafen innehåller de grundläggande bestämmelserna om beslutsfattande på distans i fullmäktige. Paragrafen motsvarar i huvudsak 5 kap. 38 a §.

Första stycket anger att ledamöter får delta i fullmäktiges sammanträden på distans om fullmäktige har beslutat det. Enligt 73 § ska arbetsordningen i så fall reglera i vilken utsträckning sådant deltagande får ske. Bestämmelsen anger ett antal krav som måste vara uppfyllda för att en ledamot som inte befinner sig i sammanträdeslokalen ska kvalificeras som deltagande på distans i lagens mening. Deltagandet ska ske genom ljud- och bildöverföring i realtid och på ett sådant sätt att samtliga deltagare kan se och höra varandra och delta på lika villkor.

För det första måste det alltså ske en överföring av både ljud och bild i realtid. Bild- och ljudöverföring måste även ske på ett sådant sätt att samtliga deltagare kan se och höra varandra. Det är således inte tillräckligt att de som är närvarande i sammanträdeslokalen kan se den distansdeltagande ledamoten. Den distansdeltagande måste även kunna se samtliga andra deltagare. Om flera ledamöter deltar på distans måste även de kunna se varandra.

Ytterligare ett krav är att samtliga deltagare kan delta på lika villkor. Det innebär att ljud- och bildöverföringen måste vara stabil och av hög kvalitet. Om bild- eller ljudkvaliteten försämras eller förbindelsen bryts måste sammanträdet avbrytas tills en förbindelse av sådan kvalitet har återupprättats att alla åter kan sägas delta på lika villkor.

Den som deltar på distans måste även ha möjlighet att ta del av handlingar som delas ut vid sammanträdet och delta i avgörandet av ärendena, även i de fall avgörandet sker genom omröstning.

Öppna omröstningar förutsätter ingen annan teknisk lösning än den redan nämnda bild- och ljudöverföringen. Slutna omröstningar ställer andra krav. Den tekniska lösning som används måste säkerställa att valhemligheten bevaras, att alla de beslutandes röster kommer med i rösträkningen och att alla ges möjlighet till insyn i förfarandet så att omröstningen inte kan manipuleras. Om inte alla dessa krav kan tillgodoses får distansdeltagande inte ske vid sammanträden då slutna omröstning kan komma att tillämpas, dvs. då ärenden som gäller val eller anställning av personal ska avgöras.

I *andra stycket* anges att en ledamot som deltar på distans ska anses vara närvarande vid sammanträdet. Det innebär bl.a. att en ledamot som deltar på distans kan delta i avgörandet av ärendena. En ledamot som deltar på distans ska naturligtvis även antecknas som närvarande i sammanträdesprotokollet.

Ersättarnas tjänstgöring

17 § Om en ledamot är förhindrad att inställa sig till ett sammanträde eller att fortsätta delta i ett sammanträde, ska en ersättare tjänstgöra i ledamotens ställe.

Paragrafen innebär att när en ledamot är förhindrad att delta eller måste avbryta sitt deltagande i ett sammanträde så ska en ersättare tjänstgöra i ledamotens ställe. Paragrafen motsvarar i huvudsak 5 kap. 12 § KL. Om ett hinder objektivt föreligger eller inte behöver inte prövas. Det får anses tillräckligt att ledamoten anmäler förhinder eller uppger sig behöva lämna ett pågående sammanträde. Arbetsordningen ska enligt 73 § reglera inkallande av ersättare och deras tjänstgöring utöver vad som framgår av 17–21 §§.

18 § Ersättarna ska tjänstgöra enligt den ordning som är bestämd mellan dem. En ersättare som har börjat tjänstgöra har dock alltid företräde oberoende av turordningen. En ersättare som avbryter tjänstgöringen på grund av jäv i ett ärende får åter tjänstgöra, sedan ärendet har handlagts.

I paragrafen regleras i vilken ordning ersättare ska tjänstgöra. Paragrafen motsvarar i huvudsak 5 kap. 13 § KL.

Av paragrafen framgår att ersättarna tjänstgör enligt den ordning som bestämts i valet. En ersättare som börjat tjänstgöra får dock fortsätta oberoende av att en ersättare som står på tur enligt den bestämda ordningen blir tillgänglig. Detta kan ske t.ex. genom att en ersättare kommer för sent till sammanträdet och en annan ersättare då tagit platsen eller om en ersättare får avbryta sin tjänstgöring på grund av att ledamoten trätt in enligt 19 § och en annan ersättare börjat tjänstgöra för en annan ledamot. Om en ersättare avbryter sin tjänstgöring på grund av jäv får denna tjänstgöra igen efter att ärendet handlagts. Om en ersättare avbryter sin tjänstgöring av någon annan anledning får denne inte tjänstgöra igen. Detta motsvarar vad som gäller för ledamöter se nedan

under 20 §. Om en ledamot enligt 19 § inställer sig har den ersättare som då inträtt dock rätt att tjänstgöra igen under dagen.

19 § En ledamot som inställer sig under ett pågående sammanträde eller till ett fortsatt sammanträde har rätt att tjänstgöra även om en ersättare har trätt in i ledamotens ställe.

I paragrafen regleras ledamöters rätt att inleda tjänstgöring under pågående sammanträde även om en ersättare inträtt. Paragrafen motsvarar 5 kap. 14 § KL.

20 § En ledamot som har avbrutit tjänstgöringen vid ett sammanträde på grund av något annat hinder än jäv får därefter under samma dag inte tjänstgöra vid sammanträdet.

I paragrafen regleras förhållandet att en ledamot avbryter sin tjänstgöring under pågående sammanträde. Paragrafen motsvarar 5 kap. 15 § KL. Bestämmelsen innebär att s.k. växeltjänstgöring är tillåten när en ledamot avbryter sin tjänstgöring på grund av jäv men inte under några andra förhållanden, se dock 19 §.

21 § I kommunfullmäktige har ersättare från samma valkrets som ledamoten företräde till tjänstgöring.

Om samtliga ersättare för en ledamot i kommunfullmäktige är förhindrade att inställa sig eller att fortsätta delta i ett sammanträde, ska i ledamotens ställe den ersättare inträda som enligt den bestämda ordningen står i tur att tjänstgöra för den ledamot som har fått den första platsen för partiet i valkretsen. Om en sådan ersättare inte kan tjänstgöra, ska den ersättare inträda som står i tur att tjänstgöra för den ledamot som har fått den andra platsen för partiet i valkretsen och så vidare efter samma grund.

Om partiets samtliga ersättare i valkretsen är förhindrade att inställa sig eller att fortsätta delta i ett sammanträde, ska den ersättare inträda som har utsetts för partiet i någon annan valkrets efter den grund som anges i första och andra stycket. Den ersättare som har utsetts i den valkrets där partiets röstetal är högst har då företräde.

I paragrafen anges hur ersättare i kommunfullmäktige ska tjänstgöra när ingen av de utsedda ersättarna kan tjänstgöra. Paragrafen motsvarar i huvudsak 5 kap. 16 § KL. Paragrafen avser alltså endast kommunfullmäktige.

Paragrafen innebär att en ersättare som utsetts för en annan ledamot från samma parti ska kallas in och då i första hand en ersättare från samma valkrets som den frånvarande ledamoten och i andra hand från en annan valkrets. I det sistnämnda fallet har ersättare från den valkrets där partiets röstetal är högst företräde.

Ärenden i fullmäktige

22 § Ärenden i fullmäktige får väckas av

1. en nämnd,
2. en ledamot genom motion,
3. en revisor, om ärendet gäller förvaltning som har samband med revisionsuppdraget eller om ärendet gäller granskningen,

4. en fullmäktigeberedning, om fullmäktige har beslutat det, eller
 5. styrelsen i en sådan juridisk person som avses i 10 kap. 2–6 §§, om fullmäktige har beslutat det för särskilda fall.
- Ärenden i fullmäktige får även väckas genom medborgarförslag och folkinitiativ enligt 8 kap. 1 och 2 §§.

I paragrafen anges vilka som kan väcka ärenden i fullmäktige. Paragrafen motsvarar delvis 5 kap. 23 § första stycket KL.

I paragrafen uppräknas vilka organ och personer som har rätt att väcka ärenden hos fullmäktige. Ärende ska väckas skriftligt.

I *första stycket tredje punkten* regleras revisorernas rätt att väcka ärenden som har samband revisionsuppdraget eller om ärendet gäller granskningen. Med granskningen avses revisorernas granskning inom nämndernas verksamhetsområden, fullmäktigeberedningarnas verksamhet och lekmannarevisorernas granskning av de kommunala företagen. Den föreslagna initiativrätten omfattar ärenden som väcks för debatt men också ärenden där revisorerna anser att fullmäktige bör fatta beslut och där revisorerna också lämnat förslag till beslut. Av bestämmelserna om beredningsplikt i detta kapitel följer att sådana ärenden som initieras av revisorerna och som innebär att fullmäktige ska besluta i sak ska beredas.

Rätten i *femte punkten* för styrelsen i kommunala bolag, stiftelser och föreningar att väcka ärende hänger samman med bestämmelserna i 10 kap. 3 och 4 §§ om att fullmäktiges yttrande ska inhämtas innan vissa beslut fattas. För att yttranden ska få inhämtas måste det finnas en motsvarande rätt att anhängiggöra ärenden hos fullmäktige. Rätten gäller endast om fullmäktige har beslutat det.

Andra stycket hänvisar till bestämmelserna om medborgarförslag och folkinitiativ i 8 kap. 1 och 2 §§.

23 § Fullmäktige ska besluta i ärenden som avses i 22 §.

Fullmäktige får dock överlåta till styrelsen eller en annan nämnd att besluta i ett ärende som har väckts genom medborgarförslag, utom i de fall som anges i 1 §.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 5 kap. 25 § KL.

Av *första stycket* framgår att fullmäktige har en skyldighet att besluta i de ärenden som får väckas enligt 22 §. Om en statlig myndighet tar initiativ till ett ärende hos en kommun eller ett landsting, får det anses följa av allmänna förvaltningsrättsliga principer att kommunen eller landstinget ska handlägga ärendet. Hur ärendet sedan ska behandlas, bestäms av uppgiftsfördelningen mellan de kommunala organen.

Andra stycket innebär att fullmäktige får välja att överlåta till styrelsen eller till den nämnd vars ansvarsområde berörs av ett medborgarförslag att besluta i ärendet. Om medborgarförslaget berör flera nämnder får ärendet överlämnas till den mest berörda nämnden. Nämnden får i sådana fall bereda sitt förslag till ställningstagande med andra berörda nämnder. Med "överlåta" avses dels ren delegation av fullmäktiges beslutanderätt, dels överlämnande av frågor för vidare handläggning hos det organ som är behörigt att befatta sig med frågan i sak. Ärenden som enligt 1 § ska

beslutas av fullmäktige får dock inte överlåtas med stöd av denna bestämmelse.

Fullmäktige får fatta beslut i alla typer av medborgarförslagsärenden, dvs. även i de som är av enklare beskaffenhet. Det är upp till fullmäktige att avgöra om man anser att ett medborgarförslagsärende, oavsett beskaffenhet, har ett sådant värde eller intresse att man inte överlåter på en nämnd att fatta beslut i ärendet. Möjligheten att överlåta beslutanderätten bör användas med stor försiktighet.

Ansvarsfrihet och anmärkning

24 § Fullmäktige ska vid ett sammanträde före utgången av juni månad året efter det år som revisionen avser, besluta om ansvarsfrihet ska beviljas eller vägras. Beslutet ska motiveras om det inte är uppenbart obehövt.

Om revisorerna enligt 12 kap. 13 § riktat anmärkning mot en nämnd eller en fullmäktigeberedning eller mot enskilda förtroendevalda i sådana organ, ska fullmäktige besluta om huruvida även fullmäktige ska rikta anmärkningen. Fullmäktige får rikta anmärkning även om revisorerna inte gjort det. Beslut om anmärkning ska motiveras.

Paragrafen behandlar fullmäktiges prövning av frågan om ansvarsfrihet och anmärkning. Paragrafen motsvarar 5 kap. 25 a § första–tredje styckena KL.

Enligt första stycket ska fullmäktige vid ett sammanträde före utgången av juni månad året efter det år som revisionen avser besluta om ansvarsfrihet ska beviljas eller vägras. Fullmäktiges beslut om ansvarsfrihet ska motiveras. Kravet på motivering innebär att det av fullmäktiges beslut ska framgå vilka omständigheter som legat till grund för beslutet. Omfattningen av fullmäktiges motivering får bedömas utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. I de fall man följer revisorernas förslag kan fullmäktiges motivering bestå av en hänvisning till revisionsberättelsen. I de fall fullmäktige avviker från revisorernas bedömning måste det av fullmäktiges motivering framgå i vilket avseende man gör en annan bedömning än revisorerna. Endast om det framstår som uppenbart obehövt kan fullmäktige avstå från att motivera sitt beslut. Så kan exempelvis vara fallet när revisorerna inte riktat någon anmärkning eller framfört kritik på annat sätt mot någon del av den kommunala verksamheten och det under fullmäktiges behandling inte heller kommit fram någon omständighet som föranleder annan bedömning. Av 58 § andra stycket framgår att ordföranden kan vägra att lägga fram ett förslag till beslut om ordföranden bedömer att detta strider mot lag. Detta innebär att det ytterst är fullmäktiges ordförandes ansvar att tillse att beslutet är motiverat för att ärendet ska kunna behandlas av fullmäktige.

Bestämmelsen i *andra stycket* innebär att när revisionsberättelsen behandlas på fullmäktigesammanträde ska fullmäktige ta ställning till om de ställer sig bakom revisorernas anmärkning eller inte. Om fullmäktige inte delar revisorernas uppfattning kan fullmäktige avstå från att rikta anmärkning. Revisorernas anmärkning kvarstår dock även om anmärkning inte riktas från fullmäktiges sida. Fullmäktige kan rikta anmärkning även om revisorerna inte riktat någon anmärkning. Beslut om att ställa sig bakom eller att inte ställa sig bakom revisorernas

anmärkning samt att rikta en egen anmärkning ska alltid motiveras. Omfattningen av motiveringen får bedömas utifrån förhållanden i det enskilda fallet. Om fullmäktige beslutar att rikta anmärkning utan föregående förslag från revisorerna måste det framgå vilka bedömningar och eventuella nya omständigheter som motiverar fullmäktiges beslut.

25 § Om ansvarsfrihet vägras, får fullmäktige besluta att skadeståndstalan ska väckas.

Talan som inte grundas på brott ska väckas inom ett år från det att beslutet om vägrad ansvarsfrihet fattades.

Bestämmelse om att fullmäktige får återkalla uppdraget vid vägrad ansvarsfrihet finns i 4 kap. 10 §.

Paragrafen reglerar fullmäktiges rätt att fatta beslut om att väcka skadeståndstalan om ansvarsfrihet vägrats och om tidsfristen för att väcka sådan talan. Paragrafen motsvarar delvis 5 kap. 25 b § KL.

Bestämmelsen innebär inte något krav på att framställa en skadeståndstalan. I *första stycket* finns en hänvisning till 4 kap. 10 §, av vilken det framgår att fullmäktige får återkalla uppdraget för en förtroendevald som valts av fullmäktige, om den förtroendevalde har vägrats ansvarsfrihet.

Hur ärendena bereds

26 § Innan ett ärende avgörs av fullmäktige, ska det ha beretts antingen av en nämnd vars verksamhetsområde ärendet berör eller av en fullmäktigeberedning.

Av paragrafen framgår kravet på att ärenden i fullmäktige ska vara beredda. Paragrafen motsvarar 5 kap. 27 § KL.

I paragrafen anges ett beredningstvång. Alla ärenden som fullmäktige avgör måste först ha beretts av någon nämnd vars verksamhetsområde ärendet berör eller av en fullmäktigeberedning. Syftet med beredningen är att ge fullmäktige ett tillförlitligt och allsidigt belyst underlag för besluten. Det är fullmäktige som bestämmer vilka nämnder som ska delta i beredningen av ärendena. Urvalet måste dock ske på saklig grund. Styrelsen är alltid den sista instansen i beredningsprocessen och ytterst ansvarig för beredningen av alla ärenden, vilket framgår av 28 § och 6 kap. 13 § 1. Vilken eller vilka nämnder i övrigt som bör delta i beredningen beror på det aktuella ärendet. En nämnd bör i normalfallet alltid få yttra sig i ett ärende som berör nämndens verksamhetsområde, detta gäller särskilt om nämnden ansvarar för en obligatorisk verksamhet. I kommuner och landsting som har många lokala nämnder får fullmäktige välja ut ett lämpligt antal nämnder som får yttra sig, även om samtliga lokala nämnder är berörda.

27 § Om ett ärende har beretts bara av en fullmäktigeberedning, ska en nämnd vars verksamhetsområde ärendet berör alltid ges tillfälle att yttra sig.

I paragrafen regleras nämnders rätt att få yttra sig över förslag som brets av en fullmäktigeberedning. Paragrafen motsvarar 5 kap. 27 § KL.

Att bereda de ärenden som ska avgöras av fullmäktige är en av nämndernas huvuduppgifter. Om en fullmäktigeberedning ensam har

svarat för beredningen av ett ärende, ska därför nämnden eller de nämnder vars verksamhetsområde ärendet berör alltid ges tillfälle att yttra sig.

28 § Styrelsen ska alltid ges tillfälle att yttra sig i ett ärende som har beretts av en annan nämnd eller av en fullmäktigeberedning.

Styrelsen ska lägga fram förslag till beslut i ett ärende, om inte någon annan nämnd eller en fullmäktigeberedning har gjort det.

I paragrafen behandlas styrelsens yttranderätt och skyldighet att lägga fram förslag till beslut. Paragrafen motsvarar 5 kap. 28 § KL.

Första stycket anger att styrelsen, som den sista instansen i beredningsprocessen, alltid ska ges möjlighet att yttra sig i alla ärenden inför fullmäktige

Av andra stycket framgår att nämnder och fullmäktigeberedningar som bereder ett ärende till fullmäktige även förutsätts utforma ett förslag till beslut. Om något förslag till beslut inte finns är styrelsen skyldig att lägga fram ett sådant.

29 § Fullmäktige får hålla val utan föregående beredning.

Ett ärende som avser avsägelse från ett uppdrag som förtroendevald behöver inte heller beredas.

Paragrafen innebär undantag från beredningstvånget i ärenden om val och avsägelse av uppdrag. Paragrafen motsvarar 5 kap. 29 § KL. Övervägandena finns avsnitt 14.2.

30 § De år då val av fullmäktige har hållits i hela landet får nyvalda fullmäktige besluta att ändra mandattiden för en nämnd eller att ändra antalet ledamöter eller ersättare i en nämnd utan föregående beredning.

Paragrafen innebär undantag från beredningstvånget i ärenden där nyvalda fullmäktige under valår beslutar om ändrad mandattid för nämnd eller att ändra antalet ledamöter eller ersättare i en nämnd. Paragrafen motsvarar huvudsakligen 5 kap. 30 § KL. Övervägandena finns avsnitt 14.2.

Syftet med detta undantag är att nyvalda fullmäktige ska kunna ändra sammansättningen av en befintlig nämnd före valet av ledamöter i nämnden och ändra mandattiden för att möjliggöra ett snabbare valgenomslag. Bestämmelsen är inte tillämplig på ärenden som innebär att antalet ledamöter eller ersättare i en nämnd ska ändras under löpande mandatperiod. Den är inte heller tillämplig på andra förändringar av nämndorganisationen, t.ex. inrättandet av nya nämnder.

31 § Fullmäktige får besluta om extra val till fullmäktige utan föregående beredning.

Paragrafen innebär undantag från beredningstvånget vid beslut om extra val. Paragrafen motsvarar 5 kap. 30 a § KL.

32 § Fullmäktige får behandla revisionsberättelsen utan föregående beredning. Fullmäktige ska dock hämta in förklaring över

1. anmärkning som framställts i revisionsberättelsen, och
2. revisorernas uttalande att ansvarsfrihet inte tillstyrks.

Revisorerna och deras sakkunniga ska alltid ges tillfälle att yttra sig vid fullmäktiges behandling av revisionsberättelsen.

Om en förtroendevald har vägrats ansvarsfrihet, får fullmäktige också utan ytterligare beredning besluta att den förtroendevaldes uppdrag ska återkallas enligt 4 kap. 10 §.

I paragrafen regleras att fullmäktiges behandling av revisionsberättelsen i normalfallet inte behöver beredas. Paragrafen motsvarar delvis 5 kap. 31 § KL.

Av *första stycket* framgår att revisionsberättelsen kan behandlas utan beredning. Dock ska fullmäktige hämta in förklaringar över anmärkning som framställts i revisionsberättelsen och revisorernas uttalande om ansvarsfrihet om den inte tillstyrks. Tillsammans med revisionsberättelsen utgör dessa förklaringar underlaget för fullmäktiges ställningstagande till frågorna om anmärkning och ansvarsfrihet enligt 24 §. De allmänna reglerna i 26–28 §§ gäller således inte för handläggningen av revisionsberättelsen och inhämtande av förklaringar enligt denna bestämmelse. Inget hindrar att nämnden på eget initiativ redovisar sin syn på en sådan kritik genom en skrivelse till fullmäktige. Förslag till beslut i dessa ärenden kan läggas t.ex. av fullmäktiges presidium.

I *andra stycket* anges att revisorerna och deras sakkunniga alltid ska ges tillfälle att yttra sig vid fullmäktiges behandling av revisionsberättelsen. Övervägandena finns i avsnitt 11.4.1. Bestämmelsen ger alla revisorer och sakkunniga biträden en ovillkorlig rätt att delta vid det fullmäktigesammanträde där revisionsberättelsen behandlas. Bestämmelsen innebär en möjlighet, men ingen skyldighet att delta. Ett beslut kan inte upphävas efter laglighetsprövning enligt 13 kap. enbart på den grunden att revisorerna eller de sakkunniga inte yttrat sig vid sammanträdet.

Av *tredje stycket* framgår ett annat undantag från beredningstvånget. Det gäller för ärenden i vilka fullmäktige utnyttjar sin möjlighet enligt 4 kap. 10 § att återkalla en förtroendevalds uppdrag på grund av att denne vägrats ansvarsfrihet. Bestämmelsen är inte tillämplig på ärenden som avser återkallande på grund av brott.

33 § Ett brådskande ärende får avgöras trots att ärendet inte har beretts, om samtliga närvarande ledamöter är ense om beslutet.

I paragrafen finns undantag från beredningskravet vid brådskande ärenden. Paragrafen motsvarar 5 kap. 32 § KL.

Enligt bestämmelsen får ärenden som är brådskande avgöras utan beredning. Det ankommer på fullmäktige att bedöma vilka ärenden som ska anses vara brådskande. För att ett brådskande ärende ska få avgöras utan beredning enligt denna bestämmelse krävs att samtliga närvarande ledamöter i sak är ense om beslutet i ärendet. Om ett ärende inte har tillkännagetts enligt 13 och 14 §§, krävs även ett enhälligt beslut för ärendet ska kunna tas upp till handläggning vilket framgår av 53 §.

34 § Fullmäktiges beslut att enligt 23 § andra stycket överlåta till styrelsen eller en annan nämnd att besluta i ett ärende som har väckts genom medborgarförslag får fattas utan föregående beredning.

I paragrafen finns undantag från beredningskravet för beslut om att överlåta till styrelsen eller annan nämnd att besluta om ett ärende som väckts genom medborgarförslag. Paragrafen motsvarar i huvudsak 5 kap. 32 § KL. Bestämmelsen utgör inget hinder mot att fullmäktige låter bereda medborgarförslagsärendet om fullmäktige bedömer att det är lämpligt.

35 § En motion eller ett medborgarförslag ska om möjligt beredas på sådant sätt att fullmäktige kan fatta beslut inom ett år från det att motionen eller medborgarförslaget väcktes.

Om beredningen inte kan avslutas inom denna tid, ska detta och vad som har kommit fram vid beredningen anmälas till fullmäktige inom samma tid. Fullmäktige får då avskriva motionen eller medborgarförslaget från vidare handläggning.

I paragrafen regleras beredningen av motioner och medborgarförslag och möjligheten att avskriva dessa från vidare handläggning. Paragrafen motsvarar huvudsakligen 5 kap. 33 § KL.

Paragrafen innebär en ettårig beredningsfrist för motioner och medborgarförslag och en plikt för styrelse och nämnder att anmäla till fullmäktige om fristen inte kan hållas. När fullmäktige får en sådan anmälan kan fullmäktige besluta att beredningen ska fortsätta och bestämma en ny tid inom vilken motionen åter ska redovisas för fullmäktige. Fullmäktige får också besluta att avskriva motionen eller medborgarförslaget från vidare handläggning. Den ettåriga beredningsfristen är knuten till varje enskild motion. Motioner kan innehålla flera olika yrkanden. Bestämmelsen utgör inget hinder mot att fullmäktige, om yrkandena kan hållas isär från varandra, tar ställning till ett yrkande och samtidigt beslutar att motionen i övrigt ska beredas ytterligare.

Närmare föreskrifter om handläggningen av motioner ska tas in i fullmäktiges arbetsordning enligt 73 §. Fullmäktige kan i arbetsordningen närmare reglera t.ex. återkommande anmälan och redovisning av motioner som inte är färdigberedda. Paragrafen utgör inte något hinder mot att fullmäktige i arbetsordningen bestämmer att motioner normalt ska beredas inom kortare tid än ett år.

36 § Fullmäktige får besluta att det, som ett led i beredningen av ett ärende som fullmäktige ska handlägga, ska hämtas in synpunkter från medlemmarna.

Detta kan ske genom folkomröstning, opinionsundersökning eller något liknande förfarande. Vid opinionsundersökning eller liknande förfarande får valnämnden i kommunen anlitas, om nämndens verksamhet i övrigt inte hindras av det.

Ska synpunkter hämtas in genom en folkomröstning får fullmäktige besluta att röstlängd och röstkort ska framställas för omröstningen enligt 5 kap. vallagen (2005:837).

I paragrafen anges att fullmäktige kan besluta att hämta in synpunkter från medlemmarna som ett led i beredningen av ett ärende. Paragrafen motsvarar huvudsakligen 5 kap. 34 § första–tredje styckena KL.

Första stycket innebär att fullmäktige får ta initiativ till olika slag av undersökningar av opinionsläget i kommunen eller landstinget. En förutsättning är att synpunkter hämtas in i ett ärende som ankommer på fullmäktige att besluta om.

Enligt *andra stycket* kan medlemmarnas synpunkter tas in genom folkomröstning, opinionsundersökning eller något liknande förfarande. Undersökningen kan begränsas till en del av kommunen eller landstinget t.ex. om frågan endast har intresse för medlemmarna där. Grundläggande förutsättningar är att alla som ska ges tillfälle att yttra sig får en reell möjlighet att göra det, garanterad anonymitet och rätt till likvärdig information. Bestämmelsen reglerar inte närmare hur opinionsundersökning eller liknande förfarande ska genomföras, detta är upp till fullmäktige att besluta om. Valnämnden i en kommun får anlitas för att genomföra en opinionsundersökning eller liknande förfarande under förutsättning att detta inte hindrar nämndens övriga verksamhet. Landsting har inte någon valnämnd, de får därför under samma förutsättningar anlita en kommuns valnämnd. Om det sker har kommunen rätt till ersättning för sina kostnader enligt 38 §.

Enligt *tredje stycket* får fullmäktige besluta om att röstlängder och röstkort enligt vallagen (2005:837) ska framställas för en kommunal folkomröstning.

37 § Har ett folkinitiativ väckts enligt 8 kap. 2 § ska fullmäktige besluta att folkomröstning ska hållas, om

1. den fråga som initiativet avser är sådan att fullmäktige kan besluta om den, och

2. inte minst två tredjedelar av de närvarande ledamöterna röstar mot förslaget.

Vid sådan folkomröstning ska 36 § tredje stycket tillämpas.

I paragrafen regleras förfarandet i fullmäktige om ett folkinitiativ väckts. Paragrafen motsvarar delvis nuvarande 5 kap. 34 a § KL.

I *första stycket* anges att om ett folkinitiativ har väckts ska fullmäktige besluta att en folkomröstning ska hållas om den fråga som ett folkinitiativ avser är sådan att fullmäktige kan besluta om den (första punkten) och inte minst två tredjedelar av de närvarande ledamöterna röstar mot förslaget (andra punkten). Bestämmelsen innebär att det finns en presumtion för att ett folkinitiativ ska leda till att en folkomröstning hålls om den fråga som initiativet avser är sådan att fullmäktige kan besluta om den.

Av *andra stycket* framgår att fullmäktige får besluta att det med tillämpning av vallagen (2005:837) ska framställas röstkort och röstlängd för omröstningen. Lagen (1994:692) om kommunala folkomröstningar är tillämplig även på kommunala folkomröstningar enligt kommunallagen, således även på sådana som tillkommer enligt denna bestämmelse.

38 § Kommunen har rätt att få ersättning för de kostnader som föranleds av att ett landsting anlitar valnämnden.

I paragrafen anges kommuners rätt till ersättning för kostnader som uppkommer när ett landsting anlitar valnämnden i kommunen enligt 36 § andra stycket. Paragrafen motsvarar 5 kap. 35 § KL.

39 § Bestämmelser om förfarandet vid folkomröstning finns i lagen (1994:692) om kommunala folkomröstningar.

Paragrafen innehåller en hänvisning till lagen om kommunala folkomröstningar och motsvarar huvudsakligen 5 kap. 34 § fjärde stycket KL.

Rätt och skyldighet för andra än ledamöterna att medverka

40 § En förtroendevald som anges i 4 kap. 2 § första stycket och som inte är ledamot i fullmäktige har rätt att närvara vid fullmäktiges sammanträden. Sådan förtroendevald får delta i överläggningar och framställa förslag men inte delta i besluten.

I paragrafen regleras närvaroplikt och rätt att delta i överläggningar och framställa förslag för kommunal- och landstingsråd m.m. som inte är ledamot av fullmäktige. Paragrafen har ingen motsvarighet i nuvarande kommunallag men motsvarar delvis 4 kap. 28 § KL. Övervägandena finns i avsnitt 7.1.1.

Bestämmelserna gäller bara den förtroendevald som anges i 4 kap. 2 § första stycket men som inte är ledamot i fullmäktige. En sådan förtroendevald har rätt att närvara vid fullmäktigesammanträdena. Bestämmelsen ger inte någon rätt att delta i överläggningar i sådana ärenden i vilka det föreligger sekretess.

41 § Fullmäktige får bestämma att också andra än ledamöter och de som anges i 40 § ska ha rätt att delta i överläggningar men inte i besluten.

I paragrafen regleras fullmäktiges rätt, utöver vad som framgår av 41 § att avgöra vilka som ska delta i dess överläggningar. Paragrafen motsvarar delvis 5 kap. 21 § KL.

Bestämmelsen innebär att fullmäktige får bestämma vilka som har rätt att delta i överläggningar förutom ledamöterna och sådana förtroendevalda som anges i 40 §. Fullmäktige kan antingen meddela generella regler om närvarorätt eller besluta i enskilda fall. Om fullmäktige medger att besvarandet av interpellationer och frågor får överlåtas enligt 64 §, måste fullmäktige också ge den som ska svara rätt att delta i överläggningarna.

Rätten att delta i överläggningar enligt denna bestämmelse innebär enbart en rätt att yttra sig, inte att lägga förslag eller få sin mening antecknad i protokollet. Rätten att delta i överläggningar ska regleras i arbetsordningen enligt 73 §. Revisorerna och de sakkunniga biträdena har rätt att yttra sig vid det fullmäktigesammanträde där årsredovisningen behandlas enligt 32 §. Enligt 50 § får enskilda förtroendevalda som inte är ledamöter i fullmäktige men mot vilka anmärkning kan riktas delta i fullmäktiges överläggningar när revisionsberättelsen över den verksamhet som de har ansvaret för behandlas.

42 § Ordföranden och vice ordföranden i en nämnd, revisorerna och de anställda i kommunen eller landstinget är skyldiga att lämna upplysningar vid fullmäktiges sammanträden, om fullmäktige begär det och om det inte finns något hinder mot det på grund av sekretess.

I paragrafen anges vissa förtroendevalda och de anställdas skyldighet att lämna upplysningar till fullmäktige. Paragrafen motsvarar 5 kap. 22 § första stycket KL. Övervägandena finns i avsnitt 14.2.

Bestämmelsen innebär en skyldighet att lämna upplysningar om fullmäktige begär det. Denna skyldighet omfattar inte upplysningar som skyddas av sekretess. Andra än de som anges i bestämmelsen är inte skyldiga att inställa sig. Fullmäktige kan dock med stöd av 41 § bestämma att t.ex. en utomstående sakkunnig eller en styrelseledamot i ett kommunalt bolag har rätt att lämna upplysningar och delta i överläggningar.

Offentlighet och ordning vid fullmäktiges sammanträden

43 § Fullmäktiges sammanträden är offentliga.

Fullmäktige får dock besluta att överläggningen i ett visst ärende ska hållas inom stängda dörrar. Ersättarna får närvara vid en sådan överläggning, även när de inte tjänstgör.

I paragrafen behandlas mötesoffentligheten för fullmäktiges sammanträden. Paragrafen motsvarar 5 kap. 38 § KL.

Av *första stycket* framgår att fullmäktiges sammanträden ska vara offentliga. Av denna bestämmelse, tillsammans med offentlighetsprincipen, får anses följa, att det är tillåtet att spela in eller filma sammanträden om det inte stör ordningen. Fullmäktige kan dock förbjuda upptagningar av sammanträdet, om det påkallas av ordningsskäl, se 44 §.

I *andra stycket* anges att överläggningar i ett visst ärende får ske bakom stängda dörrar. Denna bestämmelse tar sikte på ärenden där det förekommer handlingar som kan omfattas av sekretess. Det är endast överläggningarna som kan hållas bakom stängda dörrar. Beslutet ska fattas offentligt. Bestämmelser om ledamöter och ersättarnas tystnadsplikt finns i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

44 § Ordföranden leder fullmäktiges sammanträden och ansvarar för ordningen vid sammanträdena.

Ordföranden får visa ut den som uppträder störande och inte rättar sig efter tillsägelse.

I paragrafen regleras ordförandens ansvar för att leda och hålla ordning under fullmäktiges sammanträden. Paragrafen motsvarar huvudsakligen 5 kap. 39 § KL.

I *första stycket* anges att det är ordförandes ansvar att leda och hålla ordning vid sammanträdena. En vice ordförande får endast föra ordet om ordföranden är förhindrad att delta. Ytterligare reglering som behövs kan tas in i fullmäktiges arbetsordning. Sådan reglering får dock inte utformas så att de begränsar den grundlagsfästa yttrandefriheten.

Ordföranden kan inte ges rätt att ingripa mot en talare på grund av själva innehållet i ett yttrande men får ingripa om en talare avviker från ämnet eller stör ordningen på annat sätt än med innehållet i sitt yttrande, se RÅ 1982 2:15 och jfr även RÅ 1981 2:1. Ordförandens ansvar för ordningen innefattar en rätt att ajournera sammanträdet för att få tid att återställa ordningen eller som yttersta åtgärd upplösa sammanträdet. Hur sådana undantagssituationer ska hanteras kan regleras i arbetsordningen.

I *andra stycket* anges att ordföranden, efter tillsägelse, har rätt att visa ut den som stör ordningen vid ett sammanträde.

Offentlighet vid fullmäktigeberednings sammanträden

45 § En fullmäktigeberednings sammanträden ska hållas inom stängda dörrar. En sådan beredning får dock besluta att dess sammanträden ska vara offentliga, om fullmäktige har medgett det.

I paragrafen behandlas mötesoffentligheten för fullmäktigeberedningars sammanträden. Paragrafen motsvarar 3 kap. 7 § andra stycket KL.

Av paragrafen framgår att fullmäktigeberedningars sammanträden som huvudregel inte ska vara offentliga. Om fullmäktige beslutar att medge att sammanträden får vara offentliga är det sedan fullmäktigeberedningen själv som avgör om, och vid vilka sammanträden, allmänheten ska tillåtas närvara.

Beslutsförhet

46 § Fullmäktige får handlägga ett ärende bara om mer än hälften av ledamöterna är närvarande. Fullmäktige får dock bestämma att interpellationer och frågor får besvaras även om färre ledamöter är närvarande.

I paragrafen regleras fullmäktiges beslutsförhet. Paragrafen motsvarar i huvudsak 5 kap. 18 § KL.

Paragrafen innebär en regel om att fullmäktige bara får handlägga ett ärende om mer än hälften av ledamöterna är närvarande. Närvarokravet gäller i princip all handläggning, dvs. även för överläggningar innan besluten fattas. En rent tillfällig frånvaro från överläggningen i ett ärende påverkar dock inte beslutsförheten. Fullmäktige kan med undantag från närvarokravet bestämma att interpellationer och frågor får besvaras även om mer än hälften av ledamöterna inte är närvarande. Av 47 § framgår att jäv inte påverkar beslutsförheten.

47 § Om en ledamot enligt 48 eller 49 § är jävig i ett ärende, får fullmäktige handlägga ärendet, även om antalet deltagande på grund av jävet inte uppgår till det antal som föreskrivs i 46 §.

I paragrafen anges att om en ledamot är jävig i ett ärende och detta leder till att närvarokravet enligt 46 § inte är uppfyllt för detta ärende så får ärendet ändå handläggas. Paragrafen motsvarar 5 kap. 19 § KL.

Jäv

48 § En ledamot får inte delta i handläggningen av ett ärende som personligen rör ledamoten själv, ledamotens make, sambo, förälder, barn eller syskon eller någon annan närstående.

I fråga om jäv för fullmäktigeledamöter ska 6 kap. 30 § andra och tredje styckena tillämpas. Vid fullmäktiges beslut i fråga om jäv gäller 6 kap. 32 §. Vad som sägs om nämnd i dessa bestämmelser ska i stället gälla fullmäktige.

I paragrafen regleras grunder för jäv för fullmäktigeledamöter. Paragrafen motsvarar i huvudsak 5 kap. 20 § första och tredje styckena KL. Övervägandena finns i avsnitt 14.1.

Bestämmelsen i *första stycket* innebär att en ledamot inte får delta i handläggningen av ett ärende som personligen berör denne eller någon närstående. Handläggningen avser både överläggningen och beslutet i ärendet. Eftersom sammanträden i fullmäktige är offentliga behöver ledamoten dock inte fysiskt lämna möteslokalen men bör lämna sin plats. Med jäv avses att en person har ett sådant förhållande till saken eller parterna att det kan äventyra dennes opartiskhet vid behandlingen av ett visst ärende. Med personligen berörd avses ett ärende som berör ledamoten eller någon närstående som individ snarare än som del av ett kollektiv. Som exempel kan anges att fullmäktige kan besluta om arvoden till samtliga förtroendevalda medan styrelsens ordförande bör bedömas som jävig i ärendet om arvode till detta uppdrag. Ledamöter är inte jäviga vid deltagande i val inom fullmäktige även om det föreslås att de ska väljas till ett uppdrag.

Enligt hänvisningarna i *andra stycket* ska bestämmelserna i 6 kap. 30 § andra och tredje styckena och 32 § tillämpas på fullmäktige. Se kommentaren till dessa paragrafer.

49 § Den som är redovisningsskyldig till kommunen eller landstinget får inte delta i

1. val av revisor för granskning av verksamhet som omfattas av redovisningsskyldigheten, eller

2. handläggningen av ärenden om ansvarsfrihet för verksamheten. Detsamma gäller make, sambo, förälder, barn, syskon eller annan närstående till den redovisningsskyldige.

I paragrafen regleras vilka som får delta i val av revisorer och vid handläggningen av ärenden om ansvarsfrihet. Paragrafen motsvarar huvudsakligen 5 kap. 20 a § KL.

Paragrafen anger att fullmäktigeledamot som är redovisningsskyldig till en kommun eller landsting inte får delta i val av revisor eller handläggning av ärende om ansvarsfrihet för sådan verksamhet. Begreppet redovisningsskyldig avser både förtroendevalda och anställda, som i sin befattning är redovisningsskyldiga till kommunen eller landstinget eller genom delegation tillagts rätt att besluta på nämndens vägnar. Även ledamöter i styrelsen i kommunala bolag, stiftelser och föreningar är redovisningsskyldiga. Regeln tillämpas också på närstående till den som är redovisningsskyldig.

50 § Enskilda förtroendevalda mot vilka anmärkning kan riktas enligt 12 kap. 13 § får, trots vad som anges i 49 §, delta i fullmäktiges överläggningar, när revisionsberättelsen över den verksamhet som de har ansvaret för behandlas.

Ordföranden och vice ordföranden i en nämnd får också delta i fullmäktiges överläggning när verksamhet inom den egna nämnden behandlas.

Första och andra stycket gäller även om de förtroendevalda inte är ledamöter i fullmäktige.

I paragrafen regleras rätten för redovisningsskyldiga att delta i överläggningarna när revisionsberättelsen för verksamheten behandlas. Paragrafen motsvarar 5 kap. 20 b § KL.

Reglerna om vilka som får delta i överläggningarna när frågan om ansvarsfrihet ska prövas hänger samman med bestämmelsen i 12 kap. 13 § om vem anmärkning kan riktas mot, se kommentaren under denna paragraf. Syftet med bestämmelsen är att alla förtroendevalda mot vilken en anmärkning kan riktas ska ha en möjlighet att inför fullmäktige ge en förklaring till sitt handlande. Eftersom fullmäktige kan vägra ansvarsfrihet även om det inte har framställts någon anmärkning mot de enskilda förtroendevalda, gäller rätten att medverka i överläggningen alla förtroendevalda för vilka frågan om ansvarsfrihet prövas av fullmäktige, oavsett vad revisionsberättelsen innehåller.

Bordläggning och återremiss

51 § Ett ärende ska bordläggas eller återremitteras, om det begärs av minst en tredjedel av de närvarande ledamöterna. Enkel majoritet krävs dock om ärendet tidigare bordlagts eller återremitterats på begäran av en minoritet.

För bordläggning eller återremiss i fråga om val krävs enkel majoritet. Ett ärende om extra val ska dock alltid bordläggas första gången det tas upp till behandling.

Motiveringen till ett beslut om återremiss ska bestämmas av de ledamöter som begärt återremittering. Vid flera motiveringar får ordföranden pröva vilken motivering som biträds av minst en tredjedel av de närvarande ledamöterna.

I paragrafen regleras bordläggning eller återremiss på begäran av minoriteten. Paragrafen motsvarar huvudsakligen 5 kap. 36 § KL.

Regleringen i *första stycket* innebär ett skydd för minoriteten. Den innebär att minst en tredjedel av de närvarande ledamöterna kan få ett ärende bordlagt eller återremitterat. Bordläggning innebär att beslutet skjuts upp till ett kommande sammanträde utan att någon ny utredning tillförs ärendet. En bordläggning innebär ett uppskov som endast kan avse kortare tid. Normalt bordläggs ett ärende till fullmäktiges nästkommande sammanträde, se 52 §. Ärendet ska vidare tas upp till behandling med samma underlag. Bestämmelsen utgör inget hinder mot att fullmäktige avbryter överläggningen i ett ärende och skjuter upp den till en senare tidpunkt under ett sammanträde. Det kan av olika praktiska skäl vara lämpligt att göra så utan att ärendet bordläggs. Om någon ledamot yrkar på bordläggning i en sådan situation, måste detta yrkande dock behandlas på vanligt sätt. Återremiss innebär att ärendet kompletteras med ytterligare beslutsunderlag innan beslut kan fattas. Ärendet skickas då tillbaka till beredande organ, som kan vara en nämnd, en fullmäktigeberedning eller styrelsen. Det beredande organet ska

därefter bereda ärendet på nytt och lämna ett förslag till beslut i ärendet. Återremiss och bordläggning ska beslutas på begäran av en minoritet även om ärendet tidigare har återremitterats på begäran av en majoritet. Återremiss och bordläggning kan bara beslutas på begäran av minoriteten en gång, därefter krävs enkel majoritet. Syftet med bestämmelsen är att hindra överrumplande manövrer från en majoritet i fullmäktige, som t.ex. kan utnyttja bestämmelserna om brådskande ärenden för att snabbt få upp ett ärende till behandling i fullmäktige. Om yrkanden ställs om både bordläggning och återremiss, får fullmäktige besluta om i vilken ordning man ska ta ställning till yrkandena.

Av *andra stycket* framgår att för bordläggning eller återremiss i fråga om val krävs alltid enkel majoritet. Ett ärende om extra val däremot ska alltid bordläggas första gången det tas upp till behandling. Detta innebär inget hinder mot att frågan om extra val bordläggs vid flera tillfällen. Minoriteten i fullmäktige kan dock inte med stöd av första stycket få till stånd en bordläggning eller återremittering av en fråga om extra val.

I *tredje stycket* anges att en återremiss ska motiveras och att motiveringen till ett beslut om återremiss ska bestämmas av de ledamöter som har begärt återremittering. Syftet är att klargöra vad som ytterligare bör utredas för det beredande organet. Omfattningen av beredningsåtgärderna beslutas genom majoritetsbeslut. För att ärendet ska anses ha beretts fordras att någon nämnd eller beredning givits möjlighet att lämna synpunkter på ärendet. Ett yrkande om återremiss och motiveringen till yrkandet ska ses som en helhet. Detta innebär att det krävs en tredjedels majoritet för varje återremissyrkande inklusive motivering, dvs. yrkandet och motiveringen kan inte bestämmas av färre ledamöter än en tredjedel. Uppkommer situationen att det finns flera motiveringar till en återremiss får ordföranden pröva vilken motivering som biträds av minst en tredjedel av de närvarande ledamöterna. Om ingen av återremissyrkandena biträds av en tredjedel faller yrkandena. Teoretiskt skulle en situation kunna uppstå att två (eller tre) yrkanden om återremiss biträds av en tredjedel var av de närvarande ledamöterna. I en sådan situation får styrelsen beakta detta i sin fortsatta hantering av frågan.

52 § Ett bordlagt ärende ska behandlas på fullmäktiges nästa sammanträde, om fullmäktige inte beslutar något annat.

I paragrafen anges när ett ärende som bordlagts ska tas upp på nytt. Paragrafen motsvarar 5 kap. 37 § KL.

Enligt bestämmelsen ska ett ärende som bordlagts tas upp på fullmäktiges nästa sammanträde, om fullmäktige inte beslutar något annat. I de fall ett fullmäktigesammanträde sträcker sig över mer än en dag kan det t.ex. vara aktuellt att fullmäktige beslutar att ärendet ska handläggas redan under nästa sammanträdesdag. Ett sådant beslut fattas med enkel majoritet, även om själva bordläggningen bestämts av en minoritet. Om ett ärende som bordlagts är brådskande kan fullmäktige också förlänga ett sammanträde, besluta om fortsatt sammanträde eller sätta ut ett extra sammanträde.

Hur ärendena avgörs

53 § Ordföranden ska se till att bara sådana ärenden avgörs som har tillkännagetts enligt 13 och 14 §§.

Ett brådskande ärende får dock avgöras om samtliga närvarande ledamöter beslutar det.

I paragrafen regleras ordförandens ansvar för att ärenden på fullmäktiges sammanträde ska ha tillkännagetts innan sammanträdet. Paragrafen motsvarar huvudsakligen 5 kap. 40 § första och andra styckena KL. Övervägandena finns i avsnitt 14.2.

Av *första stycket* framgår att ordförandens ansvar för att bara ärenden som tillkännagetts i enligt med lagens bestämmelser får avgöras av fullmäktige. Har ett ärende inte tillkännagetts på föreskrivet sätt ska ordföranden vägra att lägga fram ett förslag till beslut. Ordförandes beslut om att inte ta upp ett ärende på denna grund kan inte överprövas av fullmäktige.

Bestämmelsen i *andra stycket* innebär en möjlighet att avvika från första stycket. Ett ärende som inte tillkännagetts enligt lagens bestämmelser får avgöras om samtliga närvarande ledamöter är eniga om det. Har ett sådant ärende inte beretts får det bara avgöras om ledamöterna dessutom är eniga om utgången enligt 33 §.

54 § När överläggningen har avslutats, lägger ordföranden fram förslag till beslut.

Förslagen ska utformas så, att de kan besvaras med ja eller nej.

Ordföranden redovisar därefter sin uppfattning om vad som har beslutats och bekräftar beslutet med ett klubbslag, om inte omröstning begärs.

I paragrafen regleras hur förslag ska ställas. Paragrafen motsvarar huvudsakligen 5 kap. 41 § KL.

Av *första stycket* framgår att när överläggningen är avslutad är det ordförandens ansvar att lägga fram förslag till beslut. Överläggningen är avslutad när alla som begärt ordet fått yttra sig. Att avbryta överläggningen och inte låta samtliga talare yttra sig genom att dra ett ”streck” i talarlistan är oförenligt med den grundlagsfästa yttrandefriheten (RÅ 1971 ref. 55).

Enligt *andra stycket* ska ordförandens förslag till beslut utformas så att de kan besvaras med ja eller nej. Först ska eventuella formella yrkanden behandlas, dvs. om återremiss och bordläggning. Förekommer båda yrkandena ska de behandlas var för sig och efter varandra. Efter det ska ordföranden behandla de materiella yrkanden som framförts under överläggningen. Ordföranden frågar då fullmäktige för varje yrkande om det bifalls. Finns endast ett förslag kan ordföranden fråga om det förslaget bifalles.

Enligt *tredje stycket* ska ordföranden redovisa vad denne anser har beslutats. Vill någon ledamot invända mot ordförandens uppfattning sker det genom att ledamoten begär omröstning.

55 § Om omröstning begärs, ska den ske öppet utom i ärenden som avser val eller anställning av personal.

Av paragrafen regleras förfarandet för omröstningar. Paragrafen motsvarar 5 kap. 42 § KL.

I paragrafen anges att omröstning sker öppet, dvs. redovisning sker av hur varje ledamot tagit ställning. Ärenden som avser val och anställning av personal är undantagna och ska avgöras genom sluten omröstning. I de flesta kommuner är det inte fullmäktiges uppgift att besluta i anställningsärenden. En sådan ordning kan dock undantagsvis förekomma, t.ex. i vissa mindre kommuner beträffande anställning av vissa chefer. Regeln är genom en hänvisning i 6 kap. 33 § också tillämplig vid nämndernas beslutsfattande. Sluten omröstning i ärenden som avser val och anställning kan begäras utan föregående acklamationsförfarande. Begärs inte omröstning kan även ärenden som avser val och anställning avgöras öppet genom acklamation.

56 § Utgången bestäms genom enkel majoritet, om inte något annat anges i denna lag eller annan författning.

I paragrafen regleras att utgången vid omröstning bestäms genom enkel majoritet. Paragrafen motsvarar huvudsakligen 5 kap. 43 § KL. Övervägandena finns i avsnitt 14.2.

I valärenden där mer än en person ska utses och den proportionella metoden inte används bestäms utgången genom relativ majoritet. De personer som fått flest röster av dem som föreslagits blir valda (RÅ 1982 2:64). Reglering som avviker från denna bestämmelse finns när det gäller bordläggning och återremiss i 51 §, samt om hanteringen av brådskande ärenden i 33 och 53 §§.

57 § Vid lika röstetal har ordföranden utslagsröst.

I ärenden som avser val eller anställning av personal fattas beslutet dock genom lottning.

I paragrafen regleras förfarandet vid lika röstetal. Paragrafen motsvarar 5 kap. 44 § KL.

I paragrafen anges att ordföranden har utslagsröst. Om en omröstning utfallit så att två förslag har fått lika många röster innebär det att det förslag som ordförande röstat för blir fullmäktiges beslut. Vid lika röstetal är en ordförande som avstått från att rösta skyldig att rösta enligt 4 kap. 26 § andra stycket. En tjänstgörande ordförande kan inte avstå sin utslagsröst till någon annan i presidiet (RÅ 1982:10 och RÅ 1998 ref. 15). Ärenden som avser val eller anställning av personal avgörs vid lika röstetal i stället genom lottning.

58 § Ordföranden ska vägra att lägga fram ett förslag till beslut, om ordföranden anser att förslaget innebär att ett nytt ärende väcks.

Ordföranden får vägra att lägga fram ett förslag till beslut, om ordföranden anser att förslaget skulle leda till ett beslut som strider mot lag eller annan författning. Fullmäktige får dock besluta att förslaget ändå ska läggas fram.

I paragrafen regleras ordförandens möjligheter att vägra lägga fram förslag. Paragrafen motsvarar 5 kap. 45 § KL.

Av *första stycket* framgår att ordföranden ska vägra lägga fram förslag till beslut om ordföranden anser att förslaget går utöver vad ärendet handlar och i stället innebär att nytt ärende väcks. Bakgrunden till denna bestämmelse är beredningstvånget för ärenden i fullmäktige. Ordförandes beslut att vägra lägga fram förslag på denna grund kan inte överprövas av fullmäktige.

I *andra stycket* anges att ordföranden också får vägra lägga fram ett förslag till beslut som ordföranden anser att det strider mot lag eller annan författning. Ett sådant beslut kan dock överprövas av fullmäktige om någon ledamot yrkar det. Det är främst en uppgift för förvaltningsdomstolarna att pröva beslutens laglighet.

Proportionella val

59 § Om det begärs av det antal väljande som anges i 2 § lagen (1992:339) om proportionellt valsätt ska följande val vara proportionella:

1. val av ledamöter och ersättare i nämnder och beredningar,
2. val av revisorer som avses i 12 kap. 4 och 5 §§,
3. val av ledamöter och suppleanter i styrelsen för aktiebolag,
4. val av ledamöter och suppleanter i styrelsen för ekonomiska föreningar eller stiftelser, och
5. val av revisorer, revisorssuppleanter och lekmannarevisorer som ska granska styrelsens förvaltning i aktiebolag, ekonomiska föreningar och stiftelser.

Första stycket 1 ska inte gälla vid val till en nämnd som avses i 6 kap. 1 § 2, om två tredjedelar av de närvarande ledamöterna i fullmäktige vid inrättandet av nämnden har röstat för att ledamöter i nämnden ska väljas på någon annan grund än partipolitisk.

I paragrafen regleras vilka val som ska vara proportionella. Paragrafen motsvarar huvudsakligen 5 kap. 46 § första och tredje stycke KL.

Av *första stycket* framgår att lagen (1992:339) om proportionellt valsätt ska tillämpas om det begärs av det antal ledamöter som framgår av 2 § i lagen om proportionellt valsätt. Av denna bestämmelse framgår att valförfarandet i denna lag ska användas om det begärs av minst så många väljande som motsvarar den kvot som man får om antalet närvarande ledamöter delas med det antal personer som valet avser, ökat med 1. De val omfattas av denna bestämmelse är enligt *första punkten* valen av ledamöter och ersättare i nämnder och beredningar. Med beredningar avses både permanenta beredningsorgan men också organ och enskilda personer som har utsetts att bereda vissa ärenden. Enligt *andra punkten* omfattas också val av de revisorer som ska granska kommuner och landsting. Såväl revisorer som utför en samlad revision som de som utför en särskild granskning enligt 12 kap. 5 § *andra stycket* omfattas. Enligt *punkterna 3–5* omfattas de representanter som fullmäktige ska välja i aktiebolag, ekonomiska föreningar och stiftelser. Ideella föreningar omfattas således inte av bestämmelsen, det finns dock inget hinder mot att det i föreningens stadga regleras att proportionellt valsätt ska tillämpas. Även val av revisorer och revisorssuppleanter i ekonomiska föreningar och stiftelser samt val av lekmannarevisorer i aktiebolag omfattas av bestämmelsen. Det som anges i bestämmelsen gäller för fullmäktige även om flera ledamöter, ersättare eller revisorer

ska välja på annat sätt t.ex. på bolagsstämma eller av en annan kommun eller annat landsting.

Utöver bestämmelserna i första stycket finns ytterligare bestämmelser om proportionella val av ledamöter och ersättare i vissa statliga styrelser och andra organ i annan lag eller författning. Exempelvis regleras val av nämndemän i 4 kap. 7 § rättegångsbalken.

I *andra stycket* anges ett undantag som innebär att paragrafens bestämmelser om proportionellt valsätt inte ska tillämpas vid val till en geografisk nämnd om en kvalificerad majoritet har röstat för att ledamöter i nämnden ska väljas på någon annan grund än partipolitisk. Valet av samtliga ledamöter i nämnden avgörs i sådana fall genom enkel majoritet.

Fullmäktiges ställningstagande i frågan om på vilken grund ledamöterna i nämnden ska väljas ska ha gjorts med kvalificerad majoritet redan i samband med inrättandet av nämnden. Fullmäktiges beslut i den frågan utgör inte ett avgörande av ett valärende. Beslutet måste därför föregås av beredning enligt 26 §. För att bestämmelsen om undantag från reglerna om proportionellt valsätt ska vara tillämplig är det således inte tillräckligt att två tredjedelar av de närvarande vid valet av ledamöter röstar för att utse ledamöterna på någon annan grund än partipolitisk.

Ett beslut att avskaffa en geografisk nämnd vars ledamöter väljs på annan grund än partipolitisk eller ett beslut att ledamöterna i en sådan nämnd åter ska väljas på partipolitisk grund kan fattas med enkel majoritet. Inte heller dessa beslut utgör beslut i valärenden och ska därför beredas på vanligt sätt.

Interpellationer

60 § Interpellationer får ställas av ledamöterna och riktas till ordföranden i en nämnd eller en fullmäktigeberedning samt till de förtroendevalda i övrigt som fullmäktige bestämmer.

Fullmäktige får besluta att interpellationer får ställas endast till sådan förtroendevald som anges i 4 kap. 2 § första stycket.

I paragrafen anges till vilka interpellationer får ställas. Paragrafen motsvarar 5 kap. 52 § första och andra styckena KL.

Av *första stycket* framgår att fullmäktigeledamöter får ställa interpellationer till ordföranden i nämnder och fullmäktigeberedningar. Vidare anges att fullmäktige kan bestämma att interpellationer får ställas även till andra förtroendevalda. Handläggningen av interpellationer ska regleras i arbetsordningen enligt 73 §. Bestämmelsen innebär inte någon skyldighet att svara på en interpellation.

Andra stycket innebär att fullmäktige får bestämma att interpellationer får ställas endast till sådan förtroendevald som anges i 4 kap. 2 § första stycket. Övervägandena finns i avsnitt 7.1.1.

61 § Interpellationerna ska ha ett bestämt innehåll och vara försedda med motivering.

I paragrafen regleras de formella kraven på en interpellation. Paragrafen motsvarar 5 kap. 50 § första meningen KL. Bestämmelsen har samma innehåll som 8 kap. 2 § andra meningen i riksdagsordningen (2014:801). Till skillnad från frågor så ska interpellationer motiveras.

62 § Interpellationer ska avse ämnen som hör till fullmäktiges, en nämnds eller en fullmäktigeberednings handläggning. De får dock inte avse ärenden som rör myndighetsutövning mot någon enskild.

Interpellationer bör ställas endast i angelägenheter av större intresse för kommunen eller landstinget.

I paragrafen regleras ämnesområdet för interpellationer. Paragrafen motsvarar 5 kap. 49 § och 50 § andra meningen KL.

Bestämmelsen innebär att interpellationer kan ställas avseende alla ämnen som hör till fullmäktige, nämnder och fullmäktigeberedningars handläggning. Detta innebär att interpellationer inte får ställas i ämnen som inte utgör en kommunal angelägenhet. Interpellation får inte heller ställas i ärenden som avser myndighetsutövning mot någon enskild. Om en interpellation ställs om frågor om uppgifter som skyddas genom sekretess måste den besvaras på sådant sätt att sekretessbelagda uppgifter inte röjs. Till skillnad från frågor bör interpellationer i fullmäktige bara ställas i angelägenheter av större intresse för kommunen eller landstinget. Det är främst upp till fullmäktige att avgöra vilka angelägenheter som är av större intresse för kommunen eller landstinget.

63 § Fullmäktige beslutar utan föregående överläggning om en interpellation får ställas.

I paragrafen anges att fullmäktige ska besluta om en interpellation får ställas utan överläggning. Paragrafen motsvarar 5 kap. 51 § KL. Bestämmelsen innebär ett debattförbud avseende frågan om en interpellation ska få ställas.

64 § Fullmäktige får besluta att ordföranden i en nämnd får överlåta besvarandet av en interpellation till en av fullmäktige utsedd ledamot i styrelsen för en sådan juridisk person som avses i 10 kap. 2–6 §§ eller till ordföranden i styrelsen eller annan nämnd i ett kommunalförbund som kommunen eller landstinget är medlem i.

I paragrafen regleras möjlighet för en nämndordförande att överlåta besvarandet av en interpellation. Paragrafen motsvarar 5 kap. 53 § KL.

Ordföranden i nämnden kan överlåta besvarandet av en interpellation till en av fullmäktige utsedd styrelseledamot i ett kommunalt bolag, stiftelse eller förening. Avseende kommunalförbund så kan nämndordföranden överlåta till ordförande i styrelsen eller annan nämnd i kommunalförbundet att besvara interpellationen utan något krav på att denne är utsedd av den egna kommunen eller landstinget. En förutsättning för att personer som avses i denna paragraf ska kunna besvara interpellationen är att de ges rätt att delta i överläggningarna enligt 41 §.

Frågor

65 § För att hämta in upplysningar får ledamöterna ställa frågor. Bestämmelserna i 60 §, 62 § första stycket, 63 och 64 §§ ska då tillämpas.

En fråga ska ha ett bestämt innehåll. Den får vara försedd med en kort inledande förklaring.

När en fråga besvaras, får bara den som ställer frågan och den som svarar delta i överläggningen.

I paragrafen behandlas vad som gäller för frågor. Paragrafen motsvarar huvudsakligen 5 kap. 54–56 §§ KL.

Av *första stycket* framgår att bestämmelserna för interpellationer ska tillämpas även på frågor. Det finns dock vissa principiella skillnader mellan interpellationer och frågor.

I *andra stycket* anges att en fråga ska förses med en kort förklaring. Den behöver dock inte motiveras, vilket gäller för interpellationer enligt 61 §. Avsikten är att en fråga ska avse tämligen okomplicerade ämnen, medan en interpellation är avsedd för angelägenheter av större intresse.

Av *tredje stycket* framgår att debatten med anledning av en fråga är begränsad till den som ställer frågan och den som svarar.

Protokollet

66 § Vid sammanträden ska protokoll föras på ordförandens ansvar.

I paragrafen anges att protokoll över fullmäktiges sammanträde förs på ordförandens ansvar. Paragrafen motsvarar 5 kap. 57 § KL. I detta ansvar ingår att en skyldighet att se till att protokollets justering samt var det finns tillgängligt tillkännages på den kommunala anslagstavlan.

67 § Protokollet ska redovisa vilka ledamöter och ersättare som har tjänstgjort och vilka ärenden som har handlagts.

I paragrafen anges att det av protokollet ska framgå vilka ledamöter och ersättare som tjänstgjort och vilka ärenden som behandlats av fullmäktige. Paragrafen motsvarar 5 kap. 58 § KL. Bestämmelsen innebär inte något krav på att de närvarande räknas upp i protokollet, det kan i stället framgå av en bilaga. Bestämmelsen utgör ett minimikrav. Det finns därför inget hinder mot att fullmäktige bestämmer att protokollen ska innehålla mer information.

68 § Protokollet ska för varje ärende redovisa

1. vilka förslag och yrkanden som har lagts fram och inte tagits tillbaka,
2. i vilken ordning ordföranden har lagt fram förslag till beslut,
3. genomförda omröstningar och resultaten av dem,
4. vilka beslut som har fattats,
5. vilka ledamöter som har deltagit i besluten och hur de har röstat vid öppna omröstningar, och
6. vilka reservationer som har anmälts mot besluten.

I paragrafen anges vad som ska redovisas för varje ärende. Paragrafen motsvarar huvudsakligen 5 kap. 59 § KL. Bestämmelsen utgör ett

minimikrav. Det finns därför inget hinder mot att fullmäktige bestämmer att protokollet ska innehålla mer information.

69 § I protokollet ska det anges vilka interpellationer och frågor som har ställts och vilka som har besvarats.

I paragrafen anges att de interpellationer och frågor som ställts och besvarats ska framgå av protokollet. Paragrafen motsvarar 5 kap. 60 § KL. Bestämmelsen utgör ett minimikrav. Det finns därför inget hinder mot att fullmäktige bestämmer att protokollet ska innehålla mer information.

70 § Ett protokoll ska justeras senast fjorton dagar efter sammanträdet på det sätt som fullmäktige har bestämt.

I paragrafen regleras när protokollet ska justeras. Paragrafen motsvarar 5 kap. 61 § KL.

Bestämmelsen innebär att fullmäktige har stor frihet att bestämma om formerna för justeringen. Det är obligatoriskt att reglera formerna för justeringen i arbetsordningen enligt 73 §. Denna reglering kan t.ex. innefatta formerna för omedelbar justering och antalet justerare utöver ordföranden som får anses självskrivna.

71 § Bestämmelser om att justering av protokollet ska tillkännages på anslagstavlan finns i 8 kap. 13 §.

Paragrafen innehåller en upplysning om att bestämmelser om hur protokoll ska tillkännages finns i 8 kap. 13 §.

Arbetsordningen

72 § Fullmäktige ska anta en arbetsordning av vilken det ska framgå vad som i övrigt ska gälla för fullmäktiges sammanträden och handläggningen av ärenden.

Av paragrafen framgår att fullmäktige ska anta en arbetsordning. Paragrafen motsvarar huvudsakligen 5 kap. 63 § KL. Övervägandena finns i avsnitt 14.2.

Det är obligatoriskt att ha en fastställd arbetsordning, men fullmäktige har en stor frihet att själva bestämma dess utformning och innehåll. Regleringen i arbetsordningen kompletterar lagens bestämmelser om fullmäktiges arbetsformer. Vid utformningen av denna måste det beaktas att regleringen i arbetsordningen inte strider mot lag, annan författning eller allmänna kommunalrättsliga grundsatsar.

73 § Arbetsordningen ska reglera

1. antalet ledamöter i fullmäktige,
2. när sammanträden ska hållas,
3. anmälan av hinder att delta i sammanträden,
4. inkallande av ersättare och deras tjänstgöring,
5. vem som ska föra ordet tills ordförande utsetts,
6. rätten att delta i fullmäktiges överläggningar,
7. förfarandet vid omröstningar,
8. handläggningen av motioner, interpellationer och frågor,

9. formerna för justeringen av protokollet, och
10. fullmäktigepresidiets arbetsuppgifter.

Om fullmäktige med stöd av 8 kap. 1 § har beslutat att medborgarförslag får väckas, ska arbetsordningen reglera hur sådana förslag ska handläggas.

Om fullmäktige har beslutat att ledamöter får delta i fullmäktiges sammanträden på distans, ska arbetsordningen reglera i vilken utsträckning sådant deltagande får ske.

I paragrafen anges ett antal frågor som är obligatoriska att reglera i arbetsordningen. Paragrafen motsvarar huvudsakligen 5 kap. 64 § KL. Övervägandena finns i avsnitt 14.2.

Reglerna i detta kapitel innebär att kommuner och landsting har en relativt stor frihet att besluta om det som ska gälla. Det är därför nödvändigt att fullmäktige utfärdar bestämmelser i arbetsordningen som ett komplement till lagen. Det gäller t.ex. vilket antal ledamöter fullmäktige ska ha, när sammanträden ska hållas och vem som ska föra ordet tills ordförande utsetts.

På områden där lagen ger de grundläggande bestämmelserna ska arbetsordningen komplettera dessa. Det gäller t.ex. förfarandet vid omröstningar. Sådan reglering bör främst avse ordningsfrågor vid genomförandet av omröstningarna. Särskilt för slutna omröstningar behövs ytterligare anvisningar, t.ex. om hur valproceduren ska genomföras, hur röstsedlarna ska vara utformade och hur ordföranden ska biträdas när valsedlarna avlämnas och sammanräkningen görs.

Av *andra* och *tredje stycket* framgår att om fullmäktige har beslutat att medborgarförslag får väckas eller att ledamöter får delta i fullmäktiges sammanträden på distans enligt 16 §, ska arbetsordningen reglera handläggningen av medborgarförslag och i vilken utsträckning deltagande på distans får ske.

Vilka övriga ämnen som det är lämpligt att ha bestämmelser om i arbetsordningen får kommunerna och landstingen själva avgöra. Ett grundkrav på samtliga bestämmelser i arbetsordningarna är att de inte strider mot lagens innehåll eller syften eller annan lag eller författning.

6 kap. Styrelsen och övriga nämnder

I kapitlet samlas bestämmelser om styrelsen och övriga nämnder. Kapitlet bygger delvis på 6 kap. KL. Bestämmelserna om styrelsens och nämndernas uppgifter som finns i 3 kap. KL återfinns enligt förslaget i detta kapitel.

Bestämmelsen om samråd med dem som utnyttjar nämndernas tjänster, samt bestämmelsen om nämndernas skyldighet att lämna information till enskilda finns i 8 kap. Delaktighet och insyn.

Bestämmelserna i 6 kap. 20 § KL om utskott och 6 kap. 21 § andra stycket KL om nämndberedningar finns delvis i 3 kap. Kommunernas och landstingens organisation och verksamhetsformer.

Delegationsbestämmelserna som gäller anställd finns i 7 kap. Anställda. De delegationsbestämmelser som gäller anställd i gemensam nämnd finns i 9 kap. Kommunal samverkan. Jävsbestämmelserna för anställda finns i 7 kap. Anställda, se avsnitt 14.1. Vidare har ordningen på jävsbestämmelserna justerats så att bestämmelsen som anger när man

är jävig kommer först. Därefter kommer bestämmelserna som reglerar vad som gäller när någon är jävig. Sist kommer bestämmelsen om hur man överklagar ett beslut om jäv.

Bestämmelser om gemensam nämnd finns i 9 kap. Kommunal samverkan.

Nämndernas uppgifter

1 § Fullmäktige ska, om inte något annat anges i lag eller annan författning, bestämma nämndernas verksamhetsområden och inbördes förhållanden. Fullmäktige får besluta

1. att en nämnd ska ha hand om en eller flera verksamheter i hela kommunen eller landstinget,
2. att en nämnd ska ha hand om en eller flera verksamheter för en del av kommunen eller landstinget,
3. att en nämnd ska ha hand om verksamheten vid en eller flera anläggningar, och
4. att en nämnd ska tillhandahålla tjänster åt en annan nämnd.

Paragrafen innehåller bestämmelser om den kommunala nämndorganisationen. Paragrafen motsvarar 3 kap. 4 § 1–3 KL. Övervägandena finns i avsnitt 6.3.

Kommuner och landsting har i princip en fullständig frihet att organisera nämndarbetet, om något annat inte är reglerat i lag eller annan författning. Ett exempel på en sådan reglering finns i 3 kap. 3 § vallagen (2005:837) som anger att en valnämnd ska finnas i alla kommuner. I övrigt ska fullmäktige bestämma vilka nämnder som ska finnas och uppgiftsfördelningen mellan nämnderna. Med verksamhetsområde avses både geografiskt område och de sakområden nämnden ska svara för. Att fullmäktige ska bestämma nämndernas inbördes förhållanden innebär att ställning måste tas till om nämnderna ska fungera på central eller lokal nivå samt hur samordningen ska ske.

I speciallagar finns bestämmelser som innebär att det för en viss specialreglerad verksamhet ska finnas en eller flera nämnder i varje kommun, (jfr t.ex. 3 kap. 11 § lagen [2003:778] om skydd mot olyckor samt plan- och bygglagen [2010:900]). I andra fall uttrycks det så att kommunfullmäktige ska bestämma vilken eller vilka nämnder som ska fullgöra en viss uppgift (jfr t.ex. 2 kap. 4 § socialtjänstlagen [2001:453]). Den organisatoriska friheten befriar inte kommuner och landsting från att uppfylla de krav som uppställs i speciallagstiftning, exempelvis om skola och socialtjänst. Nämndorganisationen måste vidare vara sådan att de mål och skyldigheter som finns i speciallagarna blir uppfyllda. Organisationen måste också vara så utformad att den kan möta krav på rättsenlighet och på likabehandling av kommunmedlemmarna.

Av *första punkten* följer att fullmäktige kan fördela uppgifter inom ett visst specialreglerat område på flera nämnder. Exempelvis är det möjligt att lägga kulturfrågor på en utbildningsnämnd och att inom socialtjänsten inrätta särskilda äldreomsorgsnämnder eller särskilda äldre- och handikappnämnder med ansvar för både sociala och medicinska insatser. Det går vidare att samordna vissa delar av utbildningsväsendet med annan kommunal verksamhet, t.ex. inom det sociala området eller kultur och fritidsområdena och på så sätt inrätta särskilda barn- och

ungdomsnämnder. Det är också möjligt att låta en nämnd sköta enbart en avgränsad del av ett större sakområde, t.ex. en nämnd för länssjukvården.

Av *andra punkten* framgår att det är möjligt för en kommun eller ett landsting att skapa lokala nämnder. Fullmäktige kan således skapa geografiska distrikt i kommunen eller landstinget och utse en nämnd för varje distrikt samt föreskriva att de lokala nämnderna ska ha förvaltningsuppgifter av skilda slag, exempelvis inom socialtjänst och skola. Den lokala nämnden kommer då att fungera som socialnämnd respektive utbildningsnämnd. Vid sådant decentraliserat beslutsfattande måste kommunen eller landstinget dock se till att likställighetsprincipen iakttas genom att alla medlemmar behandlas lika, oavsett vilken kommun- eller landstingsdel de tillhör.

Av 5 kap. 59 § andra stycket framgår att lagen om proportionellt valsätt inte behöver tillämpas vid val av ledamöter och ersättare i sådana nämnder, om två tredjedelar av de närvarande ledamöterna i fullmäktige vid inrättandet av nämnden har röstat för att ledamöter i nämnden ska väljas på någon annan grund än partipolitisk.

Av *tredje punkten* följer att en nämnd kan utses för en särskild anläggning, t.ex. ett sjukhus.

Av *fjärde punkten* framgår att det är möjligt att fördela uppgifterna så att en eller flera nämnder svarar för produktionen av vissa tjänster åt andra nämnder, s.k. beställar- och utförarnämnder. Ett system för intern debitering kan då behöva inrättas.

En begränsning i möjligheten att inrätta en nämndorganisation framgår av bestämmelserna i 6 § om att en nämnd inte får bestämma om rättigheter eller skyldigheter för kommunen eller landstinget i ärenden där nämnden företräder kommunen eller landstinget som part, eller utöva tillsyn över sådan verksamhet som nämnden själv bedriver.

2 § Nämnderna beslutar i frågor som rör förvaltningen och i frågor som de enligt lag eller annan författning ska ha hand om.

Nämnderna beslutar också i frågor som fullmäktige har delegerat till dem.

Paragrafen reglerar nämndernas beslutanderätt. Paragrafen motsvarar 3 kap. 13 § KL.

Av *första stycket* framgår att nämnderna har en självständig beslutanderätt inom ramen för sin förvaltande verksamhet. De beslutar om anställning av personal, inköp av utrustning och annan materiel m.m. I allmänhet avgör nämnden själv hur verksamheten lämpligast ska bedrivas med utgångspunkt i de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt, men nämnden kan även vara bunden av föreskrifter om upphandling eller bestämmelser i kollektivavtal.

Den beslutsbefogenhet som nämnderna har enligt lag eller annan författning kan grundas på bestämmelser i kommunallagen eller i speciallagstiftning. Den beslutanderätt som nämnderna utövar med stöd av föreskrifter i specialförfattningar innefattar ofta myndighetsutövning. Nämnderna har i dessa fall en grundlagsfäst rätt till självständighet gentemot fullmäktige enligt 12 kap. 2 § regeringsformen.

Enligt *andra stycket* kan en nämnds beslutanderätt även ha sin grund i delegation från fullmäktige. Sådana bemyndiganden fastställer fullmäktige ofta i de reglementen som ska fastställas för nämnderna, men

de kan även ges i form av särskilda delegationsbeslut. Ett lämnat uppdrag att besluta på delegation kan när som helst återkallas, antingen generellt eller för visst ärende, men har fullmäktige överlåtit beslutanderätten till en nämnd är de i princip förhindrade att i efterhand ändra eller ompröva det beslut som nämnden har fattat med stöd av bemyndigandet.

3 § Nämnderna bereder fullmäktiges ärenden och ansvarar för att fullmäktiges beslut verkställs.

I paragrafen regleras nämndernas beredningsskyldighet och ansvar för att verkställa fullmäktiges beslut. Paragrafen motsvarar 3 kap. 14 § KL.

Nämnderna ska bereda fullmäktiges ärenden. Alla ärenden i fullmäktige ska beredas, se 5 kap. 26 §. En berörd nämnd har rätt att yttra sig i ett ärende som enbart beretts av en fullmäktigeberedning, se 5 kap. 27 §. I beredningen förutsätts ingå att även lägga fram ett förslag till beslut, se kommentaren till 5 kap. 28 §.

Nämnderna ska också verkställa fullmäktiges beslut. I detta ansvar ligger att lojalt verkställa de beslut som fullmäktige fattat.

4 § Nämnderna ska redovisa till fullmäktige hur de har fullgjort sådana uppdrag som fullmäktige har lämnat till dem med stöd av 5 kap. 2 och 4 §§.

Fullmäktige ska besluta om omfattningen av redovisningen och formerna för den.

Paragrafen innehåller bestämmelser om nämndernas redovisningsskyldighet inför fullmäktige. Paragrafen motsvarar 3 kap. 15 § KL.

Enligt *första stycket* ska nämnderna redovisa för fullmäktige hur de fullgjort de uppdrag som fullmäktige delegerat till dem. Detta ger fullmäktige ett uppföljningsinstrument och underlag för framtida överväganden om delegering. Att nämnderna ska redovisa sina uppdrag innebär inte att de måste återredovisa hur enskilda ärenden har handlagts. Det handlar snarare om en redovisning av hur fullmäktiges beslut om verksamheten som sådan har följts.

Enligt *andra stycket* är det fullmäktige som beslutar om formerna för redovisningen och hur ofta redovisningen ska äga rum.

5 § Nämnderna ska var och en inom sitt område se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt samt de bestämmelser i lag eller annan författning som gäller för verksamheten.

De ska också se till att den interna kontrollen är tillräcklig och att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt.

Detsamma gäller när skötseln av en kommunal angelägenhet med stöd av 10 kap. 1 § har lämnats över till någon annan.

I paragrafen finns bestämmelser om nämndernas ansvar för den egna verksamheten. Paragrafen motsvarar 6 kap. 7 § KL.

Enligt *första stycket* har nämnderna ett ansvar att se till att verksamheten bedrivs i överensstämmelse med de övergripande mål som fullmäktige har ställt upp och i enlighet med de föreskrifter som kan finnas för verksamheten. Nämnderna bestämmer själva hur de ska se till att få den information de behöver för att kunna kontrollera verksamheten.

Enligt *andra stycket* ska nämnderna även se till att den interna kontrollen är tillräcklig. Med intern kontroll avses exempelvis nämndens bestämmelser om bl.a. fördelning av ansvar och befogenheter, systematiskt ordnade interna kontroller av organisation, redovisningssystem och administrativa rutiner. Syftet med den interna kontrollen är att säkra en effektiv förvaltning och att undvika att det begås allvarliga fel. En god intern kontroll ska således bidra till att ändamålsenligheten i verksamheten stärks och att den bedrivs effektivt och säkert.

Enligt *tredje stycket* omfattar kravet på intern kontroll även verksamhet som överlämnas till annan, exempelvis sådan verksamhet som utförs av privata utförare. Styrelsens ansvar att följa verksamhet i kommunala aktiebolag, föreningar och stiftelser framgår av 7,9 och 10 §§.

6 § En nämnd får inte bestämma om rättigheter eller skyldigheter för kommunen eller landstinget i ärenden där nämnden företräder kommunen eller landstinget som part.

En nämnd får inte heller utöva i lag eller annan författning föreskriven tillsyn över sådan verksamhet som nämnden själv bedriver.

Paragrafen anger begränsningar av vad en nämnd får göra. Paragrafen motsvarar 3 kap. 5 § KL.

Bestämmelsen i *första stycket* har till syfte att förhindra att en nämnd både har partsintressen och sköter myndighetsutövning inom ett och samma område. En sådan situation kan exempelvis uppstå om en nämnd först beslutar om att ansöka om bygglov för ombyggnad av en viss institution och därefter också beslutar om bygglovet för ombyggnaden.

I *andra stycket* finns en regel som hindrar att en och samma nämnd både driver en viss verksamhet och har tillsyn över den. Den nämnd som utövar tillsyn över miljöfarlig verksamhet kan alltså inte ha ansvar för ett reningsverk eller en sopförbränningsanläggning. Fastighetsförvaltning och ansvar för brandtillsyn är ett annat exempel på oförenliga uppgifter. Däremot hindrar inte bestämmelsen att varje nämnd har ett allmänt tillsynsansvar inom sitt verksamhetsområde.

Även om paragrafen inte direkt riktar sig till fullmäktige blir den styrande för den uppgiftsfördelning mellan olika nämnder som fullmäktige ska göra.

Särskilt om styrelsens uppgifter

7 § Styrelsen ska leda och samordna förvaltningen av kommunens eller landstingets angelägenheter och ha uppsikt över övriga nämnders och eventuella gemensamma nämnders verksamhet.

Styrelsen ska också ha uppsikt över kommunal verksamhet som bedrivs i sådana juridiska personer som avses i 10 kap. 2–6 §§ och sådana kommunalförbund som kommunen eller landstinget är medlem i.

Paragrafen reglerar styrelsens roll att leda verksamheten. Paragrafen motsvarar 6 kap. 1 § KL.

Av *första stycket* framgår att det är styrelsens ansvar att leda och samordna förvaltningen. Styrelsen ska hålla uppsikt över övriga nämnders verksamhet. Styrelsen kan lämna råd, anvisningar och förslag

till åtgärder, som den anser bör vidtas. Om dessa inte följs och behov av bindande direktiv föreligger, kan styrelsen initiera ett ärende i fullmäktige som då kan ge nämnden ett direktiv. Styrelsen kan även begära in yttrande och upplysningar från andra nämnder enligt 12 §. Styrelsen kan även i vissa fall fatta beslut om andra nämnders verksamhet, se 8 §. När det gäller en gemensam nämnd har samtliga samverkande kommuners eller landstings styrelser ansvar för att ha uppsikt över den. Uppsiktsplikten åligger därför inte endast värdkommunens eller värdlandstingets styrelser.

Enligt *andra stycket* ska styrelsen ha uppsikt över kommunala bolag och kommunalförbund där kommunen eller landstinget är medlem. Någon lagstadgad rätt till information från kommunala bolag finns inte, men kan åstadkommas genom ägardirektiv.

8 § Fullmäktige får besluta att styrelsen får fatta beslut om särskilt angivna förhållanden som rör andra nämnders verksamhet. Styrelsen får dock inte ges rätt att fatta beslut som rör andra nämnders myndighetsutövning, tillämpningen av lag eller ärenden som i övrigt rör enskilda.

Paragrafen innehåller bestämmelser om styrelsens möjlighet att i vissa fall fatta beslut om andra nämnders verksamhet. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

Bestämmelserna innebär att fullmäktige får besluta att ge styrelsen befogenhet att fatta beslut som annars skulle legat inom nämndernas förvaltning.

I *första meningen* anges att fullmäktige får besluta att styrelsen ska kunna fatta beslut om särskilt angivna förhållanden som rör andra nämnders verksamhet. Att förhållandena ska röra nämnders verksamhet innebär att beslutanderätten inte kan avse ett organ som inte är en nämnd, exempelvis revisionen eller en fullmäktigeberedning. Styrelsen kan inte ges någon generell beslutanderätt utan fullmäktige måste ange de förhållanden som beslutanderätten ska omfattas av. Fullmäktige kan inte heller bestämma att en nämnds beslut ska underställas styrelsen. Vidare kan fullmäktige inte ge styrelsen möjlighet att fatta beslut om en gemensam nämnds verksamhet. Med särskilt angivna förhållanden avses t.ex. övergripande ekonomiska frågor, som att fatta olika slags beslut för att få en ekonomi i balans. De kan också avse en rätt att besluta om anställningsstopp. De kan också röra övergripande beslut inom personal-, säkerhets- och miljöområdena. Ett annat exempel på en situation då en sådan beslutanderätt ska kunna användas är när två nämnder är oense i något hänseende. Styrelsen ska då kunna fatta det avgörande beslutet i frågan.

Enligt den *andra meningen* får styrelsen inte ges rätt att fatta beslut som rör andra nämnders myndighetsutövning, tillämpningen av lag eller ärenden som i övrigt rör enskilda. Enligt 12 kap. 2 § regeringsformen är varje myndighet självständig på så vis att ingen annan myndighet får bestämma hur myndigheten ska besluta i ett ärende som rör myndighetsutövning mot enskild eller tillämpningen av lag och därmed kan inte heller styrelsen ges en sådan rätt. Därutöver är sådana ärenden där nämnderna fattar beslut rörande enskilda, men som ändå inte utgör

myndighetsutövning, undantagna styrelsens beslutsbefogenheter när det gäller andra nämnders verksamhetsområden.

9 § Styrelsen ska i årliga beslut för varje sådant aktiebolag som avses i 10 kap. 2 § pröva om den verksamhet som bolaget har bedrivit under föregående kalenderår har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna. Om styrelsen finner att så inte är fallet, ska den lämna förslag till fullmäktige om nödvändiga åtgärder.

Paragrafen reglerar styrelsens uppsiktsplikt över kommunala aktiebolag. Paragrafen motsvarar 6 kap. 1 a § KL.

Enligt paragrafen har styrelsen en förstärkt uppsiktsplikt över kommunala aktiebolag.

Paragrafens *första mening* innebär att styrelsen ska fatta årliga beslut för varje sådant aktiebolag som avses i 10 kap. 2 §. Beslut ska därmed fattas för varje sådant bolag till vilken kommunen eller landstinget överlämnat vården av en kommunal angelägenhet. Granskningen omfattar både helägda och delägda aktiebolag. Genom besluten ska styrelsen pröva om den verksamhet som bedrivits av aktiebolaget under föregående kalenderår har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna. Det påverkar inte uppsiktsplikten om bolagsordningen skulle sakna bestämmelser om det kommunala ändamålet med verksamheten. Styrelsen ska ändå ta ställning till om verksamheten har utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Om styrelsen vid sitt årliga beslut kommer fram till att ett kommunalt bolag bedriver verksamhet i strid med den kommunala kompetensen ska styrelsen, enligt bestämmelsen i den *andra meningen*, lämna förslag till fullmäktige om nödvändiga åtgärder. Styrelsen är alltså skyldig att ta nödvändiga initiativ för att rätta till missförhållanden, även om det krävs fullmäktigebeslut för att åstadkomma detta. Styrelsen kan exempelvis lämna förslag på ytterligare precisering av bolagets befogenheter genom andra instrument än bolagsordningen och utöver vad som krävs enligt 10 kap. 3 och 4 §§.

10 § Styrelsen ska vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att de krav som anges i 10 kap. 3–5 §§ är uppfyllda i fråga om sådana aktiebolag som avses i de bestämmelserna.

Paragrafen reglerar styrelsens skyldighet att säkerställa att de krav som ställs på kommunala bolag är uppfyllda. Paragrafen motsvarar 6 kap. 1 b § KL.

Bestämmelsen tydliggör styrelsens ansvar för att verksamheten i kommunala aktiebolag omgärdas av de krav som ställs enligt 10 kap. 3–5 §§. Styrelsen har exempelvis ett ansvar att agera om det framkommer att det fastställda kommunala ändamålet för ett kommunalt aktiebolags verksamhet inte framgår av bolagsordningen eller om det kommunala ändamålet som fastställts av fullmäktige inte är kommunalrättsligt godtagbart. Med nödvändiga åtgärder avses främst att lämna förslag om ändamålsenliga åtgärder till fullmäktige, men åtgärderna kan även avse t.ex. säkerställande av att fullmäktiges beslut verkställs.

11 § Styrelsen ska följa de frågor som kan inverka på kommunens eller landstingets utveckling och ekonomiska ställning.

Styrelsen ska också hos fullmäktige, övriga nämnder och andra myndigheter göra de framställningar som behövs.

Paragrafen innehåller bestämmelser om styrelsens ansvar för att leda verksamheten. Paragrafen motsvarar 6 kap. 2 § KL.

Till följd av sin ledande roll måste styrelsen enligt bestämmelsen i *första stycket* följa de frågor som inverkar på kommunens eller landstingets utveckling och ekonomiska ställning. Styrelsen måste alltså vara uppmärksam på utvecklingen i samtliga kommunens eller landstingets organ.

Enligt det *andra stycket* åligger det styrelsen att, med anledning av de iakttagelser som gjorts, göra de framställningar som behövs hos fullmäktige, nämnder och myndigheter..

12 § Styrelsen får från övriga nämnder, beredningar och anställda i kommunen eller landstinget begära in de yttranden och upplysningar som behövs för att styrelsen ska kunna fullgöra sina uppgifter.

Paragrafen reglerar styrelsens rätt till information. Paragrafen motsvarar 6 kap. 3 § KL.

Paragrafen ger styrelsen rätt att begära in yttranden och upplysningar från nämnder, beredningar och anställda. Detta för att styrelsen ska kunna fullgöra uppgiften att leda verksamheten och göra de framställningar som behövs till fullmäktige. Någon uppgiftsskyldighet finns enligt paragrafen inte för kommunala bolag, stiftelser eller föreningar. Fullmäktige kan dock, genom avtal eller på annat sätt, se till att styrelsens tillgång till information om sådan verksamhet säkras.

13 § Styrelsen ska särskilt

1. bereda eller yttra sig i ärenden som ska handläggas av fullmäktige, med de begränsningar som framgår av 5 kap. 29–33 §§,
2. ha hand om den ekonomiska förvaltningen,
3. verkställa fullmäktiges beslut, och
4. i övrigt fullgöra de uppdrag som fullmäktige har lämnat över till styrelsen.

Paragrafen reglerar styrelsens huvuduppgifter. Paragrafen motsvarar 6 kap. 4 § KL.

I *första punkten* anges att en av styrelsens huvuduppgifter är att bereda och yttra sig i ärenden som ska handläggas av fullmäktige. Detta innebär att andra nämnders förslag till fullmäktige först ska överlämnas till styrelsen, som därefter med eget utlåtande i frågan vidarebefordrar ärendet till fullmäktige för beslut. Detta gäller dock inte för de ärenden som fullmäktige, enligt 5 kap. 29–32 §§, kan behandla eller fatta beslut i utan föregående beredning.

I *andra punkten* anges att styrelsen ska ha hand om den ekonomiska förvaltningen. Ekonomisk förvaltning omfattar både egendomsförvaltning och medelsförvaltning. Enligt 14 § får fullmäktige helt eller delvis överlåta dessa uppgifter och verkställigheten av beslut i dessa frågor till en annan nämnd.

I den *tredje punkten* anges att styrelsen ska verkställa fullmäktiges beslut. Enligt 3 § är detta i allmänhet en uppgift för nämnderna. Styrelsen har dock genom bestämmelsen i denna punkt det yttersta ansvaret för att fullmäktiges beslut verkställs. Om fullmäktige inte har lagt verkställigheten på någon annan nämnd och verkställigheten inte heller avser en fråga som faller inom en annan nämnds verksamhetsområde så ligger ansvaret för verkställigheten på styrelsen.

Enligt den *fjärde punkten* ska styrelsen även i övrigt fullgöra de uppdrag som fullmäktige har lämnat över till den.

14 § Fullmäktige får besluta att en annan nämnd än styrelsen helt eller delvis ska ha hand om förvaltningen och verkställigheten i fråga om egendom samt verkställigheten av fullmäktiges beslut. Fullmäktige får också besluta att en annan nämnd helt eller delvis ska ha hand om sin egen medelsförvaltning.

Paragrafen innehåller bestämmelser om egendomsförvaltning. Paragrafen motsvarar 6 kap. 5 § KL.

Bestämmelsen i *första meningen* möjliggör för fullmäktige att besluta att denna del av den ekonomiska förvaltningen kan centraliseras till en annan nämnd än styrelsen. Den *andra meningen* möjliggör för fullmäktige att frångå bestämmelsen i 13 § 2 genom att besluta att en nämnd helt eller delvis ska ha hand om sin egen medelsförvaltning.

15 § Styrelsen får själv eller genom ombud företräda kommunen eller landstinget i alla mål och ärenden, om inte någon annan ska göra det på grund av lag eller annan författning eller beslut av fullmäktige.

Detta gäller också mål där någon har begärt laglighetsprövning av fullmäktiges beslut, om inte fullmäktige beslutar att själv företräda kommunen eller landstinget i målet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om styrelsens processbehörighet. Paragrafen motsvarar 6 kap. 6 § KL.

Av bestämmelsen i *första stycket* framgår att styrelsen har en allmän behörighet att företräda kommunen eller landstinget i alla mål och ärenden om något annat inte är reglerat. Ett exempel på ett sådant reglerat undantag är ärenden inom socialtjänsten, där talan förs av det för verksamheten ansvariga organet. Styrelsens allmänna processbehörighet kan vidare begränsas genom beslut av fullmäktige, som t.ex. kan föreskriva att kommunens talan i vissa mål ska föras av ansvarig nämnd inom verksamhetsområdet. Styrelsen har rätt att föra sin talan genom ombud och kan för detta ändamål uppdra åt ordföranden, en anställd jurist, en advokat eller någon annan som styrelsen finner lämplig.

Enligt bestämmelsen i *andra stycket* omfattar styrelsens behörighet även mål där någon har begärt laglighetsprövning av fullmäktiges beslut. Fullmäktige kan dock inskränka styrelsens behörighet att företräda kommunen i dessa fall. Detta kan ske generellt eller genom beslut i särskilda fall. I detta inbegrips också att fullmäktige kan återkalla en talan som styrelsen har inlett.

Ledamöter och ersättare

16 § Ledamöter och ersättare i en nämnd väljs av fullmäktige till det antal som fullmäktige bestämmer. I styrelsen ska antalet ledamöter och antalet ersättare vara minst fem.

Om ersättarna inte väljs proportionellt, ska fullmäktige bestämma i vilken ordning de ska tjänstgöra.

Paragrafen reglerar sammansättningen i styrelsen och övriga nämnder. Paragrafen motsvarar delvis 6 kap. 9 § första och andra styckena KL. Övervägandena finns i avsnitt 7.2.2.

Av *första stycket* framgår att det är fullmäktige som bestämmer antalet ledamöter och ersättare i nämnder. Antalet ledamöter i styrelsen måste dock vara minst fem. Även ersättarna i styrelsen måste vara minst fem till antalet. Detta är ett minimikrav och inget hindrar att man väljer lika många ersättare som ledamöter i styrelsen, så länge antalet överstiger fem.

Av *andra stycket* framgår att om ersättarna inte valts proportionellt ska fullmäktige bestämma i vilken ordning de ska tjänstgöra. Har ersättarna valts proportionellt, ska de tjänstgöra enligt den turordning som anges i lagen (1992:339) om proportionellt valsätt.

17 § Fullmäktige ska besluta om ersättarnas tjänstgöring i nämnderna.

Ersättarna ska underrättas om tid och plats för sammanträdena. Även ersättare som inte tjänstgör får närvara vid sammanträdena.

Fullmäktige ska besluta i vilken utsträckning ersättarna ska ha rätt att delta i överläggningar och få sin mening antecknad i protokollet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om ersättarnas tjänstgöring i nämnderna. Paragrafen motsvarar 6 kap. 10 och 11 §§ KL.

Bestämmelsen i *första stycket* innebär att det överlåts på fullmäktige att besluta om ersättarnas tjänstgöring. Det ankommer alltså på fullmäktige att skapa regler om ersättarnas tjänstgöring i nämnderna. Reglerna behöver inte vara desamma för varje nämnd. Det är lämpligt att man så långt som möjligt åstadkommer enhetliga regler för tjänstgöringen i både fullmäktige och nämnder. Bestämmelserna i 5 kap. 17–21 §§, som avser ersättares tjänstgöring i fullmäktige, kan därför tjäna som förebild vid utformningen av föreskrifterna om ersättarnas tjänstgöring i nämnderna.

Andra stycket innebär att ersättare som inte tjänstgör har rätt att närvara vid sammanträden och ska informeras om tid och plats för dessa.

Av *tredje stycket* framgår att fullmäktige ska ta ställning till i vilken mån ersättare som inte tjänstgör ska ha yttranderätt. Fullmäktige kan lämpligen ta ett generellt beslut i denna fråga i början av en mandatperiod. Av demokratiska skäl får fullmäktiges beslut inte göra skillnad mellan små och stora partier utan måste gälla ersättare i alla partier.

Mandattider

18 § Ledamöterna och ersättarna i styrelsen väljs för fyra år, räknat från och med den 1 januari året efter det år då val av fullmäktige har hållits i hela landet.

Fullmäktige får dock bestämma att styrelsens mandattid ska räknas från och med det sammanträde då valet hålls intill det sammanträde då val av styrelse

hålls nästa gång. I ett sådant fall ska nyvalda fullmäktige välja styrelsen vid fullmäktiges första sammanträde.

Paragrafen reglerar ledamöters och ersättares mandattider. Paragrafen motsvarar 6 kap. 12 § KL.

Av *första stycket* framgår att mandattiden är fyra år, räknat från den 1 januari året efter valet till fullmäktige. Eftersom styrelsens verksamhet knyter an till verksamheten i fullmäktige ska dessa två organ i stort sett ha samma mandatperioder.

Enligt bestämmelsen i *andra stycket* kan fullmäktige bestämma att mandattiden ska räknas från det sammanträde då valet hålls, till det sammanträde då val hålls nästa gång. Detta för att ge kommuner och landsting möjlighet till snabbare valgenomslag. Ett sådant beslut kan tas särskilt eller tas in i reglementet för styrelsen. Har mandatperioden tidigare lagts, kan fullmäktige senare förlänga den till årsskiftet det år då nästa allmänna val äger rum. Den styrelse som tillsätts efter detta val tillträder då enligt huvudregeln den 1 januari året efter valåret.

19 § Fullmäktige bestämmer mandattiderna för andra nämnder än styrelsen.

Paragrafen reglerar mandattiderna för andra nämnder än styrelsen. Paragrafen motsvarar 6 kap. 13 § KL.

När det gäller andra nämnder än styrelsen är mandatperioderna fria. Det innebär att kommunerna och landstingen även kan låta dessa nämnders tjänstgöringstid börja före den 1 januari året efter ett valår. Det innebär också att kommunerna och landstingen när de så vill kan göra förändringar i sin nämndorganisation genom att t.ex. bilda nya nämnder och avskaffa gamla.

20 § Om en ledamot avgår under mandattiden, ska fyllnadsval hållas.

Om ledamoten har utsetts vid ett proportionellt val, inträder i stället en ersättare i enlighet med den ordning som har bestämts för ersättarnas tjänstgöring.

Om fullmäktige har återkallat uppdragen för de förtroendevalda enligt 4 kap. 11 §, ska val av nya ledamöter och ersättare hållas.

Paragrafen innehåller bestämmelser om fyllnadsval. Paragrafen motsvarar 6 kap. 14 § KL.

Av *första stycket* framgår att fyllnadsval ska hållas om en ledamot avgår under mandatperioden. Bestämmelsen avser de fall där fullmäktige återkallat förtroendeuppdraget under löpande mandattid eller om uppdraget upphört till följd av bristande valbarhet enligt 4 kap. 8 §.

Andra stycket avser den situationen att ledamoten utsetts genom proportionellt valsätt. I sådant fall ska ersättarna, om de utsetts genom proportionellt valsätt, inträda i enlighet med den ordning som gäller enligt 25 § lagen (1992:339) om proportionellt valsätt. Om ersättarna utsetts av fullmäktige genom majoritetsbeslut ska ersättarna inträda på det sätt som fullmäktige har bestämt.

I *tredje stycket* finns en uttrycklig regel om att fyllnadsval eller nyval ska ske när fullmäktige återkallat förtroendeuppdragen enligt 4 kap. 11 §.

Bestämmelsen avser inte den situationen att fullmäktige lagt ned en nämnd genom att förkorta nämndens mandattid enligt 19 §.

Ordförande och vice ordförande

21 § Fullmäktige ska bland nämndens ledamöter välja en ordförande och en eller två vice ordförande. Dessa utgör tillsammans nämndens presidium. Fullmäktige bestämmer tiden för uppdragen.

Om den politiska majoriteten i fullmäktige har förändrats på ett sådant sätt att det parti som nämndens ordförande företräder inte längre ingår i den politiska majoriteten, får fullmäktige välja ett nytt presidium.

Paragrafen reglerar fullmäktiges val av nämndernas presidium. Paragrafen motsvarar 6 kap. 15 § KL.

Av *första stycket* framgår att fullmäktige ska välja en ordförande och en eller två vice ordförande bland ledamöterna i nämnden. Ersättare kan alltså inte väljas till presidiet. Fullmäktige bestämmer tiden för uppdragen. Ordförande kan väljas för samma tid som nämnden, men valet kan också ske för kortare perioder, exempelvis årligen. Ordförande och vice ordförande i en gemensam nämnd utses av fullmäktige i den kommun eller det landsting som inrättat nämnden. Fullmäktige kan till ordförande eller vice ordförande i en gemensam nämnd välja en ledamot som utsetts av de samverkande kommunerna eller landstingen.

Av *andra stycket* framgår att fullmäktige får välja ett nytt presidium om den politiska majoriteten i fullmäktige har förändrats och ordförandes parti inte längre ingår i den politiska majoriteten. Med majoritet avses här en sådan majoritet som enligt 5 kap. 56 § avgör utgången av valet av nämndordförande, dvs. en majoritet bland de röstande ledamöterna. En förändring av den politiska majoriteten i fullmäktige har inträffat när nya val av nämndordförande skulle utfalla på ett annat sätt än tidigare val, och denna förändring beror på att partierna i fullmäktige samverkar på ett nytt sätt. Den omständigheten att fullmäktiges majoritet är missnöjd med en ordförandes sätt att leda nämndens arbete är inte tillräcklig för ett nytt val enligt denna bestämmelse.

22 § Fullmäktige bestämmer vem som ska fullgöra ordförandens uppgifter när varken ordföranden eller en vice ordförande kan tjänstgöra.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om vad som ska gälla när varken ordföranden eller vice ordföranden kan tjänstgöra. Paragrafen motsvarar 6 kap. 16 § KL.

Enligt bestämmelsen ska fullmäktige bestämma vem som ska fullgöra ordförandens uppgifter i dessa fall.

Tidpunkt för sammanträdena

23 § Nämnderna bestämmer tid och plats för sina sammanträden.

Sammanträden ska hållas också om minst en tredjedel av nämndens ledamöter begär det eller om ordföranden anser att det behövs.

I paragrafen finns bestämmelser om nämndernas sammanträden. Paragrafen motsvarar 6 kap. 18 § KL.

Av *första stycket* framgår att varje nämnd bestämmer tid och plats för sina sammanträden. Fullmäktige kan tillåta att ledamöter deltar i sammanträden på distans, se 24 §. Någon reglering om hur nämndledamöter ska kallas till ett sammanträde finns inte, utan får beslutas i respektive nämnds reglemente.

Av *andra stycket* framgår att sammanträde ska hållas om minst en tredjedel av ledamöterna begär det eller om ordföranden anser att det behövs. Rätten att kalla till sammanträde begränsas således inte till några särskilda situationer.

Deltagande på distans

24 § Fullmäktige ska besluta i vilken utsträckning ledamöter får delta i en nämnds sammanträden på distans. Deltagande på distans ska ske på det sätt som anges i 5 kap. 16 §.

En ledamot som deltar på distans ska anses vara närvarande vid nämndens sammanträde.

Paragrafen reglerar möjligheten att delta i sammanträden på distans. Paragrafen motsvarar nuvarande 6 kap. 32 § andra och tredje styckena KL.

I *första stycket* anges i *första meningen* att fullmäktige ska besluta i vilken utsträckning ledamöter får delta i en nämnds sammanträden på distans. Att besluta om nämndernas organisation och verksamhetsformer hör till fullmäktiges centrala uppgifter och får inte delegeras. Förutsatt att fullmäktige i reglementet har angett att deltagande på distans får ske i en nämnd kan dock fullmäktige överlåta till nämnden att närmare bestämma i vilka situationer deltagande på distans ska få ske och vad som ytterligare ska gälla för sådant deltagande. Enligt *andra meningen* ska deltagande på distans ske på det sätt som anges i 5 kap. 16 §, se kommentaren till den paragrafen.

I *andra stycket* anges att en ledamot som deltar på distans ska anses vara närvarande vid sammanträdet. Det innebär bl.a. att en ledamot som deltar på distans kan delta i avgörandet av ärendena. En ledamot som deltar på distans ska även antecknas som närvarande i sammanträdesprotokollet. En ledamot kan även delta i en nämnds sammanträde utan att de tidigare nämnda kraven är uppfyllda. Det kan exempelvis vara fallet vid deltagande via telefon utan att någon bildöverföring sker. I ett sådant fall kan ledamoten emellertid inte anses närvarande i paragrafens mening. Det får till följd att ledamoten inte får delta i avgörandet av ärendena, men kan tillåtas både att lyssna till det som sägs vid sammanträdet och att yttra sig.

När det gäller nämnder som hanterar uppgifter som omfattas av sekretess måste det vid distansdeltagande i nämndens sammanträden finnas garantier för att sekretessbelagda uppgifter som avhandlas under sammanträdet inte kan komma att röjas för någon utomstående, se 25 § tredje stycket.

Offentlighet och närvarorätt vid nämndsammanträden

25 § En nämnds sammanträden ska hållas inom stängda dörrar. Nämnden får dock besluta att dess sammanträden ska vara offentliga, om fullmäktige har medgett det.

Om fullmäktige har medgett det, får nämnden besluta att den eller de som har väckt ett ärende genom medborgarförslag får närvara när nämnden behandlar ärendet och delta i överläggningar men inte i besluten.

En nämnds sammanträden ska dock alltid hållas inom stängda dörrar i ärenden

1. som avser myndighetsutövning, eller
2. i vilka det förekommer uppgifter som omfattas av sekretess hos nämnden.

Paragrafen reglerar offentlighet och närvarorätt vid nämndsammanträden. Paragrafen motsvarar 6 kap. 19 a § KL.

Paragrafen tar sikte på nämndernas sammanträden och inte utskottssammanträden eller presidie möten.

Av *första stycket* framgår att nämndsammanträden som huvudregel ska hållas inom stängda dörrar. Har fullmäktige medgivit att en nämnds sammanträden får vara offentliga, ankommer det på nämnden själv att avgöra om och vid vilka sammanträden allmänheten ska tillåtas närvara.

I *andra stycket* finns en bestämmelse som ger nämnderna möjlighet att tillåta den eller dem som väckt ett medborgarförslag att närvara vid det nämndsammanträde då ärendet behandlas och även att delta i överläggningarna. De får dock inte ges rätt att delta i besluten. Förslagsställare kan tillåtas att närvara under beslutsfattandet men har då inte rätt att delta genom att t.ex. framställa yrkanden eller få sin mening antecknad i protokollet. En grundläggande förutsättning för att en nämnd ska kunna medge närvarorätt vid dessa ärenden är dock att fullmäktiges medgivande till det finns. Fullmäktige kan exempelvis ge medgivande i samband med beslutet om att införa medborgarförslag enligt 8 kap. 1 §. Möjligheten att medge närvaro gäller även vid ett sammanträde när styrelsen eller en nämnd tar upp ett medborgarförslagsärende som fullmäktige med stöd av 5 kap. 23 § andra stycket överlåtit beslutanderätten i. Detsamma gäller när ett medborgarförslagsärende bereds åt fullmäktige. Ett beslut om att ge förslagsställaren möjlighet att närvara vid styrelsens eller nämndens sammanträden kan utformas på olika sätt. Styrelsen eller nämnden kan antingen i ett enskilt fall besluta att denna möjlighet står öppen eller att den bör gälla generellt så att alla som väcker ett ärende genom medborgarförslag ska ges rätt att närvara vid nämndsammanträdet då ärendet behandlas. Styrelsen eller nämnden kan också bestämma att möjligheten ska stå öppen för en begränsad tidsperiod. Styrelsen eller nämnden behöver inte ange några särskilda skäl för sitt beslut och det ställs heller inga krav på medborgarförslagsärendenas beskaffenhet eller sakinhåll för att denna bestämmelse ska kunna tillämpas.

Enligt bestämmelserna i *tredje stycket* måste en nämnds sammanträden alltid hållas inom stängda dörrar i ärenden som avser myndighetsutövning eller i vilka det förekommer sekretessbelagda uppgifter.

26 § En nämnd får kalla en ledamot eller en ersättare i fullmäktige, en annan nämnd eller beredning, en revisor, en anställd hos kommunen eller landstinget

eller en särskild sakkunnig att närvara vid ett sammanträde med nämnden för att lämna upplysningar.

Den som har kallats till ett sammanträde får, om nämnden beslutar det, delta i överläggningarna men inte i besluten.

Paragrafen reglerar vilka som en nämnd får kalla till ett sammanträde för att lämna upplysningar. Paragrafen motsvarar 6 kap. 19 § KL.

Av *första stycket* framgår att nämnden kan kalla förtroendevalda, anställda och sakkunniga till sina möten för att lämna upplysningar. Bestämmelsen avser att säkerställa nämndens tillgång till information. Att en anställd är skyldig att inställa sig till den egna nämndens sammanträden följer normalt av anställningsförhållandet. Det är nämnden som beslutar om en anställd ska ges permanent närvarorätt eller kallas till ett enskilt sammanträde. Beslutet att låta kalla någon i den berörda personkretsen att delta i sammanträden fattas med beslut med enkel majoritet. Enligt 4 kap. 29 § kan fullmäktige även medge att en förtroendevald deltar löpande i en nämnds sammanträden utan att vara ledamot. Detta kan exempelvis behövas av samordningsskäl för ett kommunalråd.

Av *andra stycket* framgår att den som har kallats till ett sammanträde får, om nämnden beslutar det, delta i överläggningarna men inte i besluten.

Beslutsförhet

27 § En nämnd får handlägga ärenden endast om fler än hälften av ledamöterna är närvarande.

I paragrafen regleras nämndens beslutsförhet. Paragrafen motsvarar 6 kap. 23 § KL.

Av paragrafen framgår att fler än hälften av ledamöterna måste vara närvarande för att en nämnd ska vara beslutsför. Om en ledamot är frånvarande, tjänstgör en ersättare i dennes ställe. Ersättare räknas som ledamot när han eller hon tjänstgör.

Jäv

28 § En förtroendevald är jävig, om

1. saken angår honom eller henne själv eller hans eller hennes make, sambo, förälder, barn eller syskon eller någon annan närstående eller om ärendets utgång kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada för den förtroendevalde själv eller någon närstående,

2. han eller hon eller någon närstående är ställföreträdare för den som saken angår eller för någon som kan vänta synnerlig nytta eller skada av ärendets utgång,

3. ärendet rör tillsyn över sådan kommunal verksamhet som han eller hon själv är knuten till,

4. han eller hon har fört talan som ombud eller mot ersättning biträtt någon i saken, eller

5. det i övrigt finns någon särskild omständighet som är ägnad att rubba förtroendet för hans eller hennes opartiskhet i ärendet.

I paragrafen regleras frågan om jäv för förtroendevalda vid handläggningen av ärenden hos nämnder. Paragrafen motsvarar delvis 6 kap. 25 § KL.

Regleringen är uttömmande och avser all handläggning hos nämnder, oavsett om det är fråga om ärenden som innebär myndighetsutövning mot enskilda eller inte. I begreppet handläggning ingår utredning, beredning, föredragning och beslutsfattande. Även verkställighet kan innefattas, om det inte är fråga om rena expeditiönsåtgärder.

Första punkten avser s.k. sakägar-, intresse-, och släktskapsjäv. Med att "saken angår honom eller henne själv" menas att någon är part eller har ett sådant av rättsordningen erkänt intresse i saken att han eller hon kan uppträda som part. Uttrycket närstående täcker både fall när släktskap eller svågerskap föreligger och fall när någon av en annan anledning kan anses vara närstående.

Andra punkten avser s.k. ställföreträdarjäv. Bestämmelsen täcker alla de situationer där den förtroendevalde eller någon närstående till honom eller henne är ställföreträdare åt någon, exempelvis som förvaltare, god man och firmatecknare.

Tredje punkten avser sådana situationer där den förtroendevalde är knuten till en verksamhet som ett tillsynsärende avser.

Fjärde punkten är s.k. ombudsjäv. För att jäv ska anses föreligga på denna grund krävs att den förtroendevalde företrätt någon som ombud i saken eller mot ersättning biträtt denne. Bestämmelsen avser inte den situationen att en anställd som en serviceåtgärd lämnat viss hjälp till den som saken berör.

Femte punkten avser s.k. delikatessjäv som det kan vara fråga om när den förtroendevalde står i ett markant beroendeförhållande till den som saken angår, exempelvis genom anställningsförhållande eller ekonomisk beroendeställning. Även om det är uppenbart att någon är nära vän eller ovän med den saken rör omfattas det av denna punkt.

29 § Om det är uppenbart att frågan om opartiskhet saknar betydelse, ska nämnden bortse från jäv.

I paragrafen anges när det ska bortses från jäv. Paragrafen motsvarar 6 kap. 26 § KL.

Bestämmelsen inskränker inte jävsgrunderna utan innebär att förekomsten av jäv i vissa fall inte ska föranleda någon verkan. Bedömningen av när det går att bortse från jäv får bedömas utifrån omständigheterna i varje enskilt fall.

30 § En förtroendevald som är jävig i ett ärende hos en nämnd får inte delta eller närvara vid handläggningen av ärendet. Den förtroendevalde får dock vidta åtgärder som inte någon annan kan utföra utan att handläggningen försenas avsevärt.

Den som känner till en omständighet som kan antas utgöra jäv mot honom eller henne ska självant uppges det.

Har det uppkommit en fråga om jäv mot en förtroendevald och har någon annan inte trätt i dennes ställe, ska nämnden snarast besluta i jävsfrågan. Den som jävet gäller får delta i prövningen av jävsfrågan endast om nämnden annars inte är beslutsför och någon annan inte kan tillkallas utan olägligt uppskov.

I paragrafen finns bestämmelser om vad som gäller vid förekomsten av jäv. Paragrafen motsvarar delvis 6 kap. 24 § första–tredje styckena KL.

Av *första stycket* framgår att en förtroendevald som är jävig inte får delta eller närvara vid handläggningen av ärendet. Detta gäller inte för sådana åtgärder som någon annan inte kan vidta utan olägligt uppskov. Vid bedömningen måste hänsyn tas till sakfrågans beskaffenhet, åtgärdens natur och kravet på snabbhet och effektivitet. Bedömningen av när åtgärder kan vidtas trots förekomsten av jäv ska vara restriktiv.

Av *andra stycket* framgår att det ankommer på den förtroendevalde att självantmäla omständigheter som kan antas utgöra jäv.

I *tredje stycket* regleras prövningen av jävsfrågan. Om den förtroendevalde inte anser sig vara jävig måste nämnden ta ett beslut i jävsfrågan. Ett sådant beslut ska fattas skyndsamt och den som jävet gäller får inte delta i handläggningen annat än om nämnden annars inte är beslutsför och någon annan inte kan tillkallas utan olägligt uppskov. Nämndens beslut i jävsfrågan kan enligt 32 § endast överklagas i samband med överklagandet av beslutet i ärendet.

31 § Om ett ärende hos en nämnd berör ett aktiebolag där kommunen eller landstinget äger minst hälften av aktierna eller en stiftelse där kommunen eller landstinget utser minst hälften av styrelseledamöterna, ska den som handlägger ärendet inte anses jävig enligt 28 § 2 eller 5 enbart på grund av att han eller hon är ställföreträdare för bolaget eller stiftelsen eller på något annat sätt är knuten dit. Detta gäller inte när en nämnd handlägger ärenden som avser myndighetsutövning mot enskilda.

Den som handlägger ett ärende hos en nämnd ska inte heller anses jävig enligt 28 § 5 enbart på grund av att han eller hon tidigare har deltagit i handläggningen av ärendet hos en annan nämnd.

Paragrafen innehåller undantag från bestämmelserna i 6 kap. 28 § KL till följd av s.k. dubbla engagemang. Paragrafen motsvarar 6 kap. 27 § KL.

Av *första stycket* framgår att ställföreträdarjäv och delikatessjäv inte ska anses föreligga vid en nämnds handläggning av ärenden till följd av att kommunen eller landstinget har ett bestämmande inflytande i ett aktiebolag eller stiftelse. När kommuner och landsting driver verksamhet genom egna privaträttsliga subjekt kan verksamheten ofta ses som en del av den kommunala förvaltningen. Ärendena kan därför inte sägas vara partsärenden i egentlig mening och några intressekonflikter finns som regel inte mellan en nämnd och styrelsen i ett företag. Det är vidare vanligt att nämndledamöter och ledande tjänstemän hos nämnder har uppdrag i bolag och stiftelser som verkar inom nämndens verksamhetsområde. En person kan således både vara ledamot i styrelsen för ett kommunalt aktiebolag och ledamot i kommunstyrelsen och ändå behandla ett ärende som berör bolaget i kommunstyrelsen. Till följd av dessa dubbla engagemang föreligger alltså inte ställföreträdar- eller delikatessjäv. Andra omständigheter kan dock vara jävsgrundande, exempelvis om den förtroendevalde på annat sätt har engagerat sig i frågan eller om saken berör honom eller henne själv eller någon närstående. Personer som har dubbla engagemang får enligt andra meningens inte handlägga myndighetsutövningsärenden som rör det kommunala bolaget, exempelvis en bygglovansökan. I ett sådant fall gäller inte angivet undantag.

Av *andra stycket* framgår att delikatessjäv inte ska anses föreligga om en förtroendevald tidigare har deltagit i ärendets handläggning hos en annan nämnd.

32 § Ett beslut om jäv får överklagas endast i samband med överklagande av det beslut genom vilket nämnden avgör ärendet.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om överklagande av jävsbeslut. Paragrafen motsvarar 6 kap. 24 § fjärde stycket KL.

Bestämmelsen anger att beslut i en jävsfråga endast får överklagas i samband med överklagande av det beslut genom vilket nämnden avgör ärendet. Bestämmelsen är genom 5 kap. 48 § andra stycket tillämplig även för fullmäktige.

Hur ärendena avgörs

33 § I fråga om förfarandet när en nämnd fattar beslut ska 5 kap. 54–57 §§ tillämpas.

För bordläggning av ett ärende i en nämnd krävs det enkel majoritet.

Paragrafen anger vad som gäller när en nämnd fattar beslut. Paragrafen motsvarar 6 kap. 28 och 29 §§ KL.

Bestämmelsen i *första stycket* anger att bestämmelserna om beslutsfattande hos fullmäktige även ska tillämpas när det gäller beslutsfattande hos nämnderna.

Av *andra stycket* framgår att enkel majoritet krävs vid bordläggning av ärenden.

34 § Ett ärende som väckts genom medborgarförslag ska om möjligt handläggas så att ärendet kan avgöras inom ett år från det att det väcktes i fullmäktige.

En nämnd som handlägger sådana ärenden ska minst en gång om året informera fullmäktige om de beslut som fattats i ärendena. Nämnden ska även informera om de ärenden som inte har avgjorts inom den tid som anges i första stycket.

Paragrafen innehåller bestämmelser om handläggning av ärenden som väckts genom medborgarförslag. Paragrafen motsvarar 6 kap. 27 a § KL.

Av *första stycket* framgår att handläggningstiden för sådana ärenden om möjligt inte ska överskrida ett år, se också 5 kap. 35 §.

Av *andra stycket* framgår att nämnderna måste informera fullmäktige om de beslut som fattas i dessa ärendetyper och även om handläggningstiden enligt första stycket har överskridits.

Protokollet

35 § Vid ett sammanträde ska protokoll föras.

I fråga om hur protokollet ska föras, protokollets innehåll, justering av protokollet och hur justeringen ska tillkännages ska 5 kap. 66–68 och 70 §§ och 8 kap. 13 § tillämpas.

Paragrafen innehåller bestämmelser om protokollföring. Paragrafen motsvarar delvis 6 kap. 30 § första stycket och andra stycket första meningen KL.

Av bestämmelserna framgår att protokoll ska föras vid sammanträden och att bestämmelserna i 5 kap. och 8 kap. om hur protokollet ska föras, dess innehåll, justering och justeringens tillkännagivande ska tillämpas på dessa.

Delgivning

36 § Delgivning med en nämnd sker med ordföranden eller med den som enligt ett reglemente eller ett särskilt beslut är behörig att ta emot delgivningar.

Paragrafen innehåller bestämmelse om delgivning. Paragrafen motsvarar 6 kap. 31 § KL.

Av paragrafen framgår att delgivningsmottagare hos en nämnd är ordföranden eller den som enligt reglemente eller särskilt nämndbeslut har rätt att ta emot delgivningar.

Delegering av ärenden

37 § En nämnd får uppdra åt presidiet, ett utskott, en ledamot eller ersättare att besluta på nämndens vägnar i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden, dock inte i de fall som avses i 38 §. En nämnd får även uppdra åt en anställd att besluta enligt 7 kap. 5–8 §§.

Paragrafen reglerar en nämnds möjlighet att delegera ärenden inom nämnden. Paragrafen motsvarar delvis 6 kap. 33 § första stycket KL. Övervägandena finns i avsnitt 9.

I paragrafen anges att en nämnd kan delegera beslutanderätt till presidiet, ett utskott, en ledamot eller en ersättare att fatta beslut. Delegation kan göras såväl i hela ärendegrupper som i enskilda ärenden. Ett ärende kan också delegeras helt eller delvis. Möjligheten till delegation enligt bestämmelsen tar sikte på det som kommunalrättsligt anses vara ett beslut. Kännetecknande för ett beslut är bl.a. att det föreligger alternativa lösningar och att beslutsfattaren måste göra vissa överväganden eller bedömningar. Nämnderna har frihet att avgöra vad som bör delegeras men denna frihet avgränsas av bestämmelsen i 6 kap. 38 §, som anger att vissa typer av ärenden inte får delegeras.

Nämnden kan när som helst återkalla en delegation. Det kan göras generellt eller i ett särskilt ärende. Nämnden kan även genom eget handlande föregripa ett beslut i ett enskilt ärende av den som fått delegeringen genom att själv ta över och besluta i ärendet.

Som exempel på ärenden som kan delegeras till ett nämndpresidium kan nämnas sådana beslut där nämnden redan är överens i stora drag om det sakliga innehållet och där beslutet endast är en formalitet. Det kan t.ex. handla om situationer där man vid nämndsammanträdet saknar vissa slutgiltiga uppgifter eller handlingar. Det kan gälla både brådskande och icke-brådskande ärenden där nämnden redan fattat ett inriktningsbeslut. Ett annat exempel är känsliga socialtjänstärenden där man vill hålla kretsen av de inblandande liten. Enkla myndighetsbeslut och beslut om tillstånd är andra exempel på sådant som skulle kunna delegeras till ett nämndpresidium.

Bestämmelser om nämnders delegation till anställda finns i 7 kap.

38 § Beslutanderätten får inte delegeras när det gäller

1. ärenden som avser verksamhetens mål, inriktning, omfattning eller kvalitet,
2. framställningar eller yttranden till fullmäktige liksom yttranden med anledning av att beslut av nämnden i dess helhet eller av fullmäktige har överklagats,
3. ärenden som rör myndighetsutövning mot enskilda, om de är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt,
4. ärenden som väckts genom medborgarförslag och som lämnats över till nämnden, eller
5. ärenden som enligt lag eller annan författning inte får delegeras.

Paragrafen anger de ärenden där beslutanderätt inte får delegeras. Paragrafen motsvarar 6 kap. 34 § KL.

Av *första punkten* framgår att sådana ärenden som avser verksamhetens mål, inriktning, omfattning eller kvalitet inte får delegeras. Detta eftersom nämnden måste ha kvar ett övergripande ansvar för hela verksamheten.

Av *andra punkten* framgår att vissa yttranden inte får delegeras. Endast nämnden får avge yttranden till fullmäktige. När det gäller yttranden med anledning av överklagade beslut gäller förbudet endast fullmäktiges och nämndens egna överklagade beslut. Förbudet omfattar alltså inte yttranden med anledning av beslut som fattats efter delegation. Yttranderätten kan dock ligga kvar hos nämnden, för att den ska kunna ha en insyn i hur delegationsuppdraget utövas.

Enligt *tredje punkten* får ärenden som rör myndighetsutövning mot enskilda inte delegeras om de är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt. Som exempel på sådana ärenden kan nämnas beslut om återkallelse av beviljade tillstånd, exempelvis färdtjänstillstånd.

I *fjärde punkten* anges att ärenden som väckts genom medborgarförslag inte får delegeras. Syftet med detta är att sådana ärenden alltid ska bli föremål för ett politiskt avgörande av fullmäktige eller en nämnd.

Av *femte punkten* framgår att ett förbud mot delegation även kan framgå av lag eller annan författning. Ett exempel på en sådan bestämmelse finns i 10 kap. 5 § socialtjänstlagen (2001:453).

39 § En nämnd får uppdra åt ordföranden, eller en annan ledamot som nämnden har utsett, att besluta på nämndens vägnar i ärenden som är så brådskande att nämndens avgörande inte kan avvaktas.

Paragrafen reglerar delegation i brådskande fall. Paragrafen motsvarar 6 kap. 36 § första meningen KL.

Enligt bestämmelsen får ärenden i brådskande fall delegeras till ordföranden eller en annan ledamot. En förutsättning är då att nämndens avgörande inte kan avvaktas.

Anmälan av beslut

40 § Nämnden ska besluta om i vilken utsträckning beslut som har fattats med stöd av uppdrag enligt 37 § och 7 kap. 5 och 6 §§ ska anmälas till den. Beslut som inte anmäls ska protokollföras särskilt, om beslutet får överklagas enligt bestämmelserna i 13 kap.

Sådana beslut som avses i 39 § ska anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

Paragrafen innehåller bestämmelser om återrapportering av beslut som fattats med stöd av delegation. Bestämmelsen i första stycket första meningen motsvarar 6 kap. 35 § KL Andra stycket motsvarar 6 kap. 36 § andra meningen KL. Övervägandena avseende första stycket finns i avsnitt 9.2.1.

Av *första stycket* framgår att nämnderna själva får bestämma vilken återrapporteringsskyldighet som ska krävas av presidiet, utskott, förtroendevalda eller anställda som fattat beslut efter delegation. Bestämmelsen gäller beslut som har fattats med stöd av delegation enligt 37 § och 7 kap. 5 § samt efter vidaredelegation enligt 7 kap. 6 §. I de fall de delegerade besluten kan överklagas genom laglighetsprövning ska besluten protokollföras särskilt. Hur protokollen ska utformas och vad de ska innehålla är upp till varje kommun och landsting att bestämma. Protokollen kan innehålla allt ifrån fullständiga beslut med motivering och andra uppgifter, till enbart en förteckning över att beslut har fattats i vissa ärenden. Eftersom protokollen ska tillkännages på den kommunala anslagstavlan måste hänsyn tas till bl.a. bestämmelser i personuppgiftslagen (1998:204) och offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) om personuppgifter och sekretess. Protokollens utformning kan därför komma att se olika ut beroende på vad det är för typ av beslut. Av rättssäkerhetsskäl måste besluten dock alltid kunna identifieras.

Enligt *andra stycket* ska beslut om delegation till ordförande eller annan ledamot när nämndens beslut inte kan avvakta alltid anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

Utskott

41 § En nämnds beslutanderätt får enligt 37 § delegeras till ett utskott. Ett utskott kan också ha till uppgift att bereda nämndens ärenden.

Paragrafen anger att ett utskott förutom att fatta beslut med stöd av delegation kan ha till uppgift att bereda nämndens ärenden. Paragrafen motsvarar 6 kap. 21 § första stycket KL.

42 § En nämnd ska välja utskott bland ledamöterna och ersättarna i nämnden. Bestämmelserna i 2 § lagen (1992:339) om proportionellt valsätt ska då tillämpas.

I paragrafen anges vilka personer som kan väljas till utskott. Paragrafen motsvarar 6 kap. 22 § KL.

Enligt bestämmelsen är det ledamöter och ersättare i nämnden som ska väljas till ett utskott med tillämpning av bestämmelsen i 2 § lagen om proportionellt valsätt. Ett utskott är ett politiskt sammansatt organ inom nämnden. Både fullmäktige och nämnderna kan besluta att inrätta utskott. Om fullmäktige i ett reglemente beslutat att nämnden ska ha ett eller flera utskott kan nämnden dock inte avskaffa ett utskott eller besluta om att inrätta ytterligare utskott. Det är alltid nämnden som bestämmer vilken beslutanderätt som enligt 37 § ska delegeras till utskottet.

Val till nämndberedningar

43 § Nämnden får till nämndberedning välja även andra än förtroendevalda.

Paragrafen anger vilka som får väljas till nämndberedningar. Övervägandena finns i avsnitt 7.2.3.

Bestämmelsen tydliggör att nämnden får välja andra än förtroendevalda till en nämndberedning. En nämndberedning kan alltså bestå av både förtroendevalda och anställda.

Reglementen

44 § Fullmäktige ska anta reglementen om nämndernas verksamhet och arbetsformer.

I paragrafen anges att fullmäktige ska anta reglementen om nämndernas verksamhet. Paragrafen motsvarar 6 kap. 32 § första stycket KL.

Enligt paragrafen ska fullmäktige anta reglementen för nämnderna. I reglementet ska uppgiftsfördelningen mellan nämnderna klargöras. Det ska bl.a. anges vilken eller vilka nämnder som ska ha hand om lagstadgade uppgifter som ankommer på kommunen eller landstinget, och om t.ex. uppgifter inom socialtjänstens område ska fördelas på flera nämnder.

7 kap. Anställda

I kapitlet samlas bestämmelserna om de anställda. Regleringen om direktörens grundläggande uppgifter och om en instruktion för direktören finns även i detta kapitel. Även andra bestämmelser om anställda samlas här, bl.a. bestämmelserna om valbarhetshinder för direktören och förvaltningschefen samt bestämmelserna om delegering av ärenden till anställda. Vidare finns i kapitlet bestämmelser om jäv för anställd och skyldighet för anställda att lämna upplysningar vid fullmäktiges sammanträden och till revisorerna. De föreslagna bestämmelserna hänvisar i dessa fall till bestämmelser i andra kapitel. Bestämmelser om anställd i gemensam nämnd har placerats i 9 kap. Kommunal samverkan.

Bestämmelserna om närvarorätt för personalföreträdare som är reglerade i 7 kap. KL finns i kapitlet liksom bestämmelserna om partssammansatta organ.

Direktören

1 § Styrelsen ska utse en direktör. Direktören ska ha den ledande ställningen bland de anställda och vara chef för den förvaltning som finns under styrelsen.

Styrelsen får besluta att direktören ska ha en annan benämning.

I paragrafen finns bestämmelser om direktören. Övervägandena finns i avsnitt 8.2.

Enligt *första stycket* ska styrelsen utse en direktör. Det ankommer på styrelsen att anställa direktören och vara dennes arbetsgivare. Detta innebär inget förbud mot att delegera delar av detta ansvar t.ex. löneförhandlingar till ett utskott, presidet eller ordföranden. Direktören har den ledande ställningen bland personalen och är chef för den förvaltning som finns under styrelsen. Begreppet ledande ställning bland

de anställda innebär att direktören inte kan underordnas någon annan anställd. Detta innebär emellertid inte något krav på att direktören ska vara chef för de övriga förvaltningscheferna. I ansvaret som chef för förvaltningen inbegrips att ansvara för att förvaltningen bedrivs i enlighet med gällande lagar och föreskrifter. Direktören har även som chef för förvaltningen ansvaret för personal och budget m.m. inom förvaltningen. Ansvaret som chef för förvaltningen hindrar inte att direktörens operativa funktioner delegeras till t.ex. en biträdande direktör. Bestämmelserna om vidaredelegation för förvaltningschef i 6 § är tillämpliga för direktören i dennes egenskap av förvaltningschef.

Av *andra stycket* framgår att styrelsen kan välja att ge direktören någon annan benämning.

2 § Styrelsen ska i en instruktion fastställa hur direktören ska leda förvaltningen under styrelsen. Instruktionen ska också fastställa direktörens övriga uppgifter.

Paragrafen innehåller bestämmelser om instruktion för direktören. Övervägandena finns i avsnitt 8.2.2.

Paragrafen anger att styrelsen ska besluta om en instruktion av vilken det ska framgå hur direktören ska leda förvaltningen under styrelsen samt vilka övriga uppgifter direktören ska ha. I instruktionen måste styrelsen därför fastställa hur förvaltningen under direktören ska se ut. I det inbegrips att bestämma om direktören ska vara chef för de andra förvaltningscheferna. Det kan även vara lämpligt att förtydliga direktörens uppdrag och arbetsuppgifter i relation till förvaltningscheferna. Det är vidare lämpligt att det av instruktionen framgår inom vilka ramar direktören anställer personal vid sin förvaltning samt formerna för medarbetar- och lönesamtal med de anställda.

Det är styrelsen som beslutar vilka av direktörens arbetsuppgifter som ska regleras i instruktionen. Instruktionen bör dock tydliggöra vem av styrelsen eller direktören som har ansvaret för att olika uppgifter utförs och vem som ska hålla i interna och externa kontakter i vissa frågor. I instruktionen kan styrelsen vidare ange de delegationer som styrelsen beslutat att ge direktören.

Valbarhetshinder för anställda

3 § Direktören är inte valbar till förtroendeuppdrag i kommunen, landstinget eller kommunalförbund som kommunen eller landstinget är medlem i.

Den som är chef för en förvaltning som hör till en nämnds verksamhetsområde får inte väljas till ledamot eller ersättare i nämnden.

I paragrafen finns bestämmelser om valbarhetshinder för direktören och förvaltningschefer. Paragrafen motsvarar 4 kap. 6 § KL.

Syftet med bestämmelserna om valbarhetshinder för de ledande tjänstemännen är att understryka förvaltningens objektivitet och den rollfördelning som finns mellan de förtroendevalda och de ledande tjänstemännen.

Bestämmelsen i *första stycket* tydliggör att direktören inte får väljas till ett förtroendeuppdrag, dvs. till ledamot eller ersättare i fullmäktige,

nämnd eller fullmäktigeberedning samt till revisor. Direktören får inte heller väljas till ledamot eller ersättare i den beslutande församlingen, förbundsstyrelsen eller annan nämnd, de beslutande församlingarnas beredningar samt till revisor i kommunalförbund som kommunen eller landstinget är medlem i.

Bestämmelsen i *andra stycket* anger att en förvaltningschef inte får väljas till ledamot eller ersättare i nämnden. Valbarhetshindret gäller i fråga om uppdrag i en nämnd inom det egna ansvarsområdet. Som exempel på förvaltningschefer som inte är valbara kan nämnas chefen för socialförvaltningen i fråga om uppdrag i socialnämnden.

Jäv

4 § I fråga om jäv för de anställda ska bestämmelserna i 6 kap. 28–32 §§ tillämpas.

Paragrafen innehåller hänvisning till bestämmelserna om jäv för förtroendevalda i 6 kap. 28–32 §§.

De jävsbestämmelser som gäller för förtroendevalda gäller även för de anställda. Vad som anges i 6 kap. 30 § tredje stycket andra meningen är dock inte tillämpligt för anställda, eftersom de inte kan delta i nämndens avgöranden.

Delegering av ärenden

5 § En nämnd får uppdra åt en anställd hos kommunen eller landstinget att besluta på nämndens vägnar i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden, dock inte i de fall som avses i 6 kap. 38 §.

Paragrafen innehåller bestämmelser om delegering av beslutanderätt till anställda. Paragrafen motsvarar 6 kap. 33 § första stycket KL.

Möjligheten till delegation enligt bestämmelsen tar sikte på det som kommunalrättsligt anses vara ett beslut. Kännetecknande för ett beslut är bl.a. att det föreligger alternativa lösningar och att beslutsfattaren måste göra vissa överväganden eller bedömningar. Rena förberedande eller verkställande åtgärder anses inte vara beslut och ankommer på de anställda utan särskild delegering. Som exempel på rent verkställande åtgärder kan nämnas avgiftsdebitering enligt en fastställd taxa och tilldelning av daghemsplats enligt en klar turordningsprincip. Det får vid rena verkställighetsåtgärder inte finnas utrymme för självständiga bedömningar. Praktiskt sett kan en stor del av den kommunala verksamheten som utförs av de anställda antas höra till området ren verkställighet och således inte omfattas av kravet på delegation.

Nämnderna har frihet att avgöra vad som bör delegeras men denna frihet avgränsas av bestämmelsen i 6 kap. 38 §, som anger att vissa typer av ärenden inte får delegeras. Bland dessa typer av ärenden finns sådana som avser verksamhetens mål, inriktning, omfattning eller kvalitet. Sådana ärenden får inte delegeras eftersom nämnden måste ha kvar ett övergripande ansvar för hela verksamheten.

Nämnden kan när som helst återkalla en delegation. Det kan göras generellt eller i ett särskilt ärende. Nämnden kan även genom eget

handlande föregripa ett beslut i ett enskilt ärende av den som fått delegeringen genom att själv ta över och besluta i ärendet.

6 § Om en nämnd med stöd av 5 § uppdrar åt en förvaltningschef inom nämndens verksamhetsområde att fatta beslut, får nämnden överlåta åt förvaltningschefen att i sin tur uppdrar åt en annan anställd inom kommunen eller landstinget att fatta beslutet.

Paragrafen behandlar förvaltningscheferns möjlighet till vidaredelegation. Paragrafen motsvarar delvis 6 kap. 37 §.

Förvaltningschefer får enligt paragrafen vidaredelegera beslutanderätt till andra anställda. Även direktören omfattas av bestämmelsen i egenskap av chef för förvaltningen under styrelsen. Det ankommer på kommunerna och landstingen att i arbetsordning eller liknande dokument bestämma vilka förvaltningschefer som ska ha rätt att vidaredelegera. Normalt bör en sådan rätt tillkomma endast en person inom en nämnds verksamhetsområde, t.ex. en fastighetschef. För att en nämnd ska behålla insyn i verksamheten inom nämndens område måste nämnden se till att hålla sig informerad om förekommande vidaredelegation. Om en förvaltningschef arbetar åt flera nämnder, avgör varje nämnd för sig om vidaredelegation får förekomma inom dess område. En nämnd har i dessa fall samma möjligheter att ingripa i vidaredelegation som i ordinär delegation enligt 5 §.

7 § Om en nämnd med stöd av 5 § uppdrar åt en anställd att besluta på nämndens vägnar, får nämnden ställa upp villkor som innebär att brukarna av nämndens tjänster ska ges tillfälle att lägga fram förslag eller att yttra sig, innan beslutet fattas.

Nämnden får också bestämma att en anställd får fatta beslut endast om företrädare för brukarna har tillstyrkt beslutet.

I paragrafen finns bestämmelser om villkorad delegation av beslutanderätt till anställd. Paragrafen motsvarar 6 kap. 38 § KL.

Bestämmelserna i paragrafen syftar till att stärka brukarinflytandet när beslut ska fattas, se även kommentaren till 8 kap. 3 § KL.

Enligt bestämmelsen i *första stycket* kan villkor om brukarmedverkan ställs upp när ärenden delegeras. Med brukare avses de personer som regelmässigt utnyttjar nämndens tjänster. Det är en uppgift för den styrelse eller nämnd som vill uppställa villkor om brukarmedverkan att på sitt område ta närmare ställning till hur brukarkretsen ska avgränsas. Denna avgränsning bör även komma till uttryck i delegeringsbeslutet.

Enligt bestämmelsen i *andra stycket* kan en nämnd bestämma att den anställda får fatta beslut endast om företrädare för dem som utnyttjar nämndens tjänster har tillstyrkt beslutet. Det är nämnden som, efter förslag från brukarna, utser företrädare för brukarna. Det ankommer på den delegerande styrelsen eller nämnden att närmare besluta om formerna för samrådet. Beslutanderätten ligger kvar hos den delegerande styrelsen eller nämnden om enighet inte kan uppnås. Vid oenighet kan ärendet hänskjutas till den styrelse eller nämnd som delegerat beslutanderätten. Bestämmelsen medger inte att den delegerande styrelsen eller nämnden kan föreskriva att delegaten ska vara skyldig att

följa brukarnas synpunkter, eftersom en sådan ordning i realiteten skulle innebära att beslutanderätten förs över till brukarkretsen.

En nämnd får även i övrigt uppställa villkor i samband med att ärenden delegeras.

8 § Bestämmelser om anmälan av beslut som har fattats med stöd av delegation finns i 6 kap. 40 §.

Paragrafen innehåller en hänvisning till 6 kap. 40 § som reglerar anmälan av beslut till nämnd.

Skyldighet att lämna upplysningar

9 § Bestämmelser om de anställdas skyldighet att lämna upplysningar vid fullmäktiges sammanträden och till revisorerna finns i 5 kap. 42 § och 12 kap. 9 § första stycket.

Paragrafen innehåller hänvisningar till bestämmelserna i 5 kap. 43 § och i 12 kap. 9 § första stycket om anställdas skyldighet att lämna upplysningar vid fullmäktiges sammanträden och till revisorerna.

Personalföreträdare

10 § Företrädare för de anställda (personalföreträdare) får, i den omfattning som anges i 11–15 §§, närvara vid sammanträden med andra nämnder än styrelsen.

Närvarorätt saknas dock vid revisorernas sammanträden, i patientnämnder, valnämnder och överförmyndarnämnder.

Paragrafen innehåller bestämmelser om närvarorätt för anställdas företrädare vid nämnders sammanträden. Paragrafen motsvarar 7 kap. 8 § KL.

Enligt paragrafen har personalföreträdare för anställda i vissa fall rätt att närvara vid nämnders sammanträden, dock inte styrelsens. Detta är ett undantag från huvudregeln att endast nämndens förtroendevalda har rätt att närvara.

Enligt andra stycket undantas revisorernas sammanträden, patientnämnder, valnämnder och överförmyndarnämnder.

11 § Personalföreträdarna har rätt att närvara vid en nämnds behandling av ärenden som rör förhållandet mellan kommunen eller landstinget som arbetsgivare och dess anställda. Nämnden får i enskilda fall besluta att personalföreträdarna får närvara även vid behandlingen av andra ärenden.

Paragrafen reglerar personalföreträdares närvarorätt vid en nämnds sammanträden. Paragrafen motsvarar 7 kap. 9 § KL

Enligt den *första meningen* begränsas närvarorätten till ärenden som rör förhållandet mellan kommunen eller landstinget som arbetsgivare och dess anställda. Liknande uttryck återfinns i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet (se även prop. 1975:76:105 s. 324–328). En mängd ärenden i en kommun kan antas beröra förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare, exempelvis frågor om anställningsvillkor för enskilda arbetstagare, arbetsledning och fördelning, omlokalisering, upptagande av nya verksamhetsgrenar eller nedläggning av verksamhet

m.m. Även politiska frågor som exempelvis rör ramarna för resurser till en verksamhet, beslut om antal vårdplatser inom slutna sjuk- eller socialvård eller antal förskoleplatser kan anses röra förhållandet mellan en kommun eller landsting som arbetsgivare och en anställd.

Enligt den *andra meningen* får nämnden i enskilda fall besluta att personalföreträdarna kan närvara även vid behandlingen av andra ärenden. Denna utvidgade möjlighet till närvaro är alltså beroende av nämndens beslut.

12 § Personalföreträdarna har inte rätt att närvara vid handläggning av

1. ärenden som avser myndighetsutövning mot någon enskild, såvida inte ärendet rör en obestämd krets av enskilda,
2. förhandlingar med en arbetstagarorganisation,
3. uppsägningar av kollektivavtal,
4. arbetskonflikter,
5. rättstvister mellan kommunen eller landstinget och en arbetstagarorganisation, eller
6. ärenden som avser beställning eller upphandling av varor och tjänster.

Paragrafen anger de ärenden som är undantagna personalföreträdarnas närvarorätt. Paragrafen motsvarar 7 kap. 10 § KL.

Enligt *första punkten* gäller närvarorätt inte vid ärenden som rör myndighetsutövning mot någon enskild. Ärenden som rör en obestämd krets av enskilda, exempelvis föreskrifter till allmän efterrättelse omfattas dock inte av undantaget.

Undantagen i *punkterna 2–5* avser situationer som är jävliknande men som inte omfattas av de vanliga jävsreglerna för nämnder.

Undantaget i *sjätte punkten* avser ärenden som rör beställning eller upphandling av tjänster. Närvarorätten begränsas i alla nämnder som har sådana beställnings- eller upphandlingsärenden och inte bara i mer eller mindre renodlade beställarnämnder. Med beställning eller upphandling avses alla former av införskaffande eller förvärv av varor och tjänster. Hit hör köp, leasing, hyra eller hyrköp av varor eller tjänster. Upphandling av entreprenader räknas också hit.

13 § Personalföreträdarna har rätt att delta i nämndens överläggningar men inte i besluten.

Paragrafen avser personalföreträdarnas medverkan vid de sammanträden där de närvarar. Paragrafen motsvarar 7 kap. 11 § KL.

Genom att personalföreträdarna ges rätt att delta i överläggningar men inte i besluten kan de inte ställa förslag eller få sin mening protokollförd.

14 § Med iakttagande av bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) är en nämnd skyldig att lämna personalföreträdarna de upplysningar som behövs för deras verksamhet.

Paragrafen reglerar en nämnds informationsskyldighet gentemot personalföreträdarna. Paragrafen motsvarar 7 kap. 12 § KL.

Personalföreträdarna har rätt till den information som behövs för deras verksamhet. När det gäller uppgifter som omfattas av sekretess måste nämnden dock göra en sekretessprövning enligt tillämpligt lagrum i

offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL. Det är inte säkert att en personalföreträdare omfattas av 2 kap. 1 § OSL, vilket innebär att nämnden under vissa förutsättningar kan behöva lämna den sekretessbelagda uppgiften till personalföreträdaren mot förbehåll enligt 10 kap. 4 eller 14 §§ OSL. Personalföreträdaren blir därmed bunden av tystnadsplikt.

15 § Personalföreträdarna utses särskilt för varje nämnd bland de anställda, i första hand bland dem som är anställda inom nämndens verksamhetsområde.

Högst tre personalföreträdare och en ersättare för var och en av dem får finnas för varje nämnd.

Paragrafen reglerar hur personalföreträdare utses. Paragrafen motsvarar 7 kap. 13 § KL.

Av *första stycket* framgår att personalföreträdarna ska utses bland de anställda, i första hand bland anställda inom nämndens verksamhetsområde.

I *andra stycket* finns bestämmelse om högsta antal personalföreträdare och ersättare för varje nämnd.

16 § Personalföreträdarna utses av den eller de lokala arbetstagarorganisationer som kommunen eller landstinget har kollektivavtal med.

Paragrafen anger att personalföreträdarna ska utses av den lokala arbetstagarorganisation som kommunen eller landstinget har kollektivavtal med. Paragrafen motsvarar 7 kap. 14 § KL.

17 § Vad som gäller om jäv för den som ska handlägga ett ärende hos en nämnd ska gälla också för personalföreträdare i nämnden.

Personalföreträdaren ska dock inte anses jävig enligt 6 kap. 28 § 5 enbart på grund av att han eller hon

1. är förtroendeman eller funktionär hos en arbetstagarorganisation som har intressen att bevaka i ärendet, eller

2. har företrätt organisationen som förtroendeman eller funktionär i en sådan förhandling i ärendet som har ägt rum enligt lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om jäv för personalföreträdare. Paragrafen motsvarar 7 kap. 15 § KL.

Enligt *första stycket* ska jävsregler avseende förtroendevalda tillämpas på personalföreträdare.

Enligt *andra stycket* ska bestämmelsen om delikatessjäv dock inte tillämpas på personalföreträdaren till följd av sin ställning som förtroendeman eller funktionär hos en arbetstagarorganisation som har intressen att bevaka i ärendet, eller till följd av att han eller hon, som sådan, har företrätt organisationen i en förhandling i ärendet som har ägt rum enligt lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet.

18 § Personalföreträdarna ska kallas till sammanträden på samma sätt som gäller för ledamöterna i nämnden. Ersättarna ska endast kallas när de ska tjänstgöra som personalföreträdare.

Paragrafen anger hur personalföreträdare ska kallas till sammanträden. Paragrafen motsvarar 7 kap. 16 § KL.

Enligt paragrafen ska personalföreträdare kallas på samma sätt som ledamöterna i nämnden. Ersättarna ska inte kallas om de inte ska tjänstgöra som personalföreträdare vid sammanträdet.

19 § Beslut som fattas vid ett sammanträde som personalföreträdarna har tillträde till blir inte ogiltiga på grund av att personalföreträdarna eller någon av dem inte har kallats till sammanträdet.

Paragrafen anger att lagligheten av de beslut som fattas vid ett sammanträde inte är beroende av att personalföreträdare har kallats till sammanträdet. Paragrafen motsvarar 7 kap.17 § KL.

Partssammansatta organ

20 § Fullmäktige får inrätta partssammansatta organ för sådana ärenden som rör förhållandet mellan kommunen eller landstinget som arbetsgivare och dess anställda eller, i fråga om en gemensam nämnd, förhållandet mellan de samverkande kommunerna eller landstingen som arbetsgivare och deras anställda. Detta gäller dock inte om något annat följer av lag eller annan författning.

De partssammansatta organen ska inom en nämnds verksamhetsområde svara för beredning, förvaltning och verkställighet av de ärenden som fullmäktige har bestämt enligt första stycket.

Paragrafen innehåller bestämmelser om inrättande av partssammansatta organ. Paragrafen motsvarar 7 kap.1 och 3 §§ KL.

Enligt paragrafen får fullmäktige inrätta partssammansatta organ. Detta sker genom att kommunen eller landstinget som arbetsgivare kommer överens med arbetstagarna om att inrätta partssammansatta organ samt organens uppgifter, sammansättning, verksamhetsformer etc. inom de ramar som anges i kommunallagen. Organet kan inte tilldelas uppgifter, som enligt speciallagstiftning ska fullgöras av en viss nämnd eller tjänsteman. Organet ska ge anställda möjlighet till inflytande och insyn i frågor som rör förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare och kunna ägna sig åt frågor rörande exempelvis personaladministration, arbetsmiljö, personalpolitik och rationalisering av verksamheten. Ett partssammansatt organ blir ensamt behörigt att besluta inom det område där det getts kompetens. Utanför dess kompetens faller dock alltid rent politiska frågor och myndighetsutövning mot enskild, se 7 kap. 22 §.

Enskilda kommunmedlemmar kan begära laglighetsprövning av fullmäktiges beslut om inrättande av ett partssammansatt organ eller över beslut som fattats av ett sådant organ. Den inskränkning i arbetstagares klagorätt som regleras i lagen (1987:439) om inskränkning i rätten att överklaga gäller i fråga om beslut av ett partssammansatt organ i samma utsträckning som för nämndbeslut.

Av *andra stycket* framgår att om ett partssammansatt organ inrättats inom en nämnds verksamhetsområde ska det svara för beredning, förvaltning och verkställighet. Ett partssammansatt organ inom en gemensam nämnds verksamhetsområde kan handlägga ärenden som rör

förhållandet mellan de samverkande kommunerna och landstingen som arbetsgivare och deras anställda.

21 § Fullmäktige ska fastställa ett partssammansatt organs uppgifter, sammansättning, mandattid och verksamhetsformer i ett reglemente.

I paragrafen anges att ett reglemente ska fastställas för ett partssammansatt organ. Paragrafen motsvarar 7 kap. 4 § KL.

Genom beslut om inrättande av ett partssammansatt organ blir kommunen respektive landstinget skyldig att fatta de beslut som är nödvändiga för att verksamheten med ett partssammansatt organ ska kunna sättas i gång och bedrivas på det sätt som bestämts. Fullmäktige måste därför fastställa ett reglemente som anger organets uppgifter, sammansättning, mandattid och verksamhetsformer. När det gäller partssammansatta organ inom en gemensam nämnds verksamhetsområde är det den kommun eller det landsting som tillsatt den gemensamma nämnden som beslutar om att inrätta ett partssammansatt organ och utfärda reglemente för detta.

22 § Partssammansatta organ får inte avgöra frågor som avser verksamhetens mål, inriktning, omfattning eller kvalitet.

De får inte heller avgöra ärenden som avser myndighetsutövning mot någon enskild.

Paragrafen anger vilka frågor och ärenden som faller utanför partsammansattas organs kompetens. Paragrafen motsvarar 7 kap. 2 § KL.

Enligt paragrafen faller frågor som avser verksamhetens mål, inriktning, omfattning eller kvalitet och alla ärenden som rör myndighetsutövning mot enskild utanför partssammansatta organs befogenheter.

23 § Ett partssammansatt organ ska bestå av företrädare för dels kommunen eller landstinget, dels de anställda.

Kommunens eller landstingets företrädare väljs av fullmäktige eller, om fullmäktige bestämmer det, av en nämnd.

De anställdas företrädare utses av den eller de lokala arbetstagarorganisationer som kommunen eller landstinget har slutit kollektivavtal med om partssammansatta organ.

Paragrafen innehåller bestämmelser om partssammansatta organs sammansättning. Paragrafen motsvarar 7 kap. 5 § KL.

24 § För partssammansatta organ ska följande bestämmelser tillämpas:

1. 4 kap. 28 § om reservation,
2. 6 kap. 28–32 §§ om jäv, och
3. 6 kap. 35 § om hur protokoll ska föras, protokollets innehåll, justering av protokollet och hur justeringen ska tillkännages.

Paragrafen innehåller hänvisningar till de övriga bestämmelser som ska tillämpas på partssammansatta organ. Paragrafen motsvarar 7 kap. 6 § KL.

De i paragrafen angivna bestämmelserna och det reglemente som fullmäktige enligt 21 § antagit är den reglering som gäller för partssammansatta organ. Därutöver är dock även sådana föreskrifter i författningar som generellt gäller för offentliga myndigheter, exempelvis tryckfrihetsförordningens föreskrifter om allmänna handlingar och arkivlagen (1990:782) tillämpliga för partssammansatta organ.

25 § En nämnd inom vars verksamhetsområde ett partssammansatt organ har tillsatts får återkalla uppdrag som har lämnats över till organet, om det finns synnerliga skäl för det.

Paragrafen reglerar en nämnds möjlighet att återkalla uppdrag som har lämnats över till ett partssammansatt organ. Paragrafen motsvarar 7 kap. 7 § KL.

Ett uppdrag till ett partssammansatt organ återkallas om det finns synnerliga skäl för det. Som exempel på synnerliga skäl kan nämnas att revisorerna vid sin granskning framfört allvarliga anmärkningar mot organets förvaltning eller att verksamheten i organet utnyttjas för aktiviteter som är oförenliga med den politiska demokratin eller god förvaltningssed. Parterna kan i kollektivavtal träffa överenskommelse om vidgad rätt för kommunen att återkalla uppdrag som har lämnats över till ett partssammansatt organ.

8 kap. Delaktighet och insyn

I detta kapitel samlas bestämmelser om medlemmarnas möjligheter att vara delaktiga i de kommunala beslutsprocesserna, allmänhetens insyn samt information, se avsnitt 14.1.

I kapitlet finns regleringen av möjligheter till inflytande genom bl.a. medborgarförslag, folkomröstningar och självförvaltningsorgan. Den nya regleringen om en webbaserad anslagstavla finns också i detta kapitel, se avsnitt 10. Vidare finns bestämmelser om handlings- och mötesoffentlighet under särskilda rubriker samt bestämmelserna om kommunala föreskrifter.

Kapitlet är upplagt på så sätt att bestämmelserna som rör möjligheten för de som brukar kommunala verksamheter att faktiskt påverka beslut och verkställande kommer först. Sedan följer bestämmelserna om de grundläggande möjligheterna att följa det politiska beslutsfattandet genom att närvara vid sammanträden eller att ta del av handlingar. Kapitlet avslutas med bestämmelser som reglerar information om det politiska beslutsfattandet.

Medborgarförslag

1 § Den som är folkbokförd i kommunen eller i en kommun inom landstinget får, om fullmäktige har beslutat det, väcka ärenden i fullmäktige (medborgarförslag). Detsamma gäller unionsmedborgare som avses i 1 kap. 5 § andra stycket.

I paragrafen finns bestämmelser om initiativrätt till fullmäktige genom medborgarförslag. Paragrafen motsvarar delvis 5 kap. 23 § första

stycket 5 KL. Övervägandena avseende den *andra meningen* finns i avsnitt 12.3.

Av paragrafen framgår att fullmäktige kan besluta att folkbokförda medlemmar och sådana unionsmedborgare som avses i 1 kap. 5 § andra stycket kan få väcka ärenden i fullmäktige genom ett s.k. medborgarförslag. Om ett sådant medgivande lämnas av fullmäktige gäller det generellt. Någon individuell prövning av om ett ärende får väckas eller inte får inte förekomma.

Folkinitiativ

2 § Ärende om att hålla folkomröstning i en viss fråga får i fullmäktige väckas av minst tio procent av de röstberättigade kommun- eller landstingsmedlemmarna enligt lagen (1994:692) om kommunala folkomröstningar (folkinitiativ). Initiativet ska vara skriftligt, ange den aktuella frågan samt innehålla initiativtagarnas egenhändiga namnteckningar, uppgifter om när namnteckningarna gjorts, namnförtydliganden, personnummer och uppgift om deras adresser.

Vid beräkningen av antalet initiativtagare ska endast de räknas med som har skrivit under initiativet under den sexmånadersperiod som föregått inlämnandet.

I paragrafen regleras förutsättningarna för folkinitiativ. Paragrafen motsvarar 5 kap. 23 § andra och tredje styckena KL.

Av *första stycket* framgår att ett ärende om att hålla folkomröstning i en viss fråga får väckas i fullmäktige av minst tio procent av de röstberättigade kommun- eller landstingsmedlemmarna, ett s.k. folkinitiativ. För att ett sådant initiativ ska vara giltigt, ställs bl.a. krav på skriftlighet och krav på angivande av initiativtagarnas personuppgifter. Har en folkomröstning anordnats efter initiativ av medlemmar, är fullmäktige inte bundet av utgången i omröstningen, utan denna är enbart rådgivande, se vidare kommentaren till 5 kap. 37 §.

I *andra stycket* finns även ett krav på att underskrifterna måste vara aktuella i tiden. Vid beräkningen av hur många som står bakom ett folkinitiativ ska hänsyn inte tas till den som undertecknat initiativet tidigare än sex månader före det att folkinitiativet lämnats in till kommunen eller landstinget.

Brukarinflytande

3 § Nämnderna ska verka för att samråd sker med dem som brukar deras tjänster.

I paragrafen finns bestämmelse om brukarsamråd. Paragrafen motsvarar 6 kap. 8 § KL.

De närmare formerna för hur samråd ska ske med brukarna bestämmer nämnderna själva. Särskilda organ kan inrättas för samråd, exempelvis pensionärssamråd. Avseende de nationella minoriteterna finns bestämmelser om inflytande och samråd i lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Det finns även avseende viss specialreglerad verksamhet särskilda författningsregler om brukarsamråd; se 4 kap. 9 § skollagen (2010:800) och 6 kap. 28 § plan- och bygglagen (2010:900).

4 § Bestämmelser om att brukarna i vissa fall ska ges tillfälle att lägga fram förslag eller att yttra sig innan beslut fattas av en anställd finns i 7 kap. 7 §.

Paragrafen innehåller en hänvisning till 7 kap. 7 § där en nämnd ges möjlighet att, som villkor för delegation av beslutanderätt till anställd, ställa krav på visst brukarsamråd.

Självförvaltningsorgan

5 § Fullmäktige får besluta att en nämnd får uppdra åt ett självförvaltningsorgan under nämnden att helt eller delvis sköta driften av en viss anläggning eller en viss institution, om inte något annat följer av lag eller annan författning. Fullmäktige får i ett sådant fall även besluta att nämnden får uppdra åt självförvaltningsorganet att besluta på nämndens vägnar i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden. Ärenden som rör myndighetsutövning mot enskilda eller som i övrigt avses i 6 kap. 38 § får dock inte delegeras till ett självförvaltningsorgan.

Paragrafen innehåller bestämmelser om uppdrag till självförvaltningsorgan. Paragrafen motsvarar 7 kap. 18 § första stycket KL.

För att en nämnd ska få uppdra åt ett självförvaltningsorgan att helt eller delvis sköta driften av en viss anläggning eller en viss institution krävs enligt bestämmelsen att de uppgifter som nämnden vill lämna över inte enligt särskilda regler ska skötas i viss ordning och att fullmäktige beslutat om att nämnden får lämna över driften till ett självförvaltningsorgan. Fullmäktiges beslut innebär inget tvång för nämnden. Nämnden bestämmer själv om det finns förutsättningar att i praktiken använda sig av den möjlighet som fullmäktige gett den.

Ett självförvaltningsorgan är ett kommunalrättsligt organ under nämnden. Det är inte någon från nämnden i rättsligt hänseende fristående enhet.

Självförvaltningsorganets uppgift är att helt eller delvis sköta driften av en viss anläggning eller en viss institution. Med driften av en anläggning avses sådana praktiska uppgifter som reparation och underhåll av lokaler, införskaffande av material m.m. Genom att det ska röra sig om en viss anläggning eller institution måste verksamheten vara klart avgränsad, exempelvis en skola, ett fritidshem, eller ett servicehus. Ett sådant organ kan därför inte ta över driften av flera anläggningar eller institutioner i t.ex. en viss del av en kommun.

Fullmäktige kan ge nämnden möjlighet att delegera beslutanderätt till självförvaltningsorganet. Uppgifter som innefattar myndighetsutövning, eller sådana uppgifter som anges i 6 kap. 38 §, får dock aldrig delegeras till ett självförvaltningsorgan. Nämnden ska i en delegationsordning ange de frågor som organet ges rätt att besluta om. De beslut ett självförvaltningsorgan fattar är överklagbara enligt bestämmelserna i 13 kap.

6 § Nämnden ska i en arbetsordning fastställa självförvaltningsorganets uppgifter, sammansättning, arbetsformer och mandattid.

De beslut som självförvaltningsorganet fattar med stöd av uppdrag enligt 5 § ska anmälas till nämnden på det sätt som nämnden bestämmer.

I paragrafen finns bestämmelser om arbetsordning för självförvaltningsorganet och dess skyldighet att anmäla beslut till nämnden. Paragrafen motsvarar 7 kap. 18 § andra stycket och 19 § KL.

I *första stycket* anges att nämnden i en arbetsordning lägger fast vad som närmare ska gälla för självförvaltningsorganet. I arbetsordningen ska självförvaltningsorganets uppgifter, sammansättning, arbetsformer eller mandattid fastställas.

Organets uppgifter beror på den verksamhet som driften avser. Det åligger nämnden att i arbetsordningen precisera vilka driftfrågor som läggs över på organet och vad som nämnden själv fortsättningsvis ska hantera.

Till frågan om organets sammansättning räknas antalet ledamöter och ersättare och hur dessa ska väljas. Det är upp till nämnden att hitta en lämplig form för valet och en mandattid som med hänsyn till de lokala förhållandena och det enskilda fallet ter sig mest ändamålsenlig.

Med organets arbetsformer avses främst frågor som rör dess sammanträden. Hit räknas kallelse, protokollföring och redovisning till nämnden m.m. Nämnden måste med hänsyn främst till nämndansvaret och det därtill knutna revisionsansvaret, kontinuerligt hålla sig informerad om organets verksamhet. Det innebär t.ex. att nämnden kan fastställa att det ska föras protokoll vid organets sammanträden och att dessa på något sätt anmäls eller på annat sätt kommer till nämnden för kännedom.

Av bestämmelsen i *andra stycket* framgår att självförvaltningsorganet måste anmäla till nämnden vilka beslut de fattar med stöd av delegation enligt 5 §. Detta innebär en skillnad mellan delegation till självförvaltningsorganet och annan delegation, se vidare kommentaren till 6 kap. 37 §. Nämnden bestämmer formen för återrapporteringen. Återrapporteringsskyldigheten måste dock utformas på ett sätt som möjliggör för nämnden att kontinuerligt följa verksamheten. Nämnden har revisionsansvar för den delegerade verksamheten.

7 § Ett självförvaltningsorgan ska bestå av företrädare för dem som brukar anläggningen eller institutionen och de anställda där. Företrädarna för sådana brukare ska vara fler än dem som företräder de anställda.

Nämnden väljer på förslag av brukarna de ledamöter och ersättare som ska företräda brukarna och på förslag av de anställda dem som ska företräda de anställda.

I paragrafen finns bestämmelser om självförvaltningsorganets sammansättning. Paragrafen motsvarar 7 kap. 20 § KL.

I ett självförvaltningsorgan ska inte sitta några andra än företrädare för dem som brukar institutionen eller anläggningen och de anställda. Det är således inte ett politiskt organ. De som sitter i organet är inte heller förtroendevalda i kommunallagens mening.

Med brukare avses mottagarna av de tjänster som anläggningen tillhandahåller, exempelvis barn och deras vårdnadshavare när det gäller barnomsorg och skola, de boende vid ett servicehus eller patienter vid en vårdinrättning. När antalet brukare är mycket begränsat kan det vara möjligt att låta alla sitta med i ledningen för ett självförvaltningsorgan. I praktiken är dock antalet brukare och anställda ofta så stort att det måste

utes företrädare för dem. Brukarna bör ha en stor frihet att lokalt välja vem eller vilka som ska representera dem i självförvaltningsorganet. Företrädarna för brukarna ska vara fler än företrädarna för de anställda, men i övrigt är antalet företrädare inte reglerat utan får fastställas av nämnden i arbetsordningen, se 6 §.

Enligt *andra stycket* ska ledamöter och ersättare som ska företräda brukarna och de anställda väljas av nämnden på förslag av brukarna respektive av de anställda.

8 § De ledamöter och ersättare som företräder brukarna har rätt till den ledighet från sina anställningar som behövs för uppdraget och de ekonomiska förmåner som fullmäktige bestämt för de förtroendevalda.

Paragrafen reglerar ledighet och ekonomiska förmåner för de ledamöter och ersättare som företräder brukarna i ett självförvaltningsorgan. Paragrafen motsvarar 7 kap. 21 § KL.

Ledamöternas och ersättnarnas rätt till ledighet och ekonomiska förmåner motsvarar de förtroendevaldas rättigheter när de fullgör sina uppdrag.

9 § En nämnd får helt eller delvis återkalla ett uppdrag som har getts till ett självförvaltningsorgan eller en enskild ledamot, om det finns särskilda skäl för det.

I paragrafen finns bestämmelser om en nämnds möjlighet att återkalla uppdrag till självförvaltningsorgan. Paragrafen motsvarar 7 kap. 22 § KL.

En nämnd får helt eller delvis återkalla ett uppdrag som lämnats till ett självförvaltningsorgan. Nämnden kan också återkalla uppdraget för en enskild ledamot. För återkallelse krävs dock att det finns särskilda skäl. Som exempel på ett särskilt skäl kan nämnas ändrad lagstiftning. Ett annat skäl att återkalla uppdraget kan vara om nämnden, som har revisionsansvar för den verksamhet som bedrivs av organet, riskerar att få revisionsanmärkning för organets hantering av en viss fråga.

Anslagstavlan

10 § Varje kommun och landsting ska på sin webbplats ha en anslagstavla. Anslagstavlan ska vara lättillgänglig och kunna särskiljas från övrigt innehåll på webbplatsen.

Kommuner och landsting ska i sina lokaler eller på annan plats ge allmänheten möjlighet att ta del av innehållet på anslagstavlan.

I paragrafen finns bestämmelser om kommuners och landstings anslagstavla. Övervägandena finns i avsnitt 10.

Första stycket reglerar kraven på den kommunala anslagstavlan. Anslagstavlan ska finnas på kommunens respektive landstingets webbplats. Att den ska ”vara lättillgänglig” innebär att den bör kunna nås direkt från webbplatsens startsida. Att den ska ”kunna särskiljas” innebär att den för en användare inte ska kunna sammanblandas med annat material på webbplatsen.

Bestämmelsen i *andra stycket* föreskriver en serviceskyldighet som innebär att kommuner och landsting, på någon fysisk plats, även ska ge allmänheten möjlighet att ta del av innehållet på anslagstavlan. Denna skyldighet utgör en utökning av den serviceskyldighet som följer av förvaltningslagen och den skyldighet som finns enligt tryckfrihetsförordningen att lämna ut allmänna handlingar. Skyldigheten kan fullgöras genom att kommuner och landsting även har en fysisk anslagstavla i sina lokaler, eller där tillhandahåller dataterminaler för tillgång till internet och erbjuder stöd för allmänheten att ta del av informationen. Skyldigheten kan också fullgöras genom att på begäran lämna ut utskrifter med den information som finns på anslagstavlan. För att service på detta sätt ska kunna motsvara den tillgänglighet som information på internet innebär, måste informationen dock lämnas ut utan något som helst dröjsmål.

Bestämmelser om kommunalförbunds anslagstavla finns i 9 kap. 18 §.

11 § Anslagstavlan ska innehålla

1. tillkännagivanden om fullmäktiges sammanträden,
2. tillkännagivanden av justerade protokoll,
3. tillkännagivanden av delegationsbeslut som inte ska anmälas till en nämnd,
4. justerade protokoll i den utsträckning kommunen eller landstinget bestämmer och det inte strider mot lag eller annan författning, och
5. upplysningar om hur beslut kan överklagas enligt 13 kap.

Anslagstavlan ska även innehålla kungörelser, tillkännagivanden eller annan information som med stöd av lag eller annan författning ska meddelas på anslagstavlan.

När en handling, som anslagits med stöd av andra stycket, varit anslagen under föreskriven tid ska den som begärt åtgärden få ett bevis om det.

Paragrafen reglerar anslagstavlans innehåll. Övervägandena finns i avsnitt 10.2.2.

I *första stycket* finns en uttömmande uppräkningslista av vad som måste finnas på den kommunala anslagstavlan.

Av *första punkten* framgår att den ska innehålla tillkännagivanden om fullmäktiges sammanträden. Bestämmelser om tillkännagivanden av fullmäktiges sammanträden finns i 5 kap. 13–14 §§.

Av *andra punkten* framgår att den ska innehålla tillkännagivanden av justerade protokoll. Bestämmelsen avser alla beslut som kan överklagas genom laglighetsprövning oavsett vilket organ som fattat beslutet. Bestämmelser om fullmäktiges protokoll finns i 5 kap. 66–71 §§ och om styrelsens och övriga nämnders protokoll i 6 kap. 35 §.

Av *tredje punkten* framgår att anslagstavlan även ska innehålla tillkännagivanden av delegationsbeslut som inte ska anmälas till en nämnd. Bestämmelser om delegationsbeslut som inte ska anmälas till en nämnd finns i 6 kap. 40 §. Kommuner och landsting kan bestämma hur tillkännagivandet ska ske. Det kan göras t.ex. genom att anslå protokoll där beslutet framgår eller protokoll där det framgår vilka delegationsbeslut som fattats. Det är viktigt att tillkännagivandet sker på ett sådant sätt att beslutet går att identifiera. Överväganden kopplade till sekretess och personuppgiftslagen (1998:204) ska göras i varje enskilt fall.

Bestämmelsen i *fjärde punkten* innebär inget tvång för kommuner och landsting att tillkännage justerade protokoll på anslagstavlan, men om de väljer att i någon utsträckning publicera justerade protokoll är det på anslagstavlan en sådan publicering ska ske. Publicering får dock inte ske om det inte är möjligt enligt lag eller annan författning, främst till följd av bestämmelser om sekretess och skydd för personuppgifter.

I *femte punkten* anges att anslagstavlan ska innehålla upplysningar om hur beslut kan överklagas enligt 13 kap. Bestämmelsen innebär ett krav på att det på anslagstavlan skapas en permanent och allmän upplysning om hur man överklagar beslut enligt kommunallagen. I detta ligger att de lagkrav för överklagande som finns i kommunallagen klart ska framgå och även att information ska lämnas om den s.k. preklusionsfristen enligt 13 kap. 7 §. Kommuner och landsting får själva bestämma om den närmare utformningen och placeringen av fullföljdshänvisningen.

Av *andra stycket* framgår att anslagstavlan även ska användas för kungörelser, tillkännagivanden och annan information som ska ske med stöd av andra författningar.

Av *tredje stycket* framgår att när en handling anslagits på anslagstavlan till följd av bestämmelser i speciallagstiftning kan den som begärt att få handlingen anslagen rätt att få bevis om att den varit anslagen under föreskriven tid. Bestämmelsen avser sådan reglering i speciallagstiftning där det anges att viss information ska kungöras, tillkännages eller ges genom den kommunala anslagstavlan.

12 § Anslagstavlan får utöver det som anges i 11 § endast innehålla tillkännagivanden om styrelsens och övriga nämnders sammanträden samt beslutsunderlag inför fullmäktiges, styrelsens och övriga nämnders sammanträden.

I paragrafen anges vilka andra uppgifter, utöver de som anges i 11 §, som får tillkännages på anslagstavlan. Övervägandena finns i avsnitt 10.2.3.

Paragrafen innehåller en uttömmande uppräkningslista av det som, utöver det som angetts i 11 §, får tillkännages eller i övrigt finnas på den kommunala anslagstavlan. Beslutsunderlagen får anses finnas på anslagstavlan även om där endast finns länkar till beslutsunderlagen på andra ställen på webbplatsen.

Tillkännagivande av protokoll

13 § Senast andra dagen efter det att protokollet har justerats ska justeringen tillkännages på anslagstavlan. Av tillkännagivandet ska det framgå var protokollet finns tillgängligt samt vilken dag det har tillkännagetts. Tillkännagivandet får inte tas bort från anslagstavlan före överklagandetidens utgång enligt 13 kap. 5 § första stycket.

I paragrafen finns närmare bestämmelser om tillkännagivanden på anslagstavlan. Paragrafen motsvarar 5 kap. 62 § första stycket KL. Övervägandena finns i avsnitt 10.3.1 och 10.3.2.

Tillkännagivandet av protokolljusteringen bildar utgångspunkten för klagotidens beräkning, se 13 kap. 5 §. En förutsättning för att beslutet ska få laga kraft är att tillkännagivandet finns kvar på anslagstavlan under hela överklagandetidens utgång.

Kommunala föreskrifter

14 § Kommunala föreskrifter ska kungöras genom att det på kommunens eller landstingets anslagstavla tillkännages att protokollet för de beslutade föreskrifterna har justerats.

Gällande kommunala föreskrifter ska finnas tillgängliga för allmänheten på kommunens eller landstingets webbplats. De ska där vara samlade i kommunens eller landstingets författningssamling eller på något annat sätt. Innehållet i samlingen ska framgå av ett register eller någon annan förteckning på webbplatsen.

Första och andra styckena gäller inte om

1. det i lag eller annan författning anges att föreskrifterna ska kungöras eller göras tillgängliga på något annat sätt, eller
2. föreskrifterna på grund av sekretess inte får lämnas ut till var och en.

I paragrafen finns bestämmelser om kommunala föreskrifter. Paragrafen motsvarar 3 kap. 30 § KL.

Bestämmelsen i *första stycket* reglerar ordningen för tillkännagivanden av kommunalt beslutsfattande som innebär normgivning. Övrigt beslutsfattande omfattas inte av bestämmelsen. Genom förfarandet blir föreskrifterna bindande och kan verkställas mot var och en.

Med kommunala föreskrifter avses sådana föreskrifter som kommuner och landsting meddelar med stöd av bemyndiganden enligt 8 kap. 9 och 10 §§ regeringsformen, taxor samt bestämmelser som reglerar kommunernas och landstingens verksamhet, under förutsättning att de är bindande och generellt tillämpliga.

Enligt *andra stycket* ska föreskrifterna finnas tillgängliga för allmänheten på kommunens eller landstingets webbplats. De föreskrifter som gjorts tillgängliga elektroniskt ska samlas och finnas på webbplatsen så länge de är gällande. Samlingen bör finnas på ett ställe på webbplatsen som besökare på ett enkelt sätt kan hitta. Inget hindrar att det där även kan finnas andra styrande handlingar som planer, instruktioner för förvaltningarna, bolagsordningar etc. Om samlingen innehåller annat än styrande handlingar kan det dock innebära att föreskrifterna inte anses samlade. Detsamma gäller om föreskrifterna är utspridda på webbplatsen.

Om det är särskilt föreskrivet får föreskrifterna, enligt *tredje stycket*, kungöras eller göras tillgängliga på annat sätt. Bestämmelsen syftar bl.a. på den rikstäckande databasen för trafikföreskrifter (RDT) som regleras särskilt i förordningen (2007:231) om elektroniskt kungörande av vissa trafikföreskrifter. Undantaget ger också utrymme för andra kungöranden som kan behöva regleras särskilt, t.ex. skyltning eller meddelande i radio. Tredje stycket innehåller även ett undantag för föreskrifter som omfattas av sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Det kan vara fråga om föreskrifter om kommunens eller landstingets organisation i krig.

Insyn i budgeten

15 § Styrelsens förslag till budget ska hållas tillgängligt för allmänheten på kommunens eller landstingets webbplats från och med tillkännagivandet av det sammanträde med fullmäktige då budgeten ska fastställas.

I paragrafen finns bestämmelse om allmänhetens insyn i styrelsens förslag till budget. Paragrafen motsvarar delvis 8 kap. 10 § första stycket KL. Övervägandena finns i avsnitt 10.3.4.

Paragrafen ställer inte något krav på var på webbplatsen förslaget till budget ska finnas. Eftersom förslaget till budget utgör beslutsunderlag får det enligt 12 § finnas på anslagstavlan.

Insyn i årsredovisningen

16 § Årsredovisningen ska hållas tillgänglig för allmänheten på kommunens eller landstingets webbplats från och med tillkännagivandet av det sammanträde med fullmäktige då årsredovisningen ska godkännas.

I paragrafen finns bestämmelse om allmänhetens insyn i årsredovisningen. Paragrafen motsvarar delvis 8 kap. 19 § KL. Övervägandena finns i avsnitt 10.3.4.

Något krav på var på webbplatsen årsredovisningen ska finnas ställs inte upp i paragrafen. Eftersom årsredovisningen utgör beslutsunderlag får den enligt 12 § finnas på anslagstavlan.

17 § Fullmäktige får bestämma att allmänheten får ställa frågor om årsredovisningen vid ett sammanträde med fullmäktige.

Paragrafen reglerar allmänhetens möjlighet att ställa frågor om årsredovisningen. Paragrafen motsvarar 8 kap. 20 § KL.

Bestämmelsen innebär att det är fullmäktige som bestämmer om allmänheten ska få ställa frågor vid ett sammanträde. Fullmäktige bestämmer också om allmänhetens frågor ska ställas i anslutning till det sammanträde då årsredovisningen behandlas eller om ett särskilt sammanträde ska sättas ut för ändamålet.

Insyn i privata utförares verksamhet

18 § Bestämmelser om allmänhetens insyn i verksamhet som genom avtal lämnas över från en kommun, ett landsting eller ett helägt kommunalt bolag till en privat utförare finns i 10 kap. 3 och 9 §§.

Paragrafen är av upplysningskaraktär och informerar om den rätt till insyn som allmänheten, enligt 10 kap. 3 och 9 §§, har i verksamhet som lämnats till privata utförare.

Information till enskilda

19 § När enskilda kan välja mellan olika utförare av en nämnds tjänster ska nämnden lämna information om samtliga utförare, om inte annat framgår av lag eller annan författning.

Sådan information ska vara saklig, relevant, jämförbar, lättförståelig och lättillgänglig.

Paragrafen reglerar på vilket sätt en nämnd ska lämna information till enskilda när det gäller val mellan utförare av nämndens tjänster. Paragrafen motsvarar 6 kap. 8 a § KL.

Enligt *första stycket* finns en informationsskyldighet för nämnden i de fall kommunen eller landstinget beslutat att enskilda ska få välja mellan olika utförare av kommunala tjänster. Bestämmelsen ska dock inte tillämpas om annat är särskilt föreskrivet, vilket innebär att den exempelvis inte tillämpas i den situationen när nämnden inrättat ett valfrihetssystem enligt lagen (2008:962) om valfrihetssystem, förkortad LOV, eftersom 9 kap. 1 § LOV i sådant fall är tillämplig. Ett annat exempel på bestämmelser i annan författning som medför att bestämmelsen inte ska tillämpas är 29 kap. 19 § skollagen (2010:800).

Bestämmelsen är tillämplig även om den enskilde får välja mellan enbart olika kommunala tjänster, men omfattar endast de situationer när den enskilde har möjlighet att välja mellan olika alternativa utförare och endast kan välja ett av dessa alternativ. I situationer då valet exempelvis står mellan olika kommunala äldreboenden avses med utförare de olika kommunala enheterna.

Andra stycket innehåller bestämmelse om hur den information som nämnderna ska sammanställa ska vara utformad. Bestämmelsen motsvarar den som finns 9 kap. 1 § andra meningen LOV.

Att informationen ska vara saklig innebär att informationen ska vara konkurrensneutral och inte vara till fördel för någon eller några utförare.

Att informationen ska vara relevant och jämförbar kan t.ex. innebära att den enskilde får information om vilka tjänster utförarna tillhandahåller, information om personalen och dess kompetens, utbildningsnivå och kapacitet, språkkunskaper samt antalet anställda och antalet anställda omräknat till heltid. Även information om utförarnas verksamhetsmål och speciella inriktningar, personalkontinuitet samt resultat av brukarundersökningar kan ingå i detta.

Att informationen ska vara lättförståelig innebär att informationen ska utformas utifrån de behov som den enskilde har. Det kan således behövas både skriftlig och muntlig information, information på andra språk och information anpassad till olika former av funktionsnedsättning.

Att informationen ska vara lättillgänglig innebär bl.a. att information ska finnas tillgänglig på ett lätt och enkelt sätt på bl.a. kommunernas och landstingens webbplatser.

I informationsskyldigheten ingår också att tillhandahålla information om villkor för omval och hur omvalet går till, t.ex. uppsägningstider och vart den enskilde ska vända sig för att göra ett omval. Inom hälso- och sjukvården har patienterna även möjlighet att välja vård i andra landsting. Skyldigheten att informera kan i detta fall lösas genom att länka till de berörda landstingens webbplatser.

9 kap. Kommunal samverkan

I detta kapitel samlas bestämmelserna om kommunalförbund och gemensam nämnd. Bestämmelserna om kommunalförbund ligger först i detta kapitel eftersom det är den mest omfattande formen av samverkan, därefter kommer reglerna om gemensam nämnd.

En del bestämmelser om gemensam nämnd och kommunalförbund föreslås finnas kvar i övriga kapitel. Kommunalförbund nämns i 4 kap. 1 § om förtroendevalda, 5 kap. 64 § om interpellationer, 6 kap. 7 §

om styrelsens uppsiktsplikt och i 13 kap. om laglighetsprövning. Gemensam nämnd nämns i 13 kap. 13 § om laglighetsprövning.

Kommunalförbund

Bildande av kommunalförbund

1 § Ett kommunalförbund bildas genom att förbundsmedlemmarna antar en förbundsordning. Förbundsmedlemmarna kan också i förbundsordningen ange en senare tidpunkt vid vilken kommunalförbundet ska bildas.

I paragrafen anges hur kommunalförbund bildas. Paragrafen motsvarar 3 kap. 20 § andra stycket KL.

Ett kommunalförbund bildas på så sätt att medlemmarna genom beslut i fullmäktige antar en förbundsordning. I förbundsordningen kan medlemmarna även ange att förbundet ska bildas vid ett senare tillfälle. Ett kommunalförbund är en offentligrättslig juridisk person som är fristående i förhållande till sina medlemskommuner och som kan förvärva rättigheter och skyldigheter. Kommunalförbund är i första hand en form för frivillig samverkan mellan kommuner. I vissa fall kan en kommunalförbunds bildning dock vara påtvingad (se t.ex. 7 kap. 1 och 2 §§ plan- och bygglagen [2010:900]). Se även kommentaren till 3 kap. 10 §.

Bestämmelser som ska tillämpas för kommunalförbund

2 § Om inget annat anges eller följer av bestämmelserna om kommuner och landsting i denna lag, tillämpas dessa även för kommunalförbund.

När ett kommunalförbund har hand om en angelägenhet som det finns bestämmelser om i en särskild författning, ska den författningens bestämmelser om kommuner eller landsting tillämpas för förbundet.

Om det i någon annan författning finns särskilda bestämmelser om kommunalförbund för ett visst ändamål, ska de tillämpas i stället för bestämmelserna i denna lag.

I paragrafen anges vilka bestämmelser som ska tillämpas på kommunalförbund. Paragrafen motsvarar 3 kap. 21 och 22 §§ KL.

Av *första stycket* följer att bestämmelserna om kommuner och landsting i kommunallagen ska gälla om inget annat följer av dem. Bestämmelserna om fullmäktige i kommunallagen ska i mycket stor utsträckning kunna tillämpas när det gäller kommunalförbund med förbundsfullmäktige. Uppdelningen mellan beslutande och verkställande organ är tydlig i förbund med fullmäktige. På förbundsledning ska kommunallagens bestämmelser om styrelsen och dess uppgifter i huvudsak kunna tillämpas. Förbundsledningen har även vissa beslutande uppgifter och vissa regler om fullmäktige ska därför också tillämpas av en ledning.

I *andra stycket* anges att om en specialreglerad kommunal angelägenhet blir överförd till ett kommunalförbund medför det att specialregleringen då gäller för kommunalförbundet i stället för kommunen eller landstinget.

I *tredje stycket* anges att bestämmelser i andra lagar som innehåller särskilda bestämmelser om kommunalförbund ska tillämpas i stället för

bestämmelserna i kommunallagen. Sådana bestämmelser finns exempelvis i plan- och bygglagen (2010:900) och lagen (2010:1065) om kollektivtrafik.

Beslutande församling, förbundsstyrelse och övriga organ

3 § I ett kommunalförbund ska det som beslutande församling finnas ett förbundsfullmäktige eller en förbundsdirektion.

Ledamöter och ersättare i den beslutande församlingen väljs av förbundsmedlemmarnas fullmäktige enligt vad som anges i förbundsordningen.

Varje förbundsmedlem ska vara representerad i den beslutande församlingen med minst en ledamot och en ersättare. Antalet ersättare ska vara lika många som antalet ledamöter.

I paragrafen regleras kommunalförbunds organisation. Paragrafen motsvarar 3 kap. 23 § KL.

I *första stycket* anges att kommunalförbund ska som beslutande församling ha ett förbundsfullmäktige eller en förbundsdirektion. Den beslutande församlingen är ett obligatoriskt organ.

I *andra stycket* anges att ledamöter och ersättare i den beslutande församlingen väljs av förbundsmedlemmarnas fullmäktige. Frågan om hur medlemmarna ska representeras i den beslutande församlingen ska regleras i förbundsordningen (se 7 §).

Tredje stycket innehåller ett minimikrav om att minst en ledamot och ersättare från varje förbundsmedlem ska vara representerad i den beslutande församlingen. Antalet ersättare ska alltid vara lika många som antalet ledamöter. Kravet på att alla ledamöter ska vara representerade i den beslutande församlingen har sin grund i 1 kap. 7 § regeringsformen, där det sägs att beslutanderätten i kommuner och landsting utövas av valda församlingar. Det bör därför alltid finnas ett samband mellan medlemmarna och den beslutande församlingen.

4 § Den beslutande församlingen väljs för fyra år, om inte en kortare mandattid anges i förbundsordningen.

Mandattiden räknas från och med den 1 januari året efter det år då val av fullmäktige har hållits i hela landet, om inte annat anges i förbundsordningen.

I paragrafen regleras mandattiden för den beslutande församlingen i kommunalförbund. Paragrafen motsvarar 3 kap. 24 § KL.

Av *första stycket* framgår att den beslutande församlingen väljs för fyra år, om inte en kortare mandattid anges i förbundsordningen.

Av *andra stycket* framgår att mandattiden räknas från och med den 1 januari året efter det då val av fullmäktige har ägt rum i hela landet, om inte annat anges i förbundsordningen. En effekt av detta är att mandattiden kan tillåtas löpa över de allmänna valen.

5 § Den beslutande församlingen ska tillsätta en förbundsstyrelse. Om ett förbund är organiserat med förbundsdirektion, ska direktionen också vara förbundsstyrelse.

Den beslutande församlingen ska tillsätta de organ som utöver förbundsstyrelsen behövs för att fullgöra kommunalförbundets uppgifter.

I paragrafen anges att den beslutande församlingen ska tillsätta en förbundsstyrelse och andra nödvändiga organ. Paragrafen motsvarar 3 kap. 25 § KL.

I *första stycket* finns en bestämmelse om att den beslutande församlingen ska tillsätta en förbundsstyrelse. Förbundsstyrelsen är det andra obligatoriska organet, utöver den beslutande församlingen. Om ett förbund är organiserat med förbundsdirektion är direktionen också förbundsstyrelse.

Av *andra stycket* framgår att den beslutande församlingen även ska tillsätta de övriga organ som behövs för att fullgöra kommunalförbundets uppgifter. Medlemmarna i ett kommunalförbund ges stor frihet att bestämma om förbundets organisation och kan komma överens om vilka organ utöver styrelsen som ska finnas. Förbundets organisation ska framgå av förbundsordningen. Det är möjligt att tillsätta ett interimorgan med uppgift att företräda förbundet från och med den dag då medlemmarna beslutat att ett förbund ska bildas till och med den dag förbundet formellt har bildats, se 7 §. De organ som tillsätts av en förbundsdirektion är underställda direktionen. Det är den beslutande församlingen som ska tillsätta de organ som, utöver styrelsen, behövs för att fullgöra förbundets uppgifter. Den beslutande församlingen kan ges befogenhet i förbundsordningen att själv avgöra vilka sådana organ som ska finnas. Förbundsstyrelsen eller förbundsdirektionen kan tillsätta utskott inom sig. I sådant fall ska reglerna om utskott i denna lag tillämpas.

Förbundsordningen

6 § För ett kommunalförbund ska det finnas en förbundsordning som ska antas av förbundsmedlemmarnas fullmäktige.

Paragrafen anger att en förbundsordning ska antas av förbundsmedlemmarna. Paragrafen motsvarar 3 kap. 27 § KL.

För ett kommunalförbund ska det finnas en förbundsordning med närmare bestämmelser om förbundet. Förbundsordningen ska fastställas av förbundsmedlemmarnas respektive fullmäktige. Detta sker genom att samstämmiga beslut om att anta förbundsordningen fattas av medlemmarnas fullmäktige.

7 § Förbundsordningen ska ange

1. kommunalförbundets namn och den ort där förbundet ska ha sitt säte samt förbundets medlemmar och ändamål,
2. förbundets organisation, organens uppgifter och inbördes förhållanden samt om interimorgan får inrättas och om förbundsstyrelsen ska få vara ställföreträdare för förbundsfullmäktige,
3. antalet ledamöter och ersättare i den beslutande församlingen och hur förbundsmedlemmarna ska vara representerade samt mandattiden i de fall som anges i 4 §,
4. antalet revisorer och deras mandattid,
5. i fråga om förbund med förbundsdirektion, på vilket sätt som revisorer ska utses,
6. om en förbundsmedlem ska ha rätt att väcka ärenden i den beslutande församlingen,

7. om det för beslut ska krävas kvalificerad majoritet i den beslutande församlingen och för vilka ärenden detta ska gälla,

8. om en förtroendevald hos en förbundsmedlem som inte är ledamot i den beslutande församlingen ska ha rätt att delta vid sammanträden enligt 5 kap. 41 §,

9. om en förtroendevald hos en förbundsmedlem som inte är ledamot eller ersättare i förbundsstyrelsen eller någon annan nämnd ska ha sådan närvarorätt som anges i 4 kap. 29 §,

10. på vilken webbplats förbundets anslagstavla ska finnas,

11. förbundsmedlemmarnas andelar i förbundets tillgångar och skulder och fördelningen av förbundets kostnader mellan medlemmarna,

12. förbundsmedlemmarnas styrning av och insyn i förbundets ekonomi och verksamhet,

13. riktlinjer om förbundets budgetprocess,

14. om allmänheten ska ha rätt att ställa frågor om årsredovisningen vid ett sammanträde och i så fall förutsättningarna för detta,

15. förfarandet vid en förbundsmedlems utträde ur förbundet,

16. förutsättningarna för och förfarandet vid förbundets likvidation och upplösning samt grunderna för skifte av förbundets behållna tillgångar när förbundet upplöses,

17. ordningen för att lösa tvister mellan förbundet och dess medlemmar, och

18. ordningen för att bestämma ekonomiska förmåner till ledamöterna och ersättarna i den beslutande församlingen samt, i fråga om förbund med förbundsledning, till revisorerna.

I paragrafen ställs krav på vad som ska anges i förbundsordningen. Paragrafen motsvarar delvis 3 kap. 28 § KL. Övervägandena avseende punkterna 5, 10 och 14 finns i avsnitt 6.6.

Förbundsordningen är, vid sidan av bestämmelserna i kommunallagen, det dokument som reglerar förhållandena i ett kommunalförbund. Om den huvudregel som framgår av kommunallagen inte ska tillämpas måste detta regleras i förbundsordningen. Uppräkningen i paragrafen är inte uttömmande, i paragrafen anges bara de frågor som måste regleras i förbundsordningen. Det står medlemmarna fritt att även ta in andra frågor. Vad gäller de olika organen, t.ex. nämnderna, ska deras verksamhet och arbetsformer preciseras i reglementen, se 6 kap. 44 §.

Enligt *första punkten* ska förbundsordningen ange förbundets namn och den ort där det ska ha sitt säte, vilka förbundsmedlemmarna är samt förbundets ändamål. Sätet måste vara bestämt, bl.a. för att kunna avgöra vilken domstol som är rätt forum vid tvister och för att avgöra vilken förvaltningsrätt som är behörig i första instans i mål om laglighetsprövning. Medlemmarna ges en stor frihet att bestämma ett förbunds ändamål. Det är tillräckligt att de uppgifter som lämnas över till ett förbund faller inom den överlämnande kommunens eller landstingets befogenheter, dvs. är kommunala angelägenheter, se 3 kap. 10 §. Eftersom det inte är nödvändigt att uppgifterna är gemensamma för de olika medlemmarna är det tänkbart att bilda s.k. flersaksförbund med olika icke gemensamma uppgifter. Uppgifterna kan även vara geografiskt, funktionellt eller på andra sätt avgränsade.

Enligt *andra punkten* måste förbundets organisation framgå av förbundsordningen. Medlemmarna har stor frihet att organisera ett kommunalförbund utifrån de förutsättningar som gäller för samarbetet. Ett förbund ska dock ha en beslutande församling och en styrelse, se 2 och 5 §§. Om den beslutande församlingen är förbundsledning är dessa

två organ ett och samma. Hur förbundet ska vara organiserat i övrigt ska framgå av förbundsordningen. Även organens inbördes förhållanden och befogenheter ska regleras. Medlemmarna kan genom förbundsordningen styra vilka organ den beslutande församlingen får tillsätta eller ge den befogenhet att tillsätta de organ den finner nödvändiga. Rätten att bestämma om förbundets organisation, uppgifter och inbördes förhållanden innebär till exempel en möjlighet att göra undantag från vad som är fullmäktiges uppgifter enligt 5 kap. 1 och 3 §§. Detta kan ske i de fall förbundsstyrelsen tillåts att vara ställföreträdare för förbundsfullmäktige. Även frågor rörande eventuella interimorgan och deras befogenheter ska behandlas i förbundsordningen. Ett interimorgan är ett organ som kan företräda förbundet från det att förbundsordningen antas och fram till ett senare datum för förbundets formella bildande, i de fall medlemmarna valt att bildandet inte ska ske samtidigt som förbundsordningens antagande.

Av *tredje punkten* framgår att förbundsordningen ska ange antalet ledamöter och ersättare i den beslutande församlingen, hur förbundsmedlemmarna ska vara representerade samt deras mandattider. Medlemmarna är fria att bestämma dessa frågor, men alla medlemmar måste vara representerade med minst en ledamot och en ersättare enligt 3 § tredje stycket. Mandattiden enligt 4 § regleras i förbundsordningen.

Enligt *fjärde punkten* ska antalet revisorer och deras mandattid anges i förbundsordningen. Förbundsmedlemmarna är fria att bestämma antalet revisorer och mandattiden för dessa. I förbund med fullmäktige ska revisorerna utses av fullmäktige. Förbundsordningen ersätter kommunallagens bestämmelser på dessa punkter. I 13 § sägs också att 12 kap. 4 och 5 §§ om val av revisorer inte ska gälla för kommunalförbund.

Femte punkten är en specialbestämmelse för förbund med förbundsdirektion. Direktionen kan inte utse revisorer eftersom de i så fall skulle utse dem som ska granska den egna verksamheten. Det är medlemmarnas fullmäktige som enligt 13 § ska utse revisorer. Det är därför nödvändigt att medlemmarna i förbundsordningen, utöver vad som följer av fjärde punkten, bestämmer på vilket sätt revisorerna ska utses. Det kan anges att revisorerna ska utses av endast någon eller några av medlemmarna eller av alla gemensamt. Direktionen kan inte i sin roll som både beslutande församling och styrelse anta ett reglemente för revisionen enligt 12 kap. 18 §. Detta blir i stället en fråga för medlemmarna. Frågan kan regleras i förbundsordningen eller beslutas särskilt genom samstämmiga beslut. Revisorerna i ett förbund med direktion ska avge en revisionsberättelse till varje medlem. Dessa ska sedan var för sig besluta om ansvarsfrihet för direktionen i sin helhet, se 14 §.

Enligt *sjätte punkten* ska det anges i förbundsordningen om medlemmarna bestämt att de ska ha rätt att väcka ärenden i den beslutande församlingen.

I *sjunde punkten* anges att medlemmarna i förbundsordningen kan bestämma att vissa frågor i den beslutande församlingen ska avgöras med kvalificerad majoritet.

Åttonde punkten. Det är inte givet att alla de partier som finns representerade i samtliga medlemskommuner blir representerade i ett

förbunds beslutande församling. För att ge kommuner och partier som har en svag representation möjlighet till insyn och att kunna påverka förbundet kan medlemmarna enas om att ge sina förtroendevalda utanför förbundet yttranderätt i förbundets beslutande församling. Sådana möjligheter ska då framgå av förbundsordningen. Den beslutande församlingen i ett förbund kan därutöver, enligt 5 kap. 41 §, besluta att andra än ledamöter ska ha rätt att delta i överläggningar. I detta avseende kan den beslutande församlingen ge yttranderätt åt en vidare krets än vad medlemmarna generellt kan göra i den egna kommunen eller det egna landstinget.

I *nionde punkten* anges att det av förbundsordningen ska framgå om medlemmarna bestämt att en förtroendevald hos en förbundsmedlem som inte sitter i förbundsstyrelsen eller i en förbunds nämnd ska ha närvarorätt vid styrelsens eller nämndens sammanträden. Den beslutande församlingen kan även ta initiativ till en sådan närvarorätt genom att direkt tillämpa 4 kap. 29 §

Enligt *tionde punkten* ska förbundsordningen ange på vilken webbplats förbundets anslagstavla ska finnas. Kommunalförbund ska precis som kommuner och landsting ha en egen anslagstavla på internet. Det finns dock inget som hindrar att kommunalförbund använder sig av en av förbundsmedlemmarnas webbplatser för den egna anslagstavlan, i stället för en egen webbplats. Av rättsäkerhetsskäl får informationen dock inte återges självständigt på flera webbplatser. För att informationen ska nå ut till medborgarna kan det skapas länkar från varje förbundsmedlems webbplats till den webbplats där kommunalförbundet har sin anslagstavla, oavsett om anslagstavlan finns på en för kommunalförbundet självständig webbplats eller om förbundet använder sig av någon av förbundsmedlemmarnas webbplatser.

Elfte punkten behandlar medlemmarnas andelstal och fördelningen av förbundets kostnader. Medlemmarna ska i förbundsordningen ange vilka andelar de har i förbundets tillgångar och skulder. Andelstalen kan komma till användning vid upplösning av ett förbund eller om ett förbund under löpande drift saknar tillgångar för att betala en skuld. Förbundsmedlemmarna är skyldiga att fylla bristen om ett kommunalförbund saknar tillgångar för att betala av skuld. Ett förbund behöver även få tillskott av kapital eller andra tillgångar. Det är viktigt att medlemmarna i förbundsordningen reglerar hur kostnaderna för ett förbunds verksamhet ska fördelas mellan dem. Sannolikt kommer man fram till samma fördelning som gäller för andelen i tillgångar och skulder, men det behöver inte vara så. I förbund med uppgifter som inte är gemensamma för samtliga medlemmar bör kostnadsfördelningen stå i överensstämmelse med 1 kap. 7 § regeringsformen, som anger att den kommunala beskattningsrätten är till för skötseln av den beskattande kommunens egna men inte andras uppgifter. Kostnadsfördelningen får inte stå i uppenbart missförhållande till den nytta som de olika medlemmarna har av förbundet.

Enligt *tolfte punkten* ska medlemmarna i förbundsordningen ange vad som ska gälla när det gäller styrningen av förbundets verksamhet och ekonomi. Ett exempel på styrning av detta slag är att det anges att budgeten ska upprättas enligt de riktlinjer som medlemmarna enas om, och att förbundet ska följa upp verksamheten och rapportera till

medlemmarna på olika sätt. Syftet är att nödvändiga garantier ska skapas för att förbundet inte ska gå sin egen väg i dessa frågor. Medlemmarnas styrning och insyn är viktig mot bakgrund av att de årligen ska bidra med ekonomiska resurser till förbundet och svarar för förbundets skulder. Kommunalförbund kan bilda bl.a. bolag och stiftelser, men medlemmarna kan genom förbundsordningen inskränka denna rätt. Medlemmarna kan även inskränka förbundets möjligheter att ingå olika förpliktelser som att ta upp lån, ingå borgensförbindelser, förvärva fastigheter osv. Ett sätt att styra förbundet är att i förbundsordningen föreskriva att det krävs kvalificerad majoritet för viktigare beslut (jfr sjunde punkten). Ett sätt att påverka verksamheten är att i förbundsordningen ge medlemmarna rätt att ta upp frågor i förbundets beslutande församling. Styrningen av förbundet får anpassas till förutsättningarna och medlemmarnas önskemål. Förbundsmedlemmarnas styrelser ska var för sig ha uppsikt över kommunalförbundet i enlighet med 6 kap. 7 § andra stycket.

I *trettonde punkten* anges att förbundsordningen ska innehålla riktlinjer om förbundets budgetprocess. Regleringen om budgetprocessen gäller enligt 10 § bara delvis för kommunalförbund. Förbundsordningen ska därför reglera när budget ska upprättas och när den beslutande församlingen ska fastställa budgeten. Av 8 kap. 15 § följer indirekt att det är styrelsen som upprättar förslag till budget.

Enligt *fortonde punkten* ska det i förbundsordningen anges om allmänheten har rätt att ställa frågor om årsredovisningen vid ett sammanträde och i sådant fall förutsättningarna för det.

Femtonde punkten behandlar en medlems utträde. Medlemmarna har en ovillkorlig rätt att utträda ur ett förbund. Förfarandet vid en medlems utträde ska regleras i förbundsordningen. Uppsägningstiden är, enligt 19 §, högst tre år, men kortare tid kan föreskrivas i förbundsordningen.

Sextonde punkten behandlar frågan om likvidation och upplösning av ett förbund och skifte av förbundets tillgångar. Medlemmarna ska i förbundsordningen ange under vilka omständigheter ett förbund ska likvideras och upplösas samt hur det ska gå till. Medlemmarna ska också reglera hur förbundets tillgångar ska delas upp när ett förbund upplöses. Medlemmarnas olika andelar i tillgångarna framgår av förbundsordningen (jfr elfte punkten). Av förbundsordningen ska det även framgå vem av medlemmarna som ska bevara förbundets arkiv vid förbundets likvidation och upplösning.

I *sjuttonde punkten* anges att det av förbundsordningen måste framgå hur tvister mellan förbundet och medlemmarna ska lösas. Medlemmarna kan ha stora möjligheter att styra ett förbund, men det kan ändå uppkomma situationer där förbundet och medlemmarna inte är överens. Därför är det viktigt att det i förbundsordningen anges hur sådana situationer ska lösas.

Artonde punkten anger att det i förbundsordningen måste anges hur ekonomiska förmåner till ledamöter och ersättare i den beslutande församlingen ska bestämmas. När det gäller förbund med förbundsdirektion måste det även anges i förbundsordningen hur ekonomiska förmåner till revisorerna ska bestämmas. Eftersom förbundsdirektionen även utgör förbundsstyrelse och således är föremål

för revisorernas granskning ska den inte besluta om den ekonomiska ersättningen till revisorerna.

Utöver de frågor som anges i uppräkningsen finns vissa centrala frågor som medlemmarna på något sätt måste komma överens om. Exempel på en fråga som förbundsmedlemmarna kan lösa i förbundsordningen om de så önskar är när förbundet ska vara bildat, hur förbundsmedlemmarna ska vara representerade i förbundets övriga organ samt mandattiden för ledamöterna och ersättarna i organen. Även representationen i presidier i förbundets organ kan bli föremål för styrning i förbundsordningen. Frågan om representationen i dessa organ kan även avgöras av den beslutande församlingen. Ersättarnas tjänstgöring i förbundets organ är en annan fråga. Om medlemmarna inte bestämmer något om detta i förbundsordningen gäller kommunallagens regler. Ytterligare en fråga är förbundsledningens verksamhet och arbetsformer. Medlemmarna kan i detta fall överlämna åt direktionen att besluta i dessa frågor.

Ledamöter och ersättare

8 § En förbundsmedlem får till ledamot eller ersättare i den beslutande församlingen välja endast den som är ledamot eller ersättare i förbundsmedlemmens fullmäktige.

Ledamöter och ersättare i förbundsstyrelsen och andra nämnder samt revisorer väljs bland dem som har rösträtt vid val till någon av förbundsmedlemmarnas fullmäktige.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vilka som är valbara till ledamöter och ersättare i den beslutande församlingen och förbundsstyrelsen. Paragrafen motsvarar 4 kap. 23 a § KL.

Bestämmelsen i *första stycket* anger att endast personer som är ledamöter i medlemmarnas fullmäktige kan väljas som ledamot i kommunalförbundets beslutande församling. Denna inskränkning i valbarheten görs till följd av föreskriften i 1 kap. 7 § regeringsformen att beslutanderätten i kommunerna utövas av valda församlingar. Genom bestämmelsen säkerställs kopplingen mellan respektive medlem och kommunalförbundets beslutande församling.

Enligt *andra stycket* väljs ledamöter och ersättare i förbundets övriga organ, dvs. förbundsstyrelse och andra nämnder, beredningar samt revisorer och revisorsersättare, bland dem som har rösträtt vid val till någon av medlemmarnas fullmäktige. En förbundsmedlem kan alltså i denna del välja en förtroendevald som inte är folkbokförd i den egna kommunen.

Proportionella val

9 § Om det begärs av det antal väljande som anges i 2 § lagen (1992:339) om proportionellt valsätt ska val av ledamöter och ersättare i den beslutande församlingen samt revisorer vara proportionella.

Om inte något annat följer av förbundsordningen ska det som sägs i första stycket tillämpas när den beslutande församlingen väljer ledamöter och ersättare i förbundsstyrelsen, andra nämnder och de beslutande organens beredningar samt revisorer.

Paragrafen innehåller bestämmelser om proportionella val. Paragrafen motsvarar nuvarande 5 kap. 46 § första stycket 4 och andra stycket KL.

Enligt paragrafens *första stycke* ska val av ledamöter och ersättare till den beslutande församlingen och revisorer vara proportionella om det begärs enligt de förutsättningar som anges i 2 § lagen (1992:339) om proportionellt valsätt.

Av *andra stycket* följer att medlemmarna i förbundsordningen kan bestämma på vilket sätt ledamöter och ersättare i förbundsstyrelsen, andra nämnder och beredningar samt valen av revisorer och revisorsersättare ska väljas. I annat fall gäller regeln i första stycket även för den beslutande församlingens val av ledamöter till dessa organ.

Budgetprocessen

10 § Det som sägs om budgetprocessen i 11 kap. 8 och 10 §§ gäller inte kommunalförbund.

Enligt paragrafen gäller inte bestämmelserna i 11 kap. 8 och 10 §§ för kommunalförbund. Paragrafen motsvarar 8 kap. 21 § första stycket KL. Frågorna om när budget ska upprättas och när den beslutande församlingen ska fastställa budgeten regleras i stället i förbundsordningen, se 7 § 13.

11 § I kommunalförbund med förbundsdirektion ska det sammanträde vid vilket budgeten fastställs vara offentligt. Sammanträdet ska tillkännages på kommunalförbundets anslagstavla minst en vecka före sammanträdesdagen.

Paragrafen avser budgetsammanträde i kommunalförbund med förbundsdirektion. Paragrafens första mening motsvarar 8 kap. 22 § första meningen KL. Övervägandena avseende den andra meningen finns i avsnitt 10.2.

I paragrafen anges att sammanträde vid vilket budgeten fastställs ska vara offentligt. Sammanträdet ska tillkännages på kommunalförbundets anslagstavla minst en vecka före sammanträdesdagen. Se även kommentaren till 7 § 10 avseende kommunalförbunds anslagstavla.

Förbundsmedlemmarnas ekonomiska ansvar

12 § Om ett kommunalförbund saknar tillgångar för att betala en skuld, är förbundsmedlemmarna skyldiga att fylla bristen. Varje medlem ska skjuta till så stor del av bristen som svarar mot medlemmens andel i skulden efter de grunder som anges i förbundsordningen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om förbundsmedlemmarnas ekonomiska ansvar. Paragrafen motsvarar 8 kap. 23 § KL.

Förbundsmedlemmarna måste i förbundsordningen reglera varje medlems andel i förbundets tillgångar och skulder och om fördelningen av förbundets kostnader mellan medlemmarna enligt 7 § 11. Bestämmelsen reglerar den slutliga fördelningen av kostnaderna. Om ett förbund saknar tillgångar att betala en skuld ska medlemmarna skjuta till medel motsvarande andelstalen i enlighet med vad som bestämts i förbundsordningen. Medlemmarna har inte något solidariskt ansvar för

förbundets skulder. En medlem är inte skyldig att infria skulden direkt till kommunalförbundets borgenär.

Revision

13 § Det som sägs om val av revisorer i 12 kap. 4 och 5 §§ gäller inte för kommunalförbund.

I kommunalförbund med förbundsfullmäktige väljs revisorer av förbundsfullmäktige. I kommunalförbund med förbundsdirektion väljs revisorer enligt vad som anges i förbundsordningen.

Paragrafen anger hur revisorer ska väljas i kommunalförbund. Paragrafen motsvarar 9 kap. 19 § KL.

I *första stycket* anges att kommunallagens bestämmelser om val av revisorer inte är tillämpliga för kommunalförbund.

Av *andra stycket* framgår att i kommunalförbund med förbundsfullmäktige väljs revisorerna av förbundsfullmäktige. I förbund med förbundsdirektion ska det regleras i förbundsordningen hur valet av revisorer ska gå till, se 7 § 5. I förbund med förbundsdirektion kan medlemmarna i förbundsordningen bestämma att alla medlemmar i förening ska utse revisorer, eller att det ska göras av endast en eller några av medlemmarna.

14 § I kommunalförbund med förbundsdirektion ska revisorerna lämna en revisionsberättelse till var och en av förbundsmedlemmarnas fullmäktige. Det som sägs om fullmäktige i 5 kap. 24, 25, 32 och 50 §§ ska för sådana förbund gälla förbundsmedlemmarnas fullmäktige.

I paragrafen finns bestämmelser om revisionsberättelse i kommunalförbund med förbundsdirektion. Paragrafen motsvarar 9 kap. 20 § KL.

Paragrafen anger att revisorerna i förbund med förbundsdirektion ska lämna en revisionsberättelse till varje medlems fullmäktige. Det är därefter medlemmarnas fullmäktige som var för sig ska göra den prövning av ansvarsfrågan som åligger fullmäktige. Det är alltså medlemmarnas fullmäktige som ska besluta om ansvarsfrihet för direktionen i dess helhet. Det är dock endast den förbundsmedlem som utsett en ledamot som kan entlediga honom eller henne efter nekad ansvarsfrihet. Om fullmäktigeförsamlingarna fattat olika beslut beträffande ansvarsfrihet har sådan inte beviljats. Vad det ska få för konsekvenser för ledamöterna bestämmer de fullmäktige som utsett dem.

15 § Om en förbundsdirektion tillsatt en eller flera nämnder, ska revisorerna lämna en särskild revisionsberättelse som avser nämndernas verksamhet till förbundsdirektionen.

Direktionen prövar frågan om huruvida ansvarsfrihet ska beviljas eller inte för de nämnder som den tillsätter.

Paragrafen behandlar revisionens granskning av nämnder som tillsatts av en förbundsdirektion. Paragrafen motsvarar 9 kap. 21 § KL.

Av *första stycket* framgår att revisorerna till förbundsdirektionen ska avge en särskild revisionsberättelse avseende nämndernas verksamhet. Särskilda revisorer behöver inte tillsättas för att granska nämndernas

verksamhet, granskningen kan göras av de revisorer som valts för att granska förbundsdirektionens verksamhet. Denna berättelse ersätter inte den som revisorerna ska avge över förbundsdirektionens verksamhet enligt 14 §.

Av *andra stycket* framgår att det är förbundsdirektionen som ska pröva frågan om ansvarsfrihet för de nämnder som direktionen tillsatt.

16 § Revisorer i ett kommunalförbund är skyldiga att på begäran lämna upplysningar till de förtroendevalda revisorerna i varje kommun eller landsting som är medlem i kommunalförbundet. Skyldigheten gäller upplysningar om

1. kommunalförbundets angelägenheter, och
2. sådana juridiska personer som omfattas av 2 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och till vilka kommunalförbundet enligt 10 kap. 2–6 §§ lämnat över skötseln av en kommunal angelägenhet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om revisorernas skyldighet att lämna upplysningar till förtroendevalda revisorer i de kommuner och landsting som är medlemmar i förbundet. Paragrafen motsvarar 9 kap. 22 § KL.

De upplysningar som avses är sådana som de förtroendevalda revisorerna i medlemskommunerna behöver för att kunna granska att kommunstyrelsen fullgör sin uppsiktsplikt över kommunalförbundet enligt 6 kap. 7 § *andra stycket*. Skyldigheten gäller även upplysningar om sådana juridiska personer som omfattas av 2 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen. I de fall de upplysningar som lämnas till de förtroendevalda revisorerna omfattas av sekretess kommer dessa att omfattas av kravet på sekretess enligt bestämmelsen i 11 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen.

Folkomröstning

17 § Kommunalförbund får inte anordna folkomröstning eller anlita valnämnden i en kommun som är förbundsmedlem.

I paragrafen finns bestämmelser om att kommunalförbund inte får anordna folkomröstning eller anlita valnämnden i en medlemskommun. Paragrafen motsvarar 5 kap. 34 § femte stycket KL.

Folkomröstning och anlitande av valnämnd kan förekomma beträffande frågor som berör kommunalförbund, men måste i sådana fall göras i en medlems egen regi.

Anslagstavlan

18 § Det som anges om fullmäktige och styrelsen i bestämmelserna om anslagstavlan i 8 kap. 10–12 §§ ska i stället avse förbundsfullmäktige, förbundsdirektion och förbundsstyrelsen.

Paragrafen innehåller bestämmelse om anslagstavlan i kommunalförbund. Övervägandena finns i avsnitt 10.2.

Av 2 § följer att bestämmelserna om anslagstavlan i 8 kap. är tillämpliga också för kommunalförbund. Paragrafen förtydligar att det som där anges om fullmäktige och styrelsen också gäller för förbundsfullmäktige, förbundsdirektion och förbundsstyrelse i kommunalförbund.

Utträde

19 § En förbundsmedlem har rätt att utträda ur ett kommunalförbund.

Uppsägningstiden ska vara tre år, om inte en kortare tid anges i förbundsordningen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om utträde ur kommunalförbund.

Paragrafen motsvarar 3 kap. 26 § KL.

Av bestämmelsen i *första stycket* framgår att medlemmar i ett kommunalförbund har en ovillkorlig rätt att utträda ur förbundet, oavsett hur förbundets varaktighet är reglerad i förbundsordningen. Förfarandet vid en medlems utträde ska regleras i förbundsordningen enligt 7 § 15.

Av bestämmelsen i *andra stycket* framgår att uppsägningstiden ska vara tre år om inte kortare tid framgår av förbundsordningen. Uppsägningstiden om tre år är den maximalt tillåtna. Ett eventuellt åtagande att kvarstå i förbundet under en längre tid än tre år är inte bindande.

Gemensam nämnd

Tillsättande av gemensam nämnd

20 § Fullmäktige får besluta att en nämnd ska vara gemensam med en annan kommun eller ett annat landsting.

I paragrafen anges att fullmäktige får besluta om en gemensam nämnd med en annan kommun eller landsting. Paragrafen motsvarar 3 kap. 4 § 5.

Paragrafen ger kommuner och landsting en möjlighet till samarbete genom gemensam nämnd om gemensamma kommunala uppgifter. I en gemensam nämnd behåller alla samverkande parter ett reellt politiskt inflytande över den verksamhet som nämnden ansvarar för. Den gemensamma nämnden blir en egen myndighet liksom övriga nämnder men inte någon ny juridisk person.

Nämnden ansvarar gentemot respektive huvudman för den verksamhet och de uppgifter som denne lägger på nämnden. Revision och ansvarsutkrävande är en fråga för den huvudman som lämnat över den berörda verksamheten till nämnden. I övrigt får frågan om relationen till huvudmännen regleras i en överenskommelse mellan de samverkande kommunerna och landstingen, jfr 23 §.

Bestämmelsen i 6 kap. 5 § om att en nämnd måste se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt samt de föreskrifter som gäller för verksamheten är tillämplig även på en gemensam nämnd.

21 § En gemensam nämnd tillsätts i någon av de samverkande kommunerna eller landstingen och ingår i denna kommuns eller detta landstings organisation.

Paragrafen reglerar en gemensam nämnds organisatoriska tillhörighet. Paragrafen motsvarar 3 kap. 3 a § tredje stycket KL.

Den gemensamma nämnden ingår i den kommuns eller landstings organisation där den tillsatts.

Uppgifter

22 § Kommuner och landsting får genom en gemensam nämnd fullgöra uppgifter enligt 3 kap. 4 §.

En gemensam nämnd får fullgöra uppgifter för vilka det enligt lag eller annan författning ska finnas en eller flera nämnder i varje kommun eller landsting. Uppgifter som kommun- eller landstingsstyrelsen har vid höjd beredskap enligt lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap får dock inte fullgöras av en gemensam nämnd.

Paragrafen anger vilka uppgifter en gemensam nämnd får eller inte får fullgöra. Paragrafen motsvarar 3 kap. 3 a § första stycket och andra stycket första och andra meningarna KL.

En gemensam nämnd kan som huvudregel fullgöra alla kommunala uppgifter. Även uppgifter för vilka det enligt specialreglering ska finnas en eller flera nämnder i varje kommun kan lämnas över till en gemensam nämnd.

Av *andra stycket andra meningen* framgår dock att uppgifter vid höjd beredskap, enligt lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap, inte får lämnas över till en gemensam nämnd.

23 § En gemensam nämnds uppgifter ska närmare preciseras i en överenskommelse mellan de berörda kommunerna och landstingen.

Paragrafen reglerar överenskommelsen mellan de kommuner och landsting som samarbetar genom en gemensam nämnd. Paragrafen motsvarar 3 kap. 3 c § KL. Övervägandena finns i avsnitt 14.2.

Samverkan genom en gemensam nämnd bygger på att kommunerna och landstingen kommer överens i ett antal frågor som rör samarbetet. En överenskommelse där den gemensamma nämndens uppgifter närmare preciseras ska således finnas. Det är inte reglerat vad överenskommelsen om samverkan ska innehålla. I överenskommelsen kan det regleras hur konflikter ska hanteras och hur och under vilka förutsättningar samarbetet kan och ska avvecklas. Lämpligt kan också vara att till överenskommelsen foga reglementet för nämnden, se 34 §.

Bestämmelser som ska tillämpas för gemensam nämnd

24 § Det som gäller för en nämnd enligt denna lag ska, om inget annat sägs, även tillämpas för en gemensam nämnd.

Paragrafen anger att kommunallagens bestämmelser om nämnder också ska tillämpas på gemensamma nämnder, om inte något annat anges. Paragrafen motsvarar 3 kap. 3 b § KL.

Ledamöter och ersättare

25 § Ledamöter och ersättare väljs av fullmäktige i de samverkande kommunerna och landstingen. Var och en av de samverkande kommunerna och landstingen ska vara representerade i den gemensamma nämnden med minst en ledamot och en ersättare. Antalet ersättare ska vara lika många som antalet ledamöter.

I paragrafen finns bestämmelser om ledamöter och ersättare i den gemensamma nämnden. Paragrafen motsvarar 6 kap. 9 § tredje stycket KL.

För att en nämnd ska anses vara gemensam måste var och en av de samverkande kommunerna eller landstingen ha valt minst en ledamot och en ersättare bland sina egna valbara till nämnden. Det är inte möjligt för en fullmäktigeförsamling att lämna över uppgifter till en gemensam nämnd utan att utse ledamöter och ersättare i nämnden. Genom kravet på representation säkras det politiska inflytandet i nämnden. Varje medlem ska välja ett lika stort antal ersättare som ledamöter. Vid förfall för en ledamot bör denne alltid ersättas med en förtroendevald från samma kommun eller samma landsting som ledamoten.

Ekonomiska förmåner

26 § Förtroendevalda i en gemensam nämnd har rätt till ersättning av den kommun eller det landsting som har valt dem.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om ekonomiska förmåner till förtroendevalda i en gemensam nämnd. Paragrafen motsvarar 4 kap. 15 a § KL.

Bestämmelsen innebär att förtroendevalda i en gemensam nämnd har rätt till ersättning av den kommun eller det landsting som valt dem. Det är därmed reglerna i den kommunen eller det landsting som valt ledamoten som bestämmer rutinerna för ersättningarna.

Budget

27 § Budgeten upprättas av den kommun eller det landsting som har tillsatt nämnden. Budgeten ska upprättas efter samråd med de övriga samverkande kommunerna och landstingen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om budgeten för en gemensam nämnd. Paragrafen motsvarar nuvarande 8 kap. 4 § andra stycket KL.

Den kommun eller det landsting som har tillsatt den gemensamma nämnden ska upprätta budgeten för nämnden. Samråd måste dock ske med de övriga samverkande kommuner och landsting innan budgeten upprättas. De övriga kommunerna och landstingen måste i sina respektive budgetar ta upp en post för den gemensamma nämnden.

Rätt till upplysningar

28 § Fullmäktige i en kommun eller ett landsting som bildat en gemensam nämnd har rätt att begära upplysningar från nämnden. Ordföranden och vice ordföranden i nämnden samt de anställda i de samverkande kommunerna och landstingen är skyldiga att lämna upplysningar vid fullmäktiges sammanträden, om det inte finns något hinder mot det på grund av sekretess.

I paragrafen finns bestämmelser om rätt till upplysningar från en gemensam nämnd. Paragrafen motsvarar 5 kap. 22 § andra stycket KL.

För att fullmäktige i de kommuner eller landsting som samverkar genom en gemensam nämnd ska kunna bedriva styrning och insyn i nämndens verksamhet har fullmäktige rätt att begära upplysningar från nämnden. Vidare är ordföranden, vice ordföranden och anställda som

arbetar för den gemensamma nämnden skyldiga att på begäran från fullmäktige i någon av de samverkande kommunerna eller landstingen lämna upplysningar vid dess fullmäktigesammanträden.

Närvarorätt för personalföreträdare

29 § Företrädare för anställda i kommuner eller landsting som samverkar i en gemensam nämnd får i den omfattning som anges i 7 kap. 11–15 §§ närvara vid sammanträden med den gemensamma nämnden.

Paragrafen reglerar närvarorätt för personalföreträdare vid den gemensamma nämndens sammanträden. Paragrafen motsvarar 7 kap. 8 § första stycket andra meningen KL.

Personalföreträdare ges rätt att närvara vid en gemensam nämnds sammanträde i samma utsträckning som de har rätt att närvara vid övriga nämnders sammanträden. Samma begränsning för närvarorätten gäller också. Denna rätt och begränsning ska även personalorganisationer ha i kommuner och landsting som inte formellt tillsatt den gemensamma nämnden.

Interpellationer och frågor

30 § Ledamöter i fullmäktige i kommuner eller landsting som bildat en gemensam nämnd får ställa interpellationer om nämndens handläggning. För att hämta in upplysningar får ledamöterna ställa frågor. Interpellationer och frågor ska riktas till nämndens ordförande.

Paragrafen motsvarar 5 kap. 52 § tredje stycket och 5 kap. 54 § KL i den del som avser gemensam nämnd. Paragrafen ger ledamöterna i de samverkande kommunerna och landstingens fullmäktige möjlighet att, utöver den avtalade insynen och styrningen, ställa interpellationer och frågor till den gemensamma nämndens ordförande. Enligt 24 § är bestämmelserna om interpellationer och frågor i 5 kap. 60–65 §§ även tillämpliga för gemensam nämnd.

Delegering av ärenden

31 § En gemensam nämnd får, utöver vad som anges i 7 kap. 5 §, även under samma förutsättningar uppdra åt en anställd i någon av de samverkande kommunerna eller landstingen att besluta på nämndens vägnar.

Paragrafen reglerar en gemensam nämnds delegering av ärenden. Paragrafen motsvarar 6 kap. 33 § andra stycket KL.

En nämnd får, enligt 7 kap. 5 §, uppdra åt en anställd hos kommunen eller landstinget att besluta på nämndens vägnar i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden. Enligt denna paragraf får en gemensam nämnd, utöver vad som anges i 7 kap. 5 §, även uppdra åt en anställd i någon av de samverkande kommunerna eller landstingen att besluta på nämndens vägnar.

32 § Om en gemensam nämnd med stöd av 7 kap. 5 § uppdrar åt en förvaltningschef inom nämndens verksamhetsområde att fatta beslut, får nämnden överlåta åt förvaltningschefen att i sin tur uppdra åt en annan anställd

inom kommunen eller landstinget eller i någon av de samverkande kommunerna eller landstingen att fatta beslutet.

Paragrafen reglerar möjligheterna till vidaredelegation till förvaltningschef. Paragrafen motsvarar delvis 6 kap. 37 § KL.

Bestämmelsen innebär att en förvaltningschef inom en gemensam nämnds verksamhetsområde får uppdra åt en anställd i någon av de samverkande kommunerna eller landstingen att fatta beslut.

Tillkännagivande av protokoll

33 § Justeringen av en gemensam nämnds protokoll ska tillkännages på var och en av de samverkande kommunernas och landstingens anslagstavlor.

I paragrafen finns en bestämmelse om tillkännagivandet av en gemensam nämnds protokoll. Paragrafen motsvarar 6 kap. 30 § tredje stycket första meningen KL.

Enligt paragrafen ska justeringen av protokollet tillkännages på var och en av de samverkande kommunernas och landstingens anslagstavlor. Detta för att medborgarna i de olika samverkande kommunerna och landstingen ska få möjlighet att begära lagligheten av den gemensamma nämndens beslut prövade i domstol och för att de ska kunna informera sig om nämndens verksamhet. Av 8 kap. 13 § följer att tillkännagivandet ska ske senast andra dagen efter det att protokollet justerats. Vidare anges att det av tillkännagivandet ska framgå var protokollet finns tillgängligt och vilken dag det justerades. Tillkännagivandet får inte tas bort från anslagstavlan före överklagandetidens utgång enligt 13 kap. 5 § första stycket.

Reglemente

34 § Reglementet för en gemensam nämnd ska antas av fullmäktige i var och en av de samverkande kommunerna eller landstingen.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om reglemente för en gemensam nämnd. Paragrafen motsvarar nuvarande 6 kap. 32 § fjärde stycket.

I paragrafen anges att reglementet för en gemensam nämnd ska antas av fullmäktige i var och en av de samverkande kommunerna eller landstingen. Av praktiska skäl är det viktigt att det endast finns ett reglemente för en gemensam nämnd. Reglementet behöver inte innehålla annat än för övriga nämnder, men utfärdandet kräver samordning mellan parterna. Antagandet av reglementet kan för de olika fullmäktige inte avse mer än de har befogenhet att besluta om. Ett reglemente kan innehålla delegering av uppgifter från en samverkande kommun eller landsting till en gemensam nämnd. Fullmäktige i en annan kommun kan dock inte anta reglementet i den del det innehåller en delegation som inte berör kommunen. Det får avgöras från fall till fall vad de olika fullmäktige kan besluta om.

Revision

35 § En gemensam nämnd ska granskas av revisorerna i var och en av de samverkande kommunerna eller landstingen.

Paragrafen anger att samtliga samverkande parters revisorer ska granska den gemensamma nämndens verksamhet. Paragrafen motsvarar 9 kap. 2 § tredje stycket KL.

Revisionen av en gemensam nämnd kan ingå i en samlad revision hos de samverkande kommunerna eller landstingen, men den kan också ske särskilt. Det är upp till var och en av de samverkande kommunerna eller landstingen att bestämma hur revisionen ska utföras. Revisorerna ska granska en gemensam nämnds verksamhet till den del verksamheten berör den kommun eller det landsting de utsetts av. Parterna kan komma överens om hur revisionen praktiskt ska genomföras.

Ansvarsfrihet och anmärkning

36 § Fråga om ansvarsfrihet och om anmärkning för en gemensam nämnd ska prövas av fullmäktige i var och en av de samverkande kommunerna eller landstingen.

Paragrafen behandlar frågan om ansvarsprövning. Paragrafen motsvarar 5 kap. 25 a § fjärde stycket KL.

Enligt paragrafen ska ansvarsprövningen för en gemensam nämnd göras av fullmäktige i var och en av de samverkande kommunerna eller landstingen. En gemensam nämnd ansvarar gentemot de olika huvudmännen för att sköta de uppgifter den fått av respektive huvudman. Det är därför fullmäktige i de olika samverkande kommunerna och landstingen som ska ta ställning till hur deras egna förtroendevalda har skött sina uppdrag och besluta i ansvarsfrihetsfrågan när det gäller dem.

Gemensam nämnd inom vård- och omsorgsområdet

37 § Särskilda bestämmelser om gemensam nämnd finns i lagen (2003:192) om gemensam nämnd inom vård- och omsorgsområdet.

I paragrafen finns hänvisning till annan lagstiftning. Paragrafen motsvarar 3 kap. 3 a § andra stycket sista meningen.

Enligt lagen (2003:192) om gemensam nämnd inom vård- och omsorgsområdet får ett landsting och en eller flera kommuner som ingår i landstinget genom samverkan i en gemensam nämnd fullgöra flertalet av de specialreglerade uppgifter som landstingen och kommunerna har inom vård- och omsorgsområdet.

Andra former av kommunal samverkan

38 § Bestämmelser om kommunal samverkan finns i lagen (2002:34) om samverkansorgan i länen, lagen (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser och i annan lag eller författning.

I paragrafen finns hänvisning till annan lagstiftning om särskilda former av kommunal samverkan.

Bestämmelsen hänvisar till ytterligare, särskilda former av samverkan. Kommunala samverkansorgan kan ta över vissa regionala utvecklingsfrågor från länsstyrelsen, under förutsättning att samtliga kommuner är medlemmar i kommunalförbundet. Även landstinget kan

vara medlem men det är inget krav. Finansiell samordning får inom ett samordningsområde bedrivas mellan Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, kommun och landsting för att uppnå en effektiv resursanvändning. Ett samordningsområde kan omfatta en eller flera kommuner eller delar av kommuner. Kommunerna kan vara belägna inom olika landsting. Bestämmelser om kommunal samverkan finns också i t.ex. miljöbalken och livsmedelslagen (2006:804).

10 kap. Överlämnade av kommunala angelägenheter

I detta kapitel samlas bestämmelserna om överlämnande av skötseln av kommunala angelägenheter till kommunala bolag, stiftelser och föreningar samt till privata utförare.

Överlämnande

1 § Kommuner och landsting får efter beslut av fullmäktige lämna över skötseln av en kommunal angelägenhet till en juridisk person eller en enskild individ.

Om det i lag eller annan författning anges att angelägenheten ska bedrivas av en kommunal nämnd eller om den innefattar myndighetsutövning, får den dock inte lämnas över med stöd av bestämmelsen i första stycket.

Paragrafen innehåller bestämmelser om överlämnande av skötseln av kommunala angelägenheter till privaträttsliga subjekt. Paragrafen motsvarar 3 kap. 16 § första och andra styckena KL.

Enligt *första stycket* får fullmäktige besluta att lämna över skötseln av en kommunal angelägenhet till ett privaträttsligt subjekt. Grundlagsstöd för att kommuner och landsting ska kunna lämna över verksamhet till privata utförare finns i 12 kap. 4 § regeringsformen, där det framgår att förvaltningsuppgifter kan lämnas över till juridiska personer och enskilda individer. Det är bara angelägenheter som enligt lag är att betrakta som kommunala som kan lämnas över, andra angelägenheter får kommuner eller landsting inte befatta sig med. Med juridisk person avses alla former av juridiska personer som exempelvis stiftelser, aktiebolag eller handelsbolag. Samma kommunalrättsliga principer som styr den kommunala verksamheten ska styra kommunernas och landstingens verksamhet genom privaträttsliga subjekt. Dessa subjekt får därför exempelvis inte anlita ett bolag för åtgärder som de inte själva får vidta. Av 6 kap. 5 § framgår att vederbörande nämnd har det övergripande ansvaret för verksamhet som har överlämnats till någon annan.

Enligt *andra stycket* finns två begränsningar i kommuners och landstings rätt att överlämna skötseln av angelägenheter enligt första stycket. För det första får överlämnande inte ske om angelägenheten enligt lag eller författning ska bedrivas av en kommunal nämnd. För det andra gäller att förvaltningsuppgifter som innefattar myndighetsutövning bara får lämnas över om det finns särskilt lagstöd för det. Bestämmelsen utgör således inget lagstöd för att lämna över uppgifter som innefattar myndighetsutövning, jmf 12 kap 4 § regeringsformen.

Paragrafen gäller inte bara överlämnande till hel- eller delägda kommunala bolag, utan även när kommuner och landsting lämnar över verksamhet till privata utförare.

Kommunala bolag

2 § Med ett helägt kommunalt bolag avses ett aktiebolag där kommunen eller landstinget direkt eller indirekt innehar samtliga aktier.

Med ett delägt kommunalt bolag avses ett aktiebolag eller handelsbolag där kommunen eller landstinget bestämmer tillsammans med någon annan.

I paragrafen finns definitioner av helägda och delägda kommunala bolag. Paragrafen motsvarar 3 kap. 16 a § KL.

Enligt *första stycket* är helägda kommunala bolag aktiebolag där kommun eller landsting äger samtliga aktier. Ägandet kan vara direkt eller indirekt.

Enligt *andra stycket* kan delägda kommunala bolag vara antingen aktiebolag eller handelsbolag där kommunen eller landstinget bestämmer tillsammans med någon annan. Någon minimigräns för kommunen eller landstingets ägande i bolaget ställs inte upp. Bolaget kan vara delägt av andra kommuner och landsting eller av privat ägda företag.

3 § Om en kommun eller ett landsting med stöd av 1 § lämnar över skötseln av en kommunal angelägenhet till ett helägt kommunalt bolag, ska fullmäktige

1. fastställa det kommunala ändamålet med verksamheten,
2. se till att det fastställda kommunala ändamålet och de kommunala befogenheterna som utgör ram för verksamheten anges i bolagsordningen,
3. utse samtliga styrelseledamöter,
4. se till att det anges i bolagsordningen att fullmäktige får ta ställning till sådana beslut i verksamheten som är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt innan de fattas,
5. utse minst en lekmanarevisor, och
6. se till att bolaget ger allmänheten insyn i den verksamhet som genom avtal lämnas över till privata utförare.

I paragrafen regleras fullmäktiges kontroll över helägda kommunala bolag. Paragrafen motsvarar 3 kap. 17 § KL.

Syftet med paragrafen är att säkra fullmäktiges kontroll över de helägda kommunala bolagen så att de i allt väsentligt uppfyller det i bolagsordningen beskrivna kommunala ändamålet och håller sin verksamhet inom ramen för de uppdrag som kommunen har givit dem. Enligt 6 § gäller punkterna 1–4 och 6 också när kommunen ensam eller landstinget ensamt bildar en stiftelse.

Enligt *första punkten* ska det kommunala ändamålet med verksamheten fastställas. Det kommunala ändamålet med verksamheten måste stå i överensstämmelse med de kommunala befogenheterna. De kommunala befogenheterna kan inte utökas genom ett kommunalt bolag. Om en kommun vill att ett kommunalt bolag ska vara aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning ska detta anges i bolagsordningen (se 32 kap. 2 § aktiebolagslagen [2005:551]).

Enligt *andra punkten* ska fullmäktige se till att det kommunala ändamålet och de befogenheter som utgör ram för verksamheten anges i bolagsordningen.

Enligt *tredje punkten* ska fullmäktige alltid utse samtliga styrelseledamöter i helägda bolag. Bestämmelser om proportionella val av bolagsstyrelse i 5 kap. 59 § blir därmed tillämpliga om så begärs och förutsättningarna i övrigt är uppfyllda. Av 5 kap. 29 § följer att

fullmäktiges val av styrelseledamöter får ske utan föregående beredning. De krav som framgår av 8 kap. 9–12 §§ aktiebolagslagen gäller även för de styrelseledamöter som fullmäktige utser, jfr 2 kap. 10 § stiftelselagen (1994:1220). Bestämmelsen hindrar inte att styrelsen helt eller delvis väljs på professionella grunder, under förutsättning att partierna är överens och proportionella val inte begärs. En styrelseledamot i ett kommunalt bolag är inte förtroendevald i kommunallagens mening, men har enligt 4 kap. 12 § rätt till ledighet från sin anställning för att fullgöra sitt uppdrag på samma sätt som förtroendevalda. Att styrelseledamöterna inte är förtroendevalda innebär att de inte omfattas av samma ansvarsregler som de förtroendevalda i nämnderna. Styrelseledamöterna i kommunala aktiebolag har dock juridiskt ansvar enligt aktiebolagslagen.

Enligt *fjärde punkten* ska fullmäktige se till att det anges i bolagsordningen att fullmäktige får ta ställning innan sådana beslut i verksamheten som är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt fattas. Fullmäktige ska se till att dess ställningstagande krävs exempelvis när det gäller ändringar i bolagsordningen, förändringar av kapital- eller andelsförhållanden, företagsfusion, förvärv eller bildande av dotterföretag samt förvärv och försäljning av fast egendom över en viss beloppsgräns. De ställningstaganden som fullmäktige kan göra om bolagets verksamhet kan överklagas inom ramen för laglighetsprövning enligt 13 kap.

Enligt *femte punkten* ska minst en lekmannarevisor utses i helägda kommunala bolag. Syftet med bestämmelsen är att se till att en granskning görs av de kommunala aspekterna på verksamheten. Genom en lekmannarevisor garanteras den kommunala insynen i verksamheten.

Av *sjätte punkten* följer att fullmäktige ska se till att bolaget ger allmänheten insyn i den verksamhet som genom avtal lämnas över till privata utförare. Vilka som är att betrakta som privata utförare framgår av 7 §. Det är i avtalet mellan det kommunala bolaget och den privata utföraren som det regleras vilken information som den privata utföraren ska lämna ut. Hur långt insynen ska sträcka sig får bedömas i varje enskilt fall. För att bestämma insynens omfattning ska det göras en avvägning mellan å ena sidan den privata utförarens intressen av exempelvis skydd för affärsmissiga förhållanden och å andra sidan allmänhetens intresse av hur verksamheten utförs. Frågan om insyn måste på samma sätt som i den kommunala förvaltningen bedömas utifrån vilka uppgifter som skulle varit offentliga om verksamheten bedrivits i egen regi av bolaget.

4 § Innan skötseln av en kommunal angelägenhet lämnas över till ett delägt kommunalt bolag, ska fullmäktige se till att bolaget blir bundet av de villkor som avses i 3 § i en omfattning som är rimlig med hänsyn till andelsförhållandena, verksamhetens art och omständigheterna i övrigt.

I delägda kommunala bolag som inte omfattas av 2 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), ska fullmäktige verka för att allmänheten ska ha rätt att ta del av handlingar hos bolaget enligt de grunder som gäller för allmänna handlingars offentlighet i 2 kap. tryckfrihetsförordningen och offentlighets- och sekretesslagen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om delägda kommunala bolag
Paragrafen motsvarar 3 kap. 18 § KL.

I paragrafen regleras kraven på kommuner och landsting att se till att kraven enligt 3 § ska bli tillämpliga i delägda aktiebolag och handelsbolag som bildas tillsammans med någon annan. Enligt 6 § andra stycket omfattas även föreningar eller stiftelser som kommun eller landsting bestämmer i tillsammans med någon annan av paragrafen,

Av *första stycket* framgår att det inte ställs samma krav på kommunen eller landstinget när det gäller delägda kommunala bolag som när det gäller bolag med kommunalt ensambestämmande. Vilka åtgärder enligt 3 § som ska vidtas i delägda bolag beror på andelsförhållandena, verksamhetens art och övriga omständigheter. En samlad bedömning kan behöva göras av omständigheterna i det enskilda fallet.

När det gäller möjligheterna till inflytande och kontroll över en ekonomisk förening får förutsättningarna för att binda föreningen till villkoren enligt 3 § bedömas på samma sätt som gäller för aktiebolag. Villkoren för verksamheten får tas in i föreningens stadgar eller i ett kompletterande avtal.

När det gäller handelsbolag kan bolagsmännen fritt bestämma sina inbördes rättigheter och skyldigheter genom avtal. När kommun eller landsting går in i sådana bolag finns dock vissa kommunalrättsliga begränsningar i handlingsfriheten, främst när det gäller möjligheterna att ta på sig ansvaret för skulder till någon annan bolagsman (jfr 11 kap. 1 och 2 §§). Villkoren för ett sådant bolags verksamhet med en kommunal angelägenhet får anges i bolagsavtalet.

Av *andra stycket* framgår att fullmäktige ska verka för offentlighet i sådana delägda kommunala bolag som inte omfattas av 2 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

5 § Till lekmannarevisor i hel- eller delägda kommunala bolag ska fullmäktige utse någon av de revisorer som valts enligt 12 kap. 5 § första stycket.

Paragrafen innehåller bestämmelse om vem som kan utses till lekmannarevisor i hel- och delägda kommunala bolag. Paragrafen motsvarar 3 kap. 18 a § KL.

Begreppet lekmannarevisor har sitt ursprung i aktiebolagslagen (2005:551). I 10 kap. 3 § aktiebolagslagen anges bl.a. att en lekmannarevisor ska granska om bolagets verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt och om bolagets interna kontroll är tillräcklig. Till lekmannarevisor i ett kommunalt bolag ska någon av de förtroendevalda revisorerna utses.

Kommunala stiftelser och föreningar

6 § Det som anges i 3 § 1–4 och 6 gäller också när kommunen ensam eller landstinget ensamt bildar en stiftelse för en kommunal angelägenhet. Fullmäktige ska även utse minst en revisor i en sådan stiftelse. Till revisor i stiftelsen ska fullmäktige utse någon av de revisorer som valts enligt 12 kap. 4 §.

Det som anges i 4 § gäller också en förening där kommunen eller landstinget bestämmer tillsammans med någon annan och en stiftelse som kommunen eller landstinget bildar tillsammans med någon annan för en kommunal angelägenhet.

Det som anges i 3 § om bolagsordningen ska vid tillämpningen av första och andra styckena i stället avse stadgarna i en förening och stiftelseförordnandet eller stiftelseurkunden i en stiftelse.

Paragrafen anger att vissa av bestämmelserna i 3 och 4 §§ även gäller för kommunala stiftelser och föreningar. Paragrafen motsvarar 3 kap. 18 b § KL.

Första stycket anger att stiftelser som kommunen eller landstinget ensamt bildar för en kommunal angelägenhet också omfattas av bestämmelserna i 3 § 1–4 och 6. För en sådan stiftelse ska fullmäktige utse minst en revisor bland de förtroendevalda revisorerna. Bestämmelsen innebär inget hinder mot att det utses även andra revisorer i stiftelsen, t.ex. innebär 4 kap. 4 § stiftelselagen att vissa stiftelser ska ha minst en auktoriserad revisor.

Andra stycket avser föreningar där kommunen eller landstinget bestämmer tillsammans med någon annan, och stiftelser som kommunen eller landstinget bildar tillsammans med någon annan. När kommuner och landsting samarbetar enbart med varandra genom sådana juridiska personer gäller bestämmelserna i 4 § för samtliga deltagande kommuner eller landsting.

I *tredje stycket* anges att vid tillämpningen av 3 § ska vad som anges om bolagsordningen avse stadgarna i en förening och stiftelseförordnandet eller stiftelseurkunden i en stiftelse.

Privata utförare

7 § Med en privat utförare avses en juridisk person eller en enskild individ som har hand om skötseln av en kommunal angelägenhet enligt 1 §. Med en privat utförare avses inte ett hel- eller delägt kommunalt bolag och inte heller en sådan stiftelse eller förening som avses i 6 §.

I paragrafen ges en definition av vad som avses med privat utförare. Paragrafen motsvarar 3 kap. 18 c § KL.

En privat utförare är en helt privat aktör till vilken kommun eller landsting genom avtal lämnat över vården av en kommunal angelägenhet enligt 1 §. En privat utförare kan t.ex. vara ett aktiebolag, ett handelsbolag, en ekonomisk förening, en ideell förening eller en stiftelse, men kan också vara en enskild individ. Även idéburna organisationer och kooperativa föreningar kan således vara privata utförare. Det kan däremot inte ett kommunalt företag, dvs. ett hel- eller delägt kommunalt bolag, eller en sådan stiftelse eller förening som avses i 6 §. Eftersom enskilda huvudmän för fristående skolor får sitt godkännande av Statens skolinspektion och inte sluter något avtal med kommunen enligt 1 § är de inte privata utförare i kommunallagens mening.

8 § När skötseln av en kommunal angelägenhet genom avtal har lämnats över till en privat utförare ska kommunen eller landstinget kontrollera och följa upp verksamheten.

Paragrafen innehåller bestämmelse om kontroll och uppföljning av verksamhet som överlämnats till privata utförare. Paragrafen motsvarar 3 kap. 19 § KL.

Enligt bestämmelsen ska kommuner och landsting inte bara se till att de har möjlighet att följa upp och kontrollera privata utförare, utan också vidta faktiska åtgärder för kontroll och uppföljning. Enligt 6 kap. 5 §

tredje stycket är det nämnderna som har ansvar för att kontrollera och följa upp sådan verksamhet som bedrivs av privata utförare.

9 § Om en kommun eller ett landsting sluter avtal med en privat utförare, ska kommunen eller landstinget genom avtalet tillförsäkra sig information som gör det möjligt att ge allmänheten insyn i den verksamhet som lämnas över.

Paragrafen innehåller bestämmelse om allmänhetens insyn i verksamhet som överlämnats till privata utförare. Paragrafen motsvarar 3 kap. 19 a § KL.

Det är enligt bestämmelsen inte enbart en målsättning för kommuner och landsting att tillförsäkra allmänheten insyn i verksamhet som lämnas över till privata utförare. Kommuner och landsting ska i avtalet med den privata utföraren reglera vilken information som ska lämnas av den privata utföraren. Omfattningen av den information som ska lämnas blir beroende av bl.a. den överlämnade verksamhetens art, hur många kommun- och landstingsmedlemmar som är beroende av verksamheten och hur mycket skattemedel som går till verksamheten. För att bestämma insynens omfattning ska det, vid avtalets utformning, göras en avvägning mellan å ena sidan den privata utförarens intressen av exempelvis skydd för affärsmässiga förhållanden och å andra sidan allmänhetens intresse av hur verksamheten utförs. Exempel på sådan information som det kan bli aktuellt för kommunen eller landstinget att tillförsäkra sig är uppgifter om personalen och dess kompetens, utbildningsnivå och kapacitet, liksom information om antalet anställda, antalet anställda omräknat till heltid, personalkontinuitet, brukarundersökningar samt den privata utförarens organisation och eventuella underleverantörer.

11 kap. Ekonomisk förvaltning

I detta kapitel samlas regleringen av den ekonomiska förvaltningen. Kapitlet bygger på nuvarande 8 kap. KL. Förutsättningarna för att ta ut avgifter samt självkostnadsprincipen har placerats i 2 kap. Kommunala angelägenheter. Bestämmelserna om kommunalförbund har placerats i det särskilda kapitlet om kommunal samverkan. Möjligheten att låta allmänheten ställa frågor om årsredovisningen i 8 kap. 20 § KL, och kravet att årsredovisningen ska hållas tillgänglig i 8 kap. 19 § KL, återfinns i 8 kap. Delaktighet och insyn. Bestämmelserna om att styrelsens förslag till budget ska hållas tillgängligt för allmänheten i 8 kap. 10 § KL, återfinns också där.

Strukturen i kapitlet baseras på att bestämmelserna följer en tidsordning där först bestämmelserna om budget kommer, därefter regler om bl.a. hantering av över- och underskott och slutligen hanteringen av räkenskaperna.

Mål för den ekonomiska förvaltningen

1 § Kommuner och landsting ska ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet och i sådan verksamhet som bedrivs genom sådana juridiska personer som avses i 10 kap. 2–6 §§. Fullmäktige ska besluta om riktlinjer för god ekonomisk hushållning för kommunen eller landstinget. Om kommunen eller

landstinget har en sådan resultatutjämningsreserv som avses i 14 §, ska riktlinjerna även omfatta hanteringen av den.

I paragrafen finns bestämmelser om kommuners och landstings ekonomiska förvaltning. Paragrafen motsvarar i huvudsak 8 kap. 1 § KL.

Enligt *första meningen* ska kommuner och landsting ha en god ekonomisk hushållning i all sin verksamhet, även den som bedrivs av juridiska personer. Kravet på en god ekonomisk hushållning är en målsättningsregel. Frågan om kommunala beslut är förenliga med god ekonomisk hushållning är inte avsedd att bli föremål för domstolsprövning enligt 13 kap.

En god ekonomisk hushållning med en ekonomi i balans är en viktig förutsättning för att kommuner och landsting ska kunna utföra sina verksamheter på ett effektivt sätt. Det måste anses höra till god ekonomisk hushållning att kommuner och landsting som säljer anläggningstillgångar eller får försäkringsersättning för sådan egendom använder motsvarande belopp för att investera i andra anläggningstillgångar eller för att betala skulder som tagits för att förvärva tillgångarna. I vissa särskilda fall kan medel från försäljning av en anläggningstillgång användas för löpande behov utan att det kan anses strida mot god ekonomisk hushållning, exempelvis då ett vikande befolkningsunderlag eller en förändrad verksamhetsinriktning gör behovet av anläggningstillgången avsevärt mindre. Det hör till god ekonomisk hushållning att sett över tid av inte för lång varaktighet ha balans mellan inkomster och utgifter, se även kommentarerna till 5 och 12 §§.

Enligt *andra meningen* ska fullmäktige besluta om riktlinjer för god ekonomisk hushållning. Riktlinjerna bör innehålla en uttolkning av vad god ekonomisk hushållning innebär för kommunen respektive landstinget. Kravet på riktlinjer för hushållningen är ägnat att ge stadga åt den nödvändiga framförhållningen på längre sikt än budgetåret och den treårsperiod som gäller för förmögenhetsskyddet.

Tredje meningen anger att om en kommun eller ett landsting har infört en resultatutjämningsreserv enligt 14 §, ska riktlinjerna för god ekonomisk hushållning omfatta hanteringen av reserven.

Medelsförvaltningen

2 § Kommunerna och landstingen ska förvalta sina medel på ett sådant sätt att krav på god avkastning och betryggande säkerhet kan tillgodoses.

Paragrafen reglerar hur medelsförvaltningen ska skötas. Paragrafen motsvarar 8 kap. 2 § KL.

Bestämmelsen kompletterar den allmänna bestämmelsen om god ekonomisk hushållning i 1 §. Kommuner och landsting bör förvalta sina medel så att de ger en god avkastning. Med betryggande säkerhet avses att medlen inte ska riskeras genom placeringar som är tveksamma eller svårbedömda från rättslig synpunkt. Placeringar som fordrar sådana specialkunskaper som kommunerna och landstingen kan ha svårt att leva upp till bör inte heller leva upp till kravet på betryggande säkerhet. Målet för den ekonomiska förvaltningen är detsamma som huvudsyftet med

hela den kommunala verksamheten, att kommunerna och landstingen ska kunna fullgöra de uppgifter som ankommer på dem.

3 § Fullmäktige ska besluta om riktlinjer för medelsförvaltningen.

Genom paragrafen åläggs fullmäktige att besluta om riktlinjer för den ekonomiska förvaltningen. Paragrafen motsvarar 8 kap. 3 § KL. Övervägandena finns i avsnitt 14.2.

Fullmäktiges riktlinjer bör avse placering och upplåning av medel och sådana organisatoriska regleringar som kan vara påkallade.

4 § Fullmäktige ska utöver vad som följer av 3 § besluta om riktlinjer för förvaltningen av medel avsatta för pensionsförpliktelser. I riktlinjerna ska det anges hur medlen ska förvaltas. Tillåten risk vid placering av medlen ska då fastställas. Det ska också anges hur uppföljning och kontroll av förvaltningen ska ske.

Enligt paragrafen ankommer det på fullmäktige att meddela särskilda riktlinjer för förvaltningen av avsatta pensionsförpliktelser. Paragrafen motsvarar huvudsakligen 8 kap. 3 a första stycket KL.

Enligt paragrafen ska fullmäktige besluta om riktlinjer för pensionsmedelsförvaltningen där det ska anges hur medlen ska förvaltas, vilken risk som är tillåten och hur uppföljning och kontroll ska ske. Pensionsmedelsförvaltning ska skötas med ledning av god sed på finansmarknaden. Ändamålet med medelsförvaltningen av avsatta pensionsförpliktelser är att kommuner och landsting ska kunna infria sina pensionsåtaganden utan nedskärningar i den övriga verksamheten. Enligt 6 kap. 11 § är det en uppgift för styrelsen att följa medelsförvaltningen och påkalla beslut av fullmäktige så snart det finns anledning att ändra riktlinjerna. Riktlinjerna bör innehålla preciserade regler för medelsförvaltningen med utgångspunkt från god sed på finansmarknaden.

Budgetens innehåll

5 § Kommuner och landsting ska varje år upprätta en budget för nästa kalenderår (budgetår).

Budgeten ska upprättas så att intäkterna överstiger kostnaderna.

Undantag från andra stycket får göras

1. i den utsträckning som medel från en resultatutjämningsreserv tas i anspråk enligt 14 §, eller

2. om det finns synnerliga skäl.

I paragrafen finns bestämmelser om kommuners och landstings budget. Paragrafen motsvarar 8 kap. 4 § första, tredje och fjärde styckena KL.

Av *första stycket* framgår att en budget ska upprättas för varje kalenderår.

I *andra stycket* anges ramar för budgeten, intäkterna ska som huvudregel överstiga kostnaderna.

I *tredje stycket* anges två undantag från huvudregeln i andra stycket. Undantag får göras i följande fall.

Enligt *första punkten* om medel från en resultatutjämningsreserv tas i anspråk för budgeten. Dessa medel medverkar till balans i budgeten så långt de räcker.

Enligt *andra punkten* om det finns synnerliga skäl. Möjligheten att underbalansera budgeten bör bara användas för enstaka år och med stor restriktivitet. Ett exempel på vad som skulle kunna utgöra synnerliga skäl är om en kommun eller ett landsting efter en finansiell analys konstaterar att det finns eget kapital och realiserbara tillgångar av en omfattning som överstiger rimliga krav på finansiell handlingsberedskap. I ett sådant läge bör det finnas möjligheter att anta finansiella mål som anger att det egna kapitalet tillåts minska. För att en minskning av det egna kapitalet inte ska anses bryta mot kravet på god ekonomisk hushållning ska det finnas kapital som täcker kommunens hela pensionsåtagande. Därutöver ska det finnas en buffert med realiserbara tillgångar som kan användas för delfinansiering av framtida investeringar. När dessa delar är täckta måste de egna förutsättningarna definieras utifrån hur stor skuldsättningen är, vilken riskexponering som kan bli aktuell och penningflödet.

Ytterligare exempel på vad som skulle kunna utgöra synnerliga skäl för att avvika från kravet på att upprätta en budget i balans är större omstruktureringsåtgärder i syfte att uppnå en god ekonomisk hushållning. Det kan exempelvis röra sig om en kommun eller ett landsting med befolkningsminskning som behöver omstrukturera sin verksamhet för att få en mer anpassad verksamhet och framtida minskade kostnader. Normala verksamhetsförändringar som kontinuerligt genomförs i syfte att effektivisera verksamheten ska däremot hanteras inom ramen för balanskravet.

6 § I budgeten ska skattesatsen och anslagen anges. Av budgeten ska det vidare framgå hur verksamheten ska finansieras och hur den ekonomiska ställningen beräknas vara vid budgetårets slut. De finansiella mål som är av betydelse för en god ekonomisk hushållning ska anges.

Budgeten ska även innehålla en plan för verksamheten under budgetåret. I planen ska det anges mål och riktlinjer som är av betydelse för en god ekonomisk hushållning.

Budgeten ska också innehålla en plan för ekonomin för en period av tre år. Budgetåret ska då alltid vara periodens första år. Planen ska innehålla sådana finansiella mål som anges i första stycket.

I paragrafen finns bestämmelser om budgetens innehåll. Paragrafen motsvarar i huvudsak innehållet i 8 kap. 5 § KL.

I *första stycket* anges att budgeten ska innehålla skattesatsen och anslagen samt hur verksamheten ska finansieras och den ekonomiska ställningen beräknas vara vid budgetårets slut. De finansiella mål som är av betydelse för en god ekonomisk hushållning ska anges. De finansiella målen måste utgå från vad som i normalfallet är att betrakta som god ekonomisk hushållning och därefter anpassas av varje kommun och landsting efter egna förhållanden.

Av *andra stycket* framgår att budgeten även ska innehålla en plan för verksamheten under budgetåret. Planen ska i sin tur innehålla mål och riktlinjer för verksamheten som är av betydelse för god ekonomisk hushållning. Det är viktigt att innehållet i målen och riktlinjerna är

realistiska och innefattar handlingsberedskap. Målen och riktlinjerna ska kontinuerligt utvärderas och omprövas.

Enligt *tredje stycket* ska budgeten innehålla en treårsplan för ekonomin som även ska innehålla de finansiella målen enligt första stycket. Treårsplanen ska alltid omfatta budgetåret och de två följande kalenderåren.

7 § Fullmäktige får besluta att en nämnd inte ska anvisas några medel.

I paragrafen anges att fullmäktige får besluta att inte anvisa några medel till en nämnd. Övervägandena finns i avsnitt 6.3.2

Om kommunen eller landstinget valt en organisationsform där vissa nämnder, s.k. utförarnämnder, ska finansiera sin verksamhet genom att få beställningar av s.k. beställarnämnder kan fullmäktige välj att inte anslå några medel till en utförarnämnd. Denna får i stället sina medel från beställarnämnderna.

Budgetprocessen

8 § Förslag till budget ska upprättas av styrelsen före oktober månads utgång. Förslag till budget för revisorernas verksamhet ska upprättas av fullmäktiges presidium senast vid samma tidpunkt.

Om det finns särskilda skäl för det, får budgetförslaget upprättas i november månad. I så fall ska styrelsen före oktober månads utgång föreslå skattesatsen för den kommunalskatt eller landstingsskatt som ingår i den preliminära inkomstskatten under det följande året.

I paragrafen regleras när budgetförslaget ska upprättas. Paragrafen motsvarar delvis 8 kap. 6 § KL. Övervägandena avseende första stycket andra meningen finns i avsnitt 11.3.

Av *första stycket* framgår att budgetförslaget och förslaget till budget för revisorerna ska upprättas för oktober månads utgång. Styrelsen upprättar förslaget till budget, utom i den del som avser budget för revisorernas verksamhet, som upprättas av fullmäktiges presidium. Presidiet upprättar förslaget självständigt i förhållande till styrelsen men bestämmelsen hindrar inte presidiet från att samråda med styrelsen, en annan nämnd eller revisorerna vid beredning av förslaget.

Av *andra stycket* framgår att om det finns särskilda skäl får budgetförslaget upprättas i november månad. Särskilda skäl kan exempelvis vara att budgetarbetet komplicerats till följd av en ändring i majoritetsförhållandena i fullmäktige.

9 § Styrelsen bestämmer när övriga nämnder senast ska lämna in sina särskilda budgetförslag till styrelsen.

Paragrafen motsvarar 8 kap. 7 § KL och anger att styrelsen bestämmer när övriga nämnder ska lämna in sina budgetförslag till den.

10 § Budgeten fastställs av fullmäktige före november månads utgång.

De år då val av fullmäktige har hållits i hela landet ska budgeten fastställas av nyvalda fullmäktige.

Paragrafen reglerar när budgeten ska fastställas. Paragrafen motsvarar huvudsakligen 8 kap. 8 § KL. Övervägandena finns i avsnitt 14.2.

11 § Om budgeten på grund av särskilda skäl inte kan fastställas före november månads utgång, ska fullmäktige ändå fastställa skattesatsen och, i förekommande fall, avgiftssatsen för begravningsavgiften enligt 9 kap. begravningslagen (1990:1144) inom denna tid.

Budgeten ska därefter fastställas före december månads utgång. Fullmäktige får då fastställa en annan skatte- eller avgiftssats än den som har bestämts tidigare.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 8 kap. 9 § KL.

Av *första stycket* framgår att om budgeten på grund av särskilda skäl inte kan fastställas före november månads utgång ska fullmäktige ändå fastställa skattesatsen och begravningsavgiften inom denna tid. Att bestämma begravningsavgift har aktualitet enbart i de kommuner som har hand om begravningsväsendet.

Av *andra stycket* framgår att budgeten måste fastställas innan december månads utgång även om särskilda skäl förelegat för att inte fastställa den enligt första stycket. Fullmäktige är oförhindrad att vid ett sådant beslut ändra den skatte- eller avgiftssats som fastställts enligt första stycket.

Reglering av balanskravsresultat

12 § Om balanskravsresultatet enligt 4 kap. 3 a § lagen (1997:614) om kommunal redovisning för ett visst räkenskapsår är negativt, ska det regleras under de närmast följande tre åren.

Fullmäktige ska anta en åtgärdsplan för hur regleringen ska ske.

Beslut om reglering ska fattas senast i budgeten det tredje året efter det år då det negativa balanskravsresultatet uppkom.

Paragrafen avser reglering av ett negativt balanskravsresultat. Paragrafen motsvarar 8 kap. 5 a § KL.

Av *första stycket* framgår att ett negativt balanskravsresultat för ett visst räkenskapsår ska regleras under de närmast följande tre åren.

I *andra stycket* anges att fullmäktige ska anta en åtgärdsplan för sådan reglering enligt första stycket.

Bestämmelsen i *tredje stycket* anger att beslutet om reglering ska fattas i budgeten senast det tredje året efter det år då det negativa balanskravsresultatet uppkom.

13 § Fullmäktige får besluta att en reglering av ett negativt balanskravsresultat inte ska göras om det finns synnerliga skäl.

I paragrafen anges förutsättningarna för att inte reglera ett negativt balanskravsresultat. Paragrafen motsvarar 8 kap. 5 b § KL.

Bestämmelsen innebär att fullmäktige får besluta att en reglering av negativt balanskravsresultat enligt 12 § inte ska göras om det finns synnerliga skäl. Som exempel på när synnerliga skäl för att underlåta att reglera ett negativt balanskravsresultat kan finnas, kan nämnas de situationer då en kommun eller ett landsting vid upprättandet av

budgeten gjort ett undantag från kravet på en budget i balans med hänvisning till 5 § tredje stycket 2. Det är också möjligt att endast delvis reglera ett negativt resultat eller att reglera detta under en längre tid än vad som förutsätts i 12 § med stöd av denna bestämmelse.

Resultatutjämningsreserver

14 § Kommuner och landsting får till en resultatutjämningsreserv reservera medel som får användas för att utjämna intäkter över en konjunkturcykel.

Reservering får göras med högst ett belopp som motsvarar det lägsta av antingen den del av årets resultat eller den del av årets resultat efter balanskravsjusteringar enligt 4 kap. 3 a § lagen (1997:614) om kommunal redovisning, som överstiger

1. en procent av summan av skatteintäkter samt generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning, eller
2. två procent av summan av skatteintäkter samt generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning, om kommunen eller landstinget har ett negativt eget kapital, inklusive ansvarsförbindelsen för pensionsförpliktelser.

Paragrafen innehåller bestämmelser om resultatutjämningsreserver, Paragrafen motsvarar i huvudsak 8 kap. 3 d § KL.

I *första stycket* ges kommuner och landsting möjlighet att reservera medel till en resultatutjämningsreserv för att utjämna intäkter över en konjunkturcykel.

Andra stycket anger till vilket belopp sådan reservering högst får göras. Reservering får göras med högst ett belopp som motsvarar den del av årets resultat, eller den del av årets resultat efter balanskravsjusteringar i kommunen eller landstinget enligt 4 kap. 3 a § lagen (1997:614) om kommunal redovisning, som överstiger följande.

Enligt *första punkten*, en procent av summan av skatteintäkterna, de generella statsbidragen och den kommunalekonomiska utjämningen. Denna bestämmelse förutsätter att kommunen eller landstinget inte har ett negativt eget kapital, inklusive ansvarsförbindelsen för pensionsförpliktelser.

Enligt *andra punkten*, två procent av summan av skatteintäkter, generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning. Denna bestämmelse gäller för kommuner och landsting som har ett negativt eget kapital inklusive ansvarsförbindelsen för pensionsförpliktelser,

Besluten om att reservera till respektive använda medel från resultatutjämningsreserven bör i första hand fattas i samband med besluten om budgeten och kan vid behov revideras i samband med fullmäktiges behandling av årsredovisningen.

Utgiftsbeslut under budgetåret

15 § Om fullmäktige beslutar om en utgift under löpande budgetår, ska beslutet också innefatta en anvisning om hur utgiften ska finansieras.

I paragrafen regleras vad som gäller för utgiftsbeslut som fattas under ett budgetår. Paragrafen motsvarar 8 kap. 12 § KL.

Bestämmelsen anger att fullmäktige måste ange hur en utgift under löpande budgetår ska finansieras.

Delårsrapport

16 § Fullmäktige ska behandla minst en delårsrapport som upprättats enligt 9 kap. 1 § lagen (1997:614) om kommunal redovisning.

Paragrafen innebär att minst en delårsrapport, som ska upprättas enligt 9 kap. 1 § lagen om kommunal redovisning, ska behandlas av fullmäktige. Paragrafen motsvarar 8 kap. 20 a § KL.

Bestämmelsen innebär inget krav på att fullmäktige formellt ska godkänna rapporten.

Räkenskaper

17 § Styrelsen och övriga nämnder ska fortlöpande föra räkenskaper över de medel som de förvaltar.

Paragrafen innehåller bestämmelse om att det är styrelsens och de övriga nämndernas ansvar att föra räkenskaper över de medel de förvaltar. Paragrafen motsvarar 8 kap. 14 § första stycket KL.

18 § Styrelsen bestämmer när övriga nämnder senast ska redovisa sin medelsförvaltning under föregående budgetår till styrelsen.

Paragrafen anger att styrelsen bestämmer när nämnderna ska redovisa sin medelsförvaltning till den. Paragrafen motsvarar 8 kap. 15 § KL.

Årsredovisning

19 § När styrelsen har fått övriga nämnders redovisningar, ska den upprätta en årsredovisning.

Paragrafen anger att styrelsen ska upprätta en årsredovisning när den fått övriga nämnders redovisningar. Paragrafen motsvarar 8 kap. 16 § KL.

20 § Årsredovisningen ska lämnas över till fullmäktige och revisorerna snarast möjligt och senast den 15 april året efter det år som redovisningen avser.

Paragrafen anger när styrelsen senast ska lämna över årsredovisningen till fullmäktige och revisorerna. Paragrafen motsvarar 8 kap. 17 § KL.

21 § Årsredovisningen ska godkännas av fullmäktige. Det ska ske innan fullmäktige enligt 5 kap. 24 § beslutat om ansvarsfrihet ska beviljas eller vägras.

I paragrafen finns bestämmelser om att årsredovisningen ska godkännas av fullmäktige och att det ska ske innan fullmäktige fattar beslut om ansvarsfrihet. Paragrafen motsvarar delvis 8 kap. 18 § KL. Övervägandena avseende när fullmäktige ska godkänna årsredovisningen finns i avsnitt 11.6.

Bestämmelsen i *första meningen* anger att årsredovisningen ska godkännas av fullmäktige.

Bestämmelsen i *andra meningen* anger att fullmäktige måste ta ställning till frågan om årsredovisningen ska godkännas innan ställning tas till om ansvarsfrihet ska beviljas eller inte. Frågan om

årsredovisningens godkännande är av betydelse för frågan om ansvarsfrihet ska beviljas eller inte. Därför ska fullmäktige behandla denna fråga först. Enligt 5 kap. 32 § ska revisorerna och deras sakkunniga ges tillfälle att yttra sig innan fullmäktige godkänner årsredovisningen, vid fullmäktiges behandling av revisionsberättelsen.

Förbud mot pantsättning

22 § Kommuner och landsting får inte upplåta panträtt i sin egendom till säkerhet för en fordran.

Vid förvärv av egendom får de dock överta betalningsansvaret för lån som tidigare har tagits upp mot säkerhet av panträtt i egendomen.

Paragrafen innehåller ett förbud mot upplåtelse av panträtt i kommuners och landstings egendom. Paragrafen motsvarar 8 kap. 13 § KL.

Förbudet i *första stycket* baseras på att säkerheten för en kommuns eller ett landstings lån och andra åtaganden är den egendom som kommunen äger och kommunens egen skattekraft. För tilltron till kommunerna och landstingen som låntagare är det viktigt att långivare kan utgå från att krediten kan baseras på båda dessa faktorer. Pantsättningsförbudet har till syfte att bidra till att stärka kommunernas ställning som låntagare på den allmänna finansmarknaden.

I *andra stycket* anges att pantsättningsförbudet inte hindrar att en kommun eller landsting vid förvärv av egendom får överta betalningsansvaret för lån som tidigare tagits upp mot säkerhet av panträtt i egendomen.

Underrättelse om skattesats

23 § Bestämmelser om skyldighet för styrelsen att underrätta vissa myndigheter om skattesatsen och om avgiftssatsen för begravningsavgiften finns i lagen (1965:269) med särskilda bestämmelser om kommuns och annan menighets utdebitering av skatt, m.m.

I paragrafen hänvisas, avseende skatte- och avgiftssatsen för begravningsavgift, till lagen (1965:269) med särskilda bestämmelser om kommuns och annan menighets utdebitering av skatt, m.m.

Bestämmelser om kommunal redovisning

24 § Bestämmelser om bokföring och årsredovisning finns i lagen (1997:614) om kommunal redovisning.

I paragrafen hänvisas, avseende bokföring och redovisning, till lagen (1997:614) om kommunal redovisning.

12 kap. Revision

I kapitlet finns bestämmelserna om den kommunala revisionen. Kapitlet bygger på 9 kap. KL. Paragrafernas ordning innebär att frågan om revisionens uppgifter behandlas före valet av revisorer. Bestämmelser om kommunalförbund återfinns i 9 kap. Kommunal samverkan.

Jävsbestämmelserna har ordnats så att först kommer bestämmelserna som anger när man är jävig. Därefter kommer bestämmelserna som reglerar vad som gäller när någon är jävig. Sist kommer bestämmelsen om hur man överklagar ett beslut om jäv. Det innebär att jävsbestämmelserna i detta kapitel har gjorts likalydande med jävsbestämmelserna i 6 kap. Styrelsen och nämnder.

Revisorernas uppgifter

1 § Revisorerna granskar årligen i den omfattning som följer av god revisionsred all verksamhet som bedrivs inom nämndernas eller fullmäktigeberedningarnas verksamhetsområden. De granskar på samma sätt, genom de revisorer eller lekmanrevisorer som utsetts i juridiska personer enligt 10 kap. 2–6 §§, även verksamheten i de juridiska personerna.

Revisorerna prövar om verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt, om räkenskaperna är rättvisande och om den interna kontrollen som görs inom nämnderna är tillräcklig.

Om revisorerna i sin granskning finner att det föreligger misstanke om att brott av förmögenhetsrättslig karaktär förövats eller om att allmän förvaltningsdomstols avgörande åsidosatts, ska de anmäla förhållandet till berörd nämnd. Om nämnden efter en sådan anmälan inte vidtar åtgärder utan oskäligt dröjsmål, är revisorerna skyldiga att rapportera det till fullmäktige. Revisorerna får dock avstå från att anmäla misstanke om brott till fullmäktige om nämnden funnit att det inte föreligger en sådan misstanke.

I paragrafen finns bestämmelser om revisorernas granskningsverksamhet. Paragrafen motsvarar 9 kap. 9 och 11 §§ KL.

Enligt *första stycket* hör det till de förtroendevalda revisorernas uppgifter att granska verksamheten i den omfattning som följer av god revisionsred. God revisionsred är ett allmänt vedertaget begrepp som påträffas bl.a. i aktiebolagslagen (2005:551). Vid kommunal revision är det dock väsentligt att begreppet tillämpas på ett sätt som tar hänsyn till den kommunala sektorns särart, bl.a. att kommunal revision utövas av förtroendevalda revisorer och under offentlig insyn. Sveriges Kommuner och Landsting dokumenterar på eget initiativ vad organisationen anser ingår i begreppet god revisionsred i kommunal verksamhet. Med ”all verksamhet som bedrivs inom nämndernas verksamhetsområden” markeras att det inte bara är det arbete som nämnderna har utfört själva som är föremål för granskning utan även all annan verksamhet som bedrivs inom nämnderna, exempelvis av utskott och partssammansatta organ eller av anställda och enskilda förtroendevalda med eller utan beslutanderätt efter delegering.

Andra stycket anger ramarna för revisionen. Revisionen omfattar både förvaltningsrevision och redovisningsrevision. Inom ramen för förvaltningsrevisionen ska revisorerna pröva om verksamheten bedrivits på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt och om den interna kontrollen inom nämnderna är tillräcklig. I denna prövning ingår frågan om verksamheten är inriktad på de mål som gäller för den enligt lag, annan författning eller fullmäktiges beslut. I prövningen ingår också frågan om resultatet av nämndens verksamhet står i förhållande till resursförbrukningen. Med intern kontroll i administrativa sammanhang avses exempelvis fördelningen av ansvar

och befogenheter inom en nämnd och systematiskt ordnade interna kontroller av organisation, redovisningssystem och administrativa rutiner. Syftet med den interna kontrollen är att säkra en effektiv förvaltning och att undvika att allvarliga fel begås. Redovisningsrevisionen avser en prövning av om de årliga räkenskaperna är rättvisande och om den förmögenhetsskyddande kontrollen som utövas inom en nämnd är tillräcklig. Redovisningsrevisionen omfattar både tillförlitlighets- och säkerhetsaspekter.

Enligt *tredje stycket* ska revisorerna, vid misstanke om brott av förmögenhetsrättslig karaktär, göra anmälan om detta till vederbörande nämnd. Om nämnden underlåter att vidta åtgärder utan oskäligt dröjsmål ska revisorerna anmäla nämndens passivitet till fullmäktige. Denna skyldighet föreligger inte om nämnden skulle anse att misstanke om brott inte föreligger. Nämnden har således tolkningsföreträde i frågan huruvida misstanke om brott föreligger eller inte.

Om revisorerna skulle misstänka att en nämnd åsidosätter en allmän förvaltningsdomstols avgörande är de skyldiga att anmäla det till nämnden. Bestämmelsen avser både domar och beslut av förvaltningsdomstol. En anmälan ska ske när en dom i ett mål om laglighetsprövning, som innebär att ett kommunalt beslut upphävts, inte respekteras eller när ett verkställighetsförbud som meddelats i ett sådant mål överträds. En anmälan ska även ske när ett kommunalt organ underlåter att följa föreskrifterna i 13 kap. 15 § om rättelse av verkställighet, då en allmän förvaltningsdomstol har upphävt ett beslut som redan har verkställts. Skyldigheten att anmäla inträder också när revisorerna upptäcker att en förpliktelse enligt ett avgörande i ett förvaltningsmål inte har verkställts inom rimlig tid.

2 § Revisorerna ska bedöma om resultaten i den delårsrapport som enligt 11 kap. 16 § ska behandlas av fullmäktige och årsredovisningen är förenliga med de mål fullmäktige beslutat. Revisorernas skriftliga bedömning ska lämnas till fullmäktige inför behandlingen av delårsrapporten och årsredovisningen.

I paragrafen finns bestämmelser om revisorernas bedömning av den delårsrapport som enligt 11 kap. 16 § ska behandlas av fullmäktige och årsredovisningen som ska godkännas av fullmäktige. Paragrafen motsvarar 9 kap. 9 a § KL.

Revisorerna ska bedöma om resultatet i delårsrapporten och årsredovisningen är förenligt med de mål för den ekonomiska förvaltningen som fullmäktige beslutat om i årsbudgeten och flerårsplanen. En skriftlig bedömning ska biläggas delårsrapporten och årsredovisningen.

3 § Revisorernas granskning omfattar inte ärenden som avser myndighetsutövning mot någon enskild i andra fall än

1. när handläggningen av sådana ärenden har vållat kommunen eller landstinget ekonomisk förlust,

2. när granskningen gäller hur nämnderna verkställer egna gynnande beslut enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade och socialtjänstlagen (2001:453),

3. när granskningen gäller hur nämnderna verkställer avgöranden av allmänna förvaltningsdomstolar, eller

4. när granskningen sker från allmänna synpunkter.

Paragrafen motsvarar 9 kap. 10 § KL och anger de undantagsfall då revisorerna får granska ärenden som avser myndighetsutövning mot enskild. Granskning får i sådana fall ske i följande fall.

Enligt *första punkten* om handläggningen har vållat kommunen eller landstinget en ekonomisk förlust, exempelvis på grund av att ett skadestånd har dömts ut av domstol eller betalats ut efter förlikning.

Enligt *andra punkten* om den rör hur nämnderna verkställer egna gynnande beslut enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade och socialtjänstlagen (2001:453).

Enligt *tredje punkten* om den rör hur nämnderna verkställer avgöranden av allmänna förvaltningsdomstolar.

Enligt *fjärde punkten* har revisorerna därutöver även alltid rätt att göra en allmän granskning för att kontrollera exempelvis handläggningsrutiner och standardfrågor.

De ärenden som kan komma att granskas till följd av denna paragraf kan innehålla information som är känslig ur integritetssynpunkt. Sekretess gäller hos kommunen om revisorerna får del av uppgifter för vilka sekretess gäller, se 11 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Val av revisorer

4 § Under de år då val av fullmäktige har hållits i hela landet ska nyvalda fullmäktige välja revisorer för granskning av verksamheten under de fyra följande åren.

I paragrafen finns bestämmelse om tidpunkten för val av revisorer. Paragrafen motsvarar 9 kap. 1 § KL

Granskningsperioden är fyra år. Det innebär att revisorernas uppdrag är slutfört först under det femte året, då de granskat det fjärde årets verksamhet. Vart femte år finns det därmed två uppsättningar revisorer som har olika granskningsperioder.

5 § Vid en samlad revision av hela verksamheten ska minst fem revisorer väljas.

Vid en särskild revision för granskning av en viss eller vissa nämnders verksamhet ska minst fem revisorer väljas för varje nämnd eller grupp av nämnder.

Paragrafen reglerar det minsta antal revisorer som ska väljas vid samlad och särskild revision. Bestämmelserna motsvarar 9 kap. 2 § första och andra styckena KL.

Av paragrafens *första stycke* framgår att minst fem revisorer ska väljas för den samlade revisionen. Kommuner och landsting är oförhindrade att välja fler än fem revisorer.

Även vid särskild granskning enligt *andra stycket*, eller s.k. delad revision, gäller samma minimikrav för antalet revisorer. I kommuner och landsting med endast fem revisorer måste alla revisorer ingå i en särskild

granskning. Om revisorerna överstiger minimiantalet är det möjligt att låta en grupp om minst fem revisorer granska en viss verksamhet.

6 § Om en revisor avgår under mandattiden får fullmäktige hålla fyllnadsval för återstoden av denna tid.

Paragrafen reglerar förutsättningarna för fyllnadsval av revisorer. Paragrafen motsvarar delvis 9 kap. 3 § KL. Övervägandena finns i avsnitt 11.8.

Genom bestämmelsen ges fullmäktige en möjlighet att hålla fyllnadsval när en revisor avgått under mandatperioden. Någon skyldighet att hålla fyllnadsval finns inte, men om endast fem revisorer valts och en av dem avgår är fyllnadsval dock nödvändigt för att uppfylla kravet i 5 § på minst fem revisorer.

Revisorernas ställning

7 § Varje revisor fullgör sitt uppdrag självständigt.

Paragrafen framhåller den enskilde revisorns oberoende ställning. Paragrafen motsvarar 9 kap. 7 § KL.

De kommunala revisorerna är i sin granskning oberoende av varandra. Revisorernas granskning och slutsatser beslutas självständigt och inte genom kollektivt beslutsfattande. Varje revisor har således rätt att anföra en egen mening i revisionsberättelsen. Var och en av revisorerna kan också avge en egen revisionsberättelse.

Sakkunnigt biträde

8 § Revisorerna ska i sin granskning biträdas av sakkunniga som de själva väljer och anlitar i den omfattning som behövs för att fullgöra granskningen enligt god revisions sed.

Lekmannarevisorer som utses med stöd av 10 kap. 3 och 4 §§ ska i sin granskning biträdas av sakkunniga som de själva väljer och anlitar i den omfattning som behövs för att fullgöra uppdraget enligt god sed vid detta slag av granskning.

De sakkunniga ska ha den insikt och erfarenhet av kommunal verksamhet som fordras för att kunna fullgöra uppdraget.

I paragrafen anges att revisorerna ska anlita sakkunniga till sin hjälp. Paragrafen motsvarar 9 kap. 8 § KL.

I *första stycket* anges att revisorerna ska anlita sakkunniga för att tillgodose en fullgod revision. Hänvisningen till att de sakkunniga ska anlitas i den omfattning som behövs för att fullgöra uppdraget enligt god revisions sed medför ett krav på en likvärdig bedömning över landet. Behovet av sakkunnigas medverkan kan dock variera med hänsyn till kommunens eller landstingets storlek och komplexitet. Bedömningen måste, i likhet med vad som i övrigt följer av god revisions sed, utvecklas i praxis.

I *andra stycket* anges att även lekmannarevisorer ska anlita sakkunnigt biträde för det slag av granskning som utförs av lekmannarevisorer i kommunala aktiebolag.

Revisorernas rätt till information

9 § Nämnderna, fullmäktigeberedningarna, de enskilda ledamöterna och ersättarna i dessa, samt de anställda är skyldiga att lämna revisorerna de upplysningar som behövs för revisionsarbetet.

De ska också ge revisorerna tillfälle att när som helst inventera de tillgångar som nämnderna eller fullmäktigeberedningarna har hand om och ta del av de räkenskaper och andra handlingar som berör deras verksamhet.

I paragrafen finns bestämmelser om att revisorerna har rätt att inhämta behövlig information och revisorernas rätt att inventera tillgångar från nämnder och fullmäktigeberedningar. Paragrafen motsvarar huvudsakligen 9 kap. 12 och 13 §§ KL. Övervägandena finns i avsnitt 11.4.2.

Enligt *första stycket* är det inte bara nämnderna och de enskilda ledamöterna och ersättarna i nämnderna som är skyldiga att lämna de upplysningar som behövs för revisionsarbetet. Även de anställda har en upplysningskyldighet. Uppgiftsskyldigheten bryter enligt 10 kap. 28 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:100) igenom eventuell sekretess. Sekretessen överförs då till revisionen i enlighet med 11 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen.

Enligt *andra stycket* har revisorerna rätt att inventera tillgångar som tas om hand av nämnder och fullmäktigeberedningar och även ta del av sådant material som berör verksamheten.

Revisorernas förvaltning

10 § Revisorerna svarar själva för den förvaltning som har samband med revisionsuppdraget, om inte fullmäktige bestämmer något annat.

I paragrafen anges att revisorerna som huvudregel själva svarar för den förvaltning som har samband med revisionsuppdraget. Paragrafen motsvarar 9 kap. 14 § KL.

Paragrafen avser den förvaltning som har samband med revisionsuppdraget, exempelvis anställning av personal eller upphandling av sakkunnigt biträde. Bestämmelsen innebär inget hinder mot att de förtroendevalda revisorerna anlitar yrkesmässig expertis, exempelvis yrkesrevisorer, ingenjörer eller jurister som hjälp vid granskningsarbetet, beroende på vilken sakkunskap de anser sig ha behov av.

11 § De beslut som revisorerna fattar om sin förvaltning och om jäv ska tas upp i protokoll.

Bestämmelserna i 6 kap. 35 § om justering av protokoll och tillkännagivande om justeringen ska tillämpas också på revisorernas protokoll.

Paragrafen rör revisionens förvaltning. Paragrafen motsvarar 9 kap. 15 § KL.

I administrativa ärenden och i jävsfrågor beslutar revisorerna tillsammans, till skillnad från vad som gäller i revisionsarbetet. Besluten ska tas upp i protokoll. Beslut som rör förvaltningen kan överklagas enligt 13 kap. 2 §. Beslut om jäv kan enligt 12 kap. 17 § överklagas i samband med överklagandet av det beslut varigenom ärendet avgörs.

Revisionsberättelse

12 § Revisorerna ska varje år till fullmäktige lämna en berättelse med redogörelse för resultatet av den revision som avser verksamheten under det föregående budgetåret. De sakkunnigas rapporter ska bifogas revisionsberättelsen.

Granskningsrapport enligt 10 kap. 5 § aktiebolagslagen (2005:551) som har lämnats för ett aktiebolag som avses i 10 kap. 2 § ska också bifogas revisionsberättelsen.

Revisionsberättelsen för sådana kommunalförbund som kommunen eller landstinget ingår i ska också bifogas revisorernas berättelse utom i det fall som avses i 9 kap. 14 §. Vidare ska revisionsberättelsen för aktiebolag, handelsbolag, ekonomisk förening och stiftelse till vilken kommunen eller landstinget lämnat över skötseln av en kommunal angelägenhet enligt 10 kap. 2–6 §§ bifogas revisionsberättelsen.

I paragrafen finns bestämmelser om revisorernas revisionsberättelse. Paragrafen motsvarar 9 kap. 16 § KL.

I *första stycket* anges att revisorerna ska lämna en revisionsberättelse varje år till fullmäktige och att de sakkunnigas slutliga rapporter ska bifogas denna. Skälet till det är att fullmäktige och nämnderna ska få ett så fullständigt bakgrunds- och beslutsunderlag som möjligt. Övriga skrivelser, promemorior m.m., som även kan finnas som underlag till revisionsberättelsen får på ett lämpligt sätt hållas tillgängliga för fullmäktige.

Det *andra stycket* är en följd av att de kommunala revisorerna ska samordna rapporteringen till fullmäktige. Därför ska även de granskningsrapporter från lekmannarevisorerna i kommunala aktiebolag som lagts fram på bolagsstämman bifogas revisionsberättelsen. Revisorerna kan yttra sig över innehållet i lekmannarevisorernas granskningsrapporter om de vill fästa fullmäktiges uppmärksamhet på något särskilt förhållande som gäller de kommunala aktiebolagen.

Det *tredje stycket* tillförsäkrar fullmäktige information om hur verksamheten i kommunalförbund och kommunala bolag, föreningar och stiftelser bedrivs. Denna ordning stödjer styrelsens uppsiktsansvar enligt 6 kap. 7 § andra stycket.

13 § Anmärkningar får riktas mot

1. nämnder och fullmäktigeberedningar, och
2. de enskilda förtroendevalda i sådana organ.

Anledningen till anmärkningen ska anges i revisionsberättelsen.

Revisionsberättelsen ska också innehålla ett särskilt uttalande om huruvida ansvarsfrihet tillstyrks eller inte.

Paragrafen innehåller bestämmelse om att anmärkning får riktas mot nämnder och fullmäktigeberedningar samt de enskilda förtroendevalda i sådana organ. I paragrafen finns även en bestämmelse om att revisorerna i revisionsberättelsen ska uttala sig i fråga om ansvarsfrihet tillstyrks eller inte. Paragrafen motsvarar 9 kap. 17 § KL.

Bestämmelsen i *första stycket* tar sikte på att visa vem som är revisionsansvarig. Revisorerna kan i revisionsberättelsen uttala kritik av mer eller mindre allvarligt slag. Om revisionsberättelsen innehåller en

anmärkning ska fullmäktige inhämta förklaringar över dessa enligt 5 kap. 32 §.

Bestämmelsen i *andra stycket* anger att en revisionsberättelse alltid, oavsett det sakliga innehållet i övrigt, ska innehålla ett uttalande i fråga om ansvarsfrihet tillstyrks eller inte. Fullmäktiges prövning av ansvarsfrågan regleras i 5 kap. 24 §.

Jäv

14 § I fråga om jäv för en revisor ska bestämmelserna i 6 kap. 28 § om jäv tillämpas.

Paragrafen anger att bestämmelserna om jäv för förtroendevalda även gäller för revisorer. Paragrafen motsvarar 9 kap. 4 § första stycket KL.

Bestämmelsen innebär att revisorer omfattas av samma jävsregler som gäller för förtroendevalda i nämnder och för anställda enligt 7 kap. 4 §, dvs. vad som brukar kallas släktskaps-, sakägar- eller intressejäv, ställföreträdarjäv, tillsynsjäv, ombudsjäv och delikatessjäv, se mera om jävsgrunderna i kommentaren till 6 kap. 28 §.

Revisorernas revisionsberättelse utgör rättsligt sett ett enda ärende trots att den består av många delar. Samma regler ska gälla för jäv oavsett vilket slags ärende det gäller. Jäv kan uppstå i de enskilda granskningar som så småningom sammanfattas i revisionsberättelsen.

15 § Från jäv ska bortses när frågan om opartiskhet uppenbarligen saknar betydelse.

Paragrafen anger att det i vissa fall går att bortse från jäv. Paragrafen motsvarar 9 kap. 6 § KL.

Bestämmelsen inskränker inte jävsgrunderna utan innebär att förekomsten av jäv i vissa fall inte ska föranleda någon verkan. Bedömningen av när det går att bortse från jäv får bedömas utifrån omständigheterna i varje enskilt fall.

16 § En revisor som är jävig i ett ärende får inte delta eller närvara vid behandlingen av ärendet. Revisorn får dock vidta åtgärder som inte någon annan kan utföra utan att behandlingen försenas avsevärt.

En revisor som känner till en omständighet som kan antas utgöra jäv mot honom eller henne ska självmant uppge det.

Har det uppkommit en fråga om jäv mot någon av revisorerna ska de gemensamt och snarast besluta i jävsfrågan. Den som jävet gäller får delta i prövningen av jävsfrågan endast om revisorerna annars inte är beslutsföra och någon annan inte kan tillkallas utan olägligt uppskov.

Paragrafen innehåller bestämmelser om handläggningen i ärenden där det förekommer jäv och vid prövningen av jävsfrågan. Paragrafen motsvarar 9 kap. 4 § andra och tredje stycket samt 9 kap. 5 § första stycket KL.

Bestämmelserna i *första* och *andra styckena* innebär att samma bestämmelser om handläggningen av jäv gäller för revisorer som vid handläggningen av jäv inom en nämnd, se kommentaren till 6 kap. 30 §. För att revisorernas opartiskhet inte ska ifrågasättas bör revisorer iaktta försiktighet när de ska avgöra om de är jäviga eller inte. En revisor bör

självmant avstå från att delta i ett revisionsärende när en fråga om jäv kan komma att aktualiseras.

I *tredje stycket* anges att beslut i jävsfrågan ska fattas samfällt av revisorerna. Beslut om jäv fattas liksom i andra förvaltningsfrågor med enkel majoritet.

17 § Ett beslut om jäv får överklagas endast i samband med överklagande av det beslut genom vilket ärendet avgörs.

Paragrafen innehåller bestämmelse om överklagbarhet av jävsbeslut. Paragrafen motsvaras av 9 kap. 5 § andra stycket KL.

Bestämmelsen anger att beslut i en jävsfråga endast får överklagas i samband med överklagande av det beslut där revisorerna avgör ärendet. Som framgår ovan under kommentaren till 12 kap. 11 § och 16 § fattar revisorerna kollektiva beslut enbart avseende förvaltningsfrågor och frågor om jäv.

Revisionsreglemente

18 § Fullmäktige får anta ett särskilt reglemente om revisionen.

I paragrafen finns bestämmelse om möjlighet att anta reglemente om revisionen. Paragrafen motsvarar 9 kap. 18 § KL.

Bestämmelsen anger att fullmäktige får meddela föreskrifter som kompletterar kommunallagens revisionsregler. Utfyllande regler kan exempelvis behövas för revisorernas organisation och sammanträden samt hur beslut fattas när revisorerna handlägger ärenden som rör deras förvaltning.

13 kap. Laglighetsprövning

I kapitlet samlas bestämmelserna om laglighetsprövning. Kapitlet bygger på 10 kap. KL. Alla bestämmelser om laglighetsprövning samlas i detta kapitel, dvs. även de som berör gemensam nämnd och kommunalförbund.

Vem som får överklaga

1 § Varje medlem av en kommun eller ett landsting har rätt att få lagligheten av kommunens eller landstingets beslut prövad genom att överklaga beslutet till förvaltningsrätten.

Lagligheten av en gemensam nämnds beslut får överklagas på samma sätt av varje medlem av de samverkande kommunerna och landstingen.

Lagligheten av ett kommunalförbunds beslut får överklagas på samma sätt av varje medlem av de kommuner eller landsting som ingår i kommunalförbundet samt av förbundsmedlemmarna.

I paragrafen finns bestämmelser om vem som får begära laglighetsprövning av kommuners, landstings, gemensamma nämnders samt kommunalförbunds beslut. Paragrafen motsvarar 10 kap. 1 § KL. Övervägandena finns i avsnitt 12.1.

Det är enbart medlemmar av en kommun eller ett landsting som har rätt att överklaga beslut genom laglighetsprövning. Vilka som räknas som medlemmar framgår av 1 kap. 5 och 6 §§. När det gäller beslut av en gemensam nämnd eller ett kommunalförbund omfattar kretsen av klagoberättigade varje medlem av de kommuner och landsting som samverkar genom den gemensamma nämnden eller kommunalförbundet. Även de kommuner eller landsting som är medlemmar i ett kommunalförbund har klagorätt när det gäller beslut som har fattats av förbundet.

Vilka beslut som får överklagas

2 § Följande beslut får överklagas:

1. beslut av fullmäktige eller den beslutande församlingen i ett kommunalförbund,
2. beslut av en nämnd eller ett partssammansatt organ, om beslutet inte är av rent förberedande eller rent verkställande art,
3. beslut av förbundsstyrelsen eller en annan nämnd eller ett partssammansatt organ i ett kommunalförbund, om beslutet inte är av rent förberedande eller rent verkställande art, och
4. sådana beslut av revisorerna som avses i 12 kap. 11 §.

I paragrafen finns bestämmelser om vilka beslut som kan överklagas genom laglighetsprövning. Paragrafen motsvarar 10 kap. 2 § KL.

En grundläggande förutsättning för en laglighetsprövning är att det föreligger ett kommunalt beslut. Varje produkt av kommunalt beslutsförfarande utgör ett kommunalt beslut och kan överklagas. Det kommunala beslutets innehåll och rättsliga verkningar är inte avgörande för bedömningen av om ett beslut föreligger.

I *första punkten* anges att beslut av fullmäktige eller den beslutande församlingen i ett kommunalförbund får överklagas.

I *andra punkten* anges att beslut av nämnder kan överklagas. För att avgöra om ett kommunalt organs beslut kan bli föremål för laglighetsprövning måste man undersöka vilken funktion organet har i beslutsprocessen. Benämningen av organet ska därför inte tillmätas någon betydelse. Om exempelvis en fullmäktigeberedning i vissa typer av ärenden självt kan fatta beslut, utan att det tillkommer fullmäktige att slutligt avgöra ärendet, intar en sådan beredning närmast ställning av en nämnd och dess beslut är överklagbara med tillämpning av denna punkt (RÅ 2003 ref 14). Om en nämnd enligt bestämmelserna i 6 kap. 37 och 7 kap. 5 §§ uppdragit åt presidiet, ett utskott, åt en ledamot eller ersättare eller åt en anställd hos kommunen eller landstinget att besluta på nämndens vägnar är beslutet rättsligt sett inte delegatens utan nämndens. Beslutet är därför också överklagbart. Undantaget i *andra punkten* för beslut av rent förberedande eller rent verkställande art markerar att överklagandet ska riktas mot det beslutande organets slutliga avgörande och inte mot sådana åtgärder som är knutna till avgörandet. Undantagsregeln är tillämplig t.ex. när en nämnd fattar beslut om att avge yttrande i ett ärende som ska avgöras av fullmäktige eller beslutar att väcka ett ärende genom att lägga fram förslag till beslut till fullmäktige.

En förutsättning för överklagbarhet av ett nämndbeslut är att det rättsligt sett är fråga om ett beslut som fattats av nämnden. En anställds beslut som fattas med stöd av delegering är rättsligt sett ett nämndbeslut. Om någon beslutanderätt inte har delegerats till den anställde och denne således agerat utan kommunalrättsligt stöd finns det inte något kommunalt beslut som kan överklagas. Beslutet är då verkningslöst, en nullitet, och får inte verkställas eller på annat sätt tillämpas.

Tredje punkten föreskriver att beslut från övriga beslutande organ i kommunalförbund, utöver den beslutande församlingen, kan överklagas. För dessa organ gäller samma begränsning rörande beslut av förberedande eller rent verkställande art som för nämnder i en kommun eller ett landsting.

Fjärde punkten föreskriver att sådana beslut som revisorerna gemensamt ska fatta om sin förvaltning och om jäv och som ska protokollföras får överklagas. Ett beslut om jäv får dock enligt 12 kap. 17 § överklagas endast i samband med överklagandet av det beslut varigenom ärendet avgörs.

3 § Bestämmelserna i detta kapitel gäller inte om det i lag eller annan författning finns särskilda bestämmelser om överklagande.

Paragrafen reglerar under vilka förutsättningar bestämmelserna om laglighetsprövning inte kan tillämpas. Paragrafen motsvarar 10 kap. 3 § KL.

I paragrafen anges att bestämmelserna om laglighetsprövning inte gäller om det i lag eller annan författning finns särskilda bestämmelser om överklagande. Innebörden av bestämmelsen är att en prövning enligt bestämmelserna om laglighetsprövning och förvaltningsrättsligt överklagande utesluter varandra. Detta innebär att det krävs ett uttryckligt författningsstöd för att laglighetsprövning ska vara utesluten, t.ex. bestämmelser om förvaltningsrättsligt överklagande eller bestämmelser om att ett beslut inte får överklagas över huvud taget.

Hur besluten överklagas

4 § Ett beslut överklagas skriftligt.

I överklagandet ska klaganden ange vilket beslut som överklagas och de omständigheter som överklagandet grundas på.

Överklagandet ska ges in till förvaltningsrätten.

I paragrafen anges de krav som ställs på ett överklagande när det gäller form och innehåll. I paragrafen finns även en bestämmelse om till vilken instans ett överklagande ska ges in. Paragrafen motsvarar 10 kap. 4 och 5 §§ KL.

Av *första stycket* följer att ett överklagande av ett beslut ska göras skriftligt. Skriftlighetskravet är teknikberoende. Det är uppfyllt om överklagandet görs på ett sätt som innebär att det kan läsas av myndigheten, oberoende av om det krävs tekniska hjälpmedel för att göra det eller inte.

Bestämmelsen i *andra stycket* anger vilken information som ska lämnas i överklagandet. Av bestämmelsen framgår att överklagandet ska

innehålla uppgifter om vilket beslut som överklagas och de omständigheter som överklagandet grundas på. Den som överklagar ett beslut ska alltså ange inte bara vad det är för fel på beslutet utan också vad det är som gör att beslutet är felaktigt, se 7 §.

I *tredje stycket* anges att ett överklagande ska ges in till förvaltningsrätten. I lagens 8 kap. 11 § regleras bl.a. kommuners, landstings och kommunalförbunds skyldighet att tillhandahålla upplysningar om hur beslut kan överklagas enligt 13 kap.

Tiden för överklagande

5 § Överklagandet ska ha kommit in till förvaltningsrätten inom tre veckor från den dag då det tillkännagavs på kommunens, landstingets eller kommunalförbundets anslagstavla att protokollet över beslutet justerats. Tiden för överklagande av en gemensam nämnds beslut räknas från det att tillkännagivandet skett på anslagstavlor i samtliga samverkande kommuner och landsting.

Tilkännagivandet av protokollsjusteringen måste finnas på anslagstavlan under hela överklagandetiden för att tiden ska löpa ut.

I paragrafen regleras när ett överklagande ska ha kommit in och hur tiden för överklagande ska beräknas. Paragrafen motsvarar 10 kap. 6 § KL.

I paragrafens *första stycke* anges att överklagandetiden för beslut av kommuner, landsting och kommunalförbund är tre veckor från det att det tillkännages på anslagstavlan att protokoll över ett beslut justerats. Eftersom beslut av en gemensam nämnd enligt 9 kap. 33 § ska anslås av samtliga samverkande kommuner och landsting räknas för dessa beslut tiden från det att tillkännagivande skett på alla berörda anslagstavlor.

I *andra stycket* anges att tillkännagivandet ska finnas på anslagstavlan under hela överklagandetiden. Övervägandena finns i avsnitt 10.2. Om ett tillkännagivande av en protokollsjustering inte finns på anslagstavlan under hela den angivna tiden innebär bestämmelsen att överklagandetiden för ett sådant beslut inte kan löpa ut. Ett sådant beslut vinner inte heller laga kraft.

6 § Om överklagandet före överklagandetidens utgång har kommit in till kommunen, landstinget eller kommunalförbundet i stället för till förvaltningsrätten, ska överklagandet ändå prövas. Detsamma gäller när överklagandet av en gemensam nämnds beslut kommit in till någon av de samverkande kommunerna eller landstingen.

I paragrafen regleras förfarandet när ett överklagande kommit till det beslutande organet i stället för till förvaltningsrätten. Paragrafen motsvarar nuvarande 10 kap. 7 § KL.

Av paragrafen följer att överklaganden som kommit in till den kommun, det landsting eller det kommunalförbund som fattat beslutet före överklagandetidens utgång ska prövas. För gemensamma nämnder gäller att överklagandet ska prövas om det kommit till någon av de kommuner eller landsting som samverkar i den aktuella nämnden. Det åligger ett beslutande organ som får in ett överklagande att, enligt bestämmelsen om serviceskyldighet i 4 § förvaltningslagen (1986:223), utan dröjsmål vidarebefordra detta till förvaltningsrätten med uppgift om när överklagandet kommit in. Det ankommer dock inte på det beslutande

organet att pröva om överklagandet kommit in tid. Det samma gäller för kommuner eller landsting som samverkar i en gemensam nämnd.

Grunder för upphävande av besluten

7 § Vid prövningen av överklagandet får domstolen inte beakta andra omständigheter än sådana som klaganden har hänvisat till före överklagandetidens utgång.

I paragrafen regleras domstolarnas befogenheter vid laglighetsprövning enligt detta kapitel. Paragrafen motsvarar 10 kap. 10 § KL.

Av paragrafen följer att en domstol inte får ta hänsyn till andra omständigheter än sådana som den klagande hänvisat till före överklagandetidens utgång. Bestämmelsen är en handlingsregel för domstolen och innebär att några andra omständigheter än de som klaganden anfört innan överklagandetiden gått ut inte får beaktas vid domstolens prövning. Detta innebär att det som klaganden anför blir styrande för processen i domstolen.

8 § Ett överklagat beslut ska upphävas, om

1. det inte har kommit till på lagligt sätt,
2. beslutet rör något som inte är en angelägenhet för kommunen eller landstinget,
3. det organ som har fattat beslutet inte har haft rätt att göra det, eller
4. beslutet annars strider mot lag eller annan författning.

Första stycket 3 och 4 gäller inte beslut enligt 11 kap. 5 § andra och tredje styckena samt 12 och 13 §§ och beslut om använda medel från en resultatutjämningsreserv enligt 14 §.

Domstolen får inte ersätta det överklagade beslutet med något annat beslut.

Paragrafen reglerar på vilka grunder ett beslut kan upphävas vid laglighetsprövning och att en domstol inte får ersätta ett upphävt beslut med något annat beslut i sak. Paragrafen motsvarar i huvudsak 10 kap. 8 § KL.

I första stycket anges på vilka grunder förvaltningsdomstolarna kan upphäva ett kommunalt beslut. Övervägandena finns i avsnitt 12.4.1. Prövningsgrunderna tar sikte på olika aspekter. Den första prövningsgrunden avser felaktigheter i förfarandet när beslutet kom till medan övriga prövningsgrunder framför allt avser felaktigheter i beslutets innehåll. Domstolen är inte beroende av vilken prövningsgrund den klagande åberopar. Det är inte heller nödvändigt för den klagande att hänvisa till någon av prövningsgrunderna. Det är dock den klagande som ska anföra de omständigheter som visar att beslutet är olagligt enligt någon av prövningsgrunderna.

Första punkten föreskriver att beslut ska upphävas om det inte kommit till på lagligt sätt. Bestämmelsen tar sikte på att formaliaregler om hur ett beslut ska fattas följs. Bestämmelser om besluts tillkomst finns i kommunallagen och i viss speciallagstiftning men även i instruktioner som fullmäktige antagit med stöd av bestämmelser i kommunallagen som t.ex. en arbetsordning, instruktion eller reglemente. Andra beslut, uttalanden eller informationsmaterial som fullmäktige antar kan inte anses utgöra formaliaregler. Även för det fall att en allmän rättsgrundsats

åsidosatts får det anses att beslutet inte tillkommit på lagligt sätt. Begreppet ”på lagligt sätt” syftar endast på felaktigheter vid beslutets tillkomst och tar inte sikte på felaktigheter i beslutets innehåll.

Andra punkten tar sikte på att kommuner och landsting inte ska fatta beslut om sådant som inte är kommunala angelägenheter och på detta sätt överskrida sina befogenheter. Vad som är kommunala angelägenheter regleras i 2 kap.

Tredje punkten tar sikte på att rätt organ i en kommun eller ett landsting fattat beslutet. Prövningen av om ett kommunalt organ haft rätt att fatta ett beslut får grundas i vem som enligt lag eller kommunala styrdokument ansvarar för att fatta ett visst beslut. Principerna för ansvarsuppdelningen i kommuner och landsting finns i 3 kap. 4 § samt 5 och 6 kap. En nämnd kan inte fatta beslut som ska fattas av fullmäktige eller en annan nämnd. Fullmäktige kan inte besluta i frågor som rör en nämnds egen förvaltande verksamhet eller enligt lag ska beslutas av en nämnd. Vidare har en nämnd som fattar verkställighetsbeslut som grundas på ett tidigare beslut av fullmäktige, t.ex. om avgiftsdebitering, inte rätt att avvika från vad fullmäktige beslutat.

Fjärde punkten tar sikte på om ett beslut strider mot lag eller annan författning på något annat sätt än i de tre första prövningsgrunderna. Prövningsgrunden tillämpas när ett beslut bryter mot en uttrycklig författningsregel, normalt av offentligrättslig karaktär. Dock innehåller bestämmelsen ingen begränsning av vilka författningsregler som omfattas utan även civilrättsliga bestämmelser omfattas. Även EU-rättsliga regler, som är en del av svensk rätt, kan åberopas i laglighetsprövningsmål. Praxis kring i vilken utsträckning olika EU-rättsliga bestämmelser, principer, m.m. kan beaktas får utvecklas i rättstillämpningen. Prövningsgrunden blir tillämplig endast när någon av de övriga tre punkterna inte är det.

I *andra stycket* anges att ett antal kommunala budgetbeslut som undantas prövning enligt tredje och fjärde punkterna. Övervägandena finns i avsnitt 12.3.2. Domstol kan däremot pröva om ett sådant beslut har tillkommit på lagligt sätt (första punkten) eller om det rör något som är en angelägenhet för kommunen eller landstinget (andra punkten). Det är fråga om beslut att åberopa synnerliga skäl för att inte balansera budgeten enligt 11 kap. 5 § tredje och fjärde styckena, beslut om ianspråktagande av resultatutjämningsreserver enligt 11 kap. 14 § samt beslut om reglering av ett negativt balanskravsresultat enligt 11 kap. 12 och 13 §§. Avsikten är att dessa beslut ska prövas inom ramen för det politiska systemet. Inte heller bestämmelserna i 11 kap. 1 och 2 §§ om god ekonomisk hushållning och god avkastning kan ligga till grund för domstolsprövning (RÅ 2000 ref. 1).

Av *tredje stycket* följer att en domstol som helt eller delvis upphävt ett beslut inte kan ersätta detta med ett nytt beslut.

9 § Om ett fel har saknat betydelse för ärendets utgång, behöver beslutet inte upphävas. Detsamma gäller om beslutet har förlorat sin betydelse till följd av senare inträffade förhållanden.

I paragrafen regleras undantag från när en domstol ska upphäva beslut i enlighet med lagens 13 kap. 8 §. Paragrafen motsvarar 10 kap. 9 § KL.

I paragrafen anges att beslut som fattats i strid mot de i 8 § angivna prövningsgrunderna inte behöver upphävas om felet som begåtts saknat betydelse för ärendets utgång. Det kan t.ex. gälla en jävssituation som uppenbarligen saknat betydelse för ärendets utgång. En sådan situation kan vara att en valsedel vid ett slutet val felaktigt bedömts som ogiltig men att det kan konstateras att rösten om den räknats inte förändrat utgången av valet. Domstolen kan vidare avstå från att upphäva ett kommunalt beslut om beslutet har kommit att förlora sin betydelse till följd av senare inträffade förhållanden. Ett exempel på detta kan vara att det beslutande organet har fattat ett nytt beslut, som har vunnit laga kraft. Ett annat fall är att domstolen ställs inför en valfråga först efter mandatperiodens utgång.

Handläggningen i domstol

10 § Vid tillämpningen av förvaltningsprocesslagen (1971:291) ska kommunen, landstinget, den gemensamma nämnden eller kommunalförbundet anses som part.

I paragrafen anges att det organ som fattat det överklagade beslutet ska anses vara part i målet vid tillämpningen av förvaltningsprocesslagen (1971:291), förkortad FPL. Paragrafen motsvarar 10 kap. 11 § KL. Övervägandena finns i avsnitt 12.5.

11 § Ett föreläggande enligt 5 § förvaltningsprocesslagen (1971:291) får inte gälla sådana brister som består i att det i överklagandet inte anges de omständigheter som överklagandet grundas på.

Bestämmelsen i 29 § förvaltningsprocesslagen om rätt att utan yrkande besluta till det bättre för enskild ska inte tillämpas.

I paragrafen regleras undantag från förvaltningsprocesslagen vid domstolarnas handläggning av laglighetsprövningsmål. Paragrafen motsvarar 10 kap. 12 § KL. Övervägandena finns i avsnitt 12.5.

Av *första stycket* framgår att domstol vid tillämpning av 5 § FPL inte får förelägga en klagande att komplettera sitt överklagande med omständigheterna som överklagandet grundas på. Undantaget är en följd av bestämmelsen i 7 §.

I *andra stycket* finns en bestämmelse om att domstolarna inte får tillämpa 29 § FPL när beslut prövas i enlighet med bestämmelserna i detta kapitel.

12 § Bestämmelser om hur förvaltningsrättens beslut överklagas finns i förvaltningsprocesslagen (1971:291).

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

I paragrafen finns en hänvisning till förvaltningsprocesslagens bestämmelser om överklagande av förvaltningsrättens beslut samt en bestämmelse om att prövningstillstånd krävs vid överklagande av förvaltningsrättens beslut till kammarrätt. Paragrafen motsvarar 10 kap. 13 § KL.

13 § Om förvaltningsrättens eller kammarrättens beslut har gått klaganden emot, får endast klaganden överklaga beslutet.

Om förvaltningsrätten eller kammarrätten har upphävt ett beslut eller förbjudit att det verkställs, får domstolens beslut överklagas av kommunen eller landstinget och av deras medlemmar.

Om förvaltningsrätten eller kammarrätten har upphävt ett beslut av ett kommunalförbund eller en gemensam nämnd eller förbjudit att det verkställs, får domstolens beslut överklagas av förbundet eller av nämnden, liksom av varje kommun och landsting som är medlem i förbundet eller samverkar i nämnden och av deras medlemmar.

Paragrafen reglerar vilka som får överklaga beslut av förvaltningsrätten respektive kammarrätten. Paragrafen motsvarar 10 kap. 14 § KL.

Av *första stycket* framgår att bara den som överklagat ett beslut enligt detta kapitel får överklaga ett beslut av förvaltningsrätten eller kammarrätten som går den klagande emot. Om flera personer har överklagat ett kommunalt beslut får varje klagande bara överklaga avgörandet av sin egen talan till högre instans.

I *andra stycket* anges att om förvaltningsrättens eller kammarrättens beslut har gått kommunen eller landstinget emot, får kommunen eller landstinget och medlemmar som vill ställa sig på kommunens eller landstingets sida, överklaga till högre instans. Detta gäller även intermistiska beslut om att ett beslut inte får verkställas.

I *tredje stycket* regleras att för kommunalförbund gäller att domstolens beslut får överklagas av förbundet, av de kommuner och landsting som är medlemmar i kommunförbundet samt medlemmarna i dessa kommuner och landsting. För gemensamma nämnder gäller att såväl de samverkande kommunerna och landstingen som medlemmar i dessa har rätt att överklaga. Även detta gäller intermistiska beslut om att ett beslut inte får verkställas.

När beslut får verkställas

14 § Ett beslut som kan överklagas enligt detta kapitel får verkställas innan det fått laga kraft om inte särskilda skäl talar mot det. Vid bedömningen ska särskild hänsyn tas till om verkställigheten av beslutet kommer att kunna rättas.

Paragrafen reglerar under vilka omständigheter ett beslut som överklagats enligt reglerna om laglighetsprövning får verkställas. Paragrafen motsvarar delvis 10 kap. 14 a § KL. Övervägandena finns i avsnitt 13.2.

Paragrafen innebär att ett beslut som överklagats enligt reglerna i detta kapitel som huvudregel får verkställas innan det fått laga kraft om inte särskilda skäl talar emot det. Regleringen innebär att omedelbar verkställighet får ske efter en individuell bedömning av skälen för och emot. Intresset av en fungerande kommunal beslutsprocess och effektivitet väger å ena sidan tungt vid bedömningen av om särskilda skäl föreligger. Det kan ha stor ekonomisk eller rättslig betydelse för kommunen eller landstinget att beslutet verkställs skyndsamt. Även vid s.k. okynnesbesvär och när beslutet utan tvekan är lagenligt bör det kunna verkställas trots överklagandet. Å andra sidan kan en för tidig verkställighet leda till att kommun- eller landstingsmedlemmarnas rätt att

få lagligheten i ett beslut prövad blir verkningslös om ett beslut som upphävs av juridiska eller faktiska skäl inte kan rättas. Omständigheten att ett beslut inte kan rättas bör därför tala starkt för att ett beslut inte verkställs. En annan omständighet som talar för försiktighet med att verkställa ett överklagat beslut är om beslutet innebär allvarliga ingrepp i en enskilds rättssfär. Kommunen eller landstinget har naturligtvis en viss handlingsfrihet också när ett beslut som inte kan rättas har överklagats. En aspekt som talar för verkställighet är att beslutet annars skulle sakna verkan. Det kan t.ex. handla om tillfälliga anställningar som inte kan vänta eller att en fastighet som kommunen eller landstinget vill förvärva säljs på exekutiv auktion. *Andra mening*en betonar att frågan om rättelse av ett beslut är möjlig eller inte ska alltid utgöra en del av bedömningen när kommuner och landsting tar ställning till om beslut ska verkställas före eller efter det fått laga kraft. Det faktum att det kan bli kostsamt eller krångligt för kommunen eller landstinget att rätta ett beslut betyder inte att det inte går att rätta. För det fall att kostnaderna för att rätta ett beslut framstår som orimliga bör detta dock tala för att beslutet inte verkställs.

Rättelse av verkställda beslut

15 § Om ett beslut har upphävts genom ett avgörande som fått laga kraft och om beslutet redan har verkställts, ska det organ som har fattat beslutet se till att verkställigheten av det rättas i den utsträckning som det är möjligt. Ett beslut om rättelse ska meddelas utan oskäligt dröjsmål.

I paragrafen regleras skyldigheten att rätta verkställigheten av upphävda beslut. Paragrafen motsvarar 10 kap. 15 § KL.

Av paragrafen framgår att om ett beslut har upphävts genom ett avgörande som har vunnit laga kraft och om beslutet redan har verkställts, ska det organ som har fattat beslutet se till att verkställigheten rättas i den utsträckning som det är möjligt. Det beslutande organet ska också utan oskäligt dröjsmål fatta ett beslut om hur rättelse ska gå till. Det beslutande organet ska med alla tillgängliga medel se till att rätta verkställigheten av det upphävda beslutet. Den omständigheten att rättelsen är förknippad med kostnader eller andra förluster utgör i princip inget hinder mot rättelse. Det beslutande organet är dock inte skyldigt att åstadkomma en fullständig återgång av ett verkställt beslut i en situation där detta inte längre är möjligt. Ett exempel på en sådan situation kan vara en tillfällig anställning som vid tiden för upphävandet löpt ut.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.
2. Bestämmelserna i 4 kap. 6 § 1 om att en revisor inte är valbar till ledamot eller ersättare i fullmäktige och bestämmelserna i 6 kap. 16 § första stycket om antalet ersättare i styrelsen tillämpas första gången efter det att det första ordinarie valet efter ikraftträdandet har hållits i landet.
3. Genom lagen upphävs
 - a) kommunallagen (1991:900), och
 - b) lagen (1970:462) om vissa anslag på kommuns anslagstavla.
4. Den upphävda kommunallagen gäller fortfarande för överklagande av beslut som har tillkännagetts före ikraftträdandet.

5. Fram till dess att det första ordinarie valet efter ikraftträdandet har hållits i landet gäller den upphävda kommunallagen i fråga om

a) sådana underställda nämnder som fullmäktige beslutat om före ikraftträdandet, och

b) bestämmelserna om att fullmäktige får föreskriva att en lokal nämnd inte får väcka ärenden i fullmäktige

Enligt bestämmelsen i *första punkten* träder lagen i kraft den 1 januari 2018. Bestämmelsen hindrar inte att kommuner och landsting innan dess vidtar vissa administrativa åtgärder som kan behövas för att lagen ska kunna tillämpas i sin helhet i verksamheten från och med ikraftträdandet.

I *andra punkten* anges att vissa bestämmelser ska tillämpas först efter att det första ordinarie valet efter ikraftträdandet har hållits i landet.

Av *tredje punkten* följer att 1991 års lag och lagen (1970:462) om vissa anslag på kommuns anslagstavla upphävs genom lagen.

Av *fjärde punkten* framgår att kommunallagen (1991:900) gäller för överklagande av beslut som fattats före ikraftträdandet. Detta innebär att både de processuella och de materiella regler som gällde före ikraftträdandet ska tillämpas vid överklagande av beslut som tillkännagetts före ikraftträdandet.

I *femte punkten* anges att vissa bestämmelser i kommunallagen (1991:900) fortfarande ska gälla fram till dess det första ordinarie valet efter ikraftträdandet har hållits i landet.

Övervägandena finns i avsnitt 15.

17.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1944:475) om arbetslöshetsnämnd

5 § För en särskild arbetslöshetsnämnd gäller vad som är föreskrivet om nämnder i kommunallagen (2017:000).

I paragrafen ändras hänvisningen till kommunallagen.

Ikraftträdandebestämmelser

Ikraftträdandebestämmelsen anger att lagen träder i kraft den 1 januari 2018.

17.3 Förslaget till lag om ändring i föräldrabalken

19 kap. 15 § I fråga om ersättning, arvode, pension och andra ekonomiska förmåner till överförmyndare, ledamot i överförmyndarnämnd och ersättare tillämpas föreskrifterna i 4 kap. 13–19 §§ kommunallagen (2017:000).

I paragrafen ändras hänvisningen och paragrafhänvisningar till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

19 kap. 16 § Vad som är föreskrivet om nämnder i kommunallagen (2017:000) gäller, med de avvikelser som följer av detta kapitel, också överförmyndarnämnd och i tillämpliga delar överförmyndare.

Kommuner får besluta att de ska ha en gemensam överförmyndarnämnd. Föreskrifter om en gemensam nämnd i kommunallagen gäller också en gemensam överförmyndarnämnd.

I *första stycket* ändras hänvisningen till kommunallagen. I *andra stycket* görs en språklig uppdatering. Ingen ändring i sak är avsedd med dessa ändringar.

Ikraftträdandebestämmelser

Ikraftträdandebestämmelsen anger att lagen träder i kraft den 1 januari 2018.

17.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1965:269) med särskilda bestämmelser om kommuns och annan menighets utdebitering av skatt m.m.

1 § Skattesatsen för kommuns uttag av kommunal inkomstskatt och landstings uttag av landstingskatt samt avgiftssatsen för uttag av begravningsavgift enligt 9 kap. begravningslagen (1990:1144) ska bestämmas i förhållande till de av Skatteverket beräknade sammanlagda beskattningsbara förvärvsinkomsterna i besluten om slutlig skatt enligt 56 kap. 2 § skatteförfarandelagen (2011:1244) det år skatte- och avgiftssatserna ska fastställas. Motsvarande gäller vid bestämmande av avgiftssatsen för ett trossamfunds uttag av avgift som avses i lagen (1999:291) om avgift till registrerat trossamfund.

Om enligt 11 kap. 11 § andra stycket kommunallagen (2017:000) någon annan skatte- eller avgiftssats slutligt fastställts än den som har bestämts tidigare, ska den nya skatte- eller avgiftssatsen om möjligt bestämmas med hänsyn till de sammanlagda beskattningsbara förvärvsinkomsterna i besluten om slutlig skatt enligt 56 kap. 2 § skatteförfarandelagen det år skatte- eller avgiftssatsen ska fastställas.

I paragrafen ändras hänvisningen och paragrafhänvisningar till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

Ikraftträdandebestämmelser

Ikraftträdandebestämmelsen anger att lagen träder i kraft den 1 januari 2018.

17.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar

11 § En kammarrätt får vara indelad i avdelningar. Chef för en avdelning är presidenten eller en lagman.

Bestämmelser om särskild sammansättning av kammarrätten vid behandling av vissa mål finns i fastighetstaxeringslagen (1979:1152), lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation och lagen (2010:1882) om åldersgränser för film som ska visas offentligt. Bestämmelser om särskild sammansättning vid behandling av mål om laglighetsprövning enligt 13 kap. kommunallagen (2017:000) finns i 13 a §.

I *andra stycket* ändras hänvisningen och kapitelhänvisning till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

12 § En kammarrätt är domför med tre lagfarna ledamöter. Fler än fyra lagfarna ledamöter får inte ingå i rätten.

När det är särskilt föreskrivet att nämndemän ska ingå i rätten, är en kammarrätt domför med tre lagfarna ledamöter och två nämndemän. Fler än fyra lagfarna ledamöter och tre nämndemän får inte ingå i rätten.

Om en av de lagfarna ledamöterna eller en av nämndemännen får förhinder sedan handläggningen har påbörjats, är rätten ändå domför.

En kammarrätt är domför utan nämndemän

1. vid prövning av överklagande av beslut som inte innebär att målet avgörs,
2. vid förordnande om saken i avvaktan på målets avgörande och vid annan åtgärd som avser endast målets beredande, och
3. vid beslut genom vilket domstolen skiljer sig från målet utan att detta har prövats i sak.

Handläggs ett mål som avses i andra stycket gemensamt med ett annat mål, får nämndemän delta vid handläggningen även av det senare målet.

Bestämmelser om domförhet vid behandling av vissa mål finns i fastighetstaxeringslagen (1979:1152), lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation och lagen (2010:1882) om åldersgränser för film som ska visas offentligt. Bestämmelser om domförhet vid behandling av mål om laglighetsprövning enligt 13 kap. kommunallagen (2017:000) finns i 13 a §.

Vid behandling av frågor om prövningstillstånd är kammarrätten domför med två lagfarna ledamöter, om de är ense om slutet. Detsamma gäller vid behandling av andra frågor i mål där prövningstillstånd krävs för prövning av ett överklagande, om frågorna behandlas före eller i samband med frågan om prövningstillstånd. Vid behandling av en fråga om avvisning av ett överklagande på grund av att det har kommit in för sent är kammarrätten domför med två lagfarna ledamöter, om de är ense om slutet.

Vid beslut om avskrivning av mål efter återkallelse är kammarrätten domför med en lagfaren ledamot.

Åtgärder som avser endast beredandet av ett mål får utföras av en lagfaren ledamot i kammarrätten eller, om åtgärderna inte är av sådant slag att de bör förbehållas lagfarna ledamöter, av en annan anställd i kammarrätten som har tillräcklig kunskap och erfarenhet. Regeringen meddelar närmare föreskrifter om detta.

I *sjätte stycket* ändras hänvisningen och kapitelhänvisning till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

13 a § En kammarrätt ska vid behandling av mål om laglighetsprövning enligt 13 kap. kommunallagen (2017:000) bestå av tre lagfarna ledamöter och två sådana särskilda ledamöter som anges i 13 b §.

Om en av de särskilda ledamöterna får förhinder sedan handläggningen har påbörjats, är rätten ändå domför om tre av de kvarvarande ledamöterna är ense om slutet.

En kammarrätt är domför utan de särskilda ledamöterna i sådana fall som anges i 12 § fjärde stycket samt vid prövning av mål som är av enkel beskaffenhet.

I *första stycket* ändras hänvisningen och kapitelhänvisning till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

17 a § Förvaltningsrätten ska vid behandling av mål *om laglighetsprövning* enligt 13 kap. kommunallagen (2017:000) bestå av en lagfaren ledamot och två sådana särskilda ledamöter som anges i 17 b §.

Förvaltningsrätten är dock domför utan de särskilda ledamöterna i sådana fall som anges i 18 § första och andra stycket samt fjärde stycket 1.

I *första stycket* ändras hänvisningen och kapitelhänvisning till kommunallagen. Vidare görs en redaktionell ändring. Ingen ändring i sak är avsedd.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Ikraftträdandebestämmelsen anger att lagen träder i kraft den 1 januari 2018.

2. Övergångsbestämmelsen anger att bestämmelserna om laglighetsprövning enligt 10 kap. kommunallagen (1991:900) gäller för överklagande av beslut som har tillkännagetts för ikraftträdandet.

Övervägandena finns i avsnitt 15.2

17.6 Förslaget till lag om ändring i förvaltningsprocesslagen (1971:291)

37 § I mål *där* prövningstillstånd *krävs* får omständighet eller bevis, som klaganden åberopar först i Högsta förvaltningsdomstolen, beaktas endast om det föreligger särskilda skäl.

Föreskrifter om hinder mot att beakta nya omständigheter i vissa mål finns i 13 kap. 7 § kommunallagen (2017:000).

I *första stycket* görs en språklig uppdatering. I *andra stycket* ändras hänvisningen och paragrafhänvisningar till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

Ikraftträdandebestämmelser

Ikraftträdandebestämmelsen anger att lagen träder i kraft den 1 januari 2018.

17.7 Förslaget till lag om ändring i lagen (1978:234) om nämnder för vissa trafikfrågor

1 § I den utsträckning som regeringen med stöd av 2 § lagen (1975:88) med bemyndigande att meddela föreskrifter om trafik, transporter och kommunikationer har överlåtit åt en kommun att meddela föreskrifter som avses i 1 § första stycket 8 nämnda lag, ska denna uppgift inom kommunen fullgöras av en eller flera nämnder. För en sådan nämnd gäller vad som är föreskrivet om nämnder i kommunallagen (2017:000).

I den omfattning som regeringen har bemyndigat kommuner att pröva frågor om undantag från föreskrifter enligt första stycket eller om parkeringstillstånd på grund av sådana föreskrifter *ska* även denna uppgift fullgöras av nämnden.

I *första stycket* ändras hänvisningen till kommunallagen. Paragrafen uppdateras även språkligt. Ingen ändring i sak är avsedd.

Ikraftträdandebestämmelser

Ikraftträdandebestämmelsen anger att lagen träder i kraft den 1 januari 2018.

17.8 Förslaget till lag om ändring i lagen (1979:411) om Sveriges indelning i kommuner och landsting

1 kap. 19 § Beslut, som under tiden mellan beslutet om indelningsändring eller, om indelningsdelegerade ska utses, valet av delegerade och ändringens ikraftträdande fattas av kommunfullmäktige, kommunstyrelsen eller en annan kommunal nämnd, överklagas enligt bestämmelserna i 13 kap. kommunallagen (2017:000).

Ett beslut får överklagas, förutom av medlemmar av kommunen, också av andra kommuner som berörs av indelningsändringen och av medlemmar av en sådan kommun.

Om förvaltningsrätten eller kammarrätten har upphävt ett beslut eller förbjudits att det verkställs, får domstolens beslut överklagas också av andra kommuner som berörs av indelningsändringen och medlemmar av en sådan kommun.

I *första stycket* ändras hänvisningen och kapitelhänvisning till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

2 kap. 1 § Regeringen får besluta om ändring i rikets indelning i landsting, om det inte finns hinder mot en motsvarande ändring i länsindelningen. Bestämmelser om sambandet mellan landstingsindelningen och länsindelningen finns i 1 kap. 1 § andra meningen kommunallagen (2017:000). En ändring i landstingsindelningen får dock ske endast om ändringen kan antas medföra bestående fördel för ett landsting eller en del av ett landsting eller andra fördelar från allmän synpunkt. Regeringen får meddela de föreskrifter som behövs för ändringens genomförande.

Kammarkollegiet får dock besluta om en indelningsändring som bör ske med anledning av en sådan ändring i den kommunala indelningen som avses i 1 kap. 3 §.

I *första stycket* ändras hänvisningen till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

3 kap. 8 § Om en indelningsdelegerad eller en ersättare upphör att vara valbar, upphör också uppdraget genast.

I fråga om de indelningsdelegerade och deras ersättare tillämpas i övrigt bestämmelserna i 4 kap. kommunallagen (2017:000) om

1. upphörande av uppdrag i 7 § och 10 § 2,
2. ledighet från anställning i 12 § första stycket,
3. omröstning och beslut i 25 och 26 §§, och
4. reservation i 28 §.

Det som där sägs om en förtroendevald eller ledamot i fullmäktige ska då i stället gälla en indelningsdelegerad eller en ersättare. Det som sägs om fullmäktige i 4 kap. 7 § kommunallagen ska då i stället gälla indelningsdelegerade.

I paragrafen ändras hänvisning och paragrafhänvisningar till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

3 kap. 12 § Om inte något annat följer av lag eller annan författning får ansvaret för beredning, förvaltning och verkställighet inom ett utskotts verksamhetsområde lämnas över till partssammansatta organ. Detta gäller dock endast ärenden som avser förhållandet mellan kommunen eller landstinget enligt den nya indelningen som arbetsgivare och dess anställda.

Bestämmelserna i 7 kap. 20–25 §§ kommunallagen (2017:000) tillämpas i fråga om partsammansatta organ. Det som där sägs om fullmäktige och nämnd ska då i stället gälla indelningsdelegerade och utskott.

I paragrafen ändras hänvisningen och paragrafhänvisningar till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

3 kap. 15 § Indelningsdelegerade får uppdra åt ett utskott att besluta i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden.

Första stycket gäller inte ärenden som anges i 5 kap. 1 § kommunallagen (2017:000) och inte heller ärenden som enligt lag eller annan författning ska avgöras av fullmäktige.

I paragrafen ändras hänvisningen och paragrafhänvisningar till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

3 kap. 16 § Indelningsdelegerade får bestämma att ett utskott i sin tur får uppdra åt en ledamot eller ersättare eller åt en anställd hos ändringsberörda kommuner och landsting att besluta på utskottets vägnar.

Första stycket gäller inte sådana ärenden som anges i 6 kap. 38 § kommunallagen (2017:000).

I paragrafen ändras hänvisningen och paragrafhänvisningar till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

3 kap. 17 § Indelningsdelegerade samt ledamöter i ett fullmäktige som har utsett indelningsdelegerade får ställa interpellationer och frågor till

1. ordföranden i ett utskott, och
2. ordföranden i en nämnd eller beredning i ändringsberörda kommuner och landsting.

Indelningsdelegerade får även besluta att ordföranden i en nämnd får överlåta besvarandet av en interpellation eller fråga till någon som har utsetts av fullmäktige för ändringsberörda kommuner och landsting och som är ledamot i styrelsen för en sådan juridisk person som avses i 10 kap. 2–6 §§ kommunallagen (2017:000) eller till ordföranden i styrelsen eller annan nämnd i ett kommunalförbund som ändringsberörda kommuner och landsting är medlemmar i.

I paragrafen ändras hänvisningen och paragrafhänvisningar till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

3 kap. 18 § I fråga om indelningsdelegerades arbetsformer i övrigt tillämpas bestämmelserna i kommunallagen (2017:000) om

1. ordförande och vice ordförande i 5 kap. 11 §,
2. hur sammanträden *tillkännges* i 5 kap. 13–15 §§,
3. ersättare i 4 kap. 23 § och 5 kap. 17–20 §§,

4. beslutförhet i 5 kap. 46 och 47 §§,
5. jäv i 5 kap. 48 och 49 §§,
6. rätt och skyldighet för *andra än ledamöterna* att medverka i 5 kap. 41 § och 42 §,
7. hur ärenden bereds i 5 kap. 26, 28, 29 och 33 §§,
8. bordläggning och återremiss i 5 kap. 51 och 52 §§,
9. offentlighet och ordning vid sammanträdena i 5 kap. 43 och 44 §§,
10. hur ärendena avgörs i 5 kap. 53–58 §§,
11. interpellationer i 5 kap. 61–63 §§,
12. frågor i 5 kap. 65 §, dock inte till den del det i 65 § hänvisas till 64 §, och
13. protokollet i 5 kap. 66–70 §§ och 8 kap. 13 §.
Då ska det som där sägs om
 1. fullmäktige i stället gälla indelningsdelegerade,
 2. en ledamot i fullmäktige i stället gälla en indelningsdelegerad,
 3. styrelsen i stället gälla arbetsutskottet,
 4. nämnd eller fullmäktigeberedning i stället gälla utskott, och
 5. kommunens eller landstingets anslagstavla i 5 kap. 13 § *andra stycket* och 8 kap. 13 § kommunallagen avse anslagstavlan i ändringsberörda kommuner och landsting.Vid tillämpningen av 5 kap. 26, 28, 42 och 62 §§ kommunallagen ska dock det som där sägs om nämnd även gälla utskott.

I paragrafen ändras hänvisningen och paragrafhänvisningar till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

- 3 kap. 22 §** Valbar som ledamot eller ersättare i utskott är den som vid tidpunkten för ett sådant val
1. är indelningsdelegerad eller ersättare för indelningsdelegerad, eller
 2. har rösträtt vid val av fullmäktige i kommunen eller landstinget enligt den nya indelningen.
- I fråga om valbarhet i övrigt tillämpas bestämmelserna om valbarhetshinder i 7 kap. 3 § och 4 kap. 6 § 1 kommunallagen (2017:000). Det som där sägs om nämnd ska då i stället gälla utskott.

I paragrafen ändras hänvisningen och paragrafhänvisningar till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

- 3 kap. 24 §** För ledamöter och ersättare tillämpas bestämmelserna om uppdragets upphörande i 4 kap. 7 och 8 §§ och 10 § 2 kommunallagen (2017:000).
Då ska det som där sägs om
1. fullmäktige i stället gälla indelningsdelegerade,
 2. nämnd i stället gälla utskott, och
 3. en förtroendevald i stället gälla en ledamot eller en ersättare i utskott.

I paragrafen ändras hänvisningen och paragrafhänvisningar till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

- 3 kap. 26 §** Ledamöter och ersättare i utskott har rätt till ledighet från anställning i den utsträckning som följer av 4 kap. 12 § första stycket kommunallagen (2017:000).

I paragrafen ändras hänvisningen och paragrafhänvisning till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

3 kap. 27 § Arbetsutskottet ska upprätta förslag till budget för kommunen eller landstinget enligt den nya indelningen. I fråga om tidsfrister tillämpas 11 kap. 8 och 9 §§ kommunallagen (2017:000).

I paragrafen ändras hänvisningen och paragrafhänvisningar till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

3 kap. 29 § I fråga om utskott i övrigt tillämpas bestämmelserna i kommunallagen (2017:000) om

1. omröstning, beslut och reservation i 4 kap. 25–28 §§,
2. ersättarnas tjänstgöring och rätt att närvara vid sammanträden i 6 kap. 17 §,
3. ordförande och vice ordförande i 6 kap. 21 och 22 §§,
4. tidpunkt för sammanträdena i 6 kap. 23 §,
5. *offentlighet och närvarorätt* i 6 kap. 25 § första och tredje styckena och 26 §,
6. beslutförhet i 6 kap. 27 §,
7. jäv i 6 kap. 28–32 §§,
8. hur ärendena avgörs i 6 kap. 33 §,
9. protokollet i 6 kap. 35 §,
10. delgivning i 6 kap. 36 §, och
11. personalföreträdare i 7 kap. 10–19 §§.

I paragrafen ändras hänvisningen och paragrafhänvisningar till kommunallagen. Även en redaktionell ändring görs. Ingen ändring i sak är avsedd.

3 kap. 31 § I fråga om förvaltning av de medel som tillhandahålls indelningsdelegerade tillämpas bestämmelserna i kommunallagen (2017:000) om

1. mål för den ekonomiska förvaltningen i 11 kap. 1 § första stycket *första meningen*,

2. medelsförvaltningen i 11 kap. 2 och 3 §§,
3. avgifter i 2 kap. 5 och 6 §§,
4. utgiftsbeslut under budgetåret i 11 kap. 15 §, och
5. räkenskapsföring och redovisning i 11 kap. 17–19 §§ och 24 §.

Då ska det som där sägs om

1. fullmäktige i stället gälla indelningsdelegerade,
2. styrelsen i stället gälla arbetsutskottet, och
3. nämnd i stället gälla utskott.

I paragrafen ändras hänvisningen och paragrafhänvisningar till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

3 kap. 34 § Valbar som revisor är den som vid tidpunkten för ett sådant val har rösträtt vid val av fullmäktige i kommunen eller landstinget enligt den nya indelningen.

Den som är indelningsdelegerad eller ersättare för delegerad är inte valbar som revisor. I övrigt tillämpas bestämmelserna om valbarhetshinder i 7 kap. 3 § och 4 kap. 5 § andra stycket kommunallagen (2017:000).

I *andra stycket* ändras hänvisningen och paragrafhänvisningar till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

3 kap. 36 § I fråga om revisorerna tillämpas bestämmelserna i kommunallagen (2017:000) om

1. uppdragets upphörande i 4 kap. 7 och 8 §§ och 10 § 2,

2. ledighet från anställning i 4 kap. 12 § första stycket,
3. jäv i 12 kap. 14–17 §§,
4. revisorernas ställning i 12 kap. 7 §,
5. sakkunnigt biträde i 12 kap. 8 §,
6. revisorernas uppgifter i 12 kap. 1 och 3 §§,
7. revisorernas rätt till *information* i 12 kap. 9 §, och
8. revisorernas förvaltning i 12 kap. 10 och 11 §§

Då ska det som där sägs om

1. fullmäktige i stället gälla indelningsdelegerade,
2. nämnd i stället gälla utskott, och
3. förtroendevald i stället gälla revisor.

I paragrafen ändras hänvisningen och paragrafhänvisningar till kommunallagen. Även en redaktionell ändring görs. Ingen ändring i sak är avsedd.

3 kap. 37 § Revisorerna ska det år indelningsändringen träder i kraft till fullmäktige i kommunen eller landstinget enligt den nya indelningen lämna en berättelse med redogörelse för resultatet av revisionen av utskottens verksamhet.

De sakkunnigas rapporter ska lämnas tillsammans med revisionsberättelsen.

I fråga om anmärkningar tillämpas 12 kap. 13 § kommunallagen (2017:000).

Det som där sägs om nämnder och förtroendevalda ska då i stället gälla utskott och ledamöter och ersättare i utskott.

I paragrafen ändras hänvisningen och paragrafhänvisningar till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

3 kap. 40 § I fråga om överklagande gäller bestämmelserna i 13 kap. kommunallagen (2017:00) om

1. tillämpningsområde i 3 §,
2. hur besluten överklagas i 4 §,
3. *tiden för överklagande* i 5 och 6 §§,
4. grunder för *upphävande av besluten* i 7–9 §§,
5. *handläggningen i domstol* i 10–13 §§,
6. *när beslut får verkställas* i 14 §, och
7. rättelse av verkställighet i 15 §.

Det som i 13 kap. 13 § andra stycket kommunallagen sägs om rätten att överklaga domstolens beslut ska även gälla ändringsberörda kommuner och landsting samt deras medlemmar.

I paragrafen ändras hänvisningen och paragrafhänvisningar till kommunallagen. Även redaktionella ändringar görs. Ingen ändring i sak är avsedd.

Ikraftträdandebestämmelser

Ikraftträdandebestämmelsen anger att lagen träder i kraft den 1 januari 2018.

17.9 Förslaget till lag om ändring i tandvårdslagen (1985:125)

11 § Ledningen av folktandvården ska utövas av en eller flera nämnder. För en sådan nämnd gäller vad som är föreskrivet om nämnder i kommunallagen (2017:000). Särskilda bestämmelser om gemensam nämnd finns i lagen (2003:192) om gemensam nämnd inom vård- och omsorgsområdet.

I paragrafen ändras hänvisningen till kommunallagen.

Ikraftträdandebestämmelser

Ikraftträdandebestämmelsen anger att lagen träder i kraft den 1 januari 2018.

17.10 Förslaget till lag om ändring i förvaltningslagen (1986:223)

31 § *Bestämmelserna i 13–30 §§ gäller inte sådana ärenden hos myndigheter i kommuner och landsting där besluten kan överklagas enligt 13 kap. kommunallagen (2017:000). Bestämmelserna gäller inte heller ärenden hos samordningsförbund som avses i 4 § lagen (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser.*

I paragrafen har hänvisningen och kapitelhänvisningen till kommunallagen ändrats.

Ikraftträdandebestämmelser

Ikraftträdandebestämmelsen anger att lagen träder i kraft den 1 januari 2018.

17.11 Förslaget till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

28 f § En nämnd som avses i 22 § ska till Inspektionen för vård och omsorg och till de revisorer som avses i 3 kap. 9 § kommunallagen (2017:000) rapportera alla gynnande nämndbeslut enligt 9 § som inte har verkställts inom tre månader från dagen för beslutet. För varje beslut ska nämnden ange tidpunkten för beslutet och vilken typ av insats beslutet gäller samt kortfattat uppge skälen för dröjsmålet.

Nämnden ska vidare dels till Inspektionen för vård och omsorg, dels till revisorerna rapportera alla gynnande nämndbeslut enligt 9 § som inte har verkställts på nytt inom tre månader från den dag då verkställigheten avbröts. För varje beslut ska nämnden ange tidpunkten för beslutet och vilken typ av insats beslutet gäller samt kortfattat uppge skälen för dröjsmålet.

Rapportering enligt denna paragraf ska ske en gång per kvartal.

I paragrafen ändras hänvisningen och paragrafhänvisningen till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

28 g § En nämnd som avses i 22 § ska till Inspektionen för vård och omsorg och till de revisorer som avses i 3 kap. 9 § kommunallagen (2017:000) anmäla när nämnden har verkställt ett gynnande beslut som enligt 28 f § har rapporterats som ej verkställt. Datum för verkställigheten ska då anges.

I paragrafen ändras hänvisningen och paragrafhänvisningen till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

Ikraftträdandebestämmelser

Ikraftträdandebestämmelsen anger att lagen träder i kraft den 1 januari 2018.

17.12 Förslaget till lag om ändring i ordningslagen (1993:1617)

3 kap. 16 § Beslut enligt 14 § gäller för viss tid eller tills vidare. Beslutet ska innehålla de villkor som Polismyndigheten har meddelat enligt 14 § andra stycket och de villkor som kommunen har ställt upp med stöd av 15 §. Beslut i fråga om mark som inte står under kommunens förvaltning ska också innehålla en upplysning om att medgivande av markägare eller nyttjanderättshavare kan behövas.

Om kommunen har yttrat sig enligt 2 § ska beslutet innehålla en upplysning om möjligheten att överklaga kommunens beslut enligt 13 kap. kommunallagen (2017:000).

I *andra stycket* ändras hänvisningen och paragrafhänvisning till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

3 kap. 26 § Polismyndighetens beslut enligt detta kapitel eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av detta kapitel får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Dock får Polismyndighetens beslut att avslå en ansökan om att få ta i anspråk offentlig plats inte överklagas, om beslutet föranleds av ett avstyrkande från kommunen enligt 2 § första stycket.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

I fråga om överklagande av kommunens beslut i fall som avses i 1 kap. 2 § eller i 2 § eller någon av 8–10 §§ i detta kapitel gäller bestämmelserna i 13 kap. kommunallagen (2017:000).

I *tredje stycket* ändras hänvisningen och paragrafhänvisningar till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

Ikraftträdandebestämmelser

Ikraftträdandebestämmelsen anger att lagen träder i kraft den 1 januari 2018.

17.13 Förslaget till lag om ändring i mervärdesskattelagen (1994:200)

1 kap. 16 § Med staten avses inte de statliga affärsverken. Med kommun förstås kommun och landsting enligt kommunallagen (2017:000).

I paragrafen ändras hänvisningen till kommunallagen.

Ikraftträdandebestämmelser

Ikraftträdandebestämmelsen anger att lagen träder i kraft den 1 januari 2018.

17.14 Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:692) om kommunala folkomröstningar

1 § Denna lag gäller för folkomröstning som avses i kommunallagen (2017:000).

I paragrafen ändras hänvisningen till kommunallagen.

5 § Rösträtt vid folkomröstning i en kommun har den som är folkbokförd i kommunen, senast på dagen för folkomröstningen fyller 18 år och

1. är medborgare i Sverige eller i någon annan av Europeiska unionens medlemsstater (unionsmedborgare),

2. är medborgare i Island eller Norge, eller

3. varit *folkbokförd* i Sverige tre år i följd före dagen för folkomröstningen.

Rösträtt vid folkomröstning i en kommun har också en sådan unionsmedborgare som avses i 1 kap. 5 § andra stycket kommunallagen (2017:000).

Rösträtt vid folkomröstning i ett landsting har den som har rösträtt vid folkomröstning i en kommun inom landstinget.

Paragrafens *första stycke tredje punkten* justeras språkligt.

Andra stycket är nytt och anger att en sådan unionsmedborgare som avses i 8 kap. 1 § tredje stycket kommunallagen har rösträtt vid en folkomröstning i den kommun där denne bor.

Bestämmelsen i *tredje stycket* innebär att en sådan unionsmedborgare som avses i andra stycket även har rösträtt vid folkomröstning i ett landsting.

Övervägandena finns i avsnitt 12.2.2.

13 § Valnämndens beslut med anledning av en folkomröstning i ett landsting får på begäran av en medlem av det landstinget överklagas genom laglighetsprövning enligt 13 kap. kommunallagen (2017:000).

I paragrafen ändras hänvisning och kapitelhänvisning till kommunallagen.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Ikraftträdandebestämmelsen anger att lagen träder i kraft den 1 januari 2018.

2. Övergångsbestämmelsen anger att äldre bestämmelser gäller för överklagande av beslut som har tillkännagetts för ikraftträdandet.

Övervägandena finns i avsnitt 15.2.

17.15 Förslaget till lag om ändring i lagen (1997:614) om kommunal redovisning

4 kap. 4 § Om balanskravsresultatet enligt 3 a § för ett visst räkenskapsår är negativt, ska det i förvaltningsberättelsen för det året anges när och på vilket sätt man avser att göra den i 11 kap. 12 § kommunallagen (2017:000) föreskrivna regleringen av det negativa balanskravsresultatet.

Om fullmäktige har beslutat att en sådan reglering inte ska ske, ska upplysning lämnas om detta. *Då* ska skälen till beslutet anges.

Upplysning ska också lämnas om hur tidigare räkenskapsårs negativa balanskravsresultat har reglerats och om det balanskravsresultat som återstår att reglera.

I *första stycket* ändras hänvisningen och paragrafhänvisning till kommunallagen. *Andra stycket* justeras språkligt. Ingen ändring i sak är avsedd.

4 kap. 5 § Förvaltningsberättelsen ska innehålla en utvärdering av om målen och riktlinjerna enligt 11 kap. 6 § *första och* andra styckena kommunallagen (2017:000) har uppnåtts och följts. Förvaltningsberättelsen ska även innehålla en utvärdering av kommunens eller landstingets ekonomiska ställning.

I paragrafen ändras hänvisningen och paragrafhänvisningar till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

Ikraftträdandebestämmelser

Ikraftträdandebestämmelsen anger att lagen träder i kraft den 1 januari 2018.

17.16 Förslaget till lag om ändring i ellagen (1997:857)

7 kap. 1 § En sådan juridisk person som avses i 10 kap. 2–6 §§ kommunallagen (2017:000) får, trots bestämmelsen i 2 kap. 1 § kommunallagen om anknytning till kommunens område eller dess medlemmar, utanför kommunens område bedriva

1. produktion av och handel med el samt därmed sammanhängande verksamhet, eller

2. nätverksamhet i geografisk närhet till företagets nätverksamhet inom kommunen i syfte att uppnå en ändamålsenlig nätverksamhet.

I paragrafen ändras hänvisningen och paragrafhänvisningar till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

7 kap. 2 § Om en sådan juridisk person som avses i 10 kap. 2–6 §§ kommunallagen (2017:000) bedriver sådan verksamhet som avses i 1 § 1, ska verksamheten drivas på affärsmässig grund och redovisas särskilt.

I första stycket ändras hänvisningen och paragrafhänvisningar till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

Ikraftträdandebestämmelser

Ikraftträdandebestämmelsen anger att lagen träder i kraft den 1 januari 2018.

17.17 Förslaget till lag om ändring i miljöbalken

26 kap. 4 § Har en kommun gjort framställning om överlåtelse av tillsynen enligt 3 § och finner den tillsynsmyndighet som avses där att tillsynen inte bör överlåtas i enlighet med framställningen, ska tillsynsmyndigheten med eget yttrande överlämna ärendet till regeringen för avgörande, om kommunen begär det.

Tillsynsmyndigheten får återkalla överlåtelsen av tillsyn till en kommun. Tillsynsmyndigheten ska återkalla överlåtelsen om kommunen ändrar sin nämndorganisation så att den strider mot 6 kap. 6 § andra stycket kommunallagen (2017:000). Har regeringen beslutat om överlåtelse, ska regeringen besluta om återkallelse.

I *andra stycket* ändras hänvisningen och paragrafhänvisning till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

26 kap. 7 § En kommun får träffa avtal med en annan kommun om att *de* tillsynsuppgifter som kommunen har enligt denna balk helt eller delvis *ska* utföras av den andra kommunen. *Rätten att besluta i ett ärende får dock inte överlåtas till en annan kommun. Genom ett sådant avtal får en kommun tillhandahålla tjänster åt en annan kommun.*

Kommunen får också efter överenskommelse med en annan kommun uppdra åt anställda i den kommunen att besluta på kommunens vägnar i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden, dock inte i de fall som avses i 6 kap. 38 § kommunallagen (2017:000). Föreskrifterna i 6 kap. 28–32 och 40 §§ kommunallagen om jäv och anmälan av beslut till nämnd *ska* tillämpas på den som fattar sådana beslut.

I *första stycket* görs en språklig ändring när det gäller förbudet mot att överlämna beslutsfattandet till en annan kommun. Ett tillägg har också gjorts om vad ett sådant avtal får innehålla. I *andra stycket* ändras hänvisningen och paragrafhänvisningar till kommunallagen.

Övervägandena finns i avsnitt 14.3.

Ikraftträdandebestämmelser

1. Ikraftträdandebestämmelsen anger att lagen träder i kraft den 1 januari 2018.

2. Övergångsbestämmelsen anger att äldre bestämmelser gäller för överklagande av beslut som har tillkännagetts för ikraftträdandet.

Övervägandena finns i avsnitt 15.2.

17.18 Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:1656) om patientnämndsverksamhet m.m.

1 § I varje landsting och kommun ska det finnas en eller flera nämnder med uppgift att stödja och hjälpa patienter inom

1. den hälso- och sjukvård enligt hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) som bedrivs av landsting eller enligt avtal med landsting,

2. den hälso- och sjukvård enligt hälso- och sjukvårdslagen som bedrivs av kommuner eller enligt avtal med kommuner och den allmänna omvårdnad enligt socialtjänstlagen (2001:453) som ges i samband med sådan hälso- och sjukvård, och

3. den tandvård enligt tandvårdslagen (1985:125) som bedrivs eller helt eller delvis finansieras av landsting.

För sådana nämnder gäller vad som är föreskrivet i kommunallagen (2017:000).

Särskilda bestämmelser om gemensam nämnd finns i lagen (2003:192) om gemensam nämnd inom vård- och omsorgsområdet.

I *andra stycket* ändras hänvisningen till kommunallagen.

Ikraftträdandebestämmelser

Ikraftträdandebestämmelsen anger att lagen träder i kraft den 1 januari 2018.

17.19 Förslaget till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

10 kap. 1 § För en socialnämnd gäller vad som är föreskrivet om nämnder i kommunallagen (2017:000).

I paragrafen ändras hänvisningen till kommunallagen.

16 kap. 6 f § Socialnämnden ska till Inspektionen för vård och omsorg och till de revisorer som avses i 3 kap. 9 § kommunallagen (2017:000) rapportera alla gynnande nämndbeslut enligt 4 kap. 1 § som inte har verkställts inom tre månader från dagen för beslutet. För varje beslut ska nämnden ange tidpunkten för beslutet och vilken typ av bistånd beslutet gäller samt kortfattat uppge skälen för dröjsmålet.

Socialnämnden ska vidare dels till Inspektionen för vård och omsorg, dels till revisorerna rapportera alla gynnande nämndbeslut enligt 4 kap. 1 § som inte har verkställts på nytt inom tre månader från den dag då verkställigheten avbröts. För varje beslut ska nämnden ange tidpunkten för beslutet och vilken typ av bistånd beslutet gäller samt kortfattat uppge skälen för dröjsmålet.

Rapportering enligt denna paragraf ska ske en gång per kvartal.

I *första stycket* ändras hänvisningen och paragrafhänvisning till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

16 kap. 6 g § Socialnämnden ska till Inspektionen för vård och omsorg och till de revisorer som avses i 3 kap. 9 § kommunallagen (2017:000) anmäla när

nämnden har verkställt ett gynnande beslut som enligt 6 f § har rapporterats som ej verkställt. Datum för verkställigheten ska då anges.

I paragrafen ändras hänvisningen och paragrafhänvisning till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

Ikraftträdandebestämmelser

Ikraftträdandebestämmelsen anger att lagen träder i kraft den 1 januari 2018.

17.20 Förslaget till lag om ändring i lagen (2002:34) om samverkansorgan i länen

3 § Ett samverkansorgan har till uppgift att

1. utarbeta och fastställa en strategi för länets utveckling som kommuner och landsting avser att genomföra i samarbete med andra parter,
2. samordna insatser för genomförandet av strategin,
3. trots 2 kap. 8 § andra stycket kommunallagen (2017:000) besluta om användningen av vissa statliga medel för regionalt tillväxtarbete,
4. upprätta och fastställa länsplaner för regional transportinfrastruktur, och
5. följa upp, låta utvärdera och årligen till regeringen redovisa resultaten av det regionala tillväxtarbetet.

I *tredje punkten* ändras hänvisningen och paragrafhänvisning till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

Ikraftträdandebestämmelser

Ikraftträdandebestämmelsen anger att lagen träder i kraft den 1 januari 2018.

17.21 Förslaget till lag om ändring i lagen (2003:192) om gemensam nämnd inom vård- och omsorgsområdet

3 § För en gemensam nämnd gäller i övrigt bestämmelserna i kommunallagen (2017:000) om gemensam nämnd.

I paragrafen ändras hänvisningen till kommunallagen.

Ikraftträdandebestämmelser

Ikraftträdandebestämmelsen anger att lagen träder i kraft den 1 januari 2018.

17.22 Förslaget till lag om ändring i lagen (2003:778) om skydd mot olyckor

3 kap. 12 § En kommun får träffa avtal med en annan kommun om att de uppgifter *som* kommunen har enligt denna lag helt eller delvis *ska* utföras av den andra kommunen. Genom ett sådant avtal får en kommun tillhandahålla tjänster åt en annan kommun.

En kommun får även efter överenskommelse med en annan kommun uppdra åt en anställd i den andra kommunen att besluta på kommunens vägnar i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden, dock inte i sådana ärenden som avses i 6 kap. 38 § kommunallagen (2017:000). Bestämmelserna i 6 kap. 28–32 §§ och 40 § kommunallagen om jäv och anmälan av beslut till nämnd ska tillämpas på den som fattar sådana beslut.

I *andra stycket* ändras hänvisningen och paragrafhänvisningar till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

Ikraftträdandebestämmelser

Ikraftträdandebestämmelsen anger att lagen träder i kraft den 1 januari 2018.

17.23 Förslag till lag om ändring i lagen (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser

9 § Förbundsordningen *ska* ange

1. samordningsförbundets namn och den ort där förbundet *ska* ha sitt säte, förbundets medlemmar och ändamål,
2. förbundets organisation,
3. antalet ledamöter och ersättare i styrelsen och hur förbundsmedlemmarna *ska* vara representerade samt mandattiden om den *ska* vara kortare än fyra år,
4. de uppgifter förbundet *ska* få fullgöra enligt 7 § och den beslutanderätt förbundet enligt samma bestämmelse *ska* ha,
5. om en förbundsmedlem *ska* ha rätt att väcka ärenden i styrelsen,
6. om det för beslut *ska* krävas kvalificerad majoritet i styrelsen och för vilka ärenden detta *ska* gälla,
7. var förbundets tillkännagivanden *ska* *anslås*,
8. förbundsmedlemmarnas andelar i förbundets tillgångar och skulder och fördelningen av förbundets kostnader mellan medlemmarna, allt i förhållande till de andelar som medlemmarna *ska* bidra med enligt 5 §,
9. eventuella begränsningar av förbundets rätt enligt 21 § till skuldsättning genom sedvanliga krediter,
10. förbundsmedlemmarnas styrning av och insyn i förbundets ekonomi och verksamhet,
11. föreskrifter om förbundets budgetprocess,
12. mandattiden för revisorer som utses enligt 25 §,
13. i fråga om förbund med en eller flera gemensamma revisorer för kommuner och landsting, på vilket sätt de gemensamma revisorerna *ska* utses,
14. förfarandet vid en förbundsmedlems utträde ur förbundet,

15. förutsättningarna för och förfarandet vid förbundets likvidation och upplösning samt grunderna för skifte av förbundets behållna tillgångar när förbundet upplöses,

16. ordningen för att lösa tvister mellan förbundet och dess medlemmar,

17. ordningen för att bestämma ekonomiska förmåner till ledamöterna och ersättarna i styrelsen samt till revisorerna, och

18. vad förbundsmedlemmarna i övrigt anser nödvändigt för att ordna de ekonomiska förhållandena mellan förbundet och dess medlemmar samt förbundets förhållanden i fråga om ekonomi och förvaltning.

Sjunde punkten ändras på så sätt att ordet kungörelse tas bort från bestämmelsen. Samordningsförbund ska, i överensstämmelse med förslaget till ny kommunallag, inte längre kungöra utan tillkännage sina sammanträden (se kommentaren till 19 §). Av 19 § och 26 § framgår att tillkännagivandet av justering av protokoll från styrelsen och revisorer ska ske på samtliga deltagande kommuners och landstings anslagstavlor. Övervägandena finns i avsnitt 10.3.8 och 14.3.

14 § Om det under ett år då val av fullmäktige har *hållits* i hela landet utses ledamöter och ersättare enligt 12 § första stycket *ska* detta i fråga om kommun och landsting göras av de nyvalda fullmäktige.

När ledamöter och ersättare utses enligt första stycket *ska* 4 kap. 9 § kommunallagen (2017:000) tillämpas på motsvarande sätt.

I paragrafen ändras hänvisningen och paragrafhänvisning till kommunallagen. Paragrafen uppdateras även språkligt. Inga ändringar i sak är avsedda.

16 § Bestämmelserna i 4 kap. 7, 8 och 10 §§ samt 12 § första stycket kommunallagen (2017:000) om upphörande av uppdrag och rätt till ledighet ska tillämpas på motsvarande sätt för ledamöter och ersättare i styrelsen. Det förhållandet att en ledamots eller ersättares mandattid i kommun- eller landstingsfullmäktige har löpt ut medför inte att uppdraget som ledamot eller ersättare i samordningsförbundets styrelse upphör.

Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen får återkalla uppdraget för en ledamot eller ersättare som Försäkringskassan respektive Arbetsförmedlingen har utsett, om hans eller hennes anställning vid Försäkringskassan eller Arbetsförmedlingen har upphört.

I paragrafens första stycke ändras hänvisningen och paragrafhänvisning till kommunallagen. Inga ändringar i sak är avsedda.

19 § Beträffande styrelsens verksamhet *ska* 3 kap. 5 § första och andra styckena, 4 kap. 21, 22, 25, 26 och 28 §§ samt 6 kap. 17, 23 och 27–36 §§ kommunallagen (2017:000) tillämpas på motsvarande sätt. Vad som där föreskrivs om förtroendevald *ska* gälla ledamot och ersättare i styrelsen och vad som föreskrivs om fullmäktige eller nämnd *ska* gälla styrelsen. Justering av styrelsens protokoll *ska* tillkännages på anslagstavlan hos varje kommun och landsting som är medlem i samordningsförbundet. *Det sammanträde vid vilket budgeten fastställs ska vara offentligt. Sammanträdet ska tillkännages i enlighet med vad som anges i förbundsordningen.*

I paragrafen ändras hänvisningen och paragrafhänvisning till kommunallagen. Vidare tydliggörs kravet på att det sammanträde vid

vilket budgeten fastställs ska vara offentligt och tillkännages i enlighet med vad som anges i förbundsordningen direkt i lagen i stället för genom en hänvisning till kommunallagen. Övervägandena finns i avsnitt 10.3.8.

21 § Bestämmelserna i 8 kap. 15 § samt 11 kap. 1–4 §§, 5 § första och andra styckena, 6, 15 och 22 §§ kommunallagen (2017:000) ska tillämpas på motsvarande sätt i fråga om ekonomisk förvaltning i ett samordningsförbund. Vad som där föreskrivs om kommun eller landsting ska gälla för ett samordningsförbund och vad som föreskrivs för fullmäktige och styrelse ska gälla för förbundsstyrelsen.

Ett samordningsförbund får inte ingå borgen. Förbundet får inte heller sätta sig i skuld i annat fall än när det gäller sedvanliga krediter för verksamheten.

I paragrafens *första stycke* ändras hänvisningen och paragrafhänvisning till kommunallagen. Inga ändringar i sak är avsedda.

25 § Ett samordningsförbunds räkenskaper och årsredovisning samt styrelsens förvaltning ska granskas av en revisor för varje förbundsmedlems räkning. För Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen ska Försäkringskassan utse en gemensam revisor. Revisorer ska *när det gäller* kommun och landsting utses av kommun- och landstingsfullmäktige. När kommun- och landstingsfullmäktige utser revisorer ska 14 § denna lag samt 4 kap. 3 § och 5 § *andra stycket samt 7 kap. 3 §* kommunallagen (2017:000) tillämpas på motsvarande sätt. Kommuner och landsting kan träffa överenskommelse om att utse en eller flera gemensamma revisorer. När en eller flera gemensamma revisorer utses ska 9 kap. 8 § *andra stycket* kommunallagen tillämpas på motsvarande sätt.

För granskning av ett nybildat förbund ska revisor utses senast när förbundet bildas och avse tiden från tidpunkten för utseendet till dess nästa mandatid för revisorer börjar.

Arvodet till samtliga revisorer ska betalas av samordningsförbundet, om inte annat anges i förbundsordningen. Om förbundsmedlemmarna enligt förbundsordningen ska betala arvode till revisorerna, ska i stället Försäkringskassan betala arvodet till den för Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen gemensamma revisorn.

I *första stycket* ändras hänvisningen och paragrafhänvisningar till kommunallagen. Hänvisningar görs till bestämmelser som avser valbarhet för ledamöter, revisorer och ledande tjänstemän. Det görs även språkliga justeringar.

26 § Bestämmelserna i 12 kap. 1–3 och 7–17 §§ kommunallagen (2017:000) tillämpas på motsvarande sätt vid revision enligt denna lag. Bestämmelserna i 12 kap. 18 § kommunallagen tillämpas på motsvarande sätt vid revision enligt denna lag som utförs av revisorer utsedda av kommun- och landstingsfullmäktige.

Justering av revisorernas protokoll tillkännages på anslagstavlan hos varje kommun och landsting som är medlem i samordningsförbundet.

Revisionsberättelse ska lämnas till styrelsen, förbundsmedlemmarna och Arbetsförmedlingen. Förbundsmedlemmarna ska var för sig pröva frågan om styrelsen ska beviljas ansvarsfrihet och om skadeståndstalan ska väckas.

I *första stycket* ändras hänvisningen och paragrafhänvisningar till kommunallagen.

Övervägandena finns i avsnitt 10.3.8.

28 § Ett samordningsförbunds beslut får, med motsvarande tillämpning av bestämmelserna om laglighetsprövning i 13 kap. kommunallagen (2017:000), överklagas av den som är medlem i en kommun eller i ett landsting, som ingår i förbundet.

Beslut varigenom allmän förvaltningsdomstol har upphävt ett samordningsförbunds beslut eller förbjudit att det verkställs får överklagas endast av förbundet och av den som är medlem i en kommun eller ett landsting som är förbundsmedlem.

I *första stycket* ändras hänvisningen och kapitelhänvisningen till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Ikraftträdandebestämmelsen anger att lagen träder i kraft den 1 januari 2018.

2. Övergångsbestämmelsen anger att äldre bestämmelser gäller för överklagande av beslut som har tillkännagetts för ikraftträdandet.

Övervägandena finns i avsnitt 15.2.

17.24 Förslaget till lag om ändring i naturgaslagen (2005:403)

5 kap. 1 § En sådan juridisk person som avses i 10 kap. 2–6 §§ kommunallagen (2017:000) får, trots bestämmelsen i 2 kap. 1 § kommunallagen om anknytning till kommunens område eller dess medlemmar, utanför kommunens område bedriva

1. handel med naturgas samt därmed sammanhängande verksamhet, eller
2. överföring av naturgas i geografisk närhet till företagets överföringsverksamhet inom kommunen i syfte att uppnå en ändamålsenlig överföringsverksamhet.

I paragrafen ändras hänvisningen och paragrafhänvisningar till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

5 kap. 2 § Om en sådan juridisk person som avses i 10 kap. 2–6 §§ kommunallagen (2017:000) bedriver handel med naturgas samt därmed sammanhängande verksamhet, ska verksamheten drivas på affärsmässig grund och redovisas särskilt. Om företaget även bedriver sådan verksamhet som avses i 7 kap. 1 § 1 ellagen (1997:857), får företaget redovisa de berörda verksamheterna tillsammans.

I paragrafen ändras hänvisningen och paragrafhänvisningar till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

Ikraftträdandebestämmelser

Ikraftträdandebestämmelsen anger att lagen träder i kraft den 1 januari 2018.

17.25 Förslaget till lag om ändring i vallagen (2005:837)

1 kap. 1 § I denna lag finns bestämmelser om genomförande av val till riksdagen, landstings- och kommunfullmäktige samt Europaparlamentet.

Vissa grundläggande bestämmelser om val finns i regeringsformen och kommunallagen (2017:000).

Innehållet i denna lag är uppdelat enligt följande.

AVDELNING I. ALLMÄNNA BESTÄMMELSER

1 kap. - Inledande bestämmelser

2 kap. - Partier och kandidater

3 kap. - Valmyndigheter m.m.

4 kap. - Valkretsar och valdistrikt m.m.

5 kap. - Röstlängder och röstkort

6 kap. - Valsedlar och kuvert

AVDELNING II. GENOMFÖRANDE AV VAL

7 kap. - Allmänna bestämmelser om röstning

8 kap. - Allmänna bestämmelser om röstmottagning

9 kap. - Röstmottagning i vallokal

10 kap. - Röstmottagning i röstningslokal

AVDELNING III. RÄKNING AV RÖSTER

11 kap. - Preliminär rösträkning i vallokal

12 kap. - Valnämndens rösträkning

13 kap. - Slutlig rösträkning

AVDELNING IV. FÖRDELNING AV MANDAT

14 kap. - Fördelning av mandat

AVDELNING V. AVSLUTANDE BESTÄMMELSER

15 kap. - Överklagande

I *andra stycket* ändras hänvisningen till kommunallagen.

1 kap. 3 § Ordinarie val till riksdagen och ordinarie val till landstings- och kommunfullmäktige ska hållas samma dag. Valdag ska vara den andra söndagen i september. Val till Europaparlamentet ska hållas i juni vart femte år. Om Europeiska unionens råd i ett särskilt fall beslutar det, ska valet i stället hållas i april, maj eller juli valåret. Vid omval till riksdagen bestämmer regeringen vilken dag som ska vara valdag. Vid omval till landstings- och kommunfullmäktige bestämmer den centrala valmyndigheten, efter samråd med länsstyrelsen, vilken dag som ska vara valdag.

Vid extra val enligt 3 kap. 11 § regeringsformen bestämmer regeringen vilken dag som ska vara valdag.

Vid extra val enligt 6 kap. 5 § regeringsformen bestämmer riksdagens talman, efter samråd med den centrala valmyndigheten, vilken dag som ska vara valdag.

Vid extra val enligt 5 kap. 10 § kommunallagen (2017:000) bestämmer landstings- eller kommunfullmäktige, efter samråd med den centrala valmyndigheten och länsstyrelsen, vilken dag som ska vara valdag.

I *fjärde stycket* ändras hänvisningen och paragrafhänvisning till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

5 kap. 2 a § Vid val till kommunfullmäktige och landstingsfullmäktige ska unionsmedborgare som enligt 1 kap. 7 § andra stycket kommunallagen (2017:000) har rösträtt tas upp i röstlängd om de skriftligen senast 30 dagar före valdagen hos den centrala valmyndigheten

1. anmäler att de vill bli upptagna i röstlängden, och

2. anger sin nationalitet, sin adress i Sverige samt sin födelsetid eller i förekommande fall sitt personnummer.

Väljare som har tagits upp i röstlängd enligt denna paragraf står kvar där tills de stryks från den på egen begäran eller villkoren för rösträtt inte längre är uppfyllda.

I *första stycket* ändras hänvisningen och paragrafhänvisning till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

14 kap. 16 § Ersättare i kommunfullmäktige utses i första hand på grundval av ordningen mellan kandidaterna som framkommer vid beräkningen av deras personliga röstetal enligt 9 §.

I andra hand utses ersättare genom en beräkning inom det parti för vilket han eller hon har blivit vald. Vid varje beräkning tas hänsyn bara till de valsedlar som upptar ledamotens namn och som därför gällde för detta namn, när det fick plats i ordningen. Varje valsedel gäller som en hel röst. Röstvärdet skall tillgodoräknas det namn som står främst på sedeln av dem som inte blivit utsedda till ledamot. Den som får högsta röstetalet är utsedd till ersättare för den ledamot som beräkningen avser.

Om det antal ersättare som har utsetts är mindre än det antal som kommunfullmäktige har bestämt enligt 5 kap. 8 § andra stycket kommunallagen (2017:000) och samma ersättare har utsetts för tre eller flera ledamöter, utses ytterligare en ersättare för var och en av dessa ledamöter. Då ska även namnet på en kandidat som genom valet blivit utsedd till ersättare för den ledamot som beräkningen avser anses som obefintligt. I övrigt görs på det sätt som anges i första och andra stycket.

Om antalet ersättare fortfarande är mindre än det antal som kommunfullmäktige har bestämt enligt 5 kap. 8 § andra stycket kommunallagen och samma ersättare har utsetts för fem eller flera ledamöter, utses ytterligare en ersättare för var och en av dessa ledamöter.

Därefter görs på motsvarande sätt successivt ytterligare beräkningar för de ledamöter vilkas ersättare har utsetts för sju eller flera ledamöter, nio eller flera ledamöter, och så vidare, så länge antalet ersättare är mindre än det antal som kommunfullmäktige har bestämt.

Om andelen ersättare av de platser som ett parti fått utgör ett brutet tal, ska detta avrundas till närmast högre hela tal.

I *tredje och fjärde styckena* ändras hänvisningen och paragrafhänvisning till kommunallagen. I sjätte stycket görs en språklig uppdatering. Ingen ändring i sak är avsedd.

Ikraftträdandebestämmelser

Ikraftträdandebestämmelsen anger att lagen träder i kraft den 1 januari 2018.

17.26 Förslaget till lag om ändring i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster

Undantag från 2 kap. 1 § kommunallagen (2017:000)

57 § Trots bestämmelsen i 2 kap. 1 § kommunallagen (2017:000) om anknytning till kommunens område eller dess medlemmar, får en kommun sköta driften av

en allmän va-anläggning i andra kommuner, om driften sker på affärsmässiga grunder och ekonomiskt redovisas skilt från annan verksamhet.

I paragrafen och i rubriken till den ändras hänvisningen och paragrafhänvisning till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

Ikraftträdandebestämmelser

Ikraftträdandebestämmelsen anger att lagen träder i kraft den 1 januari 2018.

17.27 Förslaget till lag om ändring i lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap

2 kap. 2 § I kommuner och landsting ska det finnas en nämnd för att fullgöra uppgifter under extraordinära händelser i fredstid (krisledningsnämnd). Närmare bestämmelser om krisledningsnämnden finns i detta kapitel. I övrigt tillämpas kommunallagens (2017:000) bestämmelser.

I paragrafen ändras hänvisningen till kommunallagen. Även görs en språklig uppdatering. Ingen ändring i sak är avsedd.

Ikraftträdandebestämmelser

Ikraftträdandebestämmelsen anger att lagen träder i kraft den 1 januari 2018.

17.28 Förslaget till lag om ändring i livsmedelslagen (2006:804)

14 § En kommun får träffa avtal med en annan kommun om att *de uppgifter i offentlig kontroll* som *kommunen* har enligt denna lag *helt eller delvis ska utföras* av den andra kommunen. *Genom ett sådant avtal får en kommun tillhandahålla tjänster åt en annan kommun. Rätten att besluta i ett ärende får dock inte överlätas till en annan kommun.*

En kommun får också efter överenskommelse med en annan kommun uppdra åt anställda i den kommunen att besluta på kommunens vägnar i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden, dock inte i de fall som avses i 6 kap. 38 § kommunallagen (2017:000).

Föreskrifterna i 6 kap. 28–32 och 40 §§ kommunallagen om jäv och anmälan av beslut till nämnd ska tillämpas på den som fattar sådana beslut.

I *första stycket* görs en omformulering när det gäller förbudet mot att överlämna beslutsfattandet till en annan kommun. Ett tillägg görs också om vad ett sådant avtal får innehålla. Begreppet ”kontrolluppgifter” ersätts med ”uppgifter i offentlig kontroll”.

I *andra och tredje styckena* ändras hänvisningen och paragrafhänvisningar till kommunallagen. Terminologin anpassas också till kommunallagen.

Övervägandena finns i avsnitt 14.2.

Ikraftträdandebestämmelser

1. Ikraftträdandebestämmelsen anger att lagen träder i kraft den 1 januari 2018.

2. Övergångsbestämmelsen anger att äldre bestämmelser gäller för överklagande av beslut som har tillkännagetts för ikraftträdandet.

Övervägandena finns i avsnitt 15.2.

17.29 Förslaget till lag om ändring i lagen (2006:805) om foder och animaliska biprodukter

15 § En kommun får träffa avtal med en annan kommun om att *de uppgifter i offentlig kontroll som kommunen har enligt denna lag helt eller delvis ska utföras av den andra kommunen. Genom ett sådant avtal får en kommun tillhandahålla tjänster åt en annan kommun. Rätten att besluta i ett ärende får dock inte överlåtas till en annan kommun.*

En kommun får också efter överenskommelse med en annan kommun uppdra åt anställda i den kommunen att besluta på kommunens vägnar i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden, dock inte i de fall som avses i 6 kap. 38 § kommunallagen (2017:000).

Föreskrifterna i 6 kap. 28–32 och 40 §§ kommunallagen om jäv och anmälan av beslut till nämnd ska tillämpas på den som fattar sådana beslut.

I *första stycket* görs en omformulering när det gäller förbudet mot att överlämna beslutsfattandet till en annan kommun. Ett tillägg görs också om vad ett sådant avtal får innehålla. Begreppet ”kontrolluppgifter” ersätts med ”uppgifter i offentlig kontroll”.

I *andra och tredje styckena* ändras hänvisningen och paragrafhänvisningar till kommunallagen. Terminologin anpassas också till kommunallagen.

Övervägandena finns i avsnitt 14.2.

Ikraftträdandebestämmelser

1. Ikraftträdandebestämmelsen anger att lagen träder i kraft den 1 januari 2018.

2. Övergångsbestämmelsen anger att äldre bestämmelser gäller för överklagande av beslut som har tillkännagetts för ikraftträdandet.

Övervägandena finns i avsnitt 15.2.

17.30 Förslaget till lag om ändring i fjärrvärmelagen (2008:263)

38 § Om en sådan juridisk person som avses i 10 kap. 2–6 §§ kommunallagen (2017:000) bedriver fjärrvärmeverksamhet, ska verksamheten bedrivas på affärsmässig grund.

I paragrafen ändras hänvisningen och paragrafhänvisningar till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

39 § Trots bestämmelsen i 2 kap. 1 § kommunallagen (2017:000) om anknytning till kommunens område eller dess medlemmar, får en sådan juridisk person som avses i 10 kap. 2–6 §§ samma lag bedriva fjärrvärmeverksamhet utanför kommunen, om det görs i geografisk närhet till fjärrvärmeverksamheten inom kommunen och i syfte att uppnå en ändamålsenlig fjärrvärmeverksamhet.

I paragrafen ändras hänvisningen och paragrafhänvisningar till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

Ikraftträdandebestämmelser

Ikraftträdandebestämmelsen anger att lagen träder i kraft den 1 januari 2018.

17.31 Förslaget till lag om ändring i lagen (2008:962) om valfrihetssystem

4 § Ett beslut som denna lag är tillämplig på får inte överklagas med stöd av 13 kap. kommunallagen (2017:000).

I paragrafen ändras hänvisningen och kapitelhänvisningen till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

Ikraftträdandebestämmelser

Ikraftträdandebestämmelsen anger att lagen träder i kraft den 1 januari 2018.

17.32 Förslaget till lag om ändring i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter

1 kap. 1 § Denna lag innehåller bestämmelser som ger kommuner och landsting ökade befogenheter i förhållande till vad som gäller enligt kommunallagen (2017:000).

I paragrafen ändras hänvisningen till kommunallagen.

1 kap. 2 § Det krav på anknytning till kommunens eller landstingets område eller dess medlemmar som avses i 2 kap. 1 § kommunallagen (2017:000) gäller inte vid tillämpning av följande bestämmelser i denna lag:

– 2 kap. 3 § om medfinansiering av vissa projekt,

- 2 kap. 4 § om bistånd till utländska studerande,
- 2 kap. 10 § om kompensation till enskilda inom socialtjänsten,
- 3 kap. 2 § om sjuktransporter,
- 3 kap. 3 § om kollektivtrafik,
- 3 kap. 7 § om samhällsorientering,
- 4 kap. 1 § om turism, och
- 5 kap. om tjänsteexport och internationellt bistånd.

Vid tillämpningen av 2 kap. 1 § om bidrag till byggande av statlig väg och järnväg och till anläggande av statlig farled krävs särskilda skäl för undantag från kravet på anknytning.

I *första stycket* ändras hänvisningen till kommunallagen.

1 kap. 3 § Trots bestämmelserna i 2 kap. 6 och 7 §§ kommunallagen (2017:000) ska verksamheten bedrivas på affärsmässiga grunder vid tillämpning av följande bestämmelser i denna lag:

- 3 kap. 2 § om sjuktransporter,
- 3 kap. 3 § om kollektivtrafik,
- 3 kap. 6 § om lokaler,
- 3 kap. 7 § om samhällsorientering, och
- 5 kap. 1 och 2 §§ om tjänsteexport.

I paragrafen ändras hänvisningen och paragrafhänvisningar till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

6 kap. 4 § En nämnd i en kommun, i ett landsting eller i ett kommunalförbund får efter överenskommelse med en inköpscentral uppdra åt anställda i inköpscentralen att i en upphandling besluta på nämndens vägnar. Detta gäller när nämnden anskaffar varor, tjänster eller byggentreprenader genom en inköpscentral enligt 7 kap. 12 § lagen (2016:1145) om offentlig upphandling eller 7 kap. 7 § lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna.

Uppdrag enligt första stycket får inte lämnas i de fall som avses i 6 kap. 38 § kommunallagen (2017:000).

I *tredje stycket* ändras hänvisningen och paragrafhänvisning till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

6 kap. 4 a § En nämnd i en kommun, i ett landsting eller i ett kommunalförbund får efter överenskommelse med den myndighet som avses i 1 § andra stycket 2 lagen (2013:311) om valfrihetssystem i fråga om tjänster för elektronisk identifiering uppdra åt myndigheten att besluta på nämndens vägnar i ärenden enligt den lagen.

Uppdrag enligt första stycket får inte lämnas i de fall som avses i 6 kap. 38 § kommunallagen (2017:000).

I *andra stycket* ändras hänvisningen och paragrafhänvisning till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

6 kap. 5 § Föreskrifterna i 6 kap. 37 §, 7 kap. 5 § och 9 kap. 31 § kommunallagen (2017:000) om uppdrag att besluta på nämndens vägnar tillämpas på ärenden enligt 4 § första stycket och 4 a § första stycket.

I paragrafen ändras hänvisningen och paragrafhänvisningar till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

6 kap. 7 § Föreskrifterna i 6 kap. 28–32 §§ kommunallagen (2017:000) om jäv tillämpas på anställda i inköpscentraler som fattar beslut på en nämnds vägnar. Detsamma ska gälla den som hos den myndighet som har fått ett uppdrag enligt 4 a § fattar beslut på en nämnds vägnar.

I paragrafen ändras hänvisningen och paragrafhänvisningar till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

Ikraftträdandebestämmelser

Ikraftträdandebestämmelsen anger att lagen träder i kraft den 1 januari 2018.

17.33 Förslaget till lag om ändring i lagen (2009:1424) om kontroll av skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel

8 § En kommun får träffa avtal med en annan kommun om att de uppgifter i offentlig kontroll som kommunen har enligt denna lag helt eller delvis ska utföras av den andra kommunen. Genom ett sådant avtal får en kommun tillhandahålla tjänster åt en annan kommun. Rätten att besluta i ett ärende får dock inte överlåtas till en annan kommun.

En kommun får efter överenskommelse med en annan kommun uppdra åt anställda i den kommunen att besluta på den först nämnda kommunens vägnar i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden enligt denna lag, dock inte i de fall som avses i 6 kap. 38 § kommunallagen (2017:000). Föreskrifterna i 6 kap. 28–32 och 40 §§ kommunallagen om jäv och anmälan av beslut till nämnd ska tillämpas på den som fattar sådana beslut.

I första stycket görs en omformulering av förbudet mot att överlämna beslutsfattandet till en annan kommun. Ett tillägg görs också när det gäller vad ett sådant avtal kan innehålla. Begreppet ”kontrolluppgifter” har ersatts med ”uppgifter i offentlig kontroll”. Stycket har även justerats språkligt. Övervägandena finns i avsnitt 14.3.

I andra stycket ändras hänvisningen och paragrafhänvisningar till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Ikraftträdandebestämmelsen anger att lagen träder i kraft den 1 januari 2018.

2. Övergångsbestämmelsen anger att äldre bestämmelser gäller för överklagande av beslut som har tillkännagetts för ikraftträdandet.

Övervägandena finns i avsnitt 15.2.

17.34 Förslaget till lag om ändring i lagen (2010:294) om säkerhetskontroll vid offentliga sammanträden i kommuner och landsting

1 § Säkerhetskontroll får genomföras vid inpassering till eller i lokaler som disponeras för ett sammanträde som i enlighet med regleringen i kommunallagen (2017:000) är offentligt, om det finns anledning att befara att det vid sammanträdet kan komma att förövas brott som innebär en allvarlig fara för någons liv, hälsa eller frihet eller för omfattande förstörelse av egendom.

I paragrafen ändras hänvisningen till kommunallagen.

Ikraftträdandebestämmelser

Ikraftträdandebestämmelsen anger att lagen träder i kraft den 1 januari 2018.

17.35 Förslaget till lag om ändring i lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar i vissa län

5 § De landsting som avses i denna lag ska

1. utarbeta och fastställa en strategi för länets utveckling och samordna insatser för genomförandet av strategin,
2. trots 2 kap. 8 § andra stycket kommunallagen (2017:000) besluta om användningen av vissa statliga medel för regionalt tillväxtarbete, och
3. följa upp, låta utvärdera och årligen till regeringen redovisa resultaten av det regionala tillväxtarbetet.

I *andra stycket* ändras hänvisningen och paragrafhänvisning till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

Ikraftträdandebestämmelser

Ikraftträdandebestämmelsen anger att lagen träder i kraft den 1 januari 2018.

17.36 Förslaget till lag om ändring i skollagen (2010:800)

2 kap. 2 § Kommuner är huvudmän för förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och fritidshem, om inte annat följer av 4 §.

I varje kommun ska det finnas en eller flera nämnder som ska fullgöra kommunens uppgifter enligt denna lag. Om kommunens uppgifter fullgörs av flera nämnder ska varje sådan nämnd, i den utsträckning det begärs, lämna de uppgifter som behövs för att administrera fördelningen av platser i förskola och i sådan verksamhet som avses i 25 kap. till de övriga nämnderna.

För en sådan nämnd som avses i andra stycket gäller det som är föreskrivet om nämnder i kommunallagen (2017:000).

I *tredje stycket* ändras hänvisningen till kommunallagen.

2 kap. 3 § Ett landsting får vara huvudman för gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna i den utsträckning som anges i denna lag.

I ett landsting som är huvudman för sådana skolformer som anges i första stycket ska det finnas en eller flera nämnder som ska fullgöra landstingets uppgifter enligt denna lag.

För en sådan nämnd som avses i andra stycket gäller det som är föreskrivet om nämnder i kommunallagen (2017:000).

I *tredje stycket* ändras hänvisningen till kommunallagen.

4 kap. 15 § En kommun eller ett landsting får inrätta lokala styrelser inom den del av skolväsendet som kommunen eller landstinget är huvudman för enligt bestämmelserna om självförvaltningsorgan i 8 kap. 5–9 §§ kommunallagen (2017:000) om inte annat följer av denna lag.

I paragrafen ändras hänvisningen och paragrafhänvisning till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

23 kap. 1 § En kommun, ett landsting eller en enskild huvudman får enligt bestämmelserna i detta kapitel med bibehållet huvudmannaskap sluta avtal om att någon annan än kommunen, landstinget eller den enskilde huvudmannen utför uppgifter inom utbildning eller annan verksamhet enligt denna lag (entreprenad).

Trots bestämmelsen i 2 kap. 1 § kommunallagen (2017:000) om anknytning till kommunens eller landstingets område eller deras medlemmar får en kommun eller ett landsting genom ett avtal enligt första stycket utföra uppgifter åt en annan huvudman inom skolväsendet.

De bestämmelser som finns för en utbildning eller en annan verksamhet enligt denna lag ska med de undantag som anges i detta kapitel gälla även vid entreprenad.

I *andra stycket* ändras hänvisningen och paragrafhänvisning till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

28 kap. 18 § Andra beslut enligt denna lag än som anges i detta kapitel får överklagas bara om överklagande får ske enligt 13 kap. kommunallagen (2017:000). Ett beslut i fråga om antagning till utbildning får dock inte överklagas.

Beslut av Skolväsendets överklagandenämnd med anledning av ett överklagande dit får inte överklagas.

I *första stycket* ändras hänvisningen till kommunallagen.

29 kap. 19 § Kommunen ska informera vårdnadshavare och elever om utbildning i förskolor, förskoleklasser, grundskolor, grundsärskolor, fritidshem, gymnasieskolor och gymnasiesärskolor och om sådan pedagogisk verksamhet som avses i 25 kap. och som erbjuds i eller av kommunen. Kommunen ska också informera om sådana riksrekryterande utbildningar som avses i 16 kap. 45 § och 19 kap. 37 § och om motsvarande utbildningar vid fristående skolor. Informationen ska utformas enligt 8 kap. 19 § andra stycket kommunallagen (2017:000).

Kommunen ska även informera om möjligheten för enskilda att bedriva förskola, fritidshem eller sådan pedagogisk verksamhet som avses i 25 kap. med bidrag från hemkommunen enligt 8 kap. 21 §, 14 kap. 15 § samt 25 kap. 11 och 15 §§.

I första stycket ändras hänvisningen och paragrafhänvisning till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Ikraftträdandebestämmelsen anger att lagen träder i kraft den 1 januari 2018.
2. Övergångsbestämmelsen anger att äldre bestämmelser gäller för överklagande av beslut som har tillkännagetts för ikraftträdandet.
Övervägandena finns i avsnitt 15.2.

17.37 Förslaget till lag om ändring i lagen (2010:879) om allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag

2 § Ett allmännyttigt kommunalt bostadsaktiebolag ska bedriva verksamheten enligt affärsmässiga principer trots 2 kap. 6 och 7 §§ kommunallagen (2017:000).

Första stycket hindrar inte att det lämnas sådant stöd till ett allmännyttigt kommunalt bostadsaktiebolag som

1. har godkänts av Europeiska kommissionen, eller
2. har lämnats enligt sådana förordningar som Europeiska kommissionen beslutat enligt artikel 108.4 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, eller
3. har lämnats enligt villkor för stöd som har fastställts av Europeiska kommissionen och som anses förenligt med den gemensamma marknaden samt är undantaget från kravet på anmälan i artikel 108.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.

I *första stycket* ändras hänvisningen och paragrafhänvisningar till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

Ikraftträdandebestämmelser

Ikraftträdandebestämmelsen anger att lagen träder i kraft den 1 januari 2018.

17.38 Förslaget till lag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900)

5 kap. 19 § En underrättelse enligt 18 § ska anslås på kommunens anslagstavla. Av underrättelsen ska det framgå

1. vilket område detaljplanen avser,
2. om förslaget avviker från översiktsplanen,
3. var förslaget finns tillgängligt för granskning och hur lång granskningstiden är,

4. att den som vill lämna synpunkter på förslaget ska göra det under granskningstiden,

5. till vem synpunkter på förslaget ska lämnas, och

6. att den som inte senast under granskningstiden har lämnat någon skriftlig synpunkt på förslaget kan förlora rätten att överklaga beslut att anta planen.

Paragrafen justeras med anledning av att den fysiska kommunala anslagstavlan har ersatts med en anslagstavla på kommunens webbplats (jfr 8 kap. 10 § kommunallagen). Ingen ändring i sak är avsedd.

7 kap. 3 § I frågor som inte särskilt regleras i detta kapitel ska bestämmelserna om kommunalförbund i kommunallagen (2017:000) tillämpas på regionplaneförbund.

I paragrafen ändras hänvisningen till kommunallagen.

7 kap. 9 § En regionplan ska antas, ändras och upphävas av fullmäktige i det kommunalförbund eller regionplaneförbund som är regionplaneorgan.

Regionplaneorganet ska se till att

1. ett beslut om att anta, ändra eller upphäva en regionplan tillkännages genom att justeringen av protokollet med beslutet *tillkännages på förbundets anslagstavla*,

2. ett meddelande om tillkännagivandet och ett protokollsutdrag med beslutet sänds till de kommuner och länsstyrelser som berörs av planen och till regeringen senast dagen efter tillkännagivandet, och

3. planen sänds till länsstyrelserna inom regionen och Boverket, när beslutet har *fått* laga kraft.

I *andra stycket* anges att beslut om att anta, ändra eller upphäva en regionplan ska tillkännages på förbundets anslagstavla. Av 9 kap. § 2 och 8 kap. 10 § i förslaget till kommunallag följer att ett kommunalförbund ska ha en anslagstavla och av 9 kap. 7 § 10 i förslaget att det i förbundsordningen ska anges på vilken webbplats anslagstavlan ska finnas, se kommentaren till dessa paragrafer i avsnitt 17.1. Till följd av 7 kap. 3 § PBL gäller de nyss nämnda bestämmelserna i kommunallagen även för regionplaneförbund. *Tredje punkten* har uppdaterats språkligt. Övervägandena finns i avsnitt 10.3.9.

12 kap. 5 § Bestämmelserna i kommunallagen (2017:000) om nämnder ska gälla för byggnadsnämnden.

I paragrafen ändras hänvisningen till kommunallagen.

12 kap. 6 § Ett delegationsuppdrag enligt 6 kap. 37 §, 7 kap. 5 § och 9 kap. 31 §§ kommunallagen (2017:000) får, utöver det som följer av 6 kap. 38 § kommunallagen, inte omfatta befogenhet att

1. avgöra ärenden som är av stor vikt eller har principiell betydelse,

2. i andra fall än som avses i 11 kap. 30–32 §§ och 33 § 1 besluta förelägganden eller förbud som förenas med vite,

3. besluta förelägganden som förenas med en upplysning om att den åtgärd som föreläggandet avser kan komma att utföras genom byggnadsnämndens försorg på bekostnad av den som föreläggandet riktas mot, eller

4. avgöra frågor om byggsanktionsavgift enligt 11 kap.

I paragrafen ändras hänvisningen och paragrafhänvisning till kommunallagen. Delegation kan enligt 6 kap. 37 § kommunallagen ske även till en nämnds presidium. I övrigt är ingen ändring avsedd.

13 kap. 1 § Följande beslut enligt denna lag får överklagas i den ordning som gäller för laglighetsprövning enligt 13 kap. kommunallagen (2017:000):

1. kommunfullmäktiges beslut om översiktsplan,
2. kommunfullmäktiges beslut om uppdrag åt byggnadsnämnden att anta, ändra eller upphäva detaljplaner eller områdesbestämmelser,
3. kommunfullmäktiges beslut om uppdrag åt byggnadsnämnden att fatta beslut om skyldighet för fastighetsägare att betala kostnader för gator och andra allmänna platser eller att fatta beslut om villkoren för sådan betalning,
4. kommunfullmäktiges eller byggnadsnämndens beslut att inte anta, ändra eller upphäva en detaljplan eller områdesbestämmelser,
5. kommunfullmäktiges eller byggnadsnämndens beslut om grunderna för skyldighet att betala kostnader för gator och andra allmänna platser och om generella villkor för sådan betalning,
6. kommunfullmäktiges beslut om taxa i ärenden hos byggnadsnämnden,
7. ett kommunalförbunds eller regionplaneförbunds fullmäktiges beslut om regionplan, och
8. kommunens beslut om riktlinjer för exploateringsavtal.

I paragrafen ändras hänvisningen och kapitelhänvisningen till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Ikraftträdandebestämmelsen anger att lagen träder i kraft den 1 januari 2018.
2. Övergångsbestämmelsen anger att äldre bestämmelser gäller för överklagande av beslut som har tillkännagetts för ikraftträdandet. Övervägandena finns i avsnitt 15.2.

17.39 Förslaget till lag om ändring i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor

26 § En kommuns uppgifter enligt denna lag ska fullgöras av en eller flera nämnder.

En kommun får träffa avtal med en annan kommun om att de uppgifter som kommunen har enligt denna lag helt eller delvis ska utföras av den andra kommunen. Genom ett sådant avtal får en kommun tillhandahålla tjänster åt en annan kommun.

En kommun får även efter överenskommelse med en annan kommun uppdra åt en anställd i den andra kommunen att besluta på kommunens vägnar i ett visst

ärende eller en viss grupp av ärenden, dock inte sådana ärenden som avses i 6 kap. 38 § kommunallagen (2017:000). Bestämmelserna i 6 kap. 28–32 och 40 §§ kommunallagen om jäv och anmälan av beslut till nämnd ska tillämpas på den som fattar sådana beslut.

I *tredje stycket* ändras hänvisningen och paragrafhänvisning till kommunallagen. Upplysningen om att kommuner kan ha en gemensam organisation för uppgifter enligt lagen tas bort. Ingen ändring i sak är avsedd.

Ikraftträdandebestämmelser

Ikraftträdandebestämmelsen anger att lagen träder i kraft den 1 januari 2018.

17.40 Förslaget till lag om ändring i lagen (2010:1065) om kollektivtrafik

2 kap. 3 § I fråga om gemensam nämnd gäller vad som föreskrivs i kommunallagen (2017:000). Detsamma gäller i fråga om kommunalförbund om inte annat följer av 4–7 §§.

I paragrafen ändras hänvisningen till kommunallagen.

Ikraftträdandebestämmelser

Ikraftträdandebestämmelsen anger att lagen träder i kraft den 1 januari 2018.

17.41 Förslaget till lag om ändring i lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet

16 kap. 19 § Ett beslut som denna lag är tillämplig på får inte överklagas med stöd av 13 kap. kommunallagen (2017:000).

I paragrafen ändras hänvisningen och kapitelhänvisning till kommunallagen.

Ikraftträdandebestämmelser

Ikraftträdandebestämmelsen anger att lagen träder i kraft den 1 januari 2018.

17.42 Förslaget till lag om ändring i lagen (2012:880) med instruktion för Valprövningsnämnden

1 § Bestämmelser om Valprövningsnämndens uppgifter finns i regeringsformen, riksdagsordningen, folkomröstningslagen (1979:369), kommunallagen (2017:000), sametingslagen (1992:1433) och vallagen (2005:837).

Nämnden är en myndighet under riksdagen.

I paragrafen ändras hänvisningen till kommunallagen.

Ikraftträdandebestämmelser

Ikraftträdandebestämmelsen anger att lagen träder i kraft den 1 januari 2018.

17.43 Förslaget till lag om ändring i lagen (2013:311) om valfrihetssystem i fråga om tjänster för elektronisk identifiering

21 § Ett beslut som denna lag är tillämplig på får inte överklagas med stöd av 13 kap. kommunallagen (2017:000).

I paragrafen ändras hänvisningen och paragrafhänvisning till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

Ikraftträdandebestämmelser

Ikraftträdandebestämmelsen anger att lagen träder i kraft den 1 januari 2018.

17.44 Förslaget till lag om ändring i lagen (2013:363) om kontroll av ekologisk produktion

6 § En kommun får *träffa avtal* med en annan kommun om att de *uppgifter i offentlig kontroll* som kommunen har enligt denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen helt eller delvis ska utföras av den andra kommunen. *Genom ett sådant avtal får en kommun tillhandahålla tjänster åt en annan kommun.* Rätten att besluta i ett ärende får dock inte överlätas till en annan kommun.

En kommun får efter överenskommelse med en annan kommun uppdra åt anställda i den andra kommunen att besluta på kommunens vägnar i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden. Detta gäller dock inte i sådana fall som avses i 6 kap. 38 § kommunallagen (2017:000). Föreskrifterna i 6 kap. 28–32 och 40 §§ kommunallagen om jäv och anmälan av beslut till en nämnd ska tillämpas på den som fattar sådana beslut.

I *första stycket* formuleras förbudet mot att överlämna beslutsfattandet till en annan kommun om. Det förtydligas vidare att en kommun genom ett sådant avtal som avses i *första meningen* får tillhandahålla tjänster till en annan kommun. Begreppet ”kontrolluppgifter” har ersatts med

”uppgifter i offentlig kontroll”. Ingen ändring i sak avses. Övervägandena finns i avsnitt 14.3.

I *andra stycket* ändras hänvisningen och paragrafhänvisningar till kommunallagen.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Ikraftträdandebestämmelsen anger att lagen träder i kraft den 1 januari 2018.

2. Övergångsbestämmelsen anger att äldre bestämmelser gäller för överklagande av beslut som har tillkännagetts för ikraftträdandet.

Övervägandena finns i avsnitt 15.2.

17.45 Förslaget till lag om ändring i bibliotekslagen (2013:801)

16 § Bestämmelsen i 2 kap. 1 § kommunallagen (2017:000) om anknytning till kommunens område eller dess medlemmar hindrar inte att folk- eller skolbibliotek avgiftsfritt ställer litteratur till förfogande för ett bibliotek i det allmänna biblioteksväsendet som är beläget utanför kommungränsen.

I paragrafen ändras hänvisningen och paragrafhänvisning till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd. Övervägandena finns i avsnitt 14.3.

Ikraftträdandebestämmelser

Ikraftträdandebestämmelsen anger att lagen träder i kraft den 1 januari 2018.

17.46 Förslaget till lag om ändring i lagen (2014:799) om sprängämnesprekursorer

9 § En kommun får träffa avtal med en annan kommun om att de uppgifter som kommunen har enligt denna lag helt eller delvis ska utföras av den andra kommunen. *Genom ett sådant avtal får en kommun tillhandahålla tjänster åt en annan kommun.*

En kommun får efter överenskommelse med en annan kommun även uppdra åt en anställd i den andra kommunen att besluta på kommunens vägnar i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden, dock inte sådana ärenden som avses i 6 kap. 38 § kommunallagen (2017:000). Bestämmelserna i 6 kap. 28–32 och 40 §§ kommunallagen om jäv och anmälan av beslut till nämnd ska tillämpas på den som prövar sådana ärenden.

I *första stycket* förtydligas att en kommun genom ett sådant avtal som avses i *första meningen* får tillhandahålla tjänster till en annan kommun.

I *andra stycket* ändras hänvisningen och paragrafhänvisningar till kommunallagen.

Övervägandena finns i avsnitt 14.3.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Ikraftträdandebestämmelsen anger att lagen träder i kraft den 1 januari 2018.
2. Övergångsbestämmelsen anger att äldre bestämmelser gäller för överklagande av beslut som har tillkännagetts för ikraftträdandet.
Övervägandena finns i avsnitt 15.2.

17.47 Förslaget till lag om ändring i lagen (2016:1145) om offentlig upphandling

3 kap. 11 § Denna lag gäller inte när den upphandlande myndighetens motpart är en juridisk person eller en gemensam nämnd enligt kommunallagen (2017:000), om upphandlingen är en intern upphandling enligt 12–16 §§.

I paragrafen har hänvisningen till kommunallagen ändrats.

3 kap. 12 § En upphandling ska anses vara en intern upphandling, om

1. den upphandlande myndigheten utövar kontroll över motparten motsvarande den som myndigheten utövar över sin egen förvaltning,
2. motparten utför mer än 80 procent av sin verksamhet, bestämt enligt 16 §, för myndighetens räkning eller för andra sådana juridiska personer eller organ som avses i 11 § och som myndigheten utövar kontroll över, och
3. det inte finns något direkt privat ägarintresse i motparten.

En upphandlande myndighet ska anses utöva sådan kontroll som avses i första stycket 1, om den har ett avgörande inflytande över motpartens strategiska mål och viktiga beslut. Kontrollen kan också utövas av en annan juridisk person eller gemensam nämnd enligt kommunallagen (2017:000) som själv kontrolleras på samma sätt av myndigheten.

I paragrafen ändras hänvisningen till kommunallagen.

3 kap. 14 § En upphandling ska anses vara en intern upphandling, om

1. den upphandlande myndigheten står under en kontroll av motparten som motsvarar den som motparten utövar över sin egen förvaltning,
2. myndigheten utför mer än 80 procent av sin verksamhet, bestämt enligt 16 §, för den kontrollerande motpartens räkning eller för andra sådana juridiska personer eller organ som avses i 11 § och som den kontrollerande motparten utövar kontroll över, och
3. det inte finns något direkt privat ägarintresse i motparten.

En motpart ska anses utöva sådan kontroll som avses i första stycket 1, om den har ett avgörande inflytande över den upphandlande myndighetens strategiska mål och viktiga beslut. Kontrollen kan också utövas av en annan juridisk person eller gemensam nämnd enligt kommunallagen (2017:000) som själv kontrolleras på samma sätt av motparten.

I paragrafen ändras hänvisningen till kommunallagen.

3 kap. 15 § En upphandling ska anses vara en intern upphandling, om

1. den upphandlande myndigheten står under en kontroll som motsvarar den som den kontrollerande personen utövar över sin egen förvaltning och den kontrollerande personen dessutom utövar sådan kontroll över motparten,

2. myndigheten utför mer än 80 procent av sin verksamhet, bestämt enligt 16 §, för den kontrollerande personens räkning eller för andra sådana juridiska personer eller organ som avses i 11 § och som den kontrollerande personen utövar kontroll över, och

3. det inte finns något direkt privat ägarintresse i motparten.

Den kontrollerande personen ska anses utöva sådan kontroll som avses i första stycket 1, om den har ett avgörande inflytande över den upphandlande myndighetens och motpartens strategiska mål och viktiga beslut. Kontrollen kan också utövas av en annan juridisk person eller gemensam nämnd enligt kommunallagen (2017:000) som själv kontrolleras på samma sätt av den kontrollerande personen.

I paragrafen ändras hänvisningen till kommunallagen.

20 kap. 19 § Ett beslut som denna lag är tillämplig på får inte överklagas med stöd av 13 kap. kommunallagen (2017:000).

I paragrafen ändras hänvisningen och kapitelhänvisningen till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

Ikraftträdandebestämmelser

Ikraftträdandebestämmelsen anger att lagen träder i kraft den 1 januari 2018.

17.48 Förslaget till lag om ändring i lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna

3 kap. 11 § Denna lag gäller inte när den upphandlande myndighetens motpart är en juridisk person eller en gemensam nämnd enligt kommunallagen (2017:000), om upphandlingen är en intern upphandling enligt 12–16 §§.

I paragrafen ändras hänvisningen till kommunallagen.

3 kap. 12 § En upphandling ska anses vara en intern upphandling, om

1. den upphandlande myndigheten utövar kontroll över motparten motsvarande den som myndigheten utövar över sin egen förvaltning,

2. motparten utför mer än 80 procent av sin verksamhet, bestämt enligt 16 §, för myndighetens räkning eller för andra sådana juridiska personer eller organ som avses i 11 § och som myndigheten utövar kontroll över, och

3. det inte finns något direkt privat ägarintresse i motparten.

En upphandlande myndighet ska anses utöva sådan kontroll som avses i första stycket 1, om den har ett avgörande inflytande över motpartens strategiska mål och viktiga beslut. Kontrollen kan också utövas av en annan juridisk person eller gemensam nämnd enligt kommunallagen (2017:000) som själv kontrolleras på samma sätt av myndigheten.

I paragrafen ändras hänvisningen till kommunallagen.

3 kap. 14 § En upphandling ska anses vara en intern upphandling, om

1. den upphandlande myndigheten står under en kontroll av motparten som motsvarar den som motparten utövar över sin egen förvaltning,
2. myndigheten utför mer än 80 procent av sin verksamhet, bestämt enligt 16 §, för den kontrollerande motpartens räkning eller för andra sådana juridiska personer eller organ som avses i 11 § och som den kontrollerande motparten utövar kontroll över, och
3. det inte finns något direkt privat ägarintresse i motparten.

En motpart ska anses utöva sådan kontroll som avses i första stycket 1, om den har ett avgörande inflytande över den upphandlande myndighetens strategiska mål och viktiga beslut. Kontrollen kan också utövas av en annan juridisk person eller gemensam nämnd enligt kommunallagen (2017:000) som själv kontrolleras på samma sätt av motparten.

I paragrafen ändras hänvisningen till kommunallagen.

3 kap. 15 § En upphandling ska anses vara en intern upphandling, om

1. den upphandlande myndigheten står under en kontroll som motsvarar den som den kontrollerande personen utövar över sin egen förvaltning och den kontrollerande personen dessutom utövar sådan kontroll över motparten,
2. myndigheten utför mer än 80 procent av sin verksamhet, bestämt enligt 16 §, för den kontrollerande personens räkning eller för andra sådana juridiska personer eller organ som avses i 11 § och som den kontrollerande personen utövar kontroll över, och
3. det inte finns något direkt privat ägarintresse i motparten

Den kontrollerande personen ska anses utöva sådan kontroll som avses i första stycket 1, om den har ett avgörande inflytande över den upphandlande myndighetens och motpartens strategiska mål och viktiga beslut. Kontrollen kan också utövas av en annan juridisk person eller gemensam nämnd enligt kommunallagen (2017:000) som själv kontrolleras på samma sätt av den kontrollerande personen.

I paragrafen ändras hänvisningen till kommunallagen.

20 kap. 19 § Ett beslut som denna lag är tillämplig på får inte överklagas med stöd av 13 kap. kommunallagen (2017:000).

I paragrafen ändras hänvisningen och kapitelhänvisningen till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

Ikraftträdandebestämmelser

Ikraftträdandebestämmelsen anger att lagen träder i kraft den 1 januari 2018.

17.49 Förslaget till lag om ändring i lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner

3 kap. 13 § Denna lag gäller inte när den upphandlande myndighetens motpart eller motparten till en sådan upphandlande enhet som avses i 1 kap. 20 § första stycket 1 är en juridisk person eller en gemensam nämnd enligt kommunallagen (2017:000), om koncessionen är att anse som en intern upphandling enligt 14–18 §§.

Med upphandlande enhet avses i 14–18 §§ endast sådan upphandlande enhet som avses i 1 kap. 20 § första stycket 1.

I paragrafen ändras hänvisningen till kommunallagen.

3 kap. 14 § En koncession ska anses vara en intern upphandling, om

1. den upphandlande myndigheten eller enheten utövar kontroll över motparten motsvarande den som myndigheten eller enheten utövar över sin egen förvaltning,

2. motparten utför mer än 80 procent av sin verksamhet, bestämt enligt 18 §, för myndighetens eller enhetens räkning eller för andra sådana juridiska personer eller organ som avses i 13 § och som myndigheten eller enheten utövar kontroll över, och

3. det inte finns något direkt privat ägarintresse i motparten.

En upphandlande myndighet eller enhet ska anses utöva sådan kontroll enligt första stycket 1, om den har ett avgörande inflytande över motpartens strategiska mål och viktiga beslut. Kontrollen kan också utövas av en annan juridisk person eller gemensam nämnd enligt kommunallagen (2017:000) som själv kontrolleras på samma sätt av myndigheten eller enheten.

I paragrafen ändras hänvisningen till kommunallagen.

3 kap. 16 § En koncession ska anses vara en intern upphandling, om

1. den upphandlande myndigheten eller enheten står under en kontroll av motparten som motsvarar den som motparten utövar över sin egen förvaltning,

2. myndigheten eller enheten utför mer än 80 procent av sin verksamhet, bestämt enligt 18 §, för den kontrollerande motpartens räkning eller för andra sådana juridiska personer eller organ som avses i 13 § och som den kontrollerande motparten utövar kontroll över, och

3. det inte finns något direkt privat ägarintresse i motparten.

En motpart ska anses utöva sådan kontroll som avses i första stycket 1, om den har ett avgörande inflytande över den upphandlande myndighetens eller enhetens strategiska mål och viktiga beslut. Kontrollen kan också utövas av en annan juridisk person eller gemensam nämnd enligt kommunallagen (2017:000) som själv kontrolleras på samma sätt av motparten.

I paragrafen ändras hänvisningen till kommunallagen.

3 kap. 17 § En koncession ska anses vara en intern upphandling, om

1. den upphandlande myndigheten eller enheten står under en kontroll som motsvarar den som den kontrollerande personen utövar över sin egen förvaltning och den kontrollerande personen dessutom utövar sådan kontroll över motparten,

2. myndigheten eller enheten utför mer än 80 procent av sin verksamhet, bestämt enligt 18 §, för den kontrollerande personens räkning eller för andra sådana juridiska personer eller organ som avses i 13 § och som den kontrollerande personen utövar kontroll över, och

3. det inte finns något direkt privat ägarintresse i motparten.

Den kontrollerande personen ska anses utöva sådan kontroll som avses i första stycket 1, om den har ett avgörande inflytande över den upphandlande myndighetens eller enhetens och motpartens strategiska mål och viktiga beslut. Kontrollen kan också utövas av en annan juridisk person eller gemensam nämnd enligt kommunallagen (2017:000) som själv kontrolleras på samma sätt av den kontrollerande personen.

I paragrafen ändras hänvisningen till kommunallagen.

16 kap. 19 § Ett beslut som denna lag är tillämplig på får inte överklagas med stöd av 13 kap. kommunallagen (2017:000).

I paragrafen ändras hänvisningen och kapitelhänvisningen till kommunallagen. Ingen ändring i sak är avsedd.

Ikraftträdandebestämmelser

Ikraftträdandebestämmelsen anger att lagen träder i kraft den 1 januari 2018.

17.50 Förslaget till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30)

7 kap. 10 § Ledningen av hälso- och sjukvårdsverksamheten ska utövas av en eller flera nämnder. För en sådan nämnd gäller vad som är föreskrivet om nämnder i kommunallagen (2017:000). Bestämmelser om gemensam nämnd finns i lagen (2003:192) om gemensam nämnd inom vård- och omsorgsområdet.

I paragrafen ändras hänvisningen till kommunallagen.

Ikraftträdandebestämmelser

Ikraftträdandebestämmelsen anger att lagen träder i kraft den 1 januari 2018.

17.51 Förslaget till lag om ändring i museilagen (2017:000)

12 § Bestämmelsen i 2 kap. 1 § kommunallagen (2017:000) om anknytning till kommunens område eller dess medlemmar hindrar inte att kommunala museer avgiftsfritt ställer föremål ur sina samlingar till förfogande för ett museum i det allmänna museiväsendet som är beläget utanför kommungränsen.

I paragrafen ändras hänvisningen till kommunallagen.

Ikraftträdandebestämmelser

Ikraftträdandebestämmelsen anger att lagen träder i kraft den 1 januari 2018.

Sammanfattning av betänkandet En kommunallag för framtiden (SOU 2015:24)

Bilaga 1

Den kommunala verksamheten har förändrats

Sedan den nuvarande kommunallagen trädde i kraft 1992 har samhället genomgått stora förändringar. Urbaniseringen har fortsatt liksom it-utvecklingen. Globaliseringen och EU-medlemskapet påverkar allt mer den kommunala verksamheten. Utvecklingen mot ett allt mer fragmenterat partisystem har fortgått. Allt fler kommuner och landsting styrs av stora koalitioner eller har ett oklart parlamentariskt läge.

Omvärldsförändringar och ideologiska ställningstaganden har motiverat kommuner och landsting att i allt större utsträckning reformera sina organisationer. Reformarbetet har inneburit att mål- och resultatstyrning tillämpas i allt större utsträckning, som ett alternativ till den traditionella detaljstyrningen av den kommunala verksamheten. Beställar- och utförarorganisation var under en period intressant. Målstyrningen har även gett upphov till en mer aktiv uppföljning av kommunal verksamhet. Allt mer verksamhet sköts av privata utförare. Den kommunala organisationen kräver i större utsträckning anställda med olika former av specialistkompetens.

Kommuner och landsting har flera olika roller. De är ansvariga för centrala välfärdstjänster, myndighetsutövare, samhällsbyggare, arbetsgivare, upphandlare och demokratiska arenor för olika former av beslutsfattande. Kommunallagen ska bidra till att dessa olika roller kan hanteras på ett effektivt och rättssäkert sätt. Det kan konstateras att nuvarande lag reglerar mycket om rollen som demokratisk arena medan frågor om rättssäkerhet och arbetsgivarrollen är mera sparsamt reglerade. Ska kommuner och landsting fungera som attraktiva arbetsgivare, attrahera alla de olika professioner som behövs för en kommunal verksamhet och garantera en rättssäker hantering av ärenden behöver lagen stärkas i dessa avseenden.

Bättre förutsättningar för en ändamålsenlig organisation

Styrelsen har en särställning bland nämnderna genom att den förutsätts ha en ledande och samordnande roll. Detta kommer till uttryck genom styrelsens särskilda uppgifter i beredningsprocessen, inte minst när det gäller budgetbehandlingen. Styrelsen kan dock inte tvinga någon annan nämnd att vidta en viss åtgärd.

Utredningen har gjort en enkät som visar att en stor grupp av ordförandena i kommun- och landstingsstyrelserna efterfrågar mer rättsliga befogenheter till styrelsen. Utredningen föreslår därför att fullmäktige ska få rätt att föreskriva att styrelsen ska få fatta beslut rörande andra nämnders verksamhet. Det är fullmäktige som bestämmer om, och i så fall, på vilka områden det ska få ske. Styrelsen ska dock inte kunna ges rätt att fatta beslut som rör andra nämnders myndighetsutövning eller ärenden som i övrigt rör enskilda.

En rätt att delegera ärenden även till presidiet i nämnder ska också införas eftersom det i många fall kan finnas ett praktiskt behov av sådan delegation.

Utredningen föreslår också ändringar i kommunallagen för att klargöra att det är möjligt att använda en beställar–utförarorganisation.

Försöksverksamhet med majoritetsstyre

Utredningen har efter enkäten kunnat konstatera att en betydande minoritet av ordförandena i kommun- respektive landstingsstyrelserna efterfrågat en möjlighet att pröva ett system med majoritetsstyre. Utredningen föreslår mot denna bakgrund en lag som ska möjliggöra en försöksverksamhet med majoritetsstyre under mandatperioden 2018–2022. Fullmäktiges beslut om en försöksverksamhet ska fattas av en kvalificerad majoritet senast den 31 december 2017. Om systemet införs ska fullmäktige i ett särskilt reglemente ange hur oppositionen ska ges insyn i styrelsens arbete och administrativt stöd i övrigt.

Styrning och uppföljning av verksamhet i egen regi

Efter förslag i utredningens delbetänkande har en skyldighet för fullmäktige införts i kommunallagen att anta ett särskilt program med mål och riktlinjer för verksamhet som bedrivs av privata utförare. Programmet ska även ange hur uppföljning ska ske. Fullmäktige ska varje mandatperiod anta ett sådant program. Enligt utredningen finns skäl att låta programmet omfatta även verksamhet som bedrivs i egen regi. Om uppföljning av privata utförare exempelvis sker med besök med en viss frekvens bör övervägas om samma modell ska tillämpas för verksamhet i egen regi. Utredningen föreslår därför att programmet även ska omfatta egenregiverksamhet. Det är dock endast sådan verksamhet som skulle kunna överlåtas till privata utförare som omfattas av programmet. Exempelvis ska tillsyn och myndighetsutövning som måste utföras i egen regi inte omfattas av programmet.

De anställda

De anställda är en central del av den kommunala verksamheten. I kommunallagen finns endast en mycket begränsad reglering av de anställda. Ur ett medborgarperspektiv är det en brist att lagen inte tydligare reglerar hur den kommunala organisationen faktiskt fungerar. I kommunallagen bör de anställda därför synliggöras. Utredningen föreslår därför att det i kommunallagen ska anges att det är styrelsen som utser direktören i kommunen eller landstinget. Direktören ska ha den ledande ställningen bland personalen och vara chef för den förvaltning som finns under styrelsen. Direktören ansvarar för att det finns ett underlag till beslut i samtliga ärenden som styrelsen ska behandla och svarar för att styrelsens beslut verkställs. Styrelsen ska i en instruktion fastställa hur direktören ska leda förvaltningen under styrelsen samt direktörens övriga uppgifter. Vilka frågor som direktören ska ansvara för kan variera mellan kommuner och landsting. Detta är något som får avgöras lokalt.

Utredningen har övervägt att ge de anställda en i kommunallagen fastslagen beslutanderätt, men bedömt att nackdelarna med en sådan

reglering överväger fördelarna. Reglerna om delegation av beslutanderätt till den anställda bör dock förenklas genom att det inte ska vara ett ovillkorligt krav att alla beslut som fattats på delegation anmäls till nämnden. Beslut som inte behöver anmälas ska, om de kan överklagas genom laglighetsprövning, dokumenteras i särskilda protokoll som tillkännages på den kommunala anslagstavlan.

Styrelseledamöter i kommunala aktiebolag

Styrelsen i ett kommunalt aktiebolag består ofta av ledamöter från de politiska partierna. Det är möjligt att utse även ledamöter utan partipolitisk bakgrund men med exempelvis särskild branschkunskap. Ett stort antal kommuner och landsting har i dag ledamöter i sina bolagsstyrelser utan partipolitisk bakgrund. En förutsättning för att så ska vara möjligt är dock ett mycket brett partipolitiskt stöd i fullmäktige. Om en begränsad minoritet kräver det måste valet ske proportionellt. Utredningen anser att det finns ett värde i att, särskilt i aktiebolag som bedriver verksamhet affärsmässigt, lättare kunna utse ledamöter med annan än partipolitisk bakgrund. Utredningen föreslår därför att fullmäktige kan besluta att utseendet av en minoritet av styrelseledamöterna i kommunala aktiebolag ska kunna utses utan att lagen om proportionellt valsätt ska tillämpas. Om fullmäktige väljer att använda sig av möjligheten ska riktlinjer antas där fullmäktige klargör vilken kompetens och erfarenhet ledamöter i sådana styrelser ska ha.

En kommunallag i bättre samklang med EU-rätten

EU-rätten påverkar den kommunala verksamheten på ett stort antal områden. I exempelvis rollen som myndighetsutövare ska kommuner och landsting tillämpa olika former av EU-rättsliga regler. Den påverkar främst andra lagar än kommunallagen. EU:s konkurrens- och statsstödsregler kan dock påverka den kommunala kompetensen och möjligheten att organisera sin verksamhet.

Organisationsfriheten påverkas främst av upphandlingsreglerna. De har setts över i särskild ordning och berörs därför inte närmare av utredningen. Vad gäller den kommunala kompetensen har utredningen analyserat statsstödsreglernas påverkan i allmänhet och reglerna om s.k. tjänster av allmänt ekonomiskt intresse, SGEI, i synnerhet. Utredningen kan konstatera att statsstödsreglerna både inskränker den kommunala kompetensen men också ger större möjligheter att lämna stöd än kommunallagen. Statsstödsreglernas betydelse bör därför markeras tydligare i kommunallagen. Många av de tjänster som kommuner och landsting utför kan vara SGEI-tjänster enligt EU-rätten. Enligt utredningens bedömning förfogar kommuner och landsting över de verktyg och kan vidta de åtgärder som behövs för att utnyttja reglerna om SGEI. Enligt utredningen bör det ändå tas in en reglering om detta i kommunallagen, dels av pedagogiska skäl, dels för att tydliggöra att kommuner och landsting har denna befogenhet. I förhållande till EU markeras också kommunernas och landstingens betydelse för välfärdssektorn. I ett europeiskt perspektiv avviker Sverige nämligen från den vanligtvis rådande ordningen att det huvudsakligen är staten som har

ansvar för välfärden. Ett utpekande i lagstiftning är ett förtydligande av kommunernas och landstingens roll för tillhandahållande av framför allt välfärdstjänster på det sätt som avses i artikel 36 i EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna (rättighetsstadgan). Utredningen anser att den kommande upphandlingsmyndigheten ska ges i uppdrag att bistå med vägledning om SGEI-regelverket och statsstödsreglerna i övrigt.

För att förebygga konflikter mellan kommuner och landsting och det privata näringslivet föreslår utredningen att det i kommunallagen ska föras in ett målsättningsstadgande. Enligt det ska kommuner och landsting, när de agerar på en marknad, verka för att uppträda konkurrensneutralt. Detta ska gälla om inte annat följer av lag eller annan författning.

Laglighetsprövning

Kommunala besluts laglighet, men inte lämplighet, kan överklagas av alla kommun- och landstingsmedlemmar till domstol. Enligt utredningens mening är ordningen för laglighetsprövning i princip tillfredsställande. Nuvarande system där endast juridiska personer som äger fastigheter ges klagorätt innebär dock att flera juridiska personer som kan sägas ingå i den kommunala gemenskapen inte har talerätt. Utredningen anser därför att kretsen medlemmar bör vidgas till juridiska personer som bedriver näringsverksamhet från fast driftställe i kommunen eller landstinget. Vidare bör ideella föreningar som har sitt säte eller bedriver verksamhet i kommunen och landstinget ges talerätt.

Utredningen föreslår också att budgetbeslut som endast kan bli föremål för en begränsad laglighetsprövning, t.ex. beslut att åberopa synnerliga skäl för att inte balansera budgeten eller för att inte reglera ett negativt balanskravsresultat, ska kunna prövas fullt ut.

Verkställighet och rättelse av kommunala beslut

Ett kommunalt beslut som kan överklagas genom laglighetsprövning får verkställas innan det har fått laga kraft, även om det har överklagats. En individuell prövning ska dock göras och verkställighet får inte ske om särskilda skäl talar emot det. I ett fåtal, men principiellt viktiga fall, har beslut verkställts på ett sätt som gjort det omöjligt att rätta dem. Det har bl.a. handlat om avknoppningar av kommunal verksamhet till underpris. För att förhindra detta anser utredningen att reglerna om verkställighet av beslut i kommunallagen ska skärpas. Att ett beslut inte kan rättas ska vara ett skäl för att beslutet inte ska få verkställas förrän det fått laga kraft.

En webbaserad kommunal anslagstavla

Kommuner och landsting är skyldiga att på en fysisk anslagstavla bl.a. kungöra tid och plats för fullmäktiges sammanträden och tillkännage att protokoll över beslut har justerats. Eftersom alla kommuner och landsting använder sina webbplatser för att kommunicera med medborgarna bör denna ersättas med en anslagstavla på varje kommuns, landstings och kommunalförbunds webbplats. Dessa webbaserade anslagstavlor ska och får ge ytterligare information än vad som ges på de

fysiska anslagstavlorna. Kommuner, landsting och kommunalförbund ska vara skyldiga att även på annat sätt göra innehållet på anslagstavlorna tillgängligt för dem som exempelvis inte har tillgång till internet. Bilaga 1

En förbättrad kommunal revision

Systemet med att de förtroendevalda revisorerna har ansvar för både förvaltnings- och redovisningsrevision ska behållas. Deras oberoende och professionalitet bör stärkas ytterligare inom ramen för nuvarande ordning. I detta syfte föreslås att ordföranden för revisionen, om sådan utses, ska väljas från den politiska minoriteten. Förslaget till revisionens budget ska vidare upprättas av fullmäktiges presidium. De sakkunniga ska ges rätt att yttra sig när fullmäktige behandlar revisionens budget.

I övrigt föreslås vissa tekniska förändringar av systemet i syfte att underlätta revisionsprocessen.

Lagteknisk översyn

Utredningen har gjort en lagteknisk översyn av lagen och föreslår en helt ny omarbetad lag. Syftet med översynen har varit att utifrån ett medborgarperspektiv utforma en tydlig och språkligt moderniserad lagstiftning. Lagen har fått en ny struktur och ytterligare tre kapitel. Särskilda kapitel föreslås för de anställda, medborgarna, kommunal samverkan och överlämnande av kommunala angelägenheter. Särregleringarna för Stockholms läns landsting och Stockholms kommun har i stor utsträckning mönstrats ut.

Konsekvenser av förslagen

Utredningen har försökt att utarbeta en lag för att stärka såväl effektivitet som rättssäkerhet i den kommunala verksamheten. Centralt har bl.a. varit att tydliggöra regelverket om ledning och styrning genom bestämmelser om grundläggande uppgifter och en instruktion för direktören. Ett särskilt kapitel om de anställda skapar ökad tydlighet om de anställda i kommunallagen. Genom att på detta sätt öka transparensen kan förslagen bidra till en professionell förvaltning och motverka risken för korruption. Utredningen föreslår ett särskilt kapitel om medborgarna och att kretsen som kan överklaga kommunala beslut ska vidgas. På detta sätt stärks rättssäkerheten och kommuners och landstings roll som demokratiska arenor.

En tydlig EU- och it-anpassning är vidare förslag som syftar till att anpassa lagen till ett modernt samhälle.

Utredningen har vissa förslag t.ex. slopade krav på annonsering i ortstidning, som kan bidra till minskade kostnader för kommuner och landsting, dessutom gör utredningen bedömningen att flera förslag också kan tänkas bidra till en mer effektiv verksamhet.

Ikraftträdande

Den nya kommunallagen föreslås i huvudsak träda i kraft den 1 januari 2018.

Författningsförslagen i SOU 2015:24

1. Förslag till kommunallag (2017:000)

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Grunderna för den kommunala verksamheten,

Kommuner och landsting

1 § Sverige är indelat i kommuner och landsting. Varje landsting omfattar ett län, om inte något annat är särskilt beslutat.

2 § Kommuner och landsting sköter på demokratins och den kommunala självstyrelsens grund de angelägenheter som anges i denna lag eller annan författning.

Röstberättigade medlemmar utser valda församlingar

3 § Beslutanderätten i kommuner och landsting utövas av valda församlingar som utses av röstberättigade medlemmar i allmänna val.

Beslut kan också fattas av andra kommunala organ i enlighet med vad som anges i denna lag eller annan författning.

Bestämmelser i regeringsformen

4 § Bestämmelser om kommunernas och landstingens rätt att ta ut skatt för skötseln av sina uppgifter och att meddela föreskrifter finns i regeringsformen.

I regeringsformen finns också bestämmelser om skyldigheten för den som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter att iaktta saklighet och opartiskhet.

Lagens innehåll

5 § Denna lag innehåller bestämmelser om den kommunala kompetensen samt de kommunala organisations- och verksamhetsformerna. Lagen är indelad i följande kapitel:

- grunderna för den kommunala verksamheten (1 kap.),
- kommunala angelägenheter (2 kap.),
- kommunernas och landstingens organisation och verksamhetsformer (3 kap.),
- förtroendevalda (4 kap.),
- fullmäktige (5 kap.),
- styrelsen och övriga nämnder (6 kap.),
- anställda (7 kap.),
- medborgarna (8 kap.),
- kommunal samverkan (9 kap.),
- överlämnande av kommunala angelägenheter (10 kap.),
- ekonomisk förvaltning (11 kap.),
- revision (12 kap.), och

Hänvisning till annan lagstiftning

6 § Bestämmelser om indelningsändringar finns i lagen (1979:411) om ändringar i Sveriges indelning i kommuner och landsting.

2 kap. Kommunala angelägenheter

Allmänna befogenheter och lokaliseringsprincipen

1 § Kommuner och landsting får själva ha hand om angelägenheter av allmänt intresse som har anknytning till kommunens eller landstingets område eller deras medlemmar.

Uppgifter som andra har hand om

2 § Kommuner och landsting får inte ha hand om sådana angelägenheter som enbart staten, en annan kommun, ett annat landsting eller någon annan ska ha hand om.

Europeiska unionen

3 § Kommuner och landsting får inom sina befogenheter tillhandahålla sådana tjänster av allmänt intresse som anges i Europeiska unionens fördrag.

Likställighetsprincipen

4 § Kommuner och landsting ska behandla sina medlemmar lika, om det inte finns sakliga skäl för något annat.

Förbud mot retroaktiva beslut

5 § Kommuner och landsting får inte fatta beslut med tillbakaverkande kraft till nackdel för medlemmarna. Sådana beslut får dock fattas om det finns synnerliga skäl för det.

Rätt att ta ut avgifter

6 § Kommuner och landsting får ta ut avgifter för tjänster och nyttigheter som de tillhandahåller. För tjänster eller nyttigheter som de är skyldiga att tillhandahålla, får avgifter bara tas ut om det följer av lag eller annan författning.

Självkostnadsprincipen

7 § Kommuner och landsting får inte ta ut högre avgifter än som svarar mot kostnaderna för de tjänster eller nyttigheter som de tillhandahåller.

Kommunal näringsverksamhet

8 § Kommuner och landsting får driva näringsverksamhet, om den drivs utan vinstsyfte och går ut på att tillhandahålla allmännyttiga anläggningar eller tjänster åt medlemmarna.

Stöd till andra näringsverksamheter

9 § Kommuner och landsting får genomföra åtgärder för att allmänt främja näringslivet i kommunen eller landstinget.

Individuellt inriktat stöd till enskilda näringsidkare får lämnas bara om det finns synnerliga skäl för det.

Konkurrensneutralitet

10 § När kommuner och landsting agerar på en marknad, ska de verka för att uppträda konkurrensneutralt. Detta gäller om inte annat följer av lag eller annan författning.

Statsstöd

11 § Kommunernas och landstingens möjligheter att utöva sina befogenheter kan begränsas av bestämmelser om statsstöd.

Hänvisningar till annan lagstiftning

12 § Bestämmelser om kommunernas och landstingens angelägenheter finns även i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter och i annan lag eller författning.

13 § Bestämmelser om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet finns i konkurrenslagen (2008:579).

3 kap. Kommunernas och landstingens organisation och verksamhetsformer

Fullmäktige

1 § I varje kommun och i varje landsting finns det en beslutande församling, ett fullmäktige.

Fullmäktigeberedningar

2 § Fullmäktige får inrätta fullmäktigeberedningar för beredning av ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden som ska avgöras av fullmäktige.

Nämnder

3 § Fullmäktige ska tillsätta en styrelse.

4 § Fullmäktige ska tillsätta de nämnder som utöver styrelsen behövs för att fullgöra kommunens eller landstingets uppgifter.

Utskott och nämndberedningar

5 § Fullmäktige får bestämma att en nämnd ska ha ett eller flera utskott.

Om fullmäktige inte har bestämt något om utskott, får nämnden själv bestämma att utskott ska finnas.

En nämnd får i övrigt tillsätta de nämndberedningar som behövs.

Partssammansatta organ och självförvaltningsorgan

6 § Kommuner och landsting får inrätta partssammansatta organ som inom en nämnds verksamhetsområde ska svara för beredning, förvaltning och verkställighet.

7 § Kommuner och landsting får besluta att en nämnd får uppdra åt ett självförvaltningsorgan under nämnden att helt eller delvis sköta driften av en viss anläggning eller en viss institution.

Gemensam nämnd

8 § Kommuner och landsting får besluta att en nämnd ska vara gemensam med en annan kommun eller ett annat landsting.

Revisorer

9 § Kommuner och landsting ska utse revisorer för granskning av den kommunala verksamheten.

Kommunalförbund

10 § Kommuner och landsting får bilda kommunalförbund och lämna över skötseln av kommunala angelägenheter till sådana förbund.

Kommunala bolag, stiftelser och föreningar

11 § Kommuner och landsting får överlämna skötseln av kommunala angelägenheter till kommunala bolag, stiftelser och föreningar.

Privata utförare

12 § Kommuner och landsting får överlämna skötseln av kommunala angelägenheter till privata utförare.0

Hänvisningar till annan lagstiftning

13 § Bestämmelser om den kommunala organisationen under krig eller krigsfara finns i lagen (1988:97) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara m.m.

Bestämmelser om kommuners och landstings organisation och kompetens vid extraordinära händelser i fredstid finns i lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.

14 § Bestämmelser om att vissa landsting samt Gotlands kommun får beteckna fullmäktige och styrelsen som regionfullmäktige och regionstyrelsen finns i lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar i vissa län.

4 kap. Förtroendevalda

Definition av förtroendevalda

1 § Med förtroendevalda avses i denna lag ledamöter och ersättare i fullmäktige, nämnder och fullmäktigeberedningar samt revisorer.

Med förtroendevalda avses också ledamöter och ersättare i den beslutande församlingen, förbundsstyrelsen eller annan nämnd, de beslutande församlingarnas beredningar samt revisorer i ett kommunalförbund.

Kommunal- och landstingsråd

2 § En förtroendevald som fullgör sitt uppdrag på heltid eller betydande del av heltid ska ha benämningen kommunalråd, borgarråd, landstingsråd, oppositionsråd eller en annan benämning som fullmäktige bestämmer.

En sådan förtroendevald får tidigast väljas av fullmäktige vid första sammanträdet efter det att val av fullmäktige har hållits i hela landet.

Valbarhet

3 § Ledamöter och ersättare i fullmäktige väljs bland dem som har rösträtt enligt 8 kap. 4 och 5 §§.

Vid valen av ledamöter och ersättare i nämnderna är, oberoende av vad som framgår av röstlängden, den valbar som vid tidpunkten för sådant val uppfyller de villkor som uppställs i 8 kap. 4 och 5 §§. Detsamma gäller vid valen av fullmäktigeberedningar och förtroendevalda som anges i 2 § första stycket samt vid val av revisorer.

4 § Bestämmelser om valbarhetshinder för direktören och förvaltningscheferna finns i 7 kap. 3 §.

5 § Den som är vald till ledamot eller ersättare i fullmäktige är inte valbar som revisor inom den kommunen eller det landstinget.

Den som är redovisningsskyldig till kommunen eller landstinget är inte valbar som revisor för granskning av verksamhet som omfattas av redovisningsskyldigheten. Detsamma gäller make, sambo, föräldrar, barn, syskon eller andra närstående till den redovisningsskyldige.

6 § Den som är vald till revisor är inom den kommunen eller det landstinget inte valbar som

1. ledamot eller ersättare i fullmäktige, i en nämnd eller en fullmäktigeberedning, eller

2. ledamot eller ersättare i en sådan juridisk person som avses i 10 kap. 2–5 och 7 §§.

Uppdragets upphörande

7 § Fullmäktige ska befria en förtroendevald från uppdraget när den förtroendevalde önskar avgå, om det inte finns särskilda skäl mot det.

8 § Om en förtroendevald upphör att vara valbar, upphör uppdraget genast. För en förtroendevald som valts av fullmäktige upphör uppdraget vid nästa fullmäktigesammanträde, om inte fullmäktige beslutar att den förtroendevalde får ha kvar sitt uppdrag under återstoden av mandattiden.

9 § Uppdragen för de förtroendevalda som har valts av fullmäktige upphör om

1. valet till fullmäktige har upphävts och omval har hållits,

2. rättelse har skett genom förnyad sammanräkning och mandatfördelningen mellan partierna har ändrats, eller

3. extra val till fullmäktige har hållits.

När omvalet, sammanräkningen eller extra valet har avslutats, ska fullmäktige hålla nytt val av förtroendevalda för återstoden av mandattiden.

Uppdragen ska upphöra två månader efter det att omvalet, sammanräkningen eller extra valet har avslutats. Fullmäktige får dock besluta att de förtroendevalda som valts enligt andra stycket ska tillträda vid en tidigare tidpunkt, vid vilken uppdragen enligt första stycket då också upphör.

10 § Fullmäktige får återkalla uppdraget för en förtroendevald som valts av fullmäktige, om den förtroendevalde

1. har vägrats ansvarsfrihet, eller

2. har dömts för ett brott på vilket fängelse i lägst två år kan följa och domen fått laga kraft.

11 § Fullmäktige får återkalla uppdragen för samtliga förtroendevalda i en nämnd

1. när den politiska majoriteten i nämnden inte längre är densamma som i fullmäktige, eller

2. vid förändringar i nämndorganisationen.

Förtroendeuppdragen upphör att gälla när val av nya ledamöter och ersättare har hållits eller när en ny nämndorganisation träder i kraft.

Ledighet från anställning

12 § Förtroendevalda har rätt till den ledighet från sina anställningar som behövs för att de ska kunna fullgöra sina uppdrag. Ledigheten ska omfatta tid för

1. möten i kommunala organ,

2. andra möten som är nödvändiga för uppdragen,
3. resor till och från mötena, och
4. behövlig dygnsvila omedelbart före eller efter mötena.

Rätt till ledighet enligt första stycket ska gälla även av fullmäktige utsedda styrelseledamöter, styrelsesuppleanter och lekmannarevisorer eller motsvarande andra revisorer och deras suppleanter i sådana juridiska personer som avses i 10 kap. 2–5 och 7 §§.

Ekonomiska förmåner

13 § Förtroendevalda har rätt till skälig ersättning för de arbetsinkomster och ekonomiska förmåner som de förlorar på grund av uppdraget.

14 § Förtroendevalda med funktionsnedsättning har rätt till skälig ersättning för resekostnader som uppkommer när de fullgör sina uppdrag.

15 § Förtroendevalda med barn som har behov av tillsyn har rätt till skälig ersättning för kostnader för barn tillsyn som uppkommer när de fullgör sina uppdrag.

16 § Fullmäktige ska besluta om riktlinjer för ersättning enligt 13–15 §§.

17 § Fullmäktige får besluta att förtroendevalda i skälig omfattning ska få

1. ersättning för resekostnader och andra utgifter som föranleds av uppdraget utöver vad som följer av 14 och 15 §§,
2. arvode för det arbete som är förenat med uppdraget,
3. pension, och
4. andra ekonomiska förmåner.

Om fullmäktige beslutar att arvode ska betalas, ska arvodet bestämmas till lika belopp för lika uppdrag.

18 § Bestämmelserna i 13–15 §§ och 17 § andra stycket gäller inte förtroendevalda som fullgör uppdragen på heltid eller en betydande del av heltid.

19 § Fullmäktige i Stockholms kommun får besluta att en sådan förtroendevald som avses i 2 § första stycket för sina uppdrag ska få ekonomiska och andra förmåner som svarar mot de löne- och anställningsvillkor som gäller för dem som är anställda hos kommunen.

Initiativrätt

20 § Varje ledamot i fullmäktige får väcka motioner.

Ledamoten får också ställa interpellationer och frågor enligt 5 kap. 62–67 §§.

21 § Varje ledamot i nämnderna får väcka ärenden i nämnderna.

22 § Varje revisor får väcka ärenden i en nämnd eller i en fullmäktigeberedning om ärendet rör granskningen av verksamheten i nämnden eller beredningen.

Ersättare

23 § När en ersättare tjänstgör har denne samma rättigheter som en ledamot.

Förtroendevalda med funktionsnedsättning

24 § Kommuner och landsting ska verka för att förtroendevalda med funktionsnedsättning kan delta i handläggningen av ärenden på samma villkor som andra förtroendevalda.

Omröstning och beslut

25 § Varje ledamot i fullmäktige eller i en nämnd har en röst.

26 § En ledamot i fullmäktige eller i en nämnd har rätt att avstå från att delta i en omröstning eller i ett beslut.

Ordföranden är dock alltid skyldig att rösta, när det behövs för att ärendet ska kunna avgöras.

27 § En ledamot i en nämnd som deltar i handläggningen av ett ärende ska delta i avgörandet av ärendet, om ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild. Ingen är dock skyldig att rösta för fler än ett förslag.

Reservation

28 § En förtroendevald som har deltagit i avgörandet av ett ärende får reservera sig mot beslutet. Reservationen ska anmälas innan sammanträdet avslutas.

Närvarorätt

29 § Fullmäktige får besluta att en förtroendevald som inte är ledamot eller ersättare i en viss nämnd ska få närvara vid nämndens sammanträden och delta i överläggningarna men inte i besluten.

Beslutet får även innefatta att den förtroendevalde ska ha rätt att få sin mening antecknad i protokollet.

Partistöd

30 § Kommuner och landsting får ge ekonomiskt bidrag och annat stöd till politiska partier för att stärka deras ställning i den kommunala demokratin (partistöd).

Partistöd får ges till de politiska partier som är representerade i fullmäktige och som är juridiska personer. Ett parti är representerat om det har fått mandat i fullmäktige för vilket en vald ledamot är fastställd enligt 14 kap. vallagen (2005:837).

Partistöd får ges också till ett parti som har upphört att vara representerat i fullmäktige, dock endast under ett år efter det att representationen upphörde.

31 § Fullmäktige ska besluta om partistödets omfattning och formerna för det. Stödet får inte utformas så, att det otillbörligt gynnar eller missgynnar ett parti. Fullmäktige får besluta att endast mandat för vilket en vald ledamot är fastställd enligt 14 kap. vallagen (2005:837) ska beaktas vid fördelningen av partistödet.

32 § Beslut om att betala ut partistöd ska fattas av fullmäktige minst en gång per år.

33 § Beslut om partistöd ska innehålla ett krav på att mottagaren av partistödet årligen ska lämna en skriftlig redovisning som visar att partistödet har använts för det ändamål som anges i 30 § första stycket.

Redovisningen ska avse perioden den 1 januari–31 december och ges in till fullmäktige senast sex månader efter redovisningsperiodens utgång. En av mottagaren utsedd särskild granskare ska granska om redovisningen ger en rättvisande bild av hur mottagaren har använt partistödet. Granskarens rapport över granskningen ska bifogas redovisningen.

Fullmäktige får besluta att stöd inte ska betalas till ett parti som inte lämnar redovisning och granskningsrapport enligt första och andra styckena.

Politiska sekreterare

34 § Kommuner och landsting får anställa politiska sekreterare för att biträda de förtroendevalda i det politiska arbetet.

Politiska sekreterare får inte anställas för längre tid än till utgången av det år då val av fullmäktige ska hållas nästa gång i hela landet.

Bestämmelserna i lagen (1982:80) om anställningsskydd ska inte tillämpas för politiska sekreterare.

35 § En politisk sekreterare har rätt till den ledighet från sin anställning som behövs för tjänstgöringen.

5 kap. Fullmäktige

Fullmäktiges uppgifter

1 § Fullmäktige beslutar i ärenden av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt för kommunen eller landstinget, främst

1. mål och riktlinjer för verksamheten,
2. budget, skatt och andra viktiga ekonomiska frågor,
3. nämndernas organisation och verksamhetsformer,
4. val av ledamöter och ersättare i nämnder och beredningar,
5. val av revisorer,
6. grunderna för ekonomiska förmåner till förtroendevalda,
7. årsredovisning och ansvarsfrihet,

- 8. folkomröstning i kommunen eller landstinget, och
- 9. extra val till fullmäktige.

Fullmäktige beslutar också i andra ärenden som anges i denna lag eller i andra författningar.

2 § Fullmäktige ska för varje mandatperiod anta ett program med mål och riktlinjer för skötseln av sådan verksamhet som bedrivs av kommunen, landstinget eller privata utförare.

I programmet ska också anges

- 1. hur sådana mål och riktlinjer samt föreskrifter i lag eller annan författning ska följas upp, och
- 2. hur allmänhetens insyn i de privata utförarnas verksamhet ska tillgodoses.

Vad gäller kommunens eller landstingets egen verksamhet ska programmet omfatta endast sådan verksamhet som enligt 10 kap. 1 § får utföras av privata utförare.

3 § Fullmäktige får uppdra åt en nämnd att i fullmäktiges ställe besluta i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden. Ärenden som anges i 1 och 2 §§ får dock inte delegeras till nämnderna.

4 § I samband med att budgeten fastställs eller anslag annars beviljas får fullmäktige uppdra åt en nämnd att genomföra en viss verksamhet inom ramen för de riktlinjer om verksamheten som fullmäktige har fastställt, om inte något annat följer av lag eller annan författning.

Antalet ledamöter och ersättare

5 § Fullmäktige bestämmer hur många ledamöter som fullmäktige ska ha.

Antalet ska bestämmas till ett udda tal och till minst

- 21 i kommuner med 8 000 röstberättigade eller därunder,
- 31 i kommuner med över 8 000 till och med 16 000 röstberättigade och i landsting med 140 000 röstberättigade eller därunder,
- 41 i kommuner med över 16 000 till och med 24 000 röstberättigade,
- 51 i kommuner med över 24 000 till och med 36 000 röstberättigade och i landsting med över 140 000 till och med 200 000 röstberättigade,
- 61 i kommuner med över 36 000 röstberättigade,
- 71 i landsting med över 200 000 röstberättigade, och
- 101 i kommuner med över 600 000 röstberättigade och i landsting med över 300 000 röstberättigade.

6 § Vid tillämpningen av 5 § ska antalet röstberättigade beräknas på grundval av uppgifterna i folkbokföringsdatabasen enligt lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i Skatteverkets folkbokföringsverksamhet den 1 mars året före valåret.

7 § Om fullmäktige beslutar att antalet ledamöter i fullmäktige ska ändras, ska beslutet tillämpas först när val av fullmäktige hålls nästa gång i hela landet. Beslutet ska fattas före utgången av februari månad valåret. Länsstyrelsen ska genast underrättas om beslutet.

8 § För ledamöter i fullmäktige ska det finnas ersättare.

Fullmäktige bestämmer hur många ersättarna ska vara. Antalet ska utgöra en viss andel, dock högst hälften av det antal platser som varje parti får i fullmäktige. Beslutet ska fattas före utgången av februari månad valåret. Länsstyrelsen ska genast underrättas om beslutet.

Bestämmelser om att utse ersättare finns i vallagen (2005:837).

Ordinarie val

9 § Ledamöterna och ersättarna i fullmäktige ska väljas för fyra år räknat från och med den 15 oktober valåret.

Om Valprövningsnämnden har beslutat om omval enligt 14 kap. 27 § vallagen (2005:837), ska dock mandattiden förlängas till dess omvalet har avslutats.

Extra val

10 § Fullmäktige får besluta om extra val till fullmäktige mellan ordinarie val. Extra val ska hållas om minst två tredjedelar av de närvarande ledamöterna röstar för det. Ett beslut om extra val får dock inte fattas förrän sex månader har förflutit från det nyvalda fullmäktiges första sammanträde.

Ordförande och vice ordförande

11 § Fullmäktige väljer bland sina ledamöter en ordförande och en eller flera vice ordförande, som tillsammans utgör fullmäktiges presidium. Fullmäktige bestämmer tiden för uppdragen.

Tidpunkt för sammanträdena

12 § Fullmäktige bestämmer när ordinarie sammanträden ska hållas.

Sammanträde ska hållas också om styrelsen eller minst en tredjedel av fullmäktiges ledamöter begär det eller om ordföranden anser att det behövs.

Hur sammanträdena tillkännages

13 § Ordföranden ska tillkänna tid och plats för varje sammanträde med fullmäktige och uppgifter om de ärenden som ska behandlas.

14 § Fullmäktiges sammanträden ska tillkännages på kommunens eller landstingets anslagstavla minst en vecka före sammanträdesdagen.

15 § Om ett ärende är så brådskande att det inte hinner tillkännages enligt 13 och 14 §§, ska uppgift om ärendet tillkännages på anslagstavlan senast vardagen närmast före sammanträdesdagen.

Kallelse till sammanträde

16 § Varje ledamot och ersättare ska på lämpligt sätt kallas till sammanträde minst en vecka före sammanträdesdagen. Kallelsen ska

innehålla uppgift om tid och plats för sammanträdet och om de ärenden som ska behandlas. Bilaga 2

Information om sådana ärenden som tillkännagetts enligt 15 § ska på lämpligt sätt lämnas till varje ledamot och ersättare så att den kan antas nå dem senast vardagen närmast före sammanträdesdagen.

Deltagande på distans

17 § Ledamöter får delta i fullmäktiges sammanträden på distans, om fullmäktige har beslutat det. Deltagandet ska i sådant fall ske genom ljud- och bildöverföring i realtid samt på ett sådant sätt att samtliga deltagare kan se och höra varandra och delta på lika villkor.

En ledamot som deltar på distans ska anses vara närvarande vid fullmäktiges sammanträde.

Ersättarnas tjänstgöring

18 § Om en ledamot är förhindrad att inställa sig till ett sammanträde eller att fortsätta delta i ett sammanträde, ska en ersättare tjänstgöra i ledamotens ställe.

19 § Ersättarna ska tjänstgöra enligt den mellan dem bestämda ordningen. En ersättare som har börjat tjänstgöra har dock alltid företräde oberoende av turordningen. En ersättare som avbryter tjänstgöringen på grund av jäv i ett ärende får åter tjänstgöra, sedan ärendet har handlagts.

20 § En ledamot som inställer sig under ett pågående sammanträde eller till ett fortsatt sammanträde har rätt att tjänstgöra även om en ersättare har trätt in i ledamotens ställe.

21 § En ledamot som har avbrutit tjänstgöringen vid ett sammanträde på grund av något annat hinder än jäv får därefter under samma dag inte tjänstgöra vid sammanträdet.

22 § I kommunfullmäktige har ersättare från samma valkrets som ledamoten företräde till tjänstgöring.

Om samtliga ersättare för en ledamot i kommunfullmäktige är förhindrade att inställa sig eller att fortsätta delta i ett sammanträde, ska i ledamotens ställe den ersättare inträda som enligt den bestämda ordningen står i tur att tjänstgöra för den ledamot som har fått den första platsen för partiet i valkretsen. Om en sådan ersättare inte kan tjänstgöra, ska den ersättare inträda som står i tur att tjänstgöra för den ledamot som har fått den andra platsen för partiet i valkretsen och så vidare efter samma grund.

Om partiets samtliga ersättare i valkretsen är förhindrade att inställa sig eller att fortsätta delta i ett sammanträde, ska den ersättare inträda som har utsetts för partiet i någon annan valkrets efter den grund som nyss har sagts. Den ersättare som har utsetts i den valkrets där partiets röstetal är högst har då företräde.

Ärenden i fullmäktige

23 § Ärenden i fullmäktige får väckas av

1. en nämnd,
2. en ledamot genom motion,
3. en revisor, om ärendet gäller förvaltning som har samband med revisionsuppdraget eller om ärendet gäller granskningen,
4. en fullmäktigeberedning, om fullmäktige har beslutat det, eller
5. styrelsen i en sådan juridisk person som avses i 10 kap. 2–5 och 7 §§, om fullmäktige har beslutat det för särskilda fall.

Ärenden i fullmäktige får även väckas genom medborgarförslag och folkinitiativ enligt 8 kap. 7 och 8 §§.

24 § Fullmäktige ska besluta i ärenden som avses i 23 §.

Fullmäktige får dock överlåta till styrelsen eller en annan nämnd att besluta i ett ärende som har väckts genom medborgarförslag, utom i de fall som anges i 1 §.

Anmärkning och ansvarsfrihet

25 § Fullmäktige ska vid ett sammanträde före utgången av juni månad året efter det år som revisionen avser besluta om ansvarsfrihet ska beviljas eller vägras. Beslutet ska motiveras om det inte är uppenbart obehövligt.

Om revisorerna enligt 12 kap. 12 § riktat anmärkning mot en nämnd eller en fullmäktigeberedning eller mot enskilda förtroendevalda i sådana organ, ska fullmäktige besluta om anmärkningen även ska framställas från fullmäktiges sida. Fullmäktige får rikta anmärkning även om revisorerna inte gjort det. Besluten om anmärkning ska motiveras.

26 § Om ansvarsfrihet vägras, får fullmäktige återkalla uppdraget enligt 4 kap. 10 § eller besluta att skadeståndstalan ska väckas.

Talan som inte grundas på brott ska väckas inom ett år från det att beslutet om vägrad ansvarsfrihet fattades. Annars är rätten till sådan talan förlorad.

Hur ärendena bereds

27 § Innan ett ärende avgörs av fullmäktige, ska det ha beretts antingen av en nämnd vars verksamhetsområde ärendet berör eller av en fullmäktigeberedning.

28 § Om ett ärende har beretts bara av en fullmäktigeberedning, ska en nämnd vars verksamhetsområde ärendet berör alltid ges tillfälle att yttra sig.

29 § Styrelsen ska alltid ges tillfälle att yttra sig i ett ärende som har beretts av en annan nämnd eller av en fullmäktigeberedning.

Styrelsen ska lägga fram förslag till beslut i ett ärende, om inte någon annan nämnd eller en fullmäktigeberedning har gjort det.

30 § Fullmäktige får hålla val utan föregående beredning.

Ett ärende som avser avsägelse från ett uppdrag som förtroendevald behöver inte heller beredas. Bilaga 2

31 § De år då val av fullmäktige har hållits i hela landet får nyvalda fullmäktige besluta om att ändra mandattiden för en nämnd eller att ändra antalet ledamöter eller ersättare i en nämnd utan föregående beredning.

32 § Fullmäktige får besluta om extra val till fullmäktige utan föregående beredning.

33 § Fullmäktige får behandla revisionsberättelsen utan föregående beredning. Fullmäktige ska dock hämta in förklaring över

1. anmärkning som framställts i revisionsberättelsen, och
2. revisorernas uttalande att ansvarsfrihet inte tillstyrks.

Revisorerna och deras sakkunniga ska alltid ges tillfälle att yttra sig vid fullmäktiges behandling av revisionsberättelsen.

Om en förtroendevald har vägrats ansvarsfrihet, får fullmäktige också utan ytterligare beredning besluta att den förtroendevaldes uppdrag ska återkallas enligt 4 kap. 10 §.

34 § Ett brådskande ärende får avgöras trots att ärendet inte har beretts, om samtliga närvarande ledamöter är ense om beslutet.

35 § Fullmäktiges beslut att enligt 24 § andra stycket överlåta till styrelsen eller en annan nämnd att besluta i ett ärende som har väckts genom medborgarförslag får fattas utan föregående beredning.

36 § En motion eller ett medborgarförslag ska om möjligt beredas så, att fullmäktige kan fatta beslut inom ett år från det att motionen eller medborgarförslaget väcktes.

Om beredningen inte kan avslutas inom denna tid, ska detta och vad som har kommit fram vid beredningen anmälas till fullmäktige inom samma tid. Fullmäktige får då avskryva motionen eller medborgarförslaget från vidare handläggning.

37 § Fullmäktige får besluta att det som ett led i beredningen av ett ärende som fullmäktige ska handlägga ska hämtas in synpunkter från medlemmarna.

Detta kan ske genom folkomröstning, opinionsundersökning eller något liknande förfarande. Vid opinionsundersökning eller liknande förfarande får valnämnden i kommunen anlitas, om nämndens verksamhet i övrigt inte hindras av det.

Ska synpunkter hämtas in genom en folkomröstning får fullmäktige besluta att det, med tillämpning av 5 kap. vallagen (2005:837), ska framställas röstlängd och röstkort för omröstningen.

38 § Har ett folkinitiativ väckts enligt 8 kap. 8 § ska fullmäktige besluta att folkomröstning ska hållas, om

1. den fråga som initiativet avser är sådan att fullmäktige kan besluta om den, och

2. inte minst två tredjedelar av de närvarande ledamöterna röstar mot förslaget.

Vid sådan folkomröstning ska bestämmelsen i 37 § tredje stycket tillämpas.

39 § Kommunen har rätt att få ersättning för de kostnader som föranleds av att ett landsting anlitar valnämnden.

40 § Bestämmelser om förfarandet vid folkomröstning finns i lagen (1994:692) om kommunala folkomröstningar.

Rätt och skyldighet för andra än ledamöterna att medverka

41 § En förtroendevald som anges i 4 kap. 2 § första stycket, och som inte är ledamot i fullmäktige, ska närvara vid fullmäktiges sammanträden. Han eller hon får delta i överläggningarna och framställa förslag men inte delta i besluten.

42 § Fullmäktige får bestämma att också andra än ledamöter och de som anges i 41 § ska ha rätt att delta i överläggningarna men inte i besluten.

43 § Ordföranden och vice ordföranden i en nämnd, revisorerna samt de anställda i kommunen eller landstinget är skyldiga att lämna upplysningar vid fullmäktiges sammanträden, om fullmäktige begär det och om det inte finns något hinder mot det på grund av sekretess.

Offentlighet och ordning vid sammanträdena

44 § Fullmäktiges sammanträden är offentliga.

Fullmäktige får dock besluta att överläggningen i ett visst ärende ska hållas inom stängda dörrar. Ersättarna får närvara vid en sådan överläggning, även när de inte tjänstgör.

45 § Ordföranden leder fullmäktiges sammanträden och ansvarar för ordningen vid sammanträdena.

Ordföranden får visa ut den som uppträder störande och inte rättar sig efter tillsägelse.

Offentlighet vid fullmäktigeberednings sammanträden

46 § En fullmäktigeberednings sammanträden ska hållas inom stängda dörrar. En sådan beredning får dock besluta att dess sammanträden ska vara offentliga, om fullmäktige har medgett det.

Beslutförhet

47 § Fullmäktige får handlägga ett ärende bara om mer än hälften av ledamöterna är närvarande. Fullmäktige får dock bestämma att interpellationer och frågor får besvaras även om färre ledamöter är närvarande.

48 § Om en ledamot enligt 49 eller 50 § är jävig i ett ärende, får fullmäktige handlägga ärendet, även om antalet deltagande på grund av jävet inte uppgår till det antal som föreskrivs i 47 §.

Jäv

49 § En ledamot får inte delta i handläggningen av ett ärende som personligen rör ledamoten själv, ledamotens make, sambo, föräldrar, barn eller syskon eller någon annan närstående.

Bestämmelserna i 6 kap. 30 § andra och tredje styckena och 32 § om verkan av jäv ska tillämpas också på fullmäktige. Vad som där sägs om nämnd ska i stället gälla fullmäktige.

50 § Den som är redovisningsskyldig till kommunen eller landstinget får inte delta i

1. val av revisor för granskning av verksamhet som omfattas av redovisningsskyldigheten, eller

2. handläggningen av ärenden om ansvarsfrihet för verksamheten. Detsamma gäller make, sambo, föräldrar, barn, syskon eller annan närstående till den redovisningsskyldige.

51 § Trots 50 § får enskilda förtroendevalda mot vilka anmärkning kan riktas enligt 12 kap. 12 § andra stycket delta i fullmäktiges överläggningar, när revisionsberättelsen över den verksamhet som de har ansvaret för behandlas.

Ordföranden och vice ordföranden i en nämnd får också delta i fullmäktiges överläggning när verksamhet inom den egna nämnden behandlas.

Vad som nu har sagts gäller även om de förtroendevalda inte är ledamöter i fullmäktige.

Bordläggning och återremiss

52 § Ett ärende ska bordläggas eller återremitteras, om det begärs av minst en tredjedel av de närvarande ledamöterna. Enkel majoritet krävs dock om ärendet tidigare bordlagts eller återremitterats på begäran av en minoritet.

För bordläggning eller återremiss i fråga om val krävs enkel majoritet. Ett ärende om extra val ska dock alltid bordläggas första gången det tas upp till behandling.

Motiveringen till ett beslut om återremiss ska bestämmas av de ledamöter som begärt återremittering. Vid flera motiveringar får ordföranden pröva vilken motivering som biträds av minst en tredjedel av de närvarande ledamöterna.

53 § Ett bordlagt ärende ska behandlas på fullmäktiges nästa sammanträde, om fullmäktige inte beslutar något annat.

Hur ärendena avgörs

54 § Ordföranden ska se till att bara sådana ärenden avgörs som har tillkännagetts enligt 13–15 §§.

Ett brådiskande ärende får dock avgöras om samtliga närvarande ledamöter beslutar det.

55 § När överläggningen har avslutats, lägger ordföranden fram förslag till beslut.

Förslagen ska utformas så, att de kan besvaras med ja eller nej.

Ordföranden redovisar därefter sin uppfattning om vad som har beslutats och bekräftar beslutet med ett klubbslag, om inte omröstning begärs.

56 § Om omröstning begärs, ska den ske öppet utom i ärenden som avser val eller anställning av personal.

57 § Utgången bestäms genom enkel majoritet, om inte något annat anges i denna lag eller annan författning.

58 § Vid lika röstetal har ordföranden utslagsröst.

I ärenden som avser val eller anställning av personal fattas beslutet dock genom lottnings.

59 § Ordföranden ska vägra att lägga fram ett förslag till beslut, om ordföranden anser att förslaget innebär att ett nytt ärende väcks.

Ordföranden får vägra att lägga fram ett förslag till beslut, om ordföranden anser att förslaget skulle leda till ett beslut som strider mot lag eller annan författning. Fullmäktige får dock besluta att förslaget ändå ska läggas fram.

Proportionella val

60 § Om det begärs av det antal väljande som anges i 2 § lagen (1992:339) om proportionellt valsätt ska följande val vara proportionella:

1. val av ledamöter och ersättare i nämnder och beredningar,
2. val av revisorer som avses i 12 kap. 4 och 5 §§,
3. val av mer än hälften av ledamöter och samtliga suppleanter i styrelsen för aktiebolag,
4. val av ledamöter och suppleanter i styrelsen för ekonomiska föreningar eller stiftelser, och
5. val av revisorer och revisorssuppleanter samt lekmannarevisorer som ska granska styrelsens förvaltning i aktiebolag, ekonomiska föreningar och stiftelser.

Första stycket 1 ska inte gälla vid val till en nämnd som avses i 6 kap. 1 § 2, om två tredjedelar av de närvarande ledamöterna i fullmäktige vid inrättandet av nämnden har röstat för att ledamöter i nämnden ska väljas på någon annan grund än partipolitisk.

61 § Om fullmäktiges val av ledamöter och ersättare i vissa statliga styrelser och andra organ finns det bestämmelser i lag eller annan författning.

Interpellationer

62 § Interpellationer får ställas av ledamöterna och riktas till ordföranden i en nämnd eller en fullmäktigeberedning samt till de förtroendevalda i övrigt som fullmäktige bestämmer.

Fullmäktige i Stockholms kommun får besluta att interpellationer får ställas bara till förtroendevald som anges i 4 kap. 2 § första stycket.

63 § Interpellationerna ska ha ett bestämt innehåll och vara försedda med motivering.

64 § Interpellationer ska avse ämnen som hör till fullmäktiges, en nämnds eller en fullmäktigeberednings handläggning. De får dock inte avse ärenden som rör myndighetsutövning mot någon enskild. De bör ställas endast i angelägenheter av större intresse för kommunen eller landstinget.

65 § Fullmäktige beslutar utan föregående överläggning om en interpellation får ställas.

66 § Fullmäktige får besluta att ordföranden i en nämnd får överlåta besvarandet av en interpellation till en av fullmäktige utsedd ledamot i styrelsen för en sådan juridisk person som avses i 10 kap. 2–5 och 7 §§ eller till ordföranden i styrelsen eller annan nämnd i ett kommunalförbund som kommunen eller landstinget är medlem i.

Frågor

67 § För att hämta in upplysningar får ledamöterna ställa frågor. Bestämmelserna i 62 och 64–66 §§ ska då tillämpas.

En fråga ska ha ett bestämt innehåll. Den får vara försedd med en kort inledande förklaring.

När en fråga besvaras, får bara den som ställer frågan och den som svarar delta i överläggningen.

Protokollet

68 § Vid sammanträdena ska protokoll föras på ordförandens ansvar.

69 § Protokollet ska redovisa vilka ledamöter och ersättare som har tjänstgjort och vilka ärenden som fullmäktige har handlagt.

70 § Protokollet ska för varje ärende redovisa

1. vilka förslag och yrkanden som har lagts fram och inte tagits tillbaka,
2. i vilken ordning ordföranden har lagt fram förslag till beslut,
3. genomförda omröstningar och resultaten av dem,
4. vilka beslut som har fattats,
5. vilka ledamöter som har deltagit i besluten och hur de har röstat vid öppna omröstningar, och
6. vilka reservationer som har anmälts mot besluten.

71 § I protokollet ska anges vilka interpellationer och frågor som har ställts och vilka interpellationer och frågor som har besvarats.

72 § Ett protokoll ska justeras senast fjorton dagar efter sammanträdet på det sätt som fullmäktige har bestämt.

73 § Bestämmelser om att justering av protokollet ska tillkännages på anslagstavlan finns i 8 kap. 21 §.

Arbetsordningen

74 § Fullmäktige ska anta en arbetsordning av vilken det ska framgå vad som i övrigt ska gälla för fullmäktiges sammanträden och handläggningen av ärendena.

75 § Arbetsordningen ska reglera

1. antalet ledamöter i fullmäktige,
2. när sammanträden ska hållas,
3. anmälan av hinder att delta i sammanträden,
4. inkallande av ersättare och deras tjänstgöring,
5. vem som ska föra ordet, tills ordförande utsetts,
6. rätten att delta i fullmäktiges överläggningar,
7. förfarandet vid omröstningar,
8. handläggningen av motioner, interpellationer och frågor,
9. formerna för justeringen av protokollet, och
10. fullmäktigepresidiets arbetsuppgifter.

Om fullmäktige med stöd av 8 kap. 7 § har beslutat att medborgarförslag får väckas, ska arbetsordningen reglera hur sådana förslag ska handläggas.

Om fullmäktige har beslutat att ledamöter får delta i fullmäktiges sammanträden på distans, ska arbetsordningen reglera i vilken utsträckning sådant deltagande får ske.

6 kap. Styrelsen och övriga nämnder

Nämndernas uppgifter

1 § Fullmäktige ska, om inte något annat anges i lag eller annan författning, bestämma nämndernas verksamhetsområden och inbördes förhållanden. Fullmäktige får besluta

1. att en nämnd ska ha hand om en eller flera verksamheter i hela kommunen eller landstinget,
2. att en nämnd ska ha hand om en eller flera verksamheter för en del av kommunen eller landstinget,
3. att en nämnd ska ha hand om verksamheten vid en eller flera anläggningar, och
4. att en nämnd ska tillhandahålla tjänster åt en annan nämnd.

2 § Nämnderna beslutar i frågor som rör förvaltningen och i frågor som de enligt lag eller annan författning ska ha hand om.

Nämnderna beslutar också i frågor som fullmäktige har delegerat till dem. Bilaga 2

3 § Nämnderna bereder fullmäktiges ärenden och ansvarar för att fullmäktiges beslut verkställs.

4 § Nämnderna ska redovisa till fullmäktige hur de har fullgjort sådana uppdrag som fullmäktige har lämnat till dem med stöd av 5 kap. 3 och 4 §§.

Fullmäktige ska besluta om omfattningen av redovisningen och formerna för den.

5 § Nämnderna ska var och en inom sitt område se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt samt de bestämmelser i lag eller annan författning som gäller för verksamheten.

De ska också se till att den interna kontrollen är tillräcklig samt att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt.

Detsamma gäller när skötseln av en kommunal angelägenhet med stöd av 10 kap. 1 § har lämnats över till någon annan.

6 § En nämnd får inte bestämma om rättigheter eller skyldigheter för kommunen eller landstinget i ärenden där nämnden företräder kommunen eller landstinget som part.

En nämnd får inte heller utöva i lag eller annan författning föreskriven tillsyn över sådan verksamhet som nämnden själv bedriver.

Särskilt om styrelsens uppgifter

7 § Styrelsen ska leda och samordna förvaltningen av kommunens eller landstingets angelägenheter och ha uppsikt över övriga nämnders och eventuella gemensamma nämnders verksamhet.

Styrelsen ska också ha uppsikt över kommunal verksamhet som bedrivs i sådana juridiska personer som avses i 10 kap. 2–5 och 7 §§ och sådana kommunalförbund som kommunen eller landstinget är medlem i.

8 § Fullmäktige får besluta att styrelsen ska kunna fatta beslut om särskilt angivna förhållanden som rör andra nämnders verksamhet. Styrelsen får dock inte ges rätt att fatta beslut som rör andra nämnders myndighetsutövning eller ärenden som i övrigt rör enskilda.

9 § Styrelsen ska i årliga beslut för varje sådant aktiebolag som avses i 10 kap. 2 § pröva om den verksamhet som bolaget har bedrivit under föregående kalenderår har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna. Om styrelsen finner att så inte är fallet, ska den lämna förslag till fullmäktige om nödvändiga åtgärder.

10 § Styrelsen ska vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att de krav som anges i 10 kap. 3–5 §§ är uppfyllda i fråga om sådana aktiebolag som avses i dessa bestämmelser.

11 § Styrelsen ska följa de frågor som kan inverka på kommunens eller landstingets utveckling och ekonomiska ställning.

Styrelsen ska också hos fullmäktige, övriga nämnder och andra myndigheter göra de framställningar som behövs.

12 § Styrelsen får från övriga nämnder, beredningar och anställda i kommunen eller landstinget begära in de yttranden och upplysningar som behövs för att styrelsen ska kunna fullgöra sina uppgifter.

13 § Styrelsen ska särskilt

1. bereda eller yttra sig i ärenden som ska handläggas av fullmäktige med de begränsningar som framgår av 5 kap. 30–34 §§,

2. ha hand om den ekonomiska förvaltningen,

3. verkställa fullmäktiges beslut, och

4. i övrigt fullgöra de uppdrag som fullmäktige har lämnat över till styrelsen.

14 § Fullmäktige får besluta att en annan nämnd än styrelsen helt eller delvis ska ha hand om förvaltningen och verkställigheten i fråga om egendom samt verkställigheten av fullmäktiges beslut. Fullmäktige får också besluta att en annan nämnd helt eller delvis ska ha hand om sin egen medelsförvaltning.

15 § Styrelsen får själv eller genom ombud företråda kommunen eller landstinget i alla mål och ärenden, om inte någon annan ska göra det på grund av lag eller annan författning eller beslut av fullmäktige.

Detta gäller också mål där någon har begärt laglighetsprövning av fullmäktiges beslut, om inte fullmäktige beslutar att själv företråda kommunen eller landstinget i målet.

Ledamöter och ersättare

16 § Ledamöter och ersättare i en nämnd väljs av fullmäktige till det antal som fullmäktige bestämmer. I styrelsen ska antalet ledamöter och antalet ersättare vara minst fem.

Om ersättarna inte väljs proportionellt, ska fullmäktige bestämma i vilken ordning som de ska tjänstgöra.

17 § Fullmäktige ska besluta om ersättarnas tjänstgöring i nämnderna.

De ersättare som inte tjänstgör får närvara vid nämndernas sammanträden och ska underrättas om tid och plats för sammanträdena.

Fullmäktige ska besluta i vilken utsträckning ersättarna ska ha rätt att delta i överläggningarna och få sin mening antecknad i protokollet.

Mandattider

18 § Ledamöterna och ersättarna i styrelsen väljs för fyra år, räknat från och med den 1 januari året efter det år då val av fullmäktige har hållits i hela landet.

Fullmäktige får dock bestämma att styrelsens mandattid ska räknas från och med det sammanträde då valet hålls intill det sammanträde då val av styrelse hålls nästa gång. I ett sådant fall ska nyvalda fullmäktige välja styrelsen vid fullmäktiges första sammanträde.

19 § Fullmäktige bestämmer mandattiderna för andra nämnder än styrelsen.

20 § Om en ledamot avgår under mandattiden, ska fyllnadsval hållas.

Om ledamoten har utsetts vid ett proportionellt val, inträder i stället en ersättare i enlighet med den ordning som har bestämts för ersättarnas tjänstgöring.

Om fullmäktige har återkallat uppdragen för de förtroendevalda enligt 4 kap. 11 § första stycket 1, ska val av nya ledamöter och ersättare hållas.

Ordförande och vice ordförande

21 § Fullmäktige ska bland nämndens ledamöter välja en ordförande och en eller två vice ordförande. Dessa utgör tillsammans nämndens presidium. Fullmäktige bestämmer tiden för uppdragen.

Om den politiska majoriteten i fullmäktige har förändrats på ett sådant sätt att det parti som nämndens ordförande företräder inte längre ingår i den politiska majoriteten, får fullmäktige välja ett nytt presidium.

22 § Fullmäktige bestämmer vem som ska fullgöra ordförandens uppgifter när varken ordföranden eller en vice ordförande kan tjänstgöra.

Tidpunkt för sammanträdena

23 § Nämnderna bestämmer tid och plats för sina sammanträden.

Sammanträden ska hållas också om minst en tredjedel av nämndens ledamöter begär det eller ordföranden anser att det behövs.

Deltagande på distans

24 § Fullmäktige ska besluta i vilken utsträckning ledamöter får delta i en nämnds sammanträden på distans. Deltagande på distans ska ske på det sätt som anges i 5 kap. 17 §.

En ledamot som deltar på distans ska anses vara närvarande vid nämndens sammanträde.

Offentlighet och närvarorätt vid nämndsammanträden

25 § En nämnds sammanträden ska hållas inom stängda dörrar. Nämnden får dock besluta att dess sammanträden ska vara offentliga, om fullmäktige har medgett det.

Om fullmäktige har medgett det, får nämnden besluta att den eller de som har väckt ett ärende genom medborgarförslag får närvara när nämnden behandlar ärendet och delta i överläggningarna men inte i besluten.

En nämnds sammanträden ska dock alltid hållas inom stängda dörrar i ärenden

1. som avser myndighetsutövning, eller
2. i vilka det förekommer uppgifter som hos nämnden omfattas av sekretess.

26 § En nämnd får kalla en ledamot eller en ersättare i fullmäktige, en annan nämnd eller beredning, en revisor, en anställd hos kommunen eller landstinget eller en särskild sakkunnig att närvara vid ett sammanträde med nämnden för att lämna upplysningar.

Den som har kallats till ett sammanträde får, om nämnden beslutar det, delta i överläggningarna men inte i besluten.

Beslutförhet

27 § En nämnd får handlägga ärenden bara när fler än hälften av ledamöterna är närvarande.

Jäv

28 § En förtroendevald är jävig, om

1. saken angår honom eller henne själv eller hans eller hennes make, sambo, förälder, barn eller syskon eller någon annan närstående eller om ärendets utgång kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada för den förtroendevalde själv eller någon närstående,

2. han eller hon eller någon närstående är ställföreträdare för den som saken angår eller för någon som kan vänta synnerlig nytta eller skada av ärendets utgång,

3. ärendet rör tillsyn över sådan kommunal verksamhet som han eller hon själv är knuten till,

4. han eller hon har fört talan som ombud eller mot ersättning biträtt någon i saken, eller

5. det i övrigt finns någon särskild omständighet som är ägnad att rubba förtroendet till hans eller hennes opartiskhet i ärendet.

29 § Från jäv ska bortses när frågan om opartiskhet uppenbarligen saknar betydelse.

30 § En förtroendevald som är jävig i ett ärende hos en nämnd får inte delta eller närvara vid handläggningen av ärendet. Denne får dock vidta åtgärder som någon annan inte kan vidta utan olägligt uppskov.

Den som känner till en omständighet som kan antas utgöra jäv mot denne ska självmant uppge det.

Har det uppkommit en fråga om jäv mot någon och har någon annan inte trätt i dennes ställe, ska nämnden snarast besluta i jävsfrågan. Den som jävet gäller får delta i prövningen av jävsfrågan endast om nämnden annars inte är beslutför och någon annan inte kan tillkallas utan olägligt uppskov.

31 § Om ett ärende hos en nämnd berör ett aktiebolag där kommunen eller landstinget äger minst hälften av aktierna eller en stiftelse där kommunen eller landstinget utser minst hälften av styrelseledamöterna, ska jäv enligt 28 § 2 eller 5 inte anses föreligga enbart på grund av att

den som handlägger ärendet är ställföreträdare för bolaget eller stiftelsen eller på något annat sätt är knuten dit. Vad som nu har sagts gäller inte när en nämnd handlägger ärenden som avser myndighetsutövning mot enskilda.

Jäv enligt 28 § 5 ska inte heller anses föreligga enbart på grund av att den som handlägger ett ärende hos en nämnd tidigare har deltagit i handläggningen av ärendet hos en annan nämnd.

32 § Ett beslut om jäv får överklagas endast i samband med överklagande av det beslut genom vilket nämnden avgör ärendet.

Hur ärendena avgörs

33 § I fråga om förfarandet när en nämnd fattar beslut ska 5 kap. 55–58 §§ tillämpas.

För bordläggning av ett ärende i en nämnd krävs det enkel majoritet.

34 § Ett ärende som väckts genom medborgarförslag ska om möjligt handläggas så att ärendet kan avgöras inom ett år från det att det väcktes i fullmäktige.

En nämnd som handlägger sådana ärenden ska minst en gång om året informera fullmäktige om de beslut som fattats i ärendena. Nämnden ska även informera om de ärenden som inte har avgjorts inom den tid som anges i första stycket.

Protokollet

35 § Vid ett sammanträde ska protokoll föras.

I fråga om hur protokollet ska föras, protokollets innehåll, justering av protokollet och hur justeringen ska tillkännages ska 5 kap. 68–70 och 72 §§ och 8 kap. 21 § tillämpas.

Delgivning

36 § Delgivning med en nämnd sker med ordföranden eller med den som enligt ett reglemente eller ett särskilt beslut är behörig att ta emot delgivningar.

Delegering av ärenden

37 § En nämnd får uppdra åt presidiet, ett utskott, en ledamot eller ersättare att besluta på nämndens vägnar i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden, dock inte i de fall som avses i 38 §.

38 § I följande slag av ärenden får beslutanderätten inte delegeras:

1. ärenden som avser verksamhetens mål, inriktning, omfattning eller kvalitet,

2. framställningar eller yttranden till fullmäktige liksom yttranden med anledning av att beslut av nämnden i dess helhet eller av fullmäktige har överklagats,

3. ärenden som rör myndighetsutövning mot enskilda, om de är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt,

4. ärenden som väckts genom medborgarförslag och som lämnats över till nämnden, och

5. vissa ärenden som anges i lag eller annan författning.

39 § En nämnd får uppdra åt ordföranden eller en annan ledamot som nämnden har utsett att besluta på nämndens vägnar i ärenden som är så brådskande, att nämndens avgörande inte kan avvaktas.

Anmälan av beslut till nämnd

40 § Nämnden ska besluta om i vilken utsträckning beslut som har fattats med stöd av uppdrag enligt 37 § och 7 kap. 5 och 6 §§ ska anmälas till den. Beslut som inte anmäls ska protokollföras särskilt, om beslutet får överklagas enligt bestämmelserna i 13 kap.

Sådana beslut som avses i 39 § ska anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

Utskott

41 § En nämnds beslutanderätt får enligt 37 § delegeras till ett utskott. Ett utskott kan också ha till uppgift att bereda nämndens ärenden.

42 § En nämnd ska välja utskott bland ledamöterna och ersättarna i nämnden. Bestämmelserna i 2 § lagen (1992:339) om proportionellt valsätt ska då tillämpas.

Nämndberedningar

43 § Nämndberedningar bereder nämndens ärenden.

Nämnden får till nämndberedning välja även andra än förtroendevalda.

Reglementen

44 § Fullmäktige ska anta reglementen om nämndernas verksamhet och arbetsformer.

7 kap. Anställda

Direktören

1 § Styrelsen ska utse en direktör. Direktören ska ha den ledande ställningen bland personalen och vara chef för den förvaltning som finns under styrelsen.

Styrelsen får besluta att direktören ska ha en annan benämning.

2 § Direktören ansvarar för att det finns ett underlag till beslut i samtliga ärenden som styrelsen ska behandla och svarar för att styrelsens beslut verkställs.

Styrelsen ska i en instruktion fastställa hur direktören ska leda förvaltningen under styrelsen. Instruktionen ska också fastställa direktörens övriga uppgifter.

Valbarhetshinder för anställda

3 § Direktören är inte valbar till ett förtroendeuppdrag i kommunen, landstinget eller kommunalförbund som kommunen eller landstinget är medlem i.

Den som är chef för en förvaltning som hör till en nämnds verksamhetsområde får inte väljas till ledamot eller ersättare i nämnden.

Jäv

4 § Bestämmelserna om jäv i 6 kap. 28–32 §§ ska tillämpas för de anställda.

Delegering av ärenden

5 § En nämnd får uppdra åt en anställd hos kommunen eller landstinget att besluta på nämndens vägnar i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden, dock inte i de fall som avses i 6 kap. 38 §.

6 § Om en nämnd med stöd av 5 § uppdrar åt en förvaltningschef inom nämndens verksamhetsområde att fatta beslut, får nämnden överlåta åt förvaltningschefen att i sin tur uppdra åt en annan anställd inom kommunen eller landstinget att besluta i stället.

7 § Om en nämnd med stöd av 5 § uppdrar åt en anställd att besluta på nämndens vägnar, får nämnden ställa upp villkor som innebär att brukarna av nämndens tjänster ska ges tillfälle att lägga fram förslag eller att yttra sig, innan beslutet fattas.

Nämnden får också bestämma att en anställd får fatta beslut endast om företrädare för brukarna har tillstyrkt beslutet.

8 § Bestämmelser om anmälan av beslut till nämnd finns i 6 kap. 40 §.

Skyldighet att lämna upplysningar

9 § Bestämmelser om de anställdas skyldighet att lämna upplysningar vid fullmäktiges sammanträden och till revisorerna finns i 5 kap. 43 § och 12 kap. 8 § första stycket.

Närvarorätt för personalföreträdare

10 § Företrädare för de anställda (personalföreträdare) får, i den omfattning som anges i 11–15 §§, närvara vid sammanträden med andra nämnder än styrelsen.

Närvarorätt saknas dock vid revisorernas sammanträden, i patientnämnder, valnämnder och överförmyndarnämnder.

11 § Personalföreträdarna har rätt att närvara vid en nämnds behandling av ärenden som rör förhållandet mellan kommunen eller landstinget som arbetsgivare och dess anställda. Nämnden får i enskilda fall besluta att personalföreträdarna får närvara även vid behandlingen av andra ärenden.

12 § Personalföreträdarna har inte rätt att närvara när ärenden av följande slag handläggs:

1. ärenden som avser myndighetsutövning mot någon enskild, såvida inte ärendet rör en obestämd krets av enskilda,
2. förhandlingar med en arbetstagarorganisation,
3. uppsägningar av kollektivavtal,
4. arbetskonflikter,
5. rättstvister mellan kommunen eller landstinget och en arbetstagarorganisation, och
6. ärenden som avser beställning eller upphandling av varor och tjänster.

13 § Personalföreträdarna har rätt att delta i nämndens överläggningar men inte i besluten.

14 § Med iakttagande av bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) är en nämnd skyldig att lämna personalföreträdarna de upplysningar som behövs för deras verksamhet.

15 § Personalföreträdarna utses särskilt för varje nämnd bland de anställda, i första hand bland dem som är anställda inom nämndens verksamhetsområde.

Högst tre personalföreträdare och en ersättare för var och en av dem får finnas för varje nämnd.

16 § Personalföreträdarna utses av den eller de lokala arbetstagarorganisationer som kommunen eller landstinget har kollektivavtal med.

17 § Vad som gäller om jäv för den som ska handlägga ett ärende hos en nämnd ska gälla också för personalföreträdare i nämnden.

Jäv enligt 6 kap. 28 § 5 ska dock inte anses föreligga enbart på grund av att personalföreträdaren

1. är förtroendeman eller funktionär hos en arbetstagarorganisation som har intressen att bevaka i ärendet, eller
2. har företrätt organisationen som förtroendeman eller funktionär i en sådan förhandling i ärendet som har ägt rum enligt lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet.

18 § Personalföreträdarna ska kallas till sammanträden på samma sätt som gäller för ledamöterna i nämnden. Ersättarna kallas bara när de ska tjänstgöra som personalföreträdare.

19 § Beslut som fattas vid ett sammanträde dit personalföreträdarna har tillträde blir inte ogiltiga på grund av att personalföreträdarna eller någon av dem inte har kallats till sammanträdet.

Partssammansatta organ

20 § Fullmäktige får inrätta partssammansatta organ för sådana ärenden som rör förhållandet mellan kommunen eller landstinget som arbetsgivare och dess anställda, samt beträffande en gemensam nämnd,

förhållandet mellan de samverkande kommunerna eller landstingen som arbetsgivare och deras anställda. Detta gäller dock inte om något annat följer av lag eller annan författning.

De partssammansatta organen ska inom en nämnds verksamhetsområde svara för beredning, förvaltning och verkställighet.

21 § Fullmäktige ska fastställa ett partssammansatt organs uppgifter, sammansättning, mandattid och verksamhetsformer i ett reglemente.

22 § Partssammansatta organ får inte avgöra frågor som avser verksamhetens mål, inriktning, omfattning eller kvalitet.

De får inte heller avgöra ärenden som avser myndighetsutövning mot någon enskild.

23 § Ett partssammansatt organ ska bestå av företrädare för dels kommunen eller landstinget, dels de anställda.

Kommunens eller landstingets företrädare väljs av fullmäktige eller, om fullmäktige bestämmer det, av en nämnd.

De anställdas företrädare utses av den eller de lokala arbetstagarorganisationer som kommunen eller landstinget har slutit kollektivavtal med om partssammansatta organ.

24 § För partssammansatta organ ska följande bestämmelser tillämpas

1. 4 kap. 28 § om reservation,
2. 6 kap. 28–32 §§ om jäv, och
3. 6 kap. 35 § i fråga om hur protokoll ska föras, protokollets innehåll, justering av protokollet och hur justeringen ska tillkännages.

25 § En nämnd inom vars verksamhetsområde ett partssammansatt organ har tillsatts får återkalla uppdrag som har lämnats över till organet, om det finns synnerliga skäl för det.

Hänvisning till annan lagstiftning

26 § Bestämmelser om bisysslor för anställda finns i lagen (1994:260) om offentlig anställning.

8 kap. Medborgarna

Medlemskap i kommun

1 § Medlem av en kommun är den som är folkbokförd i kommunen, äger fast egendom i kommunen eller ska betala kommunalskatt där.

Medlem av en kommun är även en juridisk person som bedriver näringsverksamhet från fast driftställe i kommunen eller en ideell förening vars styrelse har säte i kommunen eller som bedriver verksamhet i kommunen.

Medlem av en kommun är också en medborgare i någon av Europeiska unionens medlemsstater (unionsmedborgare) som är bosatt i kommunen men som, enligt 5 § andra stycket folkbokföringslagen (1991:481), inte ska folkbokföras där.

Medlemskap i landsting

2 § Medlem av ett landsting är den som är medlem av en kommun inom landstinget.

Medlemmarnas rättigheter

3 § Enligt 2 kap. 4 § ska medlemmarna behandlas lika. I 2 kap. 5 § finns ett förbud mot retroaktiva beslut till nackdel för medlemmarna.

Medlemmar har i enlighet med 13 kap. rätt att överklaga kommunala beslut.

Medlemmar kan enligt 7 § ges rätt att lämna medborgarförslag.

Rösträtt

4 § Rösträtt vid val av ledamöter och ersättare i kommunfullmäktige har den som är folkbokförd i kommunen, senast på valdagen fyller 18 år och

1. är svensk medborgare eller annan unionsmedborgare,
2. är medborgare i Island eller Norge, eller
3. varit folkbokförd i Sverige tre år i följd före valdagen.

Rösträtt vid val av ledamöter och ersättare i kommunfullmäktige har också en sådan unionsmedborgare som avses 1 § tredje stycket.

5 § Rösträtt vid val av ledamöter och ersättare i landstingsfullmäktige har den som är röstberättigad vid val av ledamöter och ersättare i kommunfullmäktige i en kommun inom landstinget.

6 § Frågor om rösträtt enligt 4 och 5 §§ avgörs på grundval av en röstlängd som upprättas före valet.

Medborgarförslag

7 § Den som är folkbokförd i kommunen eller i en kommun inom landstinget får, om fullmäktige har beslutat det, väcka ärenden i fullmäktige (medborgarförslag). Då får även unionsmedborgare som avses i 1 § tredje stycket lämna medborgarförslag.

Folkinitiativ

8 § Ärende om att hålla folkomröstning i en viss fråga får i fullmäktige väckas av minst tio procent av de röstberättigade kommun- eller landstingsmedlemmarna enligt lagen (1994:692) om kommunala folkomröstningar (folkinitiativ). Initiativet ska vara skriftligt, ange den aktuella frågan samt innehålla initiativtagarnas egenhändiga namnteckningar, uppgifter om när namnteckningarna gjorts, namnförtydliganden, personnummer och uppgift om deras adresser.

Vid beräkningen av antalet initiativtagare ska endast de räknas med som har skrivit under initiativet under den sexmånadersperiod som föregått inlämnandet.

9 § Nämnderna ska verka för att samråd sker med dem som brukar deras tjänster.

10 § Bestämmelser om att brukarna i vissa fall ska ges tillfälle att lägga fram förslag eller att yttra sig innan beslut fattas av en anställd finns i 7 kap. 7 §.

Självförvaltningsorgan

11 § Fullmäktige får besluta att en nämnd får uppdra åt ett självförvaltningsorgan under nämnden att helt eller delvis sköta driften av en viss anläggning eller en viss institution, om inte något annat följer av lag eller annan författning. Fullmäktige får i ett sådant fall även besluta att nämnden får uppdra åt självförvaltningsorganet att besluta på nämndens vägnar i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden. Ärenden som rör myndighetsutövning mot enskilda eller som i övrigt avses i 6 kap. 38 § får dock inte delegeras till ett självförvaltningsorgan.

12 § Nämnden ska i en arbetsordning fastställa självförvaltningsorganets uppgifter, sammansättning, arbetsformer och mandattid.

De beslut som självförvaltningsorganet fattar med stöd av uppdrag enligt 11 § ska anmälas till nämnden, som bestämmer i vilken ordning det ska ske.

13 § Ett självförvaltningsorgan ska bestå av företrädare för dem som brukar anläggningen eller institutionen och de anställda där. Företrädarna för sådana brukare ska vara fler än dem som företräder de anställda.

Nämnden väljer på förslag av brukarna de ledamöter och ersättare som ska företräda brukarna och på förslag av de anställda dem som ska företräda de anställda.

14 § De ledamöter och ersättare som företräder brukarna har rätt till den ledighet från sina anställningar som behövs för uppdraget och de ekonomiska förmåner som fullmäktige bestämt för de förtroendevalda.

15 § En nämnd får helt eller delvis återkalla ett uppdrag som har getts till ett självförvaltningsorgan, om det finns särskilda skäl för det. Detsamma gäller uppdraget för enskild ledamot.

Mötesoffentlighet

16 § Bestämmelser om allmänhetens rätt att närvara vid sammanträden finns i

1. 5 kap. 44 § i fråga om fullmäktige,
2. 5 kap. 46 § i fråga om fullmäktigeberedningar,
3. 6 kap. 25 § i fråga om styrelser och övriga nämnder, och
4. 9 kap. 11 § i fråga om kommunalförbund med förbundsledning.

Handlingsoffentlighet

17 § Bestämmelser om allmänhetens rätt att ta del av allmänna handlingar och uppgifter ur allmänna handlingar finns i 2 kap. tryckfrihetsförordningen.

Bestämmelser om allmänhetens rätt att ta del av handlingar hos vissa juridiska personer enligt 10 kap. 2–5 och 7 §§ finns i 2 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Bestämmelser om allmänhetens rätt att ta del av handlingar i delägda kommunala bolag som inte omfattas av 2 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen finns i 10 kap. 4 § andra stycket.

Anslagstavlan

18 § Varje kommun och landsting ska på sin webbplats ha en anslagstavla. Anslagstavlan ska vara lättillgänglig och kunna särskiljas från övrigt innehåll på webbplatsen.

Kommuner och landsting ska i sina lokaler eller på annan plats ge allmänheten möjlighet att ta del av innehållet på anslagstavlan.

19 § Anslagstavlan ska innehålla

1. tillkännagivanden om fullmäktiges sammanträden,
2. tillkännagivanden av justerade protokoll,
3. tillkännagivanden av delegationsbeslut som inte ska anmälas till en nämnd,
4. justerade protokoll i den utsträckning kommunen eller landstinget bestämmer och det inte strider mot lag eller annan författning, och
5. upplysningar om hur beslut kan överklagas enligt 13 kap.

Anslagstavlan ska även innehålla kungörelser, tillkännagivanden eller annan information som med stöd av lag eller annan författning ska meddelas på anslagstavlan.

20 § Anslagstavlan får utöver det som anges i 19 § endast innehålla tillkännagivanden om styrelsens och övriga nämnders sammanträden samt beslutsunderlag inför fullmäktiges, styrelsens och övriga nämnders sammanträden.

Tillkännagivande av protokoll

21 § Senast andra dagen efter det att protokollet har justerats ska justeringen tillkännages på anslagstavlan. Av tillkännagivandet ska framgå var protokollet finns tillgängligt samt vilken dag det har tillkännagetts. Tillkännagivandet får inte tas bort från anslagstavlan före överklagandetidens utgång enligt 13 kap. 5 § första stycket.

Kommunala föreskrifter

22 § Kommunala föreskrifter ska kungöras genom att det på kommunens eller landstingets anslagstavla tillkännages att protokollet för de beslutade föreskrifterna har justerats.

Gällande kommunala föreskrifter ska finnas tillgängliga för allmänheten på kommunens eller landstingets webbplats. De ska där vara

samlade i kommunens eller landstingets författningssamling eller på något annat sätt. Innehållet i samlingen ska framgå av ett register eller någon annan förteckning på webbplatsen.

Första och andra styckena gäller inte om

1. det i lag eller annan författning anges att föreskrifterna ska kungöras eller göras tillgängliga på något annat sätt, eller
2. föreskrifterna på grund av sekretess inte får lämnas ut till var och en.

Insyn i budgeten

23 § Styrelsens förslag till budget ska hållas tillgängligt för allmänheten på kommunens eller landstingets webbplats från och med tillkännagivandet av det sammanträde med fullmäktige då budgeten ska fastställas.

Insyn i årsredovisningen

24 § Årsredovisningen ska hållas tillgänglig för allmänheten på kommunens eller landstingets webbplats från och med tillkännagivandet av det sammanträde med fullmäktige då årsredovisningen ska godkännas.

25 § Fullmäktige får bestämma att allmänheten får ställa frågor om årsredovisningen vid ett sammanträde med fullmäktige.

Insyn i privata utförares verksamhet

26 § Bestämmelser om allmänhetens insyn i verksamhet som genom avtal lämnas över från en kommun, ett landsting eller ett helägt kommunalt bolag till en privat utförare finns i 10 kap. 3 och 10 §§.

Information till enskilda

27 § När enskilda kan välja mellan olika utförare av en nämnds tjänster ska nämnden lämna information om samtliga utförare, om inte annat framgår av lag eller annan författning.

Sådan information ska vara saklig, relevant, jämförbar, lättförståelig och lättillgänglig.

9 kap. Kommunal samverkan

Kommunalförbund

Bildande av kommunalförbund

1 § Ett kommunalförbund bildas genom att förbundsmedlemmarna antar en förbundsordning. Förbundsmedlemmarna kan också i förbundsordningen ange en senare tidpunkt vid vilken kommunalförbundet ska bildas.

Bestämmelser som ska tillämpas för kommunalförbund

2 § Om inget annat anges eller följer av bestämmelserna om kommuner och landsting i denna lag, tillämpas dessa även för kommunalförbund.

När ett kommunalförbund har hand om en angelägenhet som det finns bestämmelser om i en särskild författning, ska den författningens bestämmelser om kommuner eller landsting tillämpas för förbundet.

Om det i någon annan författning finns särskilda bestämmelser om kommunalförbund för ett visst ändamål, ska de tillämpas i stället för bestämmelserna i denna lag.

Beslutande församling, förbundsstyrelse och övriga organ

3 § I ett kommunalförbund ska det som beslutande församling finnas ett förbundsfullmäktige eller en förbundsledning.

Ledamöter och ersättare i den beslutande församlingen väljs av förbundsmedlemmarnas fullmäktige enligt vad som anges i förbundsordningen.

Varje förbundsmedlem ska vara representerad i den beslutande församlingen med minst en ledamot och en ersättare. Antalet ersättare ska vara lika många som antalet ledamöter.

4 § Den beslutande församlingen väljs för fyra år, om inte en kortare mandattid anges i förbundsordningen.

Mandattiden räknas från och med den 1 januari året efter det då val av fullmäktige har hållits i hela landet, om inte annat anges i förbundsordningen.

5 § Den beslutande församlingen ska tillsätta en förbundsstyrelse. Om ett förbund är organiserat med förbundsledning, ska ledningen också vara förbundsstyrelse.

Den beslutande församlingen ska tillsätta de organ som utöver förbundsstyrelsen behövs för att fullgöra kommunalförbundets uppgifter.

Förbundsordningen

6 § För ett kommunalförbund ska det finnas en förbundsordning som ska antas av förbundsmedlemmarnas fullmäktige.

7 § Förbundsordningen ska ange

1. kommunalförbundets namn och den ort där förbundet ska ha sitt säte, förbundets medlemmar och ändamål,

2. förbundets organisation, organens uppgifter och inbördes förhållanden samt om interimorgan får inrättas och om förbundsstyrelsen ska få vara ställföreträdare för förbundsfullmäktige,

3. antalet ledamöter och ersättare i den beslutande församlingen och hur förbundsmedlemmarna ska vara representerade samt mandattiden i de fall som anges i 4 §,

4. antalet revisorer och deras mandattid,

5. i fråga om förbund med förbundsledning, på vilket sätt som revisorer ska utses,

6. om en förbundsmedlem ska ha rätt att väcka ärenden i den beslutande församlingen,

7. om det för beslut ska krävas kvalificerad majoritet i den beslutande församlingen och för vilka ärenden detta ska gälla,

8. om en förtroendevald hos en förbundsmedlem som inte är ledamot i den beslutande församlingen ska ha sådan yttranderätt som anges i 5 kap. 42 §,

9. om en förtroendevald hos en förbundsmedlem som inte är ledamot eller ersättare i förbundsstyrelsen eller någon annan nämnd ska ha sådan närvarorätt som anges i 4 kap. 29 §,

10. på vilken webbplats förbundets anslagstavla ska finnas,

11. förbundsmedlemmarnas andelar i förbundets tillgångar och skulder och fördelningen av förbundets kostnader mellan medlemmarna,

12. förbundsmedlemmarnas styrning av och insyn i förbundets ekonomi och verksamhet,

13. riktlinjer om förbundets budgetprocess,

14. om allmänheten ska ha rätt att ställa frågor om årsredovisningen vid ett sammanträde och i så fall, förutsättningarna för detta,

15. förfarandet vid en förbundsmedlems utträde ur förbundet,

16. förutsättningarna för och förfarandet vid förbundets likvidation och upplösning samt grunderna för skifte av förbundets behållna tillgångar när förbundet upplöses,

17. ordningen för att lösa tvister mellan förbundet och dess medlemmar, och

18. ordningen för att bestämma ekonomiska förmåner till ledamöterna och ersättarna i den beslutande församlingen samt i fråga om förbund med förbundsdirektion till revisorerna.

Ledamöter och ersättare

8 § En förbundsmedlem får till ledamot eller ersättare i den beslutande församlingen välja endast den som är ledamot eller ersättare i förbundsmedlemmens fullmäktige.

Ledamöter och ersättare i förbundsstyrelsen och andra nämnder samt revisorer väljs bland dem som har rösträtt vid val till någon av förbundsmedlemmarnas fullmäktige.

Proportionella val

9 § Om det begärs av det antal väljande som anges i 2 § lagen (1992:339) om proportionellt valsätt ska val av ledamöter och ersättare i den beslutande församlingen samt revisorer vara proportionella.

Om inte något annat följer av förbundsordningen, ska det som sägs i första stycket tillämpas, när den beslutande församlingen väljer ledamöter och ersättare i förbundsstyrelsen, andra nämnder, de beslutande organens beredningar samt revisorer.

Budgetprocessen

10 § Det som sägs om budgetprocessen i 11 kap. 8 och 10 §§ gäller inte kommunalförbund.

11 § I kommunalförbund med förbundsdirektion ska det sammanträde vid vilket budgeten fastställs vara offentligt. Sammanträdet ska tillkännages på kommunalförbundets anslagstavla minst en vecka före sammanträdesdagen.

Förbundsmedlemmarnas ekonomiska ansvar

12 § Om ett kommunalförbund saknar tillgångar för att betala en skuld, är förbundsmedlemmarna skyldiga att fylla bristen. Varje medlem ska skjuta till så stor del av bristen som svarar mot medlemmens andel i skulden efter de grunder som anges i förbundsordningen.

Revision

13 § Det som sägs om val av revisorer i 12 kap. 4 och 5 §§ gäller inte för kommunalförbund.

I kommunalförbund med förbundsfullmäktige väljs revisorer av förbundsfullmäktige. I kommunalförbund med förbundsdirektion väljs revisorer enligt vad som anges i förbundsordningen.

14 § I kommunalförbund med förbundsdirektion ska revisorerna avge en revisionsberättelse till var och en av förbundsmedlemmarnas fullmäktige. Det som sägs om fullmäktige i 5 kap. 25, 26, 33 och 51 §§ ska för sådana förbund gälla förbundsmedlemmarnas fullmäktige.

15 § Om en förbundsdirektion tillsatt en eller flera nämnder, ska revisorerna avge en särskild revisionsberättelse som avser nämndernas verksamhet till förbundsdirektionen.

Direktionen prövar frågan om ansvarsfrihet ska beviljas eller inte för de nämnder som den tillsätter.

16 § Revisorer i ett kommunalförbund är skyldiga att på begäran lämna upplysningar till de förtroendevalda revisorerna i varje kommun eller landsting som är medlem i kommunalförbundet. Skyldigheten gäller upplysningar om

1. kommunalförbundets angelägenheter, och
2. sådana juridiska personer som omfattas av 2 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och till vilka kommunalförbundet enligt 10 kap. 2–5 och 7 §§ lämnat över skötseln av en kommunal angelägenhet.

Folkomröstning

17 § Kommunalförbund får inte anordna folkomröstning eller anlita valnämnden i en kommun som är förbundsmedlem.

Anslagstavlan

18 § Det som anges om fullmäktige och styrelsen i bestämmelserna om anslagstavlan i 8 kap. 18–20 §§ ska i stället avse förbundsfullmäktige, förbundsdirektion och förbundsstyrelsen.

Utträde

19 § En förbundsmedlem har rätt att utträda ur ett kommunalförbund.

Uppsägningstiden ska vid utträde vara tre år, om inte en kortare tid anges i förbundsordningen.

Tillsättande av gemensam nämnd

20 § Fullmäktige får besluta att en nämnd ska vara gemensam med en annan kommun eller ett annat landsting.

21 § En gemensam nämnd tillsätts i någon av de samverkande kommunerna eller landstingen och ingår i denna kommuns eller detta landstings organisation.

Uppgifter

22 § Kommuner och landsting får genom en gemensam nämnd fullgöra uppgifter enligt 3 kap. 4 §.

En gemensam nämnd får fullgöra uppgifter för vilka det enligt lag eller annan författning ska finnas en eller flera nämnder i varje kommun eller landsting. Sådana uppgifter som kommun- eller landstingsstyrelsen har vid höjd beredskap enligt lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap får dock inte fullgöras av en gemensam nämnd.

23 § En gemensam nämnds uppgifter ska närmare preciseras i en överenskommelse mellan de berörda kommunerna och landstingen.

Bestämmelser som ska tillämpas för gemensam nämnd

24 § Det som gäller för en nämnd enligt denna lag ska, om inget annat sägs, även tillämpas för en gemensam nämnd.

Ledamöter och ersättare

25 § Ledamöter och ersättare väljs av fullmäktige i de samverkande kommunerna och landstingen. Var och en av de samverkande kommunerna och landstingen ska vara representerade i den gemensamma nämnden med minst en ledamot och en ersättare. Antalet ersättare ska vara lika många som antalet ledamöter.

Ekonomiska förmåner

26 § Förtroendevalda i en gemensam nämnd har rätt till ersättning av den kommun eller det landsting som har valt dem.

Budget

27 § Budgeten upprättas av den kommun eller det landsting som har tillsatt nämnden. Budgeten ska upprättas efter samråd med de övriga samverkande kommunerna och landstingen.

Rätt och skyldighet för andra än ledamöterna att medverka

28 § Fullmäktige i en kommun eller ett landsting som bildat en gemensam nämnd har rätt att begära upplysningar från nämnden. Ordföranden och vice ordföranden i nämnden samt de anställda i de samverkande kommunerna och landstingen är skyldiga att lämna

upplysningar vid fullmäktiges sammanträden, om det inte finns något hinder mot det på grund av sekretess.

Närvarorätt för personalföreträdare

29 § Företrädare för anställda i kommuner eller landsting som samverkar i en gemensam nämnd får i den omfattning som anges i 7 kap. 10–15 §§ närvara vid sammanträden med den gemensamma nämnden.

Interpellationer och frågor

30 § Ledamöter i fullmäktige i kommuner eller landsting som bildat en gemensam nämnd får ställa interpellationer om nämndens handläggning. För att hämta in upplysningar får ledamöterna ställa frågor. Interpellationer och frågor ska riktas till nämndens ordförande.

Delegering av ärenden

31 § En gemensam nämnd får, utöver vad som anges i 7 kap. 5 §, även under samma förutsättningar uppdra åt en anställd i någon av de samverkande kommunerna eller landstingen att besluta på nämndens vägnar.

32 § Om en gemensam nämnd med stöd av 7 kap. 5 § uppdrar åt en förvaltningschef inom nämndens verksamhetsområde att fatta beslut, får nämnden överlåta åt förvaltningschefen att i sin tur uppdra åt en annan anställd inom kommunen eller landstinget eller i någon av de samverkande kommunerna eller landstingen att besluta i stället.

Tillkännagivande av protokoll

33 § Justeringen av en gemensam nämnds protokoll ska tillkännages på var och en av de samverkande kommunernas och landstingens anslagstavlor.

Reglemente

34 § Reglementet för en gemensam nämnd ska antas av fullmäktige i var och en av de samverkande kommunerna eller landstingen.

Revision

35 § En gemensam nämnd ska granskas av revisorerna i var och en av de samverkande kommunerna eller landstingen.

Anmärkning och ansvarsfrihet

36 § Fråga om ansvarsfrihet och om anmärkning för en gemensam nämnd ska prövas av fullmäktige i var och en av de samverkande kommunerna eller landstingen.

Hänvisningar till annan lagstiftning

37 § Särskilda bestämmelser om gemensam nämnd finns i lagen (2003:192) om gemensam nämnd inom vård- och omsorgsområdet.

38 § Bestämmelser om kommunal samverkan finns i lagen (2002:34) om samverkansorgan i länen, lagen (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser och i annan lag eller författning.

10 kap. Överlämnade av kommunala angelägenheter

Överlämnande

1 § Kommuner och landsting får efter beslut av fullmäktige lämna över skötseln av en kommunal angelägenhet till en juridisk person eller en enskild individ.

Om det i lag eller annan författning anges att angelägenheten ska bedrivas av en kommunal nämnd eller om den innefattar myndighetsutövning, får den dock inte lämnas över med stöd av denna bestämmelse.

Kommunala bolag

2 § Med ett helägt kommunalt bolag avses ett aktiebolag där kommunen eller landstinget direkt eller indirekt innehar samtliga aktier.

Med ett delägt kommunalt bolag avses ett aktiebolag eller handelsbolag där kommunen eller landstinget bestämmer tillsammans med någon annan.

3 § Om en kommun eller ett landsting med stöd av 1 § lämnar över skötseln av en kommunal angelägenhet till ett helägt kommunalt bolag, ska fullmäktige

1. fastställa det kommunala ändamålet med verksamheten,
2. se till att det fastställda kommunala ändamålet och de kommunala befogenheterna som utgör ram för verksamheten anges i bolagsordningen,
3. utse samtliga styrelseledamöter,
4. se till att det anges i bolagsordningen att fullmäktige får ta ställning innan sådana beslut i verksamheten som är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt fattas,
5. utse minst en lekmannarevisor, och
6. se till att bolaget ger allmänheten insyn i den verksamhet som genom avtal lämnas över till privata utförare.

4 § Innan skötseln av en kommunal angelägenhet lämnas över till ett delägt kommunalt bolag, ska fullmäktige se till att bolaget blir bundet av de villkor som avses i 3 § i en omfattning som är rimlig med hänsyn till andelsförhållandena, verksamhetens art och omständigheterna i övrigt.

I delägda kommunala bolag som inte omfattas av 2 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), ska fullmäktige verka för att allmänheten ska ha rätt att ta del av handlingar hos bolaget enligt de grunder som gäller för allmänna handlingars offentlighet i 2 kap. tryckfrihetsförordningen och offentlighets- och sekretesslagen.

5 § Till lekmannarevisor i hel- eller delägda kommunala bolag ska fullmäktige utse någon av de revisorer som valts enligt 12 kap. 4 § första stycket.

6 § Om fullmäktige beslutar att utse en minoritet av styrelseledamöterna i ett aktiebolag utan att tillämpa lagen (1992:339) om proportionellt valsätt enligt 5 kap. 60 § första stycket 3, ska fullmäktige anta riktlinjer för hur dessa ledamöter ska utses.

Kommunala stiftelser och föreningar

7 § Det som anges i 3 § 1–4 och 6 gäller också när kommunen ensam eller landstinget ensamt bildar en stiftelse för en kommunal angelägenhet. Fullmäktige ska även utse minst en revisor i en sådan stiftelse. Till revisor i stiftelsen ska fullmäktige utse någon av de revisorer som valts enligt 12 kap. 4 § första stycket.

Det som anges i 4 § gäller också en förening där kommunen eller landstinget bestämmer tillsammans med någon annan och om kommunen eller landstinget tillsammans med någon annan bildar en stiftelse för en kommunal angelägenhet.

Det som anges i 3 § om bolagsordningen ska vid tillämpningen av första och andra styckena i stället avse stadgarna i en förening och stiftelseförordnandet eller stiftelseurkunden i en stiftelse.

Privata utförare

8 § Med en privat utförare avses en juridisk person eller en enskild individ som har hand om skötseln av en kommunal angelägenhet enligt 1 §. Med en privat utförare avses inte ett hel- eller delägt kommunalt bolag och inte heller en sådan stiftelse eller förening som avses i 7 §.

9 § När skötseln av en kommunal angelägenhet genom avtal har lämnats över till en privat utförare ska kommunen respektive landstinget kontrollera och följa upp verksamheten.

10 § Om en kommun eller ett landsting sluter avtal med en privat utförare, ska kommunen eller landstinget genom avtalet tillförsäkra sig information som gör det möjligt att ge allmänheten insyn i den verksamhet som lämnas över.

11 kap. Ekonomisk förvaltning

Mål för den ekonomiska förvaltningen

1 § Kommuner och landsting ska ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet och i sådan verksamhet som bedrivs genom sådana juridiska personer som avses i 10 kap. 2–5 och 7 §§. Fullmäktige ska besluta om riktlinjer för god ekonomisk hushållning för kommunen eller landstinget.

Om kommunen eller landstinget har en sådan resultatutjämningsreserv som avses i 14 §, ska riktlinjerna även omfatta hanteringen av den.

Medelsförvaltningen

2 § Kommunerna och landstingen ska förvalta sina medel på ett sådant sätt att krav på god avkastning och betryggande säkerhet kan tillgodoses.

3 § Fullmäktige ska besluta om riktlinjer för medelsförvaltningen.

4 § Fullmäktige ska utöver vad som följer av 3 § besluta om riktlinjer för förvaltningen av medel avsatta för pensionsförpliktelser. I riktlinjerna ska det anges hur medlen ska förvaltas. Tillåten risk vid placering av medlen ska då fastställas. Det ska också anges hur uppföljning och kontroll av förvaltningen ska ske.

Budgetens innehåll

5 § Kommuner och landsting ska varje år upprätta en budget för nästa kalenderår (budgetår).

Budgeten ska upprättas så att intäkterna överstiger kostnaderna.

Undantag från andra stycket får göras

1. i den utsträckning som medel från en resultatutjämningsreserv tas i anspråk enligt 14 §, eller

2. om det finns synnerliga skäl.

6 § I budgeten ska skattesatsen och anslagen anges. Av budgeten ska det vidare framgå hur verksamheten ska finansieras och hur den ekonomiska ställningen beräknas vara vid budgetårets slut. De finansiella mål som är av betydelse för en god ekonomisk hushållning ska anges.

Budgeten ska även innehålla en plan för verksamheten under budgetåret. I planen ska anges mål och riktlinjer som är av betydelse för en god ekonomisk hushållning.

Budgeten ska också innehålla en plan för ekonomin för en period av tre år. Budgetåret ska då alltid vara periodens första år. Planen ska innehålla sådana finansiella mål som anges i första stycket.

7 § Fullmäktige får besluta att en nämnd inte ska anvisas några medel.

Budgetprocessen

8 § Förslag till budget ska upprättas av styrelsen före oktober månads utgång. Förslag till budget för revisorernas verksamhet ska upprättas av fullmäktiges presidium senast vid samma tidpunkt.

Om det finns särskilda skäl till det, får budgetförslaget upprättas i november månad. I så fall ska styrelsen före oktober månads utgång föreslå skattesatsen för den kommunalskatt eller landstingsskatt som ingår i den preliminära inkomstskatten under det följande året.

9 § Styrelsen bestämmer när övriga nämnder senast ska lämna in sina särskilda budgetförslag till styrelsen.

10 § Budgeten fastställs av fullmäktige före november månads utgång.

De år då val av fullmäktige har hållits i hela landet ska budgeten fastställas av nyvalda fullmäktige.

11 § Om budgeten på grund av särskilda skäl inte kan fastställas före november månads utgång, ska fullmäktige ändå fastställa skattesatsen och, i förekommande fall, avgiftssatsen för begravningsavgiften enligt 9 kap. begravningslagen (1990:1144) inom denna tid.

Budgeten ska därefter fastställas före december månads utgång. Fullmäktige får då fastställa en annan skatte- eller avgiftssats än den som har bestämts tidigare.

Reglering av balanskravsresultat

12 § Om balanskravsresultatet enligt 4 kap. 3 a § lagen (1997:614) om kommunal redovisning för ett visst räkenskapsår är negativt, ska det regleras under de närmast följande tre åren.

Fullmäktige ska anta en åtgärdsplan för hur regleringen ska ske.

Beslut om reglering ska fattas senast i budgeten det tredje året efter det år då det negativa balanskravsresultatet uppkom.

13 § Fullmäktige får besluta att en reglering av ett negativt balanskravsresultat inte ska göras om det finns synnerliga skäl.

Resultatutjämningsreserver

14 § Kommuner och landsting får till en resultatutjämningsreserv reservera medel som får användas för att utjämna intäkter över en konjunkturykel.

Reservering får göras med högst ett belopp som motsvarar det lägsta av antingen den del av årets resultat eller den del av årets resultat efter balanskravsjusteringar enligt 4 kap. 3 a § lagen (1997:614) om kommunal redovisning, som överstiger

1. en procent av summan av skatteintäkter samt generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning, eller

2. två procent av summan av skatteintäkter samt generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning, om kommunen eller landstinget har ett negativt eget kapital, inklusive ansvarsförbindelsen för pensionsförpliktelser.

Utgiftsbeslut under budgetåret

15 § Om fullmäktige beslutar om en utgift under löpande budgetår, ska beslutet också innefatta en anvisning om hur utgiften ska finansieras.

Delårsrapport

16 § Minst en delårsrapport som ska upprättas enligt 9 kap. 1 § lagen (1997:614) om kommunal redovisning ska behandlas av fullmäktige.

Räkenskaper

17 § Styrelsen och övriga nämnder ska fortlöpande föra räkenskaper över de medel som de förvaltar.

18 § Styrelsen bestämmer när övriga nämnder senast till styrelsen ska redovisa sin medelsförvaltning under föregående budgetår. Bilaga 2

Årsredovisning

19 § När styrelsen har fått övriga nämnders redovisningar, ska den upprätta en årsredovisning.

20 § Årsredovisningen ska lämnas över till fullmäktige och revisorerna snarast möjligt och senast den 15 april året efter det år som redovisningen avser.

21 § Årsredovisningen ska godkännas av fullmäktige. Det ska ske innan fullmäktige enligt 5 kap. 25 § beslutat om ansvarsfrihet ska beviljas eller vägras.

Förbud mot pantsättning

22 § Kommuner och landsting får inte upplåta panträtt i sin egendom till säkerhet för en fordran.

Vid förvärv av egendom får de dock överta betalningsansvaret för lån som tidigare har tagits upp mot säkerhet av panträtt i egendomen.

Hänvisningar till annan lagstiftning

23 § Bestämmelser om skyldighet för styrelsen att underrätta vissa myndigheter om skattesatsen och om avgiftssatsen för begravningsavgiften finns i lagen (1965:269) med särskilda bestämmelser om kommuns och annan menighets utdebitering av skatt, m.m.

24 § Bestämmelser om bokföring och årsredovisning finns i lagen (1997:614) om kommunal redovisning.

12 kap. Revision

Revisorernas uppgifter

1 § Revisorerna granskar årligen i den omfattning som följer av god revisionssed all verksamhet som bedrivs inom nämndernas eller fullmäktigeberedningarnas verksamhetsområden. De granskar på samma sätt, genom de revisorer eller lekmannarevisorer som utsetts i juridiska personer enligt 10 kap. 2–5 och 7 §§, även verksamheten i de juridiska personerna.

Revisorerna prövar om verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt, om räkenskaperna är rättvisande och om den interna kontrollen som görs inom nämnderna är tillräcklig.

Om revisorerna i sin granskning finner att det föreligger misstanke om att brott av förmögenhetsrättslig karaktär förövats eller om att allmän förvaltningsdomstols avgörande åsidosatts, ska de anmäla förhållandet till berörd nämnd. Om nämnden efter en sådan anmälan inte vidtar åtgärder utan oskäligt dröjsmål, är revisorerna skyldiga att rapportera det

till fullmäktige. Revisorerna får dock avstå från att anmäla misstanke om brott till fullmäktige om nämnden funnit att det inte föreligger en sådan misstanke.

2 § Revisorerna ska bedöma om resultaten i delårsrapporten som enligt 11 kap. 16 § ska behandlas av fullmäktige och årsredovisningen är förenliga med de mål fullmäktige beslutat. Revisorernas skriftliga bedömning ska lämnas till fullmäktige inför behandlingen av delårsrapporten och årsredovisningen.

3 § Revisorernas granskning omfattar inte ärenden som avser myndighetsutövning mot någon enskild i andra fall än

1. när handläggningen av sådana ärenden har vållat kommunen eller landstinget ekonomisk förlust,

2. när granskningen gäller hur nämnderna verkställer egna gynnande beslut enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade och socialtjänstlagen (2001:453),

3. när granskningen gäller hur nämnderna verkställer avgöranden av allmänna förvaltningsdomstolar, eller

4. när granskningen sker från allmänna synpunkter.

Val av revisorer

4 § Under de år då val av fullmäktige har hållits i hela landet ska nyvalda fullmäktige välja revisorer för granskning av verksamheten under de fyra följande åren.

Om ordförande utses för revisionen, ska till denna väljas en revisor från den politiska minoriteten.

5 § Vid en samlad revision av hela verksamheten ska minst fem revisorer väljas.

Vid en särskild revision för granskning av en viss eller vissa nämnders verksamhet ska minst fem revisorer väljas för varje nämnd eller grupp av nämnder.

Revisorernas ställning

6 § Varje revisor fullgör sitt uppdrag självständigt.

Sakkunnigt biträde

7 § Revisorerna ska i sin granskning biträdas av sakkunniga som de själva väljer och anlitar i den omfattning som behövs för att fullgöra granskningen enligt god revisionssed.

Lekmannarevisorer som utses med stöd av 10 kap. 3 och 4 §§ ska i sin granskning biträdas av sakkunniga som de själva väljer och anlitar i den omfattning som behövs för att fullgöra uppdraget enligt god sed vid detta slag av granskning.

De sakkunniga ska ha den insikt och erfarenhet av kommunal verksamhet som fordras för att kunna fullgöra uppdraget.

Revisorernas rätt till information

8 § Nämnderna, fullmäktigeberedningarna, de enskilda ledamöterna och ersättarna i dessa, samt de anställda är skyldiga att lämna revisorerna och de sakkunniga de upplysningar som behövs för revisionsarbetet.

De ska också ge revisorerna tillfälle att när som helst inventera de tillgångar som nämnderna eller fullmäktigeberedningarna har hand om och ta del av de räkenskaper och andra handlingar som berör deras verksamhet.

Revisorernas förvaltning

9 § Revisorerna svarar själva för den förvaltning som har samband med revisionsuppdraget, om inte fullmäktige bestämmer något annat.

10 § De beslut som revisorerna fattar om sin förvaltning och om jäv ska tas upp i protokoll.

Bestämmelserna i 6 kap. 35 § om justering av protokoll och tillkännagivande om justeringen ska tillämpas också på revisorernas protokoll.

Revisionsberättelse

11 § Revisorerna ska varje år till fullmäktige avge en berättelse med redogörelse för resultatet av den revision som avser verksamheten under det föregående budgetåret. De sakkunnigas rapporter ska bifogas revisionsberättelsen.

Granskningsrapport enligt 10 kap. 5 § aktiebolagslagen (2005:551) som har lämnats för ett aktiebolag som avses i 10 kap. 2 § ska också bifogas revisionsberättelsen.

Revisionsberättelsen för sådana kommunalförbund som kommunen eller landstinget ingår i ska också bifogas revisorernas berättelse utom i det fall som avses i 9 kap. 14 §. Vidare ska revisionsberättelsen för aktiebolag, handelsbolag, ekonomisk förening och stiftelse till vilken kommunen eller landstinget lämnat över skötseln av en kommunal angelägenhet enligt 10 kap. 2–5 och 7 §§ bifogas revisionsberättelsen.

12 § Om anmärkning framställs, ska anledningen till denna anges i revisionsberättelsen.

Anmärkningar får riktas mot

1. nämnder och fullmäktigeberedningar, och
2. de enskilda förtroendevalda i sådana organ.

Revisionsberättelsen ska också innehålla ett särskilt uttalande i fråga om ansvarsfrihet tillstyrks eller inte.

Jäv

13 § I fråga om jäv för en revisor ska bestämmelserna i 6 kap. 28 § om jäv tillämpas.

14 § Från jäv ska bortses när frågan om opartiskhet uppenbarligen saknar betydelse.

15 § En revisor som är jävig i ett ärende får inte delta eller närvara vid behandlingen av ärendet. Denne får dock vidta åtgärder som någon annan inte kan vidta utan olägligt uppskov.

Den som känner till en omständighet som kan antas utgöra jäv mot denne ska självmant uppge det.

Har det uppkommit en fråga om jäv mot någon av revisorerna ska de gemensamt och snarast besluta i jävsfrågan. Den som jävet gäller får delta i prövningen av jävsfrågan endast om revisorerna annars inte är beslutföra och någon annan inte kan tillkallas utan olägligt uppskov.

16 § Ett beslut om jäv får överklagas endast i samband med överklagande av det beslut genom vilket ärendet avgörs.

Revisionsreglemente

17 § Fullmäktige får anta ett särskilt reglemente om revisionen.

13 kap. Laglighetsprövning

Vem som får överklaga

1 § Varje medlem av en kommun eller ett landsting har rätt att få lagligheten av kommunens eller landstingets beslut prövad genom att överklaga dem hos förvaltningsrätten.

Lagligheten av en gemensam nämnds beslut får överklagas på samma sätt av varje medlem av de samverkande kommunerna och landstingen.

Lagligheten av ett kommunalförbunds beslut får överklagas på samma sätt av varje medlem av de kommuner eller landsting som ingår i kommunalförbundet samt av förbundsmedlemmarna.

Vilka beslut som får överklagas

2 § Följande beslut får överklagas:

1. beslut av fullmäktige eller den beslutande församlingen i ett kommunalförbund,
2. beslut av en nämnd eller ett partssammansatt organ, om beslutet inte är av rent förberedande eller rent verkställande art,
3. beslut av förbundsstyrelsen eller en annan nämnd eller ett partsammansatt organ i ett kommunalförbund, om beslutet inte är av rent förberedande eller rent verkställande art, och
4. sådana beslut av revisorerna som avses i 12 kap. 10 §.

3 § Bestämmelserna i detta kapitel gäller inte om det i lag eller annan författning finns särskilda bestämmelser om överklagande.

Hur besluten överklagas

4 § Ett beslut överklagas skriftligt.

I överklagandet ska klaganden ange vilket beslut som överklagas och de omständigheter som överklagandet grundas på.

Överklagandet ska ges in till förvaltningsrätten.

Tiden för överklagande

5 § Överklagandet ska ha kommit in till förvaltningsrätten inom tre veckor från den dag då det tillkännagavs på kommunens, landstingets eller kommunalförbundets anslagstavla att protokollet över beslutet justerats. Tiden för överklagande av en gemensam nämnds beslut räknas från det att tillkännagivandet skett på anslagstavlorna i samtliga samverkande kommuner och landsting.

Tillkännagivandet av protokollsjusteringen måste finnas på anslagstavlan under hela överklagandetiden för att tiden ska löpa ut.

6 § Om överklagandet före överklagandetidens utgång har kommit in till kommunen, landstinget eller kommunalförbundet i stället för till förvaltningsrätten, ska överklagandet ändå prövas. Detsamma gäller när överklagandet av en gemensam nämnds beslut kommit in till någon av de samverkande kommunerna eller landstingen.

Grunder för upphävande av besluten

7 § Vid prövningen av överklagandet får domstolen inte ta hänsyn till andra omständigheter än sådana som klaganden har hänvisat till före överklagandetidens utgång.

8 § Ett överklagat beslut ska upphävas, om

1. det inte har kommit till på rätt sätt,
2. beslutet rör något som inte är en angelägenhet för kommunen eller landstinget,
3. det organ som har fattat beslutet inte har haft rätt att göra det, eller
4. beslutet annars strider mot lag eller annan författning.

Domstolen får inte ersätta det överklagade beslutet med något annat beslut.

9 § Om ett fel har saknat betydelse för ärendets utgång, behöver beslutet inte upphävas. Detsamma gäller om beslutet har förlorat sin betydelse till följd av senare inträffade förhållanden.

Handläggningen i domstol

10 § Vid tillämpningen av förvaltningsprocesslagen (1971:291) ska kommunen, landstinget, den gemensamma nämnden eller kommunalförbundet anses som part.

11 § Ett föreläggande enligt 5 § förvaltningsprocesslagen (1971:291) får inte gälla sådana brister i överklagandet som består i att det inte anger den eller de omständigheter som överklagandet grundas på.

Bestämmelsen i 29 § förvaltningsprocesslagen om rätt att utan yrkande besluta till det bättre för enskild ska inte tillämpas.

12 § Bestämmelser om hur förvaltningsrättens beslut överklagas finns i förvaltningsprocesslagen (1971:291).

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

13 § Om förvaltningsrättens eller kammarrättens beslut har gått klaganden emot, får bara klaganden själv överklaga beslutet.

Om förvaltningsrätten eller kammarrätten har upphävt ett beslut eller förbjudit att det verkställs, får domstolens beslut överklagas av kommunen eller landstinget och av deras medlemmar samt, i fråga om beslut av en gemensam nämnd, av nämnden och medlemmarna i de samverkande kommunerna och landstingen.

Om förvaltningsrätten eller kammarrätten har upphävt ett beslut av ett kommunalförbund eller förbjudit att det verkställs, får domstolens beslut överklagas av förbundet, av varje kommun och landsting som är medlem i förbundet och av deras medlemmar.

När beslut får verkställas

14 § Ett beslut som kan överklagas enligt detta kapitel får verkställas innan det fått laga kraft om inte särskilda skäl talar mot det. Vid en sådan prövning ska särskild hänsyn tas till om verkställigheten av beslutet kommer att kunna rättas.

Rättelse av verkställda beslut

15 § Om ett beslut har upphävts genom ett avgörande som har fått laga kraft och om beslutet redan har verkställts, ska det organ som har fattat beslutet se till att verkställigheten rättas i den utsträckning som det är möjligt. Ett beslut om rättelse ska meddelas utan oskäligt dröjsmål.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

2. Genom lagen upphävs

a) kommunallagen (1991:900), och

b) lagen (1970:462) om vissa anslag på kommuns anslagstavla.

3. Bestämmelserna om att revisor inte är valbar till ledamot eller ersättare i fullmäktige i 4 kap. 6 § 1 och om antalet ersättare i styrelsen i 6 kap. 16 § första stycket tillämpas första gången efter det att nästa ordinarie val har hållits i landet. Detsamma gäller bestämmelserna om när en ordförande utses för revisionen i 12 kap. 4 § andra stycket.

4. Äldre bestämmelser om sådana underställda nämnder som fullmäktige beslutat om före ikraftträdandet gäller fram till dess nästa ordinarie val har hållits i landet.

5. Äldre bestämmelser om att fullmäktige får föreskriva att en lokal nämnd inte får väcka ärenden i fullmäktige gäller fram till dess nästa ordinarie val har hållits i landet.

6. Äldre bestämmelser gäller för överklagande av beslut som har tillkännagetts före ikraftträdandet.

2. Förslag till lag (2017:000) om försöksverksamhet med majoritetsstyre

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs följande.

Införande av majoritetsstyre

1 § En kommun eller ett landsting får besluta att 5 kap. 60 § kommunallagen (2017:000) inte ska tillämpas vid tillsättning av styrelsen (majoritetsstyre).

Ett sådant beslut ska fattas av fullmäktige senast den 31 december året före år för ordinarie val och kräver att minst två tredjedelar av de närvarande ledamöterna röstar för det.

2 § Införande av majoritetsstyre ska ske vid det nyvalda fullmäktiges tillsättande av styrelse enligt 6 kap. 18 § kommunallagen (2017:000).

Tillsättande av styrelse

3 § När styrelsen ska tillsättas, inbjuder den som varit ledamot i fullmäktige längst tid (ålderspresidenten) gruppledarna för varje parti inom fullmäktige till samråd om den nya styrelsens sammansättning.

Ålderspresidenten lämnar därefter i uppdrag till en av gruppledarna att föreslå en ny styrelse.

4 § Förslag till ny styrelse ska läggas fram till det nyvalda fullmäktiges första sammanträde, då fullmäktige, utan beredning, ska utse styrelsen. Om mer än hälften av de närvarande ledamöterna röstar mot förslaget, är det förkastat. I annat fall är det godkänt.

5 § Har fullmäktige förkastat gruppledarens förslag, ska fullmäktige utse en styrelse med tillämpning av 5 kap. 60 § kommunallagen (2017:000)

Förutsättningar för oppositionens arbete

6 § Fullmäktige ska i ett reglemente ange hur de partier som finns representerade i fullmäktige, men som inte har ledamöter eller ersättare i styrelsen, ska ges en god tillgång till information om styrelsens arbete och om pågående ärenden samt administrativt stöd i övrigt.

Misstroendeförklaring

7 § Om minst en tredjedel av fullmäktiges ledamöter begär det ska fullmäktige, utan föregående beredning, rösta om en misstroendeförklaring mot styrelsen.

Om fullmäktige med enkel majoritet finner att styrelsen inte har förtroende ska fullmäktige återkalla uppdragen för samtliga ledamöter och ersättare i styrelsen. När fullmäktige ska välja nya ledamöter och ersättare till styrelsen tillämpas inte 5 kap. 60 § kommunallagen (2017:000).

Upphävande av majoritetsstyre

8 § Fullmäktige får besluta att upphäva ett beslut om att införa majoritetsstyre. Har fullmäktige beslutat att upphäva majoritetsstyre ska fullmäktige utse en ny styrelse med tillämpning av 5 kap. 60 § kommunallagen (2017:000).

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2017 i fråga om 1 § och i övrigt den 1 januari 2018.

2. Lagen upphör att gälla vid utgången av 2022.

3. Förslag till lag om ändring i lagen (1979:412) om kommunala indelningsdelegerade

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 2, 4, 7–9, 11, 15, 17–19, 22 och 23 §§ samt rubriken närmast före 23 § lagen (1979:412) om kommunala indelningsdelegerade ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

Delegerade och ersättare *skall* väljas av kommunfullmäktige inom trettio dagar efter det att kommunen fick del av beslutet om indelningsändringen eller vid den senare tidpunkt som regeringen bestämmer. Valbar är den som är ledamot eller ersättare i fullmäktige i kommunen. Föreskrifterna i 2 § lagen (1992:339) om proportionellt valsätt *skall därvid* tillämpas. Om ersättarna inte väljs proportionellt, *skall* det vid valet också bestämmas i vilken ordning som de *skall* kallas in till tjänstgöring.

Sedan valet har *ägt rum*, *skall* länsstyrelsen genast underrättas om vilka som har valts.

Om en delegerad avgår under tjänstgöringstiden, *skall* 6 kap. 14 § kommunallagen (1991:900) tillämpas.

Delegerade och ersättare *ska* väljas av kommunfullmäktige inom trettio dagar efter det att kommunen fick del av beslutet om indelningsändringen eller vid den senare tidpunkt som regeringen bestämmer. Valbar är den som är ledamot eller ersättare i fullmäktige i kommunen. Föreskrifterna i 2 § lagen (1992:339) om proportionellt valsätt *ska då* tillämpas. Om ersättarna inte väljs proportionellt, *ska* det vid valet också bestämmas i vilken ordning som de *ska* kallas in till tjänstgöring.

Sedan valet har *hållits*, *ska* länsstyrelsen genast underrättas om vilka som har valts.

Om en delegerad avgår under tjänstgöringstiden, *ska* 6 kap. 20 § kommunallagen (2017:000) tillämpas.

4 §²

Länsstyrelsen *skall* snarast möjligt *förordna* en av de delegerade att *utfärda kungörelse om* första sammanträdet och föra ordet där, till dess ordförande har valts.

Kungörelsen *skall* minst en vecka före sammanträdesdagen *anslås* på anslagstavlan i varje kommun som har valt delegerade och inom samma tid sändas *med posten* till varje delegerad och

Länsstyrelsen *ska* snarast möjligt *utse* en av de delegerade att *tillkännage* första sammanträdet och föra ordet där, till dess ordförande har valts.

Tillkännagivandet ska ske minst en vecka före sammanträdesdagen på anslagstavlan i varje kommun som har valt delegerade och inom samma tid sändas till varje delegerad och ersättare.

¹ Senaste lydelse 1992:348.

² Senaste lydelse 1991:1694.

ersättare. *Kungörelsen införs samtidigt i de tidningar där kommunen inför sådana tillkännagivanden som avses i 5 kap. 10 § kommunallagen (1991:900).*

7 §³

Bestämmelsen i 5 kap. 8 § kommunallagen (1991:900) om *kungörelse* om sammanträde med kommunfullmäktige tillämpas på motsvarande sätt i fråga om sammanträde med delegerade. *Kungörelsen skall anslås* på anslagstavlan i varje kommun som har valt delegerade *och införs i de tidningar där kommunen inför tillkännagivanden som avses i 5 kap. 10 § nämnda lag.*

Bestämmelsen i 5 kap. 13 § kommunallagen (2017:000) om *tillkännagivande* av sammanträde med kommunfullmäktige tillämpas på motsvarande sätt i fråga om sammanträde med delegerade. *Tillkännagivandet ska ske* på anslagstavlan i varje kommun som har valt delegerade.

8 §⁴

En delegerad som är *hindrad* att inställa sig till ett sammanträde *skall* genast anmäla detta till ordföranden, som kallar in en ersättare.

I fråga om ersättarnas tjänstgöring *skall* 5 kap. 12–16 §§ kommunallagen (1991:900) tillämpas.

Vad som *sägs* i första och andra styckena i fråga om inkallande av ersättare och ersättarnas tjänstgöring gäller också när en delegerad som inte har utsetts genom proportionellt val har avgått och fyllnadsval ännu inte *har ägt rum*.

En delegerad som är *förhindrad* att inställa sig till ett sammanträde *ska* genast anmäla detta till ordföranden, som kallar in en ersättare.

I fråga om ersättarnas tjänstgöring *ska* 5 kap. 18–22 §§ kommunallagen (2017:000) tillämpas.

Vad som *anges* i första och andra styckena i fråga om inkallande av ersättare och ersättarnas tjänstgöring gäller också när en delegerad som inte har utsetts genom proportionellt val har avgått och fyllnadsval ännu inte *hållits*.

9 §⁵

Varje delegerad har en röst.

Rätt att delta i delegerades överläggningar men *ej* i besluten har även

1. ordföranden eller vice ordförande i arbetsutskott eller kommitté som avses i 14 § eller i kommunstyrelsen i en kommun som har valt delegerade,

Rätt att delta i delegerades överläggningar men *inte* i besluten har även

³ Senaste lydelse 1991:1694.

⁴ Senaste lydelse 1991:1694.

⁵ Senaste lydelse 2014:574.

2. ordföranden eller vice ordförande i annan nämnd eller i beredning i en kommun som har valt delegerade vid handläggningen av ett ärende som har beretts av nämnden eller beredningen och vid besvarandet av en interpellation som har framställts till ordföranden i nämnden eller beredningen,

3. ledamöter i det arbetsutskott som avses i 14 § eller i kommunstyrelsen i en kommun som har valt delegerade och sådana ledamöter i styrelsen för en sådan juridisk person som avses i 3 kap. 16 a–18 b §§ kommunallagen (1991:900) vid besvarandet av en interpellation som har överlämnats för att besvaras av dem,

3. ledamöter i det arbetsutskott som avses i 14 § eller i kommunstyrelsen i en kommun som har valt delegerade och sådana ledamöter i styrelsen för en sådan juridisk person som avses i 10 kap. 2–5 och 7 §§ kommunallagen (2017:000) vid besvarandet av en interpellation som har överlämnats för att besvaras av dem,

4. i den mån delegerade har beslutat det, ledamöter eller ersättare i ett arbetsutskott eller en kommitté som avses i 14 § eller i kommunfullmäktige, kommunstyrelsen, någon annan nämnd eller beredning i en kommun som har valt delegerade.

Delegerade får kalla en tjänsteman i en kommun som har valt delegerade eller en särskild sakkunnig för att meddela upplysningar vid ett sammanträde.

11 §⁶

Föreskrifterna i 4 kap. 11 § och i 5 kap. 18–20, 36–46 och 48–62 §§ kommunallagen (1991:900) skall tillämpas också på delegerade och deras ordförande.

Föreskrifterna i 4 kap. 12 §, 5 kap. 17, 44, 45 och 47–72 §§ samt 8 kap. 21 § kommunallagen (2017:000) ska tillämpas också på delegerade och deras ordförande.

Interpellationer och frågor som avses i 5 kap. 49–56 §§ kommunallagen får framställas, förutom till ordföranden i arbetsutskottet och i en kommitté, även till ordföranden i kommunstyrelsen eller i någon annan nämnd eller beredning i en kommun som har valt delegerade.

Interpellationer och frågor som avses i 5 kap. 62–67 §§ kommunallagen får framställas, förutom till ordföranden i arbetsutskottet och i en kommitté, även till ordföranden i kommunstyrelsen eller i någon annan nämnd eller beredning i en kommun som har valt delegerade.

Tillkännagivanden som avses i 5 kap. 62 § kommunallagen skall ske på anslagstavlan i varje kommun som har valt delegerade.

Tillkännagivanden som avses i 8 kap. 21 § kommunallagen ska ske på anslagstavlan i varje kommun som har valt delegerade.

15 §⁷

⁶ Senaste lydelse 1992:348.

⁷ Senaste lydelse 1991:1694.

Ledamöter och ersättare i arbetsutskottet eller i en kommitté väljs för tiden till dess indelningsändringen träder i kraft till det antal som delegerade bestämmer. Antalet ledamöter i arbetsutskottet får dock inte vara mindre än fem.

I fråga om valbarhet till ledamot eller ersättare i arbetsutskottet eller i en kommitté tillämpas 4 kap. 5 och 6 §§ kommunallagen (1991:900). Därvid skall iakttas, att utöver delegerad och ersättare för delegerad endast den som är folkbokförd inom området för kommunen enligt den nya indelningen är valbar. Om en ledamot eller ersättare upphör att vara valbar, upphör hans uppdrag genast.

Delegerade skall befria en ledamot eller ersättare från hans uppdrag, om han vill avgå och särskilda skäl inte talar mot det.

Om ersättare inte väljs proportionellt, skall vid valet även bestämmas den ordning i vilken de skall kallas in till tjänstgöring.

I fråga om valbarhet till ledamot eller ersättare i arbetsutskottet eller i en kommitté tillämpas 4 kap. 3 § och 7 kap. 3 § kommunallagen (2017:000). Då ska iakttas, att utöver delegerad och ersättare för delegerad endast den som är folkbokförd i kommunen enligt den nya indelningen är valbar. Om en ledamot eller ersättare upphör att vara valbar, upphör hans eller hennes uppdrag genast.

Delegerade ska befria en ledamot eller ersättare från hans eller hennes uppdrag, om han eller hon vill avgå och särskilda skäl inte talar mot det.

Om ersättare inte väljs proportionellt, ska vid valet även bestämmas den ordning i vilken de ska kallas in till tjänstgöring.

17 §⁸

Bestämmelserna i 4 kap. 7, 8 och 11 §§, 6 kap. 10, 11, 14, 18 och 23–31 §§ samt i 7 kap. kommunallagen (1991:900) tillämpas i fråga om arbetsutskottet och kommittéer. Sådana tillkännagivanden som avses i 6 kap. 30 § andra stycket kommunallagen skall ske på anslagstavlan i varje kommun som har valt delegerade.

Arbetsutskottet och en kommitté får kalla en delegerad eller ersättare för en delegerad, en ledamot av en kommitté eller en tjänsteman hos en kommun som har valt delegerade eller en särskild sakkunnig att närvara vid ett sammanträde. Den som har kallats får, om utskottet eller kommittén beslutar det, delta i överläggningarna men inte i besluten.

Arbetsutskottets och kommittés protokoll och övriga handlingar skall vårdas och förtecknas.

Bestämmelserna i 4 kap. 8, 9 och 12 §§, 6 kap. 17, 20, 23 och 27–36 §§, 7 kap. 10–25 §§ samt i 8 kap. 11–15 §§ kommunallagen (2017:000) tillämpas i fråga om arbetsutskottet och kommittéer. Sådana tillkännagivanden som avses i 6 kap. 35 § andra stycket kommunallagen ska ske på anslagstavlan i varje kommun som har valt delegerade.

Arbetsutskottets och kommittés protokoll och övriga handlingar ska vårdas och förtecknas.

⁸ Senaste lydelse 1991:1694.

18 §⁹

Förslag till budget för kommunen enligt den nya indelningen *skall* göras upp av arbetsutskottet. *Därvid* tillämpas 8 kap. 6 och 7 §§ kommunallagen (1991:900).

Om fastställande av budgeten finns bestämmelser i 8 kap. 8–10 §§ kommunallagen.

Förslag till budget för kommunen enligt den nya indelningen *ska* göras upp av arbetsutskottet. *Då* tillämpas 11 kap. 8 och 9 §§ kommunallagen (2017:000).

Om fastställande av budgeten finns bestämmelser i 8 kap. 23 § samt 11 kap. 10 och 11 §§ kommunallagen.

19 §¹⁰

Ett ärende får endast i de fall som anges i 5 kap. 29–32 §§ kommunallagen (1991:900) avgöras av delegerade innan det har blivit berett på något av de sätt som anges i 14 §. Arbetsutskottet *skall* alltid få tillfälle att yttra sig i ett ärende som har beretts av någon annan än utskottet.

Ett ärende får endast i de fall som anges i 5 kap. 30–34 §§ kommunallagen (2017:000) avgöras av delegerade innan det har blivit berett på något av de sätt som anges i 14 §. Arbetsutskottet *ska* alltid få tillfälle att yttra sig i ett ärende som har beretts av någon annan än utskottet.

22 §¹¹

Delegerade väljer minst fem revisorer som *skall* granska arbetsutskottets och kommittéernas verksamhet. I fråga om valbarhet till revisor, verkan av att valbarheten upphör och rätt till avsägelse tillämpas bestämmelserna i 15 § om ledamöter och ersättare i arbetsutskottet.

Revisorerna *skall* det år då indelningsändringen träder i kraft *avge* en berättelse om resultatet av revisionen till kommunfullmäktige i kommunen enligt den nya indelningen. Fullmäktige *skall* vid sammanträde före utgången av detta år besluta om ansvarsfrihet *skall* beviljas eller om någon åtgärd för att bevara kommunens rätt *skall* vidtas.

I fråga om revisionen tillämpas i övrigt bestämmelserna om revision

Delegerade väljer minst fem revisorer som *ska* granska arbetsutskottets och kommittéernas verksamhet. I fråga om valbarhet till revisor, verkan av att valbarheten upphör och rätt till avsägelse tillämpas bestämmelserna i 15 § om ledamöter och ersättare i arbetsutskottet.

Revisorerna *ska* det år då indelningsändringen träder i kraft *lämna* en berättelse om resultatet av revisionen till kommunfullmäktige i kommunen enligt den nya indelningen. Fullmäktige *ska* vid sammanträde före utgången av detta år besluta om ansvarsfrihet *ska* beviljas eller om någon åtgärd för att bevara kommunens rätt *ska* vidtas.

I fråga om revisionen tillämpas i övrigt bestämmelserna om revision

⁹ Senaste lydelse 1991:1694.

¹⁰ Senaste lydelse 1991:1694.

¹¹ Senaste lydelse 2006:370.

Besvär**Överklagande**23 §¹²

Beslut av delegerade, arbetsutskottet, kommittéer eller partsammansatta organ får överklagas enligt bestämmelserna i 10 kap. kommunallagen (1991:900). Besluten får överklagas av varje kommun som har valt delegerade och av den som är medlem av en sådan kommun.

När 10 kap. 14 § kommunallagen tillämpas gäller, om förvaltningsrätten eller kammarrätten har upphävt ett beslut eller förbjudit att det verkställs, att domstolens beslut får överklagas även av en kommun som har valt delegerade och den som är medlem av en sådan kommun.

Bestämmelserna i 10 kap. 15 § kommunallagen om rättelse av *verkställighet* tillämpas på beslut av delegerade, arbetsutskottet, kommittéer eller partsammansatta organ.

Beslut av delegerade, arbetsutskottet, kommittéer eller partsammansatta organ får överklagas enligt bestämmelserna i 13 kap. kommunallagen (2017:000). Besluten får överklagas av varje kommun som har valt delegerade och av den som är medlem av en sådan kommun.

När 13 kap. 13 § kommunallagen tillämpas gäller, om förvaltningsrätten eller kammarrätten har upphävt ett beslut eller förbjudit att det verkställs, att domstolens beslut får överklagas även av en kommun som har valt delegerade och den som är medlem av en sådan kommun.

Bestämmelserna i 13 kap. 15 § kommunallagen om rättelse av *verkställda beslut* tillämpas på beslut av delegerade, arbetsutskottet, kommittéer eller partsammansatta organ.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.
2. Äldre bestämmelser gäller för överklagande av beslut som har tillkännagetts före ikraftträdandet.

¹² Senaste lydelse 2009:792.

4. Förslag till lag om ändring i lagen (1994:692) om kommunala folkomröstningar

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 1, 5 och 13 §§ lagen (1994:692) om kommunala folkomröstningar ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Denna lag gäller för folkomröstning som avses i kommunallagen (1991:900).

Denna lag gäller för folkomröstning som avses i kommunallagen (2017:000).

5 §¹

Rösträtt vid folkomröstning i en kommun har den som är folkbokförd i kommunen, senast på dagen för folkomröstningen fyller 18 år och

1. är medborgare i Sverige eller i någon annan av Europeiska unionens medlemsstater (unionsmedborgare),

2. är medborgare i Island eller Norge, eller

3. för det fall de är andra utlänningar, har varit folkbokförda i Sverige tre år i följd före dagen för folkomröstningen.

3. varit folkbokförd i Sverige tre år i följd före dagen för omröstningen.

Rösträtt vid folkomröstning i en kommun har också en sådan unionsmedborgare som avses i 8 kap. 1 § tredje stycket kommunallagen (2017:000).

Rösträtt vid folkomröstning i ett landsting har den som har rösträtt vid folkomröstning i en kommun inom landstinget.

13 §²

Valnämndens beslut med anledning av en folkomröstning i ett landsting får på begäran av en medlem av det landstinget överklagas genom laglighetsprövning enligt 10 kap. kommunallagen (1991:900).

Valnämndens beslut med anledning av en folkomröstning i ett landsting får på begäran av en medlem av det landstinget överklagas genom laglighetsprövning enligt 13 kap. kommunallagen (2017:000).

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

2. Äldre bestämmelser gäller för överklagande av beslut som har tillkännagetts före ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse 2002:250

² Senaste lydelse 2002:250

5. Förslag till lag om ändring i miljöbalken (1998:808)

Härigenom föreskrivs att 26 kap. 4 och 7 §§ miljöbalken (1998:808) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

26 kap.

4 §¹

Har en kommun gjort framställning om överlåtelse av tillsynen enligt 3 § och finner den tillsynsmyndighet som avses där att tillsynen inte bör överlåtas i enlighet med framställningen, *skall* tillsynsmyndigheten med eget yttrande överlämna ärendet till regeringen för avgörande, om kommunen begär det.

Tillsynsmyndigheten får återkalla överlåtelsen av tillsyn till en kommun. Tillsynsmyndigheten *skall* återkalla överlåtelsen om kommunen ändrar sin nämndorganisation så att den strider mot 3 kap. 5 § andra stycket kommunallagen (1991:900). Har regeringen beslutat om överlåtelse, *skall* regeringen besluta om återkallelse.

Har en kommun gjort framställning om överlåtelse av tillsynen enligt 3 § och finner den tillsynsmyndighet som avses där att tillsynen inte bör överlåtas i enlighet med framställningen, *ska* tillsynsmyndigheten med eget yttrande överlämna ärendet till regeringen för avgörande, om kommunen begär det.

Tillsynsmyndigheten får återkalla överlåtelsen av tillsyn till en kommun. Tillsynsmyndigheten *ska* återkalla överlåtelsen om kommunen ändrar sin nämndorganisation så att den strider mot 6 kap. 6 § andra stycket kommunallagen (2017:000). Har regeringen beslutat om överlåtelse, *ska* regeringen besluta om återkallelse.

7 §

En kommun får träffa avtal med en annan kommun om att tillsynsuppgifter som kommunen har enligt denna balk *skall skötas* helt eller delvis av den andra kommunen. *Kommunen får dock inte överlåta befogenheten att meddela beslut i ärendet.*

Kommunen får också efter överenskommelse med en annan

En kommun får träffa avtal med en annan kommun om att *de* tillsynsuppgifter som kommunen har enligt denna balk helt eller delvis *ska utföras* av den andra kommunen. *Rätten att besluta i ett ärende får dock inte överlåtas till en annan kommun. Genom ett sådant avtal får en kommun tillhandahålla tjänster åt en annan kommun.*

Kommunen får också efter överenskommelse med en annan

¹ Senaste lydelse 2003:518.

kommun uppdra åt anställda i den kommunen att besluta på kommunens vägnar i ett visst ärende eller en grupp av ärenden, dock inte i de fall som avses i 6 kap. 34 § kommunallagen (1991:900). Föreskrifterna i 6 kap. 24–27 och 35 §§ kommunallagen om jäv och anmälan av beslut till nämnd *skall* tillämpas på den som fattar sådana beslut.

kommun uppdra åt anställda i den kommunen att besluta på kommunens vägnar i ett visst ärende eller en *viss* grupp av ärenden, dock inte i de fall som avses i 6 kap. 38 § kommunallagen (2017:000). Föreskrifterna i 6 kap. 28–32 och 40 §§ kommunallagen om jäv och anmälan av beslut till nämnd *ska* tillämpas på den som fattar sådana beslut.

Bilaga 2

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

6. Förslag till lag om ändring i lagen (2003:778) om skydd mot olyckor

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 12 § lagen (2003:778) om skydd mot olyckor ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

12 §

En kommun får träffa avtal med en annan kommun om att de uppgifter kommunen har enligt denna lag helt eller delvis *skall* utföras av den andra kommunen. Genom ett sådant avtal får en kommun tillhandahålla tjänster åt en annan kommun.

En kommun får även efter överenskommelse med en annan kommun uppdra åt en anställd i den andra kommunen att besluta på kommunens vägnar i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden, dock inte i sådana ärenden som avses i 6 kap. 34 § kommunallagen (1991:900). Bestämmelserna i 6 kap. 24–27 §§ och 35 § kommunallagen om jäv och anmälan av beslut till nämnd *skall* tillämpas på den som fattar sådana beslut.

Av kommunallagen följer att kommuner kan ha en gemensam organisation för uppgifter enligt denna lag.

En kommun får träffa avtal med en annan kommun om att de uppgifter *som* kommunen har enligt denna lag helt eller delvis *ska* utföras av den andra kommunen. Genom ett sådant avtal får en kommun tillhandahålla tjänster åt en annan kommun.

En kommun får även efter överenskommelse med en annan kommun uppdra åt en anställd i den andra kommunen att besluta på kommunens vägnar i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden, dock inte i sådana ärenden som avses i 6 kap. 38 § kommunallagen (2017:000). Bestämmelserna i 6 kap. 28–32 och 40 §§ kommunallagen om jäv och anmälan av beslut till nämnd *ska* tillämpas på den som fattar sådana beslut.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

7. Förslag till lag om ändring i lagen (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 9, 14, 16, 19, 21, 25, 26 och 28 §§ lagen (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §¹

Förbundsordningen *skall* ange

1. samordningsförbundets namn och den ort där förbundet *skall* ha sitt säte, förbundets medlemmar och ändamål,
2. förbundets organisation,
3. antalet ledamöter och ersättare i styrelsen och hur förbundsmedlemmarna *skall* vara representerade samt mandattiden om den *skall* vara kortare än fyra år,
4. de uppgifter förbundet *skall* få fullgöra enligt 7 § och den beslutanderätt förbundet enligt samma bestämmelse *skall* ha,
5. om en förbundsmedlem *skall* ha rätt att väcka ärenden i styrelsen,
6. om det för beslut *skall* krävas kvalificerad majoritet i styrelsen och för vilka ärenden detta *skall* gälla,
7. *var* förbundets *kungörelser* och *andra tillkännagivanden skall anslås*,
8. förbundsmedlemmarnas andelar i förbundets tillgångar och skulder och fördelningen av förbundets kostnader mellan medlemmarna, allt i förhållande till de andelar som medlemmarna *skall* bidra med enligt 5 §,
9. eventuella begränsningar av skuldsättning genom sedvanliga krediter,
10. förbundsmedlemmarnas styrning av och insyn i förbundets ekonomi och verksamhet,

Förbundsordningen *ska* ange

1. samordningsförbundets namn och den ort där förbundet *ska* ha sitt säte, förbundets medlemmar och ändamål,
3. antalet ledamöter och ersättare i styrelsen och hur förbundsmedlemmarna *ska* vara representerade samt mandattiden om den *ska* vara kortare än fyra år,
4. de uppgifter förbundet *ska* få fullgöra enligt 7 § och den beslutanderätt förbundet enligt samma bestämmelse *ska* ha,
5. om en förbundsmedlem *ska* ha rätt att väcka ärenden i styrelsen,
6. om det för beslut *ska* krävas kvalificerad majoritet i styrelsen och för vilka ärenden detta *ska* gälla,
7. *på vilken webbplats* förbundets *anslagstavla ska finnas*,
8. förbundsmedlemmarnas andelar i förbundets tillgångar och skulder och fördelningen av förbundets kostnader mellan medlemmarna, allt i förhållande till de andelar som medlemmarna *ska* bidra med enligt 5 §,

¹ Senaste lydelse 2007:1017.

11. föreskrifter om förbundets budgetprocess,
12. mandattiden för revisorer som utses enligt 25 §,
13. i fråga om förbund med en eller flera gemensamma revisorer för kommuner och landsting, på vilket sätt de gemensamma revisorerna *skall* utses *och vilken av förbundsmedlemmarna som skall utse dem*,
13. i fråga om förbund med en eller flera gemensamma revisorer för kommuner och landsting, på vilket sätt de gemensamma revisorerna *ska* utses,
14. förfarandet vid en förbundsmedlems utträde ur förbundet,
15. förutsättningarna för och förfarandet vid förbundets likvidation och upplösning samt grunderna för skifte av förbundets behållna tillgångar när förbundet upplöses,
16. ordningen för att lösa tvister mellan förbundet och dess medlemmar,
17. ordningen för att bestämma ekonomiska förmåner till ledamöterna och ersättarna i styrelsen samt till revisorerna, och
18. vad förbundsmedlemmarna i övrigt anser nödvändigt för att ordna de ekonomiska förhållandena mellan förbundet och dess medlemmar samt förbundets förhållanden i fråga om ekonomi och förvaltning.

14 §²

Om det under ett år då val av fullmäktige har *ägt rum* i hela landet utses ledamöter och ersättare enligt 12 § första stycket *skall* detta i fråga om kommun och landsting göras av de nyvalda fullmäktige.

När ledamöter och ersättare utses enligt första stycket *skall* 4 kap. 7 § kommunallagen (1991:900) tillämpas på motsvarande sätt.

Om det under ett år då val av fullmäktige har *hållits* i hela landet utses ledamöter och ersättare enligt 12 § första stycket *ska* detta i fråga om kommun och landsting göras av de nyvalda fullmäktige.

När ledamöter och ersättare utses enligt första stycket *ska* 4 kap. 9 § kommunallagen (2017:000) tillämpas på motsvarande sätt.

16 §³

Bestämmelserna i 4 kap. 8–10 §§ samt 11 § första stycket kommunallagen (1991:900) om upphörande av uppdrag och rätt till ledighet *skall* tillämpas på motsvarande sätt för ledamöter och ersättare i styrelsen. Det förhållandet att en ledamots eller ersättares mandattid i kommun- eller landstingsfullmäktige har löpt ut medför inte att uppdraget som

Bestämmelserna i 4 kap. 7, 8 och 10 §§ samt 12 § första stycket kommunallagen (2017:000) om upphörande av uppdrag och rätt till ledighet *ska* tillämpas på motsvarande sätt för ledamöter och ersättare i styrelsen. Det förhållandet att en ledamots eller ersättares mandattid i kommun- eller landstingsfullmäktige har löpt ut medför inte att uppdraget som

² Senaste lydelse 2004:793.

³ Senaste lydelse 2007:411.

ledamot eller ersättare i ledamot eller ersättare i Bilaga 2
samordningsförbundets styrelse samordningsförbundets styrelse
upphör. upphör.

Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen får återkalla uppdraget för en ledamot eller ersättare som Försäkringskassan respektive Arbetsförmedlingen har utsett, om hans eller hennes anställning vid Försäkringskassan eller Arbetsförmedlingen har upphört.

19 §

Beträffande styrelsens verksamhet *skall* 4 kap. 17, 19, 20 och 22 §§ samt 6 kap. 10, 11, 18, 20 och 23–31 §§ kommunallagen (1991:900) tillämpas på motsvarande sätt. Vad som där föreskrivs om förtroendevald *skall* gälla ledamot och ersättare i styrelsen och vad som föreskrivs om fullmäktige eller nämnd *skall* gälla styrelsen. Justering av styrelsens protokoll *skall* tillkännages på *anslagstavlan hos varje kommun och landsting som är medlem i samordningsförbundet*. Vidare *skall* i fråga om sammanträde för fastställande av budget bestämmelserna i 8 kap. 22 § kommunallagen gälla.

Beträffande styrelsens verksamhet *ska* 3 kap. 5 § första och andra styckena, 4 kap. 21, 22, 25, 26 och 28 §§ samt 6 kap. 17, 23 och 27–36 §§ kommunallagen (2017:000) tillämpas på motsvarande sätt. Vad som där föreskrivs om förtroendevald *ska* gälla ledamot och ersättare i styrelsen och vad som föreskrivs om fullmäktige eller nämnd *ska* gälla styrelsen. Justering av styrelsens protokoll *ska* tillkännages på *förbundets anslagstavla*. Vidare *ska* i fråga om sammanträde för fastställande av budget bestämmelserna i 9 kap. 11 § kommunallagen gälla.

21 §

Bestämmelserna i 8 kap. 1–3 a §§, 4 § första och tredje styckena, 5, 10, 12 och 13 §§ kommunallagen (1991:900) *skall* tillämpas på motsvarande sätt i fråga om ekonomisk förvaltning i ett samordningsförbund. Vad som där föreskrivs om kommun eller landsting *skall* gälla för ett samordningsförbund och vad som föreskrivs för fullmäktige och styrelse *skall* gälla för förbundsstyrelsen.

Bestämmelserna i 8 kap. 23 § samt 11 kap. 1–4 §§, 5 § första och andra styckena, 6, 15 och 22 §§ kommunallagen (2017:000) *ska* tillämpas på motsvarande sätt i fråga om ekonomisk förvaltning i ett samordningsförbund. Vad som där föreskrivs om kommun eller landsting *ska* gälla för ett samordningsförbund och vad som föreskrivs för fullmäktige och styrelse *ska* gälla för förbundsstyrelsen.

Ett samordningsförbund får inte ingå borgen. Förbundet får inte heller sätta sig i skuld i annat fall än när det gäller sedvanliga krediter för verksamheten.

Ett samordningsförbunds räkenskaper och årsredovisning samt styrelsens förvaltning ska granskas av en revisor för varje förbundsmedlems räkning. För Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen ska Försäkringskassan utse en gemensam revisor. Revisorer ska *såvitt avser* kommun och landsting utses av kommun- och landstingsfullmäktige. När kommun- och landstingsfullmäktige utser revisorer ska 14 § denna lag samt 4 kap. 5 § och 6 § *första-tredje styckena* kommunallagen (1991:900) tillämpas på motsvarande sätt. Kommuner och landsting kan träffa överenskommelse om att utse en eller flera gemensamma revisorer. När en eller flera gemensamma revisorer utses ska 4 kap. 23 a § andra stycket kommunallagen tillämpas på motsvarande sätt.

Ett samordningsförbunds räkenskaper och årsredovisning samt styrelsens förvaltning ska granskas av en revisor för varje förbundsmedlems räkning. För Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen ska Försäkringskassan utse en gemensam revisor. Revisorer ska *när det gäller* kommun och landsting utses av kommun- och landstingsfullmäktige. När kommun- och landstingsfullmäktige utser revisorer ska 14 § denna lag samt 4 kap. 3 § och 5 § *andra stycket samt 7 kap. 3 §* kommunallagen (2017:000) tillämpas på motsvarande sätt. Kommuner och landsting kan träffa överenskommelse om att utse en eller flera gemensamma revisorer. När en eller flera gemensamma revisorer utses ska 9 kap. 8 § andra stycket kommunallagen tillämpas på motsvarande sätt.

För granskning av ett nybildat förbund ska revisor utses senast när förbundet bildas och avse tiden från tidpunkten för utseendet till dess nästa mandattid för revisorer börjar.

Arvoden till samtliga revisorer ska betalas av samordningsförbundet, om inte annat anges i förbundsordningen. Om förbundsmedlemmarna enligt förbundsordningen ska betala arvode till revisorerna, ska i stället Försäkringskassan betala arvodet till den för Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen gemensamma revisorn.

Bestämmelserna i 9 kap. 4–17 §§ kommunallagen (1991:900) tillämpas på motsvarande sätt vid revision enligt denna lag. Bestämmelserna i 9 kap. 18 § kommunallagen tillämpas på motsvarande sätt vid revision enligt denna lag som utförs av revisorer utsedda av kommun- och landstingsfullmäktige.

Bestämmelserna i 12 kap. 1–3 och 6–16 §§ kommunallagen (2017:000) tillämpas på motsvarande sätt vid revision enligt denna lag. Bestämmelserna i 12 kap. 17 § kommunallagen tillämpas på motsvarande sätt vid revision enligt denna lag som utförs av revisorer utsedda av kommun- och landstingsfull-

⁴ Senaste lydelse 2010:350.

⁵ Senaste lydelse 2007:411.

Justering av revisorernas protokoll tillkännages på *anslagstavlans hos varje kommun och landsting som är medlem i samordningsförbundet.*

Revisionsberättelse *skall* lämnas till styrelsen, förbundsmedlemmarna och Arbetsförmedlingen. Förbundsmedlemmarna *skall* var för sig pröva frågan om styrelsen *skall* beviljas ansvarsfrihet och om skadeståndstalan *skall* väckas.

måktige.

Justering av revisorernas protokoll tillkännages på *förbundets anslagstavla.*

Revisionsberättelse *ska* lämnas till styrelsen, förbundsmedlemmarna och Arbetsförmedlingen. Förbundsmedlemmarna *ska* var för sig pröva frågan om styrelsen *ska* beviljas ansvarsfrihet och om skadeståndstalan *ska* väckas.

28 §

Ett samordningsförbunds beslut får, *med motsvarande tillämpning av bestämmelserna om laglighetsprövning i 10 kap. kommunallagen (1991:900) överklagas* av den som är medlem i en kommun eller i ett landsting, som ingår i förbundet.

Beslut varigenom allmän förvaltningsdomstol har upphävt ett samordningsförbunds beslut eller förbjudit att det verkställs får överklagas endast av förbundet och av den som är medlem i en kommun eller ett landsting som är förbundsmedlem.

Ett samordningsförbunds beslut får *överklagas enligt bestämmelserna om laglighetsprövning i 13 kap. kommunallagen (2017:000)* av den som är medlem i en kommun eller i ett landsting, som ingår i förbundet.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.
2. Äldre bestämmelser gäller för överklagande av beslut som har tillkännagetts före ikraftträdandet.

8. Förslag till lag om ändring i livsmedelslagen (2006:804)

Härigenom föreskrivs att 14 § livsmedelslagen (2006:804) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 §

En kommun får träffa avtal med en annan kommun om att *kontrolluppgifter* som kommunen har enligt denna lag *skall skötas* helt eller delvis av den andra kommunen. *Kommunen får dock inte överlåta befogenheten att meddela beslut i ett ärende.*

En kommun får också efter överenskommelse med en annan kommun uppdra åt anställda i den kommunen att besluta på kommunens vägnar i ett visst ärende eller en grupp av ärenden, dock inte i de fall som avses i 6 kap. 34 § kommunallagen (1991:900).

Föreskrifterna i 6 kap. 24–27 och 35 §§ kommunallagen om jäv och anmälan av beslut till nämnd *skall* tillämpas på den som fattar sådana beslut.

En kommun får träffa avtal med en annan kommun om att *de uppgifter* som kommunen har enligt denna lag helt eller delvis *ska utföras* av den andra kommunen. *Rätten att besluta i ett ärende får dock inte överlåtas till en annan kommun. Genom ett sådant avtal får en kommun tillhandahålla tjänster åt en annan kommun.*

En kommun får också efter överenskommelse med en annan kommun uppdra åt anställda i den kommunen att besluta på kommunens vägnar i ett visst ärende eller en *viss* grupp av ärenden, dock inte i de fall som avses i 6 kap. 38 § kommunallagen (2017:000).

Föreskrifterna i 6 kap. 28–32 och 40 §§ kommunallagen om jäv och anmälan av beslut till nämnd *ska* tillämpas på den som fattar sådana beslut.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

9. Förslag till lag om ändring i lagen (2006:805) om foder och animaliska biprodukter

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 15 § lagen (2006:805) om foder och animaliska biprodukter ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 §

En kommun får träffa avtal med en annan kommun om att *kontrolluppgifter* som *kommuner* har enligt denna lag *skall skötas* helt eller delvis av den andra kommunen. *Kommunen får dock inte överlåta befogenheten att meddela beslut i ett ärende.*

En kommun får också efter överenskommelse med en annan kommun uppdra åt anställda i den kommunen att besluta på kommunens vägnar i ett visst ärende eller en grupp av ärenden, dock inte i de fall som avses i 6 kap. 34 § kommunallagen (1991:900).

Föreskrifterna i 6 kap. 24–27 och 35 §§ kommunallagen om jäv och anmälan av beslut till nämnd *skall* tillämpas på den som fattar sådana beslut.

En kommun får träffa avtal med en annan kommun om att *de uppgifter* som *kommunen* har enligt denna lag helt eller delvis *ska utföras* av den andra kommunen. *Rätten att besluta i ett ärende får dock inte överlåtas till en annan kommun. Genom ett sådant avtal får en kommun tillhandahålla tjänster åt en annan kommun.*

En kommun får också efter överenskommelse med en annan kommun uppdra åt anställda i den kommunen att besluta på kommunens vägnar i ett visst ärende eller en *viss* grupp av ärenden, dock inte i de fall som avses i 6 kap. 38 § kommunallagen (2017:000).

Föreskrifterna i 6 kap. 28–32 och 40 §§ kommunallagen om jäv och anmälan av beslut till nämnd *ska* tillämpas på den som fattar sådana beslut.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

10. Förslag till lag om ändring i fjärrvärmelagen (2008:263)

Härigenom föreskrivs att 38 och 39 §§ fjärrvärmelagen (2008:263) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

38 §¹

Om en sådan juridisk person som avses i 3 kap. 16 a–18 b §§ kommunallagen (1991:900) bedriver fjärrvärmeverksamhet, ska verksamheten bedrivas på affärsmässig grund.

Om en sådan juridisk person som avses i 10 kap. 2–5 och 7 §§ kommunallagen (2017:000) bedriver fjärrvärmeverksamhet, ska verksamheten bedrivas på affärsmässig grund.

39 §

Trots bestämmelsen i 2 kap. 1 § kommunallagen (1991:900) om anknytning till kommunens område eller dess medlemmar, får ett kommunalt företag som avses i 3 kap. 16–18 §§ samma lag bedriva fjärrvärmeverksamhet utanför kommunen, om det görs i geografisk närhet till fjärrvärmeverksamheten inom kommunen och i syfte att uppnå en ändamålsenlig fjärrvärmeverksamhet.

Trots bestämmelsen i 2 kap. 1 § kommunallagen (2017:000) om anknytning till kommunens område eller dess medlemmar, får ett kommunalt företag som avses i 10 kap. 2–5 och 7 §§ samma lag bedriva fjärrvärmeverksamhet utanför kommunen, om det görs i geografisk närhet till fjärrvärmeverksamheten inom kommunen och i syfte att uppnå en ändamålsenlig fjärrvärmeverksamhet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

¹ Senaste lydelse 2014:577.

11. Förslag till lag om ändring i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 2 och 3 §§ samt 6 kap. 4, 4 a, 5 och 7 §§ lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

2 §¹

Det krav på anknytning till kommunens eller landstingets område eller dess medlemmar som avses i 2 kap. 1 § kommunallagen (1991:900) gäller inte vid tillämpning av följande bestämmelser i denna lag:

- 2 kap. 3 § om medfinansiering av vissa projekt,
- 2 kap. 4 § om bistånd till utländska studerande,
- 2 kap. 10 § om kompensation till enskilda inom socialtjänsten,
- 3 kap. 2 § om sjuktransporter,
- 3 kap. 3 § om kollektivtrafik,
- 3 kap. 7 § om samhällsorientering,
- 4 kap. 1 § om turism, och
- 5 kap. om tjänsteexport och internationellt bistånd.

Vid tillämpningen av 2 kap. 1 § om bidrag till byggande av statlig väg och järnväg och till anläggande av statlig farled krävs särskilda skäl för undantag från kravet på anknytning.

3 §²

Trots bestämmelserna i 2 kap. 7 § och 8 kap. 3 c § kommunallagen (1991:900) ska verksamheten bedrivas på affärsmässiga grunder vid tillämpning av följande bestämmelser i denna lag:

- 3 kap. 2 § om sjuktransporter,
- 3 kap. 3 § om kollektivtrafik,
- 3 kap. 6 § om lokaler,
- 3 kap. 7 § om samhällsorientering, och
- 5 kap. 1 och 2 §§ om tjänsteexport.

Trots bestämmelserna i 2 kap. 7 och 8 §§ kommunallagen (2017:000) ska verksamheten bedrivas på affärsmässiga grunder vid tillämpning av följande bestämmelser i denna lag:

¹ Senaste lydelse 2013:820.

² Senaste lydelse 2012:417.

6 kap.

4 §³

En nämnd i en kommun, i ett landsting eller i ett kommunalförbund får efter överenskommelse med en inköpscentral uppdra åt anställda i inköpscentralen att i en upphandling besluta på nämndens vägnar. Detta gäller under förutsättning att inköpscentralen har anlitats av nämnden för att medverka vid upphandlingen i egenskap av ombud enligt

1. 4 kap. 22 § lagen (2007:1091) om offentlig upphandling, eller

2. 4 kap. 4 § lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster.

Uppdrag enligt första stycket får inte lämnas i de fall som avses i 6 kap. 34 § kommunallagen (1991:900).	Uppdrag enligt första stycket får inte lämnas i de fall som avses i 6 kap. 38 § kommunallagen (2017:000).
---	---

4 a §⁴

En nämnd i en kommun, i ett landsting eller i ett kommunalförbund får efter överenskommelse med den myndighet som avses i 1 § andra stycket 2 lagen (2013:311) om valfrihetssystem i fråga om tjänster för elektronisk identifiering uppdra åt myndigheten att besluta på nämndens vägnar i ärenden enligt den lagen.

Uppdrag enligt första stycket får inte lämnas i de fall som avses i 6 kap. 34 § kommunallagen (1991:900).	Uppdrag enligt första stycket får inte lämnas i de fall som avses i 6 kap. 38 § kommunallagen (2017:000).
---	---

5 §⁵

Föreskrifterna i 6 kap. 33 § kommunallagen (1991:900) om uppdrag att besluta på nämndens vägnar tillämpas på ärenden enligt 4 § första stycket och 4 a § första stycket.	Föreskrifterna i 6 kap. 37 §, 7 kap. 5 § och 9 kap. 31 § kommunallagen (2017:000) om uppdrag att besluta på nämndens vägnar tillämpas på ärenden enligt 4 § första stycket och 4 a § första stycket.
--	--

7 §⁶

Föreskrifterna i 6 kap. 24–27 §§ kommunallagen (1991:900) om jäv tillämpas på anställda i inköpscentraler som fattar beslut på en nämnds vägnar. Detsamma ska gälla den som hos den myndighet som har fått ett uppdrag enligt 4 a § fattar beslut på en	Föreskrifterna i 6 kap. 28–32 §§ kommunallagen (2017:000) om jäv tillämpas på anställda i inköpscentraler som fattar beslut på en nämnds vägnar. Detsamma ska gälla den som hos den myndighet som har fått ett uppdrag enligt 4 a § fattar beslut på en
---	---

³ Senaste lydelse 2012:389.

⁴ Senaste lydelse 2013:313.

⁵ Senaste lydelse 2013:313.

⁶ Senaste lydelse 2013:313.

nämnds vägnar.

nämnds vägnar.

Bilaga 2

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

12. Förslag till lag om ändring i lagen (2009:1424) om kontroll av skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel

Härigenom föreskrivs att 8 § lagen (2009:1424) om kontroll av skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

En kommun får *komma överens* med en annan kommun om att de *kontrolluppgifter* som kommunen har enligt denna lag *ska skötas* helt eller delvis av den andra kommunen. *Kommunen får dock inte överlåta befogenhet att meddela beslut i ett ärende till en annan kommun.*

En kommun får efter överenskommelse med en annan kommun uppdra åt anställda i den kommunen att besluta på den först nämnda kommunens vägnar i ett visst ärende eller en grupp av ärenden enligt denna lag, dock inte i de fall som avses i 6 kap. 34 § kommunallagen (1991:900). Föreskrifterna i 6 kap. 24–27 och 35 §§ kommunallagen om jäv och anmälan av beslut till nämnd ska tillämpas på den som fattar sådana beslut.

Föreslagen lydelse

8 §

En kommun får *träffa avtal* med en annan kommun om att de *uppgifter* som kommunen har enligt denna lag helt eller delvis *ska utföras* av den andra kommunen. *Rätten att besluta i ett ärende får dock inte överlåtas till en annan kommun. Genom ett sådant avtal får en kommun tillhandahålla tjänster åt en annan kommun.*

En kommun får efter överenskommelse med en annan kommun uppdra åt anställda i den kommunen att besluta på den först nämnda kommunens vägnar i ett visst ärende eller en *viss* grupp av ärenden enligt denna lag, dock inte i de fall som avses i 6 kap. 38 § kommunallagen (2017:000). Föreskrifterna i 6 kap. 28–32 och 40 §§ kommunallagen om jäv och anmälan av beslut till nämnd ska tillämpas på den som fattar sådana beslut.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

13. Förslag till lag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900)

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 9 § plan- och bygglagen (2010:900) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

9 §

En regionplan ska antas, ändras och upphävas av fullmäktige i det kommunalförbund eller regionplaneförbund som är regionplaneorgan.

Regionplaneorganet ska se till att

1. ett beslut om att anta, ändra eller upphäva en regionplan tillkännages genom att justeringen av protokollet med beslutet *anslås* på den *plats* som avses i 3 kap. 28 § 10 kommunallagen (1991:900),

2. ett meddelande om tillkännagivandet och ett protokollsutdrag med beslutet sänds till de kommuner och länsstyrelser som berörs av planen och till regeringen senast dagen efter tillkännagivandet, och

3. planen sänds till länsstyrelserna inom regionen och Boverket, när beslutet har *vunnit* laga kraft.

1. ett beslut om att anta, ändra eller upphäva en regionplan tillkännages genom att justeringen av protokollet med beslutet *tillkännages* på den *anslagstavla* som avses i 9 kap. 7 § 10 kommunallagen (2017:000),

3. planen sänds till länsstyrelserna inom regionen och Boverket, när beslutet har *fått* laga kraft.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

14. Förslag till lag om ändring i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor

Härigenom föreskrivs att 26 § lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

26 §

En kommuns uppgifter enligt denna lag ska fullgöras av en eller flera nämnder.

En kommun får träffa avtal med en annan kommun om att de uppgifter som kommunen har enligt denna lag helt eller delvis ska utföras av den andra kommunen. Genom ett sådant avtal får en kommun tillhandahålla tjänster åt en annan kommun.

En kommun får även efter överenskommelse med en annan kommun uppdra åt en anställd i den andra kommunen att besluta på kommunens vägnar i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden, dock inte sådana ärenden som avses i 6 kap. 34 § kommunallagen (1991:900). Bestämmelserna i 6 kap. 24–27 §§ och 35 § kommunallagen om jäv och anmälan av beslut till nämnd ska tillämpas på den som fattar sådana beslut.

En kommun får även efter överenskommelse med en annan kommun uppdra åt en anställd i den andra kommunen att besluta på kommunens vägnar i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden, dock inte sådana ärenden som avses i 6 kap. 38 § kommunallagen (2017:000). Bestämmelserna i 6 kap. 28–32 och 40 §§ kommunallagen om jäv och anmälan av beslut till nämnd ska tillämpas på den som fattar sådana beslut.

Av kommunallagen följer att kommuner kan ha en gemensam organisation för uppgifter enligt denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

15. Förslag till lag om ändring i lagen (2013:363) om kontroll av ekologisk produktion

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 6 § lagen (2013:363) om kontroll av ekologisk produktion ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §

En kommun får *ingå en överenskommelse* med en annan kommun om att *kontrolluppgifter* som kommunen har enligt denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen ska utföras av den andra kommunen. Rätten att besluta i ett ärende får dock inte överlåtas till en annan kommun.

En kommun får efter överenskommelse med en annan kommun uppdra åt anställda i den andra kommunen att besluta på kommunens vägnar i ett visst ärende eller en grupp av ärenden. Detta gäller dock inte i sådana fall som avses i 6 kap. 34 § kommunallagen (1991:900). Föreskrifterna i 6 kap. 24–27 och 35 §§ kommunallagen om jäv och anmälan av beslut till en nämnd ska tillämpas på den som fattar sådana beslut.

En kommun får *träffa avtal* med en annan kommun om att *de uppgifter* som kommunen har enligt denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen *helt eller delvis* ska utföras av den andra kommunen. Rätten att besluta i ett ärende får dock inte överlåtas till en annan kommun. *Genom ett sådant avtal får en kommun tillhandahålla tjänster åt en annan kommun.*

En kommun får efter överenskommelse med en annan kommun uppdra åt anställda i den andra kommunen att besluta på kommunens vägnar i ett visst ärende eller en *viss* grupp av ärenden. Detta gäller dock inte i sådana fall som avses i 6 kap. 38 § kommunallagen (2017:000). Föreskrifterna i 6 kap. 28–32 och 40 §§ kommunallagen om jäv och anmälan av beslut till en nämnd ska tillämpas på den som fattar sådana beslut.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

16. Förslag till lag om ändring i lagen (2014:799) om sprängämnesprekursorer

Härigenom föreskrivs att 9 § lagen (2014:799) om sprängämnesprekursorer ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

En kommun får träffa avtal med en annan kommun om att de uppgifter som kommunen har enligt denna lag helt eller delvis ska utföras av den andra kommunen.

En kommun får efter överenskommelse med en annan kommun även uppdra åt en anställd i den andra kommunen att besluta på kommunens vägnar i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden, dock inte sådana ärenden som avses i 6 kap. 34 § kommunallagen (1991:900). Bestämmelserna i 6 kap. 24–27 §§ och 35 § kommunallagen om jäv och anmälan av beslut till nämnd ska tillämpas på den som prövar sådana ärenden.

Föreslagen lydelse

9 §

En kommun får träffa avtal med en annan kommun om att de uppgifter som kommunen har enligt denna lag helt eller delvis ska utföras av den andra kommunen. *Genom ett sådant avtal får en kommun tillhandahålla tjänster åt en annan kommun.*

En kommun får efter överenskommelse med en annan kommun även uppdra åt en anställd i den andra kommunen att besluta på kommunens vägnar i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden, dock inte sådana ärenden som avses i 6 kap. 38 § kommunallagen (2017:000). Bestämmelserna i 6 kap. 28–32 och 40 §§ kommunallagen om jäv och anmälan av beslut till nämnd ska tillämpas på den som prövar sådana ärenden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

Förteckning över remissinstanser (SOU 2015:24)

Efter remiss har yttrande över betänkandet En kommunallag för framtiden (SOU 2015:24) kommit in från Riksdagens ombudsmän, Riksrevisionen, Kammarrätten i Göteborg, Kammarrätten i Stockholm, Förvaltningsrätten i Falun, Förvaltningsrätten i Härnösand, Förvaltningsrätten i Linköping, Förvaltningsrätten i Uppsala, Förvaltningsrätten i Växjö, Svenska institutet för europapolitiska studier, Domstolsverket, Kommerskollegium, Socialstyrelsen, Inspektionen för vård och omsorg, Myndigheten för delaktighet, Kammarkollegiet, Arbetsgivarverket, Länsstyrelsen i Västernorrland, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Länsstyrelsen i Stockholms län, Statskontoret, Statens skolverk, Statens skolinspektion, Linköpings universitet, Lunds universitet, Stockholms universitet, Umeå universitet, Uppsala universitet, Örebro universitet, Naturvårdsverket, Konkurrensverket, Bolagsverket, Tillväxtverket, Regelrådet, Myndigheten för tillväxtanalys, Valmyndigheten, Sametinget, Diskrimineringsombudsmannen, Ale kommun, Alingsås kommun, Alvesta kommun, Arboga kommun, Arjeplogs kommun, Arvidsjaurs kommun, Askersunds kommun, Avesta kommun, Bengtfors kommun, Bjuvs kommun, Bodens kommun, Bollnäs kommun, Borgholms kommun, Borlänge kommun, Borås kommun, Botkyrka kommun, Bromölla kommun, Bräcke kommun, Burlövs kommun, Båstads kommun, Dals-Eds kommun, Danderyds kommun, Degerfors kommun, Ekerö kommun, Eksjö kommun, Emmaboda kommun, Enköpings kommun, Eskilstuna kommun, Eslövs kommun, Fagersta kommun, Falkenbergs kommun, Falköpings kommun, Flens kommun, Forshaga kommun, Färgelanda kommun, Gagnef kommun, Gislaveds kommun, Gnesta kommun, Gnosjö kommun, Gotlands kommun, Grästorps kommun, Gävle kommun, Göteborgs kommun, Götene kommun, Habo kommun, Hagfors kommun, Hallsbergs kommun, Hallstahammars kommun, Halmstads kommun, Hammarö kommun, Haninge kommun, Haparanda kommun, Hedemora kommun, Helsingborgs kommun, Hjo kommun, Huddinge kommun, Hudiksvalls kommun, Hellefors kommun, Härjedalens kommun, Härnösands kommun, Härryda kommun, Höganäs kommun, Högsby kommun, Hörby kommun, Jokkmokks kommun, Järfälla kommun, Jönköpings kommun, Kalix kommun, Kalmar kommun, Karlskoga kommun, Karlstads kommun, Katrineholms kommun, Kils kommun, Kinda kommun, Kiruna kommun, Knivsta kommun, Kristianstads kommun, Katrinehamns kommun, Krokoms kommun, Kumla kommun, Kungsbacka kommun, Kungsörs kommun, Köpings kommun, Laholms kommun, Landskrona kommun, Leksands kommun, Lerums kommun, Lessebo kommun, Lidingö kommun, Lidköpings kommun, Lindesbergs kommun, Linköpings kommun, Ljungby kommun, Ljusdals kommun, Ljusnarsbergs kommun, Luleå kommun, Lunds kommun, Lysekils kommun, Malmö kommun, Malung-Sälens kommun, Mariestads kommun, Markaryds kommun, Melleruds kommun, Mjölby kommun, Mora kommun, Motala kommun, Munkedals kommun, Mölndals

kommun, Mönsterås kommun, Mörbylånga kommun, Nacka kommun, Norbergs kommun, Norrköpings kommun, Nykvarns kommun, Nynäshamns kommun, Nässjö kommun, Olofströms kommun, Orsa kommun, Osby kommun, Oskarshamns kommun, Ovanåkers kommun, Oxelösunds kommun, Partille kommun, Ronneby kommun, Rättviks kommun, Sala kommun, Salems kommun, Simrishamns kommun, Sjöbo kommun, Skara kommun, Skellefteå kommun, Skinnskattebergs kommun, Skurups kommun, Skövde kommun, Smedjebackens kommun, Sollefteå kommun, Sollentuna kommun, Solna kommun, Sorsele kommun, Stockholms kommun, Storumans kommun, Strängnäs kommun, Strömsunds kommun, Sundbybergs kommun, Sunne kommun, Svalövs kommun, Svedala kommun, Svenljunga kommun, Säffle kommun, Söderköpings kommun, Södertälje kommun, Sölvesborgs kommun, Tanums kommun, Tibro kommun, Tidaholms kommun, Tierps kommun, Tingsryds kommun, Tjörns kommun, Tomelilla kommun, Trelleborgs kommun, Trollhättans kommun, Trosa kommun, Tyresö kommun, Täby kommun, Töreboda kommun, Uddevalla kommun, Umeå kommun, Upplands Väsby kommun, Upplands-Bro kommun, Uppvidinge kommun, Vadstena kommun, Vaggeryd kommun, Valdemarsviks kommun, Vara kommun, Varbergs kommun, Varberg kommun, Vaxholms kommun, Vellinge kommun, Vetlanda kommun, Vilhelmina kommun, Vimmerby kommun, Vindelns kommun, Vingåkers kommun, Vårgårda kommun, Vänersborgs kommun, Vännäs kommun, Värmdö kommun, Värnamo kommun, Västerviks kommun, Västerås kommun, Växjö kommun, Ydre kommun, Ystads kommun, Åmåls kommun, Åre kommun, Årjängs kommun, Älmhults kommun, Älvdalens kommun, Ängelholms kommun, Öckerö kommun, Ödeshögs kommun, Örebro kommun, Örkelljunga kommun, Örnsköldsviks kommun, Östersunds kommun, Östhammars kommun, Östra Göinge kommun, Blekinge läns landsting, Dalarnas läns landsting, Gävleborgs läns landsting, Hallands läns landsting, Jämtlands läns landsting, Jönköpings läns landsting, Kalmar läns landsting, Kronobergs läns landsting, Skåne läns landsting, Stockholms läns landsting, Södermanlands läns landsting, Uppsala läns landsting, Värmlands läns landsting, Västernorrlands läns landsting, Västmanlands läns landsting, Västra Götalands läns landsting, Örebro läns landsting, Östergötlands läns landsting, Almega, Avfall Sverige, Famna, FAR (Föreningen för auktoriserade revisorer), Företagarna, Handikappförbunden, Kommunalekonomernas förening, Kommundirektörernas förening, Landsorganisationen i Sverige, Näringslivets regelråd, Pensionärernas riksorganisation, Rådet för kommunal redovisning, SKYREV (Sveriges kommunala yrkesrevisorer), SmåKom (De små kommunernas samverkan), STAREV (Föreningen för kommuner och landsting med eget revisionskontor), Svenskt näringsliv, Sverige kommunaljuridiska förening, Sveriges kommuner och landsting, Tjänstemännens centralorganisation, Vårdföretagarna och Återvinningsindustrierna.

Därutöver har även Akademikerförbundet SRR, Lärarnas riksförbund, Jusek, Synskadades riksförbund, Konkurrenskommissionen, Centern och Kristdemokraterna i Jämtlands läns landsting, Vänsterpartiet i Umeå, Brandkåren Attunda, Reumatikerförbundet, Upphandlingsmyndigheten, Visita, Tekniska verken i Linköping AB, Lika Unika, Sveriges

ungdomsråd, Patrik Pettersson, Advokatfirman Kahn Pedersen, Stena Metall, Sorundanäsets Nynäshamns kommunparti, Advokatfirman Delphi, Elöverkänsligas riksförbund, Centrum för kommunstrategiska studier vid Linköpings universitet och Naturvetarna yttrat sig.

Justitiekanslern, Myndigheten för vårdanalys, Göteborgs universitet, 2014 års demokratiutredning (Ju 2014:19), Aneby kommun, Arvika kommun, Bergs kommun, Bjurholms kommun, Bollebygds kommun, Boxholms kommun, Dorotea kommun, Eda kommun, Essunga kommun, Falu kommun, Filipstads kommun, Finspångs kommun, Grums kommun, Gullspångs kommun, Gällivare kommun, Heby kommun, Herrljunga kommun, Hofors kommun, Hultfreds kommun, Hylte kommun, Håbo kommun, Hässleholms kommun, Höörs kommun, Karlborgs kommun, Karlshamns kommun, Karlskrona kommun, Klippans kommun, Kramfors kommun, Kungälv kommun, Kävlinge kommun, Laxå kommun, Lekebergs kommun, Lilla Edets kommun, Lomma kommun, Ludvika kommun, Lycksele kommun, Malå kommun, Marks kommun, Mullsjö kommun, Munkfors kommun, Nora kommun, Nordanstigs kommun, Nordmalings kommun, Norrtälje kommun, Norsjö kommun, Nybro kommun, Nyköpings kommun, Ockelbo kommun, Orust kommun, Pajala kommun, Perstorps kommun, Piteå kommun, Ragunda kommun, Robertsfors kommun, Sandvikens kommun, Sigtuna kommun, Sotenäs kommun, Staffanstorps kommun, Stenungsunds kommun, Storfors kommun, Strömstads kommun, Sundsvalls kommun, Surahammars kommun, Sätters kommun, Sävsjö kommun, Söderhamns kommun, Timrå kommun, Torsby kommun, Torsås kommun, Tranemo kommun, Tranås kommun, Ulricehamns kommun, Uppsala kommun, Vallentuna kommun, Vansbro kommun, Ånge kommun, Åsele kommun, Åstorps kommun, Åtvidabergs kommun, Älvkarleby kommun, Älvsbyns kommun, Österåkers kommun, Överkalix kommun, Övertorneå kommun, Norrbottens läns landsting, Västerbottens läns landsting, Bemanningsföretagen, Landstingsdirektörernas förening, Statsvetenskapliga förbundet, Sveriges akademikers centralorganisation, Sveriges byggindustrier, Sveriges offentliga inköpare, Sveriges offentliga leverantörer, Sveriges pensionärsförbund, Sveriges ungdomsorganisationer, Tidningsutgivarna, och ViS (Vuxenutbildning i samverkan) inbjudits att lämna synpunkter men har avstått från att yttra sig.

Sammanfattning av betänkandet Låt fler forma framtiden! (SOU 2016:5) i nu relevanta delar

2014 års Demokratiutrednings uppdrag har varit att utreda hur engagemanget inom den representativa demokratin kan öka och breddas och hur individens möjligheter till delaktighet i och in-flytande över det politiska beslutsfattandet mellan de allmänna valen kan stärkas. Uppdraget berör centrala aspekter av det demokratiska systemet och utredningen har antagit namnet 2014 års Demokrati-utredning – Delaktighet och jämlikt inflytande. Vårt fokus är det som ibland kallas för mellanvalsdemokrati, dvs. individers möjlig-heter att utöva inflytande på andra sätt än genom de allmänna valen.

Uppdraget, såsom det framgår av direktiven, rör huvudsakligen två former av politisk påverkan. Det handlar för det första om möjligheten att utöva inflytande som förtroendevald inom ramen för de representativa beslutsformerna och, för det andra, om möjligheterna att som enskild individ eller tillsammans med andra påverka politiska beslutsfattare mellan valen. Sådana aktiviteter kan ske genom formella påverkanskanaler, t.ex. folkomröstningar, medborgarförslag, medborgardialoger och remissvar, eller genom informella påverkanskanaler, t.ex. demonstrationer, mediekampanjer, namninsamlingar och direkta kontakter med politiker. Enligt direktiven ska vi också belysa frågor om representation och om de förtroendevalda avspeglar befolkningssammansättningen utifrån kön, bakgrund, ålder och funktionsförmåga. Utredningen ska också behandla frågor om ungas politiska representation, delaktighet och inflytande. Utöver de specifika frågor som nämns ovan har utredningen i uppdrag att undersöka och beskriva de samhällsförändringar som kan påverka individens demokratiska delaktighet och möjligheter till inflytande på sikt.

Vi har under utredningstiden haft ett stort antal avstämningar och möten med förtroendevalda och tjänstemän på olika nivåer i det politiska systemet, med företrädare för de politiska partierna, representanter för civilsamhällsorganisationer och med intresserade från allmänheten. Vi har genomfört ett flertal enkäter, intervjuer och undersökningar samt beställt underlagsrapporter från sammanlagt 24 forskare. Dessa rapporter har presenterats och diskuterats på seminarier runt om i landet och har publicerats i en särskild forskarantologi. Vår ambition har varit att driva offentlig debatt och stimulera till samtal om de frågor som vi har haft i uppgift att utreda, men också att skapa oss en bredare och djupare bild av tillståndet i demokratin. Betänkandet är på detta sätt både en redogörelse för tillståndet i demokratin och en samling förslag, bedömningar och rekommendationer till hur demokratin kan utvecklas och förstärkas.

Demokratin är stark, men den politiska ojämlikheten ökar

Strax efter millennieskiftet, i februari 2000, överlämnade den förra Demokratiutredningen sitt slutbetänkande till regeringen. Utredningen

tillsattes i en tid då demokratin ansågs stå inför ett antal allvarliga utmaningar. Engagemanget inom folkrörelserna hade avtagit, de politiska partierna hade förlorat medlemmar och valdeltagandet var sjunkande. Intresset för politik ansågs vara lågt, i synnerhet bland unga.

Vissa av dessa utmaningar kvarstår nu, femton år senare. Samtidigt måste bilden nyanseras. Även om de traditionella folkrörelseorganisationerna engagerar färre individer är det medborgerliga engagemanget alltfjämt högt. Engagemanget tar sig nya uttryck genom nätverksbaserade och mer informellt organiserade rörelser. Partierna är inte längre masspartier med stora medlemskåror, men antalet partiaktiva sjunker inte längre. Förtroendet för de politiska partierna är fortfarande lågt, men har stärkts. Valdeltagandet har ökat i de tre senaste riksdagsvalen. Attitydundersökningar visar att förtroendet för regeringen och riksdagen har ökat under de senaste femton åren. Intresset för politik bland unga är starkt.

Denna utredning kan konstatera att demokratin i dag står stark. Däremot är det politiska inflytandet inte jämnt fördelat. Klyftan mellan de som deltar och de som inte deltar har vidgats. Dessa deltagandeklyftor märks tydligt när det kommer till engagemanget i det civila samhällets organisationer, liksom i de politiska partierna.

De som är aktiva inom civilsamhällsorganisationer och politiska partier är i huvudsak välutbildade och socioekonomiskt resursstarka personer. Det är i synnerhet personer med låg utbildning och med lågavlönade jobb som har lämnat partierna. Det märks också när det kommer till förtroendet för demokratins institutioner och procedurer. Tilltron till demokratin är betydligt starkare bland resursstarka individer, dvs. personer med hög utbildning och inkomst, än bland resurssvaga. Samma förhållande gäller när det rör upplevelsen av att kunna påverka politiska beslut. Valdeltagandet har ökat under senare år, men skillnaderna mellan resurssvaga och resursstarka grupper är alltfjämt stora. I riksdagsvalet var det ungefär 15 procentenheters skillnad i valdeltagande mellan hög- och lågutbildade liksom betydande skillnader i valdeltagandet mellan svensk och utrikes födda.

Skiljelinjen mellan de ”demokratiskt aktiva” och de ”demokratiskt passiva” sammanfaller i stor utsträckning med andra sociala och ekonomiska klyftor i samhället. De som inte deltar i demokratins processer har lägre utbildning, lägre inkomst och en betydligt svagare förankring på arbetsmarknaden. Vissa undersökningar visar även att gruppen passiva lider av ohälsa i större utsträckning än den demokratiskt aktiva gruppen. Skillnaderna avspeglar sig i vad som skulle kunna beskrivas som ett utanförskap och ett innanförskap eller som vidgade klassklyftor.

Därutöver är skillnaderna mellan dessa grupper i allt större utsträckning rumsliga och geografiska. De demokratiskt aktiva och de passiva bor i skilda bostadsområden, går i olika skolor och utövar sina fritidsintressen på olika platser. Detta avspeglar sig också i valdeltagandet. Skillnaderna mellan de valdistrikt i Stockholm, Göteborg och Malmö som hade högst och lägst valdeltagande var över 40 procentenheter i riksdagsvalet 2014. Vidare framträder deltagandeklyftor i konsumtionen av nyheter. Andelen ”nyhetsundvikare” har ökat under senare år, och denna grupp består i stor utsträckning av personer med

svaga socioekonomiska resurser. Den demokratiska arenan, dvs. de platser där tankar, åsikter och intressen utbyts, är allt mer segregerad. Detta är en stor utmaning för demokratin.

Ett ytterligare problem är att flera samhällstendenser såsom globaliseringen, digitaliseringen, demografiska förändringar och klimathotet kan förstärka olikheterna mellan olika grupper samtidigt som dessa tendenser ställer demokratin och samhället i sin helhet inför nya utmaningar. Dessa samhällstendenser har och kommer under de närmaste åren förändra förutsättningarna för demokratin liksom för ekonomin, arbetsmarknaden och maktrelationerna i samhället. Flera av de utmaningar som vi i dag står inför innebär dessutom att vi kommer behöva fatta svåra beslut rörande fördelningen av resurser. Att med demokratins mekanismer skapa konsensus bakom de beslut som är nödvändiga för samhällets långsiktiga hållbarhet och utveckling är en utmaning inte bara för det politiska systemet utan för hela vårt samhälle.

De förtroendevaldas villkor

Den kommunala politikens villkor har förändrats under senare år. Antalet nämnder och uppdrag minskar, samtidigt som uppdragen koncentreras till ett mindre antal förtroendevalda. Inflytandet i den kommunala politiken utövas också av en allt mindre skara av ledande förtroendevalda. Vi anser att det finns ett värde med att det är en stor andel av befolkningen som har erfarenhet av att delta i politiska beslutsprocesser och därför bör inte uppdragen minska ytterligare vid reformer av den politiska organisationen. För att stimulera det demokratiska deltagandet på lokal nivå kan kommuner också genomföra försök med direktval för ett begränsat antal platser i en geografisk nämnd.

Medialiseringen av politiken har lett till att politikerrollen blivit mer krävande. Samtidigt sker beslutsgången i ett snabbare tempo och de politiska besluten är i sig mer komplexa. Dessa omständigheter påverkar vem som väljer att engagera sig politiskt. Antalet förtroendevalda som lämnar sina uppdrag i förtid är också högt. Unga under 29 år och kvinnor med hemmavarande barn är överrepresenterade bland de förtroendevalda som hoppar av i förtid.

Villkoren för förtroendeuppdragen måste anpassas så att det går att ägna sig åt ett förtroendeuppdrag och samtidigt ha tid till heltidsarbete och familjeliv. Det krävs en ny möteskultur där långdragna sammanträden är undantag. Det kan vara lämpligt att tillämpa stopptider liksom att öppna upp för ett mer frekvent användande av deltagande på distans. Åtgärder bör också genomföras för att underlätta för förtroendevalda med barn i behov av tillsyn. Kommuner skulle t.ex. kunna tillämpa mer generösa regler för barnomsorg och förskola i samband med politiska möten i kommunen eller landstinget.

Förslag till lag om ändring i kommunallagen (1991:900)

Härigenom föreskrivs i fråga om kommunallagen (1991:900)¹
att det i lagen ska införas en ny paragraf, 4 kap. 15 b § samt närmast
före 4 kap. 15 b § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Ledighet från förtroendeuppdrag

15 b §

Fullmäktige får besluta att en förtroendevald som fullgör sitt uppdrag på heltid eller betydande del av heltid får ledigt från uppdraget under en tidsbegränsad period för att vara föräldraledig. Detsamma gäller en sådan förtroendevald som på grund av sjukdom har nedsatt arbetsförmåga.

Om en förtroendevald får ledigt ska fullmäktige besluta hur lång tid ledigheten ska vara och om ekonomiska förmåner enligt 14 § ska utgå under ledigheten.

Fullmäktige får utse en ersättare för den förtroendevalde under ledigheten.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2019 i fråga om 4 kap. 8 § och 4 kap. 15 b §.

¹ Lagen omtryckt 2004:93

Förteckning över remissinstanser (SOU 2016:5)

Efter remiss har yttrande över betänkandet Låt fler forma framtiden (SOU 2016:5) kommit in från Riksdagens ombudsmän, Kamrarrätten i Stockholm, Förvaltningsrätten i Göteborg, Förvaltningsrätten i Umeå, Justitiekanslern, Brottsförebyggande rådet, Datainspektionen, Sveriges Ambassad i Bangkok, Sveriges Ambassad i London, Barnombudsmannen, Myndigheten för delaktighet, Skatteverket, Kammarkollegiet, Statistiska centralbyrån, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Statskontoret, Statens skolverk, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Folkbildningsrådet, Uppsala universitet, Lunds universitet, Göteborgs universitet, Stockholms universitet, Umeå universitet, Mittuniversitet, Vetenskapsrådet, Statens medieråd, Myndigheten för tillgängliga medier, Forum för levande historia, Valmyndigheten, Sametinget, Diskrimineringsombudsmannen, Nämnden för statligt stöd till trossamfund, Ale kommun, Alingsås kommun, Alvesta kommun, Arjeplogs kommun, Askersunds kommun, Bergs kommun, Bodens kommun, Bollnäs kommun, Borgholms kommun, Borlänge kommun, Borås kommun, Botkyrka kommun, Bromölla kommun, Burlövs kommun, Danderyds kommun, Enköpings kommun, Eskilstuna kommun, Eslövs kommun, Fagersta kommun, Falkenbergs kommun, Falköpings kommun, Falu kommun, Forshaga kommun, Gislaveds kommun, Gnosjö kommun, Gällivare kommun, Gävle kommun, Göteborgs kommun, Götene kommun, Halmstads kommun, Haninge kommun, Haparanda kommun, Helsingborgs kommun, Hofors kommun, Huddinge kommun, Hudiksvalls kommun, Hällefors kommun, Härnösands kommun, Hörby kommun, Järfälla kommun, Jönköpings kommun, Karlshamns kommun, Karlskoga kommun, Karlskrona kommun, Karlstads kommun, Kils kommun, Kinda kommun, Kristinehamns kommun, Kumla kommun, Kungsbacka kommun, Kungälv kommun, Kävlings kommun, Laholms kommun, Lekebergs kommun, Lidingö kommun, Lindesbergs kommun, Linköpings kommun, Ljungby kommun, Ljusnarsbergs kommun, Lunds kommun, Malmö kommun, Mariestads kommun, Markaryds kommun, Motala kommun, Mölndals kommun, Mönsterås kommun, Nacka kommun, Norrköpings kommun, Norrtälje kommun, Nykvarns kommun, Nynäshamns kommun, Olofströms kommun, Osby kommun, Piteå kommun, Ronneby kommun, Rättviks kommun, Sala kommun, Salems kommun, Sandvikens kommun, Simrishamns kommun, Skellefteå kommun, Skövde kommun, Sollentuna kommun, Solna kommun, Staffanstorps kommun, Stenungsunds kommun, Stockholms kommun, Storumans kommun, Sundbybergs kommun, Sundsvalls kommun, Sunne kommun, Säffle kommun, Söderköpings kommun, Södertälje kommun, Sölvesborgs kommun, Tanums kommun, Tibro kommun, Tierps kommun, Tjörns kommun, Tranemo kommun, Trelleborgs kommun, Trollhättans kommun, Tyresö kommun, Töreboda kommun, Uddevalla kommun, Umeå kommun, Upplands Väsby kommun, Upplands-Bro kommun, Uppvidinge kommun, Vansbro kommun, Vaxholms kommun, Vellinge kommun, Vilhelmina kommun, Vimmerby kommun, Vindelns kommun, Vårgårda kommun, Vänersborgs kommun, Vännäs kommun,

Värmdö kommun, Värnamo kommun, Västerviks kommun, Växjö kommun, Ystads kommun, Åmåls kommun, Älmhults kommun, Öckerö kommun, Örebro kommun, Örnköldsviks kommun, Östersunds kommun, Östhammars kommun, Östra Göinge kommun, Blekinge läns landsting, Dalarnas läns landsting, Gävleborgs läns landsting, Hallands läns landsting, Jämtlands läns landsting, Jönköpings läns landsting, Kalmar läns landsting, Kronobergs läns landsting, Norrbottens läns landsting, Skåne läns landsting, Stockholms läns landsting, Södermanlands läns landsting, Uppsala läns landsting, Värmlands läns landsting, Västernorrlands läns landsting, Västmanlands läns landsting, Västra Götalands läns landsting, Örebro läns landsting, Östergötlands läns landsting, Liberalerna, Moderata Samlingspartiet, Grön Ungdom, Arbetarnas Bildningsförbund, DemokratiAkademin, DHR – Förbundet för ett samhälle utan rörelsehinder, Folkets Hus och Parker, Friskolornas Riksförbund, Föreningen Svenskar i Världen, Handikappförbunden, Hörselskadades Riksförbund, Idéburna skolors riksförbund, Landsrådet för Sveriges Ungdomsorganisationer, Lika Unika, Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund, Nationella Nätverket för Ungas Inflytande, Pensionärernas Riksorganisation, Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners och queeras rättigheter, Rädda Barnen, Saco Studentråd, SmåKom (De små kommunernas samverkan), Studieförbunden, Svensk biblioteksörening, Svenska Tornedalings Riksförbund, Sverigefinländarnas delegation, Sverigefinska Riksförbundet, Sveriges Elevkårer, Sveriges Kommuner och Landsting, Sveriges Kvinnolobby, Sveriges Pensionärsförbund, Sveriges Ungdomsråd, Sveriges Utbildningsradio AB, Sverok – Spelhobbyförbundet, Synskadades Riksförbund, Tidningsutgivarna samt Unga Rörelsehindrade,

Därutöver har Akademikerförbundet SSR, Autism & Aspergerförbundet, Kristdemokraterna i Botkyrka kommun, Moderaterna och Liberalerna i Botkyrka kommun, Tullingepartiet, Kronobergs Socialdemokratiska Partidistrikt, Centerpartiet i Kungsbacka, Liberalerna i Kungsbacka, Moderaterna i Kungsbacka, Socialdemokraterna i Kungsbacka, Sverigedemokraterna i Kungsbacka, Miljöpartiet i Västmanland läns landsting, Lokala partiers nätverk, Moderaterna och Kristdemokraterna i Linköping, Nätverket för evidensbaserad policy, Personskadeförbundet RTP, Riksförbundet för social och mental hälsa RIO, Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation, Sensus, Sorundanet Nynäshamns kommunparti, Stockholm Skyline, Studieförbundet Vuxenskolan, Svenska diabetesförbundet, Svenska Ångestsyndromsällskapet, Sveriges Dövas Ungdomsförbund, Unga Hörselskadade, Förbundet Skog och Ungdom samt Miljöpartiet i Markaryd yttrat sig.

Riksrevisionen, Universitetskanslerämbetet, Linköpings universitet, Linnéuniversitet, Örebro universitet, Boxholms kommun, Dals-Eds kommun, Emmaboda kommun, Grums kommun, Hallstahammars kommun, Hultsfreds kommun, Härjedalens kommun, Kalmar kommun, Kiruna kommun, Köpings kommun, Landskrona kommun, Lerums kommun, Melleruds kommun, Orsa kommun, Ulricehamns kommun, Vara kommun, Åre kommun, Åsele kommun, Ödeshögs kommun samt

Jämförelsetabell mellan kommunallagen (1991:900) och förslaget till kommunallag

Bilaga 7

Kommunallagen (1991:900)

Förslaget till kommunallag (2017:000)

1 kap.

1 § första stycket	1 kap. 1 § första meningen
1 § andra stycket	1 kap. 2 §
2 §	1 kap. 1 § andra meningen
3 § första stycket	1 kap. 11 §
3 § andra stycket	3 kap. 13 § första stycket
3 § tredje stycket	3 kap. 13 § andra stycket
4 § första stycket	1 kap. 5 § första stycket
4 § andra stycket	1 kap. 6 §

2 kap.

1 §	2 kap. 1 och 2 §§
2 §	2 kap. 3 §
3 §	2 kap. 4 §
4 §	2 kap. 9 §
5 §	1 kap. 4 § första stycket
6 §	utgår (se avsnitt 7.3.2)
7 §	2 kap. 7 §
8 §	2 kap. 8 §
9 §	4 kap. 30 §
10 §	4 kap. 31 §
11 §	4 kap. 32 §
12 §	4 kap. 33 §

3 kap.

1 §	3 kap. 1 §
2 § första stycket	3 kap. 3 §
2 § andra stycket	utgår
3 §	3 kap. 4 §
3 a § första stycket	9 kap. 22 § första stycket
3 a § andra stycket första och andra meningen	9 kap. 22 § andra stycket
3 a § andra stycket tredje meningen	9 kap. 37 §
3 a § tredje stycket	9 kap. 21 §
3 b §	9 kap. 24 §

3 c §	9 kap. 23 §
4 § 1–3	6 kap. 1 § 1–3
4 § 4	utgår (se avsnitt 6.2.2)
4 § 5	9 kap. 20 §
5 §	6 kap. 6 §
6 §	utgår
7 § första stycket	3 kap. 2 §
7 § andra stycket	5 kap. 45 §
8 § första stycket	3 kap. 9 §
8 § andra stycket	utgår
9 §	5 kap. 1 §
10 § första stycket	5 kap. 2 §
10 § andra stycket	Utgår
11 §	2 kap. 9 §
12 §	5 kap. 4 §
13 §	6 kap. 2 §
14 §	6 kap. 3 §
15 §	6 kap. 4 §
16 § första och andra styckena	10 kap. 1 §
16 § tredje stycket	utgår
16 a §	10 kap. 2 §
17 §	10 kap. 3 §
18 §	10 kap. 4 §
18 a §	10 kap. 5 §
18 b §	10 kap. 6 §
18 c §	10 kap. 7 §
19 §	10 kap. 8 §
19 a §	10 kap. 9 §
19 b §	5 kap. 3 §
20 § första stycket	3 kap. 10 §
20 § andra stycket	9 kap. 1 §
21 §	9 kap. 2 § första stycket
22 §	9 kap. 2 § andra och tredje styckena
23 §	9 kap. 3 §
24 §	9 kap. 4 §
25 §	9 kap. 5 §
26 §	9 kap. 19 §
27 §	9 kap. 6 §
28 §	9 kap. 7 §
29 §	utgår
30 §	8 kap. 16 §

4 kap.

Bilaga 7

1 § första och andra styckena	4 kap. 1 §
1 § tredje stycket	4 kap. 2 § första stycket
2 §	1 kap. 7 §
3 §	1 kap. 8 §
4 §	1 kap. 9 §
5 §	4 kap. 3 §
6 §	7 kap. 3 §
6 a § första och andra styckena	4 kap. 5 §
6 a § tredje stycket	4 kap. 6 §
7 §	4 kap. 9 §
8 §	4 kap. 8 §
9 §	4 kap. 7 §
10 §	4 kap. 10 §
10 a §	4 kap. 11 §
11 §	4 kap. 12 §
12 § första stycket	4 kap. 13 §
12 § andra stycket	4 kap. 18 §
12 a § första stycket	4 kap. 14 §
12 a § andra stycket	4 kap. 18 §
12 b § första stycket	4 kap. 15 §
12 b § andra stycket	4 kap. 18 §
13 §	4 kap. 16 §
14 §	4 kap. 17 § första stycket
15 § första stycket	4 kap. 17 § andra stycket
15 § andra stycket	4 kap. 18 §
15 a §	9 kap. 26 §
16 §	4 kap. 20 §
17 § första stycket	4 kap. 21 §
17 § andra stycket	4 kap. 22 §
17 a §	4 kap. 22 §
18 § första stycket	4 kap. 23 §
18 § andra stycket	utgår
19 §	4 kap. 25 §
20 §	4 kap. 26 §
21 §	4 kap. 27 §
22 §	4 kap. 28 §
23 §	4 kap. 29 §
23 a §	9 kap. 8 §
24 § första stycket	utgår (se avsnitt 7.3.3)
24 § andra stycket	4 kap. 2 § andra stycket
24 § tredje stycket	utgår (se avsnitt 7.3.3)

24 § fjärde stycket	utgår (se avsnitt 7.3.3)
25 §	utgår (se avsnitt 7.3.3)
26 §	utgår (se avsnitt 7.3.3)
27 §	4 kap. 19 §
28 §	5 kap. 40 §
29 §	utgår (se avsnitt 7.3.3)
30 §	4 kap. 34 § första stycket
31 § första stycket	4 kap. 34 § andra stycket
31 § andra stycket	4 kap. 34 § tredje stycket
32 §	4 kap. 35 §
33 §	4 kap. 24 §

5 kap.

1 §	5 kap. 5 §
2 §	5 kap. 6 §
3 §	5 kap. 7 §
4 §	5 kap. 8 §
5 §	5 kap. 9 §
5 a §	5 kap. 10 §
6 §	5 kap. 11 §
7 §	5 kap. 12 §
8 §	5 kap. 13 § första stycket
9 § första stycket	5 kap. 13 § andra stycket
9 § andra stycket	5 kap. 15 § första stycket
10 §	utgår (se avsnitt 10.3.2)
11 § första stycket	5 kap. 14 §
11 § andra stycket	5 kap. 15 § andra stycket
12 §	5 kap. 17 §
13 §	5 kap. 18 §
14 §	5 kap. 19 §
15 §	5 kap. 20 §
16 §	5 kap. 21 §
17 §	utgår (se avsnitt 14.3.1)
18 §	5 kap. 46 §
19 §	5 kap. 47 §
20 § första och tredje styckena	5 kap. 48 §
20 § andra stycket	utgår
20 a §	5 kap. 49 §
20 b §	5 kap. 50 §
21 §	5 kap. 41 §
22 § första stycket	5 kap. 42 §
22 § andra stycket	9 kap. 28 §

23 § första stycket 1–4 och 6	5 kap. 22 §
23 § första stycket 5	8 kap. 1 §
23 § andra och tredje styckena	8 kap. 2 §
24 §	utgår (se avsnitt 6.2.2)
25 §	5 kap. 23 §
25 a § första–tredje styckena	5 kap. 24 §
25 a § fjärde stycket	9 kap. 36 §
25 b §	5 kap. 25 §
26 §	5 kap. 26 §
27 §	5 kap. 27 §
28 §	5 kap. 28 §
29 §	5 kap. 29 §
30 §	5 kap. 30 §
30 a §	5 kap. 31 §
31 §	5 kap. 32 §
32 §	5 kap. 33 §
32 a §	5 kap. 34 §
33 §	5 kap. 35 §
34 § första–tredje styckena	5 kap. 36 §
34 § fjärde stycket	5 kap. 39 §
34 § femte stycket	9 kap. 17 §
34 a §	5 kap. 37 §
35 §	5 kap. 38 §
36 §	5 kap. 51 §
37 §	5 kap. 52 §
38 §	5 kap. 43 §
38 a §	5 kap. 16 §
39 §	5 kap. 44 §
40 § första stycket	5 kap. 53 §
40 § andra stycket	Utgår
41 §	5 kap. 54 §
42 §	5 kap. 55 §
43 §	5 kap. 56 §
44 §	5 kap. 57 §
45 §	5 kap. 58 §
46 § första stycket 1–3	5 kap. 59 § första stycket 1–3
46 § första stycket 4	9 kap. 9 § första stycket
46 § andra stycket	9 kap. 9 § andra stycket
46 § tredje stycket	5 kap. 59 § andra stycket
48 §	utgår
49 §	5 kap. 62 § första stycket

50 § första meningen	5 kap. 61 §
50 § andra meningen	5 kap. 62 § andra stycket
51 §	5 kap. 63 §
52 § första och andra styckena	5 kap. 60 §
52 § tredje stycket	9 kap. 30 §
53 §	5 kap. 64 §
54 §	5 kap. 65 § första stycket och 9 kap. 30 §
55 §	5 kap. 65 § andra stycket
56 §	5 kap. 65 § tredje stycket
57 §	5 kap. 66 §
58 §	5 kap. 67 §
59 §	5 kap. 68 §
60 §	5 kap. 69 §
61 §	5 kap. 70 §
62 § första stycket	8 kap. 13 §
62 § andra och tredje styckena	utgår (se avsnitten 10.3.2 och 10.3.3)
63 §	5 kap. 72 §
64 §	5 kap. 73 §

6 kap.

1 §	6 kap. 7 §
1 a §	6 kap. 9 §
1 b §	6 kap. 10 §
2 §	6 kap. 11 §
3 §	6 kap. 12 §
4 §	6 kap. 13 §
5 §	6 kap. 14 §
6 §	6 kap. 15 §
7 §	6 kap. 5 §
8 §	8 kap. 3 §
8 a §	8 kap. 19 §
9 § första och andra stycket	6 kap. 16 §
9 § tredje stycket	9 kap. 25 §
10 §	6 kap. 17 § första stycket
11 §	6 kap. 17 § andra och tredje styckena
12 §	6 kap. 18 §
13 §	6 kap. 19 §
14 §	6 kap. 20 §
15 §	6 kap. 21 §

16 §	6 kap. 22 §
18 §	6 kap. 23 §
19 §	6 kap. 26 §
19 a §	6 kap. 25 §
20 §	3 kap. 5 § första och andra styckena
21 § första stycket	6 kap. 41 §
21 § andra stycket	3 kap. 5 tredje stycket
22 §	6 kap. 42 §
23 §	6 kap. 27 §
24 § första–tredje styckena	6 kap. 30 § och 7 kap. 4 §
24 § fjärde stycket	6 kap. 32 § och 7 kap. 4 §
25 §	6 kap. 28 § och 7 kap. 4 §
26 §	6 kap. 29 § och 7 kap. 4 §
27 §	6 kap. 31 § och 7 kap. 4 §
27 a §	6 kap. 34 §
28 §	6 kap. 33 § första stycket
29 §	6 kap. 33 § andra stycket
30 § första stycket	6 kap. 35 § första stycket
30 § andra stycket första meningen	6 kap. 35 § andra stycket
30 § andra stycket andra meningen	utgår (se avsnitt 10.3.2)
30 § tredje stycket första meningen	9 kap. 33 §
30 § tredje stycket andra meningen	utgår (se avsnitt 10.3.2)
31 §	6 kap. 36 §
32 § första stycket	6 kap. 44 §
32 § andra och tredje styckena	6 kap. 24 §
32 § fjärde stycket	9 kap. 34 §
33 § första stycket	6 kap. 37 § och 7 kap. 5 §
33 § andra stycket	9 kap. 31 §
34 §	6 kap. 38 § och 7 kap. 5 §
35 §	6 kap. 40 § första stycket
36 § första meningen	6 kap. 39 §
36 § andra meningen	6 kap. 40 § andra stycket
37 § första meningen	7 kap. 6 § och 9 kap. 32 §
37 § andra meningen	utgår (se avsnitt 9.2.1)
38 §	7 kap. 7 §

7 kap.

1 §	7 kap. 20 §
2 §	7 kap. 22 §
3 §	7 kap. 20 §
4 §	7 kap. 21 §
5 §	7 kap. 23 §
6 §	7 kap. 24 §
7 §	7 kap. 25 §
8 § första stycket första meningen	7 kap. 10 § första stycket
8 § första stycket andra meningen	9 kap. 29 §
8 § andra stycket	7 kap. 10 § andra stycket
9 §	7 kap. 11 §
10 §	7 kap. 12 §
11 §	7 kap. 13 §
12 §	7 kap. 14 §
13 §	7 kap. 15 §
14 §	7 kap. 16 §
15 §	7 kap. 17 §
16 §	7 kap. 18 §
17 §	7 kap. 19 §
18 § första stycket	8 kap. 5 §
18 § andra stycket	8 kap. 6 § andra stycket
19 §	8 kap. 6 § första stycket
20 §	8 kap. 7 §
21 §	8 kap. 8 §
22 §	8 kap. 9 §

8 kap.

1 §	11 kap. 1 §
2 §	11 kap. 2 §
3 §	11 kap. 3 §
3 a § första stycket	11 kap. 4 §
3 a § andra stycket	utgår
3 b §	2 kap. 5 §
3 c §	2 kap. 6 §
3 d §	11 kap. 14 §
4 § första stycket	11 kap. 5 § första stycket
4 § andra stycket	9 kap. 27 §
4 § tredje stycket	11 kap. 5 § andra stycket
4 § fjärde stycket	11 kap. 5 § tredje stycket

5 §	11 kap. 6 §
5 a §	11 kap. 12 §
5 b §	11 kap. 13 §
6 §	11 kap. 8 §
7 §	11 kap. 9 §
8 §	11 kap. 10 §
9 §	11 kap. 11 §
10 §	8 kap. 15 §
11 §	11 kap. 23 §
12 §	11 kap. 15 §
13 §	11 kap. 22 §
14 § första stycket	11 kap. 17 §
14 § andra stycket	11 kap. 24 §
15 §	11 kap. 18 §
16 § första stycket	11 kap. 19 §
16 § andra stycket	11 kap. 24 §
17 §	11 kap. 20 §
18 §	11 kap. 21 §
19 §	8 kap. 16 §
20 §	8 kap. 17 §
20 a §	11 kap. 16 §
21 § första stycket	9 kap. 10 §
21 § andra stycket	9 kap. 7 § 14
22 §	9 kap. 11 §
23 §	9 kap. 12 §

9 kap.

1 §	12 kap. 4 §
2 § första och andra styckena	12 kap. 5 §
2 § tredje stycket	9 kap. 35 §
3 §	12 kap. 6 §
4 § första stycket	12 kap. 14 §
4 § andra och tredje styckena	12 kap. 16 § första och andra styckena
5 § första stycket	12 kap. 16 § tredje stycket
5 § andra stycket	12 kap. 17 §
6 §	12 kap. 15 §
7 §	12 kap. 7 §
8 §	12 kap. 8 §
9 §	12 kap. 1 §
9 a §	12 kap. 2 §
10 §	12 kap. 3 §

11 §	12 kap. 1 §
12 §	12 kap. 9 §
13 §	12 kap. 9 §
14 §	12 kap. 10 §
15 §	12 kap. 11 §
16 §	12 kap. 12 §
17 §	12 kap. 13 §
18 §	12 kap. 18 §
19 §	9 kap. 13 §
20 §	9 kap. 14 §
21 §	9 kap. 15 §
22 §	9 kap. 16 §

10 kap.

1 §	13 kap. 1 §
2 §	13 kap. 2 §
3 §	13 kap. 3 §
4 §	13 kap. 4 § första och andra styckena
5 §	13 kap. 4 tredje stycket
6 §	13 kap. 5 §
7 §	13 kap. 6 §
8 §	13 kap. 8 §
9 §	13 kap. 9 §
10 §	13 kap. 7 §
11 §	13 kap. 10 §
12 §	13 kap. 11 §
13 §	13 kap. 12 §
14 §	13 kap. 13 §
14 a §	13 kap. 14 §
15 §	13 kap. 15 §

Jämförelsetabell mellan förslaget till kommunallag och kommunallagen (1991:900)

Bilaga 8

Förslaget till kommunallag (2017:000)

Kommunallagen (1991:900)

1 kap.

1 § första meningen	1 kap. 1 § första stycket
1 § andra meningen	1 kap. 2 §
2 §	1 kap. 1 § andra stycket
3 §	-
4 §	2 kap. 5 §
5 § första stycket	1 kap. 4 § första stycket
5 § andra stycket	-
6 §	1 kap. 4 § andra stycket
7 §	4 kap. 2 §
8 §	4 kap. 3 §
9 §	4 kap. 4 §
10 §	-
11 §	1 kap. 3 § första stycket

2 kap.

1 §	2 kap. 1 §
2 §	2 kap. 1 §
3 §	2 kap. 2 §
4 §	2 kap. 3 §
5 §	8 kap. 3 b §
6 §	8 kap. 3 c §
7 §	2 kap. 7 §
8 §	2 kap. 8 §
9 §	2 kap. 4 § och 3 kap. 11 §

3 kap.

1 §	3 kap. 1 §
2 §	3 kap. 7 § första stycket
3 §	3 kap. 2 §
4 §	3 kap. 3 §
5 §	6 kap. 20 § och 21 § andra stycket
6 §	-
7 §	-
8 §	-

9 §	3 kap. 8 §
10 §	3 kap. 20 § första stycket
11 §	-
12 §	-
13 §	1 kap. 3 § andra och tredje styckena
14 §	-

4 kap.

1 §	4 kap. 1 § första och andra styckena
2 § första stycket	4 kap. 1 § tredje stycket
2 § andra stycket	4 kap. 24 § andra stycket första meningen
3 §	4 kap. 5 §
4 §	-
5 §	4 kap. 6 a § första och andra styckena
6 §	4 kap. 6 a § tredje stycket
7 §	4 kap. 9 §
8 §	4 kap. 8 §
9 §	4 kap. 7 §
10 §	4 kap. 10 §
11 §	4 kap. 10 a §
12 §	4 kap. 11 §
13 §	4 kap. 12 § första stycket
14 §	4 kap. 12 a § första stycket
15 §	4 kap. 12 b § första stycket
16 §	4 kap. 13 §
17 § första stycket	4 kap. 14 §
17 § andra stycket	4 kap. 15 § första stycket
18 §	4 kap. 12 § andra stycket, 12 a § andra stycket, 12 b § andra stycket och 15 § andra stycket
19 §	4 kap. 27 §
20 §	4 kap. 16 §
21 §	4 kap. 17 § första stycket
22 §	4 kap. 17 § andra stycket och 17 a §
23 §	4 kap. 18 §
24 §	4 kap. 33 §

25 §	4 kap. 19 §
26 §	4 kap. 20 §
27 §	4 kap. 21 §
28 §	4 kap. 22 §
29 §	4 kap. 23 §
30 §	2 kap. 9 §
31 §	2 kap. 10 §
32 §	2 kap. 11 §
33 §	2 kap. 12 §
34 § första stycket	4 kap. 30 §
34 § andra och tredje styckena	4 kap. 31 §
35 §	4 kap. 32 §

5 kap.

1 §	3 kap. 9 §
2 §	3 kap. 10 §
3 §	3 kap. 19 b §
4 §	3 kap. 12 §
5 §	5 kap. 1 §
6 §	5 kap. 2 §
7 §	5 kap. 3 §
8 §	5 kap. 4 §
9 §	5 kap. 5 §
10 §	5 kap. 5 a §
11 §	5 kap. 6 §
12 §	5 kap. 7 §
13 § första stycket	5 kap. 8 §
13 § andra stycket	5 kap. 9 § första stycket
14 §	5 kap. 11 § första stycket
15 § första stycket	5 kap. 9 § andra stycket
15 § andra stycket	5 kap. 11 § andra stycket
16 §	5 kap. 38 a §
17 §	5 kap. 12 §
18 §	5 kap. 13 §
19 §	5 kap. 14 §
20 §	5 kap. 15 §
21 §	5 kap. 16 §
22 § första stycket	5 kap. 23 § första stycket
22 § andra stycket	-
23 §	5 kap. 25 §
24 §	5 kap. 25 a §

25 §	5 kap. 25 b §
26 §	5 kap. 26 §
27 §	5 kap. 27 §
28 §	5 kap. 28 §
29 §	5 kap. 29 §
30 §	5 kap. 30 §
31 §	5 kap. 30 a §
32 §	5 kap. 31 §
33 §	5 kap. 32 §
34 §	5 kap. 32 a §
35 §	5 kap. 33 §
36 §	5 kap. 34 § första–tredje styckena
37 §	5 kap. 34 a §
38 §	5 kap. 35 §
39 §	5 kap. 34 § fjärde stycket
40 §	4 kap. 28 §
41 §	5 kap. 21 §
42 §	5 kap. 22 § första stycket
43 §	5 kap. 38 §
44 §	5 kap. 39 §
45 §	3 kap. 7 § andra stycket
46 §	5 kap. 18 §
47 §	5 kap. 19 §
48 §	5 kap. 20 §
49 §	5 kap. 20 a §
50 §	5 kap. 20 b §
51 §	5 kap. 36 §
52 §	5 kap. 37 §
53 §	5 kap. 40 §
54 §	5 kap. 41 §
55 §	5 kap. 42 §
56 §	5 kap. 43 §
57 §	5 kap. 44 §
58 §	5 kap. 45 §
59 § första stycket	5 kap. 46 § första stycket 1–3
59 § andra stycket	5 kap. 46 § tredje stycket
60 §	5 kap. 52 § första och andra styckena
61 §	5 kap. 50 § första meningen
62 § första stycket	5 kap. 49 §

62 § andra stycket	5 kap. 50 § andra meningen
63 §	5 kap. 51 §
64 §	5 kap. 53 §
65 §	5 kap. 54–56 §§
66 §	5 kap. 57 §
67 §	5 kap. 58 §
68 §	5 kap. 59 §
69 §	5 kap. 60 §
70 §	5 kap. 61 §
71 §	-
72 §	5 kap. 63 §
73 §	5 kap. 64 §

Bilaga 8

6 kap.

1 §	3 kap. 4 § 1–3
2 §	3 kap. 13 §
3 §	3 kap. 14 §
4 §	3 kap. 15 §
5 §	6 kap. 7 §
6 §	3 kap. 5 §
7 §	6 kap. 1 §
8 §	-
9 §	6 kap. 1 a §
10 §	6 kap. 1 b §
11 §	6 kap. 2 §
12 §	6 kap. 3 §
13 §	6 kap. 4 §
14 §	6 kap. 5 §
15 §	6 kap. 6 §
16 §	6 kap. 9 § första och andra styckena
17 § första stycket	6 kap. 10 §
17 § andra och tredje styckena	6 kap. 11 §
18 §	6 kap. 12 §
19 §	6 kap. 13 §
20 §	6 kap. 14 §
21 §	6 kap. 15 §
22 §	6 kap. 16 §
23 §	6 kap. 18 §
24 §	6 kap. 32 § andra och tredje styckena

25 §	6 kap. 19 a §
26 §	6 kap. 19 §
27 §	6 kap. 23 §
28 §	6 kap. 25 §
29 §	6kap. 26 §
30 §	6 kap. 24 § första–tredje styckena
31 §	6 kap. 27 §
32 §	6 kap. 24 § fjärde stycket
33 § första stycket	6 kap. 28 §
33 § andra stycket	6 kap. 29 §
34 §	6 kap. 27 a §
35 §	6 kap. 30 §
36 §	6 kap. 31 §
37 §	6 kap. 33 § första stycket
38 §	6 kap. 34 §
39 §	6 kap. 36 §
40 § första stycket	6 kap. 35 §
40 § andra stycket	6 kap. 36 §
41 §	6 kap. 21 § första stycket
42 §	6 kap. 22 §
43 §	-
44 §	6 kap. 32 § första stycket

7 kap.

1 §	-
2 §	-
3 §	4 kap. 6 §
4 §	-
5 §	6 kap. 33 § första stycket
6 §	6 kap. 37 §
7 §	6 kap. 38 §
8 §	-
9 §	-
10 § första stycket	7 kap. 8 § första stycket första meningen
10 § andra stycket	7 kap. 8 § andra stycket
11 §	7 kap. 9 §
12 §	7 kap. 10 §
13 §	7 kap. 11 §
14 §	7 kap. 12 §

15 §	7 kap. 13 §
16 §	7 kap. 14 §
17 §	7 kap. 15 §
18 §	7 kap. 16 §
19 §	7 kap. 17 §
20 §	7 kap. 1 och 3 §§
21 §	7 kap. 4 §
22 §	7 kap. 2 §
23 §	7 kap. 5 §
24 §	7 kap. 6 §
25 §	7 kap. 7 §

8 kap.

1 § första meningen	5 kap. 23 § första stycket 5
1 § andra meningen	-
2 §	5 kap. 23 § andra och tredje styckena
3 §	6 kap. 8 §
4 §	-
5 §	7 kap. 18 § första stycket
6 § första stycket	7 kap. 19 §
6 § andra stycket	7 kap. 18 § andra stycket
7 §	7 kap. 20 §
8 §	7 kap. 21 §
9 §	7 kap. 22 §
10 §	
11 §	-
12 §	-
13 §	5 kap. 62 §
14 §	3 kap. 30 §
15 §	8 kap. 10 §
16 §	8 kap. 19 §
17 §	8 kap. 20 §
18 §	-
19 §	6 kap. 8 a §

9 kap.

1 §	3 kap. 20 § andra stycket
2 § första stycket	3 kap. 21 §
2 § andra och tredje styckena	3 kap. 22 §

3 §	3 kap. 23 §
4 §	3 kap. 24 §
5 §	3 kap. 25 §
6 §	3 kap. 27 §
7 §	3 kap. 28 § och 8 kap. 21 § andra stycket
8 §	4 kap. 23 a §
9 § första stycket	5 kap. 46 § första stycket 4
9 § andra stycket	5 kap. 46 § andra stycket
10 §	8 kap. 21 § första stycket
11 § första meningen	8 kap. 22 § första meningen
11 § andra meningen	-
12 §	8 kap. 23 §
13 §	9 kap. 19 §
14 §	9 kap. 20 §
15 §	9 kap. 21 §
16 §	9 kap. 22 §
17 §	5 kap. 34 § femte stycket
18 §	-
19 §	3 kap. 26 §
20 §	3 kap. 4 § 5
21 §	3 kap. 3 a § tredje stycket
22 §	3 kap. 3 a § första stycket och andra stycket första och andra meningarna
23 §	3 kap. 3 c §
24 §	3 kap. 3 b §
25 §	6 kap. 9 § tredje stycket
26 §	4 kap. 15 a §
27 §	8 kap. 4 § andra stycket
28 §	5 kap. 22 § andra stycket
29 §	7 kap. 8 § första stycket andra meningen
30 §	5 kap. 52 § tredje stycket och 54 §
31 §	6 kap. 33 § andra stycket
32 §	6 kap. 37 §
33 §	6 kap. 30 § tredje stycket
34 §	6 kap. 32 § fjärde stycket
35 §	9 kap. 2 § tredje stycket
36 §	5 kap. 25 a § fjärde stycket

37 §	3 kap. 3 a § andra stycket sista meningen
38 §	-

Bilaga 8

10 kap.

1 §	3 kap. 16 § första och andra styckena
2 §	3 kap. 16 a §
3 §	3 kap. 17 §
4 §	3 kap. 18 §
5 §	3 kap. 18 a §
6 §	3 kap. 18 b §
7 §	3 kap. 18 c §
8 §	3 kap. 19 §
9 §	3 kap. 19 a §

11 kap.

1 §	8 kap. 1 §
2 §	8 kap. 2 §
3 §	8 kap. 3 §
4 §	8 kap. 3 a §
5 §	8 kap. 4 § första, tredje och fjärde styckena
6 §	8 kap. 5 §
7 §	-
8 § första stycket första meningen	8 kap. 6 § första stycket
8 § första stycket andra meningen	-
8 § andra stycket	8 kap. 6 § andra stycket
9 §	8 kap. 7 §
10 §	8 kap. 8 §
11 §	8 kap. 9 §
12 §	8 kap. 5 a §
13 §	8 kap. 5 b §
14 §	8 kap. 3 d §
15 §	8 kap. 12 §
16 §	8 kap. 20 a §
17 §	8 kap. 14 § första stycket
18 §	8 kap. 15 §
19 §	8 kap. 16 § första stycket
20 §	8 kap. 17 §

21 §	8 kap. 18 §
22 §	8 kap. 13 §
23 §	8 kap. 11 §
24 §	8 kap. 14 § andra stycket och 16 § andra stycket

12 kap.

1 §	9 kap. 9 och 11 §§
2 §	9 kap. 9 a §
3 §	9 kap. 10 §
4 §	9 kap. 1 §
5 §	9 kap. 2 § första och andra styckena
6 §	9 kap. 3 §
7 §	9 kap. 7 §
8 §	9 kap. 8 §
9 §	9 kap. 12 och 13 §§
10 §	9 kap. 14 §
11 §	9 kap. 15 §
12 §	9 kap. 16 §
13 §	9 kap. 17 §
14 §	9 kap. 4 § första stycket
15 §	9 kap. 6 §
16 § första och andra styckena	9 kap. 4 § andra och tredje styckena
16 § tredje stycket	9 kap. 5 § första stycket
17 §	9 kap. 5 § andra stycket
18 §	9 kap. 18 §

13 kap.

1 §	10 kap. 1 §
2 §	10 kap. 2 §
3 §	10 kap. 3 §
4 § första och andra styckena	10 kap. 4 §
4 § tredje stycket	10 kap. 5 §
5 §	10 kap. 6 §
6 §	10 kap. 7 §
7 §	10 kap. 10 §
8 §	10 kap. 8 §
9 §	10 kap. 9 §
10 §	10 kap. 11 §

11 §	10 kap. 12 §
12 §	10 kap. 13 §
13 §	10 kap. 14 §
14 §	10 kap. 14 a §
15 §	10 kap. 15 §

Bilaga 8